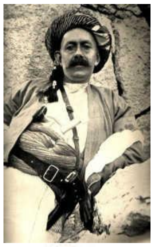

حەفیدنامە (وەشانی 1)

تەواوی ئەو زانیارییە پەیوەندیدارانەیە کە ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەرشیڤی کردوون و باس لە شێخ مەحمودی حەفید و شۆڕشەکەی دەکەن

بەشەکانی ئەم بایندەرە 222 تۆمار بەم زمانانە لەخۆدەگرێت:
کوردیی ناوەڕاست | عربي | English | هەورامی | Türkçe |
| Kurmancîفارسی | Deutsch | کرمانجی |
ئامادەکردنی: ڕێکخراوی کوردیپێدیا
ڕۆژی دەرچوون: 25-09-2026

ئەرشیڤوانانی بەشداربوو لەم بەرهەمەدا	ژمارەی بابەت
هاوڕێ باخەوان	34
هەژار کامەلا	31
ڕۆژگار کەرکووکی	26
کشمیر کەریم	16
ئەسعەد هەورامی	14
زریان عەلی	14
سارا کامەلا	11
ئاراس ئیلنجاغی	9
ئاراس حسۆ	9
سەریاس ئەحمەد	9
زریان سەرچناری	6
شادی ئاکۆیی	6
سارا سەردار	5
شەنە بەکر	4
ئەمیر سیراجەدین	2
ئەڤین تەیفوور	2
کامەران ئاکرەیی	2
بەناز جۆلا	1
هومام تاهیر	1
هەڤاڵ نەژاد	1

ڕێکخراوی کوردیپێدیا بۆ کۆکردنەوەی زانیاری دەربارەی کوردستان و کورد
https://www.kurdipedia.org
2008 - 2026

حەفیدنامە (وەشانی 1)

تەواوی ئەو زانیارییە پەیوەندیدارانەیە کە ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەرشیڤی کردوون و باس لە شێخ مەحمودی حەفید و شۆڕشەکەی دەکەن

بەشەکانی ئەم بایندەرە 222 تۆمار بەم زمانانە لەخۆدەگرێت:
کوردیی ناوەڕاست | عربي | English | هەورامی | Kurmancî | Türkçe | فارسی | Deutsch | کرمانجی |
ئامادەکردنی: ڕێکخراوی کوردیپێدیا
ڕۆژی دەرچوون: 25-09-2026

ئەرشیڤوانانی بەشداربوو لەم بەرهەمەدا	ژمارەی بابەت
هاوڕێ باخەوان	34
هەژار کامەلا	31
ڕۆژگار کەرکووکی	26
کشمیر کەریم	16
ئەسعەد هەورامی	14
زریان عەلی	14
سارا کامەلا	11
ئاراس ئیلنجاغی	9
ئاراس حسۆ	9
سەریاس ئەحمەد	9
زریان سەرچناری	6
شادی ئاکۆیی	6
سارا سەردار	5
شەنە بەکر	4
ئەمیر سیراجەدین	2
ئەڤین تەیفوور	2
کامەران ئاکرەیی	2
بەناز جۆلا	1
هومام تاهیر	1
هەڤاڵ نەژاد	1

ڕێکخراوی کوردیپێدیا بۆ کۆکردنەوەی زانیاری دەربارەی کوردستان و کورد
https://www.kurdipedia.org
2008 - 2026

ناوەڕۆک

ناوەڕۆک 4
چەند وتەیەک 12
بڵاوکراوەکانی کوردیپێدیا 13
دەربارەی کوردیپێدیا 17
کوردیی ناوەڕاست 19
«فەقێ قادر ڕەباتی» پیاوێکی پیاوانە و قسەزان و بەدەسەڵات بوو، لە وەختی خۆیا کە پیاوی «شێخ مەحموودی» حەفید بوو 21
106 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموودی حەفید یەکەمین حکوومەتی کوردی ڕاگەیاند 23
ئایشە خانی خێزانی حاجی شێخ سەعیدی حەفید، ساڵی 1950 25
ئایشە خانی شێخ مارفی نەقیب 27
ئایشە خانی هاوسەری شێخ مەحمودی حەفید 29
ئینگلیز پاش شەڕی گەورەی یەکەم هاتە عێراق و کوردستانەوە. لە وڵاتی سلێمانی شێخ مەحموود گیرا 31
ئەحمەد خواجە سەرنووسەری ڕۆژنامەی بانگی حەق لە ساڵی 1923 32
ئەحمەد خواجە؛ دیپلۆماتکارەکەی نێوان مۆسکۆ و سلێمانی 34
ئەشکەوتی جاسەنە 35
ئەشکەوتی جاسەنە، دەستپێکی ڕۆژنامەوانی شاخ 38
ئەمە نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان لە 03- 08-1927 بۆ محەمەد بەگی موغاغی 40
ئەوکاتەی شاعیر مەلیکی کوردستان بوو نەک جەردە! 43
بانگی حەق 44
باڵیۆزی بەریتانیا و شێخ مەحمودی حەفید 47
بۆ شێخ تەوقەی لەگەڵ ئینگلیز نەکرد؟ 49
بۆ لەسەرەتای سەدەی بیستەم دەوڵەت بۆ کورد دروست نەکرا؟ 51
بۆردوومانی شاری سلێمانی لە سەردەمی شێخ مەحموود لەلایەن هێزی ئاسمانی بەریتانیا وە ساڵی 1924 78
بیرەوەری قارەمانی کورد شێخ مەحموود 80
بەریتانیا بەفەرمی داوای لێبوردن لەکورد و بنەماڵەی شێخ مەحمود دەکات 82
پوختەی کاروباری کاتی جەنگی جیهانی لە کوردستانی جنووبی 84
پوولی حکومەتی باشووری کوردستان بە سەرۆکایەتی (مەلیک مەحمودی حەفید) 86
تۆ قەڵەمت بە دەستەوەیە، قەڵەم لە شیر بە بڕشتترە! 88
چیم دی؛ شۆڕشەکانی شێخ مەحمودی مەزن - بەرگی 01 تا 04 89
چەند بیرەوەرێکی مێژوویی 92
چەند ڕاستی یەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێک کەوتننامەی ساڵی 1927 لە نێوان شێخ مەحموود و کاربەدەستاندا 94
حسێن نازم بەگ 1870-1932 و کۆنگرەی ئاشتی ساڵی 1919 لە پاریس 96
حسێن نازمی ئومێدی ئیستقلال 98
حەسەن فەلاح 102
داستانی بەردەقارەمان 105
دوورینەکەی شێخ مەحمودی نەمر 137
دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا 139

دیوانی ئاوارە؛ شێعرەکانی شێخ مەحموودی حەفیدی بەرزنجی 141

دیوی شاعیرانەی شێخ مەحموودی نەمر 143

دیوەخانی شێخ مەحمودی حەفید لە داریکەلی 147

دەقی نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی (کۆمەڵەی گەلان) عصبە الامم پاریس 21 مارس 1931 149

ساڵی 1938 بوو لەگەڵ شێخ نووری بابەعەلی و یەکێکی تریش بوو چووین بۆ بەغدا، شێخ مەحموودی مەلیک لە بەغدا بوو لە گەڕەکی «سلێخ» دائەنی 153

سێ قوربانییەکە: شێخ سەعید بەرزنجی - شێخ عەبدولسەلام بارزانی - شێخ زاری ئەلزەوبەعی 154

سەردار ڕەشیدی ئەردەڵان و شێخ مەحمودی حەفید لە بیستەکانی سەدەی بیستەم 156

سەردەمی دەسەڵاتی شێخ مەحموودی حەفید لە سولەیمانی، شێخ لە حاجی مستەفا پاشای یامڵکی تووڕە ئەبێ و ئەمر ئەکا بیگرن 158

شکار 160

شۆڕشەکانی شێخ مەحمود 162

شۆڕشەکانی کورد و کوردو کۆماری عێراق 166

شێخ سەعید بەرزنجی و کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ساڵی 1912 168

شێخ غەریبی باساک 170

شێخ قادر حەفید برای شێخ محمود لە ساڵانی 1920 172

شێخ قادری حەفید 173

شێخ لەتیفی حەفید زادە و حەمە شەریف بەگی وەیسە هاوکار و باوەڕپێکراوی شێخ مەحمودی حەفید و بەشداربووی شۆڕشی شێخ مەحمود 176

شێخ مارف دۆزەخدرە و شێخ مەحمودی حەفید 178

شێخ محەمەدی بەرزنجی جارێک لە سولەیمانی لە مزگەوتی گەورە وەعزی ئەدا، شێخ مەحموود و سەی نووری و عالەمێکی زۆری لێ بوو 180

شێخ مەحمود و شاندێکی بەریتانی لە بەرزایەکانی نزیک شارۆچکەی خورماڵ ساڵی 1927 181

شێخ مەحمود و هاوەڵانی لە سلێمانی ساڵی 1923 183

شێخ مەحمودی حەفید 185

شێخ مەحمودی حەفید (1922 – 1925) 198

شێخ مەحمودی حەفید ئەندێشەیەکی ئازاد، ئەزموونێکی ئازادیخواز 201

شێخ مەحمودی حەفید باسی چالاکییەکانی خۆی دەکات 204

شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ دوو کوڕەکەی شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1923دا 205

شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922 207

شێخ مەحمودی حەفید لەکاتی زیندانییدا 209

شێخ مەحمودی حەفید و 211

شێخ مەحمودی حەفید و بەرپرسێکی بەریتانی 213

شێخ مەحمودی حەفید و تۆفیق وەهبی 215

شێخ مەحمودی حەفید و حاجی ئیبراهیم ئاغای خەفاف لە ساڵی 1955 لە شاری سلێمانی 217

شێخ مەحمودی حەفید و سەردار ڕەشید فەرمانڕەوای بانە 219

شێخ مەحمودی حەفید و ماجید مستەفا لە شاری کەرکووک لە ساڵی 1927 221

شێخ مەحمودی حەفید و مەلا کاکە حەمە و حەمەکەریم سەلیم خان ساڵی 1951 223

شێخ مەحمودی حەفید و ڕەفیق حیلمی 225

شێخ مەحمودی حەفید، ساڵی 1942 227

شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان؛ بەرگی 01 229

شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان؛ بەرگی 02 231

شێخ مەحموود؛ سەرهەڵدان و شکستی سەربەخۆیی لە باشووری کوردستان 233

شێخ مەحموودی حەفید 235
شێخ مەحموودی حەفید لە دێی «پیران» بوو، کچێک لە دێی «دۆڵەسوور» بوو 237
شێخ مەحموودی شێخ سەعید، سەد و پەنجا سوارێکی لەگەڵ ئەبێ و لەو دۆڵی گەڵاڵەدا ئەبێ بە میوانی «فەرحان ئاغا»ی چوچانی 238
شێخ مەحموودی شێخ سەعید، مەلیک بوو لە سولەیمانی، شێخ عەلیەک هەبوو پێیان ئەوت «شێخەلیە پەڕۆ» 239
شێخ مەحمووی زیندوو 240
شێخ مەحمووی مەلیک لە دەوری سولەیمانی بوو، شەڕی لەگەڵ ئینگلیز و حوکوومەتی عێراقدا ئەکرد 243
شێخ نووری نەقیب و شێخ مەحمووی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک لە چەکدار و پاسەوانەکانی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1928 244
شەهیدێکی شۆڕشی شێخ مەحمودی حەفید لە شەڕی دەربەندی بازیاندا ساڵی 1919 246
شەڕی دەربەندی بازیان 248
شەڕی دەربەندی بازیان 251
شەڕی سورداش 253
شەڕی شوعیب و بەشداری شێخ مەحمود 255
گریان و خۆشی 259
گریانی شێخ مەحمودی حەفید و خیانەتی هاوەڵانی.. 261
گفتوگۆیەکی نێوان شێخ مەحمودی حەفید و د. جەمال نەبەز لە ساڵی 1956 263
گورزێک لە یەکەی سوارەی سوپای عێراقیی لە سلێمانی 265
لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود 267
لە حکومەتەکەی شێخ مەحمود دا، دەستەبەری کۆمەڵایەتی بۆ خانەنشین، منداڵی بێ باوک و بێوەژن هەبووە 269
لە زەمانی شێخ مەحموودا لەشکری شێخ مەحموو لە «جاسانە» ئەبن 274
لە هەرای شێخ مەحموودا دەستەی شێخ مەحموود بە کێوی جاسەنەوە بوون. تەیارە هاتبوو دابوونیە بەر بۆمب و بۆردمان 275
لە رۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموود، مەلا مستەفای بارزانی و ئیدریس بارزانی بە خاک سپێردران 276
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید 279
لەیادی نەمراندا-شێخ مەحموودی حەفید قارەمانێکی بەوەفاو جگەرسۆز بوو 282
ماڵی شێخ مەحمودی حەفید 284
مودەتێ 287
مۆری فەرمی شێخ مەحمودی حەفید 288
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03 291
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04 293
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 05 295
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02 297
مەلا کاکە حەمەی بێلوو -کە بە «ناری» بە ناوبانگە - لە مەریوانەوە نامەیەک بۆ شێخ مەحموودی حەفیدزادە ئەنووسێ 299
مەلا کرێکار باسی شێخ مەحمودی حەفید دەکات 301
ناردنی شاندو نامە بۆ وڵاتان لەلایەن شێخ مەحمود لەپێناوی ماف و چارەسەری دۆزی رەوای کوردابووە 302
نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجوومەنی کۆمەڵی گەلان - عصبة الامم پاریس 21 مارس 1931 306
نامەی شێخ مەحمود بۆ هاوژینەکەی لە 12-09-1952 309
نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ دکتۆر قوتبەدین 311
نامەی شێخ مەحموود حەفید بۆ ئاغایانی شەریف و رەشید مستەفا سوڵتانی 313
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ شێخ عەبدولکەریم.. 315
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی رۆژهەڵات 318

نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان 321
نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ بەرپرسی دارایی 324
نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق 326
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا 329
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید 332
ناوبژیوانییەکی (شێخ مەحمودی حەفید) لە چەند بەڵگەنامەیەکدا 336
ناوبژیوانییەکی "شێخ مەحمودی حەفید" لە چەند بەڵگەنامەیەکدا 339
نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی 344
نوربەخشی؛ دۆکیۆمێنتارییەک دەربارەی پەخشانە ئەدەبی و مەعریفییەکانی شێخ مەحمودی حەفید 347
نەوەیەکی شێخ مەحمودی حەفید پرسیار لە باڵیۆزی بەریتانیا دەکات بۆچی بەریتانییەکان پاشگەزبوونەوە لە
دروستکردنی دەوڵەتی کوردستان؟ 349
هەواڵی مەلیک مەحموود لە ڕۆژنامە ڕوسییەکاندا 350
هەڵدانەوەی لاپەڕە شاراوەکانی شێخ مەحمودی حەفید 353
وێنەی یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکوومەتی باشوری کوردستان شێخ عەبدولقادر حەفید 355
وێنەیەکی دێرینی چەند کەسایەتیەکی ناسراو لە ماڵی شێخ مەحمودی حەفید بە یادی ڕێکەوتنی ساڵی 1964 357
وێنەیەکی شێخ مەحمودی نەمر لە جەژنی مەولودی پێغەمبەر لە مزگەوتی ئیمامی ئەعزەم لە شاری بەغدا 359
وەستانی شەڕ و ئومێدی گەشەکردنی سلێمانی 361
ڕۆژی بەخاکسپاردنی تەرمی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی حەفید 363
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -
توێژینەوەیەکی مێژووییە 365
کاوە شێخ لەتیف شێخ مەحمودی حەفید 366
کفنی شێخ مەحمودی حەفید 369
کورد و شەڕی شوعەیبە 371
کوردستانی عێراق؛ سەردەمی قەڵەم و موراجەعات (1928 - 1931) 372
کۆمەڵە و پارتەکانی سلێمانی 1907 تا 1977 374
یادنامەی شێخ مەحمودی حەفید 393

کرمانجی 396

106 ساڵان بەریا نها و ل ڕوژەکە وەکە ئیرۆدە شێخ مەحموودێ حەفید ئێکەمین حکوومەتا کوردی ڕاگهاند 399
شێخ مەحمودێ حەفید 401

KURMANCÎ 407

106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn 410
Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an 413
Di belgeyên Ingilîzan de Şêx Mehmûd Berzencî 417
Keyaniya Kurdistanê 420
Li ser Şêx Mehmûd Berzencî pirtûkeke nû derket 424
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik 426
Serhildana kurdan ji Şêx Mehmûd Berzencî heta Mela Mistefa Barzanî (ji eşîretî heta neteweyî) 429
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de 434
Şêx Mehmûdê hefîd 435
Yadaşt, Başûrê Kurdistanê û Şoreşa Şêx Mehmûd 441
YADAŞT: BAŞÛRÊ KURDISTANÊ Û ŞOREŞA ŞÊX MEHMÛD 443

هەورامی 446

پاگاو شێخ مەحمووڎی دلێ میللەتو کوردینە 449
حۆلێ تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی 451
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداڎ 453
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی 455
شێخ مەحمودی حەفید 457
شێخ ئەحمەڎو بارزانی و یاردیدای حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎی 463
شێخ سەعیدی حەفیڎ 466
شێخ مارفی نۆدێ 468
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی 471
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی 474
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە 477
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سرێ 479
مەلامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆرشو شێخ مەحمووڎی 482
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆلد وێلسنی 484

ENGLISH 486

Britain’s Kurdish Policy and Kurdistan 1918 -1923 489
Britain’s Policy toward Kurdistan at the End of the First World War 492
Britain’s Policy Towards The Kurdish Question، 1915-1923 494
British Military Aviation in 1924 496
Kingdom of Kurdistan 499
Kurdish politicians: Mulla Effendi, Mullah Krekar, Simko Shikak, Mahmud Barzanji, Widad Akrawi, Leyla Zana, Mustafa Barzani 502
Mahmud Barzanji revolts 506
Making borders from below: the emergence of the Turkish– Iraqi Frontier, 1918–1925 520
Nationalism And Its Kurdish Discontents [Part I of II]: Kurds In An Ottoman Dusk 522
Shaikh Mahmoud and the Kurdish Uprising 528
Shaykh Mahmud Barzanji Revolt 532
Sheikh Mahmud Hafid 536
The Clash of Empires and the Rise of Kurdish Proto-Nationalism, 1905–1926 540
The historical development of Kurdish nationalism in Iraq 542
The Kingdom of Iraq and Sheikh Mahmud Barzanji’s Kingdom of Kurdistan 556
Walk through history: Inside the home of a Kurdish hero 560

DEUTSCH 562

Königreich Kurdistan 565
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji 568
Scheich Mahmud Barzandschi 578

عربي 581

الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية 584
الذكرى السنوية 107 لتأسيس مملكة الشيخ محمود البرزنجي في كردستان 589

الشيخ محمود البرزنجي مع أعضاء حكومته. .. السليمانية سنة 1923 591
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935 593
الشيخ محمود الحفيد 1882- 1956م الانسان والمجاهد والمليك 595
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي (1878-1956) يعلن قيام مملكة كردستان 1922 598
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925 605
الشيخ محمود الحفيد في الكويت 607
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي و النفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925 610
الضحايا الثلاث (سعيد البرزنجي-عبد السلام البارزاني-ضاري الزوبعي) 612
ثورتنا في شمال العراق 1919 - 1920 614
حادثة الموصل 1909 - مقتل شيخ سعيد البرزنجي 616
حركة الشيخ محمود الحفيد البرزنجي 618
دور الشعب الكردي في ثورة العشرين العراقية 623
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي 626
صورة لشيخ لطيف ملك محمود الحفيد البرزنجي أثناء ثورة إيلول 629
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد 631
لحظة وصول القائد الشهيد "سمكو اغا شكاك " الى مدينة السليمانية قبل ستة وتسعين عاما لمقابلة الشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان 634
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية 636
مقابلة صحافية فريدة مع الشيخ محمود الحفيد 639
مقاتلون كورد من اتباع الشيخ محمود الحفيد مع أسلحتهم القديمة 641
مملكة كوردستان وولاية الموصل (كوردستان الجنوبية) والملك علي ملك الحجاز والشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان في عشرينيات القرن الماضي 643
من أسرار ثورة 14 تموز 1958..لماذا أختير (بابا علي الشيخ محمود) وزيرا في حكومة الثورة؟ 645
مير عقراوي: رسالة ملك كردستان الشيخ محمود الحفيد الى رئيس عصبة الأمم 649
يقظة الكرد - تاريخ سياسي 1900-1925 652

فارسی 654

پادشاهی کوردستان 657
شیخ قادر حفید 659
شیخ محمود حفید 661
شیخ محمود حفید 665
عایشه خانم همسر شیخ محمود حفید 01 667

TÜRKÇE 668

1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI 671
Anadolu’nun İlim ve Tasavvuf Hayatında Öne Çıkan Berzencî Ulemâsı 673
Anılar Tanığının Dilinden Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi 675
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN 678
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’ 680
IRAK’TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ 693
KURDİSTAN KRALI: ŞEYH MAHMUD BERZENCİ 710
Kürdistan Krallığı 711
Mahmut Berzenci 713

Osmanlı Askerî Arşiv Belgelerine Yansıdığı Şekliyle Şeyh Mahmut İsyanı: İngiliz İşgali Altında Kürt Bağımsızlığı Mücadelesi..718
Şeyh Mahmud Berzenci İsyanı..720
ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ..728
ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ..730
لیستەی ئاماژەکاری ناو و شوێنەکان...**735**
سەرچاوەکان...**768**

چەند وتەیەک

ئەمەی بەردەستتان، بایندەرێکی ڕێکخراوی تەواوی ئەو زانیارییە پەیوەندیدارانەیە کە ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەرشیڤی کردوون و باس لە شێخ مەحمودی حەفید و شۆڕشەکەی دەکەن.
لەم بایندەرەدا ڕەچاوی ڕیزبەندیی ئەلفوبێی پۆل و سەرباسەکان کراوە، پاشان زمان و شێوەزمانەکان.
تۆمارەکان بەپێی توانا و دەستکەوتنی زانیاری، پێناسیان نووسراوە، وێنە و فایلی پی. دی. ئێف ئەگەر دەستمان کەوتبێت خراوەتە پاڵ تۆمارەکەیەوە. هەروەها هەر مێتاداتایەکی تری پێویستیش وەک پاشکۆ لەگەڵ تۆمارەکاندا دانراون.
لەگەڵ هەر تۆمارێک (ئەگەر بایندەرەکە دیجیتاڵ بوو) لینکێک هەیە، ئەو لینکە گرێدراوە بە تۆمارەکەوە لەسەر ماڵپەڕی کوردیپێدیا، بابەتەکان هەندێکجار گۆڕانکارییان بەسەردادێت و باشتر دەکرێن، مێتاداتا، وێنە و فایلی پەیوەندیداریان دەخریتەسەر، بۆ ئەوەی لە دوا ڤێرشنی ئەو تۆمارە ئاگاداربیت، کلیک لە بابەتەکە بکە و لە ماڵپەڕی کوردیپێدیادا بیکەرەوە.
لە کۆتایی هەر بابەتێکدا، وێنەی کویک ڕیسپۆنس هەیە، ئەم وێنەیە کە بە مۆبایڵ سکێن دەکرێت، یەکسەر دەتباتە سەر بابەتەکە لەسەر ماڵپەڕی کوردیپێدیا تاوەکو زانیاریی زۆرتر ببینیت.
هەندێک بابەت پەیوەستکراوە بە بابەتی ترەوە، بۆ نموونە نووسەر بە پەرتووکەکانییەوە، یان هەندێک بابەت فایلی پەیوەندیداری لەگەڵە، ئەوانە لێرەدا پیشان نەدراون و بۆ بینینیان دەبێت لە ماڵپەڕی کوردیپێدیادا سەیریان بکەیت.

ئەم پەرتووکە بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیکی لە بەرنامەیەکی کۆمپیوتەریی تایبەت بە ڕێکخراوی کوردیپێدیاوە ئافرێندراوە.
بەهیوای ئەوەی ئەم بایندەرە زۆرتر و پاکژتری بکەین و بەزووترین کات وەشانێکی تر بخەینە بەردەستی ئێوەی بەرێز..

ئەم بایندەرە، سەرئەنجامی کاری بەردەوامی چەند ساڵەی ئەرشیڤوانانی کوردیپێدیایە. بەبڵاوکردنەوەی ئەم بەرهەمە کوردیپێدیا هیچ دەستکەوتێکی ماددی پەیداناکات. تکایە لە کاتی سوودوەرگرتن لەم بایندەرە لە تۆژینەوە و نووسینەکانتاندا، ئاماژە بە ناوی ئەم بایندەرە، ژمارەی وەشان، ساڵی دەرچوون و کوردیپێدیا بکەن.

گرنگە ئەوە بگووترێت کە ئەم بایندەرە لێکۆڵینەوە نییە! تەنها کۆکردنەوەی زانیارییە وەک سەرچاوەیەک بۆ لێکۆڵینەوە پەیوەندیدارەکان بەم بابەتەوە.
سوپاس.

ڕێکخراوی کوردیپێدیا
https://www.kurdipedia.org
contact@kurdipedia.org
25-09-2026

بڵاوکراوەکانی کوردیپێدیا

#	ناوی پەرتووک	زمان	ژمارەی وەشان	لاپەڕەکان - A4	بابەت	ڕۆژی دەرچوون
56	هەڵکەوتنامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	187	67	2026-08-16
55	سمکۆنامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	980	206	2026-08-12
54	قاسملوونامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	1.164	300	2026-07-07
53	پهلویان کتێبێک پڕ لە چەواشەکاریی مێژوویی	کوردیی ناوەڕاست	1	24	1	2025-09-14
52	ئەتڵەسنامە - وەشانی 2	کوردیی ناوەڕاست	2	436	300	2025-02-18
51	ڕۆژی ڕووداوەکانی شنگال لە پێشخستنی دۆزی کورد	کوردیی ناوەڕاست	1	86	0	2024-12-03
50	فەیلی-نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	1.720	745	2024-11-08
49	زمانی کورد، بگونجێنە بۆ 0 و 1	کوردیی ناوەڕاست	1	138	0	2024-10-28
48	ژینانامە - وەشانی 2	کوردیی ناوەڕاست	2	448	258	2024-09-16
47	مەتەڵنامە - وەشانی 2 (دوو بەرگ)	کوردیی ناوەڕاست	2	6.426	6.202	2024-09-03
46	شوێنەوارنامە - وەشانی 3	کوردیی ناوەڕاست	3	1.801	1.272	2024-08-29
45	کۆڵبەرنامە - وەشانی 2	کوردیی ناوەڕاست	1	484	352	2024-08-28
44	سیاسەت و پلانی زمان بۆ هەرێمی کوردستان	کوردیی ناوەڕاست	1	54	1	2023-08-19
43	لۆزاننامە - وەشانی 2	کوردیی ناوەڕاست	2	1.425	339	2023-07-17
42	سایکس-پیکۆنامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	1.100	235	2023-04-07
41	سیڤەرنامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	1.416	274	2023-03-25
40	وەرزشنامە - وەشانی 3	کوردیی ناوەڕاست	3	1.106	1.351	2023-02-09

39	ئەنفالنامە - وەشانی 3	کوردیی ناوەڕاست	3	3.821	4.613	2023-01-26
38	ژنکوژینامە - وەشانی 4	کوردیی ناوەڕاست	4	105	122	2022-08-18
37	شهدائنا في حرب ضد الدولة الاسلامية - داعش، الطبعة 2	عربي	2	501	698	2022-08-18
36	ئاراسنامە – وەشانی 3	کوردیی ناوەڕاست	2	957	1.526	2022-02-08
35	2020نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	687	366	2021-02-25
34	2019نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	459	363	2020-01-01
33	ژینگەنامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	173	158	2019-01-10
32	2018نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	624	365	2019-01-03
31	2017نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	472	363	2018-01-03
30	چۆنێتی بەکارهێنانی کوردیپێدیا	کوردیی ناوەڕاست	1	30	0	2017-04-02
29	2016نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	208	348	2017-01-22
28	دور احداث شنكال في تطوير القضية الكردية	عربي	1	20	0	2016-09-26
27	شەهیدانی شەڕی داعش - وەشانی 1ەم	کوردیی ناوەڕاست	1	1.734	3.287	2016-05-12
26	2015نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	153	339	2016-01-01
25	یارینامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	11	9	2015-09-17
24	ناندینامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	29	45	2015-09-17
23	یاسۆکنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	189	141	2015-09-11
22	هونەرنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	1.219	2.075	2015-09-10

21	چالاکواننامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	1.249	2.075	2015-09-10
20	وێنەنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	882	2.333	2015-09-10
19	بەڵگەنامە - وەشانی 1ەم	کوردیی ناوەڕاست	1	847	771	2015-09-10
18	ئامارنامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	901	1.191	2015-09-09
17	نووسەرنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	2.703	4.563	2015-09-09
16	بڵاوکراوەنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	325	719	2015-09-08
15	پەڕتووکنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	5.207	11.223	2015-09-08
14	گەینامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	190	476	2015-09-07
13	ناونامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	1.347	4.294	2015-09-07
12	پەندنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	1.579	5.613	2015-09-07
11	زیندانینامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	2.849	7.015	2015-09-07
10	داعشنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	58	92	2015-03-14
9	کۆبانێنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	136	191	2015-02-01
8	شوێننامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	1.347	2.957	2015-01-22
7	پێشمەرگەنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	353	536	2015-01-21
6	جاشنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	140	287	2015-01-18
5	ڕێکخراونامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	510	960	2015-01-16
4	هاوڕێنامە - وەشانی 4ەم	کوردیی ناوەڕاست	4	1.859	5.035	2015-01-15

3	براکوژینامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	172	285	2015-01-11
2	شەهیدنامە - وەشانی 2ەم	کوردیی ناوەڕاست	2	3.935	7.345	2015-01-04
1	2014نامە - وەشانی 1	کوردیی ناوەڕاست	1	166	344	2015-01-01

دەربارەی کوردیپێدیا

پێناسە
کوردیپێدیا، پرۆژەیەکە بۆ کۆکردنەوەی هەر زانیارییەکی پەیوەست بە کوردستان و کورد و بەهیوایە لە پاشەڕۆژدا ببێتە پڕ زانیاریترین سەرچاوەی کوردی و بەهۆیەوە بەئاسانی بزانرێت: کێ، کێیە؟! و کوێ، کوێیە؟! و چی، چییە؟...!
ڕێکخراوی کودیپێدیا ساڵی 2008ز. لەلایەن (هاوڕێ باخەوان)ەوە دامەزراوە.
کوردیپێدیا وشەیەکی لێکدراوە و لە کوردی و پێدیا پێکهاتووە. وشەی پێدیا، وشەی دووەمی وشەی لێکدراوی گریکیی ئەنسیکلۆپێدیایە (encyclopedia) کە بەواتای ناسین یان زانینی یاخود زانیاریی گشتی دێت. وشەی کوردیپێدیاش لەوەوە داتاشراوە و دەکرێت واتای کوردناسی، کوردیناسی یان کوردزانین یاخود زانیاریی کوردی بدات. بۆ یەکەمجار وشەی کوردیپێدیا لەلایەن دامەزرێنەری کوردیپێدیاوە ئافرێندراوە.
سەرچاوەکانی کوردیپێدیا
-ئەو تۆمارانەی کە هاوکارانی کوردیپێدیا لەنێو ماڵپەڕەکانی ئنتەرنێت دەیدۆزنەوە و لە یەکێک لە پۆلەکانی کوردیپێدیادا چڕ و پڕی دەکەنەوە و هەندێک جاریش هەوڵی گۆڕینی ڕێنووسە هەڵەکانی دەدرێت و بەشێوەیەکی درووست تۆماری دەکەنەوە، بەبێ ئەوەی دەستکاریی ناوەرۆکی بابەتەکان بکرێت. هەر بابەتێک لە هەر ماڵپەڕێکەوە وەربگیرێت، وەک ئەمانەتێکی زانستی ناوی ماڵپەڕەکە لە لیستی سەرچاوەکەدا تۆماردەکرێت." کوردیپێدیا، هیچ پەیوەندییەکی بە ویکیپێدیا و هەر ڕێکخراوێکی ترەوە نییە، پرۆژەیەکی سەربەخۆیە و ئەرکێکی تایبەتی ڕێکخراوی کوردیپێدیایە.
-ئەو بابەتانەی کە میوانانی کوردیپێدیا بۆمان دەنێرن و لە ڕێی فۆڕمی تۆمارکردنی بابەتێکەوە ئامادەی دەکەن. هەر بابەتێک لەلایەن هەر میوانێکەوە بەدەستمان بگات، ناوی ئەو میوانە دەبێتە سەرچاوەی ئەو بابەتە. تکایە هەر کەسێک نایەوێت ناوی لە لیستی سەرچاوەکانی کوردیپێدیادا ببێت با ئاگادارمان بکاتەوە.
-ئەو نامە تایبەتیانەی کە بەدەست کوردیپێدیا دەگەن و پەیوەستن بە ژیان و کارنامەی ئەو کەسانەی کە دەخوازن وەک بابەتێک بێنە نێو ئەم کوردیپێدیایەوە.
-ئەو بابەتانەی کە هاوکارانی کوردیپێدیا لە دوو توێی بڵاوکراوەکاندا ئامادەی دەکەن و چڕ و پڕی دەکەنەوە و پۆلێنی دەکەن.
-ئەو دیمانانەی کە هاوکارانی کوردیپێدیا لەگەڵ کەسانێکدا ئەنجامی دەدەن، بە مەبەستی نووسینەوەی بیۆگرافیی کەسێک، شوێنێک، ڕێکخراوێک، بڵاوکراوەیەک یان هەر شتێکی تری پەیوەست بە کوردستان و کورد.
-تەواوی بابەتەکانی پۆلی ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا) تا ساڵی 2010ز. لە داتابەیسی هاوڕێنامەوە وەرگیراوە، بڕوانە: هاوڕێنامە بۆ مێژووی کوردستان و کورد -دانانی: هاوڕێ باخەوان -چاپی یەکەم -بنکەی چاپ و پەخشی سەردەم -زنجیرە (16) -چاپخانەی ڕوون -سلێمانی -1999ز ..
هەر تۆمارێک بێتە نێو کوردیپێدیاوە، بە شێوەیەک لە شێوەکان پەیوەندیی بە کوردستان و کوردستانییانەوە هەیە، هیچ بابەتێک لە دەرەوەی ئەو تەوەرانە تۆمار ناکرێت. لەو تێڕوانینەوە هەندێک جار ژیان و کارنامەی کەسێکی ناکورد دەبینیت، ئەو کەسە یان کوردناسە و خاوەنی باسێکە لەسەر کورد، یان کوردستانییە، یاخود پەیوەندیی بەڕووداوێکی کوردستانییەوە هەیە.
کوردیپێدیا، هیچ پەیوەندییەکی بە ویکیپێدیا و هەر ڕێکخراوێکی ترەوە نییە، پرۆژەیەکی سەربەخۆیە و ئەرکێکی تایبەتی ڕێکخراوی کوردیپێدیایە.
تکایە ئەگەر هەر زانیارییەک لەم داتابەیسەدا بۆ بەڕێزتان گونجاو نییە و ناخوازن لێرەدا ببێت، ئەوا

کوردیپێدیای لێ ئاگاداربکەنەوە.
کوردیپێدیا هەر زانیاری و وێنەیەک لە هەر سەرچاوەیەکەوە وەربگرێت، بۆ مەبەستێکی بازرگانی بەکارناهێنێت.
کوردیپێدیا بەردەوامە لەسەر پاکژکردنی بابەتەکان و وەرگێڕانی ساڵە کۆچی و هەتاوییەکان بۆ ساڵی زایینی بەشێوەیەکی درووست، تکایە لە هەڵە و کەموکووڕتییەکانمان ببوورن.
هەر زانیارییەک لە کوردیپێدیاوە وەربگیرێت، پێویستە ناوی سەرچاوەکەی و ناوی کوردیپێدیای لەسەر بنووسرێت.
ماڵپەڕ و داتابەیسی کوردیپێدیا بە دۆت نێت C- شارپ و SQL بەتایبەت بۆ ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئامادە و بەرنامەکراوە، بەردەوامیش لە باشکردن و گەشەکردندایە. ڕۆژانە لەسەر دوو سێرڤەری جوودا بەکئەپی داتا و فایلەکان دەکرێت، تاوەکوو پارێزراوبن لە هەر هێرشێکی هاککەرەکان.!
ماڵپەڕی کوردیپێدیا لەسەر براوسەرەکانی ئنتەرنێت ئێکسپلۆرەر، فایەر فۆکس، سەفاری، ئۆپێرا و گووگڵ کرۆم بەتەواوەتی تێست کراوە و بە بێکێشە کاردەکات، تکایە ئەگەر هەر کێشەیەکتان بوو ئەوا ئاگادارمان بکەنەوە.
بەهۆی هەوڵەکانی هاوکارمان کاک (هەڤاڵ نەژاد) ەوە، کوردیپێدیا لە ڕۆژی 11-11-2013ز. بووە ڕێکخراوێکی فەرمی و لە هەولێر لە فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان تۆمارکرا.
لۆگۆی کوردیپێدیا بەتایبەتی بۆ کوردیپێدیا لەلایەن کۆمپانیای لۆگۆ-لەڤ-ەوە درووستکراوە. کۆپی ڕایتی فەرمیی هەیە و جگە لە کوردیپێدیا یان ئاماژە بۆ کوردیپێدیا، هیچ کەس و لایەنێک بۆی نییە بەکاریبهێنێت.
بەهیوای ئەوەی کوردیپێدیا بکەینە پڕ زانیاریترین سەرچاوەی کوردی و بانکی زانیاریی نەتەوەیی کورد!

ئەرشیڤوانانی کوردیپێدیا

ئاراس ئیلنجاغی، ئاراس حسۆ، ئاکۆ مارانی، ئەسعەد هەورامی، ئەمیر سیراجەدین، ئەوین کامەران، ئەڤین تەیفوور، بەناز جۆلا، زریان سەرچناری، زریان عەلی، سارا سەردار، سارا کاملا، سروشت بەکر، سەریاس ئەحمەد، شادی ئاکۆیی، شەنە بەکر، عومەر عەلی کایی، میلانۆ محەمەد ساڵح، هاوڕێ باخەوان، هومام تاهیر، هەژار کاملا، هەستی کەریم، هەڤاڵ نەژاد، ڕۆژ هەژار، ڕۆژان نوری، ڕۆژگار کەرکووکی، ڤەژەن کشتۆ، کامەران ئاکرەیی، کشمیر کەریم، کەژاڵ دارتاش

دامەزرێنەری کوردیپێدیا: هاوڕێ باخەوان
2008-2026
https://www.kurdipedia.org
contact@kurdipedia.org

کوردیی ناوەڕاست

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 1
«فەقێ قادر ڕەباتی» پیاوێکی پیاوانە و قسەزان و بەدەسەڵات بوو، لە وەختی خۆیا کە پیاوی «شێخ مەحموودی» حەفید بوو

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250731082705649047

«فەقێ قادر ڕەباتی» پیاوێکی پیاوانە و قسەزان و بەدەسەڵات بوو، لە وەختی خۆیا کە پیاوی «شێخ مەحموودی» حەفید بوو، وتی: لە هیچ شتێک ناتەواویم نەبوو: لە ماڵ، لە وڵاخی چاک، لە ئەولاد، لەگەڵ شێخ مەحموودا چووین بۆ کەرکووک و میوانی «سەید ئەحمەدی خانەقا» بووین.
ئەو سەردەمە پیاو نەبوو لە وڵاتی کەرکووکدا ناوی هەبێ تەنها سەید ئەحمەدی خانەقا نەبێ. تەنها مەعمورەکانی حوکومەت بەیانیان پێش چوونە دایەرەیان و ئێواران لە کاتی گەڕانەوەیانا تا نەچوونایەتە دیوە خانی سەید ئەحمەد و قاوەیان نەخواردیەتەوە نەئەچوونە سەر ئیش و لای ماڵی خۆیان. کە چووین چەند ڕۆژێک لە لای سەید بووین. ڕۆژێک سەید پێی وتم: «فەقێ قادر ئەتەوێ دەوڵەمەندێکی تەواو بێت و بێ ئەقڵ بێ، یا ئەتەوێ پیاوێکی ژیر و دانا و لات بێت؟»
منیش ئەوا دیارە لە سامانی دنیا لەسەر هیچ پەکم نەکەوتووە و نایەت بەدڵما کە ئەم سامانەی من هەمە لە دەستم بێتەوە. وتم وەڵا جەنابی سەید ئەوەی دووهەمم ئەوێ. فەرمووی ئەوا بۆم مۆرکردی.
دنیا پەردەیەکی تری بەسەرهات؛ ڕۆژ نەهات ڕۆژێکی تری بەدوادا هات. دەوری مێخ مەحموود نەما. منیش وردەوردە ڕووم کردەکزی. ژن مرد، ماڵم لەدەست بووەوە، وڵاخی کەحێلە هەمووی تیاچوو، ئەولاد دنیای باوکیان بەجێهێشت، هیچم بە دەستەوە نەما؛ هەر مامەوە خۆم و خۆم.
ئەم ماوەیە بیست و دوو ساڵێ پێچوو. لە دوای بیست و دوو ساڵە ڕێم کەوتەوە کەرکووک. لەسەر تیلمە کاغەزێک نووسیم بۆ سەید ئەحمەد: «جەنابی سەید ئەوەی یەکەمم ئەوێ». ئەویش لە پشتیەوە نووسیەوە: «فەقێ قادر تازە مۆرکرا، هەر ئەوەی دووەمە».
سەید ئەحمەد لە پاش بیست و دوو ساڵ تێگەیشت کە وەختی خۆی من چیم وتووە و ئەو چی وتووە! [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
ئایا ئەم بەسەرهاتە لە ڕاستیدا ڕوویداوە؟ : بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 842
کاتی تۆمارکردن: 2025-07-31

ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کورتەباس
بابەت: 2
106 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموودی حەفید یەکەمین حکوومەتی کوردی ڕاگەیاند

20241118090900608876=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

ناونیشانی بابەت: 106 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموودی حەفید یەکەمین حکوومەتی کوردی ڕاگەیاند
ئامادەکردنی: زاگرۆس کوردستانی
106 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا لە 17ی نۆڤێمبەری 1918 شێخ مەحموودی حەفید یەکەمین حکوومەتی کوردی ڕاگەیاند و شاری سلێمانیی کردە پایتەختی حکوومەتەکەی.
لەبارەی حکوومەتەکەی شێخ مەحموودەوە، (ستیڤن لۆنگریک) لە پەرتووکەکەیدا (ئێراق لە 1900 -1950) دەڵێت: دەسەڵاتی فەرمانڕەوایی شێخ مەحموود ناوچەکانی هەڵەبجە و سلێمانی تا دەگاتە ڕەواندزی گرتەوە و ماوەیەکیش کۆیە و ناوچەکەشی سەربە شێخ بوون و بەدەیان سەرۆک خێڵی کوردی چوونە پاڵی و زمانی کوردی بووە زمانی فەرمیی میرییەکەی و فەرمانبەرەکانیشی لە کورد بەولاوە کەسی تر نەبوون. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 17-11-2024

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2024-11-17	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پارێزگاری کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی baskurd.basnews.com- 17-11-2024

کاتی تۆمارکردن: 2024-11-18

ناوی تۆمارکار: سارا سەردار

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 3
ئایشە خانی خێزانی حاجی شێخ سەعیدی حەفید، ساڵی 1950
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20121120210040691402

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1950
کەسایەتی ناو وێنەکە: ئایشە خانی خێزانی حاجی شێخ سەعیدی حەفیدە
ناوی وێنەگر: نەزانراو
[1]
زانیاری دەربارەی ئەم وێنەیە ڕاستکراوەتەوە لە لایەن:
(Brusk Salah Al Hafeed)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 50کان (50-59) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 1950-~~00-00~~

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1950-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 2012-11-20
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: ژیاننامە
بابەت: 4
ئایشە خانی شێخ مارفی نەقیب
202607242043116964‌08=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

ناو: ئایشە
نازناو: ئایشەخانی نەقیب
ناوی باوک: نەقیب
ژیاننامە
ئایشە خانی شێخ مارفی نەقیب، خێزانی (شێخ مەحمودی حەفید)، دایکی (شێخ لەتیف و شێخ جەلال)، ئایشە خان سەرەتا خێزانی شێخ ئەحمەد برای شێخ مەحمود بووە، پاش ئەوەی لە کارەساتی موسڵ لە ساڵی (1908) لەگەڵ شێخ سەعیدی باوکی شەهید دەکرێت، لەو هاوسەرگیریە تەنیا یەک کوڕی هەبوو ئەویش شێخ جەلال بوو، شێخ مەحمود ئایشە خان مارە دەکات و شێخ لەتیف لە ساڵی 1917 لەدایک دەبێت، هەروەها ئایشە خان خوشکی گەورەی (حەپسەخانی نەقیب)ە کە هەردووکیان هاوسەرگیریان لەگەڵ دوو برا کردووە کە

ئامۆزای خۆیانبوون، ئەوانیش (شێخ مەحمودی حەفید) و (شێخ قادری حەفید)ن. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ئایین و ئایینزاکان: موسڵمان | جۆری کەس: کەسایەتی | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (لەدایکبوون): سلێمانی | لەژیاندا ماوە؟: نەخێر | نەتەوە: کورد | وڵات (لەدایکبوون): باشووری کوردستان | وڵات (نیشتەجێبوون): باشووری کوردستان | ڕەگەزی کەس: مێ |

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (سەرچڵ یونس) ڕێکەوتی 2026-07-23

کاتی تۆمارکردن: 2026-07-24

ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 5
ئایشە خانی هاوسەری شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20170802212355141742

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: سەدەی بیستەم
کەسایەتی ناو وێنەکە: ئایشە خانی هاوسەری شێخ مەحمودی حەفید
ئایشە خان کچی شێخ مەعروفی (مارف)ی نەقیبە.
ناوی وێنەگر: نەزانراو
[1]
زانیاری دەربارەی ئەم وێنەیە ڕاستکراوەتەوە لە لایەن:
(Brusk Salah Al Hafeed)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پەوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
لە ئالی ئەحمەدە «عایشە»، لە یەک پێی نایە دنیاوە	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی (هێمن مەلا کەریم بەرزنجی

کاتی تۆمارکردن: 2017-08-02

ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 6
ئینگلیز پاش شەڕی گەورەی یەکەم هاتە عێراق و کوردستانەوە. لە وڵاتی سلێمانی شێخ مەحموود گیرا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250526085613638101

ئینگلیز پاش شەڕی گەورەی یەکەم هاتە عێراق و کوردستانەوە. لە وڵاتی سلێمانی شێخ مەحموود گیرا، بە دیل برا بۆ هندستان و پاشان هێنایانەوە. حاجی مەلا سەعید کەرکووکیزادە هەبوو لە سلێمانی یەکێک بوو لە پیاوە گەورەکانی سلێمانی و قسەی ئەبیسترا. لەگەڵ شێخ مەحموودیش بەینی ڕێک نەبوو. کە بیستی وا شێخ مەحموو دێتەوە بۆ سلێمانی و بە حوکمڕانیش دێتەوە، بە کوڕەکانی ئەڵێ: ماڵ بارکەن و سلێمانی چۆڵ کەن، هیچ لێی ڕامەوەستن. ئەڵێن: بۆ چی؟ ئەڵێ: ئەڵێن ئینگلیز سەربەخۆیی ئەدا بە کورد. ئەڵێن: بابە شتی وا چۆن ئەبێ؟ ئەڵێ: کوڕم ئینگلیز کافرە، دای؛ دای، کێ هەیە ڕێگای لێ بگرێ؟ دە خێراکەن ماڵ بارکەن تا نەیداوە! [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
ئایا ئەم بەسەرهاتە لە ڕاستیدا ڕوویداوە؟ : بەڵێ | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 559
کاتی تۆمارکردن: 2025-05-26
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 7
ئەحمەد خواجە سەرنووسەری ڕۆژنامەی بانگی حەق لە ساڵی 1923
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20170902230950142523

شوێن: سووورداش
ڕۆژ یان ساڵی گیرانی وێنەکە: 1923
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: ئەحمەد خواجە ، سەرنووسەری یەکەم ڕۆژنامەی شاخ، ڕۆژنامەی بانگی حەق لە ئەشکەوتی جاسەنە لە شارەدێ سووورداش.
ناوی وێنەگر: نەناسراو.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1923

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1923-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ئەحمەد خواجە؛ دیپلۆماتکارەکەی نێوان مۆسکۆ و سلێمانی	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
تابووتە بۆشەکەی سەرگۆڕی ئەلەکساندری یەکەم چاری ڕووس	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | سەرچاوەی وێنە: بەڕێز کاک (پۆڵا ڕەش) ناردوویەتی
کاتی تۆمارکردن: 2017-09-02
ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 8
ئەحمەد خواجە؛ دیپلۆماتکارەکەی نێوان مۆسکۆ و سلێمانی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250801112029649237
ڤیدیۆ: ئەحمەد خواجە؛ دیپلۆماتکارەکەی نێوان مۆسکۆ و سلێمانی
ئامادەکردنی: دامەزراوەی میدیایی کۆک
ساڵ: 2025. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2025
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2025-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (کۆک kok) ڕۆژی 2025-07-23
کاتی تۆمارکردن: 2025-08-01
ناوی تۆمارکار: شادی ئاکۆیی

پۆل: شوێنەوار و کۆنینە
بابەت: 9
ئەشکەوتی جاسەنە
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120709170629719 44

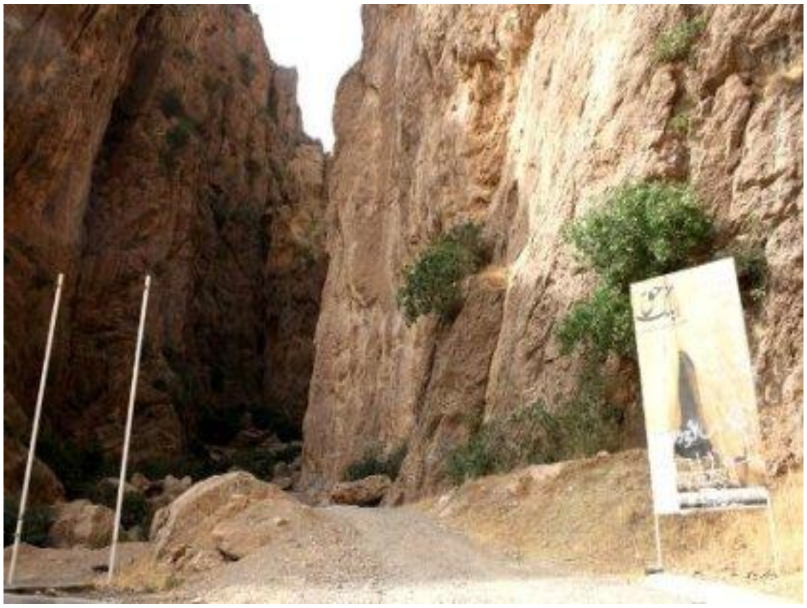

ئەشکەوتی جاسەنە، دەکەوێتە نزیک شارۆچکەی دوکان، لە پارێزگای سلێمانی لە باشووری کوردستان.
ڕۆژنامەی بانگی حەق، لەم ئەشکەوتەوە بڵاودەکرایەوە و ئەمەش وای کردووە بیێتە شوێنەوارێکی ناسراو، ڕۆژنامەی بانگی حەق، یەکەم ژمارەی لە 8ی مارتی 1923 لەئەشکەوتی جاسەنە لەلایەن شێخ مەحمودەوە دەرچووە. [1]
ئەشکەوتی جاسەنە بە دووری 50کم دەکەوێتە ڕۆژاوای شاری سلێمانییەوە، دەکەوێتە ناوچەی سوورداش، لەسەر ڕێگای سلێمانی دوکان. جاسەنە لە پشتی گوندی کانی خان بە بناری چیایەکی گەورەوەیە.پاش هێرشی فڕۆکەی سوپای ئینگلیز لە ساڵی 1923، شێخ مەحموودی حەفید ئەشکەوتی جاسەنەی کردە پەناگە و چاپخانەی تێدا دامەزراند و یەکەم ڕۆژنامەی تێدا بڵاو کردەوە بەناوی بانگی حەق لە 2ی ئازاری 1923.
ڕۆژنامەی بانگی حەق بەیەکەم ڕۆژنامەی سەردەمی شاخ و زمانحاڵی شۆڕشی کورد دادەنرێت لە مێژووی هاوچەرخی کوردا...کە سەرنووسەرەکەی کەسایەتی ناودار و ڕۆشنبیرو ڕۆژنامەنووس ئەحمەد خواجە بووە.
مێژووی کۆنتری ئەشکەوتە بۆ چاخە کۆنەکان دەگەڕێتەوە و پەناگەی مرۆڤەکان بووە.[2]
ڕۆژی 11-07-2025 30 گەریلای پەکەکە بەشێوەیەکی سیمبۆلیک لە ئەشکەوتی جاسەنە چەکیان دانا و سووتاندیان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت
جۆری شوێن / شوێنەوار: ئەشکەوت | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
ئەشکەوتی جاسەنە، دەستپێکی ڕۆژنامەوانی شاخ	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
باشووری کوردستان	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	
بەنگین ڕووناهی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
بەنگین ڕووناهی	ژیاننامە	کرمانجی	
ساتی دانانی چەک لەلایەن 30 ئەندامی پەکەکە و سووتاندنی چەکەکانیان	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
کانی خان-سوورداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] دیارینەکراو | کوردیی ناوەڕاست | وێنە: هانا ڕەزا
[2] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | Farhad archaeologist27-04-2025

کاتی تۆمارکردن: 2012-07-09

ناوی تۆمارکار: هەڤاڵ نەژاد

پۆل: کورتەباس
بابەت: 10
ئەشکەوتی جاسەنە، دەستپێکی ڕۆژنامەوانی شاخ
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20150411131942665296

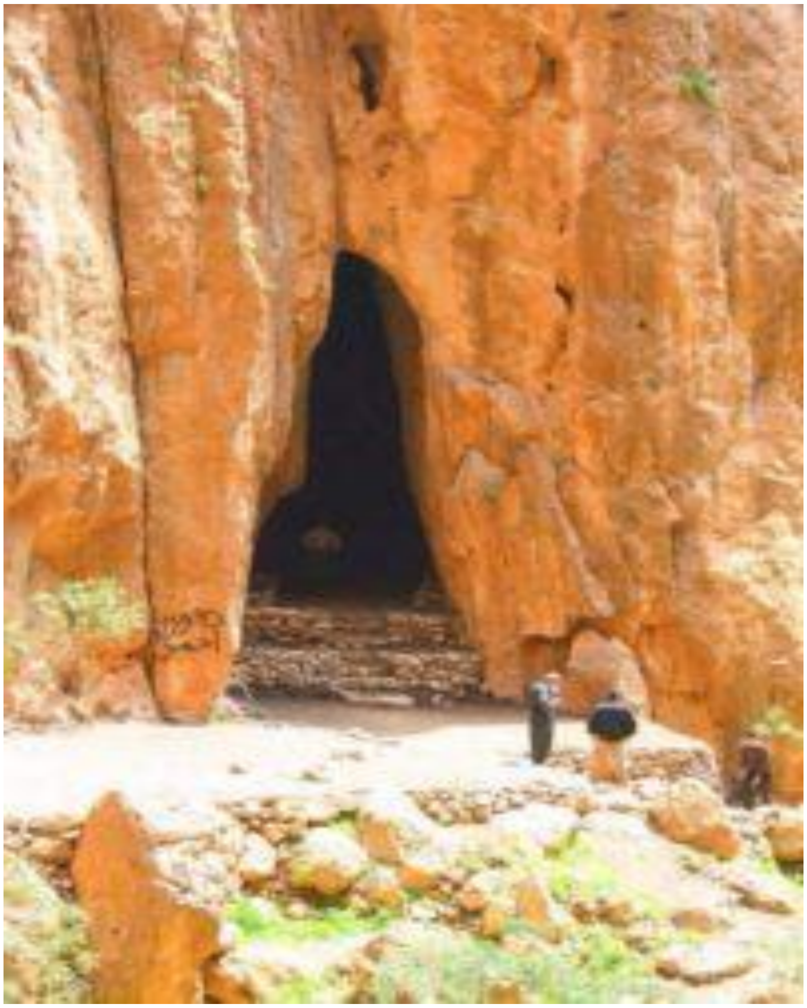

لە دوری 50 کیلۆمەتری باکوری ڕۆژئاوای سلێمانی و لە پشتی گوندی جاسەنە و لە دامێنی بەرزایی (نەبی ئاغا) ی زنجیرە شاخی (سارا) لە ناو بەندەنێکدا ئەم ئەشکەوتە هەڵکەوتوە کە درێژییەکەی (40) مەتر و پانایيەکەی (9) مەترە.لە ساڵی 1923 کاتێک ئینگلیز هەڕەشە لە ئەزمونی
حکومەتی کوردستان بە ڕێبەرایەتی شێخ مەحمود و دانیشتوانی سلێمانی دەکات بە بۆردومانکردنی شار.
شێخ و هاوەڵەکانی بۆ پاراستنی گیانی دانیشتوانی شار، سلێمانی جێ دەهێڵن ورو دەکەنە جاسەنە و لە ئەشکەتەکەی پشتی گوندەکە جێگیر دەبن و لەوێوە شان بە شانی خەباتی چەکداری لە بری ڕۆژنامەی (بانگی کوردستان) کە زمانحاڵی حکومەتی کوردستان بوو.
لە ئەشکەوتی جاسەنە سێ ژمارەی (بانگی هەق) دەردەکات و لەو سێ ژمارەیە تەنها ژمارە (1. 3) لە بەردەست ماوە و ژمارە (2) ی دەوترێت دەست (ئەدمۆنز) حاکمی ئینگلیز کەوتوە.
لە کۆتاییدا شوینێکی وەک ئەم ئەشکەوتە کە خاوەنی ئەم مێژوە بێت و دیمەنێکی دلگیری وەهای هەیە کە دەکرێت لایەنە پەیوەندیدارەکانی حکومەت گرنگی زیاتری پێ بدەن.

کاروان شێخ عوسمان

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: ڕاگەیاندن | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست |
فایلی پەیوەندیداریدار:

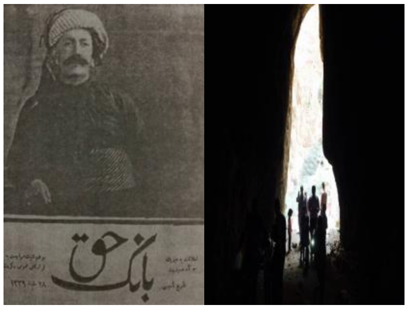

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 2015-04-11
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 11

ئەمە نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان لە 03- 08-1927 بۆ محەمەد بەگی موغاغی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230218194214468214

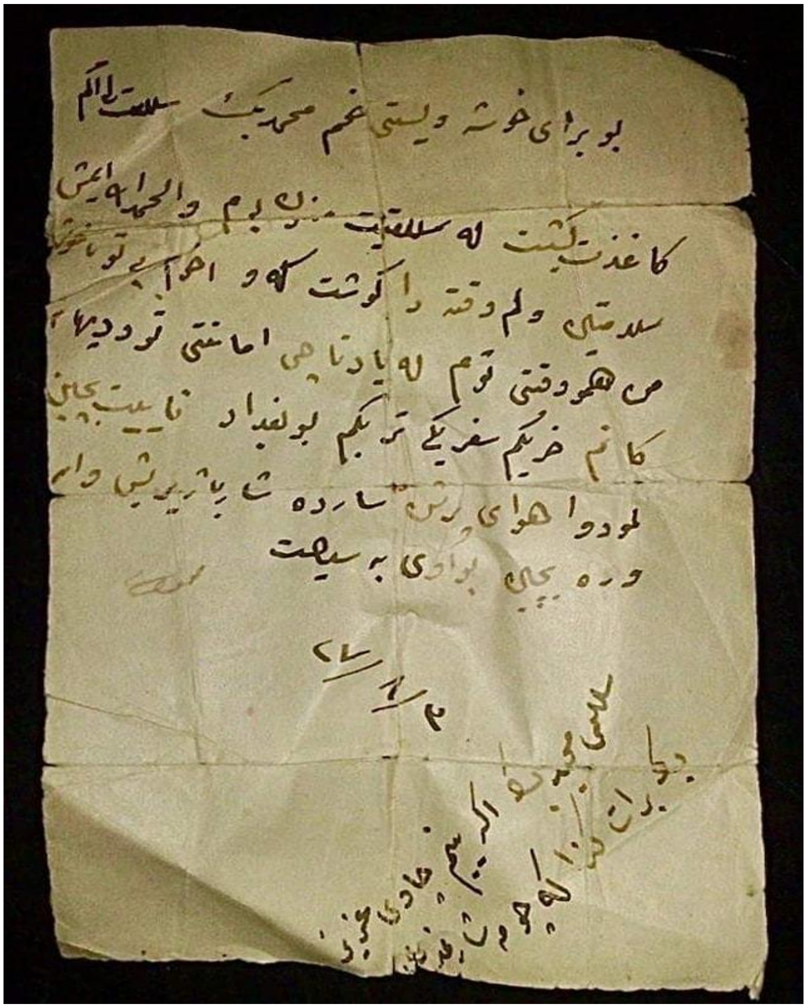
بو برای خوشه ویستی غم محمد بگ سلمه الله
کاغذت گیشت له سلامتیت ممنون بوم والحمد لله ایش
سلامتی ولم وقته داگوشت کهو احوالی تو
من هموو وقتی توم له یاد نایچی امانتی تو دیهات
کانم خریکم غفریکی تو بکم بو بغداد نایت بچی
لودوا هوای رشی سارده ش باخیریش داو
وره بچی بولای به سیلیت

ئەمە نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان کە لە 03-08-1927 بۆ محەمەد بەگی موغاغی ناردووە، ناوەڕۆکی نامەکە، لە دوای هەواڵ پرسین، داوای لێ دەکات ئاگاداری دێهات و موڵکەکانی بێت.
محەمەد بەگی موغاغ ساڵی 1932 بەڕێوەبەری شارەدێی ماوەت بوەو دواتریش بووەتە بەڕێوەبەری شارەدێی سووورداش، حاجی ڕەسوڵ بەگ کە باوکی محەمەد بەگ بووە، بەڕێوەبەری شارەدێی سەرچنار بووە کە کەسایەتییەکی دیار و ناسراوی شاری سلێمانین. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | ڕۆژی دەرچوون: 03-08-1927

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1927-08-03	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
سوورداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 - توێژینەوەیەکی مێژوویە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی دەنگی چەپ
کاتی تۆمارکردن: 2023-02-18
ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 12
ئەوکاتەی شاعیر مەلیکی کوردستان بوو نەک جەردە!

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230601182903495335

ڤیدیۆ: ئەوکاتەی شاعیر مەلیکی کوردستان بوو نەک جەردە!
ساڵی ئامادەکردنی ڤیدیۆ: 2022
ئامادەکردنی ڤیدیۆ: پەیجی ڕۆژ میدیا لە فەیسبووک [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | وڵات: باشووری کوردستان |

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینێت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (ڕۆژ میدیا) ساڵی 2022

کاتی تۆمارکردن: 2023-06-01
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: بڵاوکراوەکان (گۆڤار، ڕۆژنامە، ماڵپەڕ و دەزگا میدیاییەکان و ...)
بابەت: 13
بانگی حەق

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20081126163720543

سێ ژمارەکەی ڕۆژنامەی بانگی حەق...
لە سەرەتای مانگی مارتی ساڵی 1923 دا سەر لەنوێ کێشەو پەیوەندی نێوان حکومەتی دووەمی باشووری کوردستان و داگیرکارانی ئینگلیز گەیشتە ئاستێکی ترسناک و شاری سلێمانی بۆردومان کرا، شێخی نەمری بەردە قارەمان لەبەرەبەیانی ڕۆژی چواری مارتی ئەو ساڵەدا بە ناچاری و بە خۆی و هێزەکانییەوە کشایەوە بۆ ناوچەی سورداش و ئەشکەوتی (جاسەنە) ی کردە بنکەو مەڵبەندی سەرکردایەتی خۆی. ئەوەیشی لە یاد نەکرد کە ئەو چاپخانەی (بەلەدیە) ی پێشتر ڕۆژنامەی (ڕۆژی کوردستان) ی پآچاپ دەکرا بە جێی نەهێڵێ و بیگەیەنێتە هەواری تازەی بە مەبەستی بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەیەک کە ببێتە زمانحاڵی شۆڕشەکەی. دیارە ئەمەیش وەک دکتۆر کەمال مەزهەر ئەحمەد دەڵێت (گەورەترین بەڵگەی بەرزبوونەوەی بایەخی ڕۆژنامەنووسییە لە ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەو قۆناغەی گەلی کورددا.)
شێخی نەمر لە ڕۆژی 08-03-1923 دا بەو چاپخانەیە بەیانی ژ (1) ی چاپکردو تێیدا ئینگلیزەکانی بە بێ بەڵێن ناوبردووە، دواتر لە ڕۆژی 2 08-03-1923 دا یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەی (بانگی حەق) ی بە دوو لاپەڕە و

قەوارەی 22×33 سانتیمەتر لە ئەشکەوتی جاسەنە بڵاوکردەوە و لە ژێر ناونیشانی ڕۆژنامەکەدا نوسراوە (ناشکێ بە تۆپ و بۆمبا سەرفرازە بانگی حەق) و (غەزەتەیەکی ڕەسمییە لە قەرارگاهی عمومی ئۆردوی کوردستان گەبع دەکرێ و غایە و ئەمەلی استحیّالی حقوقی کوردە).
ناوەڕۆکی ژ (1) بابەتێکی سیاسییەو بە حەوت خاڵ باس لە ڕووداوەکانی ئەو ماوەیە دەکات و دەڵێ :
(ئینگلیزەکان درۆیان لەگەڵ کورددا کردووە و لە بەڵێنی خۆیان پاشگەزبوونەوە.) ژ (2) ی ڕۆژنامەکە چاپ نەکراوە و بە مسۆدەیی ماوەتەوە، بەڵام ژ (3) ی ڕۆژی 12-04-1923 چاپکراوەو بڵاوکراوەتەوەو هەندێ تەعلیماتە بۆ هەیئەتی مودافەعەی میللیەو سەرجەم تەعلیماتەکان (10) بڕگەن و بە ناوی (مەحمود) باش قوماندان و مەلیکی کوردستان بڵاوکراوەتەوە.
ڕۆژنامەی (بانگی حەق) کە مەبەستی بنەڕەتی هاندانی جەماوەر بوو دژی کردەوە و ڕەفتاری ئینگلیزەکان و تەنیا (3) ژمارەی بڵاوکرایەوە، فڕۆکەکانی ئینگلیز تەنگیان بە شێخی نەمر هەڵچنی و بە ناچاری ناوچەی سورداشی چۆڵکرد و ڕووی لە ناوچەی (پیران) کرد. دیارە ناوی ڕۆژنامەکەیش باس لەو حەقە ژێر پێنراوە دەکات کە ئینگلیز کردییە قۆچی قوربانی بەرژەوەندییە تایبەتییەکانی خۆی.
لە کاتێکیشدا هێزەکانی ئینگلیز چوونە ناو ئەشکەوتی جاسەنە (ئەدمۆندز26-11-1889- 1979) ی ڕاوێژکارو ئەفسەری بە ناوبانگی ئەو سەردەمەیان لەگەڵدا بووە، وەک کەسێکی خوێندەوارو دەربەستی مەسەلەی ڕوناکبیری و مێژووی ڕۆژنامەنووسی ناوچەکە، هەر سێ ژمارەکەی ئەم ڕۆژنامە دانسقەیەی دەسگیر دەبێ و دەیانپارێزێ و لە ساڵی 1925 دا لێکۆڵینەوەیەکی ورد بە زمانی ئینگلیزی سەبارەت بەم ڕۆژنامەیەو ڕۆژنامەکانی تری سەردەمی حوکمڕانی شێخی نەمر.
ئامادەکردنی: عومەر مەعروف بەرزنجی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری بڵاوکراوە: ڕۆژنامە | وڵات: باشووری کوردستان | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1923-03-08	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1889-11-26	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ئەشکەوتی جاسەنە	شوێنەوار و کۆنینە	کوردیی ناوەڕاست	
ئەشکەوتی جاسەنە، دەستپێکی ڕۆژنامەوانی شاخ	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
باشووری کوردستان	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	

سوورداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 26-11-2008
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 14
باڵیۆزی بەریتانیا و شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240601191552572928

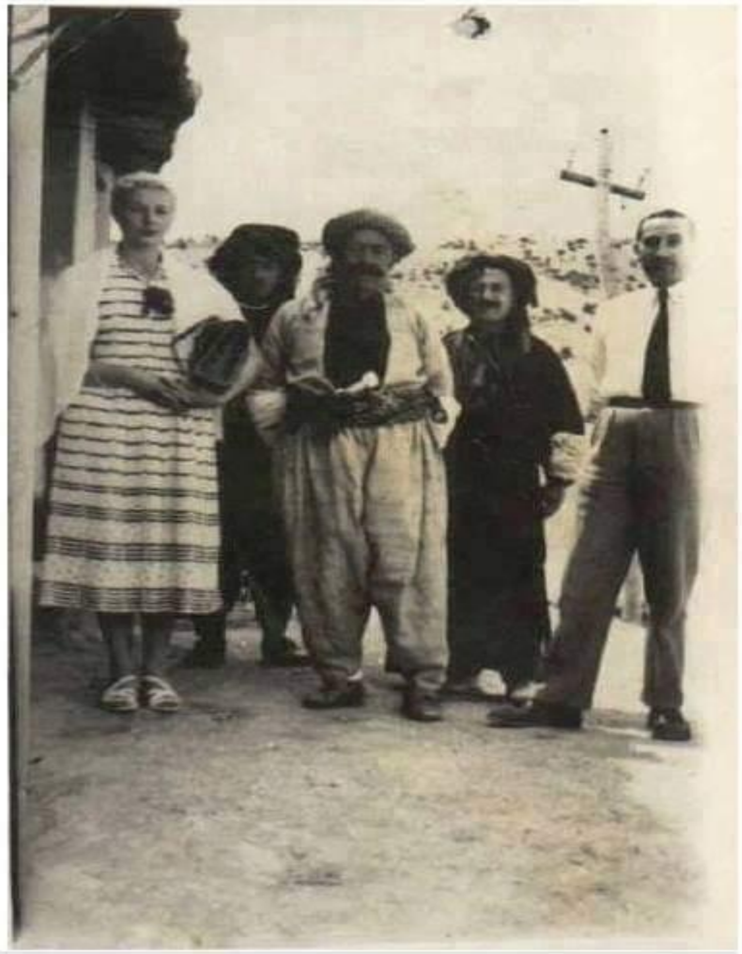

شوێن: داریکەلی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1950
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: باڵیۆزی بەریتانیا و خێزانەکەی و شێخ مەحمودی حەفید.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 50کان (50-59) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1950
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	کوردیی ناوەڕاست	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	1950-01-01
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	بێستوون تۆک؛ باڵیۆزی بەریتانیا لە عێراق باسی چارەسەری دۆزی کوردستان و فەلەستین دەکات
	هەورامی	کورتەباس	پاگاو شێخ مەحموودی دڵێ میللەتو کوردینە
	هەورامی	کورتەباس	داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغذاڎ
	هەورامی	کورتەباس	دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی
	هەورامی	کورتەباس	شێخ مەحموودی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی
	هەورامی	کورتەباس	شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی
	هەورامی	کورتەباس	مەلامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆرشو شێخ مەحموودی
	هەورامی	کورتەباس	نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (هاوڕێ کرێکار) ڕۆژی 31-05-2016

کاتی تۆمارکردن: 2024-06-01

ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کورتەباس
بابەت: 15
بۆ شێخ تەوقەی لەگەڵ ئینگلیز نەکرد؟
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260604104659690084
بۆ شێخ تەوقەی لەگەڵ ئینگلیز نەکرد؟
بەسەرهاتێکی بەربڵاو هەیە دەگێڕنەوە کە نوێنەری ئینگلیز هاتۆتە سلێمانی و شێخ مەحموودی نەمر پێشوازی لێکردووە، لەو کاتەدا شێخ پەڕۆیەکی لە دەستی ئاڵاندوە و گوتوویەتی با گڵاو نەبم لە کاتی تەوقەکردن لەگەڵ ئەو ئینگلیزە کافرە.
ئینجا بەهۆی ئەم بەسەرهاتەوە ڕەخنەی زۆر لە مەلیکی نەمر دەگیرێت کە بووە هۆی توڕەبوونی ئینگلیز و هیچی بۆ کورد نەکرد.
ڕاستی بەسەرهاتەکە بەمجۆرەیە: شێخ مەحمودی حەفید وەکوو ڕێزێکی گەورە بۆ نوێنەری ئینگلیز خۆی چووەتە پێشوازی، مەراسیم و ڕێڕەوێکی زۆر شایستە و جوان و گەورەی بۆ ڕێکخستوە و پاسەوانی شەرەفی داناوە. شێخ زۆر دڵسۆزانە و ڕێکوپێک خودی خۆی لە پێشوازی نوێنەری ئینگلیز بووە. بەڵام کاتێک نوێنەری ئینگلیز دادەبەزێت دیارە زۆر میزی هاتووە، ڕاستەوخۆ دەچێتە شوێنێکی نزیک و هەر بەپێوە میز دەکات، شێخ مەحموود بەوە ناسراوە زۆر بەدین بووە، بەردەوام و بیستوچوار کاتژمێر دەستنوێژی هەبووە، ئەوانەی بەپێوە میز دەکەن و دەست ناشۆن، کەسی بە دەستنوێژ تەوقەی لەگەڵ ناکەن. نوێنەری ئینگلیز کە میزی کردووە دەستی نەشوشتووە، لەو کاتەدا بۆ ئەوەی کابرای ئینگلیز درک بەوە نەکات کە شێخی نەمر نایەوێت تەوقەی لەگەڵ بکات، پەڕۆ سپیەکەی دەستی فەقیانەی پێ دەڵێن نەریتە پیاوانی کورد لەگەڵ جلی کوردی دەیبەستن، تۆزێک دەیخاتە ناو لەپی دەستی و ئینجا تەوقە دەکات بۆ ئەوەی دەستنوێژی نەشکێت.
بەڵام لەبەر ئەوەی ئینگلیزی هەناوپیس و خائین و دڵڕەش خۆی بەرنامەی نەبووە هیچ بۆ کورد بکات، هات ئەم بابەتەی کردە پرۆپاگەندە و ناوەڕۆکە سەرەکی و بنەڕەتییەکەی مافی ڕەوای گەلی کوردیان تێدا ون کردووە.
ئەم بەسەرهاتە لە پاسەوانی شەرەفی شێخ مەحموودی نەمر بۆ مامۆستا عومەر محەمەدگێڕراوەتەوە. [1]
⚠️ تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژەپێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 2026-05-29
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-05-29	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Sherzad Hassan Radha) ڕێکەوتی 2026-05-29
کاتی تۆمارکردن: 2026-06-04
ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 16
بۆ لەسەرەتای سەدەی بیستەم دەوڵەت بۆ کورد دروست نەکرا؟
20220602154329415930=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1
سەباحی غالبسەباحی غالب

ڕۆڵی مەیجەر نۆئێل لە دامەزران و گەشەکردنی حکومەتی کوردستان لە کۆتایی 1918 و سەرەتای 1919

دیارە مێژوو یەکێکە لەو زانستە کۆمەڵایەتییانەی ئاسان نییە ڕێککەوتنی تەواو درووستی بیروباوەڕە جیاوازەکانی لەسەر بکرێت، بەڵام تا زیاتر نهێنییەکانی قۆناغێکی تایبەت و حەقیقەتی ڕووداوەکانی بدۆزرێنەوە و ئاشکرا بکرێن، هاوکات بە سەرنجی زانستانە توێژینەوەیان لەسەر بکرێت، ئەوا دەشێ زۆرترین خەڵکی هۆشیاریی زانستپەروەر بەدەوریدا کۆببنەوە. دوای بڕانەوەی جەنگی یەکەمی جیهانی، یەکێک لە ڕووداوە هەرە سەرکییەکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، ئەوە بوو بە دەستپێشکەری دەوڵەتی بەریتانیا، حکومەتێک بۆ کورد دامەزرا، لەو بارەیەوە، مەیجەر ولیەم ئیدۆرد نۆئێل لەسەر دامەزران و گەشەکردنی حکومەتی کوردستان، ڕۆڵ و کاریگەریی ڕاستەوخۆی هەبوو، ئەم باسە بە گەڕانەوە بۆ قۆناغەکە و خستنەڕووی کۆمەڵێک بەڵگەنامەی نهێنی و بڵاونەکراوە، لە لایەکەوە، هەوڵدەدا بەشێک لەڕاستییەکان و واقیعی ئەو سەردەمە زیاتر ئاشکرا بکات و کەلێنێک لە مێژووی تازەمان پڕبکاتەوە، لە لایەکی دیکەوە، بەو هیوایەی مێژوو نەکرێتە قوربانیی نێوان حەز و ئارەزووی لایەنگران و نالایەنگران.

پێشەکی
لەچەرخی نۆزدە و سەرەتای چەرخی بیستەم، گەڕان و پشکنینی کوردستانی عوسمانی بەگشتی و باشووری کوردستان بە تایبەتی، ناوچەیەکی سەرەکی سەردانی گەڕیدەو گەشتیارانی بەریتانیایی بوو، زۆربەی زۆری ئەوانەش ئەفسەر، شارەزایانی سەربازی، جوگرافیاناس، شوێنەوارناس و پیاوانی کڵێسە بوون. لە سەرەتای چەرخی بیستەمدا، چەندان لەو گەڕیدە ئینگلیزانەی کە سەردانی باشووری کوردستانیان کردبوو، لە دواییدا بوونە بەرپرسیار و کارگێڕ لەئیدارەی بەریتانیا لە ویلایەتەکانی بەسرە، بەغدا و موسڵ. لەناو ئەوانەدا ئەرنۆڵد ویڵسن، مەیجەر سۆن، میس بێڵ و مەیجەر نۆئیل و گەلیکی دیکە هەبوون.
ئەم لێکۆڵینەوەیە هەوڵدەدا لەدەور و تەقەلای یەکێک لەو ئەفسەرە ئینگلیزانە کە ڕاستەوخۆ لە دامەزران، لە فراوانکردن و گەشەکردنی حکومەتی کوردستان لە کۆتایی 1918 و سەرەتای 1919 باس بکات کەکاریگەریی هەرە گرنگ و بەرچاوی هەبوو، ئەویش مەیجەر ئێدۆرد ولیەم نۆئێل بوو.
هەڵبەت لە سەرەتادا، باس لە گەیشتنی سوپای بەریتانیا بۆ باشووری کوردستان و درووستبوونی پەیوەندی لەنێوان شێخ مەحمود و بەریتانیادا دەکرێت، ئەوجا چۆن پێش ئەو پەیوەندییەش، نیازی دامەزرانی کارگێڕی بۆ کورد لەو ناوچانەدا کە بەپێی ڕێککەوتنامەی سایکس پیکۆ بەر بەریتانیا کەوتبوون، هەبوو. دواتر سێر ئەرنۆڵد ویلسن، نوێنەری مەدەنی بەریتانیا لە بەغدا لەو بارەیەوە دەستپێشکەری کردووە و مەیجەر نۆئێل بۆ ڕاپەڕاندنی ئەو فەرمانە بایەخدارە لە مێژووی کورددا ڕاسپاردووە، ئەویش بەپێی ڕێنمایی ویڵسن و تێکەڵاو بەشارەزایی، دڵسۆزی و سۆزی خۆی بۆ کورد دەستبەکار دەبێت. بەڵام کۆتاییەکەی بەپێی بەرنامە و بەرچاوڕوونی ئەو ناکەوێتەوە.

درووستبوونی پەیوەندی لەنێوان شێخ مەحمودو بەریتانیادا

لەمارتی 1917دا بەغدا لە لایەن هێزەکانی بەریتانیاوە داگیرکرا، هەر لەوکاتانەدا، خەڵکی خانەقین و دەوروبەری لەچاوەڕوانی ئەوەدا بوون کە چی زووترە ئینگلیز بگاتە ناوچەکانیان و لە دەستی ستەمی سوپای ڕووسیا، برسێتی و نەخۆشی ڕزگاریان بکەن. مستەفا پاشای باجەلان لەپێش هەموو خەڵکی ناوچەکەوە بۆ ئەو مەبەستە چووەتە بەغدا، داوای لە کاربەدەستانی ئینگلیز کردووە کە نوێنەری خۆیان بۆ خانەقین بنێرن و بە فریای کورد و ناوچەکانیان بکەون و لەستەمی ڕووس بیانپارێزن. (1) بە دوای ئەوەدا، لە کۆتایی 1917 خانەقین وەک شارێکی گەورە و ستراتیژی کوردستان کەوتە ژێر دەسەڵاتی بەریتانیا (2)، لێرەوە یەکەمین پەیوەندی شێخ مەحمود بەئینگلیزەوە ئەنجام درا. هەڵبەت تا ئەوکاتە هێزەکانی عوسمانی لە ناوچەکانی سلێمانی و سەرووتر، بەشیک لەدەسەڵات و فەرمانڕەواییان بە دەستەوە بوو، ترسیان لەسەر چالاکی و نارەزایەتییەکان هەبوو، بۆیە درەنگانێک و لە سەرەتای مانگی حوزەیرانی 1918دا شێخ مەحمود نامەیەکی بۆ ئەفسەری سیاسیی بەریتانیا لە خانەقین نارد. لەنامەکەدا، شێخ بێ چەندوچوون، ئامادەیی خۆی بۆ خزمەتکردنی بریتانیا دەربڕیبوو، دڵنیاشی کردبوون کە ئەو لەو ڕێگەیەوە دەتوانێت ئاساییش و کاروبار لە سلێمانی و دەوروبەری بەرقەرار و ڕێکبخا. (3) بەڵام دۆخی سەربازیی ئەوکاتە هیی ئەوە نەبوو، ئینگلیز بتوانێت هێز بۆ سلێمانی بنێرێ و پارێزگاری لێ بکا. گەیشتنی هێزەکانی بەریتانیا لە بەغداوە بۆ قووڵایی کوردستان لە ساڵێک زیاتری خایاند، لە 7ی مایسی 1918دا، سوپا ئینگلیز بۆ یەکەم جار چوونە ناو شاری کەرکووک و داگیریان کرد. (4) دانیشتووانی ناوچەکانی خانەقین، کەلار، کفری، خورماتوو و کەرکووک بەهاتنی ئینگلیز خۆشحاڵ بوون و زۆرینەی خێڵەکان، هاوکاری خۆیانیان بۆ ڕاگەیاندن. ئەو دەنگوباس و ڕووداوانە کاریگەرییەکی ڕاستەوخۆی لەسەر سوپای تورک لە سلێمانی هەبوو، بەزووترین کات کە بۆیان کرا، شاری سلێمانی و دەوروبەریان چۆڵکرد، لەوەوە هیوای ئازادی و ڕزگاربوون لەژێردەستەیی تورک، کەوتە نێو خەڵک و وڵات، زۆر لەخێڵ و کەسایەتییەکان لە دەڤەرە جیاوازەکاندا، شادمانی خۆیان و بەڵێنی هەموو جۆرە یارمەتییەکیان بۆ ئینگلیز دەربڕی. (5)

دۆخی تازەی ناوچەکانی گەرمیان بەگشتی و کەرکووک بەتایبەتی، هاندەربوون بۆ ئەوەی شێخ مەحمود لەگەڵ ئینگلیزەکاندا پەیوەندی دابمەزرێنێتەوە و نامەیەکی دیکەیان بۆ بنووسێ. لەوکاتانەدا نیشانەی وا هەبوون کە شێخ مەحمود لەجۆری بەڕێوەبردن و ڕووداوەکانی جەنگی گەورە، وەک پێویست ئاگادار نەبووبێ، بۆیە دەیەویست لە لایەکەوە پەیوەندی لەگەڵ تورکدا نەپسێنێ، لە لایەکی دیکەوە، مەبەستی بوو لەگەڵ ئینگلیزەکاندا بوارێک هەڵبەستێ. هۆکاری سەرەکی ناردنی نامەکەی سەرەوە ئەوە بوو کە شێخ مەحمود پێیوابوو کەرکووک و خانەقین لەژێردەسەڵاتی بەریتانیادا دەمێننەوە، بەڵام لەبەر هۆکاری سەربازی و گۆڕانکارییەکانی قەوقاز و ئێران بەتایبەتیی ڕۆژاوا و سەرووی ڕۆژاوای ئێران و ناردنی بەشێک لەهێزەکانی بەریتانیا بۆ ئەو ناوچانە، هەروەها چالاکی سوپای ئەڵمان لە ناوچەکانی کرماشان و هەمەدان و دەوروبەریان، هەموو ئەو ڕووداوانە، بەرپرسیارییەتی بەریتانیایان بۆ پاراستنی هێڵی سنوورەکانی ئێران و دەوڵەتی عوسمانی قورستر کردبوو، سەختی ڕێگەوبان و گواستنەوەش باری سەر باران بوو. (6) ئەو دۆخە تازەیە بە جۆرێک کاریگەریی ڕاستەوخۆی لەسەر بەریتانیا هەبوو کە نەیدەتوانی لەسەر پێشڕەوییەکانی خۆی وەک نەخشە کێشرا بوو، لە مێسۆپۆتامیا بەردەوام بێ. بۆیە بەدەر لەبەرنامەی بریتانیا و ناحەز بەویستی خەڵکی کورد، بەناچاری سوپای ئینگلیز شاری کەرکووک و هەڵەبجەیان چۆڵکرد و هێزی زیادیان نارد بۆ ئێران.

لە یەکەم هەڵەوە بەریتانیا هەستیان بە ناسکی قۆناغەکە و مەترسی کشانەوەیان لە کەرکووک و پەیوەندییان لەگەڵ کورددا کردبوو، دەشیانزانی کە چۆڵکردنی کەرکووک دەبێتە مایەی نیگەرانی لای خەڵکی کورد کە خۆیان بەدۆستی ئینگلیز پیشاندابوو، لە ئەنجامیشدا دەبووە هۆکاری گەڕانەوەی تورک بۆ ئەو ناوچانە. لەبەر ئەوە، بەر لەکشانەوەیان، ئینگلیزەکان کوردیان ئاگادار کردبووەوە کە خۆیان بۆ کارێکی وا ئامادە بکەن. هاوکات پێشیان ڕاگەیاندبوون کە زوو دەگەڕێنەوە و دەشتوانن لە کفری و خورماتووەوە هاوکاری بکرێن. هەر ئەوکاتە ئینگلیزەکان ئامادەبوون کە شێخ مەحمود بکەن بەنوێنەری خۆیان لە کوردستان، بەڵام پێشهاتەکان بوونە کۆسپ. (7)

KURDIPEDIA کوردیپێدیا

گۆڕانکارییەکان و هەواڵی پەیوەندی شێخ و نامەی ئەو بۆ ئینگلیزەکان، بە تورکەکان گەیشتبووەوە، بۆیە هەر بەداگیرکردنەوەی کەرکووک، سلێمانی و هەڵەبجە لە لایەن تورکەوە، لە سلێمانی شێخ مەحمود دەگرن و بەدیلێتی دەینێرن بۆ کەرکووک. (8) لەوێ فەرمانی خنکاندنی بەسەردا دەدەن، بەڵام بۆ هەڵگرتنی ڕۆژانی تەنگانە و بۆ بەکارهێنانی دوارۆژ، فەرمانەکە جێبەجێ ناکرێت. لەگەڵ هەموو ئەو پەیوەندییە ناجۆر و سووکایەتییەی تورک بە شێخ مەحمودیان کردبوو، بەدڵدانەوەیەکی عەلیی ئیحسان پاشا، سەر لەشکری ئۆردوی شەشەمی عوسمانی لە ویلایەتی موسڵ، لێخۆشبوون بۆ شێخ دەردەکا، بۆ ئەوەی ناوچەی سلێمانی لەهێزەکانی ئینگلیز بپارێزرێ، 5000 لیرەی ئاڵتون دەداتە شێخ مەحمود، داواش لە فەرماندەی لەشکری تورک لە سلێمانی دەکا، کە هەرچی لەکەرەستەی چەک و تەقەمەنی هەبووە، شێخ مەحمود پێویستی پێیەتی و داوایدەکا، بیداتێ. ئەوجا لە سەرەتای تشرینی دووەمی 1918، تورکەکان شێخ بە ناونیشانی سەر لەشکری مەدەنی، دەگێڕنەوە بۆ سلێمانی و دەیکەنە فەرمانداری شار یا موتەسەریف (9)، ئیدی شێخ مەحمود خۆی لێهەڵدەکات و بۆ ڕێکخستنی ئەو کارانە کە لە لایەن تورکەوە پێیسپێرا بوو، بە ناوی دەوڵەتی عوسمانییەوە، فەرمانڕەوایەتی سلێمانی دەگرێتە ئەستۆو خۆی بۆ تەرخاندەکا. (10)

لە مانگی تشرینی یەکەمی 1918، سوپای بەریتانیا بە هاوکاری هێزەکانی عەرەب لە ویلایەتەکانی حەڵەب و موسڵ، پێشڕەوییەکی ستراتیژیانەیان کرد، هەموو ویلایەتی حەڵەب لەژێر دەستی هێزی عوسمانی دەردەهێنن، لە 26ی هەمان مانگدا بۆ جاری دووەم شاری کەرکووک داگیردەکەنەوە. (11) لە پەیوەندی پێشینەی ئینگلیزەکان بە تیرە و خێڵە کوردەکانەوە، وا تێگەیشتبوون کە زوربەی کورد دژی تورکن و دۆستی بەریتانیان. (12) هەر لەو کاتانە و لەو ڕوانگەیەوە، لە 30ی تشرینی یەکەمی 1918دا، پێش ئەوەی جارێکی دیکە نێوانی شێخ مەحمود لەگەڵ ئینگلیز پەیدابێتەوە، یا نامەیەک لەشێخ مەحمودەوە بگاتەوە، سێر ئەرنۆلد ویڵسن، پێشنیازی پێکهێنانی ئەنجوومەنێکی ناوەندی لەسەردارانی کورد لە باشووری کوردستان بۆ حکومەتی لەندەن کردبوو، کە لە سایەی بەریتانیادا دابمەزرێ، لە نامەکەیدا ویڵسن داوای کرد بوو کە ئەگەر شاری موسڵ بەر ئینگلیز بکەوێت ئەوا پێویستە پایتەختی خوارووی کوردستان یا لە موسڵ یا لە هەولێر بێ. بەڵام ئەگەر زێی بچووک ببێتە سنووری باکووری دەسەڵاتی بەریتانیا، ئەوا چاک وایە ئەنجوومەنەکە لە سلێمانی دابمەزرێ و ئەوێ ببێتە پایتەخت. (13)

بە دوای ئەوەدا، لە 7ی تشرینی دووەمدا 1918، سێر ئەرنۆلد ویڵسن چووەتە سەردانی موسڵ. لەوێ، لە کۆبوونەوەیەکی نێوان عەلی ئیحسان پاشا، سەرکردەی هێزەکانی عوسمانی، هەروەها سەرکردەی گشتیی هێزەکانی بەریتانیا و بە ئامادەبوونی ویڵسن خۆی، بڕیاردەدەن کە دەوڵەتی عوسمانی هەموو ویلایەتی موسڵ چۆڵبکا. هاوکات، هەر لەو کۆبوونەوەیەدا، ویڵسن پەیوەندیکردنی شێخ مەحمود بەئینگلیزەوە ڕادەگەیەنێ و ئاشکرایدەکات کە مەیجەر نۆئێل بەرەو سلێمانی کەوتووەتە ڕێ. (14)

لەدرێژەی زنجیرە سەردانەکانیدا، لە 13ی تشرینی دووەمی هەمان ساڵدا، ئەرنۆلد ویڵسن چووەتە خانەقین و کفری، لەو دوو شارە، خەڵکی بەگشتی لە دۆخی نائارامی و گرانی سلێمانی ئاگادار و نیگەران بوون، دەیانەویست بەریتانیا بەهێزێکی کەمەوە بچێتە ئەوێ و داگیری بکات، بۆ ئەوەی شارەکە و دەوروبەری لەپاشاگەردانی، کە هەرەشەی لە دانیشتووان دەکرد، ڕزگاربکات، بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پێیان وا بوو، بەبێ سەرپەرشتی حکومەتێکی ناوەندیی بەهێزی وەک بەریتانیا ئەو کارە نەدەکرا. هاوکات نوێنەرانی بنەماڵە کوردییەکانیش لە بەغدا و لەدەوروبەری سەردانی ویڵسن دەکەن و لێی دەخوازن کە بوار بە کوردستان بدرێ پێشبکەوێت و بیخەنە ژێر چاودێری خۆیانەوە. لە لایەن سەرۆکی نوێنەرەکانەوە، پێشنیازی کۆنفیدراڵی کورد کرا و زۆر بە جۆشەوە لە هەموو لایەکەوە پێشوازی لێکرا، گشتییان داوایان دەکرد کە پێویستی قۆناغەکەو پێشکەوتنی کوردان دەیسەپێنێ کەهەموو کورد لە کۆنفیدراڵییەکی یەکگرتوودا هاوبەشی بکەن. (15) ویڵسن سەبارەت بە شێخ مەحمود ئاگاداربوو، هاوکات بەگەورەترین کەسایەتییەکی کاریگەریی باشووری کوردستان ناوی دەبا، بۆیە لەو سەردانەشیدا ویڵسن ڕایگەیاند بوو کە لەدوارۆژێکی نزیکدا، بۆ مەبەستی دامەزراندنی حکومەتی کوردستان،

مەیجەر نۆئێل دەچێتە سلێمانی. (16)
ئینگلیزەکان ئاگاداری جێگا و ڕێگەی شێخ مەحمود بوون، بۆیە وەک ئەمری واقیع مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرد، شێخیان بە پیاوێکی بەدەسەڵات و خاوەن هێز دەناسی، بەڵام هەڵوێستی پێشینەی و پەیوەندی ئەویان لەگەڵ تورک، بەگومانەوە تەماشادەکرد، لەبەر ئەوە بە وریاییەوە کاریان لەگەڵدا دەکرد. لەبەر ڕۆشنایی ڕووداوەکانی پێشەوە، شێخ مەحمودیش زۆر چاک دەیزانی کە برسێتی و گرانی و نەخۆشی و لە گرێژەنەچوونی ئاساییش لە سلێمانی و دەوروبەری، هەروەها مردنی بەکۆمەڵی خەڵکەکە، کە لاشەکانیان کۆڵانەکانی شاریان پڕکردبوو، بە شێوەیەک بوو زیندووەکان زراویان چووبوو، ئەو دیمەنانە کزەی لەجەرگ دەهێنا و دڵی هەڵدەقرچاند، دڵسۆزی و داوێن پاکیش لەناو زۆربەی خەڵکدا هەڵگیرا بوو، هەموو ئەوانە خەڵکی شاریان بەتەواوەتی تووشی سەرگەردانی و بارێکی یەکجار سەخت کردبوو. (17) چارەسەرکردنی ئەو دۆخە لەوزەی شێخ مەحموددا نەبوو، بۆیە لەوە تێگەیشتبوو کە بێ هاوکاری بەریتانیا، کاری بۆ ناچێتەسەر. بۆ ئەو مەبەستە، پێش ئەوەی ئینگلیزەکان بگەنە سلێمانی، شێخ مەحمود لەگەڵ هەندێک گەورە پیاوی سلێمانی پێکدێ و ڕێکدەکەون کە دیسان پەیوەندی بەئینگلیزەوە بکاتەوە. (18)
سەبارەت پەیوەندییەکەی سەرەوەی شێخ مەحمود، لەنووسراوی ئینگلیزەکاندا هاتووە کە لە 1ی تشرینی دووەمی 1918دا، لە ڕێگەی ئەفسەری سیاسی بریتانیاوە لە کفری، نامەیەکی شێخ مەحمود بۆ سێر ئەرنۆڵد ویڵسن، نوێنەری بەریتانیا لە بەغدا، گەیشتۆتە ئەفسەری سیاسی. لەو بارەیەوە، ویڵسن بەنووسراوێکی تایبەت وەزیری کاروباری هندستان لە لەندەن لەنامەو پەیوەندییەکە ئاگاداردەکات کە (دوو کەسایەتی بە نوێنەرایەتی شێخ مەحمود بەنامەیەکەوە گەیشتوونەتە کفری، لەنامەکەدا بە جددی هاوار بۆ حکومەتی خاوەن شکۆ دەهێنێت کە کوردستان لەلیستی گەلە ئازاد کراوەکان هەڵنەبوێرێ، لەبەر هۆکاری ئەوەی کە لای تورک بەند بووە نەیتوانیوە کارێک بکات، لە ئێستاوە کوردستان ئامادەیە خۆی ڕزگاربکا. ئەو داوای ڕێنمایی دەکات بەتایبەتیی سەبارەت بەبزووتنەوەی دژە تورک.
شێخ مەحمود شێخێکی سەرەکییە لە سلێمانی، بەو دواییانە کە تورک ناوچەکەی چۆڵکردووە، کردویانە بە (فەرماندار موتەسەریف)ی ئەوێ. ئەو قورساییەکی گەورەی هەیە، ڕەنگە بتوانێت نوێنەرایەتی سەرۆک خێڵەکانی باشووری کوردستان بکا.) (19) ئەو بۆچوونەی نوێنەری بەریتانیا لە بەغدا، ڕوونکردنەوەی ڕووداوەکان و بایەخدان بووە بەرانبەر بە شێخ مەحمود، بە کەسێکی بە دەسەڵات و کاریگەر ناساندوویەتی، هاوکات سەبارەت بە دەوری ئەو گومانی هەبووە، لەگەڵ ئەوەشدا بەپێویستی زانیووە پەیوەندی لەگەڵدا ببەستێ.
ڕەفیق حیلمی لە یادداشتەکانیدا بۆمان باس دەکات کە شێخ مەحمود لە نامەکەیدا کە بۆ ویڵسنی ناردبوو، داوای لەئینگلیز کردبوو کە بڕیاربدەن بە پێکهێنانی حکومەتێکی کوردی لە ناوچەی سلێمانی لەگەڵ هەندێک قەول و بەخشیش بۆخۆی. ڕازیش بوو بەوەی کە بە ناوی ئینگلیزەوە و لەژێر چاودێری ئەواندا، سەرۆکایەتی ئەو حکومەتە بکا. (20)
ڕەفیق حیلمی زۆر بەووردی، دڵ و نیازی شێخ مەحمود دەخوێنێتەوە و دەنووسێت: (شێخ مەحمود) بیر لەوە دەکاتەوە کە بەرانبەر بە هەندێک بەڵێن و ماڵ و بەرات، سلێمانی تەسلیم بە ئینگلیزەکان بکا. هاوکات، ئینگلیزەکان، کە لەپەیوەندی و نێوانی عەلیی ئیحسان پاشا لەگەڵ شێخ مەحمود ئاگاداربوون، ئەمەیان لێ ڕانەدەپەرموو، بە تەما نەبوون کە تاکاتی خۆی نەبێت، بێنە سلێمانییەوە.) (21) ئەو نامەیەی سەرەوە، دەبێتەوە بە سەکۆیەکی دیکەی پەیوەندی بریتانیا و کورد. ئەگەرچی ساغ نەبوونەوەی هەڵوێستی شێخ مەحمود لەنێوان تورک و ئینگلیزدا، بۆ خۆی کێشەیەکی گەورە بوو، بەڵام ئینگلیزەکان پێیان وابوو، بۆ کەڵکی دەوڵەتی برەیتانیا و بۆ بەرژەوەندی نەتەوەی کورد، هەر دەبوایە جارێکی دیکە لەگەڵ شێخ مەحمود دا، بکەونەوە تاقیکردنەوەیەکی دیکە.

دامەزرانی حکومەتی کوردستان
لەبەر ڕووناکی ڕووداوەکانی سەرەوە، دوای سازبوونی زەمینەیەکی گونجاو بۆ بەرژەوەندی دەوڵەتی بەریتانیا و میللەتێکی چەوساوە و پەرت پەرت کراو و نیشتمان داگیرکراوی چەند سەدەیەک، لەو هەلومەرجەدا ئینگلیزەکان بۆ جاری دووەم پێشوازییان لەنامە و داواکانی شێخ مەحمود کرد، دەسەڵاتدارانی بەریتانیا بڕیاریاندا، مەیجەر ئێدوارد ولیەم نۆئێل بنێرن بۆ سلێمانی بۆ ئەوەی سەرەتای دەوڵەتی کوردستان دابمەزرێنێ. هەڵبژاردنی نۆئێل کارێکی سەرپێ نەبوو، ئەو ئەفسەرە ئینگلیزە، شارەزاییەکی چاکی لە زمانی کوردی و فارسی و دابوونەریتی کوردەواری-دا هەبوو، بەخرۆشەوە پشتیوانیشی لەدۆزی کورد دەکرد. لە 30ی تشرینی یەکەمی 1918 واتا دوای 4 ڕۆژ لەداگیرکردنەوەی کەرکووک لە لایەن بەریتانیاوە، سێر ئەرنۆڵد ویڵسن، نوێنەری مەدەنی بەریتانیا لە بەغدا، بە نامەیەکی تایبەت بەرپرسیارییەتی دامەزرانی حکومەتی کوردستان، دەخاتە ئەستۆی مەیجەر نۆئێل، بەم شێوەیەی خوارەوە بەرنامەی ئەو ئەرکەی بۆ دیاری دەکات و دەنووسێت:
(لەبەرەبەیانیی 1ی تشرینی دووەمەوە، ئێوە بەئەفسەری سیاسیی ناوچەی کەرکووک دامەزراون. ناوچەی کەرکووک لەزێی پچووکەوە تا دیالە درێژدەبێتەوە، لەوێشەوە بۆ سەرووی ڕۆژهەڵاتی سنووری عوسمانی ئێرانی. ئەو ناوچەیە بەشێکە لە ویلایەتی موسڵ کە ئەوپەڕی گرنگی بۆ حکومەتی خاوەن شکۆی بەریتانیا هەیە. لە ئێستادا دەبێت بزانرێت کە ئەویٚ ناوچەی داگیرکراوی سەربازیی و کارگێڕییە و لەژێر دەسەڵاتی سوپادایە، پێویستە لەو ڕوانگەیەوە مامەڵە لەگەڵ سەر خێڵی ناوچەکەدا بکەن، لەبیرتان بێ کە کاری نەکردەیەو هەرگیز ناشێ دەسەڵاتی سەربازی بۆ هەمیشە بنێرێتە سلێمانی یا هەر شوێنێکی دیکەی ڕۆژهەڵاتی ئەو هێڵە سەربازییەی کە ئەمڕۆ هەیە. ئامانجی ئێوە ئەوەیە، کە لەگەڵ سەردارانی ناوچەکە، باری ڕێکخستن و کارگێڕیی ڕێکبخەن، لەو شوێنانەشدا، کە لە دەرەوەی دەسەڵاتی هێزەکانماندان، پارێزگاری لەئاساییش بکەن، هاوکات پێویستە بۆ قەدەغەکردنی چالاکی سیخوڕانی دوژمن و بەربەستکردنیان لە کاردابن، دەبێت بۆ ئازوقە و کەلوپەل ناردن بۆ سەربازانمان، ئیشی پێویست بکەن. ئێوە دەسەڵاتتان پێ دراوە کە بە گوێرەی ئەوەی کە دەسەڵاتدارانی پێشووی تورک کردویانە، خەرج و باجی پێویست کۆبکەنەوە، مەرجە بەڕوونی لەسەردارانی ناوچەکە بگەیەنن کە هەر کاروبارێکی ئێوە ڕێکیدەخەن کاتییە و دەکرێت لە هەر کاتێک-دا گۆڕانکارییان تێدا بکرێ. ئێوە دەسەڵاتتان پێ دراوە کە شێخ مەحمود بکەن بە نوێنەری خۆمان لە سلێمانی، دەشتوانن بەپێی ویست و تێگەیشتنی خۆتان و بە هەمان شێوە نوێنەر لە هەڵەبجە و چەمچەماڵیش دابنێن.
مەرجە ئێوە بۆ ئەو سەرۆک خێڵانەی کە لەگەڵیاندا دۆستایەتی دەبەستن، ئەوە ڕوون بکەنەوە، کە بەریتانیا نیازی نییە حکومەتێکی بێگانە، بە پێچەوانەی ئارەزوویان ئەوان، بەسەریاندا بسەپێنرێ. دەبێت سەرۆک خێڵەکان هانبدرێن کە بۆ کاروباری ڕۆژانەی خۆیان، لەژێر چاوەدێری ئەفسەرانی سیاسیی بەریتانیایی-دا کۆنفیدراڵییەک پێکبهێنن. پێویستە ئەوان بەپێی قانوون، بۆ مەبەستی پێویست و پارێزگاریکردنی قانوون و بۆ گەشەکردنی وڵاتەکەیان، لەپێشکەشکردنی باج بەو جۆرەی کە لەوە پێش داویانە بەدەسەڵاتدارانی تورک، بەردەوام بن.) (22)
ئەو نامەیەی سەرەوە بە هەموو پێوەرێکی دەستووری، قانوونی و نێودەوڵەتی، بەڵگەنامەیەکی یەکجار بایەخداربووە بۆ سەلماندنی سەرەتایەکی گونجاوی مافەکانی نەتەوەیی و نیشتمانیی کورد، کە لە لایەن بەهێزترین و کاریگەرترین دەوڵەتێکی خاوەن بڕیار، بە خەڵکی کوردستان درابوو. لە هەموو مێژووی کورددا نەبووە، مافەکانی نەتەوەیی کورد، بەو شێوەیە سەلمێنرابێ. بەو پەیامەوە، بەو ئەرکە گرنگە وە، بەو نیازەوە کە کورد ببێتە خاوەنی حکومەت و کارگێڕیی سەربەخۆ، لە ناوەڕاستی تشرینی دووەمی 1918دا، نۆئێل لەگەڵ نوێنەرەکانی شێخ مەحموددا دەگەنە شاری سلێمانی، بۆ ئەوەی یەکەم چینی دیواری دەوڵەت حکومەتی کوردستان بەرز بکرێتەوە. (23)
هۆکارێکی گرنگتر لە سیاسەتی دەرەوەی ئینگلیز ئەوە بوو کە هەمیشە نەخشەی سیاسی و دواڕۆژی خۆی بەستبووەوە بە نەخشەی جوگرافیاوە، هەڵبەت کاری مەیدانی، شارەزایی مرۆیی و سامانی سەرزەمین و

ژێرزەمینی ناوچەکان و لایەنی ستراتیژی سەربازی، بەلای ئەوانەوە بەسەرنج وەرگیرا بوو، ڕێگەی تەقەڵا و ئیش کردنیشیان بۆ ڕۆژانی داهاتوو لەبەرچاو گرتبوو. بە مانایەکی دیکەو بە تێڕوانینی ئاسایش و پاراستنی بەرژەوەندی ئابووری بەلای ئینگلیزەوە لەسەر ئەوە هەڵنرا بوو، کە لە ویلایەتی بەسرە و ویلایەتی بەغدا پێکەوە قەوارەیەک بۆ عەرەب پێکبێنێ، ویلایەتی موسڵیش کە زۆرینەی کورد و کوردستان بوو، لەهەلی یەکەمدا حکومەتێک بۆ کورد دابمەزرێنێت، بواریش بۆ ئەوەی ببێتە دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان و سنوورەکانیشی لە ویلایەتەکە تێپەڕێنێ، لەمەیاندا هەبوو.
ڕۆژی گەیشتنەکەی نۆئێل بۆسلێمانی، 16ی مانگی تشرینی دووەمی 1918 بوو. (24) ئەو ڕۆژە داهێنان و پێشکەوتنێکی گەورە بوو لەسیاسەتی بەریتانیادا بەرانبەر بە کورد و مایەی هەواڵی خۆشی پێوە دیاربوو. هاوکات بوژاندنەوە بوو لەبرسێتی و ڕزگاربوون بوو لەپەشێوێ و بەرەڵایی و نەبوونی خزمەتگوزاری لە سلێمانی و دوورتر. بەپێی ئەو دەسەڵاتەی کە بە مەیجەر نۆئێل درابوو، ڕۆژێک دواتر واتا لە 17ی تشرینی دووەمی 1918دا، بە ناوی حکومەتی بەریتانیاوە حکومەتی کوردستانی دامەزراند، شێخ مەحمود بە ناونیشانی حوکمدار کرا بەنوێنەری بەریتانیا لە سلێمانی. مەیجەر نۆئێل، لە ڕۆژی گەیشتنەکەی بۆ سلێمانی و دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی دەڤەرەکە، ئەرنۆڵد ویڵسن، نوێنەری بەریتانیا لە بەغدا ئاگادار دەکا، کە لە سلێمانی پێشوازییەکی شاهانەیان لێکردووە، نوێنەرانی دێهاتەکان لە شەقامەکان بەوپەڕی خۆشحاڵییەوە لە پێشوازیی-دا ئامادەبوون. شێخ مەحمودیش لەگەڵ چەند سەد کەسێک دا، قۆناغێک دوور لە دەرەوەی شار لەچاوەڕوانی-دا بوون. لە هەمان ڕۆژدا لەشکری تورک کە خۆیان بەدەستەوە دابوو، بەرەو کەرکووک بەڕێکران و لە ناوچەکە دوور خرانەوە. (25)
تورکەکان بێ ئەندازە سلێمانییان کاول و هەژار و برسی کردبوو، بە جۆرێک برسێتی سەری کردبووە سەر خەڵک، هەموو سکیان بەپشتیانەوە نووسابوو. لەسەدا هەشتای خەڵکی شار لە بەین برابوون، بەشی هەرە زۆری شارەکە خاپوورکرابوو، بەرهەمی گشتی ناوچەکە بە تەواوەتی لەکەمییدابوو، لەو بارودۆخەدا ئەوەی زۆر پێویستبوو پارێزگاریکردنی خەڵکەکە بوو لەبرسێتی و لە نەخۆشی، هەر ئەوەش وای لە نۆئێل کردبوو کە بەر لە هەموو کارێک، هەوڵ بۆ بووژانەوەی خەڵک بدا. لەو بارەیەوە، نۆئێل بەخێرایی بیری لە پەیداکردنی خۆراک کردووەتەوە، ئەگەر بە هاوکاری دەسەڵاتدارانی سوپا بریتانیا نەبوایە، خەڵک لە نەبوونی و برسێتی و نەخۆشیدا بێ ئەندازە ماندوو دەبوون و هەڕەشەی فەوتانیان لەسەربوو. (26) هەر لە تێلیگرامەکەی سەرەوەدا، نۆئێل زۆرتر و بەبەرچاو ڕوونییەوە بۆ دوارۆژی کورد دەڕوانێ و دەنووسێت:
(لە درووستکردنی دەوڵەتی کوردی-دا، بەپارێزگاری و لەژێر چاودێری بەریتانیا و بە سەرپەرشتی و بەڕێوەبردنی ئەفسەرانی سیاسیی شارەزا لە کاروباری گشتی دا، من بە هیچ شێوەیەک کێشەیەک نابینم، هەر ئێستا دەبێت بەگورجی و بەچالاکی ئەو کارە بکەین. لە سلێمانی لە هەموو ئاستەکان-دا بزووتنەوەیەکی بەهێز هەیە، بۆیە من بەخێرایی و بەوپەڕی توانامەوە ئامۆژگاری دەکەم کە بەیەکسەر ئەفسەرانی کارامە و لێهاتوو بۆ سلێمانی بنێرن تا دەست بەرێکخستنی بناغەکانی حکومەتداریەتی و خزمەتگوزاری بکەین.) (27) هەر لە هەمان نامەدا داوا دەکات (ئەو شێوە کارەی کە لە سلێمانی ئەنجام دەدرێ، پێویستە لە مەڵبەندەکانی دیکەی کوردەواری-دا لە سەروو موسڵیشەوە پەیڕەو بکرێ.) (28) واتا لە یەکەم ڕۆژەوە، فراوانکردنی دەسەڵاتی سڵێمانی و شێخ مەحمود بۆ ناوچەکانی دیکەی کوردستان ئازاد و بەرنامەڕێژ بوو، نۆئێل بۆ ئەو مەبەستە کاری دەکرد، ئەوەندەی توانیشی تەقەڵای سیاسیانەی دا و زەمینەسازی بۆ پێشکەوتنی قەوارە سیاسییەکە کرد. لە بەرانبەر تێلیگرام و داخوازییەکانی سەرەوەی نۆئێل-دا، ویڵسن بەڵێن دەدا کە بەزووترین کات بیری لێبکاتەوە و پێشنیازەکان جێبەجێ بکا. هەروەها ئەوەش ئاشکرادەکات کە (لە کۆتایی تشرینی دووەمی 1918دا، کۆنفرانسێکی 50 60 کەسی لە سلێمانی سازدەکرێت و خۆشی ئامادەیی دەردەبڕێت کە هاوبەشی تیدا بکا.) (29)
بۆ زیاتر تێکەڵاوی بەریتانیا لەگەڵ خەڵکی کورد و دامەزراندنی ئاسایش و بەڕێوەبەرایەتی لایەنەکانی کارگێڕی و نەهێشتنی ئاژاوە، هاوکات، قەڵاچۆکردنی برسێتی و نەخۆشی، نۆئێل لە چەمچەماڵ و هەڵەبجەش نوێنەری

دانا، هەروەها هەوڵیدەدا سەر خێڵە کوردەکان ڕازیبکا کە لەناو خۆیاندا کۆکبن و پێکەوە بۆ پێکهێنان و فراوانکردنی حکومەتێکی کوردی تێکۆشن و کار بکەن. نۆئێل بە شێخ و بەکەسایەتی و خەڵکەکەی ڕاگەیاندبوو، کە ئینگلیز نیازی ئەوەی نییە حکومەتێکی بێگانەی بەدەر لەداب و ئارەزوی کوردەکان بەسەریاندا بسەپێنرێ، بەڵام دەیانەوێت کە بەڕێنمایی و چاودێری بەریتانیا، هانیان بدەن دەسەڵاتێکی نیشتمانییان بۆ دابمەزرێنن. (30)
لای خۆشییەوە، شێخ مەحمود داوای لەبەریتانیا کرد، کە ئەفسەرانی بەریتانیا بۆ سەرپەرشتی هەموو بەشەکانی حوکمدارێتییەکەی دابمەزرێنن، داوای ئەوەشی کرد کە سوپای لیڤی بۆ کوردستان پێکبهێنن کە هەمووی کورد بن و عەرەبی تێدا نەبێ. (31) هەر بەزوویی، هەرچی فەرمانبەری تورک و عەرەب لە سلێمانی و دەوروبەری هەبوون، گوێزرانەوە و کورد جێگایان گرتنەوە. لە سەرەتادا ئەو سیستەمەی ڕێکخرا، لەسەر پێشنیازی شێخ مەحمود شێوەیەکی دەرەبەگی بوو، هەر سەر خێڵێک بەرپرسی پاراستنی بەرقەراری و ئاسایشی ناوچەکە و خێڵەکەی خۆی بوو، دەبوایە سەرۆک خێڵ، شێخ مەحمود بە حوکمدار بناسێ و ددانی پێدابنێ. مەیجەر نۆئێل کارگێڕییەکی وای ڕێکخست کە لەگەڵ بۆچوونی نیشتمانی کورددا بگونجێ و ڕەنگدانەوەی تایبەتمەندێتی کوردستان بێ. ئینگلیز نەیدەویست حکومەتێکی دیکتاتۆر دروستبێ و شێخ مەحمود ببێتە حوکمدارێکی زۆردار و تاکڕەوو لە دوایی-دا کەس نەخوێنێتەوە. بەڕێوەبردنی سیستەمەکە بە جۆرێک بوو، کەڕاستەوخۆ لە لایەن بەرپرسیاران و ڕاوێژکارانی ئینگلیزەوە بەڕێوەدەبرا، بەو مەبەستەی کۆمەڵگەیەکی تەباو ئارامی وا دروستبێ کە خێڵەکان پێکەوە، هاوکاری و تێکەڵاوی شارستانی بکەن و بەرەو دیموکراتییەت هەنگاو بنێن. (32) واتا بەرنامەکە، بەو شێوەیە بوو کە لەدوارۆژێکی نزیک-دا، بتوانرێ وردەوردە و لەسەرخۆ، کورد لەسیستەمی خێڵەکی ڕزگاربێت و پێبنێتە قۆناغی پێشکەوتن و شارستانی و حوکمداری و دەوڵەتداری سەربەخۆوە.
جگە لە چارەسەری بارودۆخی ئابووری و بژێویی، تەدارەک و کەرەستەی پێویست بۆ بوژاندنەوەی بازرگانیش ڕێکخرا، ئاوڕ لە لایەنی ئایینییش درایەوە و چەندان مزگەوت لەسەر خەزێنەی بەریتانیا نۆژەن و ئاوەدانکرانەوە، خوێندنیش لە مزگەوتەکاندا بەرەوپێشەوە چوو. (33) لە ڕێکخستنی کاروباری حکومەتیدا، پەیوەندی ڕۆژانە و جیبەجێکردنی فەرمانە کارگێڕییەکان، لایەنی سەرەکی و پێویستن، لە هەمان کاتدا بوونی ڕێگە جیاوازەکانی هاوکاری و هەرەوەزیش یەکێکە لە زەمینەسازی بۆ زیاتر گەشەکردن و فراوان و پێشکەوتن، هەر بۆیە لەگەڵ بایەخدان بە لایەنەکانی سەرەوە، لە یەکەم ڕۆژی گەیشتنییەوە بۆ سلێمانی، لە پێناوی تازەکردنەوەی پەیوەندی لەنێوان سلێمانی و کەرکووک و شارانی دیکەی کوردستان، نۆئێل داوای کرد کەیاریدەدەری ئەفسەرانی سیاسی لە کفری و کەرکووک، لە ئاڵتون کۆپری و هەولێر فەرمانگەی پۆست دابمەزرێننەوە و نامە و نووسراوی حکومەتی و خەڵکی لەنێوان ئەو شارانەدا بێن و بچن، داواشی کرد کە نابێت فەرمانبەرانی ئەو دەزگەیانە تورک بن. (34) دیارە لەوکاتەوە مەیجەر نۆئێل هەستی بە گرنگی کەرکووک بۆ حکومەتی کوردستان کردبوو، بۆیە هەمیشە لەخەمی ئەوەدا بووە کە کەرکووک بەشێک بێ لە کوردستان.
سلێمانی وەک ناوەندی حوکمداری، لە لایەن بەریتانیاوە بایەخێکی تایبەتی پێدرا، نۆئێل-یش چاک لەڕۆڵی خۆی تێگەیشتبوو، تاقیکردنەوەی پێشینی لە کارگێڕی، دیپلۆماسییەت، دابوونەریتی ناوچەکە و کورد، سەرباری ئەوانەش شارەزایی لەکاروباری سەربازیدا، ئەوجا هەست و لایەنگری بۆ کورد، کە دەشێ ویستبێتی لە ڕێگەی دامەزران و مانەوەی دەوڵەتی کوردستانەوە بۆ هەتاهەتایە ناوی بچوایەتە مێژووی سیاسی ناوچەکە و بەریتانیاوە، هەموو ئەوانە وایان لە لێ کردبوو کە بەوپەڕی توانا و لێهاتووییەوە، بێ ماندوبوون، بۆ ڕۆژگاری سەربەخۆیی و دامەزرانی حکومەت و دەوڵەتی کوردستان، لەتەقەڵا و هەوڵداندا بێ.
کاری مەیجەر نۆئێل و ئەفسەرانی دیکەی ئینگلیز بەپێی نەخشە و ڕێکخستن لە پێشکەوتندا بوو، بەڵام لایەنی شێخ مەحمود وەک چاوەڕوان دەکرا، ئاواتبەخش نەبوو. ڕەفیق حیلمی هەواڵی سلێمانی سەردەمی حوکمدارێتی یەکەمی شێخ مەحمود بەم شێوەیە وێنا کردووە: (ئەوانەی ئەیان توانی لەحوکمدار نزیک بنەوە لەم بابەتانە بوون: دەس و پەیوەندی نەفام و نەخوێندەوار، دەوروپشتی چاوبرسی و دوای تاڵان کەوتوو، نۆکەری خەنجەر

لە پشت و عەشایری تفەنگ لەشان...هەندێک لە زابتە کوردەکان هاتبوونەوە سلێمانی و لەو سەردەمەدا هەندێک خوێندەواری باش و نیشتمانپەروەر لەوێ بوون و ئەیانویست کە دەس لەناو دەس تێبکۆشن و یارمەتیی حوکمدار بدەن، بەڵام ڕێککەوتنی تاقمی دەوروپشتی حوکمدار و ئەمانەی تر نە ئەگونجا، تاقمی یەکەم لە بەینی حوکمدار و تاقمی دووەمدا، لە خەنجەر و دەمانچە دیوارێکی دروستکردبوو. ئەگەر حوکمدار خۆی بیویستایە ئەو دیوارەی ئەڕووخاندو لەزابتەکان و مونەوەرەکان نزیک دەکەوتەوە بەڵام... نەترسان لەدوارۆژ و کەمتەرخەمی خۆی لە لایەکەوە، (گرێیەکی نەفسی) کە بەرانبەر بە زابت و مونەوەر پەیای کردبوو لە لایەکی ترەوە، بەرهەڵستی ئەوە بوون کە شەقێک لەدیواری خەنجەر و دەمانچەکە هەڵدا و بیروخێنێ و خۆی بگەیەنێتە خوێندەوارە باشەکان.) (35) بەڵام شێخ لە توانایدا نەبوو بەربەستەکان نەهێڵێ، دیارە ئەوەش دەگەڕایەوە بۆ نەبوونی بنەمای فیکری، نەبوونی ئازایەتی و پێشەوایەتی، هەروەها شارەزانەبوونی کارگێڕی و نەبوونی سیاسەتی ناوخۆیی لای شێخ مەحمود، بە مانایەکی دی، ئەستەم بوو حوکمدار لە چوارچێوەی سەردەمی کۆن و بێ کەڵک بچێتە دەرەوە و هەست بەبایەخی قۆناغی تازە و فەرمانڕەوایەتی خۆی و نەتەوەی کورد بکا.

هەلومەرجی دامەزرانی حوکمدارێتی یەکەمی کوردستان

لە ئەنجامی شارەزایی و تاقیکردنەوەی مەیدانییەوە، نۆئێل زۆر بەوردی چۆنێتی قەوارەی حکومەتی کوردستان و هەڵکەوتەی جیۆپۆلەتیکی هەڵدەسەنگێنێ، تا ئەوەی لەبارەی دامەزرانی فەرمانڕەوایەتی کوردستان بگاتە ئاکامێک و بڵێ: (ئێمە هەمیشە هێما بۆ ئەوە دەکەین کەپەیوەندی باشووری کوردستان بەبەغداوە، مەسەلەی جوگرافیا سەپاندوویەتی، لەوەش زیاتر هاتوچۆی ڕۆژانە ئەوەندی دیکە مەسەلەکەی پێکەوە گرێداوە. لەگەڵ ئەوەشدا، بەغدا پێویست ناکات دەستوەرداتە کاروباری پێشکەوتن و لایەنەکانی نیشتمانیی خەڵکی کورد و کوردستان، فەرمانبەرانیش هەتا بکرێت دەبێت کورد بن. لەشکری کوردی پێکدێ و لە لایەن ئەفسەرانی کوردەوە بەڕێوەدەبرێن و مەشقیان پێدەکرێ.) (36) لە سەرژمێری کەمتر لەپێنج هەزار دانیشتووانی سلێمانی، ئەو سوپایەی ئینگلیز بۆ دەوڵەتی باشووری کوردستان وەک سەرەتایەک لە سلێمانی پێکیهێنا، ژمارەیان گەیشتبووە 1266 کەس، لەوانە تەنیا دوو ئەفسەر و سێ پلەداری دیکە بەریتانیایی بوون، دەنا هەر هەموویان کورد بوون. جلی ئەفسەران و سەربازان و بنووسەکانیش (کاتب)، شێوەی جلی لیڤی، تایبەت و جیاواز بوون، مێژەری نەتەوەیی کوردیان بەسەرەوە بوو کە ئەوەش بۆ کورد بایەخی تایبەتیی خۆی هەبوو. (37) ئەگەرچی سوپاکە بە ناوی (لیڤی)یەوە بوو کە مانای سەرباز یا جەنگاوەر دەگەیەنێ، بەڵام بۆ ئەوە بوو ببێتە کرۆکی سوپایەکی بەهێزی دەوڵەتی داهاتووی کوردستان.

ئەحمەد خواجە لەبارەی پێکهاتنی ئەو لەشکرەی کوردستانەوە دەنووسێت: (بە فەرماندەیی ئەو ئەفسەرە کوردانەی کە لە تورکیاوە گەڕابوونەوە، لە سلێمانی سوپایەکی گەورە و بەهێز دروستبوو، پێیان دەوت سوپای کوردستان و ناونرا (لیڤی). بۆ ئەوەی ئەفسەرەکان دڵ پاک و گیان بەختکەربن، دەنێران بۆ دیوانی حوکمدار بۆ سوێندخواردن بەرانبەر بەحوکمدار و حکومەتی کورد و کوردستان.) (38) لە ناوچەکانی دیکەش، لە کۆیە و لەڕواندز بە هەمان شێوە، لە خەڵکی لێهاتووی ناوچەکان، سوپای لیڤی کوردی دروستکرا، تا دەهات بەژمارە و بە کەرەستە بەهێزتر دەبوو، لە شەڕی نێوان شێخ مەحموود و بەریتانیادا، زیاتر بێ لایەنییان هەڵبژارد.

لە بواری دیکەشدا کار بۆ گەشەکردن و داهێنان دەکرا، وردەوردە هەلومەرج بۆ حکومەتی کوردی دەڕەخسێنرا تا بتوانێت زیاتر گەشە بکات و لەسەر پێی خۆی ڕابوەستێ، لەو بارەیەوە نۆئێل تێگەیشتنی خۆی و حکومەتەکەی ئاشکرا دەکات و دەنووسێت: (زمانی کوردی دەبێتە زمانی ڕەسمی حکومەت، بۆ قانوون دانان کەڵک لە داب و نەریت و مامەڵەی ڕۆژانەی کۆمەڵگە دەبینرێ، سیستەمی کۆکردنەوەی داهات و باج دەبێت لەگەڵ پێویستییەکانی خەڵک-دا یەک بێتەوە. دەربارەی خێڵ، ڕێز لەو عادەت و قانوونانە کە ئەمڕۆ هەن دەگیرێ، حورمەتی سەرۆک خێڵەکان دەپارێزرێ و ڕێگە دەدرێن کە بەردەوام بن لەبەڕێوەبردنی کاروباری

خێڵەکانیان وەک تا ئێستا هەن.) (39)
بۆ گەشەکردن و تەواوکردنی لایەنەکانی دیکەی دەوڵەتداری، مەیجەر نۆئێل درێژە بە بەرنامەی سازدانی دەوڵەت حکومەتی کوردستان دەدا و لە پێناوی دامەزرانی سیسەتەمی دارایی و ئابووری-دا بەرنامە دارشتبوو، سەربەخۆیەتی داراییشی بە مەرج دەزانی و پێداگری دەکرد و بەپێویستی دەزانی سامان هیی خەڵک بێ نەک هیی حوکمدار و دەستەی فەرمانڕەوا، هاوکات گرنگی بە لایەنی کشتوکاڵیش دەدا. لەو بارەیەشەوە نۆئێل دەنووسێت: (ئەوەی پەیوەندی بەداراییەوە هەیە، وڵاتەکە خاوەنی بودجەی ناوچەیی خۆی دەبێت. ئەو باجەی کۆدەکرێتەوە، بۆ کارگێڕی و پێشکەوتنی وڵاتەکە بەکاردێتەوە، بەڵام هاوکاری مەسروفاتی کارگێڕیی سەرەکی لە بەغداوە دەکرێ. لە لایەکی دیکەوە پەیوەندی دۆستایەتی لەگەڵ مێسۆپۆتامیادا، دەبێتە مایەی دڵنیایی و پشتگیریی بەرژەوەندییە بنەڕەتییەکان و گرنگییەکی لێهاتوویی و توانایی. پەروەردە، کاری کۆمەڵایەتی، کشتوکاڵ و پەیوەندییەکان هەموویان لە بەغداوە بایەخیان پێدەدرێ.) (40) واتا لە کاربەدەستانی بەریتانیاوە لە بەغدا، ئەو ئەرکانە جێبەجێ دەکران، چونکە ئەو کاتە ئێراق جارێ وەک دەوڵەت دانەمەزرابوو.
بەم جۆرە هەر لە سەرەتاوە دیاربوو کە بەڵێنی پلەیەکی بەرزی ئۆتۆنۆمی بە شێخ مەحمود و بە کورد درابوو، (سەبارەت ئەو ئۆتۆنۆمییە، کوردەکان دڵنیاکرابوون کە لە داهاتوودا فەرمانڕەوایەتییەکەیان شایانی گەشەکردنە، بۆ بەڕێوەبردنی حکومەتی خۆیان، پێ بەپێ خەڵکەکە پەروەردە دەکران و مەشق دادەدران، خەڵکی شارەزای کوردیش بۆ حکومەتدارێتی ئامادە دەکران. لە ئەنجامی هاوکاریی ئەمان لەگەڵ بەشەکانی دیکە، شێوەی ئۆتۆنۆمییەکە، دەبووە مایەی هەڵکشانی بەرژەوەندی ئەخلاقی و ماددی بۆ کوردەکان.) (41)
لەو دەقەی سەرەوەدا، تارادەیەکی زۆر چاک و فراوان، شێوەی حوکمدارێتی دیاری کرابوو. لە لایەکەوە باس لەپەیوەندی جوگرافیایی خوارووی کوردستان کرابوو، بەو مانایەی سنووری باشووری کوردستان چ بە شێوەیەکی سەربەخۆ و چ لەژێر سایەی بەریتانیادا بوایە یاوەک ئۆتۆنۆمی بمایەتەوە، مەرج بوو نەخشەی ئەو چوارچێوەیە دیاربکرابایە و سنووری کوردستان بەپێی دەستوور و قانوون بکێشرایە. لە لایەکی دیکەشەوە مژدەی ئەوە ڕاگەیاندرابوو کە ئەو ماف و جۆرە حکومەتدارێتییە، بەپێی ئامادەکردنی کادیر و فەرمانبەرانی شارەزا و دڵسۆز لەبەڕێوەبردن-دا، ڕۆژبەڕۆژ کارگێڕێتی کوردستان زیاتر گەشەی دەکرد و زۆرتر پێشدەکەوت، هاوکات لە لایەن بەریتانیاوە زامنی پاراستنیشی پێدرابوو، کە ئەگەر کاتێک دەوڵەتێکی عەرەبی لە ویلایەتی بەسرەو بەغدا دروستبوو، ئەوا فەرمانڕەوایەتی کوردی بەڵێن پێدرابوو کە پارێزگاری لێبکرێت و بەردەوام بێ لە پێشکەوتن-دا. حکومەتی کوردی، خاوەنی کەسایەتی دەستووری و قانوونی خۆی بوو، بەپێی ویست و دابوونەریت و بەپێی گونجانی لەگەڵ باری کۆمەڵایەتی و ڕووناکبیری و ئایینی و بەرژەوەندی خەڵکی کورد، قانوون دادەڕێژرا. دەوڵەمەندی و داهاتی کوردستان لەبەرووبووم و بەرهەمی هەمەجۆر، بە شێوەیەکی لێزانانە لەبەرچاوگیرابوو، هاوکات ئابووری و سامانیش، بۆ خزمەتی ڕۆژانەی خەڵک و پێشکەوتنی فەرمانگا و لایەنەکانی حکومەتی کوردستان تەرخان دەکرا، بەمانایەکی دیکە داهات و باجی کوردستان، موڵکی کورد بوو نەک هیی حوکمدار و دەسەڵاتداران، دەبوایە هەر لە پێناوی گەشەکردنی دانیشتووان دا خەرج بکرێ. دیارە پیشاندانی وێنەیەکی وا گەش، پەیوەندی بە بەڕێوەچوونی دۆستایەتی نێوان کورد و بەریتانیا و بەردەوامی حکومەتی ئەو کاتەوە هەبوو، بەڵام لەواقیعی حاڵ و گۆڕانکارییەکان-دا، دۆخەکە بە جۆرێکی پێچەوانەوە هاتەوە.
ئەو بنەما سەرەکییانەی سەرەوە، هەموویان لەوانە بوون کە بۆ فەرمانڕەوایەتی نەتەوەیەکی چەندان سەدە ژێردەستە و دابەشکراو پێویست بوون. لە دوای جەنگی یەکەم، یەکەمین کارگێڕی و حکومەت لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست-دا بۆ کورد دامەزرا. بۆیە ئەگەر کورد بۆ ئازادی و پێشکەوتن و گەشەکردن و یەکێتیی نەتەوەیی، پێشەوایەکی دڵسۆز، لێوەشاوە، شارەزا و دەوڵەتمەداری هەبوایە، لە هەمان کاتدا، کورد خۆی بیتوانیایە ببێتە پارسەنگێکی بەتوانا لەگەڵ ڕووداوەکان و هێزە کاریگەرییەکانی بەستێنی سیاسەت، ئەوا وردەوردە دەکرا کوردیش بەسەرفرازی و دەوڵەتی سەربەخۆی خۆی بگەیشتایە.
نۆئێل و لە ڕێگەی ئەوەوە بەریتانیا دەیانویست سیستەمی حوکمدارێتی شێوەیەکی سرووشتی وەربگرێت. ئینجا

وردەوردە، جێ بەسیستەمی خێڵەکی چۆڵبکات، لە دوایی-دا ڕێگە بۆ سیستەمی دیموکراسی و تەبایی و پیشەسازی بکاتەوە. هەڵبەت جۆری سیستەمی سرووشتی و پێشکەوتووی بەریتانیایی، لەگەڵ بۆچوونی فەرمانڕەوایەتی گشتگیری و ڕەهای شێخ مەحمود-دا نەدەگونجان. هیچ گومانێکی تێدا نەبوو کەجیاوازی ئەو دوو تێگەیشتنە لە سیستەمی فەرمانڕەوایەتی-دا، هێندەی دووریی ئاسمان و ڕێسمان بوو، بۆیە شێخ مەحمود، نۆئێل هاندەدا کە واز لەبیرۆکە و پلانی سیستەمی حوکمدارێتی سرووشتی و خاوەن داوودەزگە بهێنێ و بگەڕێتەوە بۆ سیستەمی فەرمانڕەوایەتی خێڵەکی، کە ئارەزووی شێخ مەحمود بوو. (42) ئا لێرەوە دوو تێگەیشتنی سەرەکی دژ بەیەک لەنێوان شێخ و بەریتانیادا، هەر لە سەرەتاوە دەرکەوتبوو. مەیجەر نۆئێل بۆ ئەوەی بەرنامەکەی خۆی و بەریتانیا بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان تێکنەچێ، بە هیچ شێوەیەک نەیدەویست لەگەڵ شێخ مەحموددا نێوانی ناخۆش بێ، تا بۆی کرا لە پشتیوانی حوکمدار بەردەوام بوو. ڕەفیق حیلمیش ئەو شاهیدییە بۆ دڵسۆزی مەیجەر نۆئێل دەدا کە مەبەستی بووە حکومەتی کوردستان و دەسەڵاتی شێخ مەحمود بەرقەراربن. (43)
دیسان سەبارەت بە جۆری پەیوەندییەکانی حوکمداری کوردستان بە بەریتانیاوە، لە 1919دا لەڕاپۆرتێکی تایبەتیی دەسەڵاتدارانی بەریتانیا لە بەغدا، کە بۆ باسی حوکمەتدارێتی لە سلێمانی تەرخان کراوە، هەڵوێستی حکومەتی لەندەن بەڕوونی دیاری دەکات و ڕایدەگەیەنێ کە ئەوان مەبەستیان بووە لەو شوێنانەی کە بەپێی ڕێککەوتننامەی سایکس پیکۆ بەشی ئەوان بووە، حکومەتێکی سەربەخۆی کوردی دابمەزرێنن و پەیوەندییان بەبەغداوە نەبێ، بەڵکوو ڕاستەوخۆ لەژێر چاودێری بەریتانیادا بێ و لە لایەن ئەفسەرانی سیاسییەوە ئامۆژگاری بکرێت و کار و پیشەی حکومەت بەڕێوەبردنیان فێربکەن. لەڕاپۆرتی ناوبراودا زانیاری بەو چەشنە دەخوێنینەوە: (ئێمە بەو مەرجە حوکمدارێتی ئۆتۆنۆمیمان بۆ خوارووی کوردستان پێشنیازکرد، کە بە سەرپەرشتی بەریتانیا بێ و بە هاوکاری فەرمانبەرانی بەریتانیا ڕێکبخرێ، شێخ مەحمود کەسایەتییەکی بەدەسەڵاتی ناوچەکە بوو، لە یەکەم هەلدا وا تێگەیشتین کە دەکرێت بە هاوکاری ئێمە دەوڵەتێک بەڕێوەبەرێ کە دووربێ لەوەی لە بەغداوە فەرمانڕەوایەتی بکرێت، هەروەها پێویست بوو کە دەوڵەتەکە ببێتە ئامرازی ڕزگاری و کەرەستەی ئاوەدانکردنەوە و بنیاتنانەوەی وڵاتێکی کاولکراو، بەڵام شێخ مەحمود ئەوانەی بەلاوە مەبەست نەبوو.) (44)
هەمان ڕاپۆرت هەلومەرجی دیکەی دانانی شێخ مەحمود بەحوکمدار دەستنیشان دەکات و دەنووسێت: (دانانی شێخ مەحمود بە حوکمدار بەندبوو بە کۆمەڵێک مەرجی دیکەوە، خەزێنەی بەریتانیا ئاوەدان بێ کە پارەیەکی بۆ تەرخانکرد و ڕێگەی گەشەکردنی بۆ کردەوە، مانگانە و پارەی ڕۆژانە کە لەو کاتەدا بەزەحمەت پەیدادەبوو، بۆی بڕییەوە. هاوکات، سیستەمەکەش بە شێوەیەک بوو کە سەرۆک خێڵ خۆی تەخمینی پێویستییەکانی خۆی و خێڵەکەی دەکرد، بێ ئەوەی چاوی کاربەدەستانی حکومەتیان لەسەر بێ، بڕە پارەکەی سەرف دەکرد.) (45)
سەبارەت بە بیروڕای ئەو خەڵکەی کە لەگەڵ نوێنەری مەدەنی، ئەرنۆڵد ویڵسن لە سلێمانی بینیبوونی و بۆ دوارۆژی ئازادی و دەوڵەتداری قسەی لەگەڵ کردبوون، بۆی دەرکەوتبوو کە بە هیچ شێوەیەک هەماهەنگی و یەکڕیزی لەناویاندا نەبووە. لە یەکەم چاوپێکەوتنی گەورەترین بەرپرسی بەریتانیا لە میسۆپۆتامیا کە بەپێی خۆی چووبووە سلێمانی، لە ئەنجامی گفتوگۆیەکی درێژ، ئەرنۆڵد ویڵسن هەست بەبوونی گەلێک کۆمەڵە و دەستەی دژ بەیەک و بۆچوونی جیاواز لەناو خەڵکی شار ودەوروبەردا کاردبوو، کۆمەڵێک خەڵک دڵنیایتدەکەن کە خەڵکی دێهاتەکان بەهێزی چەک بەربەرەکانی گەڕانەوەی تورک دەکەن، ئینگلیزیش ئەو باوەڕەیان هەبوو. بەشێکی دیکەیان داوای پارێزگاری و دەسەڵاتی بەریتانیایان بەسەر کوردستان-دا دەکرد، بەشێکیش دژ بوون، بەشی چوارەم دەیانەویست ڕاستوخۆ کوردستان لە لایەن لەندن-ەوە بەڕێوەببرێ، دەستەی دیکەش هەبوو بە نهێنی بەنوێنەری مەدەنی بریتانیایان ڕاگەیاندبوو کە هەرگیز شێخ مەحمود بەپێشەوای خۆیان قەبوڵناکەن و ناچنە ژێر دەسەڵاتییەوە. (46)
بەو شێوەیە، هەر لەو سەرەتا بایەخدار و قۆناغی دامەزرانی دەوڵەتی کوردستانەوە، بنەمای شەڕە گەڕەک و شەڕە دەستە و کۆمەڵ لەئارادا بوو، وەدینەهاتنی ئازادی و سەرنەگرتنی دەوڵەت لەئاسۆیەکی تاریک دا خۆی دەنواند، چاوەڕوانی، دوارۆژی گرشەدار و دەوڵەتی کوردستان جگە لە بوومەلێڵ چیدیکە نەبوو. ئەگەرچی نیاز

و پلانی وا هەبوو کە کوردستانیش لەناو دەوڵەتانی ناوچەکە و جیهان-دا ڕێز و جێگای خۆی بگرێت. بەڵام لە ناوخۆدا لێنەگەڕان کۆمەڵانی دڵسۆز و لێهاتوو بکەونە کار و لە پێناوی دەوڵەتی کوردستان دا چییان پێبکرابایە ئەنجامیبدەن. خراپکردنی دۆخی ناوخۆی حکومەتەکە و کردنی بە کارگێڕێتی بنەماڵەی شێخان و دوورخستنەوەی زووربەی هەرە زۆری تواناکانی خەڵکی کوردی نا شێخان، ئەوجا ململانێی نابەرانبەری شێخ مەحمودی حوکمدار لەگەڵ حکومەتی بەریتانیادا، لووتکەی کێوانی تاریککرد و کوردی لەبەردەوامی دەوڵەت و حکومەت و دواڕۆژێکی سەرفرازی و ئازادی و ئاسوودەیی بێبەشکرد.
دوای دامەزراندنی حکومەتەکەی خوارووی کوردستان لە سلێمانی، بیر لەوە دەکرایەوە کە بە گفتوگۆی سیاسیانە و بەڕەزامەندی خەڵکی ناوچەکانی دیکەی کوردستانی عوسمانی، بە حوکمدارێتی شێخ مەحمود ڕازیبن. لە کۆتایی کانوونی یەکەمی 1918 نۆئێل سلێمانی بەجێدێڵێ، ڕوو دەکاتە شار و دەڤەرە گرنگەکان، لە کۆیە، ڕانییە، قەڵادزێ و لە ڕواندز، یاریدەری ئەفسەرانی سیاسی دادەمەزرێنێ. هێدیهێدی بارودۆخەکە هێوردەبێتەوە، برسێتی ڕوو لە کزیدەکا، ئاساییش بەرقەرار دەبێت و خێڵەکان دەچنە ژێربار و فەرمانڕەوایەتی شێخ مەحمودەوە. نۆئێل لە چەمچەماڵ و لە هەڵەبجە و شوێنانی دیکەش، کاروباری ناوچەکان ڕێکدەخا. لەوەش زیاتر، سەرپشککرابوو کە لە دوورتریش، لەو جێگایانەی کوردستان کە هێشتا لەژێر دەسەڵاتی بەریتانیادا نەبوون، بە هەمان شێوە ئەنجوومەنی بەڕێوەبردن لە کەسایەتییەکانی ناوچەکان پێکبێنێ. (47)
پاش ماوەیەک، مەیجەر نۆئێل دەچێتە ناوچەکانی دیکەی کوردستان، بۆ ئەو مەبەستەی تا یەکێتییەکی هۆزە کوردییەکان بەسەرکردایەتی شێخ مەحمود درووستبکات، بەتاقیکردنەوەش بزانن کە ئایا کوردەکان بەڕاست دەیانەوێت کوردستانێکی یەکگرتوو دابمەزرێنن یا نا؟ (48) لەوکاتەدا، هەڵسووڕان و جووڵانەوەکانی مەیجەر نۆئێل لە مەیدانی کارکردن-دا لە کوردستان، تەواو هاوتەریب بوون لەگەڵ سیاسەتی دەوڵەتی بەریتانیا لە بەغدا و لە لەندەن بەرانبەر بە کورد. لە یەکەم هەل-دا شێخ مەحمودیش ئاگادارکرابوو، کە هەر کۆمەڵێک، یا هۆزێک لە ناوچەکانی سلێمانی، کەرکووک و هەولێر، کە پێیان خۆشبێ بچنە ژێر دەسەڵاتی حوکمدارێتی کوردستان و فەرمانڕەوایەتی شێخەوە، ئەوا بەتەواوی ئازادییەوە هەموولایەکیان دەتوانن ئەو کارە ئەنجامبدەن. (49)

بەهێزکردنی حکومەتی کوردستان
دوای گەیشتنی بە هەفتەیەک بۆ سلێمانی، نۆئێل باسی کەشی سیاسی سلێمانی دەکات و پێیوابووە کە ئامانجی سەربەخۆیەتی کوردستان لە سلێمانییەوە گەیشتۆتە کەنارەکانی گۆلی وان، بۆ کەڵک وەرگرتن لە قۆناغەکە و زیاتر فراوانکردنی سنووری حکومەتی کوردستان، دوای ماوەیەک، بە پەلەو بەتایبەتی، نۆئێل دوو داوای گرنگ لە نوێنەرایەتی باڵای بەریتانیا لە بەغدا دەکا، لەو بارەوە دەنووسێت: (50)
ئا: یارمەتیی شێخ مەحمود بدرێ کە بەسەرکردایەتی هەزار کەس بەرەو ڕواندز بجوڵێ.
بێ: من (نۆئێل) لەگەڵ نوێنەری شێخ مەحمود بنێرن بۆ ڕواندز و نەهری، بۆ ئەوەی هانی هۆزەکان بدەین بۆ جیابوونەوە و دەستهێنانی سەربەخۆیەتی کوردستان لەژێر چاودێری بەریتانیادا.
بۆ وەڵامی ئەو داخوازیانەی سەرەوە نوێنەرایەتی باڵا لە بەغدا، زۆر بەگورجی دوای سێ ڕۆژ بە پیر سلێمانی یەوە دەچێ، ئەرنۆلد ویڵسن بەڵێنی جێبەجێکردنی نەخشەکەی نۆئێل دەدا، ئەوەش بە گرنگ دەزانێت کە بۆ پارێزگاری لە قانوون و ئاساییش، بە چاکی دەبینێ کە پێ لەسەر گرنگی ڕۆڵی بەریتانیا لەو بارەوە دابگرێت. (51)
دیسان بە ئاڕاستەی دامەزران و فراوانکردنی دەوڵەتی کوردستان، کۆلۆنێل لیچمەن، ئەفسەری سیاسی بەریتانیا لە موسڵ (52) بە پێویستی دەزانێت کە بە زووترین کات ڕواندز، ڕانیە و کۆیسنجاق بگرن و بخرێنە سەر قەڵەمڕەوی دەوڵەتی کوردستان لە سلێمانی. (53) سەرکردایەتی هێزە چەکدارەکانی بەریتانیا لە مێسۆپۆتامیا، هاوشێوەی دەسەڵاتدارانی دیکەی بەریتانیا، لە هەموو شوێنێکی باشووری کوردستان چاودێری دۆخەکە دەکەن، لە نزیکەوە ئاگاداربوون کە لە کەرکووک بانگەشەی سەربەخۆیی کوردستان زۆر بەربڵاوبووە و لە هەموو لایەکەوە دەنگدانەوەی ئەوە هەبووە کە شێخ مەحمود دەکرێتە فەرمانڕەوای کوردستانی سەربەخۆ و

کەرکووکیش دەبێتە بەشێکی ئەو دەوڵەتە سەربەخۆیە، لەو بارەیەوە خەڵکی سلێمانیش دڵنیایی دەبەخشن و چاوەڕوانی ڕۆژێکی وا بوون. (54)
دوای ئەو کۆمەڵە هەنگاوە بایەخدارانەی سەرەوە، هەروەها ئامادەکاریی قانوونی و کارگێڕی بۆ گەورەکردنی سنووری دەوڵەتی کوردستان و فراوانکردنی دەسەڵاتی شێخ مەحمودی حوکمدار، لە 1 و 2ی کانوونی یەکەمی 1918دا، سێر ئەرنۆڵد ویڵسن، دەچێتە سەردانی کفری، سلێمانی، کەرکووک و موسڵ. کە چووەتە سلێمانی، لەوێ 60 کەس لە کەسایەتییە سەرەکییەکانی خوارووی کوردستان و نوێنەرانی کوردەکانی بانە و سەقز لەدیوی ئێران لەچاوەڕێیدا بوون. ویڵسن بە ئامادەبوونی مێجەر نۆئێل، لەگەڵ شێخ مەحمود و نوێنەرەکان دا کۆدەبنەوە، بە دووروردرێژی باسی بارودۆخی سیاسیی خوارووی کوردستان و نەخشەی سەربەخۆیی کوردیان بۆ دەکا. لە ئەنجامی گفتوگۆی ویڵسن و سەردارانی کورد دا، دەگەنە ئاکامێک کە ئەم بەڵگەنامەیەی خوارەوەی لێ دەکەوێتەوە:
(حکومەتی خاوەن شکۆی مەلیکی بەریتانیا، بڵاوی دەکاتەوە کە نیازی لە جەنگی گەورە ئەوەیە میللەتانی ڕۆژهەڵات لە ستەمی تورک ڕزگاربکا و یارمەتییانبدا سەربەخۆیەتی خۆیان دابمەزرێنن، ئێمەی نوێنەرانی خەڵکی کوردستان، داوا لە حکومەتی خاوەن شکۆی بەریتانیا دەکەین کە کوردیش لەژێر سایەی چاودێری و پاراستنی خۆیدا وەربگرێت.و نەمان بەستنەوە بەئێراقەوە. لەبەر ئەوەی وا دەزانین کە ئێمەش لەو هاوکارییە بێ بەش ناکرێت.ن، بۆیە بەم بەڵگەنامەیە داوا لە نوێنەری مەدەنی میسۆپۆتامیا دەکەین، کە نوێنەری خۆی بە یارمەتیی پێویستەوە بۆ ئامادەکاری خەڵکی کوردستان بنێرێ، تا لەژێر پارێزگاری بریتانیادا بەئاشتییانە لە لایەنەکانی شارستانییەت دا پێشبکەوین. ئەگەر حکومەتی خاوەن شکۆی بەریتانیا، هاوکاری ئێمە بێ و پارێزگاریمان لێبکات، ئێمەش بڕیار دەدەین کە فەرمان و ئامۆژگارییەکانی ئەو جێبەجێبکەین.) (55) لەهەلی یەکەم-دا هەڵوێستی خەڵکەکە هەڵوێستێکی سیاسیانەی بەپەرۆش بوو، نیشانەی ئەوە بوو کە گشت لایەک لە فەرمانڕەوایەتی ناعادیلانەی تورک ناڕازیبوون، هاوکات دەشیانزانی کە بێ هاوکاری بەریتانیا نەدەکرا حکومەتی کوردی دابمەزرێ و کاری فرە لایەنەی کارگێڕی و حکومەتداری ڕێکبخرێ.
هەر سەبارەت بە کۆبوونەوەکەی سەرەوە، ویڵسن زیاتر لەسەر بابەتەکە دەڕوات و دەڵێت: (لە بەرانبەر ئەوەدا، منیش بەڵگەنامەیەکم ئیمزاکرد کە داوادەکا، هەر خێڵێکی کورد لەزێی گەورەوە تا ڕوباری سیروان (جگە لە کوردەکانی ئێران)، دەتوانن بەئازادی، سەرکردایەتی شێخ مەحمود قەبوڵ بکەن و ڕێگە دەدرێن ئەو کارە ئەنجام بدەن، شێخ مەحمودیش بە ناوی حکومەتی بەریتانیاوە، فەرمانڕەوایەتی ناوچەکانی سەرەوە دەکا، مەرجیشە شێخ ئیتاعەتی فەرمانەکانی بەریتانیا بکات، تا ئەو ئامادەی دۆستایەتی بێ، ئێمەش هاوکاری و پشتیوانی دەکەین، خێڵەکان و خەڵکی شارەکانی کفری و کەرکووک نایانەوێ بچنە ژێر دەسەڵاتی شێخ مەحمودەوە، ئەویش ڕازییە کە بەزۆر نەیانخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆیەوە. هاوکات شێخ مەحمود داویکرد کە ئەفسەرانی ئینگلیزی بۆ هەموو بەشەکانی حکومەتەکەی و ئەفسەرانیش بۆ پێکهێنانی لیڤی کوردی بنێرین، بەڵام لەخوار ئەوانەوە، کارمەندان تا بکرێت دەبێت کوردبن نەک عەرەب، منیش هەوڵدەدەم ئەو کاروبارانە ڕێکبخەم. لەوەش زیاتر، پێویستە ئەوە بڵێم، کە شێخ مەحمود و هاوکارانی، بە هیچ شێوەیەک ڕازی نابن بچنە ژێر دەسەڵاتی فەرەنساوە. لەبەر ئەوەی پارێزگاری فەرەنساییەکان بۆ چەند لایەنێکی دیانەکان، کوردەکانی لەپەیوەندی فەرەنسا سارد کردووەتەوە، بۆیە پێیان وایە کە بەرژەوەندی خۆیان، لە هاوکاریکردنی بەریتانیادایە نەک فەرەنساییەکان.) (56)
بە دوای دانانی شێخ مەحمود بە حوکمدار و بە نوێنەری بەریتانیا لە سلێمانی، مەیجەر نۆئێل ڕاپۆرت بۆ دەسەڵاتدارێتی بەریتانیا لە بەغدا دەنووسێت و ئاگاداریان دەکات کە خەڵکی سلێمانی پێشوازی لە حکومەتی تازە دەکەن، بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری حکومەتەکەیان، کوردەکان دەیانەوێت کارگێڕییەکی سەربازییان بۆ درووستبکرێ. (57) ڕەنگە لە کوردستان بەتایبەتیی لە شاری سلێمانی، تارماییەکی بیری کوردایەتی هەبێت، بەڵام ئەوە تا ئەو کاتە، نەگەیشتبووە خەملاندنی بیری نەتەوەیی و ویستی تەواوی سەربەخۆیەتی، لەو بارەوە

ئامادەکاری فراوان و گشتگیر نەڕەخسابوو، واتا پاشماوەی حوکمدارێتی میرنشینە کوردییەکان، بەهی بابانیشەوە کە ماوەی نزیکەی حەفتا ساڵێک سلێمانی پایتەختیان بوو، نەبووبوو بەکولتوری فەرمانڕەوایەتی، لای شێخ مەحمودیش کاریگەرییەکی ئەوتۆی دروستنەکردبوو، جەنگی یەکەم و پاشماوەکانیشی، کارێکی وایان بە سلێمانی و کوردستان کردبوو، نە لەو شارە و نە لە هیچ شوێنێکی دیکە، هۆکارەکانی: هێزی خەڵک، ڕۆشنبیری کۆمەڵایەتی، بازرگانی گرنگ، ئابووری پتەو، زانست و زانیاری و تاقیکردنەوەی سیاسەت لەناو دانیشتووواندا پەیدا نەبووبوون. (58)
هەر لە هەمان بەڵگەنامەی سەرەوەدا، کارهەڵسووڕێنەری نوێنەری مەدەنی لە بەغدا، باسی ئەوە دەکات کە مەیجەر نۆئێل لەگەڵ نوێنەرێکی شێخ مەحمود دا، بۆ ئەوەی کارگێڕی سەربازی درووستبکاو بەرپرسیارییەتی بەڕێوەبردنی ناوچەکە لەئەستۆ بگرێت. دەچێتە ڕواندز. دوای نۆئێل، کاپتن گرینهاوس (59) تا ئەوکاتەی نۆئێل دەگەڕێتەوە جێگای ئەو دەگرێتەوە.
سەبارەت بەدامەزرانی پەیوەندی شێخ مەحمود و بەریتانیا، مەیجەر نۆئێل زۆر لە لایەنەکانمان بۆ ڕووندەکاتەوە. ئەوکە بۆ خۆی هاوکار و ئاگاداری لەبەرنامە و مەسەلەکان بووە، نووسینەکانی ڕەنگدانەوەی زانیاری و پیشەدۆستییەتی لەکاروبارو پەیوەندی بە کورد و شێخ مەحمودەوە. لە 8ی کانوونی یەکەمی 1918دا، لەنامەیەکی دوورودرێژدا، لەهاوبەشی کردن لە نەخشەکاندا، پەیوەندییەکان و چۆنێتی بەڕێوەچوونی ڕووداوەکان دەگێڕێتەوە، لەو نامەیەدا کە نۆئێل بۆ بەرپرسیارانی سەربازی ئینگلیز لە سلێمانی، کەرکووک، کفری و ئاڵتوون کۆپری ناردووە، دەنووسێت: (تا ئێستا خەڵک لەبیریاندا ماوە کە پایزی ڕابوردوو خۆمان بۆ دانانی شێخ مەحمود وەک نوێنەری بەریتانیا لە سلێمانی ئامادەدەکرد... ئێمە وا تێگەیشتبووین کە شێخ مەحمود دەسەڵاتی تەواوی هەیە بتوانێت ئەو فەرمانەی بەریتانیا کە خستبوویە ئەستۆی، ئەنجامی بدا. لە کاتی هاتنمەوە بۆ سلێمانی، ئەوەندەی بۆم کراوە هەوڵمداوە مێشکم کراوە بێ، دوای گەیشتنم بڕیارم دا بە دوای ئەو پێشنیازەدا بڕۆم کە پایزی ڕابووردوو پێشکەش کراوە و بە شێخ مەحمود گەیشتووە. دەسەڵات و هێزی شێخ مەحمود لەم ناوچەیەدا، زۆر چاک زانراوە. هیچ بەشێک لە دەوڵەتی عوسمانی لەپێش شەڕدا هێندەی دەڤەری سلێمانی لەئاژاوە و بەرەڵاییدا نەبووە. هۆی هەرە سەرەکیش لەم پەشێوییەدا لایەنگران و یاریدەران و خزم و دواکەوتووانی شێخ مەحمود بوون، کە بە دێهاتەکاندا بڵاو بووبوونەوە.
لەڕوانگەی سیاسییەوە، زۆر گرنگە کە بتوانرێ ئاشتی لەم دەڤەرەدا، بێ یارمەتیی سەربازیی بەریتانیا بپارێزرێ. بەپێی بڵاوکراوەی دوو قۆڵی ئینگلیزی و فەرەنسایی، ئێمە ئامانجمان ئەوەیە کە کوردستانێکی سەربەخۆ لەژێر چاودێری بەریتانیادا پێکبهێنین، بەڵام لەبەر پاشخان و دواکەوتنی خەڵک و وڵاتەکە، هەروەها نەبوونی پەیوەندییەکان و ناکۆکی خێڵەکان، ناچار بووین لە چەند لایەکەوە کاربکەین و هەوڵ بدەین قانوون و تەبایی بەرقەرار بکەین و بگەینە ئاکامێکی هاوکاری و پێکەوە هەڵکردن... لەبەر ڕۆشنایی ئەم بارودۆخەدا، ئێمە ناچار بووین لە هەندێک کەس بێ هیوا بین و نەماندەتوانی سەردارانی خەڵکەکە قەناعەت پێبکەین کە ڕازیین بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ لەژێر چاودێری و تاقیکردنەوەدا بن. ئێمە لەوە تێگەیشتبووین کە پێویستبوو پشتیوانی لە کەسایەتییەک بکەین تا ئەو شوێنەی هاوکاریی ئێمە دەکا، بەڵام شێوەی کارکردنی ئەو (شێخ مەحمود...ص. غ) لەگەڵ بیروباوەڕی دادپەروەرانە و ڕەوایی بەریتانیا یەکنایەتەوە، لەگەڵ ئەوەشدا، بۆ یارمەتیی ئەوکەسە و بۆ بەڕێوەبردنی کار و ڕێکخستی کارگێڕی، ئەگەر لە ناوچەکەدا، هەر هەرا و یاخیبوونێک یا ناڕازیبوونێک سەرهەڵبدا، دەبێت ئێمە بە هەموو جۆرێک، ڕێگەی لێبگرین.) (60)
لەو دەقەی سەرەوەدا، نۆئێل بەڕوونی هەڵوێستی بەریتانیا و تێگەیشتنی خۆی بەرانبەر بە حوکمدار و دامەزراندنی حکومەتی کوردستان و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگەی کوردی ڕوون دەکاتەوە. بەر لە هەموو شتێک دۆزی کورد بەدۆزێکی سیاسیی نەتەوەیەک ناودەبا، بۆیە لەو ڕوانگەیەوە ویستویانە چارەسەرێکی سیاسیانە و قانوونی بۆ بدۆزنەوە. ئەگەرچی دۆخی کوردستان، بە تایبەتیی لە سلێمانی و دەوروبەری، زۆر ناڕەحەت و دواکەوتوو بووە، لەگەڵ ئەوەشدا ئامانجی بەریتانیا لەوکات و شوێنەدا پێکهێنانی حکومەتێکی

قانوونی و تەبایی و بەرقەرار بووە، بۆ ئەوەش ویستویانە هەموو هاوکارییەکی شێخ مەحمود بکەن، لەو بارەیەوە بۆ بەرژەوەندی و مانەوەی شێخ مەحمودو حکومەتی کوردستان، ئامادەبوون ڕێگری لە هەموو هەرانانەوە و ئاژاوەیەک بگرن، بەڵام هەر زوو دڵ و نیازی شێخ مەحمودیان خوێندۆتەوە کە ئەو لەتوانایدا نەبووە حوکمدارێتی بەڕێوەبەرێ، هاوکات، لەگەڵ ویستی قانوون و دەوڵەتسازی بەریتانیایی هاوتەریب نەبووە. بۆیە ئەو هۆکارانە بوونەتە دوو جۆری بیرکردنەوەی جیاواز بۆ فەرمانڕەوایەتی لەنێوان شێخ مەحمود و بەریتانیادا، بەر یەکدی کەوتوون و تا سەر، هێڵی ئارەزووی شێخ مەحمود و هاوکاری ئەو لەگەڵ ئینگلیز بڕی نەکردووە و بەردەوام نەبووە.

نۆئێل بۆچوون و تەقەڵای سیاسی خۆی لەو کاتەدا دەردەبڕێت و دەنووسێت: (دەبێت کورد و حوکمدار زۆر چاک لەوە تێبگەن کە پێویستە حوکمدارێتی پابەندی کۆمەڵێک دەستوور و قانوون بێ کە ناتوانرێ سنوورەکانیان ببەزێنرێ، بۆیە بێ خۆبەستنەوە بەڕێکخستن و کارگێڕییەوە، هەرگیز فەرمانڕەوایەتی دانامەزرێ، ئەمەش بێ پیادەکردنی قانوون و دادی کۆمەڵایەتی و یەکسانی هاونیشتمانان لە کارگێڕی و ئیش و کاردا، مەحاڵە بەڕێوەبچێ.) (61) بە مانایەکی دیکە پێشوەخت کورد و حوکمدار ئاگادارکرابوونەوە کە لەحوکمدارییدا، ئارەزوو، گەڕەلاوژە، ئاژاوە، تەمبەڵی، بێ قانوونی، بێ کارگێڕی و بێ دەستووریی، جێیان نابێتەوە،

هەنگاو بەهەنگاو فراوانکردنی سنووری دەسەڵاتی حکومەتی کوردستان و شێخ مەحمود

بە دوای ئەو ڕووداوانەی سەرەوە و دانانی چینی یەکەمی حکومەتدارێتی کورد لە سلێمانی، هەموو لایەک کۆکبوون لەسەر پەیوەندییەکانی بەریتانیا و کورد، ئینگلیزەکان لای خۆیانەوە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بۆ فراوانکردنی قەڵەمڕەوی حکومەتی کوردستان و حوکمدارێتی شێخ مەحمود، هەنگاوی بایەخداری سیاسی و کارگێڕی دیکەیان دەهاویشت. ئەو کاروبارانە بە هەڕەمەکی نەدەکران، بەڵکوو ئینگلیز مەبەستی بوو کە بە سیستەم و بە شێوەی دەستووری و قانوونی برەو بەشەرعییەتی حکومەتی کوردستان و حوکمدارێتی شێخ مەحمود بدا، لەو ڕوانگەیەوە، لە 22ی کانوونی یەکەمی 1918دا، نوێنەرایەتی بەریتانیا لە بەغدا بۆ ئەفسەری سیاسی بەریتانیا لە موسڵ دەنووسێت:

(بۆ مەبەستی سیاسی بە پێویست دەزانرێ کۆیە و ڕواندز بخرێنە سەر حکومەتی کوردستان کە ئێستا لەژێر چاودێریی گشتی (نۆئێل) دایە و تایبەتمەندێتی کارگێڕیی جیاوازی هەیە لەوەی موسڵ. ئایا لەو بارەیەوە ئێوە هیچ سەرنج و بەرهەڵستێکتان هەیە؟) (62)

هەر بەپەلە و دوای یەک ڕۆژ، ئەفسەری سیاسی بەریتانیا لە موسڵ ڕەزامەندی خۆی دەردەبڕێ، بێ کێشە و ڕێگری، بێ دوودڵی و ڕامان، بە دوو وشەی پرشنگدار و گرنگ و چارەنووسساز لە وەڵامدا دەنووسێت:

(من ڕازیم.) (63)

هەمان ڕۆژ واتا 23ی کانوونی یەکەمی 1918 نوێنەرایەتی مەدەنی بەریتانیا لە بەغدا لایەنە پەیوەندیدارەکانی بەریتانیا سەبارەت بە هەنگاوە سیاسی و قانوونییەکان ئاگادارەدەکات و نەخشەی سیاسی و جوگرافیای تازەی حکومەتی کوردستان بڵاودەکاتەوە و کۆیە و ڕواندز بەڕەسمی دەخرێنە سەر حکومەتی کوردستان، بەوە هەنگاوێکی ستراتیژیی مێژوویی بۆ دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان بە حوکمدارێتی شێخ مەحمود دەچێتە پێشەوە. (64) هەڵبەت ئەوە یەکەمین جار بووە کە دەرفەتێک سازبکرێت و ڕواندز بەڕەسمی بخرێتە سەر دەڤەری فەرمانڕەوایەتی حکومەتێکی کوردستان کە پایەختەکەی سلێمانی بووبێ. ئەوەی شایەنی باسە فراوانکردنی قەڵەمڕەوی حکومەتەکەی شێخ مەحمود ڕاستەوخۆ لە دەسەڵاتی سێر ئەرنۆڵد ویڵسن بوو، بۆیە هەڵکردن و هاوکاری شێخ مەحمود لەگەڵ ئەودا پێویستییەکی سەرەکی سیاسەتی ڕۆژگارەکە بوو.

لە ماوەی دوو مانگێک-دا، بە کارکردنێکی بێوچان و بە نەخشەیەکی ورد و شارەزایانە و بە کارامەیی مەیجەر نۆئێل، توانرا گەلێک ناوچەی گرنگی وەک چەمچەماڵ، کەلار، هەڵەبجە، ڕانییە، قەڵادزە، کۆیە و ڕواندز، هاوکات خێڵەکانی گەرمیان لەجاف، تاڵەبانی، زەنگەنە، دەلۆ، وەیسی و داودە، لە کوێستانەکانیش مەنگوڕ،

مامەش، ئاکۆ، میراودەلی و خۆشناو بخرێنەسەر حوکمدارێتی کوردستان. (65) سەبارەت بە پشتیوانی خێڵی گەورەی خۆشناو و ناوچە فراوانەکەیان بۆ بەدەنگەوەچوونی نۆئێل، هەڵوێستی کوردانە و سیاسیانەیان بەرانبەر بە حکومەتی کوردستان دەربڕیوە. بۆ ئەو مەبەستە، لە 10ی کانوونی دووەمی 1919دا، نۆئێل بۆ نوێنەرایەتی مەدەنی بەغدا دەنووسێت:
(کەسایەتی و پیاوە گەورەکانی خۆشناو نامەیان بۆ نووسیووم و داوادەکەن کە ئەوانیش بخرێنە سەر کوردستان، هاوکات ڕەزامەندی خۆیان بۆ حوکمدارێتی شێخ مەحمود دەردەبڕن. لەو بارەوە من پێشنیازدەکەم کە ئەوان لە لایەن ئیدارەی کۆیەوە بەڕێوەببرێن.) (66)
دوای چەند ڕۆژێک، لە17ی کانوونی دووەمی 1919 ئەرنۆڵد ویلسن، نوێنەری مەدەنی لە بەغدا، پێزانین و پشتگیری خۆی بۆ نووسراوەکەی نۆئێل ڕادەگەیەنێ و هەموو ناوچەکانی خۆشناوەتی دەبنە بەشێک لە حکومەتی کوردستان. وەڵامەکەی ئەرنۆڵد ویلسن بەو شێوەیەی خوارەوە بوو:
(ئامادەی هاوکاریم و ڕازیم.) (67)
هەر لە هەمان ڕۆژدا، ئەرنۆڵد ویلسن، سەرکردەی هێزەکانی بەریتانیا لە بەغدا، بۆ ئەو هەنگاوەی سەرەوە ئاگادار دەکا. ئەوانیش پشتگیری دەکەن و ڕازیبوونی خۆیان ڕادەگەیەنن. (68)
دوای ئەوەی سەرەوە بە دوو هەفتە، دیسان نۆئێل، نوێنەری مەدەنی ئاگادار دەکات کە خێڵی شیرموور و بارزان داوادەکەن بخرینەسەر ڕەواندووز، وەک چۆن دوو ساڵێک لەوە پێش سەر بەو شارە بوون، هاوکات لەو ڕێگەیەوە داوادەکرێت بخرێنەسەر دەوڵەتی کوردستان کە پێتەختەکەی سلێمانییە و سەرۆکەکەشی شێخ مەحمودە. (69) بە هەمان شێوەی سەرەوە، لە 4ی کانوونی دووەمی 1919، نوێنەری مەدەنی ڕەزامەندی لەسەر دەدا. (70)
لە شوباتی 1919دا، بەهەوڵی ئەرنۆڵد ویڵسن و ئەفسەرانی سیاسی لە سەروو هەموویانەوە مەیجەر نۆئێل، سنووری حکومەتی کوردستان فراوانترین قەڵەمڕەوی گرتبووەوە، لەو کاتەدا، لای خوارەوەی سنوور گەیشتبووە کفری و کەرکووک، لە سەرووشەوە لەڕواندز تێپەڕیبوو. (71) ئەمە بەئاشکرا دیاربوو کە ئینگلیز ویستوویەتی بەڵێنێک کە بە کوردی دابوو، بۆ ئەوەی دەوڵەتی کوردستان دابمەزرێ، جێبەجێبکا. بەڵام ناخۆشبەختانە، پەیوەندی ئاسایی ڕۆڵی بەریتانیا، بۆ ئامادەکردنی کاربەدەستان و فەرمانبەران، لەو ڕێگەیەشەوە بۆ بنیادنان و گەشەکرنی لایەنەکانی دەوڵەتسازی، دەلاقە و بۆشایی تێکەوت.
هەوڵەکانی نۆئێل ڕەنگدانەوەی شێوەیەکی بەرجەستەی قانوونی و نەخشەی سیاسی بەریتانیا بوو بەرانبەر بەچارەنووسی کوردستان، ئەو ویستوویەتی خەڵکی کورد لە قەناعەتەوە دڵی بەحکومەتی کوردستان و حوکمدارێتی شێخ مەحمود ڕازیبێ. ئەگەرچی خەڵکە سادە و ساکارەکەی کورد بەسرووشتی و بەخۆڕسک لەگەڵ فەرمانڕەوایەتی کورددا بوون، بەڵام شێخ مەحمود و ئەوانی دیکەش لە سەردارانی کورد لەو ئاستەدا نەبوون هەستی ساکار و بۆچوونی سرووشتی خەڵک، پێبگەینن و بە ئاڕاستەی گەشەکردن و پێشکەوتنی کوردستان بەڕێوەیان بەرن.

سەرهەڵدانی ناکۆکی لەنێوان شێخ مەحمود و بەریتانیادا
دوای ڕێککەوتنەکەی نێوان نوێنەری مەدەنی بەریتانیا و شێخ مەحمود، هەروەها کارکردنی بەردەوام بۆ ئامادەکاری خێڵ و خەڵکی ناوچە جیاوازەکانی خوارووی کوردستان، تا بچنە ژێر دەسەڵاتی کوردستان و حوکمدارێتی شێخ مەحمود، کەمتر لە مانگێکی خایاند، لە سلێمانی و لە بەغداش گومان لەنێوان هەردوو لادا، واتا شێخ و کاربەدەستانی بەریتانیا پەیدابوو. لە هەمووی چاوەڕوان نەکراوتر ئەوەبوو، مەیجەر نۆئێل کە بە (لۆرانسی کورد) (72) بەناوبانگ بوو، لە کردەوەکانی شێخ مەحمود ناڕازی بوو، زوو بۆی دەرکەوتبوو کە شێخ مەحمود وەک بەرپرسیار هەڵسوکەوت ناکا. شێخ واقیعی دانانی خۆی وەک حوکمدار، کە لە لایەن بەریتانیاوە ئەو پلەیەی درابوویە و خۆشی داوای کردبوو، لەبیری-دا نەهێشتبووەوە، ئەوەی لە خەیاڵ-دا نەبوو کە بە

شۆڕش و قوربانیدان و سیاسەت، هەروەها بە هەڵبژاردنی خەڵک نەبووبوو بە حوکمدار. بە هەرحاڵ، پەیڕەکردن لەڕێکخراوەیی سیاسیی و کۆمەڵایەتی و سیستەمی حکومەتیی دامەزراوەیی، ئاسان نەبوون شێخ مەحمود کاریان پێبکات، بۆیە گشت هەلومەرجەکانی بەلاوەنا، وا دەجوڵایەوە کە نەفس و ئارەزوو دەیەوێ، نەک واقیعێکی سیاسیی تازە و درووستکردنی دەوڵەت بۆ نەتەوەیەکی ستەمدیدەو دابەشکراو.
دوای دیاری کردنی بەردی بناغەی حکومەتی کوردستان لە سلێمانی بەتێکەڵاوی و مامەڵەکردن لەگەڵ شێخ مەحمود و لە ئەنجامی تاقیکردنەوەی ڕۆژانە و هەڵسەنگاندنی کەسایەتی حوکمدار، مەیجەر نۆئێل دەربڕینی تێگەیشتنی خۆی سەبارەت بە شێخ مەحمود و بۆمان باس دەکات و دەنووسێت: (لێرەدا پێویستە هەڵوێستی خۆمان بەرانبەر بە شێخ مەحمود دیاریبکەین.... ئێمە کە بەڕەسمی ددانمان بە شێخ مەحموددا ناوە، هەتا ئەو شوێنەیە کە خێڵەکان و خەڵک پاڵپشتی لێدەکەن. ئەو بۆ ئەم مەبەست و واقیعە، هەڵگری نامەیەکی ئیمزاکراوی نوێنەری مەدەنییە. هیچ نیازێک نییە کە دەسەڵاتی شێخ، بەزۆر بەسەر ناحەزانیدا بسەپێنین.... شێخ مەحمود زۆر بە مەترسییەوە مامەڵە لەگەڵ نیگەرانییەکان و کێشەکانی نووسینگەکەی-دا دەکات و لە ئێستاوە سڵیان لێدەکاتەوە.) (73)
نۆئێل زیاتر ورد دەبێتەوە و قووڵتر بەلایەنە دەروونی و دەسەڵاتخوازیی و خۆپەسەندییەکانی حوکمداردا چووەتە خوارەوە، چۆنێتی هەڵسوکەوتی ڕاوێژکار و دەوروبەرەکەی تەماشا کردووە، دەروونی پارەپەرستی و فیز و خۆنواندنیان لێکداوەتەوە، لە ڕووی کارامەیی و لێوەشاوییانەوە بۆ حوکمدارێتی و کارگێڕێتی تێیان ڕاماوە، ئەوجا بۆی دەرکەوتووە کە (شێخ مەحمود بەتەبیعەت پیاوێکی دەسەڵاتخوازو فراوانخواز و زۆر میزاجییە، هەمیشە کاریگەریی ئەو کەسەی لەسەربووە کە دواجار قسەی لەگەڵدا کردووە. جێگای داخە، کە بە کۆمەڵێک خەڵکی فزوڵی دەورەدرا بوو، سەریان پڕکردبوو لە ملهوڕی و باوەڕی هیچ و پووچ. ئەمە وای لێ کردبوو کە وابزانێت حوکمداری هەموو کوردستانە، بەو بودجەیەی هەیبوو، خەڵکی هەرچی و پەرچی بە مانگانەی چەند ڕوپییەیەک ڕاگرتبوو، بەشێکی دیکەی خەزێنەکەشی، لە کۆمەڵێک یاوەر و فەرمانبەرانی دیکەی نزیک بە خۆی بەکار دەهێنا... (74) هەڵبەت هیچ گومانێک نییە، کە هەرچی بودجە، فەرمانگە، ڕێکخستنێک و هێزێکی چەکداری لە سلێمانی دامەزرابوون، لە لایەن بەریتانیا و بە سەرپەرشتی مەیجەر نۆئێل بەرهەم هاتبوون، لە بارێکی وادا نەدەکرا حوکمدار، پەیڕەوی دەستووراتی نۆئێل و بەریتانیا نەکا، کاروبارێکی نۆئێل لە سلێمانی و لە کوردستان دەیکرد، هەمووی بۆ بەرژەوەندی و پێگەیاندنی شێخ مەحمود و سەرفرازی کورد بوو، بەڵام ئەو نەیتوانی، ڕووداوەکان، پێشهاتەکان و هەوڵەکانی نۆئێل، نەتارێنێ و نەتۆرێنێ.
زۆر زوو لە ئاکامی نامەگۆڕینەوە و سەرنجی ئەفسەرانی بەرپرسیاری بەریتانیایی لە کاروباری خوارووی کوردستان، دەردەکەوت کە شێخ مەحمود لەگەڵ کاربەدەستانی بەریتانیادا لە ناکۆکیدا بووە، هۆکارەکەش بۆ ئەوە دەگەڕایەوە کە سەرجەم پلە و کارێکی فەرمانبەرانی حوکمدارێتی کوردستان هەبوون، بێ ئەوەی گوێبداتە کەسایەتی و لێهاتوویان، شێخ مەحمود بە خزمەکانی خۆی پڕیکردبوونەوە، هەرچی کەسێکیش کە شێخ پێیوابوو دۆستی نییە، کارێکیان پێڕەوا نەدەبینی. بە مانایەکی دیکە، شێخ مەحمود دەوڵەتەکەی بەهی خۆی دەزانی، ئەوەش لەگەڵ تێگەیشتن و سیاسەتی کارگێڕی بەریتانیادا یەک نەدەهاتەوە، بۆیە شێخ مەحمود نەبووە حوکمداری نەتەوە و فەرمانڕەوایەتی کوردیشی لەدەستدا. هاوکات، بێ چاوەڕوانی و بێ سازکردنی هەلومەرج و تەدارەکی هەمە لایەنەی کارگێڕیی و لە سەرپێ ڕاوەستان، یەکسەر دەیویست لە هەموو خاکی نێوان خانەقین و سلێمانی و لەجەبەل حەمرینەوە تا سنوورەکانی ئێران، دەسەڵاتی تایبەت و هێزی خۆی فراوانبکا و بسەپێنێ، بەلای بەریتانیاشەوە ئەو شێوە کارکردن و حوکمداریەتی و خۆ زاڵکردنە، تەنیا بۆ ئەوە بوو کە زووتر، خۆی بکاتە کەلەگاو ستەمکاری خەڵکی هەموو ناوچەکان. (75) بۆیە وەک دەرفەتێکی گونجاو نەبوو، هێز و پێزیشی نەبوو بۆی بچێتەسەر، لە ئاکام دا هێندەی پێنەچوو کەوتە زۆرانبازییەکی بێ سەروبەر لەگەڵ بریتانیادا.
سەرەتای تێکچوونی پەیوەندی شێخ مەحمود لە ناوخۆی سنووری دەسەڵاتەکەیدا لەگەڵ سەرۆک خێڵەکان-دا دەرکەوت، ڕژێمی ئیداری خێڵەکی کە شێخی حوکمدار پێشنیازی کردبوو، لە هەوەڵەوە خۆی سوور بوو

لەسەر پەیڕەوکردنی لەسەر بنەمای ڕێز و تەبایی کۆمەڵایەتیی نێوان خێڵەکان، کەچی هەر خۆی نەیتوانی بەڕێوەیبەرێ، حورمەتی جگە لە بنەماڵەی شێخان و خەڵکی هەلپەرست و خۆبەرەپێشەوە، هیدیکە لە کردەوەی ڕۆژانەی حوکمدار دا ئاساری نەبوو. ترازانی پەیوەندی نێوان شێخ مەحمود و ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی سەریان هەڵدا، لەو ڕوانگەیەوە، هەر لە شوباتی 1919ەوە واتا لە دوای سێ مانگ تێپەڕبوون بەسەر دامەزرانی حکومەتی کوردستان-دا، لە ئەنجامی ئەو زانیارییانەی لە لایەن ئەفسەرانی سیاسیی بەریتانیا بە بەغدا دەگەیشتن، ئەو باوەڕە لای نوێنەری مەدەنی بەریتانیا دروستبوو، کە دەسەڵاتی شێخ مەحمود، سنووری مەعقولی تێپەڕاندووە، بۆیە لە مارتی هەمان ساڵ دا، لە کاردانەوەی هەڵەی شێخ مەحمود دا، ئەرنۆڵد ویڵسن پەیوەندی دوو ناوچەی زۆر ستراتیژی و مێژوویی کە کەرکووک و کفری بوون لە حکومەتی کوردستان و لە سلێمانیی جیاکردەوە. (76) دواتر خێڵەکانی جاف، پشدەر، مەنگوڕ، مامەش و هی دیکە، چیتر پشتیوانییان لە شێخ مەحمود نەکرد و داوایان دەکرد کەڕاستەوخۆ لەژێر چاودێری ئەفسەرانی سیاسیی بەریتانیا دا بەڕێوەببرێن نەک شێخ.

ئەگەرچی بەریتانیا بەڕەسمی ئیدارەی کۆیە و ڕواندزی خستبووە سەر سنووری حکومەتی کوردستان و لەژێر دەسەڵاتی شێخ مەحمووددا بوون، بەڵام ئەو وا خۆی دەردەخست کە بە زۆر خۆی بەسەر کۆیە و ڕواندزدا زاڵکردووە، لە ئاکام-دا نەیتوانی چی دیکە فەرمانڕەوایەتی حکومەتی کوردستان لەو ناوچانەش بەرقەراربکا. دواتر، بەو حیسابەی بەهایەک بۆ حکومەتی بەریتانیا نەهێڵێتەوە، کە تا ئەوکاتە، مانگانە 10 هەزار ڕوپێیان وەک مووچەی مانگانە دەدایە و هەموو کاروباری حکومەتەکەشی هەر بەپارەی بەریتانیا بەڕێوەدەچوون، ئا لەو کاتەدا شێخ مەحمود لە هەموو بوارەکانی حکومەت دا، کەوتە چەسپاندنی دەسەڵاتی تاکڕەوی خۆی، بەو شێوەیە حکومەتێکی خراپ، جێگای بەحکومەتێکی چاک چۆڵ کرد، ئەوەش بووە مایەی نەمانی دڵسۆزی و پشتیوانی لەناو خەڵکی گشتی-دا، زۆر کەسانی ناودار و دڵسۆزیش، ویستیان قەناعەت بە شێخ مەحمود بکەن کاری نەکردە نەکاو لەگەڵ بەریتانیادا تێکینەدا، بەڵام ئەو سووربوو لەسەر نەخشەو ئارەزووی خۆی. (77) دیسان دەبێت ئەوە بە بیربهێنرێتەوە، کە ڕێککەوتنی بەریتانیا و شێخ مەحمود بۆ بەردەوامبوون و مانەوەی، پشتیوانی لێکردن و هاوکاریکردنی، تا ئەو شوێنە بووە کە خەڵکی کورد لەگەڵ شێخ-دا بن و پشتیوانی لێبکەن. (78) بە مانایەکی دیکە، شەرعییەتی شێخ مەحمود و حکومەتی کوردستان، لە پشتیوانی خێڵە کوردییەکان و ناوچە جیاوازەکانەوە سەرچاوەی هەڵدەگرت. لەو ڕوانگەیەوە ئەگەر شێخ مەحمود بیتوانیایە وەک پێشەوا و گەورەی نەتەوەیەکی چەوساوە مامەڵە لەگەڵ هاونەتەوە و هاونیشتمانەکانی-دا بکات، ئەوا پشتیوانی بەریتانیای هەبوو، پێچەوانەی ئەوەش، ڕێککەوتنەکەی بەتاڵ و بێبایەخ دەکردەوە.

ترازان و کۆتایی پەیوەندی نێوان شێخ مەحمود و مەیجەر نۆئێل

شێخ مەحمود، بێ ئامۆژگاری و بێ پرسپێکردنی بەریتانیا، دەستی بە فراوانکردنی دەسەڵاتەکانی خۆی کرد. ڕاپۆرتێکی وەزارەتی جەنگی بریتانیا، ئەوە دەسەلمێنێ کە لەگەڵ ئەو کارانەی شێخ مەحمودیشدا، ئینگلیزەکان نەیانویستووە لەگەڵیدا نێوان تێکبدەن. بەڵام شێخ مەحمود سواری ئەسپی دەسەڵات و نیازی پەتی بووبوو، لێکدانەوەی بۆ سیاسەت و بەرژەوەندی خەڵک نەدەکرد، دەورەدرابوو بە کۆمەڵێک تورکخواز، سەریان پڕکردبوو لە دەمار توندی و بیرۆکەی سادە کە گوایە دەتوانێت ببێتە فەرمانڕەوای هەموو کوردستان، لە ئەنجام-دا وایان لێکرد، زۆر لە سنووری خۆی تێپەڕاند. (79)

سەبارەت ئەو باس و خواسانەی سەرەوە، ڕەفیق حیلمی سەرنجی حوکمدار و دەوروبەرەکەی دەدا و وێنەی ئەو ڕۆژگارانە دەکێشێ، کە پێیوا بوو کاربەدەستانی حوکمدارێتی کوردستان، لەئاستی قۆناغەکە و شکۆی بەڕێوەبردنی دەوڵەت-دا نەبوون، بۆیە بەم جۆرەی لای خوارەوە لەسەریان دەنووسێت: (لە خۆشی و ناز و نیعمەتدا بەرگەیان نەگرت، دەستە و دائیرەی نەفام، بەمە بەرەو یاخیبوون دەڕۆیشتن و لە وزە چوونە دەرەوە. (حوکمداری کوردستان)یش بە پێی هەوا بەڕێوەدەچوو. بە ڕۆژ لەگەڵ تاقمێک نۆکەر و دەستە و دایەرە، ڕووی

دەکردە دەشتی (کانێسکان) و بە سەیر و گاڵتە و گەپەوە ڕای ئەبوارد. بە هیوای ئەوە بوو، کە (کات) تا سەر بەم چەشنە بچێت بەڕێوە. خوا بە قودرەتی خۆی کوردستانی گەورەی بۆ درووستبکا و ئەویش (تاجی) ی حوکمداری بنێتەسەر (سەر)!) (80)
لەگەڵ هەموو پەیوەندییەکی ناجۆری شێخ مەحمود بەرانبەر بە بەریتانیا، لە وەزارەتی دەرەوەی بەریتانیا چەند خەڵکێک هەبوون بەپەرۆش و ئاگادارییەوە، بەمەسەلەی کوردەوە خەریک بوون. لە 20ی شوباتی 1919دا، لەو بارەوە بە شێوەی ڕێنمایی و نەخشەڕێگە، ئەرنۆڵد تۆینبی یادداشتێک دەنووسێ. خاڵە سەرەکییەکانی بەو شێوەی خوارەوە بوون:

1. (بۆ مەبەستی زیاتر دەسکەوتی دارایی و کارگێڕی، دەشێ باشووری کوردستان، لەگەڵ میسۆپۆتامیا لەپەیوەندی-دا بن.
2.هەستی نەتەوەیی خەڵک هێند گەشەی کردووە، ناتوانرێ باشووری کوردستان ببەسترێنەوە بە دەوڵەتێکی عەرەبی-یەوە.
3.دەکرێت حکومەتی باشووری کوردستان، بە شێوەیەک ڕێکبخرێ، کە لەسەر بنچینەی نەتەوەیی، لەگەڵ میسۆپۆتامیا ڕێکبخرێن.
4.پێویستە وڵاتەکە کارابێ و بە هۆی خەڵکی ناوچەکەوە بەڕێوەببرێ، نەک خەڵکی لابەلای بۆ بهێنرێ و دەسەڵاتیان بەسەردا بسەپێنن.) (81)
ئەو یادداشتەی سەرەوە، ددانپێدانی تایبەتمەندێتی نەتەوایەتی، زمانی و کەسایەتی مەعنەوی خەڵکی کورد بوو، تەواو دامەزرانی دەوڵەتی کورستان بوو لەگەڵ مێسۆپۆتامیا.

تێگەیشتن و هەوڵی تۆینبی بەشێک بوو لە نەخشە و سیاسەتی بەریتانیا و ئەفسەرانی سیاسی لە ناوچەکەدا. دیارە سیاسەت و نەخشەش چەندە باشبن، لە نەبوونی کارێگەری هۆکاری سەرکردایەتی کورد-دا، دەپوکێنەوە، ڕووداوەکان گۆڕانکارییان بەسەردا دەهێنن و بەرەو ئاڕاستەیەکی جیاواز ڕێدەکەن.
یەکێک لەو کێشانەی کورد، خۆی بۆ خۆی درووستکردبوو، وەک لەسەرەوە باس کرا، ئەوە بوو شێخ مەحمود نەیتوانی هیچ دەرفەتێکی کۆمەڵایەتی، سیاسیی، ڕووناکبیری، ئابووری و سەربازی بۆ خۆی و حکومەتەکەی خۆش بکا. لە ماوەیەکی کەم-دا، بە شێوەیەک لە هەڵپەدابوو، بواری بیرکردنەوەی ئاسایی و نەفەسی کورتی فەرمانڕەوایەتی هێند سوار و سنووردار‌بوو، کارەکانی بە درووستی بەڕێوەنەدەبردن. کاتێک کە ئینگلیزەکان لە سرووشت و کاری ڕۆژانە و دەروونی شێخ مەحمود شارەزا بوون، بۆیان دەرکەوت کە بەتەنگ دوارۆژەوە نییە و هەر بۆ ئەو ڕۆژە دەژی کە تێیدابوو...لە کارگێڕی و بەڕێوەبردن-دا کەموکورتییەکانی دەرکەوت، دەنگی ناڕەزایی لە هەموولایەکەوە بەرزبووەوە. (82)
لە 21ی شوباتی 1919دا، هەمووی سێ مانگ و پێنج ڕۆژ بەسەر دامەزراندنی حکومەتی کوردستان-دا تێپەڕیبوو، مەیجەر نۆئێل دوای گەڕانەوەی لە گەشتەکەی کە چووبوو بۆ ناوچەکانی قەڵادزێ و شوێنانی دیکە، کاتێک گەیشتۆتەوە سلێمانی، بینی بووی ئەوەی لەوەپێش بۆ بناغەدانانی دەوڵەتی کوردستان، خۆی پێکی هێنابوو و دڵی پێخۆشبوو، هەر سیاسەتێکی ئەو نەخشەی کێشابوو، هەر سیستەمێک کە ئەو دایمەزراندبوو، شێخ مەحمود سەرلەبەر ژێر و زەبەری کردبوون. دوای ئەوە، زۆر چاک تێگەیشت، کە ئەوەی لە پێناویدا کاری بۆکردووە و خۆی بۆ تەرخان کردبوو، ئەوەی بەکوڵ و دڵ لە هەوڵدا بوو لە کوردستان ئەنجامی بدا، ناتوانێت تا سەر بەردەوام بێ. (83)
لە مانگی مارتی 1919، بە تێڕوانین و سەرنج لەباروودۆخەکە، لێکدانەوەی مەیجەر نۆئێل ئەو بیرۆکەی کە (کورد تایبەتمەندێتی و کەسایەتی نیشتمانی و جۆرە بیرکردنەوەیەکی خۆیان هەیە کە بە هێزەوە دەتوانن بەزوویی پێشبکەون و هەستی هاوکاری و یەکڕیزییان لە ناودا پەیدابێ، ئەوان دژی داگیرکەرن، چاک وایە گرنگی بەو

هەست و بیرە بدرێ و بەرێبازی خۆیدا بڕوا، یا ئەوەتا وێڵ بکرێن و بەجێبهێڵرێن، یا کوردستان بکرێتە بەشێک لە دەوڵەتی ئێراق و لە لایەن ئەوانەوە ئیدارە بدرێ. لە وەڵامی ئەو سێ ئەگەرانەی سەرەوەدا، نۆئێل دەنووسێت و دەڵێت: (لە ڕوانگەی ئەوەی کە من لە کوردستان دەیبینم، بێ دوودڵی من لەگەڵ ئەوەی یەکەمیاندام (واتا هەوڵبدرێ زیاتر هەستی نیشتمانی و یەکڕیزی لەناو کورددا گەشەبکا و پێشبکەوێت تا بتوانن ئەو حکومەتەی هەیانە زیاتر سەرفراز و سەرکەوتووبێ و دوژمن بەسەریان-دا زاڵنەکرێ.)، هەروەها دڵنیام کە هەموو ئەفسەرە ئینگلیزەکان کە تاقیکردنەوەی کارگێڕییان لە کوردستان هەیە، لەگەڵ ئەم باری سەرنجەی من ڕێک دەکەون. لەم بارەیەوە، دەبێت سەرنج لەوە بدەین...کە ئەوە باوەڕێکی ڕاستە کە دەوترێت کورد حوکمدارێتی ئەفسەرە سیاسییەکانی (بەریتانیایی)یان بەلایەوە باشترە وەک لە حوکمدارێتی شێخ مەحمود، لە هەمان کاتدا بەقەدەر ئەوەش ڕاستە کە کورد پێی خۆشترە لەژێر دەسەڵاتی ئەفسەرێکی سیاسیی دۆستداری کورددا بێ وەک لەوەی کە لەژێر دەسەڵات و بیروڕای عەرەبیدا بێ.) (84)

نۆئێل زیاتر سەرنجی خۆی ڕووندەکاتەوە و سەبارەت بە چارەنووسی کوردستان دەنووسێت: (ئەوەی سەرنجی من بۆ بابەتێکی سەرەکی ڕادەکێشێت ئەوەیە، کە پێویستە کوردستان هەوڵ بدا بۆ کارامەیی لەکارگێڕی، خوێندن، پێشکەوتنی ماددی و گەشەکردن، لە ناوەندێک یا چەند ناوەندێک کاربکات، بۆیە سنووری ئێستای حوکمدارێتی، دەبێت گۆڕانکاری بەسەردابێ تا هەموو ناوچەکانی کوردستان بگرێت.ەوە کە زۆرینەی دانیشتووانیان کوردن. تا ئێستا من مۆڵەتم نەبووە کە لێکۆڵینەوەی تەواو لەسەر ئەم مەسەلەیە بکەم، ئەوە نەبێت کە پەیوەندی بە باشوور و ناوەندی کوردستانەوە هەیە، ئەوەندەی پەیوەندی بەو ناوچانەی لە ئێستادا هەن ئەوەیە کە دەبێت سلێمانی ببێتە پایتەختی ویلایەتێک کە نەهری، ڕواندز، هەروەها دەکرێت ئاکرێ، هەولێر، کەرکووک، کفری و خانەقینیشی بچێتەسەر.) (85)

کاکڵەی تێگەیشتنی نۆئێل، سەبارەت دامەزراندنی حکومەتی کوردستان دێتە سەر ئەوەی کە بڵێ: (دانانی شێخ مەحمود وەک نوێنەری بەریتانیا لە باشووری کوردستان، هەڵە بوو.) لەگەڵ نۆئێل-دا، گەلێک لە کاربەدەستان و ئەفسەرانی سیاسی باوەڕیان وا بوو کە پێویست بوو باشووری کوردستان سەربەخۆ بێ و لەگەڵ دوو ویلایەتی بەسرە و بەغدا لێکنەدرێن. لە چارەکی یەکەمی ساڵی 1919، میس بێل-یش باوەڕی وابووە کە درێژکردنەوەی دەسەڵاتی بەریتانیا بۆ ئەوەی ویلایەتی موسڵ کە تێکەڵاوە لەکورد و عەرەب بلکێنرێ بە دەوڵەتێکی عەرەبی و لە لایەن میرێکی عەرەبەوە فەرمانڕەوایەتی بکرێت، چارەسەرێکی باوەڕپێکراو و چاک نییە. (86) هەڵوێستی لیتوان کۆلۆنێل لیچمەن، ئەفسەری سیاسی لە موسڵ، زۆر لەگەڵ دروستکردنی دەوڵەتی کوردستان و فراوان کردنیدا بوو. (87) تەنانەت ئەو ئەفسەرانەی بەریتانیا کە لە دەرەوەی کوردستانیش بوون، هەر بۆ نموونە کاپتن ئاڕ. مارس، کە ئەفسەری سیاسی بوو لە شاری عەممارە، باوەڕیان وابوو کە دەبێت کوردستان جیا لە عەرەب سەربەخۆیەتی خۆی هەبێت، چونکە (بەلای عەرەبەوە، کورد نامۆن.) (88)

بەهەر حاڵ، لەگەڵ ئەو هەموو پەرۆشی و کارکردنی بەردەوامەی نۆئێل بۆ ئەوەی کوردستان گەشەبکا و پێشبکەوێ، لەگەڵ ئەو هەموو دەنگە بەرز و بەپەرۆشی ئەفسەرانی سیاسی و کاربەدەستانی بەریتانیا لەسەر زەمینی کارکردن و تاقیکردنەوە، بەڵام لە ڕووبەڕووبوونەوەی واقیعی تاریک و هەستنەکردنی سەردارانی کورد لە پێش هەموویانەوە شێخ مەحمود بە گرنگی قۆناغەکە، هەموو ئەوانە بوونەتە بێ ئومێدی و دڵشکان و وەڕزبوونی مەیجەر نۆئێل لە شێخ مەحمود، لەگەڵ ئەوەشدا نەیدەیست دەوڵەتێک کە خۆی بۆ دامەزرانی تەرخان کردبوو، مایەی هەموو خۆزگە و هەوڵ و نەخشەی بوو، کارێک لەگەڵ شێخ مەحموددا بکات کە ببێتە مایەی تێکچوونی دەوڵەتی کوردستان و پەیوەندی کورد و بەریتانیا. نۆئێل تێدەگا کە لەوە زیاتر ناتوانێت لەگەڵ شێخ مەحموددا درێژەی پێبدا و هەڵبکات، بۆیە بەنیگەرانی و ناچارییەوە سلێمانی بەرەو بەغدا بەجێدێڵێ.

نیگەرانی و ڕۆیشتنی نۆئێل بۆ بەغدا، خاڵێکی وەرچەرخان و زەنگێکی ترسناک بوو بۆ دوارۆژی ئازادی کورد و حکومەتی تازە دروستکراوی کوردستان. لێرەدا بەریتانیا دەگاتە ئەو قەناعەتەی کە مامەڵەکردن لەگەڵ سەربەخۆیی کوردستان، بە سەخت و دژوار بناسێنێ، هاوکات زۆر چاک زانیویانە کە لەناو خەڵکی سلێمانی-دا

گیانی نەتەوەپەروەری بەهێزە، ویستووشیانە کە تێیان بگەیەنن کە دەوڵەتی بەریتانیا بەو مەرجە بەرپرسیارییەتی بەڕێوەبردنی کوردستانی هەڵگرتووە کە خەڵک و سەردارانی کورد بە چاکی بجوڵێنەوە و لە باری فەرمانڕەوایەتی و کارگێڕییەوە ئامۆژگاری بەریتانیا قەبوڵ بکەن. (89) هەڵبەت ئارەزووی خەڵکەکە لە لایەن سەردارانی کوردەوە لەبەرچاو نەگیرا، خۆشیان هێندە لە خۆبایی بوون، وایان دەزانی پێویستیان بە فێرکردن و ئامۆژگاری بەریتانیا نییە. لەو دۆخە دژوارەدا، سێر ئەرنۆڵد ویڵسن، نوێنەری مەدەنی بەریتانیا لە بەغدا، دەگاتە ئەو قەناعەت و هەڵوێستەی کە بڵێ: (شێخ مەحمود گەورەترین کێشەی ئێمە بوو.) (90)
هەرچەندە دەسەڵاتدارانی ئینگلیز لە میسۆپۆتامیا لە دۆخەکەیان دەڕوانی، دەیانزانی ئاسان نییە لەگەڵ شێخ مەحموددا مامەڵەی هاوسەنگ بکەن، ئەوەش ئاشکرا بوو کە نۆئێل نەیدەویست بەتوندی لەگەڵ حوکمدار تێهەڵچێ، بۆیە بە نابەدڵی و نیگەرانییەوە نۆئێل بەرهەمی تێکۆشانی عەقڵی سیاسی و توانای سەربازی و شارەزایی کۆمەڵایەتی خۆی بەرانبەر بە کورد و حکومەتەکەی، جگە لە وازهێنان چیدیکەی لە دەستنەهات. لەو ڕوانگەی سەرەوە، بەرپرسیارانی بەریتانیا لە بەغدا، بیریان لەوە کردەوە کە جێگرەوەیەک بۆ نۆئێل بدۆزنەوە. دوای گفتوگۆیەکی چڕوپڕ بۆ دۆزینەوەی ئەفسەرێکی سیاسی بۆ ناردنی بۆ سلێمانی، لە کۆبوونەوەیەکەدا کە مەیجەر نۆئێل، لیتوان کۆلۆنێل لیچمەن، مەیجەر سۆن، گۆردن وۆکەر (Gordon Walker)، لەگەڵ چەندان کەسی دیکە، کە هەر هەموویان شارەزای کاروباری کورد و دۆخی ناوچەکە بوون، لەوێدا بە ڕەزامەندی و پشتیوانییەکی تەواوی نۆئێل، بڕیاردرا مەیجەر سۆن کە شارەزاییەکی زۆر چاکی لە گشت بوار و زۆربەی ناوچەکانی کوردستان-دا هەبوو، لە سلێمانی جێگای مەیجەر نۆئێل بگرێت.ەوە. (91) ئەوە وازهێنانی مەیجەر نۆئێل نەبوو لەبەرپرسیارییەت، ئەوە دوا خاڵی خۆڕاگری و بێ ئاواتی ئەو بوو بەرانبەر بە شێخ مەحمود، کە ئامادە نەبوو حوکمدارێتی نەتەوە و خەڵک بە ئەستۆ بگرێت.

ئەنجام
لەناو ئەفسەرانی سیاسی ئینگلیزدا کە لە دوای جەنگی یەکەمی جیهانی لە کوردستان، کاردار و بەرپرسیار بوون، مەیجەر ئیدوۆرد نۆئێل، یەکێک بووە لەوانەی کە زۆر بە جۆش، بە تێگەیشتن، بەدڵسۆزی و لێزانینەوە لە پێناوی سەرفرازی کورد و کوردستان-دا کاری ئەنجام داوە، ئەو زەمینەساز و بەرپرسیاری ڕاستەوخۆی دامەزرانی حکومەتی کوردستانی لە ئەستۆ بوو، بەتەواوی کارامەیی و هەستکردن بە جیبەجێکردنی ئەمانەتێک کارەکانی ڕاپەڕاندووە. بە پشتبەستن بە شارەزایی سیاسی، سەربازی و کارگێری خۆی و بێ لەدەستدانی کات، حکومەتی کوردستانی دامەزران و شێخ مەحمودی کرد بە حوکمدار و فەرمانڕەوا. نۆئێل بەردەوام ڕێزی تایبەتیی لە شێخ مەحمود دەگرت و وەک سەروەر و بەرپرسیاری یەکەمی حکومەتی کوردستان مامەڵەی لەگەڵ دەکرد، خۆشی بەڕاوێژکار و هاوکاری ئەو دەردەبڕی، ئەو کاتەی کە بەش و دەزگەکانی فەرمانڕەوایەتی لە سلێمانی بنیاد دەنا، هەموویانی بەستبووەوە بە گەورەیی و کەسایەتی یەکەمی حکومەتی کوردستانەوە کە شێخ مەحمود بوو.
لە پێناوی گەشەکردن و فراوانکردنی حکومەتی کوردستاندا، چی پێکرا لە سلێمانی و لە دەڤەرەکانی کەرکووک، کفری، کەلار، هەڵەبجە، کۆیە و ڕواندز و شوێنانی دیکە کردی، خێڵ و گەورە پیاوانی ئەو ناوچانەی هێنایە ڕازیکردن بە حوکمدارێتی شێخ مەحمود، کار گەیشتە ئەوەی لە هەموو لایەکەوە پێشکەوتن لە برەودا بوو، گشت خەڵکی بە بەرچاوڕوونییەوە بۆ دواڕۆژ دەیانڕوانی، بە دوای ماندووبوونێکی زۆری مەیجەر نۆئێل لە ناوچەکانی گەرمیان و کوێستان، کاتێک گەڕاوەتەوە بۆ سلێمانی، بینیوێتی ئەوەی ئەو بۆ دەمەزرانی حکومەتی کوردستان کردوویەتی، ئەو دەزگە و ڕێکخستنانەی دامەزرابوون، شێخ مەحمود سەر لەبەری هەڵوەشاندونەتەوە، لەگەڵ ئەوەشدا ڕووی گرژی پیشانی حوکمدار نادا، ویستویەتی بیهێنێتەوە سەر ڕێگەی ڕاست، بەڵام بێ هودە بوو، لە ئاکامدا چی دیکە نەیتوانیوە لەگەڵ کەسایەتی دەهریی حوکمداردا هەڵبکات، زانیوێتی شێخ مەحمود، حکومەت و کورد بەرەو هەڵدێر دەبا، بۆیە بەحەسرەتەوە لە سلێمانی دوورکەوتۆتەوە و نەیویستووە بەرهەمی گۆشکراوی خۆی، لە بەردەمیدا زیندە بە چاڵ بکرێ. لەو قۆناغەدا ناسکەدا، بەو شێوە

ترا‌ژیدیایە، ڕۆڵی کاریگەریی مەیجەر نۆئێل وەک ڕاوێژکارێکی کارامە و دڵسۆز و نەرمی حوکمدار کۆتایی هاتووە.

The Role of Major W. E. Noel in establishing and developing the Kurdish Government at the End of 1918 and Beginning of 1919

History is one of those controversial social sciences that does not necessarily have a consensus among scholars. When research is conducted into a particular subject new information can emerge which sheds light on events and this may bring more historians to come to an agreement.

Major Noel had a direct role in the creation and development of the Kurdish Government at the end of 1918 and beginning of 1919. My paper looks back to that time period in light of previously unexplored British documents, which are analysed for first time in English and Kurdish scholarly studies.

پەراوێزەکان:

1-

2- I. O. R. L/PS/11/165. Report of Administration for 1918 of Divisions and Districts of the Occupied Territories in Mesopotamia, Khaniqin Division 1918, p. 32.

3- F. O. 371/3397. Fortnight Report, No. 14, May 15th -June 1st, 1918, (section C, paragraph 1). Fortnight Report No. 17. July 1st -15th, 1918, (point 5).

دکتۆر فوئادی حەمە خورشید پێی وایە کە یەکەمین پەیوەندی شێخ مەحمود بە بریتانییەکانەوە لە پاییزی 1918دا بووە. الدكتور فوأد حەمە خورشيد (2001). القضية الكردية في المؤتمرات الدولية، مؤسسة موكرياني للطباعة والنشر، اربيل، ص. 15. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە ئەو پەیوەندییە لە کۆتایی بەهاری 1918دا بووە، دیارە ئەوەش بە پێی بەڵگەنامەیەی وەزارەتی دەرەوەی بەریتانیا ساغکراوەتەوە.

4- Wilson, Sir Arnold T., (1931). Mesopotamia: Clash of Loyalties: A Personal and Historical Record, 19171920, Oxford University Press, London, p.p.8687.

5- I. O. R. L/PS/10/781. Precis of Southern Kurdistan during the Great War, Office of Civil Commissioner, MES. EX. FORCE, Printed at Government Press, Baghdad. Baghdad, 1919, p. 5.

6- I. O. R. L/PS/10/781. Pricis of Southern Kurdistan during the Great War, Office of Civil Commissioner, MES. EX. FORCE, Printed at Government Press, Baghdad, 1919, p. 6.

7- Ibid.

8- C. O. 696/1. Reports of Administration for1918 of Divisions and Districts of the Occupied Territories in Mesopotamia, Khanaqin Division, p. 33. I. O. R. L/PS/10/781. Preicis of Southern Kurdistan during the Great War, Ibid, p. 6.

9- حیلمی، ڕەفیق (1956). بەرگی یەکەم، بەشی یەکەم، یادداشت، بەشی یەکەم، بەشی یەکەم، چاپخانەی مەعاریف، ل. 53.

I. O. R. L//PS/ 20/C226. Personalities: Mosul, Arbil, Kirkuk, Sulaimani and Frontiers, p. 57.

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

10-حیلمی، ڕەفیق (1956). هەمان سەرچاوە، ل ل.53 54.
خواجە، ئەحمەد، (1968). چیم دی، ، ل. 19. دکتۆر فوئادی حەمە خورشید ئەوکارەی شێخی بە ناوی تاکە دەسەڵاتی نەتەوەیی تۆمارکردووە. ئەو بۆچوونەی ناوبرلو جگە لە خوێندنەوەیەکی ساکار و بیرۆکەیەکی پەتی نەتەوەیی، هیچ بناغەیەکی زانستی نییە. ئەوکاتە شێخ جگە لە کاربەدەستێکی دەوڵەتی عوسمانی، چیدیکە نەبووە. بۆ ساغکردنەوەی ئەو حەقیقەتە، یادداشتەکانی ڕەفیق حیلمی و ئەحمەد خواجە چاکترین بەڵگەن. بڕوانە، الدکتور فوأد حمە خورشید (2001). نفس المصدر، حاشیە رقم 20، ص. 21.
11-. C. O. 696/1. Administration Report, Kirkuk District, period October 26th - December 31st, 1918.
12- I. O. R., L/PS/10/781. Telegram from P. D. in Mesopotamia to S. of S. of I. and repeated to F. O. and Tehran, Baghdad, 1st November, 1918, p. 520.
13- AIR. 20/512. From Political Baghdad to Secretary of State for India, Baghdad, 30th October, 1918. See also I. O. R. L/PS/10/781. P. D of the C. C. in Mesopotamia to F. O., and I. O., Baghdad, 30th October 1918.
14- I. O. R. L/PS/10/781. Telegram from Political to Secretary of the State of India repeated to Foreign and Tehran, Baghdad, 9th November, 1919. P 4964/1918. See also Townshend, Charles (2010). When God Made Hell: The British Invasion of Faber, London, p. 495 & Mesopotamia and the Creation of Iraq 19141921, Faber.
15- I. O. R. L/PS/10/781. From Political to Secretary of State repeated to F. O. and Tehran, Baghdad, 16th November, 1918.
16- I. O. R. L/PS/10/871. From Political, Baghdad, to Secretary of State of India and repeated to Foreign and Tehran, Baghdad, 1st November, 1918.
17-حیلمی، ڕەفیق (1956). بەرگی یەکەم، بەشی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل ل. 32 33.
18-سەرچاوەی پێشوو، ل. 59.
19- AIR 20/512. From Political, Baghdad, to Secretary of State for India, London, Foreign and Tehran, No. 9351, 1st November, 1918. See also F. O. 371/3407. From Political Bagh-dad, to Secretary of State for India, London, Foreign and Tehran.
20-حیلمی، ڕەفیق (1956). هەمان سەرچاوە، ل. 51.
21-سەرچاوەی پێشوو، ل. 57
22- AIR 20/512. Political Baghdad to S. of S for India, London, repeated Foreign Simla and prodrome Teh-ran, No. 9267, 30th October, 1918. See also Wilson, Sir Arnold T. (1931). Op. cit, p 128.
23- I. O. R. L/PS/10/781. P. D. of the C. C. in Mesopotamia to F. O. and I. O., Baghdad, 30th October 1918, File 36/1919, Pts. 12, Kurdistan: policy and future 191820, p. 523.
24- I. O. R. L/MIL/5/278. Driver, Captain G. R. (1919). Kurdistan and Kurds, published by the Anthropologi-cal Institute, London, p. 79.
25- AIR. 20/512. From Political Sulaimaniyah to Political Baghdad, No. 27, 16th November, 1918.
26-Ibid.

.Ibid-27
.Ibid-28
AIR 20/512. From Political Sulaimaniyh to Poplitical Baghdad, No. 15. I. O. R. -29 L/PS/10/781. From Civil Commissioner to Secretary of State repeated to Foreign .Office and Tehran, Baghdad, 16th November 1918
30-حیلمی، ڕەفیق (1956). بەرگی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل ل 57 61. ڕەفیق حیلمی ڕۆژی ڕاگەیاندنی حوکمدار بە 1ی تشرینی دووەمی 1918 دەزانێ، ل. 60. دیارە ئەوە هەڵەیە.
.Driver, Captain G. R. (1919). Op. cit, p. 80-31
F. O. 371/5069. Administration Report of Sulaimaniyah Division for the Year -32 .1919, printed at the Gov-ernment Press, Baghdad, 1920, p. 2
.Driver, Captain G. R. (1919). Op. cit, p. 80-33
AIR. 20/512. From Political Sulaimaniya to Political Baghdad, No. 27, 16th -34 .November, 1918
35-حیلمی، ڕەفیق (1956). یادداشت، بەرگی یەکەم، بەشی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل ل. 6768
36-ڕەفیق حیلمی لەو بارەوە دەنووسێت ئینگلیزەکان لەژێر چاودێری و فەرمانی (مەیجەر دانێلس) خەریکی ڕێکخستنی هێزێکی سوارە و پیادە بوون. لە بەر ئەمە پێویستان بە ژمارەیەکی زۆر لە ئەفسەرە کوردەکان بوو....ئەوانیش کە بە هۆی هاندانی دەوروپشتی خۆخۆر و دەس و پەیوەندی شێخەوە لە دڵدا لە حوکمدار زویر بوون یا لێی دوورکەوتبوونەوە، ئەمەیان بەهەل زانی و بەشی زۆریان چوونە (تەشکیلات)ەکەوە. حیلمی، ڕەفیق (1956). یادداشت، بەرگی یەکەم، بەشی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل. 86.
.F. O. 608/95. Circular Memo. No. 43, Op. cit
F. O. 371/5069. Administration Report of Sulaimaniyah Division for the Year -37 .1919, p. 8
38-خواجە، ئەحمەد (1968). بەرگی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل. 26.
.Ibid. Administration Report of Sulaimaniyah Division for the Year 1919, p. 8-39
.Ibid-40
.Ibid, p. 8. See also Longrigg, Stephen Hemsley (1956). Op. cit, p. 104-41
F. O. 371/5069. Administration Report of Sulaimaniyah Division for the year -42 1919, Note on the Tribal System of Administration, p. 2
43-حیلمی، ڕەفیق (1956). یادداشت، بەرگی یەکەم، بەشی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل. 69.
F. O. 371/5069. Administration Report of Sulaimaniyah Division for the Year -44 .1919, Printed at the Gov-ernment Press, Baghdad, 1920, p. 1
.Ibid-45
.Wilson, Sir Arnold T., (1931). Op. cit, pp. 129-46
Driver, G. R. (1919). Op. cit, p. 79. See also I. O. R. L/PS/10/78. from Political -47 .Baghdad to Secretary of State repeated Delhi and Tehran, Baghdad, 27/11/1919
F. O. 608/95, 365-1-2. Noel memorandum 8/12/1918. FO.608/95/365-1--48 3/11144, G.O.CO. Mesopotamia to War Office 25/5/19; 11239, Wilson to India .Office, 25/5/19; 11863, G. O. C. Mesopotamia to War Office 5/7/19
.Edmonds, C. J. (1957). Op. cit, p. 57-49

AIR 20/ 512. From Political Sulaimaniya to Political Baghdad, No. Telegram X. -50
.PRIORITY. No. of Groups 101, 23rd November, 1918
Ibid, From Political Baghdad to Political Sulaimaniah, TelegramX.Ordnary, No. -51
.10360, 26th November, 1918
52-کۆلۆنێل لیچمەن (Colonel Gerard Evelyn Leachman): یەکێک لە ئەفسەرە بەتواناکانی بەریتانیا بووە کە لە میسۆپۆتامیا کاری کردووە. لە 27ی تەمموزی 1880 لە دایک بووە، لە پێش جەنگی یەکەمی جیهانیدا لە هندستان خزمەتی عەسکەری کردووە، دواتر بە بەرگی عەرەبییەوە بە عەرەبستاندا گەڕاوە و عەرەبی فێربووە و شارەزاییەکی تەواوی لەناو عەرەبدا پەیدا کردووە، لە تشرینی دووەمی 1918 بووەتە ئەفسەری سیاسی لە موسڵ، یەکێک لەو کارانەی لەوێ کردویەتی، لە ڕێگەی دەرەوە چەکهەڵگرتنی قەدەغە کردبوو، تا تشرینی دووەمی 1919 لەوێ ماوەتەوە. لە 12ی ئابی 1920 دا لە قرەقرِ لەسەر دزێتی لەگەڵ شێخ چاری، لە لایەن کوڕێکی شێخی ناوبراوەوە کوژراوە. بڕوانە:
.Journal of the Royal Central Asian Society, Vol. 8, No. 1, 1921, pp. 7075
Hay, William Rupert (1921). Tow Years in Kurdistan: Experiences of a Political Officer
.Jackson, London, p. 367 & 19181920, Sedgwick
Ibid, From Political Baghdad to Political Mosul, repeated Sulaimaniyah, Erbil and -53
.altun Kupri, No. 10359, 26th November, 1918
Ibid, General Head Quarters, Mesopotamia Expeditionary Force, Dated 11th -54
November, 1918. Exstruct from memofrom S.S.O., Kirkuk to G. H. Q. dated 28th
.November 1918
From Political to Foreign Office, Baghdad, 4th December .781/10/S&I. O. R. L/P-55
1918. See also F. O. 371/3385. From Political, Baghdad, 4th December, 1918.
.(Repeated To Tehran and India). (Received 5th, 2 p. m.)
.Ibid. See also Longrigg, Stephen Hemsley (1956). Op. cit, p. 103-56
I. O. R. L/PS/10/781. From Political to Secretary of State repeated Delhi and -57
.Tehran, Baghadad, 27th November, 1919
Edmonds, C.J., (1957). The Kurds of Iraq, The Middle East Journal, Volume. XI, p. -58
.57
59-کاپتن گرینهاوس (Captain Frank Stewart Greenhouse): فرانک ستێوارت گرینهاوس ئەفسەر، سیاسی و کارگێڕ، لە 24ی کانوونی یەکەمی 1885دا، لە دایک بووە، لە 18ی کانوونی دووەمی 1905دا، بووەتە ئەفسەر و لە 19ی مارتی 1906دا، پەیوەندی بە سوپای هندستانەوە India Army، کردووە، لە 1918دا بووەتە جێگری ئەفسەری سیاسی بەریتانیا لە سلێمانی، بۆ زانیاری زۆرتر بڕوانە:
Indian Army List, January 1923, Army Department, Government of India,
Suerintendent Government Printing, Calcutta, India, 1923, p. 182
F. O. 608/95. Circular Memo.No. 43, dated December 8th 1918, from N. W. C. -60
.Noel, C. I. E. P. O. Sulaimaniyah to A. P. O. s Kifri, Kirkuk and Altun Kupri
.Ibid-61
AIR. 20/512. From Political Baghdad to Political Mosul, No. 11452, dated, 22nd -62
.December. 1918
Ibid, From Political Mosul to Political Baghdad, No. 984, dated and received 23rd -63

.December, 1918
Ibid, Office of the Civil Commissioner, Baghdad, FOR INFORMATION, 23rd -64 .December, 1918
,I. W. M. Box. No. 92/48/1. A Prison in Kurdistan, written by Colonel A. M. Daniels-65 .p. 6
AIR 20/512. From Noel, Rewanduz to Political, Baghdad, No. 40, 10th January, -66 .1919
Ibid, From Political, Baghdad, to Noel Sulaimaniyah, repeated Keui Sanjaq, -67 Political Erbil, Political Sulaimaniyah and Rewanduz (for Noel). No. 636, 17th January, 1919. Repeated to C.G.S. G. M. Q. Civil Commissioner, 17th January, 1919. Copy for .information
.Ibid-68
AIR 20/512. From Noel, Rewanduz to Political, Baghdad, Telegram x,, 31st -69 .December, 1918
.Ibid-70
F. O. 371/5069. Administration Report Sulaimaniyah Division for the Year 1919 -71 .(1920). Printed at the Government Press, Baghdad, p. 4
Buch, Briton Cooper (1976). Mudros to Lausanne: Britain s Frontier in West Asia, -72 1918-1923, State University of New York Press, New York, p. 191. See also F. O. .371/4292. British High Commission, Constantinople to Tilley, 21ST July, 1919
وێکچوونی (نۆئێل)ە بە لۆرانسی عەرەب Lawrence of Arabia (18881935) لە بەرانبەر کارکردن و دڵسۆزی و تێگەیشتنی دەربارەی مەسەلەی کورد بووە، هەر وەک چۆن لۆرانسی عەرەب خێرێکی زۆری بۆ عەرەب هەبوو. لۆرانس: زانا، نووسەر و سەرباز بوو، دوای ئەوەی ماوەی پێنج ساڵێک لە 1909 تا 1914، لەنێوان عەرەبەکانی سووریا و فەلەستیندا ژیا، هەستی دۆستایەتی بۆ عەرەبەکان کە لەژێر دەسەڵاتی عوسمانیدا بوون، پەیداکرد و لە پێناوی دۆزی عەرەبدا، لە 1916دا، هاوبەشییەکی کاریگەرانەی لە بزووتنەوە و شۆڕشی عەرەبەکاندا کرد، کە لە گەرمەی جەنگی یەکەمی جیهانیدا، لە دژی دەوڵەتی عوسمانی بەرپابوو، دوای ئەوەش، لۆرانس هەر بە هاوکار و دۆستی عەرەبەکان مایەوە. سەرچاوەکانی سەرەوە.
.F. O. 608/95. Circular Memo. No. 43, dated December 8th 1918, Op. cit-73
.F. O. 608/95. Ibid-74
F. O. 371/5069. Administration Report Sulaimaniyah Division for the Year 1919 -75 .(1920). Printed at the Government Press, Baghdad, p. 1
.Ibid, p. 4-76
.Ibid, p. 2-77
I. O. R. L/PS/10/781. Precis of Affairs in Southern Kurdistan during the Great -78 .War, Printed at Govern-ment Press, Baghdad, 1919, p 13
Driver, G. R. (1919). Op. cit, p. 81. F. O. 371/5069. Administration Report of -79 .Sulaimaniyah Division for the Year 1919 (1920). Op. cit, p. 1
80-حیلمی، ڕەفیق (1956). بەرگی یەکەم، بەشی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل. 65.
F. O. 608/95. Influence of Shaikh Mahmud at Sulaimaniyah, Paper 2395 File -81

.365/1/2, written by Arnold Toynbee, 20th February, 1919
82-حیلمی، ڕەفیق (1956).، بەرگی یەکەم، هەمان سەرچاوە، ل. 84.
.I. W. M. Box No: 92/48/1. Documents. 2105. Op. cit, p.10-83
AIR 20/512. Enclosure No. 8, Note by Political Officer, Sulaimaniyah, in regarding -84 .to the political stat-ues of Kurdistan
.Ibid-85
.Lukitz, Liora (2006). Op. cit, p. 127-86
AIR 20/512. From Political Baghdad to Political Mosul, repeated Sulaimaniyah, -87 Erbil and altun Kupri, No. 10359, 26th November, 1918. Also AIR 20/512. Telegram, .From Political Mosul to Political Baghdad, No. 984, 23ed December, 1918
AIR 20/512. Enclosure No. 14, Note by R. Marrs, Captain, Political Officer, -88 .Amarah, March, 1919
.Wilson, Sir Arnold T. (1931). Op. cit, pp. 133-4-89
.Ibid, p. 134-90
.Ibid-91
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: ڕێکەوتننامەی لۆزان | وڵات: باشووری کوردستان | تورکیا | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) |

ڕۆژی دەرچوون: 2022-02-02

فایلی پەیوەندیداریدار:

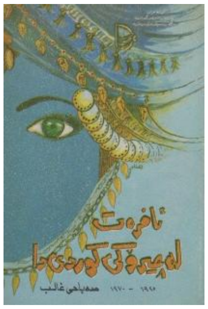

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2022-02-02	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

ئەحمەد خواجە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
فوئاد حەمە خورشید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پیشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | hawlati.co

کاتی تۆمارکردن: 2022-06-02
ناوی تۆمارکار: ڕاپەر عوسمان عوزێری

پۆل: وێنە و پێناس

بابەت: 17

بۆردوومانی شاری سلێمانی لە سەردەمی شێخ مەحموود لەلایەن هێزی ئاسمانی بەریتانیا وە ساڵی 1924

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20211212190343398411

بۆردوومانی شاری سلێمانی لە سەردەمی شێخ مەحموود لە لایەن هێزی ئاسمانی بەریتانیاوە ساڵی 1924.[1]
وێنەی فڕۆکەکە لەسەر زنجیرە چیای پیرەمەگروون گیراوە، وێنەکانی تر ناوشاری سلێمانین ساتی بۆردوومانەکە، کەسێک کەوتووە نازانرێ بریندارە یا شەهید بووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 20ەکان (20-29) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) |

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

شێخ مەحموودی حەفید کورتەباس کوردیی ناوەڕاست

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | کورد زانست
کاتی تۆمارکردن: 12-12-2021
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 18
بیرەوەری قارەمانی کورد شێخ مەحموود
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250131082420620594

بیرەوەری قارەمانی کورد "شێخ مەحموود"

نووسینی: حەسەنی قزڵجی
ئامادەکردنی: فارووق فەرهاد

ناونیشان: بیرەوەری قارەمانی کورد شێخ مەحموود
نووسینی: حەسەن قزڵجی
ئامادەکردنی: فارووق فەرهاد
ساڵ: 2025 [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی بیرەوەری قارەمانی کورد شێخ مەحموود

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: ژیاننامە | یاداشت | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: سوید |
ڕۆژی دەرچوون: 2025-01-05

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2025-01-05	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئەم بابەتە بەتایبەتی لەلایەن (ئامادەکار)ەوە لە ڕۆژی 2025-01-30 بۆ کوردیپێدیا نێردراوە

کاتی تۆمارکردن: 2025-01-31

ناوی تۆمارکار: زریان سەرچناری

پۆل: کورتەباس
بابەت: 19
بەریتانیا بەفەرمی داوای لێبوردن لەکورد و بنەماڵەی شێخ مەحمود دەکات
2022082323203442993&https://www.kurdipedia.org/?lng=1=q8

دوای زیاتر لە سەدەیەک لە شۆڕشەکەی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان، بەریتانیا بەفەرمی داوای لێبوردن لە کورد و بنەماڵەی شێخ مەحمودی حەفید دەکات، نەوەیەکی شێخ مەحمودیش لە ڕێگەی شارپرێسەوە زانیاریی زیاتر ئاشکرادەکات.
شێخ مستەفا حەفید لەلێدوانێکی تایبەتدا بەشارپرێسی وت: زۆرشت هەن کە لە مێژوودا ڕوویان داوە شاراوەن و دیووە ڕاستییەکەیان دیار نییە، یان بەئەنقەست شاردراونەتەوە، یان مێژوونووسان غەدریان کردووە، بۆ نموونە مێژونووسێک نەهاتووە بەڕاستی دژایەتی بەریتانیا باسبکات دژی کورد و شۆڕشەکەی یەکەم مەلیکی کوردستان.
ئاشکراشیکرد، بۆ سەلماندنی ئە و ڕاستییە کە بەریتانیا دژایەتی کوردی کردووە و هیچ بەرنامەیەکیان بۆ کورد پێ نەبووە جگە لە دژایەتیکردن، ماوەیەک لەمەوبەر باڵیۆزی بەریتانیا لە ئێراق لە سەردانێکیدا بۆ دیوەخانی شێخ لەشاری سلێمانی، باسی لەو ڕۆژگارانە کرد کە کورد خەباتی دەکردوو ئەوانیش نەک هیچیان بۆ کورد نەکرد، بەڵکوو دژایەتیشیان کرد.
نەوەکەی شێخ مەحمود باسی لەسەردانەی باڵیۆزی بەریتانیا کرد بۆ دیوەخانەکەی شێخ و وتی: باڵیۆز بەئاشکرا ڕایگەیاند، ئێمە ئەوکات و لەو سەردەمەدا هچیمان بۆ کورد پێنەبووە و هیچمان بۆ کورد نەکرد جگە لەدژایەتیکردن، بۆیە بەفەرمی وەکوو شانشینی بەریتانیا داوای لێبوردن لەگەڵی کورد و بنەماڵەی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان دەکەین.
وەکوو شێخ مستەفا باسیکرد، هەر لە ماوەی ڕابردووش وەکوو باڵیۆزخانەی بەریتانیا داوای چەند وێنەیەکی مێژوویی و دەگمەنی شێخ مەحمودیان کردوو ئێستا ئە و وێنانە لەباڵیۆزخانە و کونسوڵخانەی بەریتانیا لە عێرا ق و هەرێم هەڵواسراون.
شێخ مستەفای حەفید باسی لە فێستیڤاڵێک کرد بۆ یادی یەکەم مەلیکی کوردستان و وتی: لە ئێستادا کار بۆ ئەوە دەکرێت، بەهەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی هەرێم و پارێزگای سلێمانی و بنەماڵەی شێخ مەحمود، مانگی 10ی ئەمساڵ لە دەربەندی بازیان، گەورەترین فێستیڤاڵ بۆ یادی شێخ مەحمود دەکرێت بەئامادەبوونی سەرجەم باڵیۆزانی وڵاتانی دونیا کە لە ئێراقن لەگەڵ کونسوڵخانەکانیان لە هەرێمی کوردستان.
ئەوەشی وت، بۆ ئە و مەراسیمە سەرجەم بەرپرسانی حکومەتی ئێراق و هەرێمیش بانگهێشتکراون، چاوەڕوان دەکرێت ئە و فێستیڤاڵە بە بەشداریی نزیکەی 100 هەزار لە هەر چوار پارچەی کوردستان بەڕێوەبچێت.
لەنێوان ساڵانی 1919و 1922 شێخ مەحمودی حەفید حکومەتێکی کوردیی پێکهێنا و دوو شۆڕشی دژی حوکمی بەریتانیا بەرپاکرد، دوو ساڵی پێچوو تا دەسەڵاتی بەریتانی توانیی ڕاپەرینەکان سەرکوتبکا
وەکوو شێخ مستەفا ئاماژەی پێدا، ڕەتکردنەوەی بەریتانییەکان بۆ حوکمی سەربەخۆی کورد لەوەوە سەرچاوەیگرت، کە ئەگەربێت و حوکمی سەربەخۆی کورد لە ناوچەکەدا سەربگرێت، وا دەکات عەرەبەکانی تر لە هەردوو ناوچەی بەغداو بەسرە داوای سەربەخۆیی بکەن و بەمەش کۆنترۆڵی ڕاستەوخۆی بەریتانییەکان بەسەر میسۆپۆتامیادا لەناودەچێت.
لە ساڵی 1922 دوای دورخستنەوەی شێخ مەحمود بۆ هیندستان، جارێکی تر بەریتانیا شێخ مەحمودیان گێڕایەوە سەر دەسەڵات، بەو هیوایەی شێخ مەحمود کوردەکان ڕێکبخاتەوەو دژایەتی تورکەکان بکات کە داوای موسڵ و کەرکووکیان دەکرد، ئەوە بوو شێخ مەحمود حکومەتی کوردستانی ڕاگەیاند و خۆی وەک مەلیکی کوردستان ناساند، دواتر ڕەزامەندی دەربڕی بەئۆتۆنۆمییەکی سنوردار لە چوارچێوەی دەوڵەتی ئێراقی

تازەپێکهێنراودا.
لە ساڵی 1930 و دوای ڕاگەیاندنی وەرگێڕانی ئێراق لە (عوسبەتول ئوممەم)، شێخ مەحمود سێیەم ڕاپەڕینی دەستپێکرد کە بەهێزە زەمینی و ئاسمانییە بەریتانییەکان سەرکوتکرا. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 2022-08-23
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2022-08-23	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | sharpress.net
کاتی تۆمارکردن: 2022-08-23
ناوی تۆمارکار: شەنە بەکر

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 20
پوختەی کاروباری کاتی جەنگی جیهانی لە کوردستانی جنووبی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240524053012571984

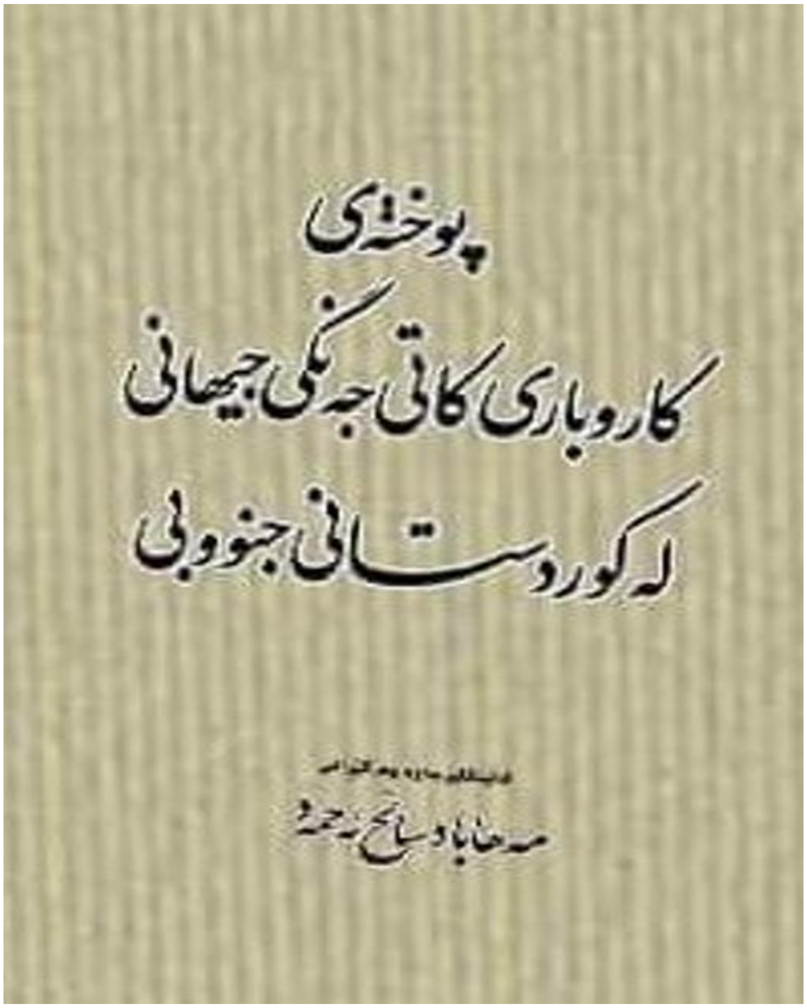

ناونیشانی پەرتووک: پوختەی کاروباری کاتی جەنگی جیهانی لە کوردستانی جنووبی
ناوی نووسەر: جەی. ئی. ئارِ
ناوی وەرگێڕ: مەهاباد ساڵح ئەحمەد
وەرگێڕان لە زمانی: ئینگلیزی
شوێنی چاپ: سلێمانی
چاپخانە: ژین
دەزگای پەخش: بنکەی ژین بۆ بوژاندنەوەی کەلەپووری بەڵگەنامەیی و ڕۆژنامەوانیی کوردی
ساڵی چاپ: 2011
ژمارەی چاپ: یەکەم

[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: وەرگێڕدراو | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (چاپکردن): سلێمانی | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات (چاپکردن): باشووری کوردستان | وەرگێڕدراو لە زمانی: ئینگلیزی |

ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2011

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2011-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
کتێبی یادەوەرییەکان؛ شەڕی مەزنی نیشتمانی (جەنگی دووەمی جیهانی) بەشداریی کورد لە سەرکەوتنی هاوبەش بەسەر نازییەکاندا 1941-1945	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەرتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەرتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | https://zheen.org/ 2024-05-24

کاتی تۆمارکردن: 2024-05-24

ناوی تۆمارکار: ڕاپەر عوسمان عوزێری

پۆل: وێنە و پێناس

بابەت: 21

پوولی حکومەتی باشووری کوردستان بە سەرۆکایەتی (مەلیک مەحمودی حەفید)

20220827160542430690=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

شوێن: سلێمانی
پوولی حکومەتی باشووری کوردستان بە سەرۆکایەتی (مەلیک مەحمودی حەفید)
حکومەتی باشووری کوردستان (کوردستانی جنوبی) بە ڕابەرایەتی مەلیک مەحمودی حەفید، بۆ ڕاپی کردن و بەرێکردنی مامەڵەی هاووڵاتییان، لەناو فەرمانگە حکومییەکانی ئەو سەردەمەدا، چەندین جۆر پوول دروستکراوە، مامۆستا ئەحمەد خواجە دەور و نەخشی لە داهێنانی پوولدا هەبووە، هەروەها شێخ لەتیفی دانسازیش نەخشی هەبووە لە بڕینی قەراغی پوولەکاندا. بەپێی جۆری مامەڵەی هاووڵاتییان پوولەکان نرخیان جیاواز بووە، سێ جۆریان نرخیان (یەک، پێنچ، هەشت) ئانەیی بووە، دوو جۆریان نرخیان گرانتربووە (یەک، سێ) ڕوپیەیی بووە، هەروەها ڕەنگی پوولەکان (سەوز، زەرد، مۆر و پەمەیی) بووە، ناوەڕاستی پوولەکان دوو خەنجەری تێکپەڕیویان تێدابووەم ئاماژەبووەم بووە بە جیابوونەوەی کورد.
سەرچاوە: فەرمانگەی تاپۆی سلێمانی، گەیاندن، گۆڤار، ژمارە یەکی 2006. بە کەمێک دەستکارییەوە وەرگیراوە

لە پەیجی (مەلیک مەحمودی حەفید) . [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 10یەکان (10-19) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
ئەحمەد خواجە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی فەیسبووک، پەیجی مەلیک مەحمودی حەفید

کاتی تۆمارکردن: 27-08-2022

ناوی تۆمارکار: ڕێبوار جەمال سەگرمە

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 22
تۆ قەڵەمت بە دەستەوەیە، قەڵەم لە شیر بە بڕشتترە!
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250912160849655801
ساڵی 1956 ڕۆژی 10ی 8ی ئەو ساڵە بوو. من لە مزگەوتە شڕەکەم بووم لە بەغدا. دەمەدەمی نیوەڕۆ بوو. دەورەی مزگەوتەکە پڕ بوو لە خەڵک، ئەوەندەم زانی شێخ مەحمودی حەفید بە پێ پیلکەکانا سەرکەوت و سەری کرد بە ژوورەکەی منا، ئەو شێخ مەحموودە کە وەختی خۆی ئەتوت شێرە، لاواز و باریک ببوو. هەر ئەو نەخۆشییەی بوو کە لەو ساڵەدا بە هۆیەوە کۆچی دوایی کرد. هەر من و ئەو بووین لە ژوورەکەدا، حەوشە و دەوری مزگەوت پڕ ببوو لە خەڵک، چونکە شێخ مەحموود هاتۆتە ئەوێ و ئەیانەوێ چاویان پێ بکەوێ.
ورده ورده دەستی کرد بە قسە کردن و بە دەردەدڵ کردن، فرمێسک بەسەر گۆناکانیا هاتە خوارەوە، وتی: زابتەکان و زۆرتر لەوانەی کە لەگەڵما بوون هەموو خیانەتیان لەگەڵ کردم. فرمێسکێکیش بەسەر گۆنایا هەر دێتە خوارەوە. لە گەرمەی ئەو قسەکردنەیا ئەوەندەم زانی (لەگەڵ ئەو بێهێزیەیا) هەستا و ناوچەوانی ماچ کردم و وتی: ڕۆڵە هۆمێدم بە کەس نەماوە بە تۆ نەبێ! وتم یا شێخ ئەوە چی ئەفەرمووی؟ من چیم، چ کەسم، چ پشت و عەشرەتێکم هەیە؟! وتی: ڕۆڵە تۆ قەڵەمت بە دەستەوەیە، قەڵەم لە شیر بە بڕشتترە!
ئەمەی وت و هەستا. وتم یا شێخ وەختی نوێژ هاتووە، نوێژ ناکەی لێرە؟ وتی: بەرێوەڵڵا. ئیتر چووینە خوارەوە نوێژمان کرد و ئەو ڕۆیشت. بەڵام لەبەر زۆری خەڵک، کە بۆ چاو پێکەوتنی شێخ مەحموود هاتبوون زۆر بە زەحمەت دەرباز بوو. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
ئایا ئەم بەسەرهاتە لە ڕاستیدا ڕوویداوە؟ : بەڵێ | شار و شارۆچکەکان: بەغدا | وڵات: ئێراق |
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 956
کاتی تۆمارکردن: 2025-09-12
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 23
چیم دی؛ شۆڕشەکانی شێخ مەحمودی مەزن - بەرگی 01 تا 04
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120610165149698O8

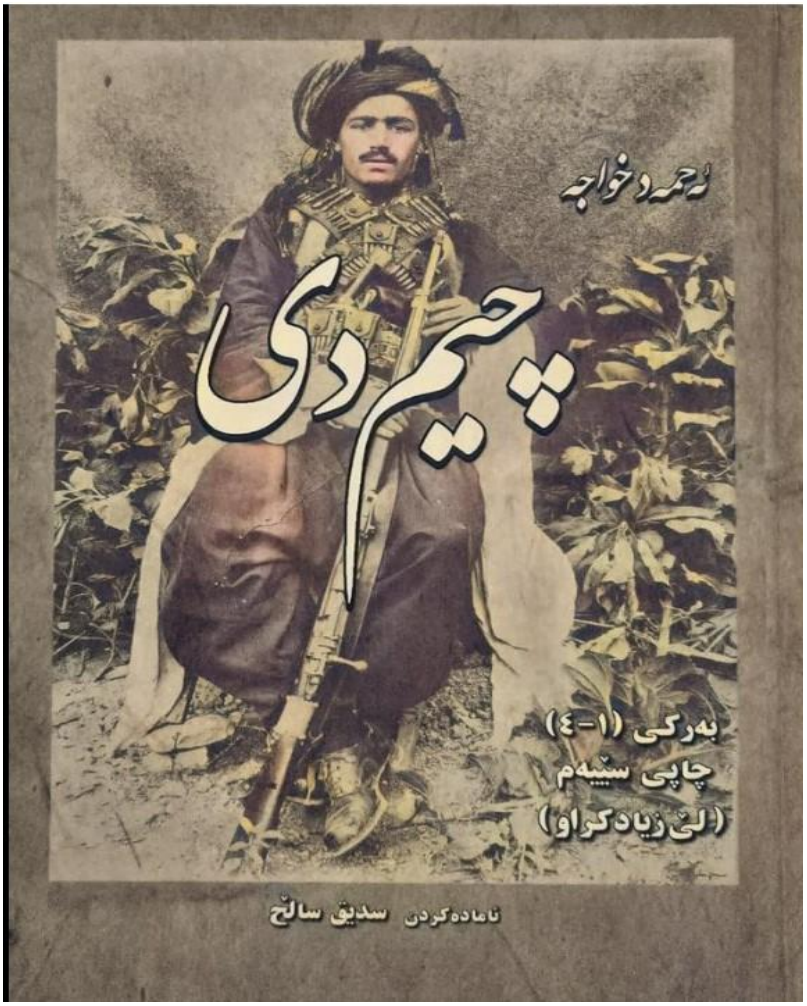

ناونیشانی پەرتووک: چیم دی؛ شۆڕشەکانی شێخ مەحمودی مەزن - بەرگی 1-4
ئەحمەد خواجە
ئامادەکردنی: سدیق سالح
ساڵی: 2016 [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2016

فایلی پەیوەندیداریدار:

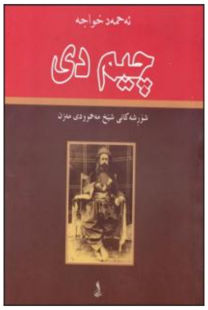

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2016-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ئەحمەد خواجە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
سدیق ساڵح	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 - توێژینەوەیەکی مێژووییە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
کتێبخانەی گشتیی پێنجوێن؛ ناونیشانی پەرتووکەکانی بەشی یاداشت	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
یادداشتەکان دەروازەیەکی تر بۆ خۆرۆشنبیرکردن	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەرتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەرتووکەکە ببینیت.

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR
:Code

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 10-06-2012
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: کورتەباس
بابەت: 24
چەند بیرەوەرێکی مێژوویی
20240824202456592725=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

لێکۆڵینەوەی مێژوویی و کۆمەڵایەتی

چەند بیرەوەرێکی مێژوویی

- أحمد خواجە -

پێش بانگی جەنگی یەکەم (١٩١٤) ئینگلیز خۆی ئامادەکردبوو، وە باشیش لە رەوشتی گوزراش ئاگاداربوو، بە ناوی زانایانی نەوتەوە، دەستە دەستە پیاوانی سیاسی و عەسکەری یان دەنارد بۆ رۆژهەڵاتی ناوەراست.

ئینگلیزە سیاسیەکان لەگەڵ شێخەکان بەو هێندێك و دەسەڵاتدارانی عەرەبی پشتی دۆستایەتی و برایەتیان بەست. بە بۆنەی شارەزاییان لە کاروباری نەوتدا، کاربەدەستانی ئینگلیز خۆیان گەیاندە لای شێخەکانی کەنداو (خەلیج).

لەو کاتەدا لێپرسراوانی بەریتانی وەکو میستەر موررو لە کوێت کار بەرێوەبەری ئینگلیزو بەجێهێنەری پێویستی کارسازی سیاسی و ئابووری یان بوو، وە لە پیاوە دانا راهیەکانی ئیمپراتۆریەکەی عوسمانیش وەکو سولەیمان نەزیف و زۆری تر، کە لە بەسرە متصرف بوون، جێی باوەر نیە ئاگادار نەبووبن.

لە ساڵی ١٩١٤ی چەرخی بیستەم دا، بەو بەرنامەو ئاواتەیانەوە، کە زیندە خەویان پێوە دەبینی شادبوون، بانگی جەنگ بە جیهاندا بڵاوکرایەوە. بەبێ وێستان و قوڵت و کۆسپ لە پرو ناکاو بەو سوپاو چەکە ئامادەکراوەیانەوە پەلاماری (فاوە - بەسرە)یان دا.

٨١

چەند بیرەوەرێکی مێژوویی
یاداشتی: ئەحمەد خواجە
گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) ؛ گۆڤارێکی وەرزی لێکۆڵینەوەیە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەریدەکرد.
ژمارە 111؛ لاپەڕە 81-86. [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی چەند بیرەوەرێکی مێژوویی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | یاداشت | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: سکێنکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: بەغدا | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | ئێراق |
ڕۆژی دەرچوون: 01-09-1986

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1986-09-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | iqra.ahlamontada.com
کاتی تۆمارکردن: 24-08-2024
ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

KURDIPEDIA کوردیپێدیا

پۆل: کورتەباس

بابەت: 25

چەند ڕاستی یەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێک کەوتننامەی ساڵی 1927 لە نێوان شێخ مەحموود و کاربەدەستاندا

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240827203841593368

چەند ڕاستی یەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێک کەوتننامەی ساڵی ١٩٢٧ لە نێوان شێخ مەحموود و کاربەدەستاندا

کمال نوري معروف

سەرەتایەت :

٤٨

چەند ڕاستییەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێککەوتننامەی ساڵی 1927 لەنێوان شێخ مەحمود و کاربەدەستاندا
لێکۆڵەر: کەمال نوری مەعروف
گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) ؛ گۆڤارێکی وەرزی لێکۆڵینەوەیە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەریدەکرد.
ژمارە 124؛ لاپەڕە 48-57. [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی چەند ڕاستی یەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێک کەوتننامەی ساڵی 1927 لەنێوان شێخ مەحموود و کاربەدەستاندا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: سکێنکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: بەغدا | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | ئێراق |
ڕۆژی دەرچوون: 01-11-1989

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1989-11-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | iqra.ahlamontada.com
کاتی تۆمارکردن: 27-08-2024
ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

پۆل: کورتەباس
بابەت: 26
حسێن نازم بەگ 1870-1932 و کۆنگرەی ئاشتی ساڵی 1919 لە پاریس
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240405145027564020
حسێن نازم بەگ 1870-1932 و کۆنگرەی ئاشتی ساڵی 1919 لە پاریس
نووسینی و ئامادەکردنی: عومەر مەعروف بەرزنجی
گەورە پیاو و رووناکبیر و رۆژنامەنووسێکی کارامەی وەک خوالێخۆشبوو (حسین نازم بەگ 1870-05-05-1932)ی راوێژکار و دڵسۆزی مەلیکی کوردستان، دۆستی ئازیز و بە ئەمەکی مامۆستایانی خوالێخۆشبوو (ئەمین زەکی بەگ و تۆفیق وەهبی و رەفیق حیلمی و پیرەمێرد) و چەندین کەسایەتی تر، خاوەن و نووسەری مێژووی (بابان) و (ماوەت) و دەیان نووسینی سیاسی و مێژوویی و کۆمەڵایەتی، سەرنووسەری رۆژنامەی (ئومێدی ئیستقلال) و (ژیان) و تۆمارێکی کۆک و پۆشتەی تێکۆشان و دەربەدەری و دڵسۆزی لەپێناوی نەتەوەکەیدا، ئەمانە و زۆری تریش کەرەستەی لەبارو زیندوون بۆ لێکۆڵینەوەیەکی بەربڵاوی سەنگین و تەرخانکردنی پەرتووکێکی تایبەتی. دیارە لێرەدا ئەو مەودایە نەرەخساوە کە بتوانرێ تیشکێکی سەرتاپاگیر بهاوێژرێتە دووتوێی مەبەستەکان، بەڵام ئەو رێیەش نەبەستراوە کە رووداوێکی گرنگی مێژوویی پیادا گوزەر بکەین سەبارەت بە دەوری شایستەی (حسێن نازم بەگ)، ساڵی 1919 لە ئامادەکردن و نووسینی نامە و رێکخستنی مەزبەتەی ناوچە کوردییەکان بۆ کۆنگرەی ئاشتی لە پاریس.
خوالێخۆشبوو (شێخ رەئوف) کورە گەورەی شێخ مەحمودی مەلیک لە یاداشتە دەستنووسەکەیدا دەڵێت: (ژەنەراڵ شەریف پاشای خەندان پەیوەندی بە شێخ مەحمودەوە هەبوو، داوای لە شێخی نەمر کردبوو کە ماف و دەسەڵاتی بدرێتێ کە بەناوی کوردەوە لە کۆنگرەی ئاشتی لە پاریس دا گفتوگۆ بکات، باوکم بۆ ئەو مەبەستە جگە لە مەزبەتەکانی خوارووی کوردستان عیزەت مەدفەعی و عەبدوڵڵا ئاغای حاجی حەمە سەعیدیشی ناردبوو بۆ ئێران، تا ئەو مەزبەتەیە بە کوردەکانی ئەوێش مۆر بکرێن و هەموو مەزبەتەکان بە کۆمەڵ بنێردرێن بۆ شەریف پاشا لە پاریس، لەکاتی خۆیدا حسێن نازم جۆری مەزبەتەکانی بۆ باسکردم کە بە دەستهێڵی خۆی بە تورکی یان فارسی ئامادەی کردبوو، کە مەزبەتەکان مۆرکران و کۆکرانەوە هەمووی درایە دەست رەشید کابان و سەید ئەحمەدی بەرزنجی، بەڵام ئینگلیزەکان بەمەیان زانی و فەرەنسییەکانیان راسپارد کە رێگە نەدەن بە رەشید کابان و سەید ئەحمەد کە لە رێگەی بەیروتەوە بگەنە پاریس، لە حەلەب لەلایەن فەرەنسییەکانەوە گیران و بە خۆیان و مەزبەتەکانیانەوە نێرران بۆ بەغدا و درانە دەست ئینگلیزەکان، ئەوانیش رەشید کابانیان بەرداو سەید ئەحمەدیان ئاوارە کرد بۆ دوورگەی هەنجام لە خلیج).
سەرنج:
1 -شێخ رەئوف لە یادی نەماوە کە مەزبەتەکان بە فارسی نووسراون یان بە تورکی.
2 -شێخ لەتیف (1917-12-05-1972) لە یاداشتە چاپکراوەکەیدا باسی ئەم مەزبەتانە دەکات.
3 -پەرتووکی: شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان؛ بەرگی 02ی محەمەد رەسوڵ هاوار، چاپی لەندەن، 1991. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: ژیاننامە | یاداشت | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: کوردستان | فرەنسا |

ڕۆژی دەرچوون: 2021-04-02

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2021-04-02	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | https://kurdcollect.com/ 2024-04-05

کاتی تۆمارکردن: 2024-04-05

ناوی تۆمارکار: ڕاپەر عوسمان عوزێری

پۆل: کورتەباس
بابەت: 27
حسێن نازمی ئومێدی ئیستقلال
20260907221950702765=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

ناونیشانی بابەت: حسێن نازمی ئومێدی ئیستقلال
ناوی نووسەر: مەجید ساڵح

حسێن نازم بەگ (1870 لەدایکبوون–1932 کۆچی دوایی)، یەکێکە لە دیارترین ڕووناکبیر و ڕۆژنامەنووسەکانی سەرەتای سەدەی بیستەم لە کوردستان. لە 20ی ئەیلوولی1923دا، دوای ئەحمەد خواجە و ڕەفیق حیلمی لە ژمارە 15وە تا ژمارە 25 ئەرکی سەرنووسەری ڕۆژنامەی «ئومێدی ئیستقلال»ی پێسپێدراوە کە ئۆرگانی حکومەتی سێیەمی شێخ مەحمودی حەفید بووە.
حسێن نازم لە دەوڵەتی عوسمانی و لە کابینەکانی شێخ مەحمود دا چەندین پۆستی ئیداری هەبووە، ئەم ئەزموونە ئیدارییە ڕاستەوخۆ کاریگەریی خۆی لەسەر بیرکردنەوە و گوتاری سیاسیی ئەو بەجێهێشتووە. لە کۆتایی 1929دا، ئەو بووە بە سەرنووسەری ڕۆژنامەی ژیان و تا کۆچیی دوایی، لە 6ی ئایاری 1932، بەردەوام بوو لەو ڕۆڵەی و لە چالاکی ڕۆژنامەوانی و ڕۆشنبیریی.
کاتێک سەرنووسەری ڕۆژنامەی ئومێدی ئیستقلال بووە، چەندین سەروتاری سیاسیی و کۆمەڵایەتی نووسیوە. ئەو وتارانە دەکرێت وەک دۆکیۆمێنتی مێژوویی بۆ دۆزی سیاسیی و کۆمەڵایەتی و تێڕوانینی مونەوەرەکانی کورد لەو سەردەمەدا بخوێندرێنەوە.
یەکێک لە گرنگترین ئەو وتارانەی کە ئەو لە ژمارە 16ی «ئومێدی ئیستقلال» دا، لە 31ی کانوونی دووەمی ساڵی 1923 نووسیویەتی، وتارێکە بە ناوی «زەمانی غەفڵەت ڕۆیی، وەقتی ئینتباه و تەبصیرە» ئەم دەقە یەکێکە لە گرنگترین ئەو دەقانەی کە دەکرێت لە ڕێگەیەوە بیری کوردی لەو قۆناغەدا پێ بخوێندرێتەوە. ئەم دەقە لە سەردەمێکدا نووسراوە کە کابینەی سێیەمی حکومەتی مەلیک مەحمود یەکەم هەوڵی دەدا، شۆڕشی کوردی لە قۆناغی ململانێی سەربازی بگوازێتەوە بۆ قۆناغی دامەزراندنی دەسەڵات و سیستەمی ئیداری–نەتەوەیی. بەم پێیە، وتارەکە تەنها دەقێکی ئەخلاقی و سادەی کۆمەڵایەتی نییە، بەڵکوو بەشێکە لە گوتاری سیاسیی–ڕۆشنبیریی ئەو قۆناغە. وتارەکە دەکرێت وەک دەقێکی بنەڕەتی بۆ تێگەیشتن لە گوتاری ڕۆشنبیریی–سیاسیی قۆناغی دەوڵەتسازیی شێخ مەحمود بخوێندرێتەوە، کە تێیدا بانگەواز بۆ هۆشیاری، کار، بەرپرسیارێتی مێژوویی، بە ناوی سەربەخۆیی نەتەوەییەوە دەکرێت، وەک لە خوارە شرۆڤە دەکرێت.
«غەفڵەت» وەک دۆخی مێژوویی– ڕۆحیی کۆمەڵگە
حسێن نازم وتارەکە بە پێناسەکردنی قۆناغێکی مێژوویی دەست پێ دەکات کە ناوی دەنێت «زەمانی غەفڵەت». مەبەستی ئەو لەم غەفڵەتە تەنها بێئاگایی تاک نییە، بەڵکوو ئاماژەیە بۆ دۆخی گشتیی کۆمەڵگەی کوردی کە بەردەوامی درێژخایەنی هەیە. نووسەر لەم بارەیەوە دەڵێت: «ئێمە بە ئیعتیبار قەومییەت قابلیەتێکی ئەساسییمان هەیە، فەقەت ئەم قابلییەتەمان بە حەرەکات و مەعامەلاتی ناهەموار سوئی ئیستفادەمان کردوە، چونکە چاومان هەر لە ئیسراحەتەوەیە.» لێرەدا «غەفڵەت» بە شێوەیەکی ڕۆشن پەیوەست کراوە بە ڕاحەت تەڵەبی، تەمەنی ئیسراحەت و دووربوون لە کاری ڕاستەقینە. ئەم شێوازی پێناسەکردنە، غەفڵەت وەک هەڵەیەکی ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی پیشان دەدات، نە وەک چارەنووسێکی مێژوویی. بەم شێوەیە، نووسەر دەیەوێت ئەوە بخاتەڕوو کە دۆخی لاوازی کۆمەڵگەی کوردی لەو قۆناغەدا، درێژکراوەی قۆناغەکانی پێشووە و بەهۆی هێزی دوژمنەوە دروست نەبووە، بەڵکوو لەبەر دۆخی ناوخۆیی خۆمانە.
ڕەتکردنەوەی گوتاری قەومیەتی بێکار و ڕۆمانتیکی

یەکێک لە خاڵە بنچینەییەکانی دەقەکە، ڕەتکردنەوەی ئەو گوتارەیە کە قەومییەت بە تەنها دەتوانێت سەربڵندی و عیزەت دروست بکات. حسێن نازم بە ڕوونی ئەم بیرۆکەیە هەڵدەوەشێنێتەوە و دەڵێت: «نەک بە ئیعتباری قەومیەت، هیچ فەردێکی ئینسانی نییە تاکوو بە تەواوی زەحمەت کێشی تەشەبوسات نەبێ، هیچ نەوعە ڕەفاه و مەعیشەت و سەربڵندی و عیزەتی بۆ حاسڵ بووبێ.» لێرەدا، قەومییەتی بەبێ «زەحمەکێشی» و «تەشەبوس» وەک چەمکێکی پووچ پیشان دەدرێت. ئەم شێوازی گوتارە گرنگی تایبەتی هەیە لە قۆناغی کابینەی سێیەمی شێخ مەحمود، چونکە شۆڕش لە قۆناغی هەست و چەکداری، دەبێت بگوازرێتەوە بۆ قۆناغی کار و دامەزراندن. بەم شێوەیە، حسێن نازم قەومییەت دەکاتە ئەرکێکی کارایی، نە تەنها میراتێکی مێژوویی.

محاسەدە و نەبوونی ئینتزام وەک هۆکاری شکاندنی بنیاتە ناوخۆییەکان

نووسەر دوو نەخۆشیی سەرەکیی ڕۆحی-کۆمەڵایەتی دیاری دەکات کە بە باوەڕی ئەو، ژیانی مەعیشەتی و ئیداری کۆمەڵگەیان لاواز کردووە: «موحەقەقە کە ئەمڕۆ دوو ئەحواڵی ڕۆحییە دەستوری مەعاشەرەتی ئێمەی زەحمەتدار کردووە، ئەمەش یەکێکیان محاسەدەی بەینی خۆمان (مەبەستی حەسادەتە) و دووەمیان ئینتزام نەبوونە لە تەشەبوساتی ئیدارە و مەعیشەتمان.» لێرەدا «محاسەدە» وەک هۆکارێکی ڕۆحیی ناوخۆیی پیشان دەدرێت کە یەکگرتوویی و هاوکاریی وێران دەکات، «ئینتزام نەبوون» وەک هۆکاری تێکشکاندنی سیستمی ئیدارە و ژیانی ڕۆژانە. هۆکارەکانی دروستبوونی ئەو دووانەش بەڕای نووسەر ئەوەیە کە ئێمە «بەکولی چاومان لە سەنعەت و مەعریفەت نییە. بەبێ تەعقیبی مەعاریف و سەنعەتێک و وەسعی مەعیشەتمان ئەوێ...» ئەم دوو چەمکە، پێکەوە بنەمای گوتاری ڕەخنەیی نووسەر دروست دەکەن و ڕاستەوخۆ بە کێشەی دەوڵەتسازی پەیوەستن.

کار، مەشغوڵییەتی وەک چارەسەری ڕۆشنبیریی و ئەخلاقیی

لە بەرانبەر غەفڵەت، محاسەدە و بێئینتزامی، حسێن نازم چارەسەرێکی ڕوون پێشنیاز دەکات: کارکردن و مەشغوڵییەتی ڕاستەقینە. ئەو دەڵێت: «مەشغوڵییەتی حەقیقییە هەموو نەوعە ئیعتیادات و خەیاڵاتێک فەرامۆش ئەکا، حیسی ئیحتراس کوێر ئەکا، فیکر و مولاحەزەی هەر دێتە سەر پێشکەوتنی محەبەت و ئەسبابی مەعیشەت.» ئەم بۆچوونە ئەوە دەردەخات کە کار لە دیدی نووسەر تەنها ئامرازێکی ئابووری نییە، بەڵکوو ئامرازێکی پەروەردەیی، ئەخلاقی و ڕۆحییە. بەم شێوەیە، گوتاری کار بە بنەمای گوتاری ڕۆشنبیری حکومەتێکی نەتەوەیی دەگۆڕدرێت.

گوتاری شەرم، بەرپرسیارێتی و ترسی مێژوویی

لە کۆتایی دەقەکەدا، حسێن نازم بە شێوەیەکی گوتاریی (دیسکۆرس)، پرسیاری گوشاری ئەخلاقی دروست دەکات: «لە شەرەف و حەیسیەت حەیاتی تاریخیەی بۆ ئێمە عەیب نییە کە بەم نەوعە پاشکەوتووی هەموو قەومێک بین؟!» ئەم پرسیارە گوتارەکە لە ئاستی ڕەخنەی کۆمەڵایەتی بۆ ئاستی بەرپرسیارێتی مێژوویی بەرز دەکاتەوە. لێرەدا، نووسەر هاووڵاتی ئێستا بە مێژووی داهاتوو پەیوەست دەکات و وەک ئاگادارییەک ڕادەگەیەنێت: ئەگەر «ئینتباه و تەبصیرە» نەبنە کردار، مێژووی داهاتوو بە قازانجی نەتەوە نانووسرێت.
وتاری «زەمانی غەفڵەت ڕۆیی، وەقتی ئینتباه و تەبصیرە» سەلمێنەری ئەو ڕاستییەیە کە حسێن نازم لێرەدا تەنها ڕۆژنامەنووسێک نییە، بەڵکوو وەک بیرمەندێکی ڕۆشنگەر لە قۆناغێکی گرنگی گواستنەوەی مێژووییدا قسەی

خۆی کردووە؛ قۆناغێک کە شۆڕش دەبێت بگوازرێتەوە بۆ دەوڵەتداری و هەست بۆ کردار. ئەم دەقە لەناو پرۆژەی فکری کابینەی سێیەمی حکومەتی شێخ مەحمود حەفید دا، وەک بەڵگەیەکی ڕیفۆرمیستی– نەتەوەیی دەردەکەوێت کە ئامانجی سەرەکیی دروستکردنی هاووڵاتی کارا و کۆمەڵگەی بەرپرسە.
حسێن نازم لە وتارەکەدا نەتەوایەتی لە ئاستی هەست و سۆزدا دەهێنێتە دەرەوە و دەیهێنێتە ئاستی ئەرک و بەرپرسیارێتی. بانگەوازەکەی بۆ کار، مەشغوڵییەتی، ڕەتکردنەوەی بێکاری و محاسەدە (حەسوودیی)، هۆشدارییەکەی لە شەرم و بەرپرسیارێتی مێژوویی، هەموویان پێکهاتەی گوتارێکە کە دەیانەوێت بنەمای فکری حکومەتێکی نەتەوەیی دابنێن، نەک تەنها هەوڵێکی سیاسیی کاتی.
لە هەلومەرجێکدا کە هێزە داگیرکەرەکان لە دەرەوە فشاریان دەهێنایە سەر شێخ مەحمود و بنیادی کۆمەڵایەتی لەناووەوە لاواز بوو، حسێن نازم ڕێگەی ڕزگاری لە چەکدا نابینێت، بەڵکوو لە (ئینتباه، تەبصیرە و گواستنەوەی بیرکردنەوەی کۆمەڵگە)دا دەبینێت. ئەم تێڕوانینە، وتارەکە دەخاتە ناو گوتاری ڕۆشنبیری کوردی کە دەوڵەتسازی بەبێ گۆڕانی ڕۆح و هەست و ژیانی ڕۆژانە، کارێکی ئەستەمە.
لە کۆتاییدا، دەکرێت وتارەکەی حسێن نازم وەک هۆشدارییەکی مێژوویی بخوێندرێتەوە کە زەمەنی خۆی تێپەڕاندووە؛ چونکە ئەو نەتەوەیەی کە لە (غەفڵەتەوە) نەگوازێتەوە بۆ (ئینتباه)، لە مێژوودا تەنها وەک یادەوەرییەکی چەقبەستوو دەمێنێتەوە، نەک وەک کردارێکی زیندوو.
بە واتایەکی دیکە، ئەم دەقە تەنها ژانرێکی مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی نییە، بەڵکوو بەڵگەنامەیەکی گرنگە بۆ نەتەوەسازی لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا، کە تێیدا ڕابوونی سیاسیی گرێدراوە بە گۆڕانی ئاستی هۆشیاریی، ڕێکخستنی کۆمەڵایەتی و بەرپرسیارێتیی مێژوویی هاوبەش. [1]

⚠تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: ژیاننامە | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 2025-12-27

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2025-12-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی 2025-12-27 -(sekokurd.org)

کاتی تۆمارکردن: 2026-09-07

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: ژیاننامە
بابەت: 28
حەسەن فەلاح
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20101126205450108922

(1910 سلێمانی-1976 بەغدا)
وێنەکێشێکی خۆرسک و خۆشنوسێکی بەهرەمەند بوو.بەیەکەمین نیگارکێش دادەنرێت کە هونەری نیگارکێشانی هاوچەرخی لە شاری سلێمانی دامەزراند و بڵاوی کردەوە.یەکێکیشە لە هونەرمەندە پێشەنگەمانی بواری شێوەکاری لەهەموو کوردستانی باشور دا.ئەم هونەرمەندە لە ڕاستی دا ناوی (شەمسەدین عەبدولقادرە) لە بنەماڵەی شێخ سەلامی شاعیرە.سەرەتای سەدەی بیستەم لە سلێمانی لە دایک بوو ە لة گەرەکی کانێسکان،کۆڵانی بەامبەری شەخێەکەی شێخ جافر لە شەقامی کاک ئەحمەدی شێخ.باوکی یەکێک بووە لە شێخەکانی بەرزنجە کە کاتی خۆی لە ئەستەمبوڵ خوێندویەتی و ماوەیەکی زۆر قازی بووە لە شارەکانی بەغداو کەربەلا و دیوانیە.
حەسەن فەلاح ژیانێکی پڕ ـ چەرمەسەری بەسەر بردووەو لە زۆر شیوێن و لە زۆر بواردا ژیاوەو کاری کردوە لە هەولێرو کەرکوک و بەغدا سەرباری ئیش و کاری ڕۆژانە خەریکی ڕەسم کردن و هاندانی بڵاوکردنەوەی ئەو هونەرەی داوە.بەشداری کردوە لە شۆڕشی شێخ مەحمود دا و لە یەکەمین ژمارەی ڕۆژنامەی ئومێدی

ئیستیقلال دا لە ساڵی 1923 لە حکومەتەکەی شێخی نەمردا بە (ناظر الخدمة) ناوی هاتووە.هەر لەو ماوەیەشدا و بەتایبەت لە ساڵانی 1930 دا هاورێیەتی لەگەڵ عەزیز سەلیمی هونەرمەند دا دروست کردوە.ساڵی 1941 لە کاتی شەڕەکەی ڕەشید عالی گەیلانی دا لە بەغدا هاوکاری گۆڤاری (حەبەزبوز) دا کردووە کە گۆڤارێکی کاریکاتێری بووە.حەسەن فەلاح لەو گۆڤارەدا بە کاریکاتێر وێنەی نوری سەعید و عەبدولئیلای کێشاوە.دوای شکست هێنانی بزوتنەوەکەی ڕەشید عالی لە هەمان ساڵی 1941 دا حەسەن فەلاح لە ترسی ئینگلیزەکان ڕای کرد بۆ سوریا لەوێشەوە بۆ کوەیت تا ساڵی 1955 تیایدا مایەوە لەوێ و لەوقۆناغەدا گەلێ تابلۆ و پۆرترێتی کێشا پاشان هاتەوە کوردستان و لەوێشەوە چوو بۆ ئێران.حەسەن فەلاح کە لەم قۆناغەدا فێری زمانی ڕوسیش بوو لە هەموو سەردەمێک زیاتر وێنەی کێشا لەم بەرهەمە هونەریانەدا بەبێ پارە وەرگرتن و بەبێ ئەوەی کۆمۆنیستیش بێ هانی سوپای ڕوسی ئەدا بۆ سەرکەوتن.پاش جونگی دووهەم حەسەن فەلاح ساڵێک لە تاران مایەوە لەوێ لە ژووری ئوتێلێک بە تەنیا دەژیا و خەریکی وێنە کێشان و خەت خۆشی بوو.پاشان کە بەیەکجاری گەرایەوە کوردستان و سلێمانی سەرتاپای چایخانەکەی ڕەشۆلی گۆرانبێژی ڕۆژی بە دوودینار کرد بە نەخش و نیگار و ڕەسم.هەروەها وردە وردە کەوتە ڕەسم کردنی دیواری ماڵی هەندێک لە دەوڵەمەندەکانی سلێمانی.ئەم هونەرمەندە ساڵی 1960 چووە بەغداو لەوێ بوو بە شۆفێر هەر لوێش ساڵی 1976 کۆچی دوایی کرد. ئەم هونەرمەندە لە بواری شانۆش دا کاری کردووە و هەر بەهۆی شانۆشەوە ناونراوە حەسەن فەلاح.لە دوو شانۆگەری ڕەفیق چالاک دا(1-لەرێی نیشتیمان دا،2_گوڵی خوێناوی) بەشداری کردووە.

بەرهەم و تابلۆکانی

1-کۆنترین تابلۆ تابلۆی(شەڕەکەی دەربەندی بازیان)ە کە مێژووەکەی دەگەرێتەوە بۆ ساڵی 1919 و باسی

شەڕە بەناوبانگەکەی شێخ مەحمود و ئینگلیزەکان دەکات لە دەربەندی بازیان.

2-لە ساڵانی 1933 تا 1934 لەگەڵ عەزیز سەلیم دا لە سلێمانی لەسەر دیواری قاوەخانەکانی ئەسحاپ ئەسپی گەلێک تابلۆ و پۆرترێتیان دروستکردووە.

3-لەسەر دیواری ماڵ و چایخانەو دیواری ناو بازاڕەکان لە سلێمانی لە بەغدا گەلێک ڕەسمی کردووە.

4-تابۆکانی لە سلێمانی و بەغدا و ئێران و سوریا و سۆڤیەت نیشان دراون.لەسەر چادر و سەیارەو لەسەر دیواری چایخانەو چێشتخانەکان دا بە بابەتی جۆراوجۆر چەندین تابلۆی بەرهەمهێناوە.

5-لە دانانی نەخشەی هەردوو بەنداوەکەی دووکان و دەربەندیخان دا بەشدار بوە.

6-هاوکای گۆڤاری(الكشكول) ی کردووە بە کێشانی وێنەی کاریکاتێری.

تابلۆ هەرە ناسراوەکانی حەسەن فەلاح بریتین لە. شەڕەکەی دەربەندی بازیان.مەمو زین،شیرین و فەرهاد،ئەلاحەدینی ئەییوبی،هۆڕەکانی باشوری عێراق،کۆچی خێڵی جافان.

ئەمرۆ تابلۆکانی حەسەن فەلاح زۆر بە دەگمەن دەست دەکەون. هەندێکیان لە ماڵە کۆنەکانی سلێمانی دا و هەندێکی تریشیان لە(فندق الهلال الكبير).

حەسەن فەلاح هونەرمەندێکی ڕیالیستی خۆرسک بوو تابلۆکانی هێمن و ڕونن،لە ڕەسمەکانی دا گەشبین بوو،داهاتوی گەشاوەی کوردستانی ڕەسم دەکرد [1].

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری کەس: شێوەکار | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (لەدایکبوون): سلێمانی | لەژیاندا ماوە؟: نەخێر | نەتەوە: کورد | وڵات (لەدایکبوون): باشووری کوردستان | ڕەگەزی کەس: نێر |

رۆژی لەدایکبوون: 1910-~~00-00~~
رۆژی کۆچی دوایی: 1976-~~00-00~~
فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1910-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1976-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی دەربەندی بازیان	کارە هونەرییەکان	کوردیی ناوەڕاست	
کاریکاتێر	وشە و دەستەواژە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەری ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | فەرهاد پیرباڵ(2006): مێژووی هونەری شێوەکاری لە کوردستاندا. چاپخانەی حاجی هاشم. هەولێر

کاتی تۆمارکردن: 2010-11-26
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: هۆنراوە
بابەت: 29
داستانی بەردەقارەمان
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260825165608700879
داستانی بەردەقارەمان
بۆ مامۆستاو هاوڕێی خۆشەویست، زانای مێژوونووس «د. کەمال مەزهەر» پێشکەشە.

دیوانی: ڕوبار: چیرۆکە شیعر
بەرهەمی: شێرکۆ بێکەس (1940-2013)

ئیستە شەوە لەسەر شانی لوتکەی «سێکەوان»
وەک شاژنێ ڕۆنیشتووە
«مانگ»ی حوزەیران.
سەر و قژی بە چارشێوی هەورێکی تەنگ،
داپۆشیوە و بریسکەی دێ،
ڕووی زیوینی وەک ئاونگ
شێوەی سوخمەی پوولەکەچن و ورشە و پرشەدار
بە هەیاسە و قوبەی ڕوونی ئاسمانەوە،
ئەستێران هەزار.
لە ئاوێنەی تریفەدا دەشتی بازیان
پێ ئەکەنێ و دەرئەکەوێ دانی سپی،
جۆگەکەی «کانی شەیتان»
پیرەمەگروون پیرەمێردی قژبەفرینی،
دەروون تەمگرتوو
چاوی لوتکەی بڕیوەتە پاشەڕۆژی،
هێشتانەهاتوو.
دارستانی سنەوبەری بەفیز و لووتبەرز،
لە ژوور شانی لاپاڵەوە،
ئەڕوانێتە ئەرز.
دارهەناری سوراوکردووی،
دەم پڕ لە شیلە
قۆڵ و باسکی سپی و سۆڵی،
هەرمێ کێویلە..
لەم شەوەدا بە دەم کزەی بای باشوور و،
بەفرەوەهاتوو،
دێن و ئەچن لە جۆلانەی،
شەماڵدا ئارامگرتوو.
بۆنی شەوی هاوینانی نزیکی باخچە

مۆردی پەرژین، گوڵەزەرد و ڕەشەڕێحانە
بۆ نووستنی درەنگانێ خەونی پڕ گوڵاو
ئەپرژێنن لە وەنەوزی،
کەروێشکەی ناوچاو.
ئاگری شوانی سەر دوورەشاخ،
سووربا‌و کە هەڵدێ
دەمی گەش گەش
دەمێکی تر
کزکز ئەسووتێ.
زیکەزیکی سیسرکی ناو،
کێڵگە و وەرد و شیو
باڕەباڕ و،
حیلەی ئەسپ و لوورەلووری
سەگی لمۆز بەرانبەر مانگ هەڵبڕیو
ئەو دەنگانەن لەگەڵ غەڵبە و
هۆبەهۆی ناو لەشکردا
لە دوورەوە ئەگەنە گوێ و،
وەک ژاوەژاو
تێکەڵ ئەبن لەناو یەکتردا
* * *
ڕواڵەتە ئەم جوانییە،
دوورکوژەی سرووشت.
دێوجامەیە..
بزەی مانگ و سەمای بەفر و
سیحری هەڵەمووت!
تا سەر نەکەیت بە ماڵانی،
بن میچ نەویی
گوندی برسیدا
تێکەڵ نەبی لەگەڵ ناڵەی ڕەز و باخ و
ژانی زەویدا.
تا گوێ نەگری لە دڵی شاخ
لە زامی داران
بە دەستی خۆت دەس نەخەیتە
سەر تەوێڵی «تا»لێ هاتووی
کەژ و کۆساران
قەت ناگەیتە قووڵایی ناخ
نایخوێنیتەوە
لە تەنگاوا قەت مرواری دڵی مێژوو
نادۆزێتەوە.

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

* * *
شەو درەنگە وا خەریکە
ڕەشەبایەک هەڵبکا
«با» دەمتیژە و وژەی باڵی
لە شمشێری
وەشێنراوی ڕووت ئەکا.
شەو درەنگە لەبەردەم و
لە لاشانی ڕاست و چەپی
«دەربەندە وشکا»
پانزە ڕۆژە
هۆبەهۆبە، لەشکری شێخ
بنە و بارگەی خستووە.
پانزە ڕۆژە
لە تەختایی، بەردەڵانا
تا ژوور ئەژنۆ
سەنگەریان هەڵکەندووە.
ملەی شاخ و قوتکەی سەرە ڕێ
بە چوار دەورا گیراوە
هیچ دەرناچێ لە باڵندە بەولاوە!
* * *
پانزە ڕۆژە کوڕانی هۆز یەکەیەکەی،
بەخۆ و کەڵەگەت
چاپوک سوار و کەڵڵەڕەق و سمێڵبابڕ
مووڕەش و موزەرد
دەستیان لەسەر مشتووی خەنجەر
چاویش وەکوو چاوی بازی
نێچیرڕاوکردوو،
پانزە ڕۆژ کوڕانی هۆز ئێشک گری
دەربەندن و
سەر و ڕیش هاتوو.
وەک پڵنگی دڕک لە قاچ هەڵ چەقیوی
ناو بێشە و لانە
بێئارامن، دێن و دەچن، چیا ئەبڕن
ئەم دیو، ئەودیوی
بۆ دێ بە دێ بانگ ئەدەن و
هان ئەدەن و
وان لە پارێزدا.
هەر هەموویان
بەدوای شێخی،

سوارەی ماوزەڕ لە شانکردوودا
بەدوای شێخی شیرهەڵکێشاو
لە ڕووی ئینگلیزدا
هەر هەموویان سوێند خۆرن و
دائەنەون، لەم خاک و خۆڵە،
پڕ بە مشتێ هەڵ ئەگرن و ماچی ئەکەن
بۆ ڕۆژی تۆڵە.
2
ئەم دەربەندی بازیانە
کە بە وێنەی ژمارە «7»
هەر دوو دەستی بەرەو ئاسمان،
هەڵبڕیوە
لە دنیای کۆن و تازەدا
چاوانی ئەو چی نەدیوە؟!
ئەم دەربەندی بازیانە
تەنها دەروازەی بەردینی
ئەم مەڵبەندەی کوردستانە
ئەوەی زووتر
چنگی گیر بوو لەم گەرووە
ئەوەی زووتر
ئەم دەروازەیەی پێوەدا
ئیتر شاخ و ئەم دیوی شاخ
بۆ خۆی بووە.
* * *
بۆ کرۆزی جەرگ و خاکی،
دوای سەر هێشتا،
بۆنی لە لووتا هەر مابوو،
ئەو وەختەی لاکی عوسمانی
لەنێوانی گورگەکاندا لەتلەت کرا
کوردستان و
ئەم مەڵبەندەی سلێمانی
بە گورگە چاوشینی دوورگەی،
ئینگلیز بڕا
گورگی چاوشین نەوت بۆنکەر
بە زەردەخەنەی ژەهراوی
جێی خۆخۆشکەر،
گورگی چاوشین نیوەی ڕێویی
ماندووی هەورازەکەی شەڕ بوو
تا هیلاکی لەش دەرئەچێ

با حوکمدار لە مەڵبەندا
کەڵەکێوی هەر کێو خۆی بێ!
* * *
گورگی دوورگەی لمۆزدرێژ،
تا هیندستان
وای ئەگەیان:
ئیدی گوایا شوانی مەڕ و
شوانی ماف بوو
هەر کە تاریکیش دائەهات
ئیدی گورگی لمۆزدرێژ
تا هیندستان
کلکی خۆی ئەکرد بە گۆچان
بە گۆچانیش مەڕ و ماف و
کلوور و نەختینەی دنیای
بۆ خۆی ئەفڕان.
* * *
حوکمڕانی کەڵ بانگی دا:
گورگ هەر گورگە
شوانی هەقە و
حەقیش پارووی دوورگەی دوورە!
چاوشینە یاخود چاوزەرد
گورگ هەر گورگە
لەندەنییە و ئەستەمووڵی
گوێچکەی خوارە یاخود قوتە
گورگ هەر گورگە
ئەم مەڵبەندە
بۆ ڕاست، ڕاستە
بۆ مەند، مەندە
بۆ کێرد، کێردە
حوکمداری کەڵ بانگی دا:
- گوێزی پووچە،
بەڵێنی شای دوورگەی درۆ.
میوەجاتێکی گلارن
گفتەکانی مستەر «ویلسن»
پێکەنینەکەی «مێجەرسۆن»،
شمشێرێکە و دەم بە خەندە،
ژەهرە و شیرین.
ئاگادار بن
ئەو وەختەی دەستتان ئەگوشن

هەر لە پەنجەکانتان پواز،
دائەتاشن.
هەتا ئێستە
ئارامی ئێمە گۆیژە بوو
گۆیژەش «ئەیووب»
ئەوا ئەیوب کراسەکەی،
خۆی دائەدڕێ.
هەتا ئێستە:
دڵمان جامێکی گەورە بوو
گەورە بە قەد
گوومەزەکەی سەر «کاک ئەحمەد»
ئەوا جامیش لێی ئەڕژێ.
قولاپ، قولاپ
ئەو ئەزانێ ماسی لە چ،
گۆمێکدایە
خەنجەر، خەنجەر
ئەو ئەزانێ حەقی خوراو
لە گیرفانی کام کەسدایە!
* * *
شەو درەنگە
ڕەشەبا نووست.
ئەم مەڵبەندە
لە ناوەڕاستی شاخاندا
ئاسکی دەشتێکە گیرخواردوو
هەر بارەی دێ
بۆ بژوێنی هەژارانی
ئەم مەڵبەندە
چاو ئەگێڕێ.
هەژارانی ئەم مەڵبەندە
وەک زەعفەران
ڕەنگیان زەردە
قاچ و قۆڵیان باریک باریک
وەکوو قامیش
دەست و پلیان وەک زەوی دێم
قڵیش، قڵیش
لە سنگی داچەقاوەوە
مەمکی ژنان
وەکوو کۆترە شینەکەی مردوو
تەکەیان دێ

منداڵانی ئەم مەڵبەندە
زۆر کەمیان لێ گەورە ئەبێ.
ئەم مەڵبەندە
کە بارانی پەڵەی تێر ئاو ئەخواتەوە
کە دەغڵ و دان و مەرەزە باڵا ئەکەن
کەروێشکەی «با» لەناویاندا
قوونەقوون ئەکەن، ڕا نەکەن
دنیایەکی بەبرشتە
بەڵام، بەرهەم
بۆ کەم، زۆرە
بۆ زۆر، کەمە
تەنها یەک ژەم
بۆ چەندان دەم
بۆ یەک دەمیش
دە دوانزە ژەم!.
3
شەو درەنگە
ڕەشەبا نووست.
وەک بترسێ هەور هەڵات.
ئیتر مانگیش
زێڕە تریفەی خاوی خۆی
لەسەر بەفری گەردنی شاخ
بە مشت هەڵڕشت.
شەو درەنگە
لە هۆبەیەکی لەشکرا
لەسەر پەڕا
لەژێر دەوارێکی سپی
کەنار گرا
وەک شێری تووڕە «شێخ مەحموود»
دێت و ئەچێ
دەستی ڕاست لەبەر پشتێنا
پەنجەی نەسرەوتی دەستی چەپ،
دەنگی تەزبیحێکی ئەبلەق،
دێنێ و دەبا.
ناو بەناویش
لەبەر ستوونی دەوارا ڕائەوەستێ
لە کڵاوی پیرەمەگروون
تریفە چن
ڕائەمێنێ

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

لە دڵیا خۆی بە خۆی ئەڵێ:
«کە سەربەست و حوڕ نەژیام
جەننەتیش بێ وێرانەیە
سەروەت و ماڵ، دەشت و چیام
موڵکی سرفی بێگانەیە.»
وەک شێری تووڕە «شێخ مەحموود»
بەسەر لبادێکی سپی و ڕەشدا
دێت و ئەچێ
باڵای وەک قەدی دارگوێزی،
تۆکمە و پتەو.
جۆشی پیاوەتی وەک جۆش و گوڕەی بەهار.
سەروپێچ، مشکی و جامانەی
تێکەڵکراو
قۆڵ و فەقیانەی،
تێوەپێچراو.
باڵە پەڕەسێلکەی سمێڵ
تۆزێ ئەستوور
ڕەش قەترانی.
دوو برۆی مانگرتوو لەسەر
جووتێ چاوی بریسکەدار
وەکوو پشکۆ.
بەرگی بەری مراخانی.
پشتێنیش هەر مشکییەکی
ڕەش، خەتسپی.
خەنجەری قەد دەبانێکی
مشتۆ مەیلەو زەردێکی کاڵ
لە شاخی بەران داتاشراو.
فیشەکدانی
ڕاست و چەپی
سەر سنگی پان
خانەی پڕ لە فیشەک کراو.
کڵاشی پێ هەورامانی
* * *
شەوە درەنگە بەڵام بازی ئەم مەڵبەندە
بە شەو چاوی ناچێتە خەو
ئەو دێ و ئەچێ
لەم لاشەوە
«تایەری فەرخە» و «سەی حەسەن»
ڕاوەستاون

دوو ستوونن جووڵە ناکەن.
دوو سەرسامن
هەر وەک لە «بەمۆ»ڕامابن.
سەی حەسەنی کورتە بنە
مامی شێخ خۆی.
ڕیش تۆپزی
دەم و چاوی شەڕەنگێزیی
ئازای کون لە جەرگا نەبوو
هەر دەڕوانێ و چاوەڕوانە.
تایەری فەرخەی moوزەردی
چەناگە چاڵ
لووتبەرانی و برۆئەستوور
کوڕی قۆشمەی سلێمانی
هەر دەڕوانێ و چاوەڕوانە.
لەدوای ئیستێ
شێخ وەرچەرخا و
ڕووی تێ کردن:
- لەپاش هەڵمەتی «تاسڵووجەو»
شەڕەکانی بەسەر پێرێی
لای «شیوەسوور»
کە هەیبەتی «میجەرسۆن»مان
وەک جەڕەی کۆن
تێدا شکان
لووتی بەرزیمان دا لە عەرد
فیزی زلیمان دا لە بەرد
هەواڵ وایە لە موسڵەوە
هێزی هەژدەمی «فرایزەر»
کەڵەشێری لە خۆبایی
«جەنەراڵ»ی
چقە دەرکردووی سەرسپی
بەرەو مەڵبەند کەوتۆتە ڕێ
دەربەند بگرێ
هەر بۆ ئەوە بانگم کردن
ئەم هەواڵە بە لەشکر و
دێهاتەکان ڕاگەیەنن.
سەی حەسەن وەک:
لەسەر ئاگر ڕاوەستابێ
بێئارام بوو
هەڵیدایە:

- قوربان! گەرووی ئەم دەربەندە
بە دیواری لەشی خۆمان هەڵ ئەچنین
قوربان! کوڕەی لەشکر
دەستەی شەستتیر تەقینەکان
سوارەی «دزڵی»
ئامادە بۆ:
شەڕی دەستەو یەخەی مەیدان!
تایەری فەرخەش لەسەرخۆ
بەدەنگێکی نزم وتی:
- قوربان! ئەگەرچی «فرایزەر»
سەری لەناو کەرکووکدا بێ
کلکی لە پردێ تۆز ئەکا
پیادەی «سیک و گورگە»ی ڕەشمار
لە شارە مێرووولە ئەچن
لە چاو لەشکری ئێمەدا
سەد بەهەزار.
بەڵام دەربەند گەروویەکی هێندە قووڵە
زۆر فرایزەری قووت داوە
گەلێ چقەی پیرەڵۆکەی وەکوو ئەوی
تیا خنکاوە!
4
بە قەڵای «چەمچەماڵ»ەوە
قشڵەی بەردینی
چوار قوللەی
ئێسک گران
وەک بەرازی لمۆزبۆری
شفرەسپی
ددانی جیڕ ئەکاتەوە و
ئەڕوانێتە ڕێی بازیان.
سەر قەڵا و دامێنی قەڵا
جمەیان دێ.
لەشکری هەژدەی فرایزەر وەک بارگیری،
لەناو خۆڵەمێشدا گەوزاو
لە موسڵەوە بەرێ کەوتووی
لە تەپوتۆزدا نوقم بووی
چاو دیار نەماو
لەدوای چەند شەو و چەند ڕۆژێ
گەیشتە جێ.
* * *

لە قشڵەدا
لە هۆدەیەکی گەورەدا:
تەختی خشت ڕێژی مەیلەو سوور
کەوانی تاقی پەنجەرە
برۆپەیوەست
سەر یەکانگیر.
دیوار سپی وەک چوڕەی شیر
قەنەفەی قەبەی بەرگ قەیفەی
ئەمبەر و ئەوبەر ڕیزبەستوو:
مێزی لە دارگوێزکراوی،
سەروگرتوو.
شووشەی گرنج،
خانەخانەی مەرەکەبدان.
لەسەر ڕەفەش،
دوو سێ گوڵدان.
لەسەر کورسی ئەو دیوی مێز
«جەنەڕاڵ»ی سەر دانەوی و،
زۆر قووڵ، وردورد
ئەڕوانێتە نەخشەی مەڵبەند.
لەسەر کورسی ئەم دیوی مێز
«موشیری حەمەی سلێمان»
بەگزادەیەکی هەمەوەند
چاوانی زیت
زۆر قنج و قیت
دانیشتووە و
بەپێشەوە
لە مابێندا
لیڤیەکی کورد، زمانزان
ڕاوەستاوە و
بووە بە پردی نێوانیان
* * *
فرایزەر پیاوێکە درێژ
ڕەقەڵەیە وەکوو تانجی.
قاچەکانی وەکوو قاچی
شینەشاهۆ.
قژی، خوری.
ڕەنگی پێستیش سوور و سپی
* * *
پێش مووسڵ

فرایزەر ڕمێکی باریکی
نووکتیژ بوو
لە مەمکی ڕەشتاڵەی بێشیری
هیندستان چەقی بوو
پێش چەند ساڵ
فرایزەر لە بەنگاڵ
گورگێکی ڕەقەڵەی سوورفل بوو
ئەچووە سەر سەربانی
ماڵانی بێ دیوار ئەی لووران
ئەچووە سەر ڕێوبانی
ئاوایی و
منداڵی «دێ»ی ئەفڕان.
پێش چەند ساڵ فرایزەر
لاوێکی ئەفسەری بچووک بوو
ئەو وەختە گەورە بوو
ساڵبەساڵ
کە بەسەر پلیکەی سەرانی
بڕڕاوی زنجیرا سەر ئەکەوت
تا بووە
«جەنەراڵ»
پێش ئێرە کوللە بوو
چاوانی گەنم و جۆی
زۆر خاکی دەرهێنا.
پێش ئێرە سیسارکە کەچەڵەی
ئاسمانی بێ هەور و باران بوو
باڵندەی سەربەستی
ڕاو ئەنا.
5
دوای ئەوەی تایەری لاواز و
حەسەنی گردەڵە
ئێزنیان خواست لە شێخ و لە دەوار هاتنە دەر.
ئەو حەلە
تازە خۆر
بەکاوخۆ بە شانی گۆیژەدا سەر ئەکەوت
تازە خۆر پەنجەرەی زێڕینی نێونیگای
هەڵ ئەبڕی.
تازە مەل لە ئاسۆی ڕۆژێکی تازەدا
هەڵ ئەفڕی
پێدەشتیش شۆخێ بوو

پێست زیوین ڕاکشاو
پاو پوزی خستبووە ناو جۆگەی بەر هەتاو.
ئیدی هەر بێوەستان بەپەلە
سوار بوون و هەر یەکەی بۆ قۆڵێ
ئاوزەنگی تێ تەقێن
ئەسپەکان باڵیان گرت
دوو کۆمەڵ..
تایەریان جڵەوی بەرەو ژوور وەرگێڕا
حەسەنیش بەرە و خوار وەرچەرخا
ئەڕۆن و بانگی شێخ
وەک تۆوی دەغڵودان
لە دڵی دێ بە دێ
مەڵبەندا ئەچێنن
ئەڕۆن و بانگی شێخ
وەک شەتڵی گوڵەباخ
لە سنگی شەقاری مەڵبەندا
ئەڕوێنن.
* * *
ئەو دەمە
وەک چاڵی خەڵووزان
وەک کووچە و ناو چوخمی شەوگاران.
تاریک و نووتەک بوو بیروهۆش
زۆر کەم بوون
چراوگی دەس وشەی
ڕێگەوبان.
بیری کۆن وەک قفڵی ژەنگگرتوو
لەسەر دڵ درابوو
خەیاڵی پرۆپووچ وەک ڕەشمار
بە قەف قەف
لە ملی کوردستان ئاڵا بوو.
هەژاران ڕیشۆڵەی بێ دان و
تەزیوی بەسەرما و
ناو داوی ڕاوکەر بوون
جوتیاران کەروێشکی ترساوی
ناو کێڵگەی
لە لانەبەدەر بوون
ئەو دەمە
لانەی شێخ
لای چەپی لای ڕاستی

چوار دەوری
بە ورچی دەفڕەن و
مەیموونی سەماکەر گیرابوون.
هەرا بوو
ئیدی هەر ورچ بوو
ئەهات و فووی ئەکرد
لە مۆمی تاک تاکی مەڵبەندی داگیرساو
ئیدی هەر مەیموون بوو ئەهات و
مێزەری قازێتی ئەبەست و
ئەبوو بە:
سەر پشکی حەقخوراو!
* * *
باڵای شێخ لەو چوخمە
تاریک و نووتەکەی ئەوسادا
درەختی پەلوپۆگرگرتووی
ڕێوبانی خاکی بوو
ئەڕۆیشت و ئەسووتا
دەنگی شێخ، چریکەی
لە مێژووی خامۆشی ئەوسادا
نزاری لە خەوی کەنار چەم، ڕاچڵەکان
دەستی برد کاکۆڵی چیای گرت، ڕایتەکان.
دەستی برد لاشانی هەردی گرت.، ڕایوەشان
دەنگی شێخ، چریکەی:
چووە بن پەناگوێی فورات و
ڕاپەڕان.
6
«موشیر» بەر لە یەک دوو ساڵێ
لە پاییزێکی درەنگدا بە سەردانێ
وەک چەقەڵێکی زراوچووی گوێچکە تەپیو
بۆ پاکانە چوو بۆ لای شێخ
دیوەخانی شێخ ئەو ساتە
پوورەهەنگ بوو، جمەی ئەهات
لەدوای ئەوەی چەقەڵ دەستی
شێخی ماچ کرد
شێخ ڕووی تێ کرد
- موشیر! من، تۆ و کوللە و زەروو
تۆ و گورگی بۆر، تۆ و داڵاش و کونەپەپوو
وەکوو یەک تەماشا ئەکەم!
بە دەست تۆوە نان و ئاوی برسی و تینووی

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

ئەو ناوچەیە هەمووی ئەگرین!
کاروانی ئەو ڕێگەوبانە
بە دەست تۆوە
وەکوو درەختی ڕنراویان
لێ هاتووە
بە دەست تۆوە هەر ناموسە و
ئەزریکێنێ و زەوتی ئەکەی
ئەی مڵەی پیس!
تۆ چی ناکەی؟!
* * *
ئیتر لەو ڕۆژەوە کە شێخ
لەبەر چاوی سەرەک هۆز و
سەر خێڵەکان
موشیر ئاغای ئاوا شکان
لەو ڕۆژەوە
ئەویش ڕقێکی لێ هەڵ گرت
گەورە بەقەد:
شاخی دەربەندی بازیان.
* * *
دەمەو عەسرە
هێشتا هەوای چەمچەماڵ
ئەڵێی هەناسەی ئاگرە.
ئاسمان ڕەنگی:
خۆڵەمێشییەکی تێرە.
تا چاو بڕکا گردۆڵکەی زۆر
ڕەنگسوور و بۆر
وەکوو قارچکی هەڵتۆقیو
نزیک نزیک، بڵاو بڵاو
لە پێدەشتا، دێنە بەرچاو.
لە قشڵەدا
لەژێر سێبەری دارمێو و
دارتووی هەڵچووی گوێ حەوزەکەی
ناو حەوشەدا
جەنەراڵ و چەند ئەفسەرێ
دەستیان خستۆتە پشت قنگیان
وەک کۆمەڵێ تاوسی گیف
تێل ڕەنگاوڕەنگ
پیاسە ئەکەن، دێن و ئەچن
ناوبەناو ئەیکەن بە غەڵبە و

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

ناوبەناویش کڕ و بێدەنگ
بە هەشت نۆ هەنگاو لەدواوە
کوڵە نانی
لەژێر کەوای قۆڵ فشۆڵدا
پشتێنی پانی بەستووە
موشیرە و دوایان کەوتووە
موشیر چاوی وەکوو ڕێوی
زەرد و زیتە.
کابرایەکە چەناگەی کوڵ
گوێچکەی ڕەپە، قنج و قیتە.
پەڕەی لووتی تۆزێ خوار و
تەوێڵ قۆقز
دەنگێکی گڕ تۆزێ نووساو.
جەنەڕاڵ دیارە خەیاڵی
بۆ ئەودیو دەربەند ڕۆیشتووە
نەخشەی ناوچەی
لوول لە دەستا هەڵگرتووە
لەناکاودا
گورگە چاوشین ئیستێک ئەکا
بە پەنجە بانگی موشیری
گوێ قوت ئەکا
بە تەکانێ ئەگاتە لای
فرایزەر هێواش لەسەرخۆ
هەر لەسەر لێواری سەکۆ
نەخشەی مەڵبەند ئەکاتەوە
موشیر خۆی دائەنەوێنێ
سەیرێ ئەکا
لێی تێ ئەگا و لێی تێ ناگا
فرایزەر پەنجە ئەخاتە
سەر ڕێی شوێنێ
ناوی بە گوێی سووکی مشکا
ئەچرپێنێ
موشیر سەری ئەلەقێنێ
جەنەڕاڵیش پێ ئەکەنێ.
ئاوڕێکی سەرکەوتوانە
لە ئەفسەری دەور و پشتی ئەداتەوە.
دوای چنینی تۆڕی تەگبیر
دەست ئەبات و
دەمانچە پەڕەبێلەکەی

لە قەدی خۆی ئەکاتەوە
پێشکەشی ئەکا بە موشیر
ئینجا ئەڵێ:
- هەتا ئێستەش
«شێخ مەحموود» وەکوو دڕندەی
کێوی وایە
توڕە و سرکە
ئەمانەوێ ماڵی بکەین ماڵیی نابێ
ئێمە تێ ناگەین چی ئەوێ؟!
بووین بە پرد و
لە زەریاوە شارستانیمان گەیاندە
دەیان وڵات
هەرگیز، هەرگیز ڕێگە نادەین
ئەو ئاژاوە بەرپا بکات!!
7
لەشکری هەژدەی فرایزەر
وەک مێرووولەی ڕەش و سووری
دەشتی تینوو
بەدوای یەکدا ڕێچکەبەستوو.
تەقەتەق
ئەسپی عەرەبانە کێشکەر،
پرمەی وڵاخی بارەبەر،
فڕەفڕی وەرسکەری،
پاسی تەختەی
تۆپ لە دواوە پێوە بەستراو
شەستتیری لەسەر دامەزراو
تاک تاک هۆڕنی قەمەرە
سندووقی تەختەی فیشەکی
سەرمۆرکراو
زۆرهەڵچنراو
چەک و جبەخانەی فرە
پیادەی قرە،
هەناسەسوار، بۆڵەبۆڵکەر
دووسێ فرۆکەی باڵدرێژ
پەیتاپەیتا
بەسەر هێزدا هاتوچۆکەر.
هاواری ئەفسەری سوارەی
ئەمر دەرکەر.
گڕەی تەنووری حوزەیران

لەشسووتێنەر.
هەورازەڕێی پڕووکێنەر:
لەشکری هەژدەی فرایزەر
قۆناغقۆناغ
ڕێگە ئەبڕێ و دێتە پێشێ.
ئەم نەهەنگە تۆزاوییە
کلکدرێژە
دەمی گەورەی داپچڕیوە
وا هاتووە
شاخ قووت بدا و
دەربەند بگرێ!
* * *
پێش گەردوگۆڵی بەیان بوو
پێش کازیوە
تاریکی زیاتر لە ڕوونی
ڕەش لە سپی.
لە ئەستێرەی
قوبەی چاو خەواڵوو زیاتر.
لەسەر زەوی
نەچاوی باڵندەی نامۆ
نە هی لووتکە
نە هی چرۆ
هێشتاکە هەڵنەهاتبوون
هێشتا بژوێن و دارستان
هەر لە خەوی سەوزیانا بوون
هەڵنەسابوون.
هێشتا زەوی
لێوقلێشاو
خەوی بە ئاوەوە ئەدی
هەڵنەسابوو.
لەو کاتەدا
بە شاخی ئەودیو دەربەندا
بەسەر ملەی ڕەوەزێکدا
کە هەر بزنەکێوی و بەران
هەر باڵندە گۆشتخۆرەکان
پێی ئەزانن و نازانن.
ڕێیەک: کە چیای داک خۆی
لێی ون ئەبێ و
شەماڵ ناچێتەوە سەری

ڕێیەک: لووتکە سەرو و بنی
لە یەکتر جویێ ناکاتەوە
هەور نایەتەوە بیری.
ڕێیەک: چاوان بزر ئەکا.
وەک قومقومۆکە ڕەنگی خۆی
تێکەڵ بە ڕەنگی وەرز ئەکا
ڕێیەک: بەفر بە خەیاڵیا
نەهاتووە
هەتاو کەم ڕێی تێ کەوتووە
وا ئێستاکە بەو ڕێیەدا
موشیر وەک پشیلە کێوی
دانڕیچ
لەشجیر
چنگ گیر ئەکا و
هەڵ ئەگەرێ و هەڵ ئەگەرێ
لە دواشەوە
ڕێچکە کوڵڵەی
«سیک و گورگە»
جێ پێی پشیلە هەڵ ئەگرن
وردەوردە سەر ئەکەون
وەختێ موشیر
گەیشتە سەر
دوند و قوتکە
ئەوسا وەکوو قەلەڕەشکە
باڵەکانی خۆی کردەوە
پڕ بە سنگی
هەوای ڕقێکی هەڵمژی.
کە داگەڕاو چووە خوارێ
تازە هەتاو
پەنجەی گزنگی خۆی ئەدا
لە قژی بەفری سپی و خاو
8
هۆ بە هۆیە، قرمەقرمە
گرمەگرمە، قریوەیە.
لەشکری شێخ
وا لەناو داوی ئاسنی فرایزەرا
لەشکری شێخ
وا لەنێوان دوو دارستانی ئاگرا
پیاوەکانی ئەم لەشکرە گیرخواردووە

ئەسپەکانی ئەم لەشکرە ڕام نەبووە
وەکوو دەیان ماسی گچکە و گەورەگەورە
کەوتوونە ناو تۆڕی فێڵی
ئاڵقە وردی موشیرەوە
تۆڕ بەسەر شاخدا کشاوە
تۆڕ بەزەویدا خشاوە
پان و پۆڕ مل درێژە
تۆڕ سەرێکی لەو دیو دەربەند
ئەوی تری لە تاسڵووجە
تەپە تەپە، ناڵە ناڵە
پرمە پرمە، شریخەیە.
ئەم لەشکرە پڵنگێکە و لەتاوانا
چۆتە سەر کلک
بە دەوری خۆیدا خول ئەخوا
ئەزریکێنێ و زریکەکەی
دار و بەردی ئەم دەربەندە ئەلەرزێنێ
ئەزریکێنێ و شاڵاو ئەباو هەر دوو چاوی
گڕپرژێنی
ڕقی سوور دائەگیرسێنێ.
لەتۆڕایە و ئەودیوی تۆڕ ئەتۆقێنێ!
* * *
وەکوو نیوەڕۆی حوزەیران
شەڕیش گەرمە.
مەتەرێزی ئەملاوئەولای
شانی چیا
قرمەژنیان گوێی دەربەندی
کەڕ کردووە.
شەستتیرەکان لە بێژنگی
دەشت و دەرا
کوژراوەکان ئەبێژنەوە.
جانبێزار و پێنجتیرەکان
بە گوللەی تاک
هەر کە دەرکەوت
کاسەی سەریان هەڵگرتووە.
یەک لەسەر یەک
گوللەتۆپی لەو دیو دەربەندەوە هاتووی
لەناکاو گرمەکردوودا
گێژەڵووکەی دووکەڵ و گڕ
بە چوار دەورا دروست ئەکا:

دەستی ئەسپێ
قاچی ناو دەمەر قۆپانێ
ملێ، سەری
وەک خڕکەبەرد، یان بنچکێ
پەیتاپەیتا
لەگەڵ خۆیدا
ئەبا و ئەبا.
* * *
تاوی غارە. تەپوتۆزە
حیلەی ئەسپ سوارگلانە.
تەپڵی بازە و لێدراوە
شێخ هەستاوە
ئەوەتا لەسەر خوانی زین
چرایەکی بەر ڕەشەبای داگیرساوە.
چەپۆکانی ئەسپەڕەشی
تەوێڵ مارۆی کەفەڵ پانی
لەسەر کلکە و
سنگی بە کڵپەوە ناوە.
ئەوەتا لەسەر خوانی زین
هۆرەیەتی
هۆرە ئەبێ بە سۆزی خاک
بەکڕووزەی سلەیمانی
بە هەناسەی شیعری «ناری»
هۆرە ئەبێ بە زامەکانی «شێخ سەعی» و
ئەسپەڕەشەیش هەر تاو ئەدا.
یاڵی درێژ و خاو ئەفرێ
کە دێتەوە ئەم جارەیان شەپۆل ئەدا
ئەفڕێتەوە و ئەم جارەیان
لکی فەقیانە ماچ ئەکا
تەپڵی بازە و لێدراوە
شێر کەوتۆتە ناو تۆڕەوە و حەپەساوە
بەڵام هێشتا ئەنەڕێنێ
بەڵام هێشتا
گورگی چاوشینی ئەودیو تۆڕ
ئەتۆقێنێ!.
* * *
«سیک و گورگە»ی باریکباریک
ڕەنگە تیژ وەکوو دەلووبیبەر
دەموچاویان تاریکتاریک

وەک شەوەزەنگ
وەکوو لەقلەق
قاچ ڕووت، قاچ ڕووت.
بەرپشتێنیان پڕ لە قەمە
پڕ قەدارە
وەکوو ژیژک.
بەڕیز هەر دێن، بەڕیز هەر دێن
ئەکەون و بەلادا دێن
ڕیز چۆڵ ئەبێ
دیسانەوە ڕیزێکی تر
وەکوو ڕمی ڕەش و درێژ
ئەیکەنەوە:
بە هەڵبەزین و دابەزین،
بە لوورەلورێ وەک وەڕین
شمشێری تیژ یەک قولانج پان
بەدەستەوە قورس و گران
هەڵکێشراوە
لەبەر هەتاوا بریسکەی وشککەری ئاوی چاوە.
* * *
نیوەڕۆیەکی درەنگی حوزەیرانە
وەک کزەبا
تەقە کزە.
ناو بەناوە
یانزە تیر و حسکە و ماوزەڕ
لە سەنگەرا
توێشووی گریان پێ نەماوە.
ئەوا ئیتر:
تێک ڕژانە، هەڵپژانە، هەڵدێرانە
سوار ئەگلێ، سوار، ئەپەڕێ
تەپوتۆزی خاکی توورە
ئاسمانی بێڕەنگ دائەگرێ
حیلەحیل و ناڵەناڵ و گرمەگرم و
وشەی کوردی و وشەی هیندی
تێکەڵ بەژاوەژاوێکی.
گەورە ئەبێ
نێزە سەر ئەکا بەسکا
خەنجەر بۆ ناو دڵ ڕائەکا
فیچقەی خوێنی فوارە بەستوو
لە دەموچاو، لەقەدارە

لە زین و یاڵ
لە ئاوزینگی لە مەتارە
هەڵ ئەپرژێ
دار سوور بووە
بەرد سوور بووە
لاڵ و پاڵە
ئەو لەسەر پشت
ئەم لەسەر دەم
قاچی بێ سەر
سەری بێ قاچە و کەوتووە.
* * *
هەر لەلاشانی دەربەندا
سوارەی ئەسپی ڕەش تاو ئەدا
هەڵمەتە یان ڕەشەبایە؟
یاخود شێرێکی باڵدارە؟
بروسکەیە یاخود غارە؟
ئەوە لکی فەقیانەیە
یاخود بەفری هەڵفڕیوی
سەر چیایە؟!
ئەوە پرمەی ئەسپەڕەشە
یا هەناسەی گەرمی سینەی
گردەکانی سەر ڕێگایە؟
ئەوە هۆرەیە و قەتارە؟
یاخود چریکەی هۆمایە؟
هەر لەلاشانی دەربەندا
لە هەڵمەتا
«کاجنیس»ێکی نەوەی مەغۆل
خۆ مت کردوو
لەپاڵ قەدی دارتوویەکدا
ئەسپەڕەشی
لەگەڵ جاسوسی تفەنگدا
تەواو جووت کرد
کە پەنجەی نا
بەپەلە پیتەدا ئیتر
ئەسپ گلا!
گلا!
گلا!
گلا!
* * *

ئەسپەڕەش لەدوای حیلەیە
یاڵ بڕو کەفەڵ خۆڵاوی
هەڵسایەوە
وەک بزانێ
ئاوڕێکی
لە سواری گلاو دایەوە
نزیک گابەردێکی بن بۆش
شێر لەسەر تەنیشت کەوتبوو.
لە دوو لاوە باز زامدارە
لە دوو لاوە دوو کانیی خوێن
هەڵ ئەقوڵێن.
لە دوو لاوە دوو خونچەی سوور
وا ئەپشکوێن
لە دوو لاوە دوو زاری سوور
لەگەڵ ئەسپەڕەشدا ئەدوێن
نزیک گابەردێکی بن بۆش
سوارێک و ئەسپەکەی تەنیا
سوار زامدارە و
جڵەوی ئەسپیش بەرەڵلا
نزیک گابەردێکی بن بۆش
بە جڵەوی شۆڕی ئەسپا
سوارەی زامدار خۆی هەڵواسی
لەسەر سک و بەخشەخش
ئەسپ ئەیبا.
تا بەردەمی گابەرد ئەیبا
* * *
ئێستە ئەسپەڕەش بەتەنیا،
هەر خۆیەتی
کوڕژن ئەکا و سوار دیار نییە.
چاوانی وەکوو دوو گوڵە
ژاڵەی تەڕی بەر بارانە
کوڕژن ئەکا و شێخ دیار نییە
گوێچکەکانی
ئێستە وەکوو
دووگەڵا چناری سیسی،
هەڵوەریوی پایزانە.
ئێستە یاڵ و ئێستە کلکی
بوونە توترک و درکەزی
حوزەیرانی ئەم دەشتانە.

کوڕژن ئەکا و شێخ دیار نییە.
ئێستە ئەسپەڕەش بەتەنیا،
هەر خۆیەتی
نامۆی لەوەڕگەی خۆیەتی
وێڵی وڵاتی خۆیەتی
کوڕژن ئەکا و شێخ دیار نییە.
* * *
ئەوا حەمەی یاوەری شێخ
شان خوێناوی
وەکوو بەرانێکی پێکراو
هەناسە سوار
وەک هەناسەی
سنگی پۆڕێکی بریندار.
چاوی ترساو
وەک دوو هەڵماتی قاوەیی
شەوق پێنەماو
بەهەر چوار لادا ئەگێڕێ.
بن بەرد بن بەرد بەپێ دزکێ
له ئەسپەڕەش دێتە پێشێ
وا ئەزانێ شێخ نەماوە
ئاخێکی قوڵ پڕ بە سینەی،
خۆی و سینەی
ئەسپی بێ سوار هەڵ ئەکێشێ.
له ئەسپەڕەش دێتە پێشێ.
جڵەوەکەی ڕائەکێشێ.
تا ئەیباتە پەنا بەردێ
هەر چۆنێک بێ
سواری ئەبێ و
بۆی دەرئەچێ!
9
ئێستە دەربەند، دەشتی دەربەند
ژنێکی قژدووکەڵاوی
سکسووتاوی ڕاکشاوە
چەتری ڕەشی گەواڵەهەوری نەباری
لەسەر سەری خۆی هەڵداوە
ئێستە مەیدان، مەیدانی شەڕ
بۆکرووزی جەرگی کوردستانی لێ دێ
ئێستە ئاسمانەکەی مەڵبەند،
هەر مانگی خوێنی تیا هەڵدێ

تەماشا کە:
کوڕی جوانەمەرگی شاخ و
ئەم پێدەشتانە ببینە.
لەم عەردەدا پەنجا دار سنەوبەر نووستوون
لەم دەشتەدا پەنجا ئەستێرە پاڵ کەوتوون.
پەنجا گۆرانی وەریون
پەنجا گوڵەگەنم مردوون
پەنجا جۆگەی سوور مەییون
لەناویاندا
تایەری فەرخە و سەی حەسەن
بەرانبەر یەک
وەک ڕەزی سووتاوی دووشاخ
درێژ بوون و
هەر تەماشای یەکتر ئەکەن.
10
لە تانکێکدا
فرایزەری چاو بەدووربین پێ ئەکەنێ و
دەستی ڕاست ئەدا بە پشتی
موشیرئاغای هەمەوەندا.
تانک هات و هات
کە گەیشتە گەرووی دەربەند
دووربینی لە چاو کردەوە
بە سنگیا شۆڕی کردەوە لە تانکەوە
سەرێکی کێشایە دەرێ
وا ئێستاکە گورگی چاوشین
چاوبەشاخی
دەست هەڵبڕیوی یەخسیر و
تەختی تەوێڵی شکاوی،
پێدەشتەکاندا ئەگێڕێ.
ئینجا ڕووی کردە موشیر و
وتی:
- شێخم ئەوێ!
تانک هات و هات
وەختێ لە دەربەند ئاوا بوو
بەم دیودا هات
جەنەڕاڵی پیرەداڵاش
بەسەرهاتێکی دێرینەی
لەناو هەوری خەیاڵەوە،
بەبیردا هات:

«هێشتا مەسیح
وەک گوڵی سپیدار هەرمێ
نەپشکووتوو بوو، چاوانی.
لەو دەمەدا خاکی یۆنان
دایکێ بوو سەری لە هەوراو
چرای دەستی
هۆش هەڵکردووی
بەسەر دنیادا ئەیڕوانی
کوڕی وەکوو «لەئونیداس»ی بە شیری
مەمکی پڕی گۆش کردبوو.
کوڕەکانی تەرلانی دەوری سەری بوون
ئەویش هێلانەی ناو دڵان
کوڕەکانی دیوارەشاخی دەوری بوون
ئەویش خەرمان
ئەو ڕۆژانە
خونکار نەبوو دەستی بگاتە دامێنی
کراسە سەوزەکەی یۆنان
یان کێ هەبوو کە بوێرێ
تەنها گوڵێ بکاتەوە
لە قژی خاوی ناو باخان.
هێشتا مەسیح
وەک گەواڵەهەوری سپی
نەچوو بووە ناو ئاسمانەوە
ئەو بەفرێکی نەباریو بوو.
کە لەشکری
لمۆز ڕەشی پارسی ئێران
وەک بەرازێکی یەکانە
بە ئاراراتا وەرچەرخاوە
ڕووی شفرەی خۆی،
کردە یۆنان
لە مەڵبەندی «تەسالیا» ی،
کاکۆڵ سپی گۆنائاڵدا
بەراز گەیشتە بەر دەرگای
داخراوی دەربەندەکەی «تەرمۆپیل»
«لەئونیداس» پشتی پانی
نا بەدەرگای دەربەندەوە
«لەئونیاس» ئەچووە چاوی بەرازەوە
هەڕەشەی مەرگی لێ ئەکرد
شاخی بەسەردا ئەڕووخان.

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

هەر ئەوەندە و ئیتر بەراز
وەک کەوتبێتە زەلکاوی
خەمخۆرکێکی قوتدەرەوە
چەق و هەر سەری با ئەدا
بەڵام «ئەفیاڵت»
بەڵام «ئەفیاڵت»ی سپارتی
کوڕی ڕەشی «تەسالیا»ی
چیافرۆش
بارانفرۆش
هەتاوفرۆش
ڕێوی مەڵبەند بەڵەدی ڕێ
نەوڕی لە گوێچکەی بەراز و
دەری هێنا
کەوتە پێش و بە ڕێیەکدا
کە خوای «ئۆڵمپ»یش نەیزانێ
کردنی بەودیو دەربەندا.
جەنەراڵی پیرە قاژوو
لەو بیری خەیاڵە قووڵەی تێی کەوتبوو
کە هاتە دەر
یەکسەر سەیرێکی «فیاڵت»ی
کوڕی ڕەشی کوردانی کرد
ئەوسا ئیتر
بزەیەکی زەرد وەک چزووی
زەردەزیرە
بزەیەکی ناخ هەڵکەنە،
ڕەش وەکوو مێش
وەکوو گەنە
لە لێوی نیشت.
ئینجا دووربینی سەرسنگی هەڵگرتەوە
نای بە چاویەوە و وتیەوە:
- شێخم ئەوێ.
* * *
ئەوا ئێستە
سەرقاپی تانک هەڵبڕاوە
دەمی تەندووری ئاسنین بەرەڵڵایە
سووکسووک ئەڕوا
لەم ساتەدا
چەند باڵایەکی کەم نەبێ
هەموو شتێ بۆ فرایزەر لەسەر چۆکە

لەم ساتەدا
چەند لاقێکی زۆر کەم نەبێ
هەموو شتێ لەبەر دەمی فرایزەردا
قاچ لەرزۆکە!
تانک هەر ئەڕوا
سووک سووک ئەڕوا
ئەوا ئێستا
تانک ڕاوەستا
سەریان لە تەندوور دەرهێنا
هاتنە خوارێ
لەبەر دەستە ڕاستەوە
بۆ چرووکی دەشت و لەش و
قژ و یاڵ و خوێن تێکەڵە.
لەپێشەوە
موشیر ئەڕوات و بۆن ئەکا
خاوەن تەڵە
کوڕی ڕەشی ئەم دەربەندە
بەبۆن جێ پێی شێخ هەڵ ئەگرێ
لووت لەسەر زەوی هەڵنابڕێ
هەتا ئەگاتە بن گابەرد
لەپڕێکدا دا ئەچڵەکێ
چەند هەنگاوێ
دێتە دواوە و ئەقیژێنێ و
دەست بۆ فرایزەر هەڵ ئەبڕێ
ئینجا ئەڵێ
- شێخت ئەوێ؟!!
- 11 -
بۆ سبەینێ، بۆ بەیانی
هەر کە یەکەم چەپکە گزنگ
لەکەلەوە
هەڵفڕی و خۆی هەڵدایە ناو،
سیروانەوە.
«بەمۆ» خۆی بینی لە ئاوا.
لەو کاتەدا
بە کەناری داوێن تەڕا
وەک پەڵەهەورێکی سپی
شوانێک و ڕانە مەڕەکەی
بەرەو بژوێن دائەگەڕێن
لە دوو ئاوان

شوانەی عاشق لەسەر بەردێ
ڕوو لەهەتاو
تێی چریکان
لە بەیتێکی تێچریکاو
تا ئەوساتە
بەرگوێی سیروان
بەرگوێی بەمۆ نەکەوتبوو
هەر کە بیستیان
ڕەوەز شێت بوو
کەژان خۆیان ڕائەوەشان
بەیت بوو.. بەیتی بازیان
بۆ شێخی بەردەقارەمان
* * *
بۆ سبەینێ، بۆ بەیانی
هەر کە یەکەم شەقژنی مەل
گەڵایان خەبەر کردەوە
نزم.. نزم هەڵفڕین و
باڵیان وەردا «زرێبار»
لە کێڵگەکەی ئەو بەرەوە
خاڵەی جووتیار
خۆ هەڵکردووی دەسقوڕاوی
سەری بۆ «شاهۆ» هەڵبڕی
لە هۆرەیەک تێی چریکان
تا ئەو ساتە
نە زرێبار و نە شاهۆ
بەر گوێی سووکیان نەکەوتبوو
هەر کە بیستیان
شەپۆل لای دایە بەستێن و
دەمی خوڕەی خۆی توند گرت و
هاژەی بڕی
شاهۆش درەختی باوەشی،
ڕائەژەنی
هۆرە بوو هۆرەی سۆزتکێن
بۆ بازیان
بۆ شێخی بەردەقارەمان
* * *
بۆ سبەینێ، بۆ بەیانی
هەر کە یەکەم پەڵەهەوری
وێڵ و نامۆ

گۆزەی خاڵی خستە سەر شان
چوو بۆ باران
وەختێ گەیشتە سەر سەری
گۆمەکەی «وان».
بۆ بەلەمێک تاق و تەنیا
چەتری سێبەری خۆی هەڵدا.
ماسیگری گوپقووپاوی
شەرواڵدڕاو
وەختێ تۆڕەکەی کردەوە و
بە هەردوو دەست
توند حەوای دا
بۆ ناو ئاو و
بۆ ئەو بەختەی کە ئەو ئەیویست
ئیدی لەپڕ
لە لاوکێ تێی چریکان
تا ئەو ساتە
نەهەوری سەر،
نەماسی بن،
بەر گوێی هیچیان نەکەوتبوو
هەر کەبیستیان
لەتاوانا هەوری نامۆ
گۆزەی پڕی لەدەست بەربوو
فرمێسکی هاوینەی داڕشت
پۆلە ماسی جووت‌جووت هاتن
ناو تۆڕی لەدەنگ نزیکیان،
کرد بە مۆڵگە بۆ گوێگرتن
لاوک بۆ لاوکی جۆشدان
بۆ بازیان
بۆ شێخی بەردەقارەمان.
12
لە دوای پتریش لە شەست ساڵ
لە شارێکی باڵاسووری
بەفر لە تەوێڵ نیشتووا
لە شارێکی دووسەد ساڵەی نەنووستووا
لە گەڕەکێکی دەست و قاچ قڵیشاوا
لە خانوویەکی سەرپەڕی کورتەباڵای
بێ هەناوا
لەناو ژوورێکی یەک چاوا
لە شەوێکی قژسپیدا

شاعیرێکی ئەم سەردەمە
بە چوار مشقی دانیشتووە و بالیفەکەی
لەسەر ڕانی خۆی داناوە
لەگەڵ وشەدا ڕێ ئەگرێ
لەگەڵ وشەدا ڕێ ئەبڕێ
بۆ بازیان
بۆ شێخی بەردەقارەمان
داستانێکی نوێ ئەنووسێ [1] [2]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژەپێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!
داستانی بەردە قارەمان نووسینی مامۆستا شێرکۆ بێکەس و خوێندنەوەی فەرهاد سەنگاوی. بەشی یەکەم
داستانی بەردە قارەمان نووسینی مامۆستا شێرکۆ بێکەس و خوێندنەوەی فەرهاد سەنگاوی. بەشی دووەم

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی هەڵبەست: نیشتمانی | جۆری هەڵبەست: نوێ | کێشی هەڵبەست: سەربەست |

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | دیوانی: ڕووبار، بەرهەمی: شێرکۆ بێکەس
[2] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | سەرچاوەی هۆنراوە بە شێوازی تێکست: ماڵپەری ڤەژینبوکس

کاتی تۆمارکردن: 25-08-2026
ناوی تۆمارکار: زریان سەرچناری

پۆل: وێنە و پێناس

بابەت: 30

دووربینەکەی شێخ مەحمودی نەمر

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=2015092322093586111

دووربینەکەی شێخ مەحمودی نەمر. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

سکۆپی وێنە: ڕەنگاوڕەنگ | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	

داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان
کاتی تۆمارکردن: 2015-09-23
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: هۆنراوە
بابەت: 31
دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230120150247459644
دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا
نووربەخشی ناسرەوێ مەیلی شەڕ و غەوغا ئەکا
ئینتقامی قەومی لێقەوماو بە حەق داوا ئەکا
ڕۆژ و شەو فیکرم لە دونیادا عەلەم بەرپا ئەکا
تیغی شیرم ئارەزووی سەیدی شکاری شا ئەکا
سەیری دوژمن کەن بە فیکری خامەوە بۆتە تەرەف
بۆ شکاری شێری شەرزە پیری ڕێوی هاتە سەف
نیشتمانی پاکی بێکەس دیوە بۆیە کەوتە گەف
وام لە مەیدانی شەجاعەتدا موبارێز کوا ئەسەف
سەفدەری ڕۆژی وەغایی تابینە داوا ئەکا
دەست بە دەست یەکتر بدەن ئەی لاوەکانی مەرد و قۆز
تاکوو کەی دوژمن لەناومانا ئەبێتە گورگی هۆز
بێن ببینە پشتیوانی یەکتر و بیکەینە تۆز
دەست بە داوێنی خوداوە بگرین و بگرین بە سۆز
تاکوو دوژمنمان لە جنّاتُ الإرَم بەرپا ئەکا
نامەوێ ژینی ئەسارەت، بەسمە عومری گومڕەهی
نایکەمە سەر خۆم بەدەستی موددەعی تاجی شەهی
قەد بە ئەمری دوژمنانم نامەوێ فەرماندەهی
نامەوێ تەختی کەی و بەختی جەم و شاهەنشەهی
تیشنەیی خوێنی عەدووم و بۆ حوقووقی وا ئەکا
تا بە ئازادی ئەگەم کوێری ئەکەم چاوی ڕەقیب
تا لە زوڵمی ئەجنەبی ڕزگار ئەبێ کوردی نەجیب
(أطلِب النَجاح و التوفیق مِن رَبّ المجیب)
ئایەتی (نَصر مِن الله) یە هەتا (فَتحٌ قَریب)
دەنگی تەگبیری سبەینانم بە (إلا الله) ئەکا.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی هەڵبەست: عیرفانی | جۆری هەڵبەست: کلاسیک | کێشی هەڵبەست: سەربەست |
QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەری ئاڵەکۆک
کاتی تۆمارکردن: 20-01-2023
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 32
دیوانی ئاوارە؛ شێعرەکانی شێخ مەحموودی حەفیدی بەرزنجی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220903200022431872

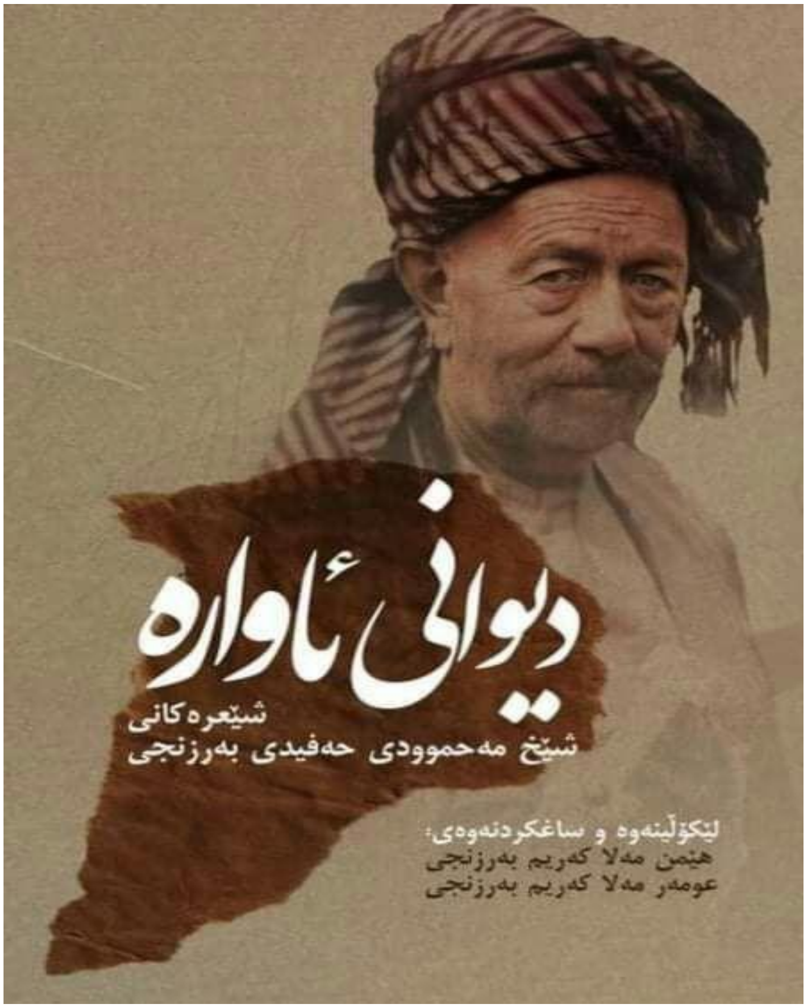

ناونیشانی پەڕتووک: دیوانی ئاوارە؛ شێعرەکانی شێخ مەحموودی حەفیدی بەرزنجی
لێکۆڵینەوە و ساغکردنەوە: هێمن مەلا کەریم بەرزنجی - عومەر مەلا کەریم بەرزنجی [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: هەڵبەست | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: نەخێر | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

دیوانی مامۆستا شێخ جەعفەر شێخ حسێن بەرزنجی	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
شبخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگاریۆ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | ئەمیر ئەحمەد
کاتی تۆمارکردن: 03-09-2022
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 33
دیوی شاعیرانەی شێخ مەحموودی نەمر
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20221124112424447458

دیوی شاعیرانەی شێخ مەحموودی نەمر
نووسینی: فەرهەنگ قەرەنی
شێخ مەحمودی حەفید کوڕی شێخ سەعیدی کوڕی شێخ مەحموودی بچکۆڵەی کوڕی کاک ئەحمەدی شێخی کوڕی شێخی مارفی نۆدێی بەرزنجی یە، لە ساڵی 1886 لە شاری سلێمانی لە دایک بووە.
لە شەوی 9لەسەر10/ 10/1956 لە نەخۆشخانەی (حیدریە) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە و لە مزگەوتی گەورەی سلێمانی بەخاک سپێردراوە.
دیوانی نوربەخشی
(شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحموودی بەرزنجی)
ئەگەرچی ژمارەی شیعرەکانی کەمەن بەڵام پانتاییەکی فراوانییان هەیە لە ئەدەبیات وشیعری کوردی.
نابێت بە تەنیا جەنابی شێخی مەرحوم وەک ڕابەر و کەسایەتییەکی سیاسی بناسین بەڵکوو ئەویش ئەدیبێکی سەردەمی خۆی بووە.
یەکەم شیعری بڵاوکراوەی شێخ مەحموود دەگەڕێتەوە بۆ ژمارە(2)ی گۆڤاری هەتاو لە مانگی مایسی ساڵی 1954 ی میلادی کە لەلایەن (گیوی موکریانی) یەوە بڵاوکراوەتەوە
دووەم جاریش(مەحەمەد گۆملەی نانەوا) دوو کۆپلەی لە 1957/10/10ژمارە(1364)ی ڕۆژنامەی ژیندا بڵاوکردۆتەوە.
دواتریش لەم ڕۆژنامە و لەوگۆڤارو تاکوتەرایانە پارچە شیعرەکانی بڵاو دەکرانەوە.
پەڕتووکی دیوانی نوربەخشی نووسیوە لە ساڵی 2006 لە شاری سلێمانی لە لایەن عومەر مەعروف بەرزنجی کۆکراوەتەوە و ئامادەکراوە و چاپکراوە.
نزیکی جەنابی شێخ لە شاعیرانی هاوسەردەمی خۆی
وەک ڕابەرێکی تەریقەتی قادری پەیوەندی بە ئەدەبیات و شیعر و کۆڕی شاعیرانەوە هەبووە.

هەروەها هاوڕێیەتی شاعیرانی هاوسەردەمی خۆی بووە وەک (حەمدی و ناری و شێخ نووری شێخ سالْح و بێخود وشێخ ئەحمەدی غەنی و شوکری فەزلْی وحسێن نازم و ڕەفیق حیلمی و تۆفیق وەهبی و شێخ سەلام و ئەحمەد خواجاو ئیماعیل حەقی شاوەیس و کەمالی)

ڕۆلْی شیعر لە نامە و دەستنووسەکانی شێخ مەحموود

یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەو شاعیرە ئەوەبووە، کاتێک نامەی سیاسی و کۆمەلاْیەتی بۆ کەسایەتییەکان بناردایە، کۆتایی نامەکەی بە شیعر دەڕازاندەوە بۆنموونە نامەیەک بۆ ئیسماعیل حەقی شاوەیس دەنووسێت و لە کۆتایی دەستنووسەکەیدا دەلْێت:

"بەیادگارئەنێرم بۆ شاوەیسی ڕەفیقم
لە دیدارما ببیێ بۆ میللەت شەفیقم"

ڕووخسارو ناوەرۆکی شیعرەکانی شێخ مەحموود

لە ڕووی ڕووخسارەوە لەسەرکێشی عەرووز داناوە، لە قافیەشدا پەیڕەوی یەکێتی قافییەی کردووە.

هاوکات شیعری پێنجین و چوارینە و تاک شیعری هەیە.

لە ڕووی ناوەرۆکیشەوە بە گشتی بەزمانێکی سیاسیی وپیاوانەی ڕەکیکەوە شیعری نووسیوە و دووره لەهەست وسۆزو ناسکی و باسی دلْداری وئەڤینداری لە دیوانەکەیدا حزووری نییە.

بەلاْم وەک عیشقی حەقیقی لە دیوانەکەیدا جۆرە پەیوەندییەک بەدی دەکرێت لەگەلْ خودادا وەک دەلْێت:

" غوربارو تۆزی میحنەتی دنیای هەلاکەتم
کەوتووەتە سەر دوو دیدە و شەئنی نەدامەتم
پەنجەی ئەجەل بە یەخەمەوە بەند بووە ئەلْێ
هەستە دوعا بخوازە بلْێ ڕوو لە قیامەتم"

شیعری هەجوو یان شەڕەشیعر

هەندێک جار شێخ مەحموود شەڕە شیعری کوردووە، بۆ نموونە کاتێک لەگەلْ ئینگلیزەکان شەڕ دەکات و فڕۆکە بۆردومانی دەکەن. عادیلەخانمی هاوژینی وەسمان پاشا کە نەیاری شێخ و دۆستی بەریتانییەکانە بەشیعرێک گالْتە بە شێخ مەحموود دەکات و دەلْێت:

"بە چاوی ئەحمەد بە قەبری پاشا
من ئەم بۆردوومانە زۆر لەلا باشا
تەیارە هات بە گیزە گیز
دەرپێی خام پڕ بوو لە میز"

شێخ مەحموودیش لەوەلاْمی خانمی وەسمان پاشادا دەلْێت:

"بە چاوی لەتیف، بە کوڕەکەی خانم
من ئەو بۆردومانە بە گونمە زانم "

کاتێک شێخ مەحموود نیازی خواستنی کچێکی هەبووە بەناوی (مینا)، کە هەندێک دەلْێن: لە مەریوان و هەندێکیش دەلْێن لە گوندی دۆلەسوور بووە، بەلاْم کچە زۆر جوان و شۆخ و شەنگ بووە، دیارە نەیویستووە لەگەلْ شێخ زەماوەند بکات و کەسێکی تر، کە دەگوترێت (لە هۆزی بلْباس) بووە بەتەمای خواستنی ئەو کچە بووە. بۆیە ناری شاعیر (مەلا کاکەحەمەی بێلوو) بە شیعرێک شێخ لەو بڕیارە پاشگەز دەکاتەوە. ئەمە چەند دێڕێکی شیعرەکەیە

"زەرفی مینا شاهی من مەزرووفی ئەلْماسی دەوێ
وەک کونی ماکینە دەرزی تیژ و ڕەققاصی دەوێ
قەتعی ڕێگەی دۆلەسوور و کانی گەرمی بەر مووان

هیممەتی چاپووک سواری قەومی بڵباسی دەوێ"
بەو شێوەیە نارپی شاعیر بڕیار بە شێخ مەحموود دەگۆڕێت و دەستبەرداری ئەوکچەی دەکات، یان ڕەنگە ڕاستتر بڵێین ئەوکچە ڕزگار دەکات.
جارێکی تر شێخ مەحموود بەیتە شیعرێک دەنێرێت بۆ شێخ محێدینی شێخ ساڵحی هەولێر و داوای تووتنی لێدەکات و دەڵێت:
"نە موحتاجی دەستوتفەنگتم نە شان و عەبا
موحتاجی چنگێ تووتنی خۆشناوم یان بێشەما"
کاریگەری شیعر بەسەر بڕیار وهەڵوێستە سیاسییەکانی
لە مانگی شوباتی 1922 شێخ مەحموود ئەحمەدموختاربەگی جاف دەستگیر دەکات و لە ئەشکەوتی (جەسەنە) لە سووورداش ماوەی چەند ڕۆژێک زیندانیی دەکات.
سەرئەنجام ئەحمەد موختاربەگ بە شیعرێک پاکانەی خۆی بۆ شێخ مەحموود دەدەبڕێت و هەروەها گوێڕایەڵیی و موخڵیسیی خۆشی دووپات دەکاتەوە، کە شیعرەکە دەگاتە دەستی شێخ مەحموود ئیتر فەرمانی لێخۆشبوون و ئازادیی بۆ ئەحمەد موختارجاف دەردەکات.
ئەحمەد موختارجاف دەڵێت:
"سەبا عەرزی خلوصیی و بەندەگیم، هەم دوعا خوانی
ببە بۆ خزمەت شاهی موحیتی گشت سلێمانی
بڵێ قوربانی تۆبم ئەی صلاح الدینی ئەیبوی
بە زۆری پەنجە وەک حەیدەر، بە سیما یوسفی سانی"
کاتێک پیرەمێرد لەدوای 25 ساڵ لە تورکیا دێتەوە بۆ کوردستان و سۆز و خۆشەویستی نیشتمان کەمەنکێشی دەکاتەوە بۆ سلێمانی، لەو سەردەمەشدا حوکمی پاشایی شێخ مەحموود دەبینێت و هەندێ شتی ناڕێک و گەندەڵیی و نەگونجاو پەستی دەکات و بە شیعرێک سەرنجی خۆی دەخاتەڕوو:
"لەگوێم دێ دەنگی لایلایەی وەتن، دایک جگەرسووتاو
ئەڕژێنێ بەسەر وێرانەکەی خوێناوییا خوێناو
ئەلاوێنێتەوە و ئەگری، سەری شنیە لەماتەمدا
شەو و ڕۆژ کۆتەڵی منداڵەکانە وا لەبەردەمدا
ئەڵێ: لەو گەردشەی کوردا، کوڕی چاکم هەبوو کوژران
ئەوەش مابوو هەموو مردن لەبرسا بێ کفن نێژران"
پیرەمێرد
هەندێ کەسی ناحەز ئەم شیعرە دەگەیەننە دەستی شێخ مەحموود و بەمانای خرپ لێکی ئەدەنەوە و زیادەی پێوە دەنێن، هەر ئەو ناحەزانە دێنەوە بۆ لای پیرەمێرد و وای تێئەگەیەنن کە گوایە شێخ مەحموود لە حاجی تۆفیق بەگ تووڕەیە و زۆر پەست بووە و هەڕەشەی کردووە.
ئیتر پیرەمێردیش بۆ ئەوەی دڵی شێخ مەحموود ئاشت بکاتەوە و نەهێڵێت شێخ زویر ببێت، شیعرێکی جوان و پڕمانای بۆ دەنووسێت، هەرچەندە دەڵێن ناوەرۆکی شیعرەکە فارسییە، بەڵام لای ئێمە گرنگە ئەوەیە کە بە شیعرێک دڵسۆزیی خۆی بۆ پاشای کوردستان دەدەبڕێت و دەڵێت:
"ئەبێ بەخشندە مل کەچ کا لە ڕاستی مووچەخۆری خۆی
سووراحی سەر فرووداێنێ لەبۆ پیاڵە کە تێکا بۆی
کە ئاو داری لەسەر سەر ڕاگرتووە ئەیزانی چی تیایە
لەلای نەنگە کە پەروەردەی نقومکا گەورەیی وایە"
کاتێک شێخ مەحموود ئەم شیعرەی پیرەمێردی بەدەست دەگات، پێئەکەنێت و ئەڵێت: دەفەرموو من

دەرەقەتی بەڵای وا چۆن دێم!
شێخ مەحموود ونزیکی لەخەڵک و شاعیران و ڕۆشنبیران ونامەگۆڕینەوە لەگەڵ دۆست و خەڵکە ئاساییەکە دەرخەری ئەو ڕاستییەن هەرگیز شێخ مەحموود وەک کەسایەتییەکی سیاسی وشک و دوورە پەرێز لە خەڵک نەژیاوە و جیاوزی ئەو لەگەڵ سەرکردایەتی سیاسی ئەمڕۆ ئاسمان و ڕێسمانە. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: ئەدەبی / ڕەخنەی ئەدەبی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 16-12-2020
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
سووورداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
فەرهەنگ قەرەنی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەری کوردراوم - 16-12-2020
کاتی تۆمارکردن: 24-11-2022
ناوی تۆمارکار: هومام تاهیر

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 34
دیوەخانی شێخ مەحمودی حەفید لە داریکەلی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20151122202307864822

دیوەخانی شێخ مەحمودی حەفید لە داریکەلی. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
سکۆپی وێنە: ڕەنگاوڕەنگ | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
باڵیۆزی بەریتانیا و شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلٍ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داریکەلی	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	
داوازیەکٍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	

دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پەوەنیێ میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
دیوەخان	وشە و دەستەواژە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان

کاتی تۆمارکردن: 22-11-2015

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: بەڵگەنامەکان
بابەت: 35
دەقی نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی (کۆمەڵەی گەلان) عصبە الامم پاریس 21 مارس 1931

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20211201184707397259

دەقی نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی (کۆمەڵەی گەلان) عصبە الامم
پاریس 21 مارس 1931
بەڕێز جەنابی سەرۆک
شانازی ئەوەم هەیە ترس و شکاتی نەتەوەیەکتان پێ ڕاگەیەنم کە خودی خۆتان خستوتانەتە ژێر ئینتداب و پاراستنی خۆتانەوە و دەشگوترێ ئەوەی ئینتداب دەکات، پارێزەریشە. ئەم نەتەوەیە نەتەوەی کوردە کە من زۆر شانازی بەوەوە دەکەم بە یەکێک لەوان دەژمێرێم و ئیستا ئەم نەتەوەیە لە بەشی باشوری وڵاتی گەورەی کوردان کە بە عیراقەوە لکینراوە، نیشتە جێ یە.
من بەئەرکی خۆمی دەزانم سەرنجی بەڕێزتان بۆ ئەو خاڵە ڕاکێشم کە خاکی کوردستانی لکێنراو بە عیراقەوە، بەهیچ شیوەیەک وەک (بین النهرین) نەکەوتۆتە ژێر دەستی هیچ یەک لە هیزەکانی دەوڵەتە یەکگرتوەکان یان دەوڵەتە هاوپەیمانەکان. کوردەکان خۆیان لە 1918دا چەکیان هەڵگرت و هێزەکانی تورکیان ناچارکرد خاکەکەیان چۆڵ بکەن, سەربەخۆییان ڕاگەیاندن و دەوڵەتیکیان دروستکرد کە بەڕێوبەرایەتی وڵاتی بەناوی (دەوڵەتی کوردستانی باشور) گرتە دەست. لەو سەردەمەدا عێراق پشێوی تێکەوتبوو، هێشتا هێزەکانی یەکگرتوو(متحد) و هاوپەیمانی (متفقین) لە ناویدا جەنگیان دەکرد. پاشان بۆ بەدبەختی ئێمە خاکەکەمان بە عێراقەوە لکێنراو، ئەوروپاش کە لافی ئەوەی لێ دەدا کە بۆ بەرگریکردن لە ماف و دادپەروەری چەکی هەڵگرتووە، لە بەرامبەر ئەم ستەمە گەورەیەدا بێ دەنگ بوو. ستەمێک کە چارەنووس و داهاتووی نەتەوەیەک کە ئەگەر چی نەک بە ڕەسمی بەڵام بەکردەوە بووبوە خاوەن دەوڵەتی سەربەخۆ، خۆی بەستەوە بە چارەنوسی نەتەوەیەکی دیەوە، کە نەژاد و داب و نەریت و مێژوو زمان و سیمایان لەیەک جیاوازە. گەر چی هێشتا جێی سوپاس بوو کە باری ئەم ستەمە گەورەیە بەو بەڵێنە کەم بووەوە کە (کۆمەڵی گەلان) سەبارەت بە بەخشینی خودموختاریەکی تەواو بە کوردستانی باشوری دابوو.

بەڵێ لەگەڵ ئەوەشدا کە چەندان ساڵ بەسەر ئەو بەڵێنەدا تێدەپەڕێ کەچی نەک هەر بەڵێنەکە جێبەجێ نەکراوە بەڵکو بەپێچەوانەوە ژیانی خۆمان و ژن و مناڵ و باوکانمان لە ژێر هەڕەشەی ئاگری تۆپ و فرۆکە بۆمبهاوێژەکان و ڕەشاشە دایە، بەو تاوانەی ئامادەنین ببین بە عەرەب و چاو لە ڕێی جێبەجێکردنی ئەو بەڵێنانەین کە پێمان دراوە.

دەوڵەتی عێراق هیچ دوودڵ نەبووە لەوەی شاری سلێمانی – پایتەختی کوردستانی باشور- بۆمباران بکات و کوردەکانی ئەم شارەی کوشتوە بەتاوانی ئەوەی ئامادە نەبوون بەشداری لە هەڵبژاردنێکدا بکەن کە ئەو دەیەوێت بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندی سەبارەت بە بڕیاریک ئەنجامی بدات کە هەموو مافە ڕەواکانی کوردان پێشێل دەکاو کۆشکی ئومێد و ئارەزویان بۆ ئاینده، دەڕمێنێ.
ئێمە بڕوامان وایە ئەم تۆپ و گوللانەی بەسەر قوربانیانی کوردی دانیشتوی کوردستانی باشوردا دەبارێ، لە بنەڕەتدا هێرشێکیشە دەکرێتە سەر حەیاو ئابڕووی (کۆمەڵی گەلان). چونکە کوردەکان لەژێر ئینتدابی ئەو (کۆمەڵە) یەدان، واتە لەژێر پاریزگاری ئەودان.

ئەگەر هێزەکانی دوڵەتی عەرەبی عێراقی پشتیان بە فڕۆکە و سوپاکانی دەوڵەتی ئینگلیز نەدەبەست کە (کۆمەڵی گەلان) ئینتدابی ئەم سەرزەمینەی بە ئەوان سپارد و تابەناوی (کۆمەڵەی گەلانەوە) بەڕیوەی بەرن، ئەوا مێژوو دوبارە دەبۆوە و هیرشکردن بۆ بەغدا و داگیرکردنی بۆ کوردەکان وەک کاری ڕۆژانە ئاسان دەبوو. ئیمە ئامادەین و هەمیشەش ئامادە دەبین لەبەرامبەر عەرەبەکاندا، بەرگری لە ولاتەکەمان بکەین. بەڵام لەبەر ئەوەی نامانەوێت توشی ڕوبەروبونەوەیەکی چەکداری بین لەگەڵ دەوڵەتی ئینگلیزدا کە بەناوی ئەو (کۆمەڵە) بەڕیزەوە هەنگاو دەنێ، ئەوا وامان بەباش زانی بۆ شکاتکردن ڕوبکەینە (کۆمەڵەی گەلان) و داوای جێبەجێکردنی ماف و دادپەروەری بین.
بێگومان بەداواکاری ئەوەی وڵاتی ئێمە بە عیراقەوە بلکێنرێ و هەوڵدان بۆ ڕازیکردنمان بۆ قبوڵکردنی ئەم لکاندنە بەزۆری چەک، بەهیچ شێوەیەک ئەو ئاشتی و ئاسایشەی کە (کۆمەڵی گەلان) دەیەوێت لەم بەشەی دنیادا بەرپای بکات، دابین ناکرێت.تا ئەوکاتەی چارەنوسی ولاتی کورد بەدەستی ڕۆڵەکانی خۆی نەسپێرێ و تا ئەودەمەی دەوڵەتیکی کوردی بەڕیوەبەرایەتی بەشی کوردنشینی ئەم ناوچەیە نەگرێتە دەست، ئومیدێک بە ئاشتی و ئاسایش لەم ناوچەیەدا نیە. کورد کە خاوەن مێژویەکی هەزار ساڵەن و هەمیشە لە قۆناغە جیاوازەکانی مێژودا زانیویانە و توانیویانە بەرگری لە ژیان و ولات و مێژوو دەزگا نەتەوەییەکانی خۆیان بکەن، ئێستە بڕیاریان داوە بۆ بەرگریکردنی چەکدارانە لە خۆیان تا دواکەس بمرن، بەڵام مل بۆ کۆیلەیەتی عەرەبەکانی عیراق، کەچ نەکەن. ئێمەی کورد دەمانەوێت لەگەڵ هەموو گەل و نەتەوەکاندا دۆست بین و بەرامبەر بەهیچ گەلێکیش ڕقمان لە دڵدا نیە. بەڵام لە کاتیکدا کە سەربەخۆیی تەنانەت بەهەندی گەلی سەرەتایی ئەفریقا وەک لیبریا دەدرێت و لەگەلی وەک ئێمە زەوت دەکرێت کە توانیوێتی بەشەرەف وئازایەتی و قارەمانیتی و غەریزەی پاڵەوانی و هۆش وزیرەکی خۆی پایەیەکی مەزن لە مێژووی گەلاندا بەدەست بهێنێ، ئیدی ئەمە ستەمێکە کە ناتوانین لێی بێدەنگ بین. بەتایبەتی کە پێش ماوەیەک دەوڵەتی عێراق کە توشی نەخۆشی دەمارگیری توند ڕەوی نەژادی بووە، هەوڵ ئەدا بە پشتیوانی دەوڵەتی ئینگلیز وبەهۆی خوێناویترین هەنگاوی جەنگیەوە، بەرگریکردنمان تێک بشکێنێ.

خوێن وئاگر هەرگیز نەیتوانیوە و ناتوانن ڕاستیە مێژوییەکان بگۆڕن و سەدان هەزار کوردی وەک سەلاحەدین و کەریم خانی زەند بکەن بەعەرەب. نەتەوەی من و خودی خۆشم بەهیچ شێوەیەک دەمارگیری ئاینزایی (مزهبی) مان نیە و تینوی خوێنڕێژی نین و ئەگەر چەکیشمان هەڵگرتووە تەنها لەبەر ئەوەیە کە ناچاریان کردوین و

بەسەریاندا سەپاندوین.

ئێمە خواستی دەسەڵاتگرتن بەسەر هیچ نەتەوەو هیچ وڵاتیکماندا نیەو نامانەوێ ئاغاو سەرداری هیچ کەسێک بین. بەڵام ئەوەش قبوڵناکەین کە خەڵکانی دی بەسەرماندا زاڵ بن یان جگە لە خۆمان سەردار وئاغایەکمان هەبێت. ئەمەش خۆی ئامانج و ئایدالیکە کە چەندان هەزار کەس لەکاتی ئەم جەنگی دوایدا، لە پێناوی دا گیانی خۆیان فیداکرد.ئەمە جگە لەوەی ئەمە مافێکە کە خودی (کۆمەڵی گەلان) هەر لەم ڕۆژانەی دوایدا، بۆی سەلماندوین ڕیگەم بدەن بە دڵنیاییەوە پێتان ڕابگەیەنم ئەم دۆخی شۆڕشگێڕیەی کە هۆکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ بەدنیەتی دەسەڵاتدارانی عێراق، کۆتای پێ نایەت ئەوکاتەنەبێت کە هەموو مافەڕەواکانی کورد بەڕەسمی بناسرێ و لەبەرچاو بگیرێ.
ئەوەی ئێمە دەمانەوێت داننانە بە سەربەخۆیی وڵاتەکەماندا... واتە (دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستانی باشور) داو بڕین و لەناوچونی هەموو پەیوەندیەک بەدەوڵەتی عەرەبی عێراقەوە. جگە لەمەش پەیمانی تازەی نیوان ئینگلیز و عێراق کە کۆتایی بە ئینتدابی ئینگلیزی بەسەر عێراقدا دێنێ، ئەو ڕاستیە دەردەخات کە ئەو ڕێگە چارەیەی پێشنیارمان کردووە بە تەواوی عقلانیە و هیچ ڕێگەیەکی دەربازبونی لێ نیە.
کۆمەڵی گەلان دەبێ گەر بەسەرنجدان لە ڕوداوەکانیش بووە، بگەڕێتەوە بۆ بڕیارەکەی خۆی کە 1925 داویتی.
لەگەڵ ئەوپەڕی ڕێزمدا
شێخ مەحمود بە نوێنەرایەتی
دانیشتوانی کوردستانی باشور

سەرچاوە
کتێبی شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان بەرگی دووەم لەنووسینی محەممەد ڕەسوڵ هاوار[1].
سەرچاوە : کتێبی سەردەمی قەڵەم و موراجەعات (1928-1931)نوسینی نەوشیروان مستەفا[2]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 30یەکان (30-39) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | دەستنووس | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژووییە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | کتێبی شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان بەرگی دووەم لەنووسینی محەممەد ڕەسوڵ هاوار
[2] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | کتێبی سەردەمی قەڵەم و موراجەعات (1928-1931)نوسینی نەوشیروان مستەفا

کاتی تۆمارکردن: 2021-12-01
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 36
ساڵی 1938 بوو لەگەڵ شێخ نووری بابەعەلی و یەکێکی تریش بوو چووین بۆ بەغدا، شێخ مەحموودی مەلیک لە بەغدا بوو لە گەڕەکی «سلێخ» دائەنی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250628185303643277

ساڵی 1938 بوو لەگەڵ شێخ نووری بابەعەلی و یەکێکی تریش بوو چووین بۆ بەغدا، شێخ مەحموودی مەلیک لە بەغدا بوو لە گەڕەکی «سلێخ» دائەنیشت، چووین بۆ زیارەتی. دیوەخانەکەی چەند کەسێکی تری لێ بوو، ئەوان هەستان ئێمە ماینەوە. لە فەلەستینەوە هێشوویەکی دەنک درێژیان بە دیاری بۆ شێخ هێنابوو پێیان ئەوت «مۆز». شێخ سەر و دەنکی دایێ بیخۆین. بە دەستیەوە داماین نەمانزانی چۆنی بخۆین و چۆن ئەخورێ. شێخ هەستی پێکرد، خۆیشی دەنکێکی هێنا لەبەر چاومانەوە پاکی کرد و خواردی، وتی ئاوا ئەخورێ. ئێمەش دەستمان کرد بە پێکەنین، وتمان یا شێخ بەخوا سولەیمانی تا ئێستا شتی وای نەدیوە.

خوا و ڕاسان لەوکاتەدا فەرەجی ڕەشان بە بەرچنەیەکی گەورەی ڕێواسەوە کردی بە ژوورا، بەڵام ئێمە مۆزەکەمان خواردبوو، شێخ چاک و چۆنی لەگەڵا کرد و فەرمووی فەرەج ئەوە چیت هێناوە؟ وتی قوربان نەختێ ڕێواسە. شێخ وتی بیهێنن. لەوکاتەدا کە بەرچنەکەیان هێنا دوو سێ عەرەب و هەندێ ئەفەندی و هەندێ عەگاڵ بەسەر لە شێخەکانی عەرەب لە پاش سەلام دانیشتن. شێخ لە ڕێواسەکەی بەدەستەوە بوو هەر یەک سەر و ڕێواسی دا بە هەمووومان، کابرا عەرەبەکان تۆزێ سەیریان کرد و هەر بەو جۆرە بە توێکڵەوە بەریبوونە خواردنی، ئەمجا ئێمە پاکمان کرد و خواردمان. عەرەبەکان زۆر تەریق بوونەوە هەر ئەیانوت «شنو هرا». بەڵام قسەی خۆمان بێ ئێمە ئاقڵتر بووین. دەنگە مۆزێکیشی دا بە فەرەج، فەرەجیش بە دەستیەوە داما، بەڵام ئێمە تازە فێر بووبووین پێمان وت.[1]
تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: بەغدا | وڵات: ئێراق |
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 663
کاتی تۆمارکردن: 2025-06-28
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 37
سێ قوربانییەکە: شێخ سەعید بەرزنجی - شێخ عەبدولسەلام بارزانی - شێخ زاری ئەلزەوبەعی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20111029080854626333

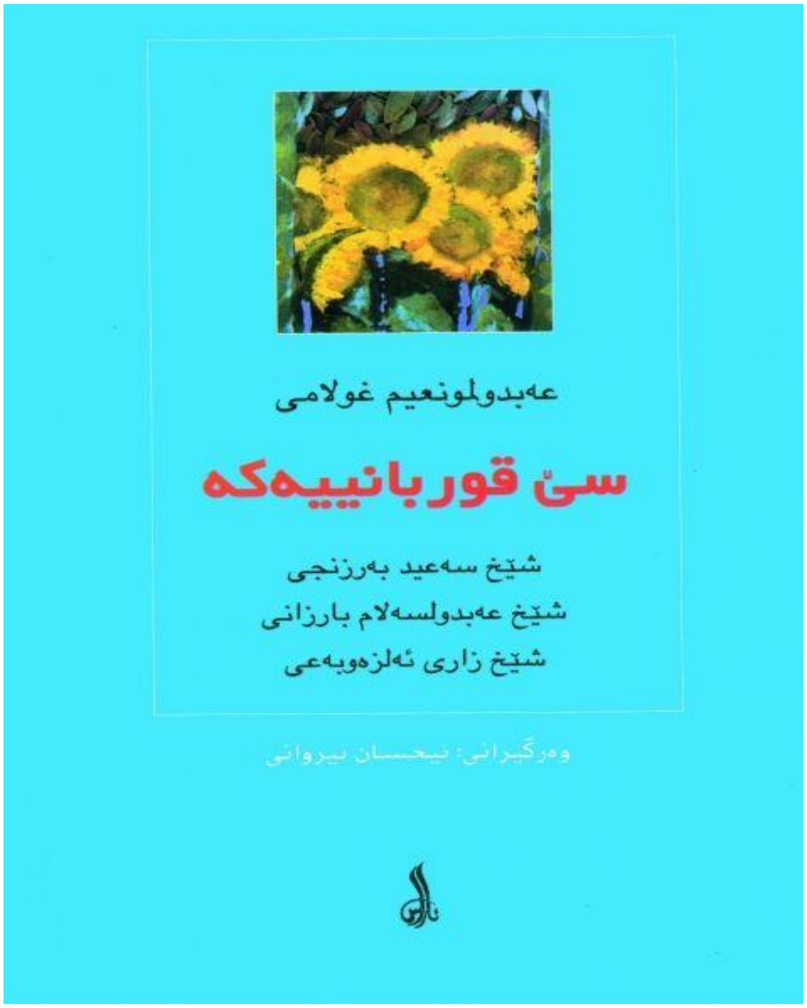

عەبدولمونعیم غولامی
وەرگێڕانی: ئیحسان ئیروانی
دەزگای ئاراس - 2004

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: پۆلێننەکراو | جۆری دۆکومێنت: وەرگێردراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2004
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1909-10-00	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
2004-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پێش سەد ساڵ لە بارزان بەها بۆ مرۆڤ گەڕایەوە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس	دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ عەبدولسەلام بارزانی	شەهیدان	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ عەبدولسەلام بارزانی لەگەڵ پیتر ئالۆف جیگری کونسوڵگەری ڕووسیا لە شاری ئورومییە - ساڵی 1914	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
لە (107)ەمین ساڵیادی لەسێدارەدانیدا شێخ عەبدولسەلام بارزانی یەکەمین ڕابەر بووە داوای سەربەخۆیی کوردستانی کردووە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
ڕاپەڕینی شێخ عەبدولسەلامی دووەمی بارزان لە بەڵگەنامە عوسمانییەکاندا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەرتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەرتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 2011-10-29

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 38
سەردار ڕەشیدی ئەردەڵان و شێخ مەحمودی حەفید لە بیستەکانی سەدەی بیستەم
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250505143334635257

شوێن: کوردستان
ساڵی گیرانی وێنەکە: بیستەکانی سەدەی بیستەم
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لە ڕاستەوە: سەردار ڕەشیدی ئەردەڵان و شێخ مەحمودی حەفید.
ناوی وێنەگر: نەناسراوە.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحموودی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغدادێ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پارێزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | سەرچڵ یونس - Sarchl Youns 2025-04-03

کاتی تۆمارکردن: 2025-05-05

ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 39
سەردەمی دەسەڵاتی شێخ مەحموودی حەفید لە سولەیمانی، شێخ لە حاجی مستەفا پاشای یامڵکی توورە ئەبێ و ئەمر ئەکا بیگرن
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260108092009670910

سەردەمی دەسەڵاتی شێخ مەحموودی حەفید لە سولەیمانی، شێخ لە حاجی مستەفا پاشای یامڵکی توورە ئەبێ و ئەمر ئەکا بیگرن. حاجی مستەفا پاشا کە ئەزانێ ئیش زۆر خەتەرە و ئەگەر لەو وەختەدا بیبەنە لای شێخ مەحموود ئەیکوژێ، دێتە سەر ئەوە خۆی بشارێتەوە، هیچ پەنایەک نادۆزێتەوە ئەوە نەبێ کە پەلاماری قورئانێک بدات و بچێت بۆ گردی سەیوان.
بە پەلەپرۆزێ قورئانێک هەڵئەگرێ و ئەچێ بۆ گردی سەیوان، لەو کاتەدا پیاوەکانی شێخ مەحموود ئەیبینن و هەڕا ئەکەن بە شوێنیا، ئەویش گورج لەسەر قەبرێک دائەنیشێ و دەست ئەکا بە قورئان خوێندن. پیاوەکان دێن ئەیگرن و ئەیبەن بۆ لای شێخ مەحموود، شێخ دەست ئەکا بە قسە کردن و پێی ئەڵێ تۆ ئیشی نابەجێ ئەکەی و قۆمیتەت لە دژی من کردووە. ئەویش ئەڵێ یا شێخ! بە قەبری دایکم من ئاگام لە هیچ نییە و بە تەواوی تەرکی هەموو شتێکم کردووە. ئەوە لەو پیاوانە بپرسە بزانە منیان لە کوێ هێنا؟ من لەسەر قەبری دایکم بووم و قورئانم بۆ ئەخوێند، حەق زۆر بە سەرمەوەیە.
شێخ ئەم قسەیەی بە لاوە سەیر ئەبێ، چونکە ئەزانێ درۆ ئەکا، دایکی چی و قورئانی چی! لەگەڵ ئەمانەشا ئەڵێ بڕۆ با خاتری قەبرە درۆزنەکەی دایکت بێ. لە ڕاستیشدا قەبری دایک نەبوو، هەروا چووبوو لەسەر قەبرێک دانیشتبوو و بۆ ئەو ڕۆژە کردبووی بە دایکی خۆی. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
ئایا ئەم بەسەرهاتە لە ڕاستیدا ڕوویداوە؟ : بەڵێ | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ مەحموودی بەرزنجی پیسە پارێزگاری کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 1069

کاتی تۆمارکردن: 08-01-2026
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: هۆنراوە
بابەت: 40
شکار
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260830095450701522
شکار
شێخ مەحمودی حەفید
لە پەرتووکی: نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی

کاتی شکارە دڵ بە موحیببەت کە برسییە
من بازم و شکاری وەتەن بێ ریا ئەکەم
پارێز ئەکەم بە هیممەتی حەیدەر حقووقی کورد
یا رۆحی خۆم و ئالی پەیەمبەر فیدا ئەکەم
گەر مانعی حەقی میللەتی کورد بین عەرەب
بێ شک نوێژەکانم بە کوردی قەزا ئەکەم
حاجی تەواف ئەکەم گەر تالعیش مەددە بدا
ئەم قەلبی قەڵبمە بە سەفا و مەروە ساف ئەکەم
نەقشی و سوورەوەردی و چەشتی و قادری
ئەمریان بە فەرزی عەین ئەزانم وەک یەک ئەدا ئەکەم
مەلا عەزیزی موفتی و بابا عەلی بم لە وەرعدا
بۆ ئەو غەزالە دڵفرێنە لەسەر سەر هەرا ئەکەم
فەرقی بەینی قادری و نەقشی هێندەیە
سۆفی لە ورگی ئەدا منیش زەرگی پیا ئەکەم [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی هەڵبەست: نیشتمانی | جۆری هەڵبەست: کلاسیک | کێشی هەڵبەست: سەربەست |
رۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1919
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1919-01-01	رێکەوت و رووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی ڤەژینبۆکس - 2026-08-30

کاتی تۆمارکردن: 30-08-2026
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 41
شۆڕشەکانی شێخ مەحمود
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20211212191000398412
شۆڕشەکانی شێخ مەحمود

داگیرکردنی تەواوی ویلایەتی مووسڵ لە لایەن ئینگلیزەکانەوە لە ساڵی 1918ی.ز دا بەپێچەوانەی بڕیارەکانی ڕێککەوتننامەی سایکس-بیکۆی ساڵی 1916ی.ز نێوان بەریتانیا و فەڕەنسا بوو، چونکە بە پێی ئەم ڕێککەوتننامەیە، ویلایەتی مووسڵ ناوچەیەکی ژێر دەسەڵاتی فەڕەنسی بوو، ئەمە لە لایەک لە لایەکی ترەوە داگیرکردنی شاری مووسڵ لە لایەن بەریتانیاوە بە بێ شەڕ و دوای ئاگربەستی مۆدرۆس بوو بەهۆی درووستبوونی کێشەیەک لەگەڵ دەوڵەتی عوسمانی داگیرکەر کە بە (کێشەی مووسڵ) ناسراوە.

بەریتانیا تەواو پێچەوانەی ویست و ئارەزووی خەڵکی کورد لە ساڵی 1925ی.ز ویلایەتی مووسڵی بە دەوڵەتی تازە دامەزێندراوی عێراقی داگیرکەرەوە لکاند.

ئینگلیزەکان پێش ئەوەی بێنە سلێمانی شێخ مەحموود خۆی نامەی بۆناردن و ئامادەیی کوردی بۆ پشتیوانی ئینگلیز دەربڕی بە مەرجێک مافەکانی گەلی کورد لەبەر چاو بگرن.

دوای ئەمە (مێجەر نوئێل) بە نوێنەرایەتی ئینگلیز هاتە سلێمانی و لە 17ی تشرینی دووەمی 1918ی.ز دا شێخ مەحموودی وەک حوکمداری سلێمانی ڕاگەیاند، بەبێ ئەوەی واتای سنووری حوکمداری شێخ مەحموود دیاری بکرێت، کە دوواتر ئەمانە بوون بەخاڵێکی گرنگ لە ناکۆکییەکانی نێوانیاندا.

سەرەتا شێخ مەحموودی حەفید لە 21ی نیسانی ساڵی 1919ی.ز دوای ئەوەی ئینگلیزە داگیرکەرەکان ویستیان حکوومەتەکەی بڕووخێنن، ئەویش لە ناوچەی سلێمانی توانی هەرچی فەرمانبەر و سەربازی ئینگلیزی هەیە دەریان بکات، بۆیە ئینگلیزەکانیش هێرشێکی گەورەیان کردە سەر شێخ مەحموود و پایتەختەکەی، ئەوە بوو چەند شەڕێکی گەورە لەنێوانیاندا ڕووی دا، تا لە حوزەیرانی ساڵی 1919ی.ز لە شەڕی دەربەندی بازیان، کە تێیدا جەنگاوەرەکانی کورد بە سەرۆکایەتی شێخ مەحموود ئازایەتییەکی گەورەیان نواند لە بەرانبەر هێزی داگیرکەری ئینگلیزدا.

بەڵام ناهاوسەنگی تەرازووی هێزی سوپای نێوان هەر دوولا، کەمی خاروبار و تەقەمەنی جەنگی و خیانەتی هەندێک لە سەرۆک هۆزەکانی کورد و دواتریش برینداربوونی شێخ مەحموود لەپاڵ (بەردە قارەمان)دا، سەرجەم ئەم خاڵانە بوون بەهۆی تێکشکاندنی سوپاکەی شێخ مەحموود و دواتریش لە کاتی بەدیل گیرانی خودی شێخ، ئینگلیزەکان بڕیاری سێدارەیان بۆ دەرکرد، بەڵام دواتر بڕیارەکە گۆڕدرا و بەدەست بەسەری ڕەوانەی هیندستان کرا و تا ساڵی 1922ی.ز لەوێ مایەوە.

لە ماوەی هێشتنەوەی شێخ مەحموود لە هیندستان بارودۆخی عێراق بەگشتی و کوردستان لەهەڵچووندا بوو.

لەو ماوەیەدا لە (25)ی تشرینی یەکەمی ساڵی 1920ی.ز حکوومەتی کاتی عێراقی داگیرکەر دامەزرێندرا.

لە ئازاری ساڵی 1921ی.ز یشدا بەسەرپەرشتی (ونستۆن چەرچڵ)ی وەزیری داگیرگەکانی بەریتانیا لەسەر چارەنووسی عێراق و باشووری کوردستان کۆنگرەی قاهیرە بەسترا، لەم کۆنگرەیەدا جگە لە بڕیاری دانانی (فەیسەڵ کوڕی حسێن) پادشای عێراق، چارەنووسی (ویلایەتی مووسڵ)یش وەک بەشێک لە دەوڵەتی عێراق سەیر نەکرا بوو.

ئەوکاتەی شێخ لە هیندستان دەست بەسەر بوو، سلێمانی تا ساڵی 1922ی.ز ڕاستەوخۆ لەژێر دەسەڵاتی ئینگلیز و ئەفسەرەکانیدا بەڕێوە دەچوو، لەو ماوەیەدا ساڵی (1919تاکوو1922ی.ز) لە ئەنجامی گوشاری خەڵکی کوردستان بەگشتی و شاری سلێمانی بەتایبەتی، هەڕەشەی مەترسی تورکە داگیرکەرەکانیش لەچەند ناوچەیەکی کوردستان، ئینگلیز بۆ ئارام کردنەوەی بارودۆخەکە، ئازادکردنی شێخ مەحموودی بەباشترین چارەسەر دەزانی.

دوای ئەوەی شێخ مەحموود لەناو پێشوازییەکی گەورەدا لە 30ی ئەیلوولی 1922ی.ز گەیشتەوە سلێمانی، لە 10ی تشرینی یەکەمی هەمان ساڵدا بەفەرمانێکی حوکمداری کابینەی حکوومەتەکەی لە سلێمانی ڕاگەیاند و خۆیشی وەک (مەلیک)ی کوردستان ناسێندرا.

ئەندامانی حکوومەتەکەی شێخ مەحموود بریتی بوون لە:

1- سەرۆک وەزیران و سوپا سالار: شێخ قادری حەفید
2- وەزیری ناوخۆ: شێخ محەممەد غەریب
3- وەزیری دارایی: کەریمی عەلەکە
4- وەزیری پەروەردە (مەعاریف): مستەفا پاشای یامولکی
5- وزیری ئەشغال: محەممەد ئاغا عەبدولڕەحمان ئاغا
6- لێپرسراوی گشتی گومرک: ئەحمەد بەگی فەتاح بەگ
7- لێپرسراوی گشتی ئاسایش: سەید ئەحمەدی بەررنجی
8- مۆفەتیشی گشت: میر لیوا سدیق پاشای قادری
9- وزیری بەرگری: ساڵح زەکی بەگی ساحێبقڕان

ئینجا موتەسەڕیف و پارێزگار و بەڕێوەبەری ناحیە و پۆستە گرنگەکانی تری دەستنیشان کرد و ئاڵای کوردستان لەسەر هەموو دام و دەزگا و بیناکانی حکوومەت هەڵکرا، بێگۆمان ئەم کارانە بەدڵی ئینگلیزە داگیرکەرەکان و تەنانەت حکوومەتی تازەی عێراقی داگیرکەر نەبوو.

شێخ مەحموود نەیدەویست و بەوەش ڕازی نەدەبووکە تەنیا داروودەستەی ئینگلیز ملکەچ و گوێڕایەڵی فەرمانەکانی ئەوان بێت، بەڵکوو دەیویست سنووری دەسەڵات و سنوورێکی جۆگرافی دیاریکراوی هەبێت و کەس دەست نەخاتە نێوکاروبارییەوە، ئەمە لە لایەک و لە لایەکی ترەوە، ئەوکاتە تورکە داگیرکەرەکان هێزێکیان بە سەرۆکایەتی عەلی شەفیق (ئۆزدەمیر پاشا) ڕەوانەی ڕەواندز کردبوو، ئەمانە هەوڵیان دەدا لە شێخ مەحموود نزیک ببنەوە، شێخ مەحموودیش ئەوکاتە چ بەهۆی نائۆمێد بوونی لە ئینگلیز و چ لەژێر کارتێکردنی تورکە داگیرکەرەکان، وردەوردە لە تورکەکان نزیکتر دەکەوتەوە.

سەرجەم ئەمانە ڕێگە خۆشکەر بوون بۆ دووبارە گرژبوونەوەی پەیوەندییەکانی نێوان شێخ مەحموود و ئینگلیز و دواتریش دەستپێکردنەوەی شەڕی نێوانیان.

ئینگلیزەکان بۆ لەناوبرنی حکوومەتەکەی شێخ مەحموود لە 22ی شوباتی ساڵی 1922ی.ز بە فڕۆکە بەخەستی بۆردوومانی شاری سلێمانیان کرد و خەڵکێکی مەدەنی زۆریان کوشت.

شێخ مەحموودیش لە سەرەتای ئازاری هەمان ساڵدا، ڕوویکردە ئەشکەوتی جاسەنە لە سوورداش.

بەڵام دوای ئەوەی ئینگلیزەکان لە حوزەیرانی ساڵی 1923ی.ز (سلێمانی)یان چۆڵکرد، لە تەمووزی هەمان ساڵدا جارێکی تر شێخ گەڕایەوە سلێمانی.

شەڕ و ناکۆکی نێوان شێخ و ئینگلیز کۆتایی پێنەهات، لە دوایدا بە بڕیاری کۆمەڵەی گەلانیش ویلایەتی مووسڵ بە عێراق دەستکردی داگیرکەرەوە لکێنرا.

ئەم بڕیاری لکاندنە پێچەوانەی خواستی ڕووناکبیران و زۆرینەی خەڵکی ویلایەتەکە و جووڵانەوەی ڕزگاری خوازی گەلی کورد بوو.

تا ئەو کاتەی بەپێی ڕێککەوتنی ئینگلیز و شێخ، شێخ مەحموود لە گوندی پیران و لە سەر سنووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان مایەوە، بە مەرجێک دەست لە کاروباری سیاسی وەرنەداتەوە.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان | تورکیا | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
سووررداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژوویی	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | کورد زانست
کاتی تۆمارکردن: 12-12-2021
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 42

شۆڕشەکانی کورد و کوردو کۆماری عێراق

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20190330222447284007

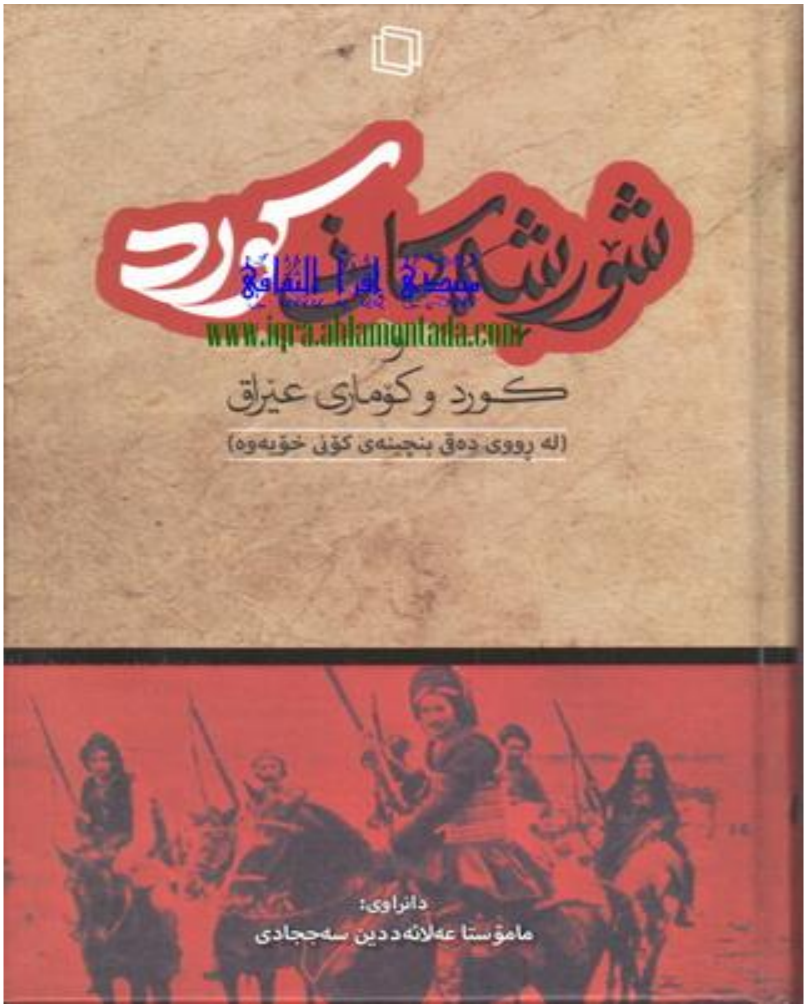

شۆڕشەکانی کورد و کوردو کۆماری عێراق

دانانی: عەلائەدین سەجادی

بڵاوکار: پەخش و بڵاوکردنەوەی کوردستان - سنە

چاپی یەکەم 1438 - 2017

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سەقز | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2017

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	کوردیی ناوەڕاست	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	2017-01-01

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپیدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 30-03-2019

ناوی تۆمارکار: زریان سەرچناری

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 43
شێخ سەعید بەرزنجی و کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ساڵی 1912
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220207171949404194

شوێن: مەهاباد
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1912
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: (شێخ سەعید بەرزنجی و کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان).
ناوی وێنەگر: (نەناسراو). [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 10یەکان (10-19) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: مەهاباد | وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1912
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1912-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | کەیفی ئەسعەد
کاتی تۆمارکردن: 07-02-2022
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: ژیاننامە
بابەت: 44
شێخ غەریبی باساک
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220204191504403897

ناو: غەریب
نازناو: باساک
ساڵی لەدایکبوون: 1903
ڕۆژی کۆچی دوایی: 06-05-1980
شوێنی لەدایکبوون: سلێمانی
شوێنی کۆچی دوایی: سلێمانی
ژیاننامە
شێخ غەریبی باساک لە دایکبووی ساڵی 1903 لە شاری سلێمانی، کەسایەتییەکی ناسراوی شار بووە و یەکێک لە یاران و هاوڕێیانی شیخ مەحمودی حەفید بووە، هەروەها نیشتمانپەروەرێک بووە کە لە دوای بڵاوبوونەوەی دەنگۆی بە ناکام گەیشتنی کۆماری کوردستان خۆی گەیاندووەتە شاری مەهاباد بۆ ڕزگارکردنی هەندێک لە

خێزانەکان، وە لە ڕۆژی 06-05-1980 کۆچی دوایی کردووە. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

بیروباوەڕی سیاسی: نەتەوەیی | جۆری کەس: ناسراو | کەسایەتی | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (لەدایکبوون): سلێمانی | شار و شارۆچکەکان (کۆچی دوایی): سلێمانی | شوێنی نیشتەنی: کوردستان | لەژیاندا ماوە؟: نەخێر | نەتەوە: کورد | وڵات (لەدایکبوون): باشووری کوردستان | وڵات (کۆچی دوایی): باشووری کوردستان | ڕەگەزی کەس: نێر |

ڕۆژی لەدایکبوون: ~~00-00~~-1903

ڕۆژی کۆچی دوایی: 06-05-1980

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1903-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
چەند کەسایەتییەکی سیتەکی شاربازێر	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | یەیجی سلێمانی و وێنە کۆنەکان

کاتی تۆمارکردن: 2022-02-04

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 45
شێخ قادر حەفید برای شێخ محمود لە ساڵانی 1920
2021050400592039382=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

شێخ قادر حەفید برای شێخ محمود لە ساڵانی 1920 ەکان ئەم وێنەیەی خۆی بۆ بەرێز شاکر مەجرومی ناردووە.
ئەرشیفی خوالێخۆشبووی کاک شێرکۆ شاکر مەجروم

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 04-05-2021
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: ژیاننامە
بابەت: 46
شێخ قادری حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230101010023455733

ناو: قادر
نازناو: شێخ قادری حەفید
ناوی باوک: شێخ سەعید شێخ محەمەد حاجی کاک ئەحمەد شێخ مارفی نۆدێ
ساڵی لەدایکبوون: 1895
ڕۆژی کۆچی دوایی: 15-03-1967
شوێنی لەدایکبوون: شاری سلێمانی
شوێنی کۆچی دوایی: سلێمانی
ژیاننامە
لە ساڵی 1895 لە دایک بووە و لە ساڵی لە 15-03-1967 کۆچی دوایی کردووە .
ناوی تەواوی، شێخ قادر کوڕی شێخ سەعید کوڕی شێخ محەمەد کوڕی حاجی کاک ئەحمەدی شێخ کوڕی شێخ مەعروفی نەودەهی کوڕی شێخ مستەفا کوڕی شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ عەلی (وەندرینیە) ، ڕەچەلەکیان

دەگەڕێتەوە بۆ شێخ عیسای بەرزنجی کوڕی شێخ بابە عەلی هەمەدانی.حەپسەخانی نەقیب و شێخ قادری هاوژینی
شێخ قادر برای شێخ مەحمودی حەفید بووە، هاوسەری خاتوو حەپسەخانی نەقیب بوو ..
شێخ قادر لە شاری سلێمانی لەدایکبووە و زانست و زانیاری لەسەر دەستی زاناکانی ئەو شارە خوێندووە، کاتێک جەنگی جیهانی یەکەم هەڵگیرسا، لەگەڵ شێخ مەحمودی برای ڕووی کردە باشووری ئێراق بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی سوپای ئینگلیزی.
لە حکومەتەکەی شێخ مەحمود، شێخ قادر پلەی سەرۆک وەزیرانی پێدرا (بەمەش بووە یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکومەتی کوردی) ، جگە لەم پلەیەش شێخ قادر پلەی سوپا سالاری پێدرابوو.
دوای کۆتایی هاتنی حکومەتەکەی شێخ مەحمود، هەڵبژاردن لە شاری سلێمانی ئەنجامدار و لەو هەڵبژاردنە شێخ قادر بووە نوێنەری سلێمانی لە ئەنجوومەنی دامەزراندنی ئێراق (پەرلەمانی ئەو کاتی ئێراق) ، دواتر لە ساڵی 1925 بووە ئەندامی ئەنجوومەنی ئەعیان، بەڵام ئەندامیەتییەکەی ڕەتکرایەوە بەهۆی ئەوە تەمەنی نەگەیشتبووە ڕادەی یاسایی بۆ ئەم ئەنجوومەنە.
دواتر وازی لە کاری سیاسی هێناوە و گەڕاوەتەوە سلێمانی و چووتەوە گوندی (تەنگی سەر) لەوێ هەندێک زەوی و زاری هەبووە و خەریکی کاری کشتوکاڵی بووە.
دیوەخانێکی گەورەی هەبوو ولەگەڵ خێزانەکەی حەپسەخانی نەقیب پێشوازییان لەمیوانان دەکرد و هەموو کات دیوەخان ئاوەدان بووە.
دوای خۆی کوڕێکی بەجێهێشتووە کە ناوی بەختیار بووە بەڵام ئەم کوڕەی لە ژنێکی دیکە بووە. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

بیروباوەڕی سیاسی: نەتەوەیی | جۆری خوێندن: ئایینی (کۆلێژی شەریعە - حوجرە) | جۆری کەس: پەرلەمانتار | چالاکی سیاسی | سیاسەتمەدار | ناسراو | وەزیر | کەسایەتی | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (لەدایکبوون): سلێمانی | شار و شارۆچکەکان (نیشتەجێبوون): سلێمانی | شار و شارۆچکەکان (کۆچی دوایی): سلێمانی | شوێنی نیشتەنی: کوردستان | لەژیاندا ماوە؟: نەخێر | نەتەوە: کورد | هۆکاری گیان لەدەستدان: مەرگی سروشتی و نەخۆشی | وڵات (لەدایکبوون): باشووری کوردستان | وڵات (نیشتەجێبوون): باشووری کوردستان | وڵات (کۆچی دوایی): باشووری کوردستان | ڕەگەزی کەس: نێر |

ڕۆژی لەدایکبوون: ~~00-00~~-1895

ڕۆژی کۆچی دوایی: 15-03-1967

فایلی پەیوەندیداریدار:

جەنابی شێخ قادری حەفید

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1895-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1967-03-15	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ قادرێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ مارفی نۆدێ	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مارفێ نۆدێ	ژیاننامە	کرمانجی	
وینەیەکی کۆن و دەگمەن و مێژوویی کە لە بۆنەی شەکراو خواردنەوەی شاژنی کوردستان حەپسەخانی نەقیب دا گیراوە لە ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی وێنەکۆنەکانی سلێمانی
کاتی تۆمارکردن: 2023-01-01
ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: وێنە و پێناس

بابەت: 47

شێخ لەتیفی حەفید زادە و حەمە شەریف بەگی وەیسە هاوکار و باوەڕپێکراوی شێخ مەحمودی حەفید و بەشداربووی شۆڕشی شێخ مەحمود

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20150418122725723201

شێخ لەتیفی حەفید زادە و حەمە شەریف بەگی وەیسە هاوکار و باوەڕپێکراوی شێخ مەحمودی حەفید و بەشداربووی شۆڕشی شێخ مەحمود. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

پاگاو شبخ مەحمووڎی دلي میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی
حەمە شەریف بەگی وەیسە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
داوازیەکێ شبخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغذاڎ	کورتەباس	هەورامی
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شبخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی
شێخ لەتیفی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شبخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی
شبخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شبخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی
نامەکێ شبخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان
کاتی تۆمارکردن: 2015-04-18
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 48
شێخ مارف دۆزەخدرە و شێخ مەحمودی حەفید
[20190105130424184093=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1](https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20190105130424184093)

لە ڕاستەوە: 1- شێخ مارف دۆزەخدرە، 2- شێخ عەبدولقادر دۆزەخدرە، 3-شێخ مەحمودی حەفید.

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | کەناڵی کۆنەواری کوردەوار لە تیلیگرام
کاتی تۆمارکردن: 2019-01-05
ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 49
شێخ محەمەدی بەرزنجی جارێک لە سولەیمانی لە مزگەوتی گەورە وەعزی ئەدا، شێخ مەحموود و سەی نووری و عالەمێکی زۆری لێ بوو

20250727162754648508=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

شێخ محەمەدی بەرزنجی جارێک لە سلێمانی لە مزگەوتی گەورە وەعزی ئەدا، شێخ مەحموود و سەی نووری و عالەمێکی زۆری لێ بوو، وەعزەکە ئەو ڕۆژەی لە بابەت خراپی عەرەقخواردنەوەوە بوو، وتی: ئەو عالەمە چەند بێ عەقڵن؟ بۆ کەیف و خۆشی نیو سەعات ئەچن دە قڕان ئەدۆڕێنن ئەیدەن بە قاپێ عەرەق قوزەڵقورتی ئەکەن. عزەتی فاتە لە کۆڕەکەدا بوو هەر کتوپڕ هەستا و وتی: دە سا شێخ بەو مەرقەدی کاکە حەمەدە ئەگەر وابێ چوار قڕانیان خەلەتاندووی، قاپێ عەرەق زۆر چاک بە ڕوپیە و نیوێکە شێخ مەحموود ئەوان هەموو دەست ئەکەن بە پێکەنین. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ محەمەدی بەرزنجی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 787

کاتی تۆمارکردن: 2025-07-27
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 50
شێخ مەحمود و شاندێکی بەریتانی لە بەرزایەکانی نزیک شارۆچکەی خورماڵ ساڵی 1927
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220102143917400104

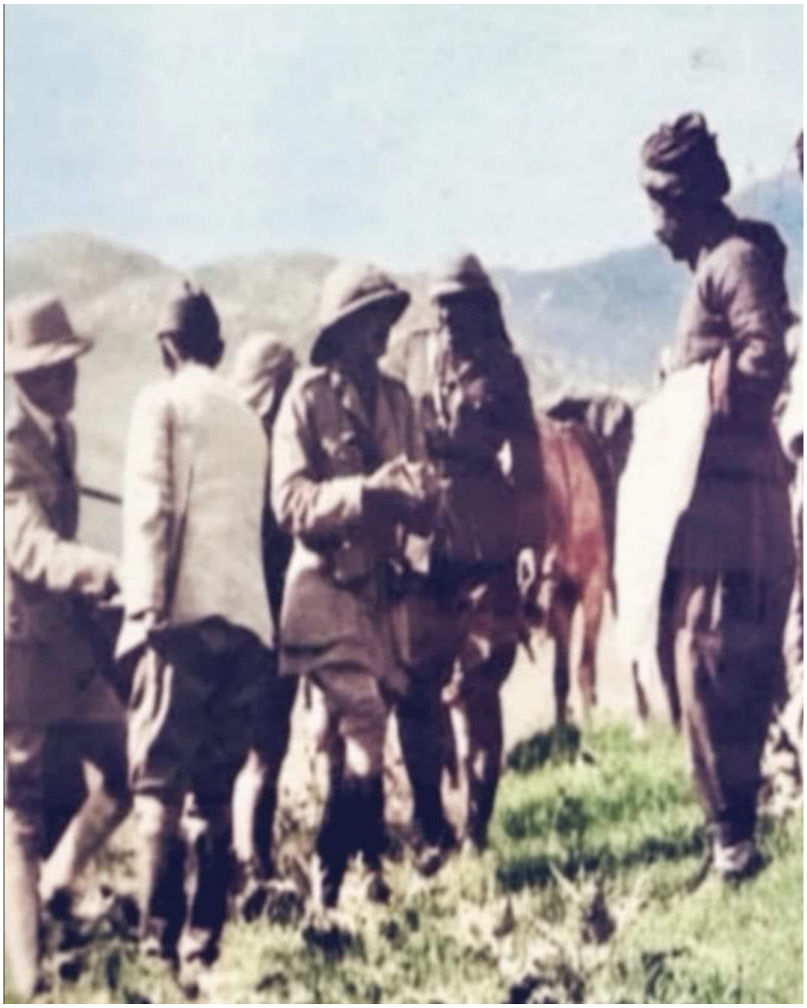

شوێن: خورماڵ
ڕۆژ یان ساڵی گیرانی وێنەکە: 1925
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: وێنەیەکی دەگمەنی شێخ مەحمود و شاندێکی بەریتانی لە بەرزایەکانی نزیک شارۆچکەی خورماڵ ساڵی 1927
مەبەست لەهاتنی شاندەکە گفتوگۆکردن بووە لەسەر ئاگربەست و ئازادکردنی دیلەکانی ئینگلیز بەتایبەت دوو ئەفسەرە فڕۆکەوانەکە
دوای ڕێکەوتن لەسەر ئاگر بەستەکە شێخ محمود بڕیاری ئازادکردنی دیلەکانیداو پاشان شاندێکی سەرکردایەتی شۆڕش سەردانی شاری بەغدا دەکەن و لەگەڵ گەورە بەرپرسانی بەریتانیا کۆدەبنەوە بە مەبەستی گفتوگۆ لەبارەی ئاییندەی کوردستان و چارەسەری پرسی کورد لەژێر ڕۆشنایی بڕیار و ڕاسپاردەکانی عصبە الأمم.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 20ەکان (20-29) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | وڵات: باشووری کوردستان | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژوویە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی مێژوو بۆ کورد

کاتی تۆمارکردن: 2022-01-02

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 51
شێخ مەحمود و هاوەڵانی لە سلێمانی ساڵی 1923
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220402234254409871

شوێن: سلێمانی
ڕۆژ یان ساڵی گیرانی وێنەکە: 1923
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: (شێخ مەحمودی حەفید و هاوەڵانی)
ناوی وێنەگر: (نەناسراو). [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژووییە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | ادهم شیخو

کاتی تۆمارکردن: 2022-04-02
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: ژیاننامە

بابەت: 52

شێخ مەحمودی حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20081110144250237

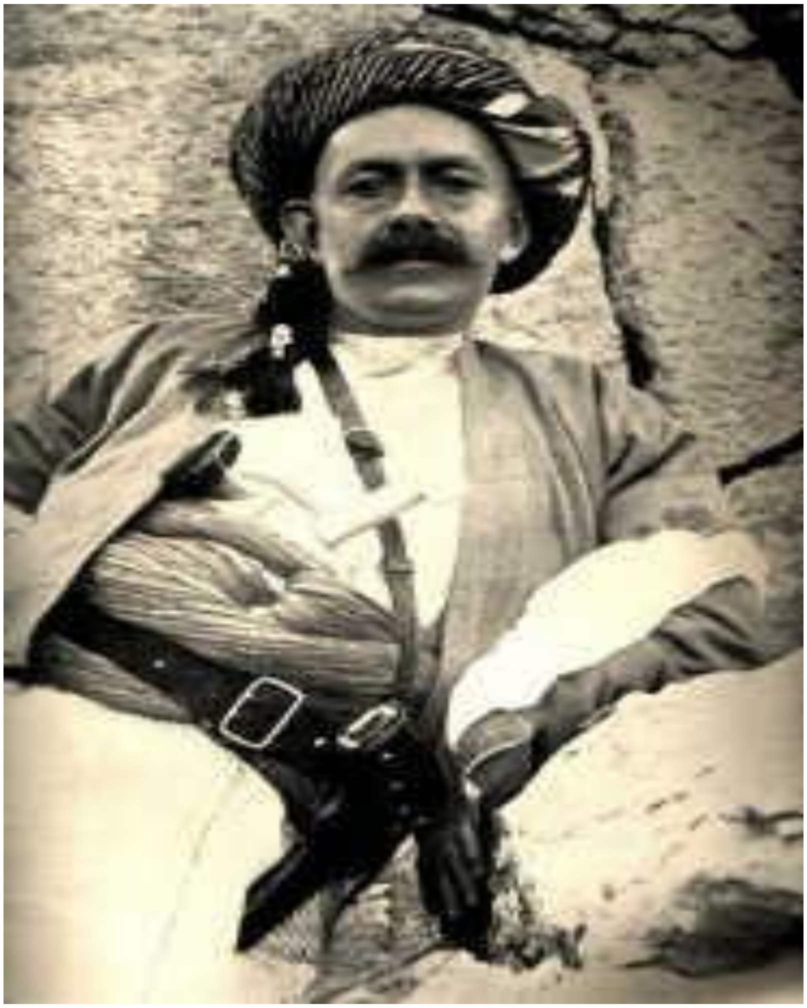

دامەزرێنەری یەکەمین حکومەتی کوردستان و قارەمانی شەڕی دەربەندی بازیان، شێخ مەحمودی حەفید کوڕی شێخ سەعیدی کوڕی شێخ محەمەدە بچکۆلەی کوڕی حاجی کاک ئەحمەدی شێخە.
ساڵی 1881 لە سلێمانی لەو بنەماڵە ئایینیە بەناوبانگە لەدایکبووە، دوای هەرەسهێنانی میرنشینی بابان دەسەڵاتی ئایینی و کۆمەڵایەتی و سیاسی کوردستانی کەوتە دەست ئەو بنەماڵەیە.
شێخ مەحمود بەمنداڵی خراوەتە بەر خوێندنو مامۆستایانی وەک عەبدوڵلا ئەفەندی و عەبدوڵلا زێوەر دەرسیان پێوتوە.
هێشتا منداڵ بووە کە لەگەڵ باوکیدا سەردانی ئەستەمبوڵی کردووە و لەوێ سوڵتان عەبدولحەمیدی دووەم پێشوازی لێکردوون.
ساڵی 1908 بەپیلانی تاقمی ئیتیحاد و تەرەقی لە شاری موسڵ شێخ سەعیدی باوکی و شێخ ئەحمەدی برای شەهیدکران و ئیتر ئەرکی بەڕێوەبردنی کاروباری بنەماڵەکە دەکەوێتە ئەستۆی شێخ مەحمود کە لەو کارەساتەدا زۆر بەزەحمەت ڕزگاری ببوو.

شێخ مەحمودی حەفید وەک شەخسییەتێکی موسڵمان، ساڵی 1915 بەشدارییەکی کاریگەرپی کرد لە شەڕەکانی دەوڵەتی عوسمانیدا دژ بە ئینگلیز لە ناوچەکانی (کوت و شوعەیبە)، بەخۆی و چەند سەد سوارێکی کوردەوە بەرگرییەکی قارەمانانەیان نواند.
ساڵی 1918 کاروباری شاری سلێمانی گرتەدەست.
لە 18-06-1919 دا ئینگلیز بە تۆپو فرۆکە و هێزێکی گەورەی بێشوومارەوە بە سەرۆکایەتی ژەنەراڵ فرایزەر لە دەربەندی بازیان پەلاماری هێزەکانی شێخ مەحمودی دا.
لەو شەڕەدا هێزەکانی شێخ مەحمود قارەمانێتییەکی زۆریان نواند و قوربانییەکی گەورەیان بەخشی، بەڵام ئاکامی شەڕەکە بە سەرکەوتنی هێزەکانی ئینگلیز کۆتاییهات.
شێخ مەحمود بەبرینداری لەپاڵ بەردەقارەماندا دەستگیر کرا، لە مانگی تەمووزی هەمان ساڵدا بڕیاری لەسێدارەدانی درا، بەڵام لەژێر گوشاری ڕای گشتی داو لە ترسی بەرپابوونی شۆڕشێکی گەورەی کورد، ئەو حوکمە گۆڕا بە حوکمی دە ساڵ زیندانی و شێخ مەحمودیان دوور خستەوە بۆ هیندستان.
دوورخستنەوەی شێخ مەحمود بۆ ماوەی سێ ساڵ بارودۆخی کوردستان و ناوچەکەی ئاڵۆزتر کرد، بۆیە ساڵی 1922 ڕێیپێدرا بگەڕێتەوە کوردستان و هەر هەمان ساڵ شێخی نەمر لە سلێمانی حکومەتی کوردستانی دامەزراند و هەموو تواناکانی خۆی تەرخانکرد بۆ پتەوکردنی ئەو حکومەتە، بەڵام سیاسەتی ئەو سەردەمەی گەورە هێزەکانی دنیا دژی ئامانجەکانی گەلی کورد بوون و ئینگلیز بەتەواوی پشتگیریی لە دەوڵەتی تازە دامەزراوی ئێراق دەکرد و لەشکرکێشییان دەکردە سەر کوردستان.
شێخ مەحمودی حەفید ماوەی چەند ساڵێک شەڕی پارتیزانی درێژە پێداو دوا جار لە ئاکامی گەلە کۆمەکێی هێزە ناوچەییەکان و هێزە گەورەکانی جیهان، شێخ مەحمود ساڵی 1926 دەستی لە چالاکی سیاسی و سەربازی هەڵگرت و لە گوندی پیران دانیشت.
بەڵام کە ڕاپەڕینەکەی خەڵکی شاری سلێمانی لە ڕۆژی شەشی ئەیلولی ساڵی 1930 خڵتانی خوێن کرا، شێخ مەحمود دەستیدایەوە چالاکی دژ بەهێزی ئینگلیزو هێزی حکومەتی ئەو سەردەمەی ئێراق و چەند نەبەردێکی تۆمار کرد، لەوانە شەڕی ئاوباریک و شەڕی کەناروێ و شەڕی سووورداش. بەڵام پارسەنگی هێزە سەربازیی و سیاسییەکانی ئەو سەردەمە لە بەرژەوەندی کورد دا نەبوون، بۆیە شێخ مەحمود لە ساڵی 1931دا کەوتە دەست دوژمنانی کورد و بە دەستبەسەری لە بەغدا و ناوچەکانی تری ئێراقدا خرایە ژێر چاودێرییەوە. بەڵام لەبەر ناهاو (کوف)ی لەچەک و تەقەمەنی و هێزی شەرکەر بۆیە شێخی نەمر ناچاربوو لە ڕۆژی 13-05-1931دا خۆی بەدەستەوەبدات. پاشان دورخرایەوە بۆ بەغدا و سەماوە و لە دواییدا بۆ ناسریە، دواتر گەڕێنرایەوە بۆ بەغدا، تاکوو لە ساڵی 1941دا لە کاتی شەڕەکەی (ڕەشید عالی گەیلانی) لە دژی بریتانیا خۆی لە ژیانی دەستبەسەری لە بەغدا ڕزگارکرد و گەڕایەوە کوردستان و چوو لە گوندی داری کەلی دانیشت.
ئەم گەورە پیاوەی کورد جگە لەوەی کە جێپەنجەی بەسەر هەموو ڕووداوەکانی ئەو سەردەمەی کوردستان و ئێراقەوە هەیە، شەخسییەتێکی کۆمەڵایەتی گەورەش بوو. خوێندەوارێکی بەسەلیقە و شاعیرێکی بەهرەداریش بوو. پێکهاتە و حکومەت و دەزگا ئیدارییەکانی تری شێخ مەحمود نیشانەی ئەوەن کە ئەم پیاوە هەڵکەوتووە بایەخیداوە بە خەڵکی ڕۆشنبیر و زۆربەی ئەفسەر و شاعیر و ڕۆشنبیرانی کورد پەیوەندییان بە شۆڕش و حکومەتەکەیەوە کردووە.
شێخی نەمر لە خەباتی پارتیزانیشدا ڕۆڵی خوێندەوار و ڕۆشنبیری بەرز نرخاندووە، بۆیە چاپخانەکەی ڕۆژنامەی (بانگی کوردستان) ی لە ئەشکەوتی جاسەنە-دا جێگیر کرد.
بە هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئەو سەردەمەی کوردستان و ناوچەکە ئەو ڕاستییە ئاشکرا دەبێت کە لە ڕووی ئیداریی و سەربازیی و دیپلۆماسییەوە شێخ مەحمودی نەمر هیچی کەمتر نەبووە لەو پاشا و ئەمیرانەی کە لەدەورو پشتی کوردستاندا پشتگیرییان لێکراوە.
مەلیکی کوردستان شێخ مەحمود ڕۆژی 09-10-1956دا لە یەکێک لە نەخۆشخانەکانی بەغدا کۆچی دوایی کرد

و تەرمی پیرۆزی بەڕیزێکی زۆرەوە لەناو ئاپۆڕەی خەڵکانی دڵسوزی شێخی نەمر و کورد و کوردستان لە تەنیشت گۆڕی کاک ئەحمەدی شێخ لە مزگەوتی گەورەی سلێمانی بەخاک سپێردرا.
ڕێورەسمی پێشوازیکردن لە تەرمەکەی و بەخاک سپاردنی بوونە پریشکی هەڵگیرسانەوەی ڕاپەڕین و خۆپیشاندان لە کوردستاندا.
کۆچی دوایی شێخ مەحمودی حەفید زیانێکی گەورەی بە بزووتنەوە ئازادیخوازییەکەی خەڵکی کوردستان گەیاند، بۆیە زوربەی شاعیران و نووسەرانی کورد هۆنراوە و بەرهەمیان بۆ نووسیوە.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری کەس: چالاکی سیاسی | هۆزانەوان - هۆنەر | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (لەدایکبوون): سلێمانی | شوێنی نیشتەنی: کوردستان | لەژیاندا ماوە؟: نەخێر | میرنشین: بابان | نەتەوە: کورد | وڵات (لەدایکبوون): باشووری کوردستان | ڕەگەزی کەس: نێر |
ڕۆژی لەدایکبوون: ~~00-00~~-1881
ڕۆژی کۆچی دوایی: 09-10-1956
فایلی پەیوەندیداریدار:

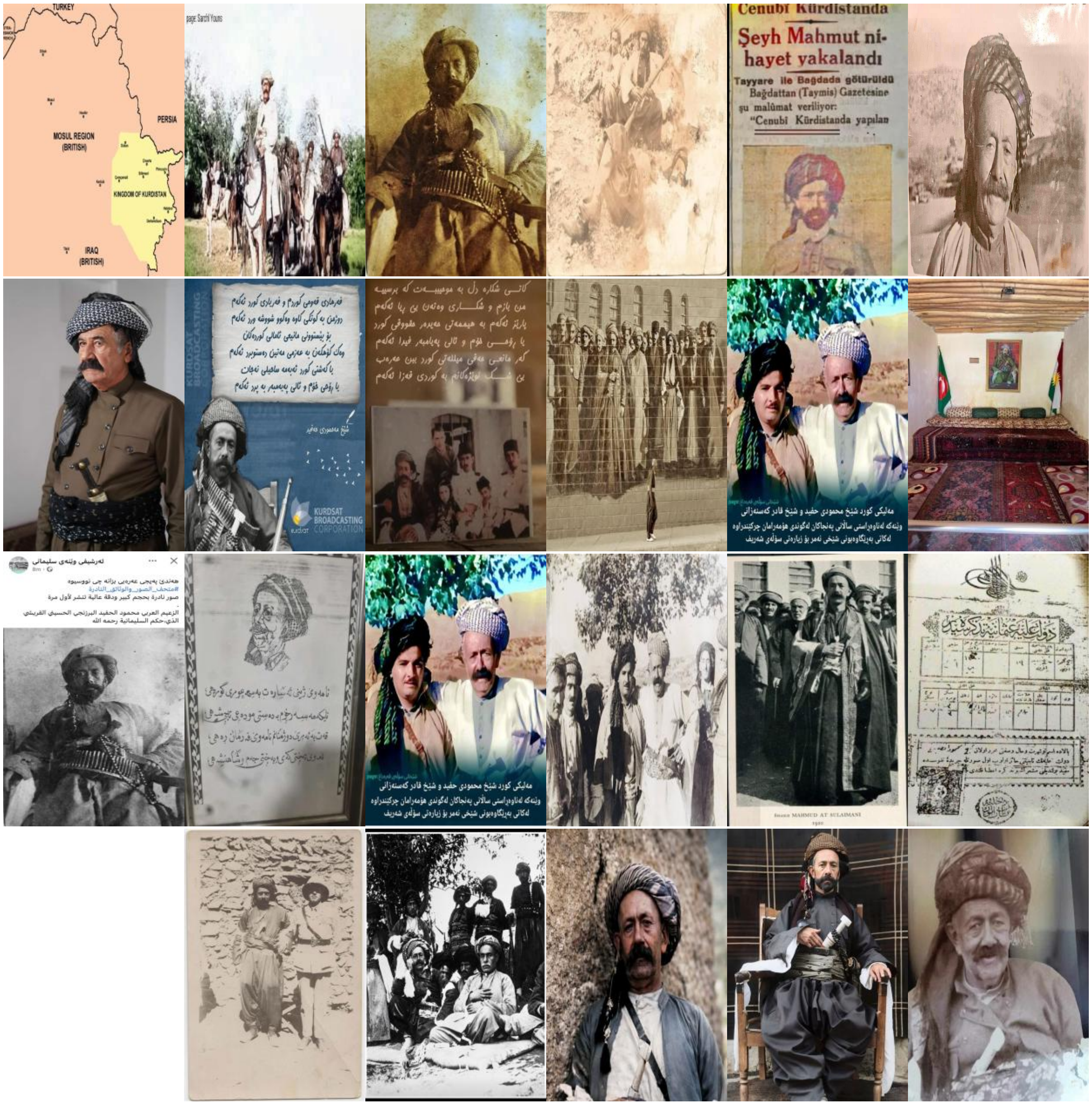

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1881-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1956-10-09	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
The Kingdom of Iraq and Sheikh Mahmud Barzanji's Kingdom of Kurdistan	کورتەباس	English	

ئامادەیی شێخ مەحمودی نەمری کوڕان	پارت و ڕێکخراوەکان	کوردیی ناوەڕاست
ئایشە خانی شێخ مارفی نەقیب	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
ئایشە خانی هاوسەری شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
ئەمە نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان لە 03- 08-1927 بۆ محەمەد بەگی موغاغی	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
ئەو سێ کەسەی کە کاندید بوون بۆ یەکەم موتەسەریفی سلێمانی ساڵی 1924	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
ئەوکاتەی شاعیر مەلیکی کوردستان بوو نەک جەردە!	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي و النفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي
باڵیۆزی بەریتانیا و شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
بۆ شێخ تەوقەی لەگەڵ ئینگلیز نەکرد؟	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
بۆردوومانی شاری سلێمانی لە سەردەمی شێخ مەحموود لەلایەن هێزی ئاسمانی بەریتانیا وە ساڵی 1924	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
بیرەوەری قارەمانی کورد شێخ مەحموود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
بەریتانیا بەفەرمی داوای لێبوردن لەکورد و بنەماڵەی شێخ مەحمود دەکات	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
بەهێ خان	ژیاننامە	کرمانجی
بەهێ خان	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
پادشاهی کوردستان	کورتەباس	فارسی

پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی
پوختەی کاروباری کاتی جەنگی جیهانی لە کوردستانی جنووبی	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
پوولی حکومەتی باشووری کوردستان بە سەرۆکایەتی (مەلیک مەحمودی حەفید)	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
تۆ قەڵەمت بە دەستەوەیە، قەڵەم لە شیر بە بڕشترە!	کلتوور - گاڵتەوگەپ	کوردیی ناوەڕاست
چەند خەسڵەتێکی حکومەتەکەی شێخ مەحمودی نەمر	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
چەند ڕاستی یەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێک کەوتننامەی ساڵی 1927 لە نێوان شێخ مەحموود و کاربەدەستاندا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
حاجی کاک ئەحمەدی شێخ	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
حقائق بەسەرهاتی شێخ محمود لەپەنای ئیستقلالی کوردا	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
حەپسەخانی نەقیب کێیە و پەیوەندی بە شێخ مەحمودی حەفیدەوە چییە؟	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست
داخوازییەکانی کورد لە مانگی 6ی 1931	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی
دوێ گرفتێ کە یبێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی
دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست
دیوانی ئاوارە؛ شێعرەکانی شێخ مەحموودی حەفیدی بەرزنجی	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
دیوی شاعیرانەی شێخ مەحموودی نەمر	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست

دیوەخانی شێخ مەحمودی حەفید لە داریکەلی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
دەقی نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی (کۆمەڵەی گەلان) عصبە الامم پاریس 21 مارس 1931	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
سلێمانی.. نۆژەنکردنەوەی بارەگای مەلیک مەحموود لە قۆناغی کۆتاییدایە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
سووورداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست
سەردار ڕەشیدی ئەردەڵان و شێخ مەحمودی حەفید لە بیستەکانی سەدەی بیستەم	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شکار	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست
شۆڕشگێڕێتی سابیربەگ وعەبدوڵلا بەگ وئەحمەد بەکی کوڕانی کەریم بەگی فەتاح بەگی سەرۆک هۆزی هەمەوەند	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
شۆڕشی نیشتمانی؛ سەردار و قارەمانانی گەلی کورد 24-07-1958	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
شۆڕشەکانی شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
شیخ محمود حفید	کارە هونەرییەکان	فارسی
شێخ غەریبی باساک	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
شێخ قادر حەفید برای شێخ محمود لە ساڵانی 1920	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ قادری حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مارف دۆزەخدرە و شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمود حەفیدزادە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست

شێخ مەحمود مەلیکی کورد	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمود و شاندێکی بەریتانی لە بەرزایەکانی نزیک شارۆچکەی خورماڵ ساڵی 1927	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمود و هاوەڵانی لە سلێمانی ساڵی 1923	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	هەورامی
شێخ مەحمودی حەفید	کارە هونەرییەکان	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید ئەندێشەیەکی ئازاد، ئەزمونێکی ئازادیخواز	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید باسی چالاکییەکانی خۆی دەکات	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ دوو کوڕەکەی شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1923دا	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید و بەرپرسێکی بەریتانی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید و تۆفیق وەهبی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید و حاجی ئیبراهیم ئاغای خەفاف لە ساڵی 1955 لە شاری سلێمانی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید و سەردار ڕەشید فەرمانڕەوای بانە	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید و ماجید مستەفا لە شاری کەرکووک لە ساڵی 1927	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمودی حەفید و مەلا کاکە حەمە و حەمەکەریم سەلیم خان ساڵی 1951	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست

شێخ مەحمودی حەفید و ڕەفیق حیلمی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید، ساڵی 1942	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی نەمر پاشای نیشتمانێکی دزراو	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووی زیندوو	کارە هونەرییەکان	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووی مەلیک لە دەوری سولەیمانی بوو، شەڕی لەگەڵ ئینگلیز و حوکوومەتی عێراقدا ئەکرد	کلتوور - گاڵتەوگەپ	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ نووری نەقیب و شێخ مەحموودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک لە چەکدار و پاسەوانەکانی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1928	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
شەهیدێکی شۆڕشی شێخ مەحمودی حەفید لە شەڕی دەربەندی بازیاندا ساڵی 1919	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی ئاوباریک، ئەو شەڕەی لە قووڵایی گەرمیاندا کرا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی دەربەندی بازیان	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی سورداش	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی شوعیب و بەشداری شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
گریان و خۆشی	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	

گریانی شێخ مەحمودی حەفید و خیانەتی هاوەڵانی	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
گفتوگۆیەکی نێوان شێخ مەحمودی حەفید و د. جەمال نەبەز لە ساڵی 1956	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
گورزێک لە یەکەی سوارەی سوپای عێراقیی لە سلێمانی	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-شێخ مەحموودی حەفید قارەمانێکی بەوەفاو جگەرسۆز بوو	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
مودەتێ	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
مونیرە ساڵح عەبدولڕەحمان	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 05	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مەلا کرێکار باسی شێخ مەحمودی حەفید دەکات	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	

ناردنی شاندو نامە بۆ وڵاتان لەلایەن شێخ مەحمود لەپێناوی ماف و چارەسەری دۆزی ڕەوای کوردابووە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
نامەکانی شێخ مەحمودی حەفید؛ بەرگی 03	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
نامەکۍ شېخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجوومەنی کۆمەڵی گەلان - عصبة الامم پاریس 21 مارس 1931	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ دکتۆر قوتبەدین	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ شێخ عەبدولکەریم	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵات	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
ناوبژیوانییەکی (شێخ مەحمودی حەفید) لە چەند بەڵگەنامەیەکدا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
ناوبژیوانییەکی "شێخ مەحمودی حەفید" لە چەند بەڵگەنامەیەکدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
نوربەخشی؛ دۆکیۆمێنتارییەک دەربارەی پەخشانە ئەدەبی و مەعریفییەکانی شێخ مەحمودی حەفید	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	
نەوەیەکی شێخ مەحمودی حەفید پرسیار لە باڵیۆزی بەریتانیا دەکات بۆچی بەریتانییەکان پاشگەزبوونەوە لە درووستکردنی دەوڵەتی کوردستان؟	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست	

هەواڵی مەلیک مەحموود لە رۆژنامە ڕوسییەکاندا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
هەڵدانەوەی لاپەڕە شاراوەکانی شێخ مەحمودی حەفید	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
وێنەی یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکوومەتی باشوری کوردستان شێخ عەبدولقادر حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
وێنەیەکی دێرینی چەند کەسایەتیەکی ناسراو لە ماڵی شێخ مەحمودی حەفید بە یادی ڕێکەوتنی ساڵی 1964	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
وێنەیەکی شێخ مەحمودی نەمر لە جەژنی مەولودی پێغەمبەر لە مزگەوتی ئیمامی ئەعزەم لە شاری بەغدا	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
وەستانی شەڕ و ئومێدی گەشەکردنی سلێمانی	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 - توێژینەوەیەکی مێژوویە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
کفنی شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
کورد و شەڕی شوعەیبە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
کۆترەکانی مەلیک مەحمود بۆچی یاخی بوون؟	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] دیارینەکراو | کوردیی ناوەڕاست | کوردیپێدیا دڵنیا نییە کە دروست سەرچاوەی ئەم بابەتە لە کوێوەیە! یارمەتیمان بدە بۆ دۆزینەوەی سەرچاوەکەی

کاتی تۆمارکردن: 2008-11-10

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 53
شێخ مەحمودی حەفید (1922 – 1925)
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20111018102920624182

ناونیشانی پەرتووک: شێخ مەحمودی حەفید (1922 – 1925)
ناوی نووسەر: ئومێد حەمەئەمین
ساڵی چاپ:2008. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2008

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	کوردیی ناوەڕاست	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	2008-01-01
	Kurmancî	ژیاننامە	Şêx Mehmûdê hefîd
	هەورامی	کورتەباس	پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵی میللەتو کوردینە
	هەورامی	کورتەباس	داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ
	هەورامی	کورتەباس	دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی
	کوردیی ناوەڕاست	ژیاننامە	شێخ مەحمودی حەفید
	کرمانجی	ژیاننامە	شێخ مەحمودێ حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	شێخ مەحموودی حەفید
	هەورامی	کورتەباس	شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی
	هەورامی	کورتەباس	شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی
	عربي	کورتەباس	علاقة الكرد بالقوى الأجنبية.. ضرورة لحماية الوجود
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید
	هەورامی	کورتەباس	مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی
	هەورامی	کورتەباس	نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی

وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 - توێژینەوەیەکی مێژووییە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 18-10-2011

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 54

شێخ مەحمودی حەفید ئەندێشەیەکی ئازاد، ئەزمونێکی ئازادیخواز

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220903221731431903

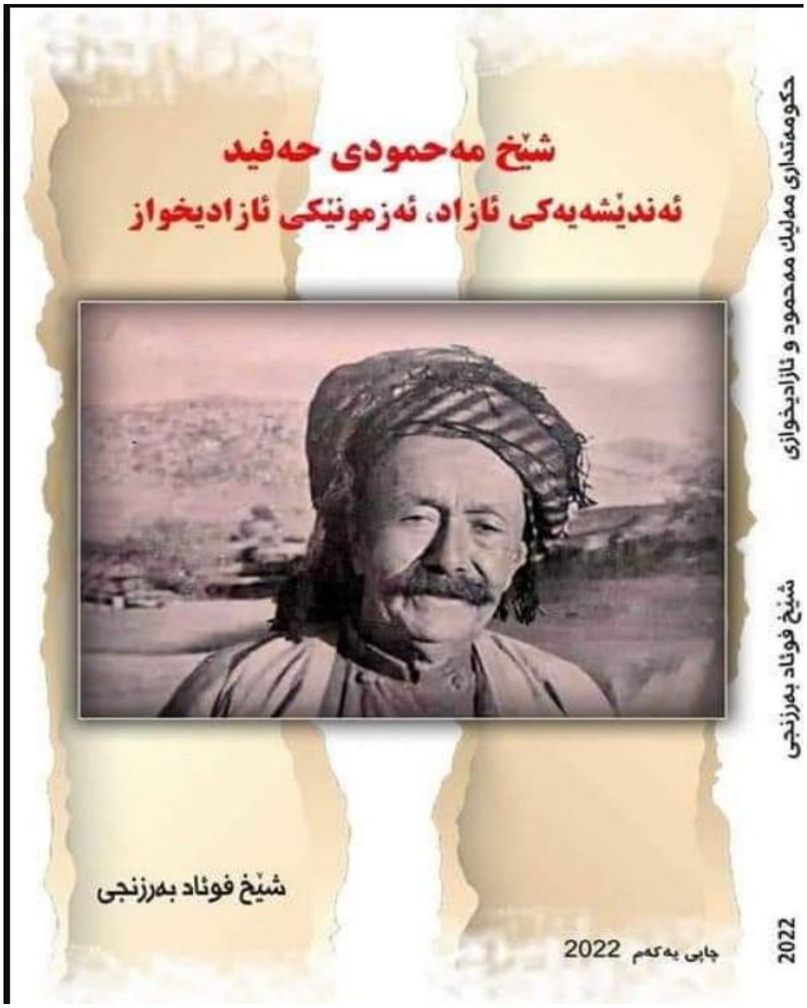

ناونیشانی پەڕتووک: شێخ مەحمودی حەفید ئەندێشەیەکی ئازاد، ئەزمونێکی ئازادیخواز

ناوی نووسەر: شێخ فوئاد بەرزنجی

ساڵی چاپ: 2022

ژمارەی چاپ: چاپی یەکەم [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: بیبلۆگرافیا | بەڵگەنامەیی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |

رۆژی دەرچوون: 2022-~~00-00~~

فایلی پەیوەندیدار:

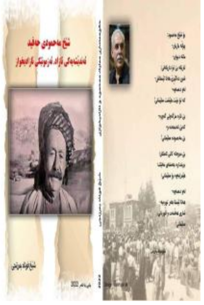

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2022-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ئەزموون	وشە و دەستەواژە	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغدا	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ فوئاد بەرزنجی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 - توێژینەوەیەکی مێژووییە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئەم بابەتە بەتایبەتی لەلایەن (diakobahman)ەوە لە ڕۆژی 2025-03-10 بۆ کوردیپێدیا نێردراوە

کاتی تۆمارکردن: 2022-09-03

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 55
شێخ مەحمودی حەفید باسی چالاکییەکانی خۆی دەکات
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260828215333701370
ڤیدیۆ: شێخ مەحمودی حەفید باسی چالاکییەکانی خۆی دەکات
ڕێکەوتی دەرچوون: 2026-08-03
ئەم ڤیدیۆیە بە زیرەکی دەستکرد درووستکراوە لە لایەن پەیجی (دیدگای داریڤان) لە تیکتۆک. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: ژیاننامە | هونەری | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
ڕۆژی دەرچوون: 2026-08-03
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-08-03	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ تیکتۆک؛ پەیجی (دیدگای داریڤان) ڕێکەوتی 2026-08-03
کاتی تۆمارکردن: 2026-08-28
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 56
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ دوو کوڕەکەی شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1923دا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250611115459639798

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1923
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ دوو کوڕەکەی شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی.
جێی باسە شێخ مەحمودی حەفید خاوەنی دوو هاوسەر بووە کە لە ئەنجامی ئەم هاوسەرگیریانە خاوەنی سێ کوڕ بووە، کوڕەکانیش شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی کە لە خێزانی یەکەم بوون، شێخ لەتیفی حەفید کە لە خێزانی دووەمی شێخ مەحمود بووە.
ناوی وێنەگر: (نەناسراو)
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1923
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1923-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

پاگاو شێخ مەحموودی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | سەرچڵ یونس 25-05-2025
کاتی تۆمارکردن: 11-06-2025
ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 57
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250302073124625236

شوێن: کفری
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1922
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لە ڕاستەوە سێیەم کەس: نەمر شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک لە پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزەکانی کورد، شایانی ئاماژەیە کە ئەم وێنە لە دوای گەڕانەوە و دوورخستنەوەی مەلیکی کوردستان بۆ هندستان لەلایەن ئینگلیزەکانەوە گیراوە.
ناوی وێنەگر: نەزانراو
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: کفری | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1922
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1922-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

2025-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحموودی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پەسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێلسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ ئینستاگرام؛ پەیجی (muhib.mahabadi)
کاتی تۆمارکردن: 2025-03-02
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 58
شێخ مەحمودی حەفید لەکاتی زینداننییدا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20121019102905734361

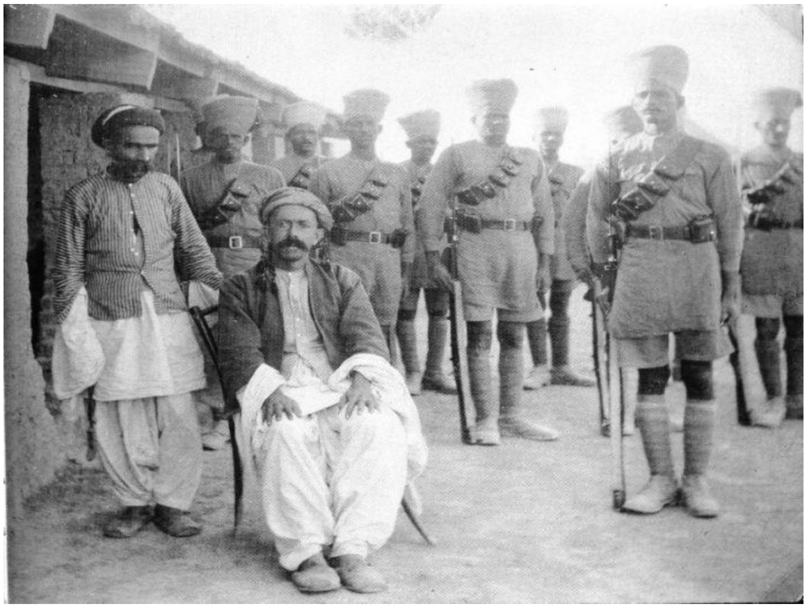

شێخ مەحمودی حەفید لەکاتی زیندانییدا. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلِی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکِ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	

شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید، ساڵی 1942	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان
کاتی تۆمارکردن: 2012-10-19
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 59
شێخ مەحمودی حەفید و
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120928203150733325

شێخ مەحمودی حەفید و...[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شیخ مەحمووڎی دلِي میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکِي شیخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوِي گرفتِي کە ییِي بە مایِي تیکشیەی پیوەنیی میانو شیخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی
شېخ مەحمووڎی بەرزنجی پېسە پارېزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی
شېخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومېڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆرشو شېخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی
نامەکێ شېخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێلسنی	کورتەباس	هەورامی
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان
کاتی تۆمارکردن: 2012-09-28
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 60
شێخ مەحمودی حەفید و بەرپرسێکی بەریتانی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260904103232702105

شوێن: سلێمانی
ڕۆژ یان ساڵی گیرانی وێنەکە: نەزانراو
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: شێخ مەحمودی حەفید و بەرپرسێکی بەریتانی
ناوی وێنەگر: نەزانراو [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (مەحمود حەفیدزادە) ڕێکەوتی 2026-09-02
کاتی تۆمارکردن: 2026-09-04
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 61
شێخ مەحمودی حەفید و تۆفیق وەهبی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20161117230515978702

شێخ مەحمودی حەفید و تۆفیق وەهبی. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
چەند سەرنجێکی زمانەوانی یانە بەدوای گفتوگۆکەی مامۆستا نەریماندا لەگەڵ مامۆستا تۆفیق وەهبی	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە مایێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	

زانای گەورە تۆفیق وەهبی یادی پێنج ساڵەی کۆچی دوایی	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
شێخ مەحمووڈی بەرزنجی پسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی
شێخ مەحمووڈی بەرزنجی تاقە ئومێڈو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی
لەیادی نەمراندا-توفیق وەهبی کوڕی پیرەمەگروون	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڈی	کورتەباس	هەورامی
نامەکێ شێخ مەحمووڈی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان
کاتی تۆمارکردن: 17-11-2016
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 62
شێخ مەحمودی حەفید و حاجی ئیبراهیم ئاغای خەفاف لە ساڵی 1955 لە شاری سلێمانی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260502202056686074

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1955
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لە ڕاستەوە: (شێخ مەحمودی حەفید و حاجی ئیبراهیم ئاغای خەفاف).
سەرنج: ئەم وێنەیە لە کاتی هاتنی مەلیک فەیسەڵ پاشای ئێراق بۆ شاری سلێمانی گیراوە.
ناوی وێنەگر: نەناسراو [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 50کان (50-59) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: خراپ |

ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1955

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1955-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغذاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییێ بە مایێ تێکشیەی پەوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (وێنە کۆنەکانی سلێمانی) ڕێکەوتی 30-04-2026

کاتی تۆمارکردن: 02-05-2026

ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 63
شێخ مەحمودی حەفید و سەردار ڕەشید فەرمانڕەوای بانە
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20211229083212399799

شوێن: شاری بانە ڕۆژهەڵاتی کوردستان
ساڵی گیرانی وێنەکە: (نەزانراو)
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: (1- سەردار ڕەشید، 2- شێخ مەحمودی حەفید)
ناوی وێنەگر: (نەناسراو)
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: بانە | وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحموودی دلٍی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکٍ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداد	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید، ساڵی 1942	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پاریزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکٍ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکٍ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی کۆنەواری کوردەواری لە فەیسبووک
کاتی تۆمارکردن: 29-12-2021
ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 64
شێخ مەحمودی حەفید و ماجید مستەفا لە شاری کەرکووک لە ساڵی 1927
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260502195136686071

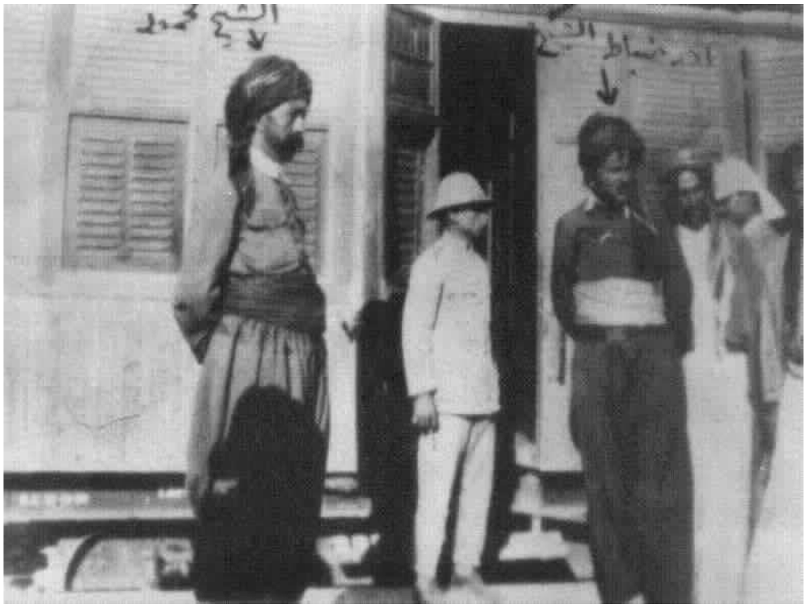

شوێن: کەرکووک
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1927
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: شێخ مەحمودی حەفید لە هێڵی شەمەندەفەری کەرکووک ساڵی 1927ز، کاتی دوورخستنەوەی شێخ مەحمود لە کوردستانەوە بۆ ناوەڕاست و باشووری ئێراق، ماوەی 10 ساڵ شێخ مەحمود دەست بەسەر دەکرێت و دوور لە کوردستان سەخترین ژیان بەسەر دەبات، ئەو کەسەی کە لە وێنەکەدا دیارە جلی کوردی لەبەردایە یەکێکە لە سەرکردەکانی شۆڕش کە ئەویش فەرماندە ماجید مستەفایە، کە ئەفسەرێکی دیاری ئەو شۆڕشە بووە و زۆر دڵسۆز بووە بۆ کورد و کوردستان، لەپاش کۆتایی هاتنی شۆڕشی شێخ مەحمود چەندین پلەوپایە لە حکوومەتی پاشایەتی ئێراق بە ماجید مستەفا دەسپێرێت لەوانە پارێزگار و پاشان وەزیر پاشان بەهۆی گیانی نیشتمانپەروەری دوور دەخرێتەوە و خانەنشین دەکرێت.
ناوی وێنەگر: (نەناسراو) [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: کەرکووک | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: خراپ | نووسینی خراوەتەسەر |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1927
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

1927-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی
داوازیەکۍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارۍ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (وێنە کۆنەکانی سلێمانی) ڕێکەوتی 30-04-2026
کاتی تۆمارکردن: 02-05-2026
ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 65
شێخ مەحمودی حەفید و مەلاکاکە حەمە و حەمەکەریم سەلیم خان ساڵی 1951
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260624203411692629

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1951
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لە ریزی پێشەوە لە ڕاستەوە: شێخ مەحمودی حەفید و مەلاکاکە حەمە و حەمەکەریم سەلیم خان
ریزی پشتەوە: شێخ قادری تەگەران و عەبدوڵڵا ئاغای حەمەئاغای سیتەک و سەرمەد لەتیف
ناوی وێنەگر: (نەناسراو) [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 50کان (50-59) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1951
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1951-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Amjad Hassan) ڕێکەوتی 2026-06-24

کاتی تۆمارکردن: 2026-06-24

ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: وێنە و پێناس

بابەت: 66

شێخ مەحمودی حەفید و ڕەفیق حیلمی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20210516203110394081

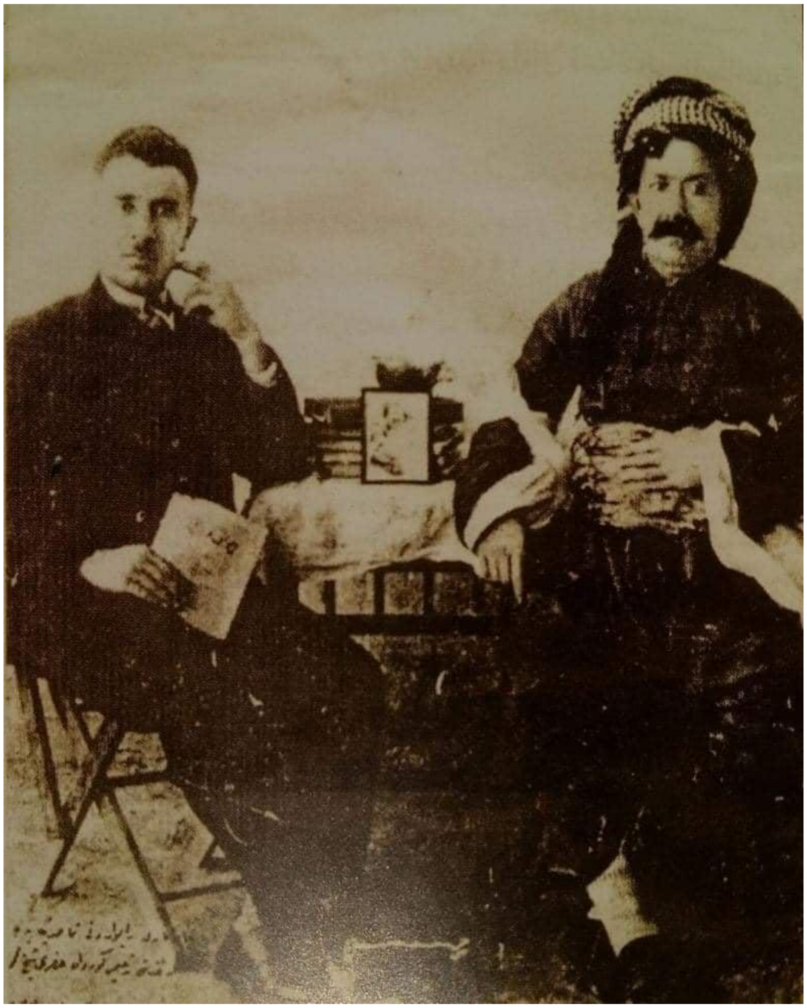

شێخ مەحمودی حەفید و ڕەفیق حیلمی[1]

کاتی وێنە: نەزانراو

تایبەتمەندییەکانی بابەت

سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس هەورامی
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغذاڎ	کورتەباس هەورامی
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس هەورامی
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس هەورامی
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس هەورامی
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس هەورامی
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس هەورامی

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | سەرچاوەی وێنە: فەرهاد شاکەلی
کاتی تۆمارکردن: 16-05-2021
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 67
شێخ مەحمودی حەفید، ساڵی 1942
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250225053030624718

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1942
کەسایەتیی ناو وێنەکە: شێخ مەحمودی حەفید
ناوی وێنەگر: نەناسراو. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 40ەکان (40-49) | سکۆپی وێنە: ڕەنگاوڕەنگ | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1942

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1942-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحموودی دڵي میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغذاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ ئینستاگرام؛ پەیجی (muhib.muhamadi)
کاتی تۆمارکردن: 25-02-2025
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 68
شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان؛ بەرگی 01
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120610165149697511

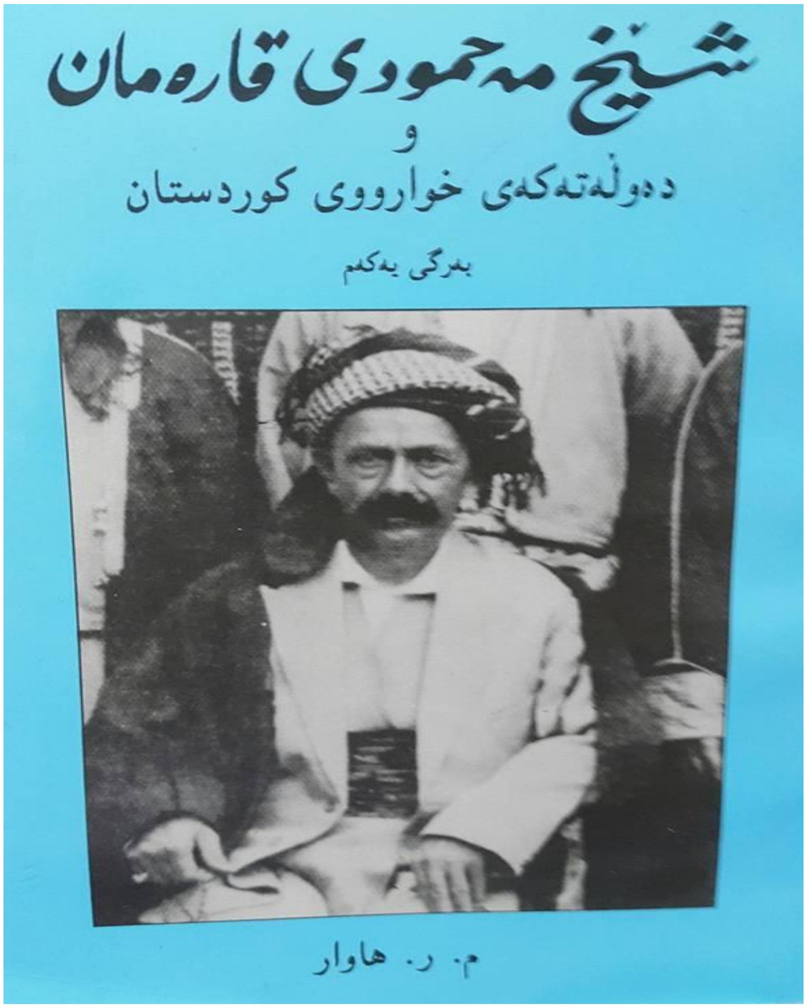

محەمەد ڕەسوڵ هاوار
بەرگی یەکەم [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
فایلی PDF: بەڵێ |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
حسێن نازم بەگ 1870-1932 و کۆنگرەی ئاشتی ساڵی 1919 لە پاریس	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

خوا بەتیزم کا، بەتیزم، بەتیزی فرەحیزم کا	پەند	کوردیی ناوەڕاست	
خوا بەنە ناسە	پەند	کوردیی ناوەڕاست	
خوا تا سەربدا، ڕزقیش ئەدا	پەند	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان؛ بەرگی 02	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 10-06-2012

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 69

شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان؛ بەرگی 02

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20210419211054393652

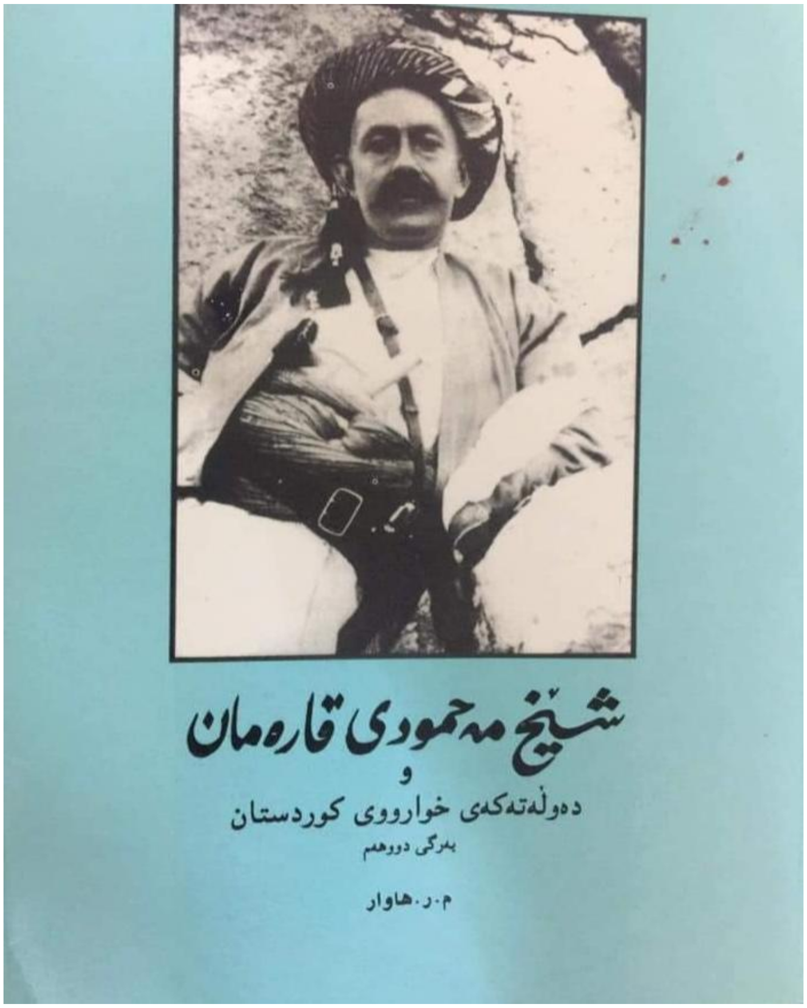

شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان
بەرگی دووەم
محەمەد ڕەسوڵ هاوار [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: بیبلۆگرافیا | بەڵگەنامەیی | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

حسێن نازم بەگ 1870-1932 و کۆنگرەی ئاشتی ساڵی 1919 لە پاریس	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | ئەم بەرهەمە بەتایبەتی بۆ کوردیپێدیا نەنێردراوە! پێشتر خاوەنەکەی یان لایەنی سێیەم لە ئنتەرنێت بڵاوی کردووەتەوە و هاوکارانی کوردیپێدیاش ئەرشیفیان کردووە.

کاتی تۆمارکردن: 19-04-2021

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 70
شێخ مەحموود؛ سەرهەڵدان و شکستی سەربەخۆیی لە باشووری کوردستان
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240814163353588502

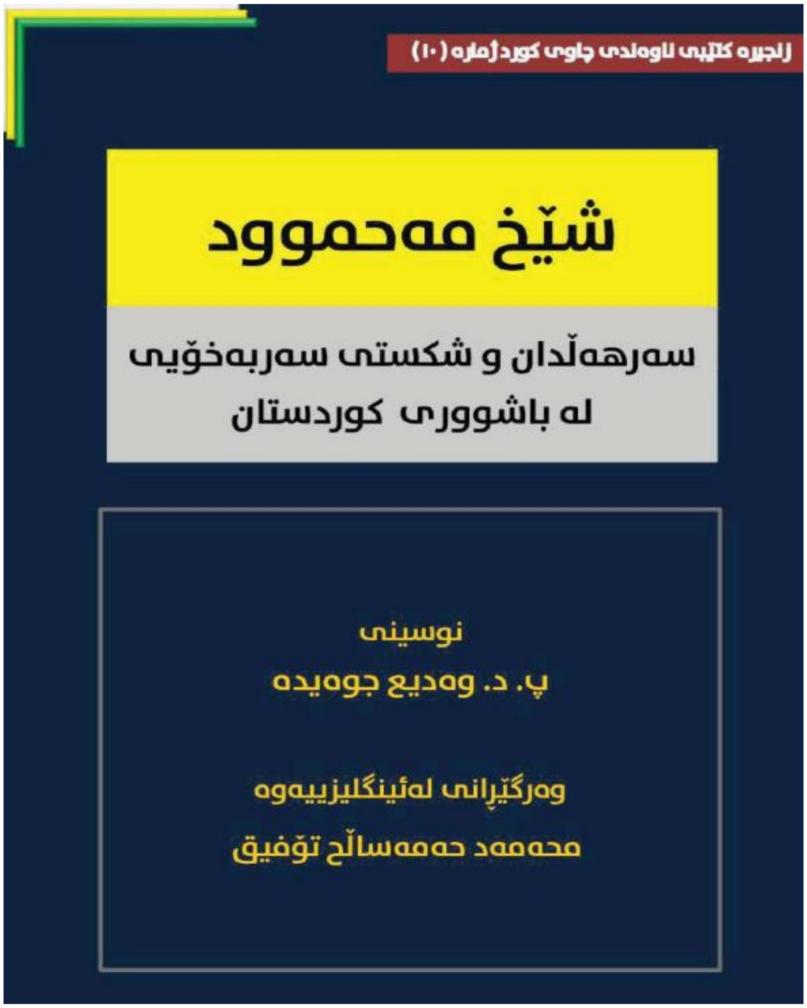

ناونیشانی پەرتووک: شێخ مەحموود؛ سەرهەڵدان و شکستی سەربەخۆیی لە باشووری کوردستان
ناوی نووسەر: وەدیع جوەیدە
ناوی وەرگێڕ: محەمەد حەمەساڵح تۆفیق
وەرگێڕان لە زمانی: ئینگلیزی
شوێنی چاپ: سلێمانی
دەزگای پەخش: ناوەندی چاوی کورد بۆ پەرەپێدانی سیاسی
ساڵی چاپ: 2023
ژمارەی چاپ: یەکەم
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مێژوو | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: وەرگێڕدراو | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (چاپکردن): سلێمانی | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات (چاپکردن): باشووری کوردستان | وەرگێڕدراو لە زمانی: ئینگلیزی |

ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2023

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەری ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | 2024-08-14 hewalname.com

کاتی تۆمارکردن: 2024-08-14

ناوی تۆمارکار: ڕاپەر عوسمان عوزێری

پۆل: کورتەباس
بابەت: 71
شێخ مەحموودی حەفید
20240416113752565663=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

کتاب
مکتوب أمر ونهی
من تصنیفات
العالم الجلیل والزاهد الربانی صاحب الکرامات المشهور قدس سره
الحضرة الحاج السید کاك أحمد بن السید
محمد معروف النودهی بن المرحوم
السید مصطفی
قام بنشره وطبعه خدمة للدین الحنیف
حضرة الحفید الاکرم والزعیم الاعظم
الشیخ محمود بن الشیخ سعید بن الشیخ محمد
بن السید کاك احمد بن السید محمد معروف
النودهی قدس الله أسراره
مطبعة الغری
١٣٥٥ — ١٩٣٦

شێخ مەحموودی حەفید

عبد الله بابه علی بەرزنجی

گەر بێت و هەندێ لە لاپەڕەکانی مێژووی گەلی کوردمان هەڵبدەینەوەو لیّی بکۆڵینەوەو لایەنە شاراوەکانی بخەینە سەر لاپەڕەکانی ڕۆژنامەو گۆڤارو کتێب . ئەو کاتە شتی زۆر بەنرخ و نایابمان بۆ دەردەکەوێت . ئەو پیلانو نەخشەو داوو فرو فێڵە گلاوانەمان بۆ ئاشکرا دەبێت کە دوژمنانی نەتەوەکەمان چەند بە ناجەزانە ڕەفتاریان لە گەڵماندا کردووە .

سەرەڕای ئەمەش گەلەکەمان زۆر کەڵەپیاوی قارەمانو داناو زاناو هۆشمەندو لێهاتووی لێ هەڵکەوتووەو بێ ئەوەی ئاواتەکانی هاتبێتەدی سەری ناوەتەوەو ئاواتەکانی خستۆتە ژێر گڵە پیرۆزەکەی کوردستان .

لێرەشداو لەم مانگەدا یادی کەڵە پیاوێکی مەزنی کورد دەکەینەوە کە هەتا هەتایە کارەمەزنەکانی کە بۆ نەتەوەی کوردو خاکی کوردستان ئەنجامدرا لە لاپەڕەکانی مێژوودا دەدرەوشێنەوەو لەناو دڵی هەموو دڵسۆزێکی بە ئەمەکی

کاروان ٥

شێخ مەحموودی حەفید (شێخ مەحمودی حەفید)
لێکۆڵەر: عەبدوڵڵا بابەعەلی بەرزنجی
گۆڤاری (کاروان)؛ گۆڤارێکی ڕۆشنبیری مانگانە بوو، ئەمینداریێتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان دەریدەکرد.
ژمارە 60؛ لاپەڕە 5-9. [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی شێخ مەحموودی حەفید

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | ژیاننامە | لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: سکێنکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 1987-11-01

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	**پۆل**	**زمان**	**QR**
1987-11-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
106 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموودی حەفید یەکەمین حکوومەتی کوردی ڕاگەیاند	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پەسە پارێزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | iqra.ahlamontada.com

کاتی تۆمارکردن: 2024-04-16

ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 72
شێخ مەحموودی حەفید لە دێی «پیران» بوو، کچێک لە دێی «دۆڵەسوور» بوو
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250910072240655231
لە ساڵی 1927-1928دا، شێخ مەحمودی حەفید لە دێی «پیران» بوو، کچێک لە دێی «دۆڵەسوور» بوو، لە نزیکی پێنجوێنەوە؛ کچە «مینا»ی ناو بوو، مینا ڕاست بووکەشووشە بوو! هەر لە دێی دۆڵەسوور جێگایەک هەیە، «کانی گەرمیی بەر ماڵان»ی پێ ئەڵێن. شێخ ئەیویست لەو تەمەنی 46-47 ساڵیەدا مینای میناڕەنگ بهێنێ! میناش لەو سەردەمەدا لە تەمەنی 18 ساڵانا بوو. مەلا کاکە حەمەی بێلوو ئەم خەبەرەی بیست، ئەم دوو شیعرەی خوارەوەی نارد بۆ شێخ مەحموود، شێخ ئیتر وازی لە فکرەکەی هێنا:

زەرفی مینا، شاهی من! مەزرووفی ئاڵماسی ئەویێ،
هەر وەکوو ماکینە، دەرزیی تیژ و ڕەققاسی ئەویێ!
قەتعی ڕێگەی دۆڵەسوور و کانی گەرمیی گەرماڵان،
غیرەتیی چابوک و سواری قەومی بڵباسی ئەویێ! [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
ئایا ئەم بەسەرهاتە لە ڕاستیدا ڕوویداوە؟ : بەڵێ | وڵات: کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

:QR Code

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 923
کاتی تۆمارکردن: 2025-09-10
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ

بابەت: 73

شێخ مەحموودی شێخ سەعید، سەد و پەنجا سوارێکی لەگەڵ ئەبێ و لەو دۆڵی گەڵاڵەدا ئەبێ بە میوانی «فەرحان ئاغا»ی چوچانی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250331220006630139

شێخ مەحموودی شێخ سەعید، سەد و پەنجا سوارێکی لەگەڵ ئەبێ و لەو دۆڵی گەڵاڵەدا ئەبێ بە میوانی «فەرحان ئاغا»ی چوچانی. فەرحان ئاغا هەژدە سەر مەڕ سەرئەبڕێ، دیارە ڕۆن و برنج و تفاقی ئەم میواندارییە تۆ بیلێ کە چی تێ چووە؟

لە ژێر دەوری هەژدە هەستوانیدا شێخ و پیاوەکانی دائەنیشن، فەرحان ئاغاش قسە و ڕووخۆشییەکەی لە میوانداریيەکەی گەلێ خۆشتر بووە.

شێخ مەحموود ئەم نان و خوان و پیاوەتییەی زۆر بە دڵ ئەبێ، لەگەڵ فەرحان ئاغا دەست ئەکەن بە قسە کردن، ڕوو ئەکاتە فەرحان ئاغا ئەڵێ: کە چوومەوە دوو گەماڵی زۆر نایابم هەیە بۆت ئەنێرم، بۆ پاسی مەڕ و ماڵاتی تۆ زۆر بەکەڵکن. فەرحان ئاغاش ئەڵێ: یا شێخ تۆ خۆش وی، گەماڵم نەگەرەکە.

شێخیش ئەڵێ: فەرحان ئاغا من حەوت و هەشتم پێ ناکرێ. فەرحان ئاغا ئنجا ئەڵێ: یا شێخ من وە باوکیشمەوە ڕایمەم ناکەوێ قسەی وا بکەم، من ئێژم چی و تۆ ئێژی چی؟! هەی بێم وە دەورتا. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | شارباژێڕ (چوارتا و ماوەت) | وڵات: باشووری کوردستان |

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | [پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 246](https://www.kurdipedia.org/)

کاتی تۆمارکردن: 2025-03-31

ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 74
شێخ مەحموودی شێخ سەعید، مەلیک بوو لە سولەیمانی، شێخ عەڵیەک هەبوو پێیان ئەوت «شێخەلیە پەڕۆ»

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250621165638641947

شێخ مەحموودی شێخ سەعید، مەلیک بوو لە سلێمانی، شێخ عەڵیەک هەبوو پێیان ئەوت «شێخەلی پەڕۆ» لە مزگەوتی مەلا ئەمینی مام ڕۆستەم بوو، ئەویش بەناوی شێخایەتیەوە جار جار ئەکەوتە قسە. شەوێک شێخ مەحموو چەند کەسێکی لەگەڵا ئەبێ ئەچێتە مزگەوتەکە، زەلامەکان لەگەڵ ئەهلی جەماعەتەکە لەسەر سەکۆی مزگەوتەکە ئەبن، شێخ خۆی ئەچێتە ژوورەکەی شێخەلی، کام لات ئێشێ شلْپ و کوت دایئەگرێ، ئەوەندەی لێ ئەدا نیوەمەرگی ئەکا و سەریشی ئەشکێنێ. لە پاشا کە ئەو ئەڕوا شێخەلی دێتە دەرەوە، خوێنەکە ئەشواتەوە. ئەهلی جەماعەتەکە پێێ ئەڵێن: یا شێخ ئەوە مەلیک لە ژوورەوە بوو ئەو شلْپ و کوتە چی بوو؟ ئەویش ئەڵێ: «شێخ بێ قەزا بێ لێم ناگەڕێ خەریکی گاڵتە و چنگە پرچێ بووین، ئەوەتە ئاخری سەریشم شکا، پێیم وت ئیتر جارێکی تر من بێت و گاڵتە لەگەڵ تۆ ناکەم، ئیتر مەیەرەوە».[1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ عەلی شێخ محەمەد	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
مەلا ئەمینی مام ڕۆستەم	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 633

کاتی تۆمارکردن: 21-06-2025
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کارە هونەرییەکان
بابەت: 75
شێخ مەحمووی زیندوو
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260812203240698846

ناوی گۆرانی: شێخ مەحمووی زیندوو
ناوی گۆرانیبێژ: نەناسراو
هۆزانەوان: محەمەد ساڵح دیلان
کلیک بکە بۆ بیستنی گۆرانی شێخ مەحمووی زیندوو
تێکستی گۆرانی
لە کێ بپرسین سۆراخی ڕاستی
دیارە نزیکتر هەر بەرانانە
بەرانان دەخیل دراوسێی دڵسۆز
ئێستا ئەو پەڕت کێی لا میوانە؟
هەواڵی پرسە لە داری کەلی
شێخ لەوێ ماوە و یا لە سەیوانە
ئێستا سێبەری سەر جەستەی کفنی
هەتاوی سوورە یا ئەرخەوانە؟
ئێستا پێخەفی نەرم و نۆڵی شەو
بەردە یا خاکی کانی ئاسکانە؟
بەردەقارەمان لە جێی خۆی ماوە
هەر لە دەربەندە یا لە پیرانە؟
هەواڵی پرسە لە داری گەلی
ئێستە ئاوباریک وەک بوومەلەرزە
ئەرێ هەر هەڵئەلەرزێ یا لە وەستانە؟
کوا شێخ؟ کوا نەوەی ئەحمەدی کاکی
کوا نەبەردەکەی ئەم کوردستانە؟

تکایە هاوکاری کوردیپێدیا بکەن بۆ ناسینەوەی گۆرانیبێژ و ئاگادارمان بکەنەوە، سوپاس. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: هونەری | جۆری کاری هونەری: گۆرانی | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | وڵات: باشووری کوردستان |

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی گۆرانیی کوردی - 2026-08-12
کاتی تۆمارکردن: 2026-08-12

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 76
شێخ مەحمووی مەلیک لە دەوری سولەیمانی بوو، شەڕی لەگەڵ ئینگلیز و حوکوومەتی عێراقدا ئەکرد
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250912140918655738
شێخ مەحمووی مەلیک لە دەوری سلێمانی بوو، شەڕی لەگەڵ ئینگلیز و حوکوومەتی عێراقدا ئەکرد، گەلێ لە زابتە کوردەکانی لەگەڵا بوو، یەکێک لەوانە عیزەت تۆپچی بوو. سەردەمێک لە بناری تەلان و جاسەنە بوون. شێخی ئەمری دابوو هەموو شەوێکی جمعە زیکر بکەن؛ ئەو عالەمە ئەبوایە بچوونایە کۆڕی ئەو زیکرەوە. زابتەکان لەبەر ئەوە کە خەڵکی تر نزیکتر بوون لە شێخەوە، ئەوان بەولاترەوە ئەبوایە لە زکرا بوونایە، لەمانەش زۆریان هەبووکە بڕوایان بەم زکر و هەرا و هۆریایە نەبوو، بەڵام زۆری شێخ مەحموو ڕێچی دابوون! زکرەکەش زیاتر لەسەر وشەی «ئەڵلا» ئەبڕایەوە؛ ئەبوایە پێنج تەزبێح «ئەڵلا» بکردایە، عیزەت تۆپچیش تووشی ئەم زکرە ببوو، بەڵام ئەم و ئەم زکرە کوجا مەرحەبا!!

چەند شەوێک بەم جۆرە تێ پەڕی و عیزەت لە وزەیا نەما. شەوێک لە کۆڕەکەدا بانگی کرد: «یاشێخ»؟ شێخ مەحموودیش وتی: «بەڵێ»، عیزەت وتی: «هیچ»! تۆزێکی تری پێ چوو دیسان بانگی کرد: «یاشێخ»؟ ئەویش وتی: بەڵێ. ئەم ئەیوت هیچ! بەم جۆرە عیزەت تا چوار جار بانگی ئەکرد: «یاشێخ»؟ شێخ توڕە بوو وتی: سەگی سەگجسن، بۆ من گاڵتەچیی تۆم؟ هەر بانگم ئەکەیت و پاشان ئەڵێی هیچ!؟ عیزەت وتی: قوربان! تۆ بە چوار بانگکردن وا توڕە بوویت و بەم جۆرە دەستت کرد بە ئاگرکردنەوە؟! ئەی خوز ئێستا پێنجسەد جار بانگی بکەین و هەر بڵێین «ئەڵلا، ئەڵلا»؛ ئاخر ناڵێ سەگی سەگبابینە چیتان لێم ئەوێ وا لەسەریەک وەکوو جیکەنە بانگم ئەکەن و هیچ ئیشێکیشتان نییە؟ شێخ مەحموود وتی: ئەی بە لەحنەت بی بۆ خۆت و بۆ قسەت! برۆ نەگبەت، ئیتر جارێکی کە مەیەرە کۆڕی ئەم زکرەوە. عیزەت بەم جۆرە خۆی لەدەست زکرکردن ڕزگار کرد. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
ئایا ئەم بەسەرهاتە لە ڕاستیدا ڕوویداوە؟ : بەڵێ | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 942
کاتی تۆمارکردن: 2025-09-12
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 77
شێخ نووری نەقیب و شێخ مەحموودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک لە چەکدار و پاسەوانەکانی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1928

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260328110650681659

شوێن: سلێمانی
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1928
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لە ڕاستەوە: شێخ نووری نەقیب و شێخ مەحمودی حەفید (مەلیکی کوردستان، دامەزرێنەری یەکەمین حکومەتی کوردستان و قارەمانی شەڕی دەربەندی بازیان))، لەگەڵ کۆمەڵێک لە چەکدار و پاسەوانەکانی.
ناوی وێنەگر: نەناسراو [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 20ەکان (20-29) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: خراپ |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1928
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1928-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

شێخ مەحموودی بەرزنجی پەسە پارێزگاری کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Irfan Sideeq) ڕێکەوتی 2026-03-28
کاتی تۆمارکردن: 2026-03-28
ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 78
شەهیدێکی شۆڕشی شێخ مەحمودی حەفید لە شەڕی دەربەندی بازیاندا ساڵی 1919
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220104134151400350

شوێن: سلێمانی
ڕۆژ یان ساڵی گیرانی وێنەکە: 1919
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: شەهیدێکی شۆڕشی شێخ مەحمودی حەفید لە شەڕی دەربەندی بازیان.

ئەو فرمێسکەی هەتا ئەمڕۆش وشک نەبوەتەوە
شەڕی دەربەندی بازیان...
یەکەم شەڕی ڕووبەڕووبونەوەی نێوان کورد و ئینگلیز بووە لە پاش یەک ساڵ لە پێدانی حوکمداری شێخ مەحمود لە لایەن ئینگلیزە لە حوزەیرانی ساڵی 1919.
ئەم شەڕە لە ئەنجامی هاتنی مێجەر سۆن بوو بۆ سلێمانی وەک حاکمی سیاسی ئینگلیز گێچەڵ پێکردنی و کەمکردنەوەی جێنفوسی دەسەڵاتی شێخ مەحمود بوو لەلایەن مێجەرسۆن و ئینگلیزەوە.
ئەم شەڕە خوێنی کوردی ڕۆژهەڵات و باشوور لەیەک سەنگەردا ڕژا
شێخ مەحمود هەر لەم شەڕەدا لە پەنای بەردەقارەمان بریندارکراو دوواتر بەدیلگیرا نێردرا بۆ هندستان.
ئامادەکردن: سەرچڵ یونس[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 10یەکان (10-19) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلٍی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکٍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە مایٍ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکٍ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکٍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وەک هەوا کەوتوومە گێژی گونبەدی ئەفلاکەوە	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی سەرچڵ یونس
کاتی تۆمارکردن: 2022-01-04
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 79
شەڕی دەربەندی بازیان
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20210322111553393078

هێزەکانی 18ی پیادەی ئینگلیز کە ژەنەڕاڵ فرایزەر سەرکردەی بەناوبانگ لە جەنگی جیهانی یەکەمدا سەرپەرشتی دەکرد
شەڕی دەربەندی بازیان لە 19-06-1919 رووی دا
لەو شەڕەدا هێزی 18 سوپای بەریتانیا لە شاری موسڵەوە جوڵێنرا بەرەو ناوچەکانی سلێمانی و دەربەندی بازیان کەبوە مەیدانی جەنگێکی خوێناوی لەنێوان کورد و ئینگلیزدا
بەپێی سەرچاوە مێژووییەکان هێزەکەی ژەنەڕاڵ فرایزەر لە نزیکەی 70 هەزار سەربازی پیادە پێکهاتبوو
جگە لە کەرەستەی جەنگی پێشکەوتوو بەسەدان تانک و تۆپ و زرێپۆش پاڵپشتی هێزە پیادەکەی دەکرد
جیالەمانەش تەواوی هێزی ئاسمانی بەریتانی بەشدارییەکی فراوان و بەرچاوی تێدا کرد و بۆ یەکەمجار بۆمبای سوتێنەری قەدەغەکراوی جەنگی تێدا بەکارهێنا
هێزەکانی سوپای بەریتانیا لەم رەگەز و نەتەوە و تیرانە پێک هاتبوو:
1_هندیەکان
2_مەغۆل
3_سیک
4_ئەفریقی
4_ئەرمەنی
5_ ئینگلیز
6_ ئاسووری
بەڵام ئەو هێزە دەستوەشێنەی کە دەوری گرنگی هەبوو بەداخەوە بە خیانەتی ناوخۆ پشتی هێزەکانی کوردی گرت و گەمارۆیدا بریتی بوون لە هێزێکی درندەی مەغۆل کە لە 3000 هەزار شەرکەری راهێنراوی شەڕی شاخ و جێگە سەخت و دژوارەکان پێکهاتبوو.

ئەم هێزەی مەغۆل زۆر وەحشیانە دەجەنگان تەنانەت دیل و برینداره‌كانیان دەكوشت و دەسووتاندن بەنێزەكانیان سكی بریندار و شەهیدەكانی كوردیان هەڵدەدڕی شەڕی لەم جۆرە لە مێژووی شۆڕش و بزاڤی ئازادیخوازی گەلی كوردا ڕووی نەداوە بەهۆی نابەرانبەری و ناهاوسەنگی هێز جەنگاوەرانی كورد لەو داستانە خوێناوییەدا دووچاری شكستێكی گەورە بوونەوە شێخ مەحمود كە لەبەرەكانی پێشەوەی نەبەردیدا ئازایانە لە بەرانبەر هێرشی دوژمنان و داگیركەرانی كوردستاندا دەجەنگا لەناكاو بەدەستی سەربازێكی نەوەی مەغۆل بە دوو فیشەك بریندار كراو كەوتە سەر زەوی لەو شەڕەدا بەپێ ی سەرچاوە مێژووییەكان پتر لە 500 قارەمان و جەنگاوەری كورد شەهید دەكرێت و پتر لە 200 تێكۆشەڕ لە سوپا و لەشكری كوردستان دیل دەكرێن لە دوژمنانیش زیانێكی زۆریان بەركەوت كە سەدان سەرباز مەزەندە كراوە
یەكێک لە سەرۆكەكانی هەمەوەند بە ناوی حەمەڕەشیدی جوامێر ئاغا كاتێک بینی شێخ مەحمود بریندارکرا و كەوتە سەر زەوی هاوری كرد قوربان ئەی سەركردە ی كورد وا دەگەمە لاتان بێخەم بە ناهێڵم بكەویتە دەست دوژمن كاتێک ئەم تێكۆشەرە نزیک دەبێتەوە لە شێخی بەردەقارەمان تۆپێكی ئینگلیز دێت و حەمەڕەشیدی هەمەوەندی قارەمان پارچەپارچە دەكات و شەهید دەبێت
مامی شێخ مەحمود حاجی سەید حەسەن كەزۆر ئازایانە دەجەنگا ئەویش كەوتە بەر شاڵاوی گڕی تۆپەكانی ئینگلیزو شەهید كرا
سەرەنجام سەركەوتن بۆ سوپای داگیركەری بەریتانیا بوو داستانی دەربەندی بازیانیش بوو بە مێژوویەكی گەش و لە لاپەڕە خوێناوییەكانی مێژووی گەلی كوردا تۆمار كرا.
سەرچاوە: پەڕتوكی دەوڵەتەكەی خوارووی كوردستان لە نووسینی محەمەد ڕەسوڵ هاوار چاپی لەندەن یاداشتەكانی شێخ لەتیفی
حەفید
داستانی بەردەقارەمان: نووسینی شێركۆ بێكەس كە لە دەقێكی ئەدەبی هۆنراوەدا بەوردی ئەم داستانەی پێشكەش بە گەلی كوردستان كردووە.
بنەماڵەی حەمەڕەشید ئاغای هەمەوەند
بنەماڵەی شێخ مەحمودی حەفید[1]

تایبەتمەندییەكانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆكومێنت: زمانی یەكەم | زمان - شێوەزار: كرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری كوردستان | شانشینی یەكگرتوو (بەریتانیا) |

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستكراوەكان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

وەک هەوا کەوتوومە گێژی گونبەدی ئەفلاکەوە هۆنراوە کوردیی ناوەڕاست

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | شێخ مەحمود حەفید

کاتی تۆمارکردن: 22-03-2021

ناوی تۆمارکار: بەناز جۆڵا

پۆل: کارە هونەرییەکان
بابەت: 80
شەڕی دەربەندی بازیان

2012071111475671975=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

شەڕی دەربەندی بازیان.
حەسەن فەلاح

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: سەربازی | مێژوو | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شەڕی دەربەندی بازیان	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
وەک هەوا کەوتوومە گێژی گونبەدی ئەفلاکەوە	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 11-07-2012
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: هۆنراوە
بابەت: 81
شەڕی سورداش
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260829102424701406
شەڕی سورداش
شێخ مەحمودی حەفید
لە پەرتووکی: نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی

دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا
نووربەخشی ناسرەوێ مەیلی شەڕ و غەوغا ئەکا
ئینتقامی قەومی لێقەوماو بە حەق داوا ئەکا
ڕۆژ و شەو فیکرم لە دونیادا عەلەم بەرپا ئەکا
تیغی شیرم ئارەزووی سەیدی شکاری شا ئەکا
سەیری دوژمن کەن بە فیکری خامەوە بۆتە تەرەف
بۆ شکاری شێری شەرزە پیری ڕێوی هاتە سەف
نیشتمانی پاکی بێکەس دیوە بۆیە کەوتە گەف
وام لە مەیدانی شەجاعەتدا موباریز کوا ئەسەف
سەفدەری ڕۆژی وەغایی تابینە داوا ئەکا
دەست بە دەست یەکتر بدەن ئەی لاوەکانی مەرد و قۆز
تاکوو کەی دوژمن لەناومانا ئەبێتە گورگی هۆز
بێن ببینە پشتیوانی یەکتر و بیکەینە تۆز
دەست بە داوێنی خوداوە بگرین و بگرین بە سۆز
تاکوو دوژمنمان لە (جنّاتُ الإرَم) بەرپا ئەکا
نامەوێ ژینی ئەسارەت، بەسمە عومری گومڕەهی
نایکەمە سەر خۆم بەدەستی موددەعی تاجی شەهی
قەد بە ئەمری دوژمنانم نامەوێ فەرماندەهی
نامەوێ تەختی کەی و بەختی جەم و شاهەنشەهی
تیشنەیی خوێنی عەدووم و بۆ حوقووقی وا ئەکا
تا بە ئازادی ئەگەم کوێری ئەکەم چاوی ڕەقیب
تا لە زوڵمی ئەجنەبی ڕزگار ئەبێ کوردی نەجیب
(أطلِب النَجاح و التوفيق مِن رَبِّ المجيب)
ئایەتی (نَصرٌ مِن الله)یە هەتا (فَتحٌ قَريب)
دەنگی تەگبیری سبەینانم بە (إلا الله) ئەکا [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی هەڵبەست: نیشتمانی | جۆری هەڵبەست: کلاسیک | کێشی هەڵبەست: سەربەست |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1919

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1919-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی ڤەژینبۆکس - 2026-08-29

کاتی تۆمارکردن: 2026-08-29

ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 82
شەڕی شوعیب و بەشداری شێخ مەحمود
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230227185157470833
شەڕی شوعیب و بەشداری شێخ مەحمود
شاهۆ عوسمان سەید قادر

ئەم شەڕە یەکلاکەرەوە بوو لە ناوچەکە، لەنێوان بەریتانییەکان و دەوڵەتی عوسمانی، ئەوەی جێگەی ئاماژەیە لەناو خەلافەتی ئیسلامیدا لە ساڵی 1908وە (ئیتحاد و تەرەقی) دەسەڵاتی دەوڵەتیان بەدەستەوە بووە. ئەم کۆمەڵەیە لەبنەمادا دژی هەستی نەتەوایەتی و ئایینی بوون، بەڵام لەم بارودۆخە کەوتنە بەر دەست و پێی کەسایەتییە ئایینییەکانی وەکوو زانایانی ئایینی و مەلا و شێخەکان. واتە لە سەروبەندی جەنگی جیهانی باياندراوەتەوە بەلای ئیسلامدا و بانگەشەی جیهاد و غەزاو شەڕی کافریان کردووە و پێگەی خەلیفەی ئیسلامیان زیندوکردووەتەوە و بەکاریانهێناوە. لێرەوە سوودیان لەپەیوەندی پیاوانی ئایینی و عەشایەری ناو سنووری دەوڵەتی خەلافەتی ئیسلامی عوسمانی وەرگرتووە بەتایبەتیی لە ویلایەتی موسڵ و بەغدا و بەسرە، کە ویلایەتی موسڵ لە ئەمڕۆدا هەر حەوت پارێزگای ئێراق (موسڵ، دهۆک، سلێمانی، کەرکووک، هەولێر، دیالە، هەڵەبجە) دەگرێتەوە، هەروەها لە ویلایەتی بەغدا و شارەکانی (کەربەلا و نەجەف) سوودیان لەکۆکردنەوە و ڕاپێچکردنی خەڵکی ناوچەکە کردووە بۆ مەیدانی شەڕ.
سەرەڕای دەسەڵاتداری و حکومداری ئەو کاریگەریی و جوڵاندنی هەست و سۆزە ئایینییە، وای کردووە لە ویلایەتی موسڵ و بەغداوە هەزاران کەس بەچەک و جبەخانەی خۆیانەوە ڕێگەی جیهاد بگرنەبەر، بەرەو خوارووی ئێراق بجوڵێن دژی سوپای بەریتانیا، چونکە لە لایەن خەلیفەی ئیسلامەوە بانگەشەی جیهاد کراوە دژی بەریتانیای داگیرکەری کافر. زانایانی ئایینی شاری نەجەف لە سەرەتاوە ڕۆڵی کۆکردنەوە و ئامادەکردنی خەڵکیانداوە بۆ بەشداری لەجیهاد، چەندین سەرچاوەی جیاوازی عەرەبی باسی ژمارەی بەشداربووانی (شەڕی شوعیب) دەکەن وەکوو ئەوەی لە 10000 کەس یاخود بە 11000 کەس تاوەکوو 18000 یان 20000 کەسیان داناوە و سەرچاوی تر بە 50000 کەسیان داناوە. لەو ڕێگەیەوە دەوڵەتی عوسمانی تەنیا لە ساڵی 1915 دوانزە هەزار چەکداریان کۆکردووەتەوە لەدەوروبەری شاری ناسریە. وەکوو ئەوەی نووسەر (عەبدولرەزاق ئەلحەسەنی) لەپەرتووکی (العراق فی دوری الاحتلال و الانتداب، الجزء الاول) ئاماژەی کردووە بەژمارەی چەکدارە کوردەکانی بە 1500 کەس داناوە، بەڵام سەرچاوەی تر وەکوو دکتۆر (کەمال مەزهەر) ئاماژەی بۆ کردووە لەپەرتووکی (چەند لاپەڕەیەک لە مێژووی گەلی کورد، هەولێر، 2001) . بەشداری کوردی بە 3000 سێ هەزار کەس داناوە. لەگەڵ ئەوەی (میس بیل) ژمارەی چەکداری عەرەبی شەرقی فوراتی بە 9000 کەس داناوە و بەشداری کوردی بە 1000 کەس داناوە.
لە ڕوانگەی ڕووداوێکی گرنگی مێژووییەوە ڕەنگە ژمارەی چەکدارە کوردەکان گرنگییەکی ئەوتۆی نەبێت، بەڵکوو گرنگ لەهاو هەڵوێستی ئەو سەردەمەیە لەناو پێکهاتەی ئەم وڵاتەدا، چونکە عەرەب و تورکمان و کورد هەموو بەشدار بوون پێکەوە. واتە یەک بۆچوون و بیروڕایان هەبووە لەسەر ئاستی ئێراق و دەوڵەتی عوسمانی و ناوچەکە. لەناو عەرەبدا بەرزکردنەوەی درووشمی (ثلثين الجنه لهادينا ثلثها لكاك احمد و اولاده) واتە دوو بەشی بەهەشت دوو لەسەر سێی بۆ هادی خۆمان و بەشێکیشی یەک لەسەر سێی بۆ کاک ئەحمەد و نەوەکانی. ئەوانە هوتاف و هۆسەی عەرەبەکان بووە بۆ شێخ مەحموود و لەشکرەکەی، وەک دەڵێن لەشکری کورد بە هەر شارێکی عەرەبنیشندا تێپەڕیووە خەڵکی ئەو شار و ناوچانە بەهوتاف وهەلهەلە لێدان پێشوازیان لێکردوون، ئەو پەڕی ڕێزیان لێگرتوون و شوێنی پێویست و خواردنیان بۆ ئامادە کردوون.

شەڕی شوعیب بۆ هەردوو لای شەڕکەر (بەریتانیا و عوسمانییەکان) گرنگ بووە، ئەم شوێنە کەوتووەتە باکووری ڕۆژاوای شاری بەسرە، ئەو سەردەمە هەموو ڕێگەکانی بەسرە و ناوچەکانی تری ئێراقی پێکەوە بەستۆتەوە، بۆ ئەو مەبەستە ئینگلیزکان شوعەیبەیان کردووەتە گەورەترین سەربازەگەی ناوچەکە لەوڵاتانی عەرەبی. بۆ ئەو مەبەستە سەر لەشکری عوسمانی تێکشکاندنی ئینگلیزی لەم شوێنە بەجەنگێکی یەکلاکەرەوە داناوە. لە ڕۆژی 12ی نیسانی ساڵی1915 لەسێ لاوە جەنگ هەڵگیرساوە، لەشکری عوسمانی هێرشی کردووەتە سەر سەربازگەی ئینگلیزەکان لە شوعەیب، بەڵام بەهۆکاری چەکی پێشکەتووتری ئینگلیزەکان وەکوو تۆپ و مەتەرێز، لەو سەردەمەدا سوپای عوسمانییەکان ئەو جۆرە چەکەیان نەبووە، عوسمانییەکان نەیانتوانیوە سەربازگەکە بگرن و نزیک ببنەوە، پاش دوو ڕۆژ لەشەڕکردن هێزەکانی عەشایری و نیزامی عوسمانییەکان شکاون و هێزی سوارەی عەشایرەکان بەهۆکاری نەبوونی ئالیک بۆ ئەسپەکانیان ناوچەکەیان چۆڵکردووە.
لەبەرەبەیانی 14ی نیسان سوپای ئینگلیزی هێزی بەرپەرچدانەوە و هێرشی کردووەتە سەر سوپای عوسمانی، پاش سێ ڕۆژ لەشەڕ عوسمانییەکان شکاون، پاشە کشەیان کردووە بۆ ناوچەی (بورجیە) کە ئەم شوێنە کەوتووەتە ڕۆژاوای شوعەیبەوە. سەر لەشکری سوپای ئەو هێزانەی دەوڵەتی عوسمانی (سلێمان عەسکەری) بریندار دەبێت، لەداخی ئەو شکستەی بەسەریدا هاتووە لەو شوێنەدا خۆی دەکوژێ. تاکوو ئێستا، هیچ سەرچاوەیەک ئاماژەی بەژمارەی قوربانیانی کورد و عەرەب و سوپای عوسمانی لەو شەڕەدا نەکردووە، لەگەڵ ئەوەی زیانی ئینگلیزەکان زانراوە، لەبەر ئەوەی بەریتانییەکان تۆماریان کردووە کە 1250 کوژرا و و بریندار یان هەبووە. لەو ژمارەیەی ئەوانەوە دەر دەکەوێت کوژرا و و برینداری سوپای عوسمانی لەوەندە زۆر زیاتر بێت. چونکە ئەمان یەکەمجار هێرشیان کردووە و ئەوان لەسەنگەر دابوون و چەکی بکوژ و پێشکەوتووتر یان بەکار هێناوە، ئەوەی زانراوە لەو شەڕەدا کەسی ناوداری کوردی وەکوو موتەسەرەفی (متفکی سلێمانی ڕەشید) پاشا کە خۆی خەڵکی سلێمانی بووە کوژراوە. چەند کەسێکی تر کە لەگەڵ (شێخ مەحمود) بوون لە خەڵکی گەرمیان و کەرکووک بریندار و شەهید بوون وەکوو (شێخ ستار و شێخ لەتیفی گوندی کانی قادری بناری گل) . هەروەها شێخ مەحموود و سەید ئەحمەدی خانەقا (کەرکووک) برینداربوون.
وا دەردەکەوێت کاتێک شێخ مەحموود زانیوویەتی عوسمانییەکان شکاون و توانای شەڕیان نییە، بۆ پاراستنی گیانی هاوسەنگەران و لەشکرەکەی شێخ مەحموود بەخۆی و هێزەکەیەوە پاشەکشەی کردووە و گەڕاوەتەوە بۆ سلێمانی. لەخوارووی ئێراق نەماونەتەوە ئەوە نیشانەی دڵسۆزی بووە بۆ خەڵکەکەی و تێگەشتنی بووە لە بارودۆخەکە و بینینی هێزی بەریتانیا لەشەڕدا، ڕەنگە ئەوە هۆکاری ئەوە بووبێت کە یەکەمجار لەگەڵ ئینگلیزەکان ڕێکەوتنی کردبێت و ڕێگەی دان بێنە ناو سلێمانی بە بێ شەڕ. پاشان کوردەکان لەو شەڕە گەڕاونەتەوە، دەبینین پاش چەندین ساڵ ئینگلیزکان هێرشیان کردووەتە سەر بەغدا و گرتوویانە، لە ڕۆژی11 ئازاری1917 جەنەراڵ مۆد توانی بەغدا بگرێت بەبێ شەڕ، پاش ڕوودانی شەڕێکی خوێناوی لە ناوچەی (ئوم تبوڵ) عوسمانییەکان شکان و کشاونەتەوە بەرەو کەرکووک و موسڵ، لە بەغدا پێش گەشتنی سوپای ئینگلیز تاڵانی و ڕاوڕووتێکی زۆرکراوە. چەندین دووکان و بازاڕ و خانوو تاڵان کراوە و سووتێنراوە، وەکوو دەڵێن زەرەر و زیانێکی زۆر بەر خەڵکی بەغدا کەوتووە، کە لەو سەردەمەدا بە 2 ملیون فرانک مەزەندە کراوە، لەبەر ئەوەی سوپای عوسمانی ڕۆشتون ئەوەی توانیویان بردویان لەگەڵ خۆیان. هەروەها زیندانی بەغدایان کردووەتەوە و هەرچی دز و پیاوخراپ بوو ئازادیانکردون، ئەم کەسانە ڕۆڵی خراپیان بینیووە لەو بارەدۆخەدا، چونکە بۆ ماوەی شەوێک تا بەیانی حکومەت نەبووە بەیانی سوپای بەریتانی گەشتونەتە ناوشار.
کاتێک جەنەراڵ (مود) گەشتۆتە بەغدا، وتویەتی (ئێمە ڕزگارکەرین، نەک داگیرکەر) دەرکەوت ئەم وتەیە بۆ ڕاکێشانی هەست و سۆزی خەڵکی بووە، لە سەرەتادا خەڵکی بەغدا پێشوازییان لێکردووە، وەکوو ڕێزلێنان بۆ ئەو جەنەراڵە ئەو پردەی بەسەر دیجلەدا پیایدا پەڕیەوە و هاتە ناو بەغدا ناویان نا پردی مۆد. پاشان بەریتانییەکان جێگیر بوون بیروڕا و سیاسەتیان دەرکەوت، وەک ئەوەی بەهیوای ئەوەبوون (سێر پێرسی سایکس) بکەنە

مەلیکی ئێراق، یاخود ئێراق ببەستەنەوە بەهندستانەوە، پاشان سوپای عوسمانی لە تکریت و نزیک کەرکووک شەڕێکی تریان کردووە. کە لەم شەڕانەدا شێخ مەحموود بەشداری نەکردووە.
ئەو بەشداریەی (شێخ مەحموود) وەکوو ئەوەی لەسەر ئاستی نەتەوەیی و ئایینی تاکوو ئێستا دەنگی داوەتەوە بووەتە هەوێنی ناسینی کورد وەکوو کەسی ئازا و گیانفیدا و وڵاتپارێز و موسڵمان، ئەوە بووەتە هۆی ئەوەی عەرەبەکان (شێخ مەحموود) بناسن وەک جەنگاوەرێکی ئازا و مووسڵمان و داکۆکیکاری نیشتمان، دەبینین لە دوای ئەو ڕووداوە پەیوەندی نێوانیان بەردەوام بووە. وەک هاو هەڵوێستیان لە دژی ئینگلیزەکان. لە دوای ئەو شەڕەوە دەسەڵاتی عوسمانییەکان لە سلێمانیدا هەر بەناو هەبووە " (شێخ مەحموود) دەسەڵاتێکی بەرچاوی هەبووە لە سلێمانی. هەر وەک ئەوەی تابوری سەربازی عوسمانلی لە شارەکەدا هەبووە و خراوەتە ژێر فەرمانی شێخ مەحموود بەفەرمی لە لایەن عوسمانییەکان. ئەوە بۆ خۆی مانای دەسەڵات و پێگەی بووە لەو سەردەمەدا کە بەدەستی هێناوە لە ئەنجامی بەشداری لە شەڕی شوعیب. لەبەر ئەوەی پێشتر شێخ مەحموود ئەو پێگە و دەسەڵاتەی نەبووە، بگرە لە دوورە پەرێزیدا بووە. لە ساڵانی دوای شەڕی شوعیب والی دەوڵەتی عوسمانی لەموسڵ (خەلیل پاشا) هاتووە بۆ سلێمانی و سەردانی (شێخ مەحمود) ی کردووە و گفتۆگۆیەکی چەند کاتژمێری چووەتە نێوانیان، دەڵێن بەڵێنی ئەوەی بە (شێخ مەحموود) داوە کەجەنگ تەواو بێت خودموختاری دەدەن بە کورد بەو مەرجەی شێخ مەحموود هاوکاریان بکات و بەشداری شەر بێت لەگەڵیان دژی ئینگلیز. بەو شێوەیە شێخ مەحموود بەشداری شەڕی شوعەیی کردووە لەخوارووی ئێراق دژی هاتنی ئینگلیزەکان، لە کوردستان دژی ڕووسیا جەنگاوە لەبەر ئەوەی دەوڵەتی عوسمانلی وەک دەڵێن؛ سەفەر بەلکی ڕاگەیاندبوو لەوساڵانەدا.
لەبەر ئەوەی فەرمانی سەفر بەلکی خەلیفەی عوسمانلی ئەم شارەی گرتووەتەوە لەم ناوچەیە جێبەجێکراوە و سلێمانی بەشێک بووە لە دەوڵەتی عوسمانی. هەروەها لەو سەردەمەدا شەڕی دژی ڕووسەکانی بۆ داکۆکی خاکی کوردستان و پاراستنی هاووڵاتییانی کردووە. گەر بگەڕێنەوە بۆ ئەو سەردەمە بەشداری شیخ مەحموود لە شەڕی شوعیب ئەوا بۆمان دەر ئەکەوێ لەژێر چەندین کاریگەریدا بووە بەهێزترینیان پێگەی ئایینی و کۆمەڵایەتی بووە، پاشان پابەندبوونی بووە وەکوو هاووڵاتییەکی ژێر ئاڵای دەوڵەتی عوسمانی بە بڕیاری سەفەربەلک، ڕەنگە بەشدار نەبوایە بە ترسنۆک و خاکفرۆش و هەڵگەڕاوە سەیری بکرایە. لەناو کۆمەڵگەی ئەو سەردەمە پێگەی زۆر لاواز دەبوو.
چونکە لەناو کۆمەڵگەی کوردەواری ئەوسا و ئێستاش بەشداری و ئازایەتی لە جەنگدا نیشانە و هێمای پیاوەتی و قارەمانێتییە. لێرەوە (شێخ مەحموود) وەکوو سەرکردە و سەرۆک لەسەر ئاستی ئیداری و سیاسەت دەرکەوتووە. وەکوو سوپای عوسمانی لەو شەڕەدا شکستەبوون، بۆچوونی بەندە ئەوەیە شێخ مەحموود دەسکەوتی هەبووە لەبەشداری لەو شەڕەدا، وەکوو ئەوەی بە شاسواری کورد و کوردستان دەرکەوت لەسەر ئاستی دەوڵەتی عوسمانی و بەتایبەتیی لە ویلایەتی موسڵ و بەغدا، لەناو عەرەبی میزۆپۆتامیا و خەڵکی ناوچەکە توانی پەیوەندی پتەو درووستبکات لەنێوان عەرەب و کورد بۆ خۆیی و سەردەمێک لە دوای خۆی عەرەبەکان ڕێزیان لەکەسایەتی کورد گرتووە.
لەو شەڕەوە؛ توانای سەربازی بەریتانییەکانی بۆ دەرکەتووە و بووەتە هۆی ناسین و بینینی ڕاستەوخۆی مەیدانی شەڕەکە، لەبەر ئەوەی تاوەکوو ئەوکاتەو چەندین ساڵ دوای ڕوودانی شەڕی شوعەیب سوپای بەریتانیا نەگەشتۆتە سنووری کوردستان، ڕەنگە ئەمە پاڵنەری ئەوە بووە کە نامە بنێرێ بۆ بەریتانییەکان و داوای ڕێککەوتنی لەگەڵدا کردوون کاتێک گەشتونەتە سنووری کوردستان. لە یەکەم هەنگاودا خۆی لە شەڕی ئینگلیزکان پارستووە. ڕێگەی وتووێژ و سیاسەتی گرتۆتە بەر. لە هەمانکاتا پشتی کردووەتە دەوڵەتی عوسمانی لە کاتێکدا لە لای عوسمانییەکان تاکەکەس بووە پلەو پێگەی هەبووە لە ناوچەکە. پێگەی کوردستان و سلێمانی تاوەکوو کاتی ئەو شەڕە و ساڵانی دواتر لەبەریتانییەکانەوە دوور بوون و بگرە سوپای بەریتانی نەزانراو نەناسراو بوون بۆ خەڵکی، دەوڵەتی بەریتانیا لە ڕوانگەی دەوڵەتی کوفر و داگیرکەرەوە سەیرکراوە. بوونی دەوڵەتی

عوسمانی بەشێکی ژیانی خەڵکی ئەو سەردەمە بووە و دەوڵەت و دەسەڵاتداری ناوچەکە بووە.
وەک دەرئەکەوێ لە لایەنی دەروونەیەوە ئەو بەشداریەی ئەوە دەرئەخات کە (شێخ مەحموود) کەسێکی دڵ ڕەق و داخ لەدڵ نەبووە، ڕق و کینەی لەدڵدا وەلاناوە بۆ بەرژەوەندی نیشتمان و میللەتەکەی کاری کردووە، ئەگەر نا وەکوو سەرۆک خێل و عەشایری بیری بکردایەتەوە، ئەبوایە لە تۆڵەی ڕووداوەکەی موسڵ نەچوایە بۆ ئەو شەڕە و ڕاستەوخۆ خۆی پەنابدایە و دوورکەوتایاتەوە، کە پێشتر چەند ساڵێک دوورە پەرێز بووە لە دەوڵەتی عوسمانی بەڵام وا دیارە لەو بەڵێن و ڕێکەوتنانەی ڕووی داوە لە دوای ئەو کارەساتەوە بووەتە مایەی گۆڕانکاری لەحکومداری ناوچەکە و پێکەوەنانی هێزی میللی بە هاوکاری عوسمانییەکان لە لایەن شێخ مەحمودەوە ئەوەی بەدی دەکرێ ڕێژەی بەشداری کورد لەگەڵ شێخ مەحموود کە ئاماژەی بۆ کراوە بە هەزار یان دوو سێ هەزار کەس.
لەگەڵ ڕێزمدا بۆ بیروبۆچوونی بەڕێزانی تر کە بەشداریان بەهەڵە زانیووە، بەڵام بە تێڕاوانینی بەندە بەشداری لە شەڕی شوعیب باشتربووە و دەسکەوتی نەتەوەسازی و نیشتمانی لە بوونیاتنانی حکومداری بۆ ئەو سەردەمە هێناوەتە ئاراوە، بەڵام لەبەشداری نەکردنی هیچ دەسکەوتێکی نەدەبوو هەرچەندە ڕووداوەکە تێپەڕیووە. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مێژوو | وتار و دیمانە | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 2023-02-05

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-02-05	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی چاوی کورد - 2023-02-05
کاتی تۆمارکردن: 2023-02-27
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: هۆنراوە
بابەت: 83
گریان و خۆشی
[20260830100102701523=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1](https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260830100102701523)

گریان و خۆشی
شێخ مەحمودی حەفید
لە پەرتووکی: نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی

زەمزەمەیە گریانە لەنێو مەجلیسی عەشقا
ساقی خەبەری داوە کە یار نایەتە یاری
قەد نابیە ئەو دڵبەرە فەریادی من و تۆ
سەدپارە کەبابی دڵەکەت بێنی بە دیاری
دوو جۆگەیی خوێنینە بەسەر سەفحەیی رووما
گوڵ گوڵ بووە دامێن و کەنارم وەرە دیاری
ئەو خاڵە زوخاڵێکە بەنێو بۆتەیی دڵما
رۆحم ئەکوڵێنێ بە نەفەس کوورەیی ناری
ئەی مورغی ستەمدیدە ئەسیری لە قەفەسدا
بۆ خۆت و وەتەن بگری کە سەمخوردەیی ماری
دەست ناکەوێ تریاکی من و تۆ لە عێراقا
با شیکوە بەرین بە لیقای حەزرەتی باری
قورِ پێوە! یەخەت دادرِە بۆ خۆت بە کەساسی!
ئەی کوردی هەژار ئێستەکە بێ یار و دیاری [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی هەڵبەست: نیشتمانی | جۆری هەڵبەست: کلاسیک | کێشی هەڵبەست: سەربەست |
رۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-1930
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1930-01-01	رێکەوت و رووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەراست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەراست | ماڵپەری ڤەژینبۆکس - 2026-08-30

کاتی تۆمارکردن: 30-08-2026
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 84
گریانی شێخ مەحمودی حەفید و خیانەتی هاوەڵانی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240503151556569031
ڤیدیۆ: گریانی شێخ مەحمودی حەفید و خیانەتی هاوەڵانی.
ئامادەکردنی ڤیدیۆ: دامەزراوەی میدیای کۆک
ساڵی: 2024
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2024
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2024-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مابێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگاریێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەلامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (کۆک Kok) ڕۆژی 2024-02-28

کاتی تۆمارکردن: 2024-05-03

ناوی تۆمارکار: شادی ئاکۆیی

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 85
گفتوگۆیەکی نێوان شێخ مەحمودی حەفید و د. جەمال نەبەز لە ساڵی 1956
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240125162853546372
ڤیدیۆ: گفتوگۆیەکی نێوان شێخ مەحمودی حەفید و د. جەمال نەبەز لە ساڵی 1956
ساڵی ئامادەکردنی ڤیدیۆ: 2022
ئامادەکردنی ڤیدیۆ: پەیجی دەزگای میدیایی کۆک لە فەیسبووک. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2022
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2022-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شیخ مەحمووڎی دلٟی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکٟی شیخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیی بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شیخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شیخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شیخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکٟی کۆتایی ئامای شۆڕشو شیخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکٟی شیخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ یەیجی (شێخ مەحموود حەفید) ڕۆژی 25-01-2024

کاتی تۆمارکردن: 25-01-2024

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 86

گورزێک لە یەکەی سوارەی سوپای عێراقیی لە سلێمانی

20241119105912609146=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

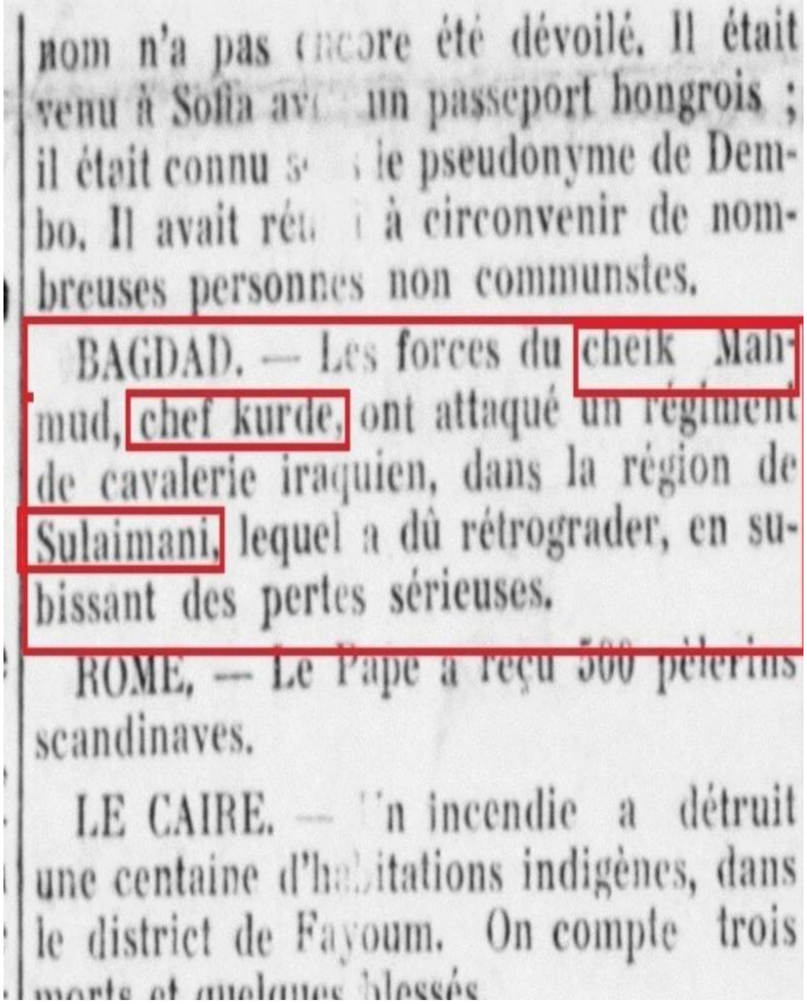
nom n'a pas encore été dévoilé. Il était venu à Sofia avec un passeport hongrois ; il était connu sous le pseudonyme de Dembo. Il avait réussi à circonvenir de nombreuses personnes non communistes.

BAGDAD. — Les forces du cheik Mahmud, chef kurde, ont attaqué un régiment de cavalerie iraquien, dans la région de Sulaimani, lequel a dû rétrograder, en subissant des pertes sérieuses.

ROME. — Le Pape a reçu 500 pèlerins scandinaves.

LE CAIRE. — Un incendie a détruit une centaine d'habitations indigènes, dans le district de Fayoum. On compte trois morts et quelques blessés.

گورزێک لە یەکەی سوارەی سوپای عێراقیی لە سلێمانی

بەگوێرەی ڕۆژنامەی Les Nouvelles کە بە فەرنسیی لە ڕۆژی 24-05-1925 دا، چاپ و بڵاوکراوەتەوە:
هێزەکانی شێخ مەحموود کە سەرۆکێکی کوردە، هێرشی کردۆتە سەر یەکەیەکی سوارەی لەشکری عێراقیی لە سلێمانی و زیانێکی زۆری پێ گەیاندووە. [1]
تێبینی: ئەم بەڵگەنامەیە کێشەی ڕێنووس و ڕێزمانیی هەیە، کوردیپێدیا بەمەبەست هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 1925-05-24

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1925-05-24	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | سلێمانی لەچەند رۆژنامە بەڵگەیەکی فەرەنسی و ئینگلیزییدا، یاسین سەردەشتی، 2022، لاپەڕە 61

کاتی تۆمارکردن: 2024-11-19

ناوی تۆمارکار: شادی ئاکۆیی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 87
لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240826212203593170

لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود
رەوف عوسمان
٥٣

لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمودی حەفید
لێکۆڵەر: ڕەئوف عوسمان مەعروف
گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) ؛ گۆڤارێکی وەرزی لێکۆڵینەوەیە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەریدەکرد.
ژمارە 123؛ لاپەڕە 53-55. [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: سکێنکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: بەغدا | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | ئێراق |
ڕۆژی دەرچوون: 1989-09-01

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1989-09-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | iqra.ahlamontada.com
کاتی تۆمارکردن: 2024-08-26
ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 88

لە حکومەتەکەی شێخ مەحمود دا، دەستەبەری کۆمەڵایەتی بۆ خانەنشین، مناڵی بێ باوک و بێوەژن هەبووە

20211226132738399618=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

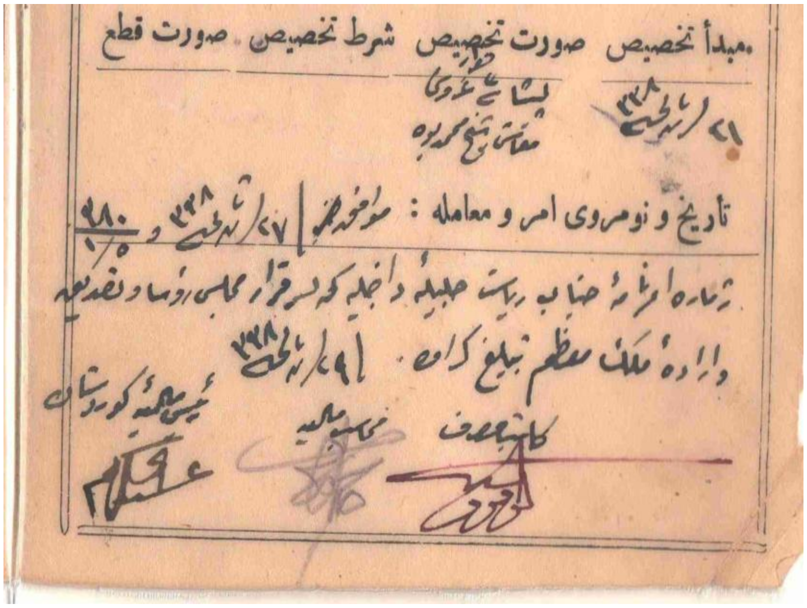

مبدأ تخصيص صورت تخصيص شرط تخصيص صورت قطع

تاريخ و نومروى امر و معامله :

بەڵگەنامەکە

بەڵگەنامەکە بریتییە لە بەرگێکی ڕەق کە چەند پەڕەیەکی تیادایە بۆ تۆمارکردن، پێی دەوترێت جزدان. لە دوبەرگی جنسییەی کۆن دەچێت کە چەند پەڕەیەکی تیادا بێت. لە سەر لاپەڕەی یەکەم (بە زمانی ئێستا دەیاننوسمەوە) ئەمانە چاپ کراون:

جزدانی بژێوی خانەنشین، هەتیوان و بێوەژنان.

سەربازیی و مەدەنیی

بڕی بژێوو

بە ژمارە بە نوسین

ناو و ناسناو

هەروەها بە زمانی ئەوکاتە چاپ کراوە:

مەبدەئی تەخسیس سورەتی تەخسیس شەرتی تەخسیس سورەتی قەتع

تەئریخ و ژمارەی ئەمرو موعامەلە.

لە سەر لاپەڕەکانی دی خشتەیەک چاپ کراوە لە ژێر ئەم سەردێڕانەدا: ناوی مانگ، پارە بە عانەو ڕوپیە، ڕۆژی پارەدان و شوێنی ئیمزا (1).

بە گوێرەی خشتەی سەر لاپەڕەی ئەوجزدانە ساڵ لە مانگی مارتەوە کە مانگی نەورۆزە، دەست پێ دەکات و لە مانگی شوباتدا کۆتایی دێت.

نوسخەی بەردەست

ئەم جزدانەی ماوەتەوە هی خانەنشینیی ڕەعناخانی کچی زانا شێخ ئەحمەدی فایزە. شێخ محەمەدی هاوسەری ڕەعناخان قازی بووە لە سلێمانی. دواى داگیرکردنی سلێمانی لە لایەن ئینگلیزەوە لە مانگی شەشی ساڵی

(1919)دا، شێخ محەمەد ڕو دەکاتە ڕۆژهەڵات و پێش ساڵی 1922 لە گوندی بێتوش کۆچی دوایی دەکات، بێوەژنێک و سێ منداڵی لە دوا جێ دەمێنێت.
بە گوێرەی ئەم جزدانە ڕۆژی 1922/11/21 بە ئیمزای سەرۆکی دارایی، ڕەعنا شێخ ئەحمەد فایز بڕیاری 200 ڕوپیەی مانگانە خانەنشینیی بۆ دراوە کە پەیوەندیی بە موچەی مێردەکەیەوە بووە. فەرمانەکە لە سەر بڕیاری دیوانی وەزیران دراوەو مەلیکیش ئاگادار کراوە. بڕیارەکە لە ڕۆژی (1922/11/19)دا لە لایەن کاتبی مەسرەف، ژمێریاری دارایی و سەرۆکی دارایی کوردستانەوە ئیمزا کراوە. ئەوکات عەبدولکەریم عەلەکە وەزیریی دارایی بووە.
لە مانگی یانزەدا کە بڕیارەکەی تیادا دراوە، ئیمزای 60 ڕوپیە لە سەر کارتەکە کراوە.
مانگی 12 هەتا مانگی دو 200 ڕوپیە هەموو مانگێک دو ئیمزایان لەسەر کراوە. ئیمزایەکیان لەوە دەچێت ئیمزای ژمێریاری دارایی بێت.
لە مانگی سێدا ساڵی تازە دەستی پێ کردووە 1339 کە دەکاتە ساڵی 1923.
لە مانگی سێی (1923)دا 200 ڕوپیە وەر گیراوە. لە تەنیشت پارەکەوە نوسراوە کە بە فەرمان و ڕەزامەندیی سەرۆکی دارایی لە ئەشکەوت وەر گیراوە.
مانگی چوار لە تەنیشت بڕە پارەکەوە نوسراوە لە شاربازێڕ وەر گیراوە.
مانگی پێنج و شەش بە سپێتیی ماونەتەوە.
مانگی حەوت و هەشت لەوە دەچێت بە یەکەوە لە (25)ی مانگی هەشتا دو دوسەتیی درابێت. لە سەر کارتەکە نوسراوە بە سەنەد لە خەزێنە دراوە.
لە مانگی نۆدا لە جزدانەکە نوسراوە بە فەرمانی سەرۆکی دارایی 50 ڕوپیەیان لە خانەنشینییەکە دا شکاندووە.
مانگی نۆ 150 ڕوپیە لە لایەن کاتبی مالییەوە ئیمزا کراوە.
مانگی دەش 150 ڕوپیە بۆ دوا جار دراوە.
ساخکردنەوەی بەڵگەنامەکە
مەلیک مەحمود ڕۆژی 1922/09/22 لە هندستانەوە پاش بەربوونی دەگاتەوە سلێمانی. دوای هەژدە ڕۆژ، کە ماوەیەکی کەمە، بۆ جاری دووەم حکومەتی کوردستانی دامەزراندەوە. ڕۆژی 1922/10/15 فەرمان دەر دەکات کە وەزیران ئاسایی دەبێت هەفتەی دو جار دوشەمەو پێنج شەمە کۆ ببنەوە. هەمووکاتێکیش بۆ کاری پێویست و پەلە دەتوانن حوکمدار ببینن. هەروەها ئامۆژگاریی وەزیران دەکات بۆ دروستکردنی بوجە و میلاکی سوپایی و مولکیی (مەدەنیی). چاودێری گشتیش ئاگادار دەکرێتەوە بۆ پشکنین و ڕێکخستن (2). شایانی باسە ئەنجومەنی وەزیران بڕیار دەدات دە هەزار ڕوپیە مانگانە خەرج بکرێت بۆ بەڕێوەچونی دیوانی حوکمدار. بەڵام حوکمدار ئەو بڕە پارەیە دەگێڕێتەوە بۆ گەنجینەی حکومەت بۆ ئەوەی بۆ پێویستیی نیشتیمان خەرج بکرێت (3).
بە پێی ئەو سیاسەتەی کە باسم کرد، دوای یەک مانگ و شەش ڕۆژ بڕیاری خانەنشینیی ڕەعنا شێخ ئەحمەد فایز دراوە. پێش ڕەعنا لە ئەو ماوەیەدا داوانامەی 232 کەسی تر بە ڕێ کراوە. بەڵام نازانرێت لە دوای جزدانی ژمارەی (233)ەوە چەند جزدانی دی دەر چووە؟ چونکە جزدانەکەی ڕەعنا شێخ ئەحمەد فایز ژمارە 233 مەرج نییە کە دوا جزدان بووبێت. لەبەر ئەوەی بڕیارەکە ڕۆژی (21)ی مانگی یانزە بۆ ڕەعنا دەر چووە، ئەو مانگە ڕەعنا پارەی نۆ ڕۆژی دراوەتێ کە کردوویەتە 60 ڕوپیە. لە دوای مانگی یانزەوە هەتا مانگی شوبات کە مانگی دووە، لە سلێمانی ئاسایی 200 ڕوپیە دراوە. بەڵام حکومەتەکەی مەلیک مەحمود ئەم جارەش زۆری نە خایاند. وەکو مەلیک مەحمود خۆی دەڵێت: ئینگلیز بۆ مەرامی خۆی منی دەوێت. منیش بۆ مەرامی گەلەکەم دەژیم. ئینگلیزەکان بۆیان دەر کەوت مەلیک بۆ پارەو بەرژەوەندیی شەخسیی پشت ناکاتە خاک و خەڵک، نابێت بە داردەستیان، هەر سورە لەسەر پرسی کوردو لە مانگی یانزەی هەر ئەو ساڵە 1922 بەیانی مەلیکیی کرد بەرانبەر بە مەلیکیی عێراق. بەڵام ئینگلیزەکان دایان نابوو باشوری کوردستان بخرێتە سەر عێراقی عەرەبیی. لەبەر ئەوە ڕۆژی 1923/02/09 فڕۆکەی بەریتانیا سلێمانی بۆمباران کرد. ماڵی کەریم بەگی خانزادەجوان نزیک

سەرای حکومەت، بەر بۆمبا دەکەوێت. دو ژن و سێ منداڵ بە کوژراویی لە ژێر داروپەردودا دەر دەهێنرێنەوە (109/2). لەبەر پاراستنی خەڵکی شار، مەلیک و حکومەت ڕۆژی 1923/03/02 سلێمانی چۆڵ دەکەن و بارەگا دەبەنە ئەشکەوتی جاسەنە. لە ئەشکەوت لە ژێر بۆمبارانی لە پەستای بەریتانییە دڕندەکاندا، سەیرەکە لە ئەوەدایە کە کاروبار بە ڕێکخراویی ڕۆشتووە. لە ئەو ماوە کورتەدا کە مانگێک و بیست ڕۆژ بووە، جگە لە دەرکردنی ڕۆژنامەی بانگی هەق و کاروباری سەربازیی و سیاسیی، دەبینرێت بە ڕەزامەندیی و فەرمانی مدیری مالیە پارەی مانگی سێی بێوەژن و هەتیوو لە ئەشکەوت دراوە. لە دوای ناپاکیی حەوت ئەفسەری کورد، بە بردنەوەی چەک و تفاقی زۆر بۆ ناو ئینگلیزو هەروەها بۆمبارانی زۆری ئەشکەوتی جاسەنە، لەشکری کورد ڕو دەکەنە شاربازێر. لە شاربازێریش پارەی مانگی چوار لە بابکراوا دراوە. لە ڕۆژی (23)ی مانگی چوارەوە ئیتر لەشکری کورد ڕو دەکەنە دزڵی و ناوچەکانی سنورو خۆیان بۆ شەڕی پارتیزانیی ڕێک دەخەنەوە. شەڕو بۆمبارانی فڕۆکەی ئینگلیز، خەڵک و حکومەتی کورد لە یەک دا دەبڕن. مانگی پێنج و شەش جزدانەکە بە سپێتیی ماوەتەوە. بەڵام ڕۆژی 1923/06/16 مەلیک لە نامەیەکدا بۆ وڵاتپارێز ئەحمەد خواجە دەنوسێت:

نووری چاوم، کوڕم ئەحمەد! زۆر زەحمەتم دایت. پاش ڕۆشتنت مەقبوزەکان (وەسڵ) هات، لێم ببورە! ئیمڕۆ ڕۆژی (16)ی حوزەیران 1923 ئینگلیز سلێمانی تەخلییە (چۆڵ) کرد. تۆش وەرەوە بۆ سلێمانی. چاوەڕێت دەکەم، کوڕی خۆم (142/2).

بەم پێیە مەلیک و حکومەتەکەی لە ناوەڕاستی مانگی شەشدا دەگەڕێنەوە بۆ شار. لەسەر جزدانەکە پارەی مانگی حەوت و هەشت، هەر مانگەو 200 ڕوپیە، نوسراوە کە دراون. لەوە دەچێت پارەی هەر دو مانگەکە لە (25)ی مانگی هەشتدا درابێت. لە تەنیشت ئیمزاکەوە نوسراوە بە سەنەد لە خەزێنە دراوە. لەسەر جزدانەکە نوسراوە کە لە مانگی نۆدا بە فەرمانی سەرۆکی دارایی پەنجا ڕوپیە لە دوسەدەکە کەم کراوەتەوە. بۆیە مانگی نۆو مانگی دە ئیمزای 150 ڕوپیە لەسەر جزدانەکە کراوە. بەڵام ڕۆژی 1924/06/26 پێش هەتاوکەوتن، بۆمبارانی فڕۆکەکانی ئینگلیز دەست پێ دەکاتەوە. هەتا ڕۆژی (28)ی مانگ بە خەستیی شار کوێرانە بۆمباران دەکرێت. کۆڵانەکان پڕ دەبن لە لاشەی کوژراو (152/2).

ڕۆژی 1924/07/13 مەلیک کە لەو کاتەدا لە سەنگاو بووە، لە نامەیەکی دیدا بۆ ئەحمەد خواجە دەنوسێت:

ئەوا ئەم جارەش کەوتینەوە ژێر بۆمبا. زوڵمی ئینگلیز گەیشتە ئەو پەڕی بێ ویژدانیی. دەچمەوە بۆ شارە وێران و لێقەوماوەکەمان. سبەینێ ئێوارە وەرەوە بمبینە (154/2).

ڕۆژی 1924/07/16 مەلیک سلێمانی چۆڵ دەکات. دوای دو ڕۆژ (18)ی مانگ پاشنیوەڕۆ، ئینگلیز شار داگیر دەکاتەوەو مێژووی جزدان و سیستێمی دڵنیایی کۆمەڵایەتیی کۆتاییان پێ دێت.

لێکدانەوەی بەڵگەنامەکە

بەڵگەنامەکە دەری دەخات کە حکومی مەلیک مەحمود نەک بە قسە بەڵکو بە ڕێکخستن و بە کردەوە ئاوەڕوی لە لاوازترین کەسانی کۆمەڵگا داوەتەوە کە خانەنشینان، بێوەژن و هەتیوون. هەرچەندە ماوەی هەردوو حوکمدارییەکەی یەکی لە شەش مانگ تێ نە پەڕیووە، لەگەڵ ئەوەشدا سیستێم و ئامانجی حوکمەکانی لە هی وڵاتانی پێشکەوتووی ئێستا کەمتر نەبوون. بۆ نمونە لە وڵاتێکی وەکو سوید بۆ یەکەم جار ساڵی 1913 (واتە نۆ ساڵ پێش تەمەنی جزدانەکە) یاسای خانەنشینیی گشتیی دەر چووە کە پارەیەکی کەم و ژمارەیەکی دیاری کراوی گرتۆتەوە. ئەویش لە سویدێکی ئارام و لەگەڵ پێشکەوتنی پیشەسازییدا. لە ساڵی (1918)دا: ئافرەت لە فەرەنسا بووە بە خاوەنخود (مالیکە نەفسی خۆی). لە دانیمارک دەرگای وردە ئیشی یاسایی بۆ ئافرەتانیش واڵا کراوەو ئافرەت بۆی هەبووە لە بەردەمی دادگادا شایەتیی بدات. لە ساڵی (1921) دا: لە دانیمارک ئافرەت مافی ئیشی حکومیی وەر گرتووە. لە سوید ئافرەتی شوکردوو بووە بە خاوەنخود و لە ساڵی (1922)دا ئیشی یاسایی دەکرێتەوە بۆیان. لە سوید یارمەتیی سۆسیال لە ساڵانی سییەکاندا پیادە کراوە.

جگە لە سیستێمی دڵنیایی کۆمەڵایەتیی، لە حوکمی یەکەمی مەلیک مەحموددا یەکسەر سێ قوتابخانە لە لە سلێمانی و یەکێکیش لە چەمچەماڵ کراوەتەوە. بە گشتیی لە هەردوو حوکمەکەدا ڕۆژنامەی ڕۆژی کوردستان،

ئومێدی ئیستیقلال و بانگی هەق دەر کراون. بڕیار بە گفتوگۆ دراوەو لە کاتە چارەنوسییەکاندا خەڵکی فراوان بەشدارییان تیادا کردوون. مەلیک لای وابووە کە هەموو کارێک بە بیری سێ کەس تەواو بکرێت، پەشیمانیی لە دوا نابێت (189/2).
بەڵام بەریتانییەکان دڕندانە، وەکو دیبلۆمات و نوسەری سویدیی ئینگمار کارلسۆن دەیخاتە ڕو، بە بێ گوێدانە جوگرافیا، کولتور، نەژادو مێژوو ناوچەکەیان بە گوێرەی نەوت و سیاسەتی بەرژەوەندیی خۆیان لەت و پەت کرد (3). ئینگلیزەکان بە بێ دەست پاراستن لە ژن، منداڵ و ئاژەڵ بە بۆمبای ناپاڵم و کیمیاویی کوشتاری کوردیان کرد. مەلیک مەحمود داوای لێ کردن کە دەوڵەتێکیش بۆ کورد دروست بکەن و وەکو عێراق لە ژێر چاودێریی (ئینتیداب) خۆیاندا بێت. بەڵام بەرژەوەندیی ئینگلیزەکان دەوڵەتی بۆ کورد تیادا نەبوو. وەکو مێژوونوسی ئەمەریکیی دەیڤید فرۆمکین کاتی خۆی دەربارەی کۆنگرەی فێرسای بۆ ئاشتی، وتوویەتی: ئەو ئاشتییەی کە کۆتایی بە هەموو ئاشتییەک هێنا (121/4). ئینگلیزو فەرەنسا بناغەی ناکۆکیی و ئاژاوەیان دا مەزراند لە ئەو وڵاتانەدا کە نا سروشتییانە دروستیان کردن. کورد بو بە گەلێک کە هەتا ئێستا لە ئەو دۆزەخەدا لە خاکی خۆیدا دەچەوسێتەوە، کوشتارو کۆیلە دەکرێت. ئینگلیزەکان بە سوپا، پیلان و جاش بە سەر وڵاتپارێزانی کورددا سەر کەوتن و باشوریان خستە سەر عێراق. زۆر لەو ئەفسەرە کوردانەی کە لە سوپای عوسمانیدا خزمەتی تورکیان کرد، دوایی بون بە ملۆزم بۆ هەوڵەکانی مەلیک مەحمودو داهاتووی کورد. بە پێچەوانەی ئەفسەرە ئینگلیزەکانەوە کە لە پێناوی بەرژەوەندیی داگیرکاریی بەریتانیادا گەشتوبوونە کوردستان، ئەمان بۆ بەرژەوەندیی خۆیان دوای تورک ئنجا بون بە داردەستی ئینگلیز، لە نمونەی ئەمین زەکی بەگ و تۆفیق وەهبی لە دامەزرێنەرانی سوپای عێراقیش بوون بۆ گیانی کورد.
کوشتاری کورد لە لایەن ئینگلیزەکانەوە شوێنەواری نەما. بەڵام ئەو گەلە شکاوەی کە لە دوای کوشتارەکانەوە بەجێیان هێشت لە ڕێگای خوێندەوارانی کوردی ناپاکەوە چەواشە کرا. دوای سەد ساڵ لەو مێژووەوە کەسانێک لە نوسەرو خەڵکانی دی هەن کە هێشتا کەرێتیی بەری نە داون. لەسەر کێشی ئەوەی کە حەوا بۆیە لە بە هەشت دەر کرا چونکە لە سێوەکەی خوارد، دەهزرن شێخ مەحمودیش بۆیە ئینگلیز دەوڵەتی کوردیی بۆ دروست نە کرد چونکە ئامادە نە بوو دەست بخاتە دەستی ئینگلیزەوەو نامەی بۆ تورکەکان نوسی. وەکو ئەوەی کە ئەوانەی جاش و داردەستی ئینگلیز بوون هەر یەکە لە ماڵەکەیدا دەوڵەتێکی لە پاداشدا بۆ دروست کردبن و ئینگلیز خۆشی لەگەڵ تورک ڕێک نە کەوتبێت.
لە ڕاستییدا مێشک هێندە خراپ نییە مرۆڤ بتوانێت ئەوەندە پێی گەوج ببێت. نهێنییەکە لە شتێکی دیدایە کە مرۆڤەکە نایەوێت بیزانێت. گەلێکی شکاو ئەو شوێنەی بە خۆی ڕەوا بینی کە داگیرکەرەکەی بۆ دا نا. بەو چاوە نزمەش تەماشای خۆی دەکات کە داگیرکەرەکەی ئەمی پێ دەبینێت. وەکو وتراوە مێژوو لایەنی سەرکەوتوو دەینوسێتەوە. ئەو ئەقڵەی ئەمرۆی باشوری کوردستانیش ئەقڵێکە کە ئینگلیزەکان و داردەستەکانیان بۆ گەلێکی ژێردەستیان دا ڕشت پێی زەلیل و نەگبەت بێت. ئەگینا چ میللەتێکی ئاسایی هەیە کەسانێکی بە ڕوناکبیرو تاجی سەر زانیبێت کە سوپایان بۆ داگیرکەری وڵاتەکەیان دروست کردبێت یان پەیکەری بۆ کەسانێک دروست کردبێت کە داگیرکەری نیشتیمان خەڵاتی کردبێت لەبەر ئەوەی خزمەتی لەشکری داگیرکەرەکەی کردووە لە کوشتاری گەلەکەی خۆیدا ؟ ئەقڵێکی ئاوا گەلێک هەر دەتوانێت پێی ژێردەست و بێ موچە بێت.
ناسر حەفید
2021-03-31
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | وڵات: باشووری کوردستان | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) | ڕۆژی دەرچوون: 2021-03-31

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
ئەحمەد خواجە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی ئاژانسی هەواڵی کوردی

کاتی تۆمارکردن: 2021-12-26

ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 89
لە زەمانی شێخ مەحموودا لەشکری شێخ مەحموو لە «جاسانە» ئەبن
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250430201252634597

لە زەمانی شێخ مەحموودا لەشکری شێخ مەحموو لە «جاسانە» ئەبن. تەیارە دێتە سەریان شپرزیان ئەکا. ئامۆزایەکی کوێخا حەسەنی کانی گۆمە هەبوو ئەویش لە لەشکرەکەی شێخ مەحموودا بوو. لەشکر شپرزە ئەبێ و هەریەکە ئەیەوێ بۆ خۆی دەرباز بێ، ئەو ئامۆزای حاجی حەسەنەش بە پەلە ماینەکی دێنێ و لەبەر شپرزەیی بەرەواژە سواری ماینەکە ئەبێ! پێی ئەڵێن: کورە خوا بتگرێ ئەوە تۆ چۆن سواری بووی؟ ئەوە بەرەواژەیە. ئەویش ئەڵێ: کورە من بەرەواژە سوار نەبووم ماینە سەگباب خێوەکە خۆی هەڵگێڕاوەتەوە و بە باری چەپدا ڕاوەستاوە![1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | [پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 483](#)
کاتی تۆمارکردن: 2025-04-30
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 90
لە هەرای شێخ مەحموودا دەستەی شێخ مەحموود بە کێوی جاسەنەوە بوون. تەیارە هاتبوو دابوونیە بەر بۆمب و بۆردمان

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250525064923637807

لە هەرای شێخ مەحموودا دەستەی شێخ مەحموود بە کێوی جاسەنەوە بوون. تەیارە هاتبوو دابوونیە بەر بۆمب و بۆردمان. خەڵکەکەش لە هەموو تیرەیەکی تێدا بوو: لە جاف، لە بەرزنجی، لە بلباس. لە خەڵکی سلێمانی. تەیارەکە شپرزەی کردبوون هەر یەکە لە بنە دەوەنێکا خۆیان شاردبووەوە. دوو کابرای جاف یەکێکیان کەوتبووە سەر شاخەکە یەکێکیان لە خوارەوە بوو. ئەوەی خوارەوە بانگی ئەکرد لەوەی سەرەوە پێی ئەوت: ئا، مارف! کوچکت لێ واریێ تۆ نزیکتری وەلای خواوە بانگی لێکە بەڵکوو لەم ئاگرەی قۆرەتە دەربازمان بکا! ئەوی لای سەروویش ئەیوت: کورە گووت لێ واریێ ئەم تەیارە بێفەڕە لای خواری لێ بریگمەسەوە؛ بووزەم نایگاتێ![1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 534
کاتی تۆمارکردن: 2025-05-25
ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: کورتەباس
بابەت: 91
لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموود، مەلا مستەفای بارزانی و ئیدریس بارزانی بە خاک سپێردران
[20250722102209647487=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1](https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250722102209647487)

ناونیشانی بابەت: لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموود، مەلا مستەفای بارزانی و ئیدریس بارزانی بە خاک سپێردران
24 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا مەلا مستەفا بارزانی و ئیدریس بارزانیئیدریس بارزانی لە باشووری کوردستان بە خاک سپێردران. لە هەمان ڕۆژدا و لە ساڵی 1956 تەرمی شێخ مەحموودی حەفید گەڕێندرایەوە سلێمانی ئەمڕۆش سەرکردەیەکی تری مێژوویی بەخاک سپێرا کە جەلال تاڵەبانییە.
ئەمڕۆ 06-10-2017 تەرمی مام جەلال سکرتێری گشتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و سەرۆک کۆماری پێشتری ئێراق، بە خاک سپێردرا، ئەوەش هاوکاتە بە ساڵڕۆژی گەڕاندنەوەی تەرمی هەر یەک لە مەلا مستەفای بارزانی و ئیدریس بارزانی بۆ باشووری کوردستان، کە بەر لە 24ساڵ لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتەوە هێنرایەوە بۆ هەرێمی کوردستان.
ئیبراهیم باجەلان، مێژوونووسی دیاری گەرمەسێر، ڕای گەیاند، مێژووش پەیامی بۆ نەتەوەی کورد هەیە کە هەمیشە هاودەنگ و یەکدەنگ و یەکگرتوو بن، ئەوەتا سەرکردە کاریزماکانی کورد وەک بارزانیی نەمر و کاکە ئیدریسی جوانەمەرگ و مام جەلال لەیەک ڕێکەوتی مێژوویدا بە خاک دەسپێردرێن.
بەوتەی ئەو مێژوونووسە، گەڕانەوەی ئەو سێ سەرکردەیە لە یەک ڕۆژی دیاریکراو بۆ باشووری کوردستان پەیامێکە بۆ نەوەکانی داهاتوو و پێیان دەڵێت تەنیا خەبات و کوردایەتی ئەوانی کۆ نەکردووەتەوە بەڵکوو مێژووش ئەوانی کۆ کردووەتەوە.
ئەو هەروەها دەڵێت: ئەمڕۆ نەوەکانی بارزانی و پارتی هەمان ڕوانین کە بۆ خەباتی بارزانی هەیانبوو، بۆخەباتی تاڵەبانیشیان هەیە، بۆیە میدیاکانی پارتی بایەخی پێویستی پێدەدەن .
دایکی شەهید حەسەن کە ڕۆڵەیەکی لە شەڕی تیرۆر دا گیانی خۆی بەخت کرد، لە ڕێگەی وشە و سڵاوی بۆ ڕووحی پاکی مەلا مستەفای بارزانی، ئیدریس بارزانی و جەلال تاڵەبانی نارد.
ئەو داوای کرد ئەم بەروارە مێژووییە کورد زیاتر یەک بخات بۆ سەربەخۆیی کە ئاواتی بارزانیی نەمر بوو.

لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆ و لە 06-10-2017 ڕووفاتی مەلا مستەفا بارزانی و ئیدریس بارزانی لە شاری شنۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە گەڕێنرانەوە هەرێمی کوردستان و لە دەڤەری بارزان بەخاک سپێردران. لە هەمان ڕۆژ و لە ساڵی 1956 تەرمی شێخ مەحموود گەڕێندرایەوە سلێمانی. مام جەلال تاڵەبانیش هەر ئەمڕۆ لە دەباشان بە خاکی نیشتمان دەسپێردرێت. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پارت / لایەن: پارتی دیموکراتی کوردستان | پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | دۆزی کورد | ژیاننامە | مێژوو | وتار و دیمانە | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 06-10-2017

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
06-10-2017	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
چەمپەنەکۆتەکێ و دیڎارەکێ ئیدریس بەرزانی	کورتەباس	هەورامی	
حۆلە دیپلۆماسیەکێ مەڵلا مستەفای بەرزانی جە ڕاو مەسەلێ کوردینە (1)	کورتەباس	هەورامی	
گێڵایۆ مەڵلا مستەفای بەرزانی و هامڕایەکاش پەی ئێراق	کورتەباس	هەورامی	
مشتێ جە خەرمانو ژیوای ئیدریس بەرزانی (1)	کورتەباس	هەورامی	
مشتێ جە خەرمانو ژیوای ئیدریس بەرزانی (2)	کورتەباس	هەورامی	
هەرمانە هەرەئێژێکێ ئیدریس بەرزانی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی wishe.net
کاتی تۆمارکردن: 22-07-2025
ناوی تۆمارکار: سارا سەردار

پۆل: کورتەباس
بابەت: 92
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240327172303562680

لەیادی نەمراندا :

شێخ مەحمودی حەفید

لەتیف بەرزنجی
هەولێر - ئاوایی قەتەوی

شێخ مەحمودی سەردارو پێشەوای گەلی کورد کوڕی (شێخ سەعید) کوڕی (شێخ محەمەد) کوڕی کاك ئەحمەدی شێخی سلێمانی ، دایکی (ئامینە) خانی شێخ بابە رەسول ، (شێخ مەحمود) لە شاری سلێمانی لە گەڕەکی کانی ئاسکان سالی (1878ز) هاتۆتە دنیاوە .

هەر لەتەمەنی منالیەوە زۆر وریاو گورجو چالاك‌و نەترس بووە . لە مزگەوت لای مەلا زۆری خوێندووە ، بەتایبەتی لە مزگەوتی گەورە ، کە قوتابخانەیەکی گەورەو بە ناوبانگ لە هەموو پارچەکانی کوردستانەوە بەزۆری مەلاو زاناو فەقێیان روویان تێ‌کردووە .

بارەگای پیاو چاك‌و شوێنی هەژارو لێقەوماوان‌و پەنا بەرو بێچاران بووە . لە ناو کوردا جێگەو هەوارێکی پیرۆز بووە .

ئەم بنەماڵەیە لە کوردستانا زۆر خۆشەویستن‌و ڕێزی تایبەتی‌یان هەبووەو بەچاوی گەورەو سەرداری وڵات تەماشا کراون ، چونکە ئەم خانەدانە چ لە رووی کوردایەتی‌و چ لە رووی (عیلم‌و دین) دەورێکی زۆر باش‌و بالایان هەبووە . وە بۆ خزمەتی گەل‌و نیشتیمان‌و رزگاری‌و سەربەخۆیی کورد درێغی‌یان نەکردووەو قوربانی زۆریشیان داوە . ئەم بنەماڵەیە پیاوی زۆر داناو بەکەڵکی وەك حاجی کاك ئەحمەدی شێخی سلێمانی‌و شێخ مەعروف (نودێ) یان لێ هەڵکەوتووە ، کە گەورەترین زاناو عالیمی کوردی ئەو سەردەمە بوون .

هەتاکو ئەم گەلی کوردە مابێ ئەبێ شانازی بەو جۆرە پیاوە زانایانەوە بکات ، شێخ مەحمودو شێخ ئەحمەدو شێخ قادر هەرسێ برا لە خزمەت (شێخ سەعید)ی باوکییاندا دەبن لە (موصل) لە (1908)ز لەو کاتەی کارەساتەکەی (موصل) روو ئەدات ... (شێخ سەعید) لە سەرداوای سولتان عەبدول حەمید چووە بۆ (ئەستەمبول) ماوەیەك لەوێ بە میوانی لە کۆشکی سولتان ماوەتەوەو ئەو جا بەرەو وڵات گەڕاونەتەوەو لە شاری (موصل) میوان ئەبن ، وارێك ئەکەوێت لە بەینی هەندێ بازرگانی سلێمانی‌و چەند دوکانداریکی (موصلاوی) هەراو شەڕێك روو ئەدات‌و زۆر گەورە ئەبێت ، چەند پیاوێکی بێ لایەن‌و ئاشتی خوازی (موصل) ئەچنە خزمەت شێخ سەعیدو داوای لێ ئەکەن کە بکەوێتە بەینی هەردو لایانەوەو ناوبژییان بکات .

(شێخ سەعید) یش (قورئانێك) ئەگرێت بەدەستەوەو رووەو شەڕەکە ئەڕوات‌و زۆر تکایان لێ ئەکات بۆ ئەوەی ئاگری

2

لە یادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید
لێکۆڵەر: لەتیف بەرزنجی
گۆڤاری (کاروان) ؛ گۆڤارێکی ڕۆشنبیری مانگانە بوو، ئەمینداریێتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان دەریدەکرد.
ژمارە 26؛ لاپەڕە 2-8. [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی لە یادی نەمراندا-شێخ مەحمودی حەفید

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: سکێنکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: هەولێر | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 01-11-1984

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-11-1984	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلٟی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییٚ بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگاریٚ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
لەیادی نەمراندا-زێوەر	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-شێخ مەحموودی حەفید قارەمانێکی بەوەفاو جگەرسۆز بوو	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-عزالدین فیضي	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

لەیادی نەمراندا-عومەر عارف	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-فایەق بێکەس-2	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-میرزا حاجی کەریمی ئاسنگر سەربازێکی بێ ناو	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-مەرگی سەججادی	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | iqra.ahlamontada.com
کاتی تۆمارکردن: 27-03-2024
ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

پۆل: کورتەباس

بابەت: 93

لەیادی نەمراندا-شێخ مەحموودی حەفید قارەمانێکی بەوەفاو جگەرسۆز بوو

20240419195607566391=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

لەیادی
نەمراندا

شێخ مەحموودی حەفید

قارەمانێکی بە وەفاو
جگەر سۆز بوو

● لەتیف بەرزنجی ●

● تیبینی :
١ـ لەبەر ئەوەی لە ژمارە «٢٦»ی گۆڤاری «کاروان»ی ساڵی «١٩٨٤»دا لە ووتارێکی دیکەدا بە دوورو درێژی دەربارەی شێـخ مەحمـوودی نەمـرو شۆرشەکانی دواین ، بۆیە بە پێـویستمان نەزانی لەم ووتارەماندا دووبارەی بکەینەوە ، چونکە ئەمجارەیان تەنها مەبەستمان یادکردنەوەی شێخی نەمرەو بەس .
٢ـ هەربەم بۆنەیەشەوە بەهەموو لایەکی رادەگەیەنم ، کە باسێکی دوورو درێژم دەربارەی شێخ مەحموودی حەفید ئامـادەکـردووە بەنیـازی ئەوەی لە دەرفەتێکی نزیکدا لە دووتوێی بەرگی کتێبێکدا بلاوی بکەمەوە ، جا بۆ ئەوەی کتێبـەکـە بە شێـوەیـەکی تێروتەسەل بکەوێتە بەردەستی خوێنـەرانـەوە ، وای بەچاك دەزانم هەموو ئەو کەسانەی زانیـاریو بابـەتی مێژووییان دەربارەی شێخی نەمر لا پارێـزراوەو مەبـەستیانە لەم بوارەدا خزمەتێك بە مێژووی گەل و نەتەوەکەیان بکەیەنن ، خوشحاڵ دەبم گەر بەهۆی گۆڤـاری «کـاروان»ەوە بۆمی بنێـرن ، تاوەکو بە هاوکاری هەموو لایەك بتوانین ئەم پرۆژەیە بەسەرکەوتوویی ئەنجام بدەین و ، پێشەکیش سوپاسی هەموو هەوڵێکی دڵسۆزانەی ئەو کەسانە دەکەین ، کە بەدەنگمانەوە دێن ..

لەتیف

پێشەوای گەلی کورد ، مەلیك و سەرداری کوردستان ، «شێخ مەحمـوودی حەفیـد» کوڕی شێـخ سەعیـدی کوڕی شێـخ محەمەدی کوڕی کاکە ئەحمەدی شێخی سلێمانییە . دایکیشی «ئامینە خان» ە ، کچی شێخ بابە رەسوڵە . .

شێخی نەمـر لە گەرەکی «کانی ئاسکـان» ی شاری سلێمانی ، شاری هەڵەت و قوربانییەوە هاتۆتە دونیا . هەر لە تەمەنی منداڵی دا زۆر زیرو ئازاو وورد بووە ، وەك زۆربەی زاناو رەوشەنبیرانی کورد لە مزگەوت خوێندوویەتی ، بە تایبەتیش لە

٢ کاروان

لە یادی نەمراندا-شێخ مەحمودی حەفید قارەمانێکی بەوەفا و جگەرسۆز بوو
لێکۆڵەر: لەتیف بەرزنجی
گۆڤاری (کاروان)؛ گۆڤارێکی ڕۆشنبیری مانگانە بوو، ئەمیندارێتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان دەریدەکرد.
ژمارە 69؛ لاپەڕە 2-5. [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی لە یادی نەمراندا-شێخ مەحموودی حەفید قارەمانێکی بەوەفا و جگەرسۆز بوو

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: ژیاننامە | لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: سکێنکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: هەولێر | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 1988-11-01

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1988-11-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پیسە پارێزگاری کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
لەیادی نەمراندا-زێوەر	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-عزالدین فيضي	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-عومەر عارف	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-فایەق بێکەس-2	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-میرزا حاجی کەریمی ئاسنگر سەربازێکی بێ ناو	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا-مەرگی سەججادی	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | iqra.ahlamontada.com

کاتی تۆمارکردن: 2024-04-19

ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

پۆل: شوێنەوار و کۆنینە
بابەت: 94
ماڵی شێخ مەحمودی حەفید
2010102516002110238=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

ماڵی شێخ مەحمودی حەفید
سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت
جۆری شوێن / شوێنەوار: خانوو | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پەیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 25-10-2010

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: هۆنراوە
بابەت: 95
مودەتێ
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260829103149701409
مودەتێ
شێخ مەحمودی حەفید
لە پەرتووکی: نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی

موددەتێ عومرم بە تاڵان چوو لە سووچ و قوژبنا
پێمەلەم زۆر کرد لەبەر ئیمان لە بەحری بێ بنا
شاهبازێ بووم لە مەیدانی شکاری دوژمنا
جەهلی میللەت بوو بە زیللەت هات بەسەر شانی منا
سەیری جێگە زەخمی پەنجەم کەن بەدایم شاهیدە
دوودڵی لێم بۆتە زنجیر حەوسەڵەی داوم نییە
بۆ نەمانی ئەجنەبی ژینم لەبەر چاوم نییە
بۆیە ئیتر ئارەزووی دیداری قاڵاوم نییە
گورگی پیر کەڵبە شکاوم تاقەتی ڕاوم نییە
دڵ بەم ئەحواڵەش لە ڕێگەی میللەتمدا قاسیدە
ئێوە ناودارانی کوردن حەیفە دواکەوتن لەگەڵ
دەست بە دەست یەکتر بدەن بۆ گرتنی لوتکەی ئەمەل
عەزم و وریایی و سەباتە بۆ بەدەستهێنانی هەل
دوژمن و بێگانە حەققی میللەتی پێ نابێ حەل
خوێنی ئەوتانە لەلای خوا عەینی زوهدی زاهیدە [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی هەڵبەست: غەزەل | نیشتمانی | جۆری هەڵبەست: کلاسیک | کێشی هەڵبەست: سەربەست |
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | [ماڵپەری ڤەژینبۆکس - 2026-08-29](#)
کاتی تۆمارکردن: 2026-08-29
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: شوێنەوار و کۆنینە
بابەت: 96
مۆری فەرمی شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120814091850674502

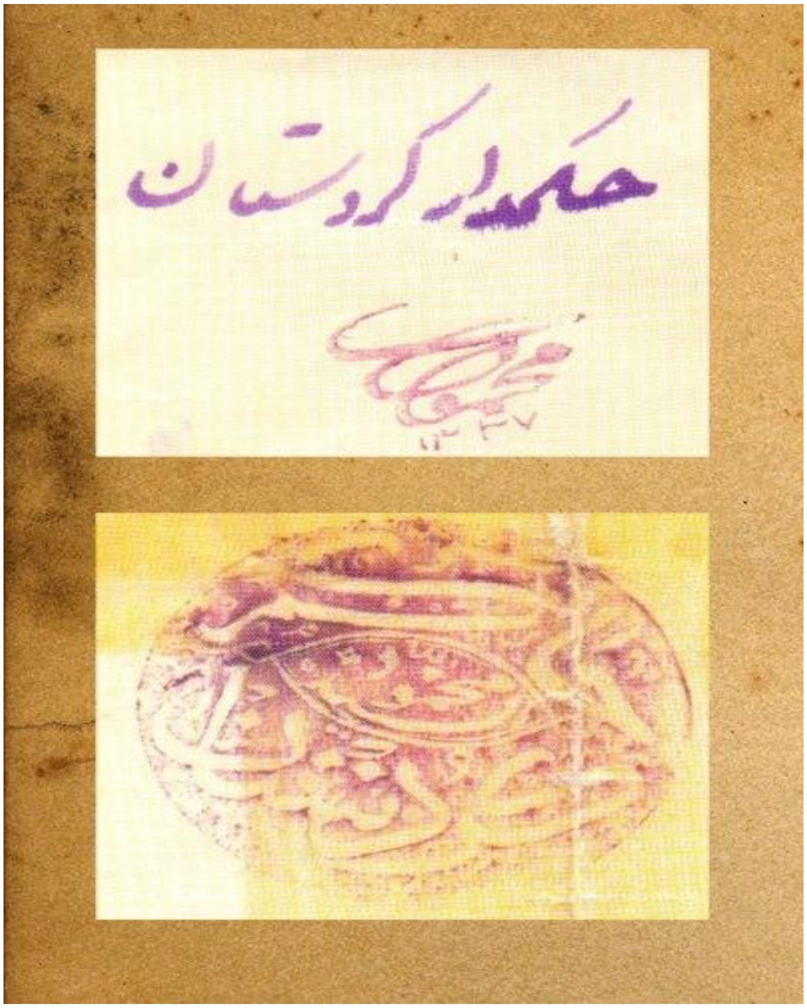

مۆری فەرمی شێخ مەحمودە لە دوو سەردەمی جیاوازی فەرمانرەوایدا لێرەدا ئەوەی کە جێگەی سەرنجە شێخ مەحمود پێشگرو پاشگری وشەی (شێخ یان حەفید) کە وەک نیشانەیەک بۆ خۆی یاخود بنەماڵەکەی بەکارنەهێناوە لە زۆربەی نووسراوەکانیدا بەتەنیا مەحمودی نووسیوە ئەگەر بەکاریشی هێنابێت زۆر کەم و دەگمەنە. ئەم کارە زۆر ئاسایی یە نەک بۆ شێخ مەحمود بەڵکوو بۆ هەر هاونیشتمانی یەک تەنانە ت لەم ڕۆژگارەدا نازناو یاخود ناوی خانەوادەکەی یان عەشیرەتەکەی هەڵبگرێت بەڵام ئەوەی کە جێگەی سەرنجە و پرسیارە ئەوەیە نزیکەی 100 ساڵ پێش ئێستا لە کۆمەڵگەیەکی داخراو عەشائیریدا کە نەریت و کلتورە دێرینەکان بە تایبەت ئینتیمای عەشائیری و خێزانی لەو پەری لووتکەدا بووە شێخ مەحمود ئەو هەنگاوەی هاویشتووە تەنیا بە ناوی مەحمود پێناسەی بۆ کەسایەتی خۆی کردووە و ئەو هەنگاوەش پێویستە وەک نیشانەیەک بۆ ژیری و ورد بینی تەنانەت وەک ئازایەتی یەکی کەموێنە لە مێژوویی خەباتی شێخ مەحمود دا تەماشابکرێت.

ئەرشیفی داناز عەبدولڕەحمان

تایبەتمەندییەکانی بابەت
جۆری شوێن / شوێنەوار: کەرەستەی کۆن (دراو، گۆزە، پەیکەر و ...) | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 14-08-2012
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 97
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220903203308431884

ناونیشانی پەرتووک: مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03
ناوی نووسەر: کەمال نوری مەعروف [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەرۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: نەخێر | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی شێخ مەحمودی حەفید

کاتی تۆمارکردن: 2022-09-03

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 98
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04

2022090320291543188=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

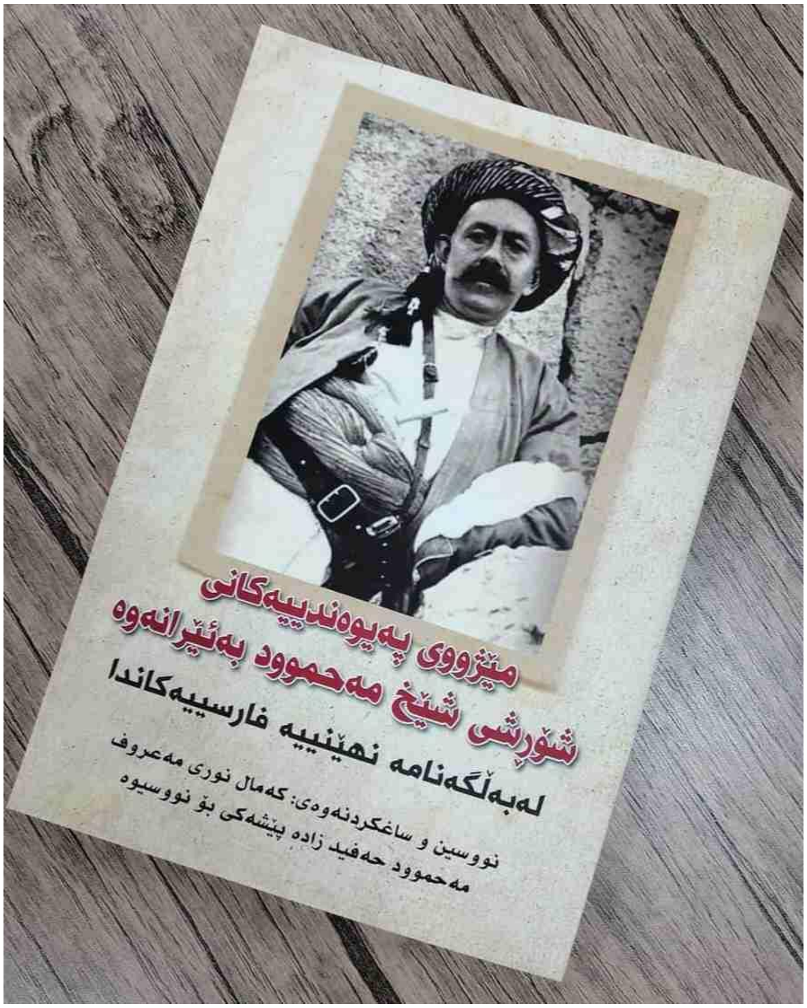

ناونیشانی پەرتووک: مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04
ناوی نووسەر: کەمال نوری مەعروف [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: نەخێر | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	شێخ مەحموودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی شێخ مەحمودی حەفید
کاتی تۆمارکردن: 03-09-2022
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 99
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 05

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220903202454431879

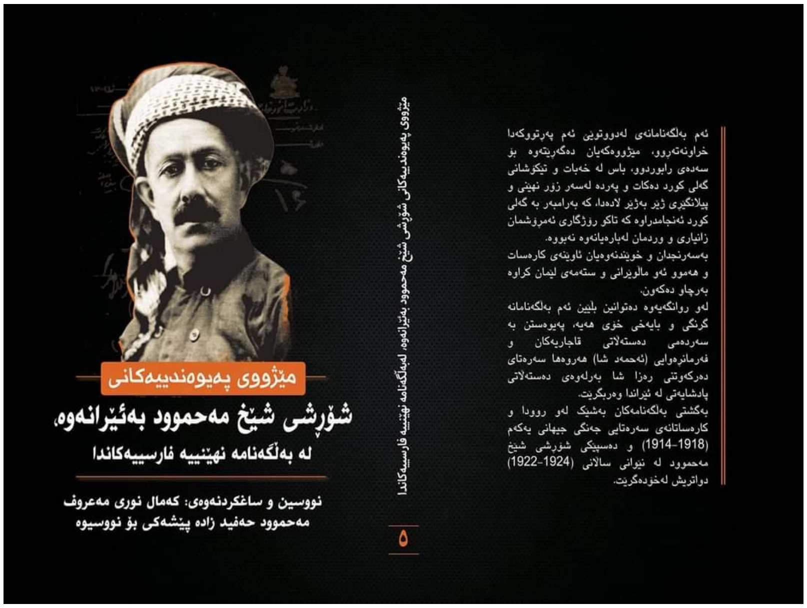

ناونیشانی پەرتووک: مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 05
ناوی نووسەر: کەمال نوری مەعروف

لەم پەڕتووکەدا بۆ یەکەمین جار چەندین بەڵگەنامەی گرنگی سەردەمی دەسەڵاتی قاجاریەکان خراوەتەڕوو کەچۆن بەفەرمانی ئینگلیزەکان کۆسپی گەورەیان لەبەردەم شۆڕشەکەدا درووست کردوە و دژایەتیەکی توندی شێخ محمود و کوردیان کردووە. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: نەخێر | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی شێخ مەحمودی حەفید

کاتی تۆمارکردن: 2022-09-03

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 100

مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220903205718431890

ناونیشانی پەرتووک: مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02
ناوی نووسەر: کەمال نوری مەعروف [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: نەخێر | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	شێخ مەحموودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی شێخ مەحمودی حەفید

کاتی تۆمارکردن: 2022-09-03

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: کلتوور - گاڵتەوگەپ
بابەت: 101
مەلا کاکە حەمەی بێلوو - کە بە «ناری» بە ناوبانگە - لە مەریوانەوە نامەیەک بۆ شێخ مەحموودی حەفیدزادە ئەنووسێ

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250227233710625005

مەلا کاکە حەمەی بێلوو - کە بە «ناری» بە ناوبانگە - لە مەریوان ەوە نامەیەک بۆ شێخ مەحموودی حەفید زادە ئەنووسێ، وێنەی نامەکە مێژوو تیا نەبوو، هەر وەکوو خۆی بۆ وێنەی ئەدەبێکی کوردی نووسرایەوە:

ڕۆح و دڵ قوربانی ناڵی کەوشەکەت
سەر بە سەر گەردی حەسار و حەوشەکەت
دائما موحتاج و موشتاقم لە بۆ؛
گەنجی یادی خاتری بێ خەوشەکەت!
ئەگەر لە ڕێگەی مەرحەمەتەوە حاڵی ئەم پیرە غوڵامی خۆتانە مەنزوور بفەرموون بە کوردی و بە کورتی ئەمەیە عەرزم:

بە تێغی میحنەت و دەرد و جەفا جەرگی مەلا لەت بوو
بەڵێ مەعلوومی ئافاقە مەلا نیوەی مەلا لەت بوو!
وە ئەگەر مەیلت بە بەیانی تووڵانی بێ و ئارەزووت لە حیکایەتی «قویلە» و «چوچانی» بێ ئەمەیە عەرزم:

دوور لە تۆ چاوم بێ بینش ماوە، قوەی بیستنم بۆ ناڵە و گرمەی هەوری بەهاری نەماوە، حەواسم سەراسەر فەوتاوە، دڵم بە ئاگری مەحروومی وەک کەبابی سولەیمانی برژاوە، جەرگم لە قازانی سینەمدا بە بڵێسەی دووری وەک «سلق»ی کەرکووک کوڵاوە! هەمیشە چاوە ڕێگەی حافیزم بۆ یاسین، موحتاجی هاتنی مەلام بۆ تەڵقین، مائلی شەش گەز جاو و دوو گەز خاکم بۆ تەکفین! وەلێ ئەگەر بەشارەتی موژدەی سروور و سەلامەتی زاتی موبارەکتم زوو پێ بگا - کە بۆ من موژدە ئاوی حەیاتە - یەقینم وایە چاوم بێ بە دووربین و زەڕەبین، وە لەگەڵ حەزرەتی «خدرا» لە حەیاتا مساوی ئەبین!

عەرزی «مخصوص» کۆچ و کڵفەت و دایکی «سەعید بەگ»ی بادەڵانی پەنایان هێناوە بە غوڵامی خۆتان، لەسەر واقعەی کە نسبەتی قەتڵیان لە «سەعید بەگ» داوە، وە فعلا مەحبووسە و لە حەبسخانەی حکوومەتایە، ناچار منیش ئەوا پەنام بە قاپی موبارەکت هێنا، شایەد فکرێ بە حاڵی ئەو بفەرموون کە شایەد لە زەحمەتی حەبسا نەجاتی بێ، مەعلووم ئەم پیرە غوڵامی قاپی خۆتانە تا قیامەت مەسروور و مەمنوون و متشکرتانە، ئیتر هەر چێ بڵێم زیادەیە. غوڵامی دەرگای خۆتانە. «ناری». [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
شار و شارۆچکەکان: مەریوان | وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 88

کاتی تۆمارکردن: 27-02-2025

ناوی تۆمارکار: کشمیر کەریم

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 102
مەلا کرێکار باسی شێخ مەحمودی حەفید دەکات
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260828211635701368
ڤیدیۆ: مەلا کرێکار باسی شێخ مەحمودی حەفید دەکات
ساڵ: 2019
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 10یەکان (10-19) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2019
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2019-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆرە کۆمەڵایەتییەکان؛ تیکتۆک؛ پەیجی (پەیوەند) ڕێکەوتی 08-07-2025
کاتی تۆمارکردن: 2026-08-28
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

KURDIPEDIA کوردیپێدیا

پۆل: کورتەباس
بابەت: 103
ناردنی شاندو نامە بۆ وڵاتان لەلایەن شێخ مەحمود لەپێناوی ماف و چارەسەری دۆزی ڕەوای کوردابووە

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260828204023701362

ناونیشانی بابەت: ناردنی شاندو نامە بۆ وڵاتان لەلایەن شێخ مەحمود لەپێناوی ماف و چارەسەری دۆزی ڕەوای کوردابووە
ئامادەکار: د. هێمن بەرزنجی

گرنگترین کۆمەڵە ئەرشیفییەکان
دەربارەی شێخ سەعید و شێخ مەحمودی حەفید
بەڵگەنامەکانی ئەرشیفی نەتەوەیی بەریتانیا National Archives لە ناوچەی Kewی لەندەن لە دەوڵەمەندترین سەرچاوە مێژووییەکانن کە بە وردی ژیان، دەسەڵات، و جوڵانەوە سیاسی و سەربازییەکانی شێخ سەعیدی حەفید و شێخ مەحموودی حەفیدی کوڕیان تۆمار کردووە.
ئەم بەڵگەنامە هەژمووونی کۆمەڵایەتی و ئایینی شێخ سەعیدیان تۆمار کردووە تا دەگاتە شەهیدبوونی لە مووسڵ (1908)، هەروەها دەربارەی شێخ مەحموودی حەفیدی کوڕیشی، دانپێدانان و حکومەتداری (1918)، شۆڕشی 1919 و دوورخستنەوە، گەڕانەوە و ڕاگەیاندنی شانشین (1922-1924) بەشێکی گرنگن لە نێو بەڵگەنامەکانی بەریتانیادا، ئەمە جگە لە ڕاپۆرتەکانی هێزی ئاسمانی RAF کە نەخشە و ڕاپۆرتی بومبارانکردنی ئاسمانی شاری سلێمانی و ناوچەکانی مەسۆیی و غەوارە لەسەر دەستی هێزی ئاسمانیی بەریتانی لە خۆدەگرن.
گرنگترین کۆمەڵە ئەرشیفییەکانیش ئەمانەن:
یەک: ئێف ئۆ 371، Foreign Office Political Files کە ڕاپۆرتە سیاسییە گشتییەکان و نەخشەی سنوورەکانی کوردستان لە خۆدەگرێت.
دوو: سی ئۆ 730، Colonial Office: Iraq Correspondence، کە پەیوەندییەکانی بەریتانیا و عێراق، شۆڕشەکانی شێخ مەحموود و هەڵمەتە سەربازییەکان لە خۆدەگرێت.
سێ: ئای ئۆ ئار/ ئێڵ/ پی ئێس، India Office Records، کە زانیارییە هەواڵگرییەکان پیش 1921 لەلایەن ئیدارەی بەریتانی لە هیندستان لە خۆدەگرێت.
چوار: یاداشتەکانی جێرترۆد بێڵ، Gertrude Bell Papers، کە شرۆڤەی کەسایەتی شێخ مەحموود، پەیوەندی لەگەڵ سەرۆک هۆزەکان و سیاسەتی بەریتانیا لە خۆدەگرێت.
پێنج: ئەی ئای ئار 23، Air Ministry: Overseas Commands (Iraq)، کە ڕاپۆرتە هەواڵگری و سەربازییەکانی هێزی ئاسمانیی بەریتانی RAF سەبارەت بە ئۆپراسیۆنە ئاسمانییەکان، بۆردومانکردنی سلێمانی و غەوارە، و نەخشەی ئاسمانیی جوڵانەوەکانی شێخ مەحموود (1922-1930) لە خۆدەگرێت.
شەش: دەبلیو ئۆ 106، War Office: Directorate of Military Operations، کە فایلی تایبەتی وەزارەتی جەنگی بەریتانیا لەسەر شەڕی دەربەندی بازیان (1919)، بریندداربوون و دەستگیرکردنی شێخ مەحموود، و شیکاریی هێزی سەربازیی هۆزە کوردەکان لە خۆدەگرێت.
حەوت: ئیف ئۆ 406، Foreign Office: Confidential Print (Eastern Affairs) کە کۆمەڵە ڕاپۆرتی بڵاونەکراوە و نهێنیی وەزارەتی دەرەوە کە پوختەی هەڵسەنگاندنە دیپلۆماسییەکانە لەسەر پەیماننامەی سێڤر و لۆزان، کێشەی ویلایەتی مووسڵ، و هەڵوێستی شێخ مەحموود لە خۆدەگرێت.
هەشت: سی ئەی بی 23 و 24، Cabinet Office: Minutes and Memoranda، کە پرۆتۆکۆلی کۆبوونەوەکانی کابینە و ئەنجومەنی وەزیرانی بەریتانیا لەسەر بڕیارە ستراتیژییەکان، وەک هێشتنەوە یان

کێشانەوەی هێزەکان لە سلێمانی و دیاریکردنی چارەنووسی شێخ مەحموود لە خۆدەگرێت.
نۆ: سی ئۆ 537، Colonial Office: Supplementary Correspondence کە بەڵگەنامە زۆر نهێنییەکانی وەزارەتەکانە کە نامەگۆڕینەوەی نهێنیی نێوان نوێنەری باڵای بەریتانیا لە بەغدا و لەندەنی تێدایە سەبارەت بە دوورخستنەوەی شێخ مەحموود بۆ هیندستان لە خۆدەگرێت.
دە: پی ئاڕ ئۆ 30 و 57، Private Collections (Personal Papers) کە یاداشت و ڕاپۆرتە تایبەتییەکانی ئەفسەرانی مەیدانی (وەکو مەیجۆر سۆن و مەیجۆر نۆئێل) کە بەردەستن و وەسفی وردی کەسایەتی، پێگە و هەژموونی کۆمەڵایەتیی شێخ سەعیدی حەفید و ناوچەی سلێمانی دەکەن.
یانزە: ئێف ئۆ 608،Peace Conference Correspondence 1919–1920، بەڵگەنامە و داواکارییەکانی کورد لە کۆنگرەی ئاشتیی پاریس، نامەگۆڕینەوەکان سەبارەت بە سەربەخۆیی کوردستان و ئامادەکارییەکانی پەیماننامەی سیڤەر لە خۆدەگرێت.
دوانزە: ئەی ئای ئاڕ 5، Air Historical Branch Records، ڕاپۆرتە دوور و درێژەکانی هێزی ئاسمانی لەسەر ستراتیژی کۆنترۆلکردنی ئاسمانی(Air Contro) لە کوردستان، لەگەڵ تۆماری ڕۆژانەی ئۆپراسیۆنەکانی دژی شێخ مەحموود لە خۆدەگرێت.
سیانزە: دەبل یو ئۆ 32، War Office: Registered Files، کە فایلی تایبەتی وەزارەتی جەنگ سەبارەت بە تاکتیکی شەڕی پارتیزانیی هۆزە کوردەکان، توانای سەربازیی شێخ مەحموود و هەڵسەنگاندنی ئاسایشی سنوورەکانی تێدا کۆکراوەتەوە.
چواردە: ئای ئۆ ئاڕ/ ئاڕ 15، Baghdad High Commission Records & Bushire، کە بەڵگەنامەکانی نوێنەرایەتیی باڵای بەریتانیا لە بەغدا لە خۆدەگرێت، کە زانیاریی وردی تێدایە لەسەر پەیوەندییەکانی بنەماڵەی حەفید لەگەڵ دەسەڵاتدارانی ئێران و تورکیا.
پانزە: ئێف ئۆ 800، Private Office Papers کە ئەرشیفی تایبەتی وەزیر و دیپلۆماتکارە دیارەکان (وەک لۆرد کەرزن و سێر پێرسی کۆکس) سەبارەت بە نەخشەی سیاسیی نوێی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و کێشەی ویلایەتی مووسڵ لە خۆدەگرێت.
شانزە: ئێم ئێف کیو/ ئێم پی کەی، Map Collections (National Archives)، کە کۆمەڵە نەخشەیەکی دەگمەنی سەربازی و تۆپۆگرافین کە لە نێوان ساڵانی 1918 بۆ 1930 لەلایەن ڕووپێوەری هێزەکانی بەریتانیاوە لە سلێمانی و ناوچە جیاوازەکانی باشووری کوردستان کێشراون.
ئەگەرچی ئەم بەڵگەنامە بەریتانییانە لە ناو فۆڵدەرەکانی ئەم ئەرشیفەدا شێخ مەحموودیان وەک سەرکردەیەکی کاریزمی و سەربەخۆخواز تۆمار کردووە کە ئامادە نەبووە ملکەچی بڕیارەکانی بەغدا و پەیماننامەی لۆزان بێت، بەمەش بڕیار و باس و خواسەکان بۆ ماوەی زیاتر لە دەیەیەک بابەتی سەرەکی کۆبوونەوەکانی کابینەی بەریتانیا بوون. بەڵام لەپاڵ ئەوەشدا باس لە کێشەی زەویوزار و موڵکایەتی، ناردنی ڕاپۆرت بۆ عوسمانییەکان، ململانێ لەگەڵ بنەماڵە دەستڕۆیشتووەکان، ئاژاوەی مووسڵ و تیرۆرکردنی شێخ سەعید و زۆر شتی تر خراوەتە ڕوو.
وەلێ ئەوەی گرنگە چۆن ئەم بەڵگەنامانە بەکاربهێنین ؟ بە بێ هیچ سەرچاوەیەکی ناوخۆ و بەراوردکاری سوودیان لێوەربگرین یان نا ؟ تاکە سەرچاوەی سەرەکی بن یان دووای لێکۆڵینەوە و ساغکردنەوە کەڵکیان لێوەربگیرێت ؟
وەڵامی ئەم پرسیارانە و چەندین پرسیاری تریش لەم خاڵانەدا دەخەینە ڕوو:
1- هیچ کات دووژمن (ئینگلیز، تورک، عەرەب، فارس)، بەشان و باڵی ئێمەدا هەڵنادات، هەمیشە دەمانکوتێت، یان لانی کەم هەڵە و خراپییەکانمان زەق دەکاتەوە و بە زیادەوە دەیخاتە ڕوو. بۆیە دەستبردن بۆ ئەرشیفی بەریتانی بەبێ لەبەرچاوگرتنی هەندێک ڕێکاریی زانستی ورد و لەبەرچاوگرتنی بار و دۆخی ئە و ڕۆژگارە، هەڵەی گەورەی لێدەکەوێتەوە. ئاخر دووژمن مێژوو بنووسێتەوە خۆی دەکاتە پاڵەوان و گەورە و خاوەن ماف و دابینکەری ئازادی بۆ گەلانی ناوچەکە و هەزاران تۆمەتیش بۆ بەرامبەر (شێخ سەعید و شێخ مەحموود)

درووست دەکات. ئەم قسەیە نەک بۆ مێژووی ڕامیاریی، بۆ مێژووی کۆمەڵایەتیش درووستە، تەنانەت ئە و مێژوو و یاداشت و بیرەوەرییانەش دەگرێتەوە کە لەناو خۆی کوردستاندا نووسراون بە گیانی دوژمنکارانە، چونکە دوژمن هەر دوژمنە لە هەر شوێن و جوگرافیایەکدا بێت.
2 - بە پێی ئە و بەڵگەنامانەی بەریتانیا و عوسمانی و ناوخۆش، هەندێک لقی بەرزنجی دۆستی عوسمانی بوون، هەندێ لقیش دۆستی ئینگلیز بوون، بەڵام دەستبرد بۆ ئەم بابەتە تێکدانی ئاسایشی کۆمەڵایەتییە و لە کەدارکردنی نەوەکانی ئە و بنەماڵانەیە لە ئەمڕۆدا، بۆیە مێژونووس و لێکۆڵەری زانستی و ورد خۆی لێدەبوێرێت.
3 - زۆر بنەماڵە، هۆز و عەشیرەت، شەڕی ئەوەیان دەکرد کە خۆیان خاوەن دەستەڵاتی ڕەهای سیاسی و یەکەم بن لە ناوچەکەدا، وەک هەمەوەند، بەرزنجی، جاف، هەورامی .... هی تر. ئەمەش مایەی ململانێ بوو، دەبوو بەهێزبیت بۆ ئەوەی ئەگەر سەریش نەکەویت، نەتخەن.
4 - شێخ مەحموود ئەوەی باش بووە، هانای بۆ هەموو لایەک بردووە (ڕووس، تورک، ئینگلیز، ....)، بۆیە کەس ناتوانێت تۆمەتباری بکات بەوەی پیاوی فڵان یان فیسار لایەن بووە. ئامانجی شێخ مەحموود لەم هانابردنانە تەنها درووستکردنی کیان و قەوارەیەکی کوردی بووە لە کوردستان. بۆیە دەبێت هەموو بەڵگەکانی دوژمن پێکەوە لێکبدرێتەوە نەک لەبەر ڕۆشنایی بەڵگەی یەک لایەندا (تورک، ئینگلیز، عارەب، ڕووس).
5 - لە تورکەوە تا ڕووس و ئینگلیز و عارەب و هەر دەستەڵاتدارێکی تر، گرنگ نەبووە لای شێخ مەحموود، ئەوەی گرنگبووە بەهۆیانەوە شتێ بۆ کورد بکرێت. کەواتە نامە ناردن یان وەفدناردنی شێخ بەمەبەستی ڕامیاری بووە و دەبێت بە و شێوازە خوێندنەوەی بۆ بکرێت. بەپێی سەردەم و ڕووداوەکان.
6- هەڵسەنگاندنی بەڵگەنامەکان بەپێی زاراوە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان و پێوەری ئەمڕۆ هەڵەیەکی گەورەیە و بە خیانەتی لێکۆڵینەوە و ساغکردنەوە هەژماردەکرێت. [1]

⚠تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | دۆزی کورد | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 20-08-2026

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-08-20	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان: فەیسبووک: پەیجی (شێخ مەحمودی حەفید) ڕێکەوتی 20-08-2026

کاتی تۆمارکردن: 28-08-2026

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: بەڵگەنامەکان
بابەت: 104
نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجوومەنی کۆمەڵی گەلان - عصبة الامم پاریس 21 مارس 1931
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230419122840483699
بابەت: بەڵگەنامە
نووسین: نەوشیروان مستەفا ئەمین
نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ سەرۆکی ئەنجوومەنی کۆمەڵی گەلان -عصبة الامم پاریس 21-03-1931

بەڕێز جەنابی سەرۆک
شانازی ئەوەم هەیە ترس و شکاتی نەتەوەیەکتان پێ ڕاگەیەنم کە خودی خۆتان خستوتانەتە ژێر ئینتداب و پاراستنی خۆتانەوە و دەشگوترێ ئەوەی ئینتداب دەکات، پارێزەریشە. ئەم نەتەوەیە نەتەوەی کوردە کە من زۆر شانازی بەوەوە دەکەم بە یەکێک لەوان دەژمێرێم و ئێستا ئەم نەتەوەیە لە بەشی باشووری وڵاتی گەورەی کوردان کە بە ئێراقەوە لکینراوە، نیشتەجێیە.
من بەئەرکی خۆمی دەزانم سەرنجی بەڕێزتان بۆ ئەو خاڵە ڕاکێشم کە خاکی کوردستانی لکێنراو بە ئێراقەوە، بەهیچ شێوەیەک وەک ((بين النهرين)) نەکەوتۆتە ژێر دەستی هیچ یەک لە هێزەکانی دەوڵەتە یەکگرتووەکان یان دەوڵەتە هاوپەیمانەکان. کوردەکان خۆیان لە 1918دا چەکیان هەڵگرت و هێزەکانی تورکیان ناچارکرد خاکەکەیان چۆڵ بکەن, سەربەخۆییان ڕاگەیاندن و دەوڵەتێکیان درووستکرد کە بەڕێوبەرایەتی وڵاتی بەناوی ((دەوڵەتی کوردستانی باشوور) گرتە دەست. لەو سەردەمەدا ئێراق پشێوی تێکەوتبوو، هێشتا هێزەکانی یەکگرتوو (متحد) و هاوپەیمانی (متفقين) لە ناویدا جەنگیان دەکرد. پاشان بۆ بەدبەختی ئێمە خاکەکەمان بە ئێراقەوە لکێنراو، ئەورووپاش کە لافی ئەوەی لێ دەدا کە بۆ بەرگریکردن لە ماف و دادپەروەری چەکی هەڵگرتووە، لەبەرانبەر ئەم ستەمە گەورەیەدا بێ دەنگ بوو. ستەمێک کە چارەنووس و داهاتووی نەتەوەیەک کە ئەگەر چی نەک بە ڕەسمی بەڵام بەکردەوە بووبووە خاوەن دەوڵەتی سەربەخۆ، خۆی بەستەوە بە چارەنووسی نەتەوەیەکی دیکەوە، کە نەژاد و داب و نەریت و مێژوو و زمان و سیمایان لەیەک جیاوازە. گەر چی هێشتا جێی سوپاس بوو کە باری ئەم ستەمە گەورەیە بەو بەڵێنە کەم بووەوە کە ((کۆمەڵی گەلان)) سەبارەت بە بەخشینی خودموختاریەکی تەواو بە کوردستانی باشووری دابوو.
بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کە چەندان ساڵ بەسەر ئەو بەڵێنەدا تێدەپەڕێ کەچی نەک هەر بەڵێنەکە جێبەجێ نەکراوە، بەڵکوو بە پێچەوانەوە ژیانی خۆمان و ژن و منداڵ و باوکانمان لەژێر هەڕەشەی ئاگری تۆپ و فڕۆکە بۆمبهاوێژەکان و ڕەشاشەکان دایە، بەو تاوانەی ئامادەنین ببین بە عەرەب و چاو لە ڕێی جێبەجێکردنی ئەو بەڵێنانەین کە پێمان دراوە.
دەوڵەتی ئێراق هیچ دوودڵ نەبووە لەوەی شاری سلێمانی – پایتەختی کوردستانی باشوور- بۆمباران بکات و کوردەکانی ئەم شارەی کوشتوە بەتاوانی ئەوەی ئامادە نەبوون بەشداری لە هەڵبژاردنێکدا بکەن کە ئەو دەیەوێت بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندی سەبارەت بە بڕیاریک ئەنجامی بدات کە هەموو مافە ڕەواکانی کوردان پێشێل دەکات و کۆشکی ئومێد و ئارەزویان بۆ ئایندە ، دەڕمێنێ.
ئێمە بڕوامان وایە ئەم تۆپ وگوللانەی بەسەر قوربانیانی کوردی دانیشتوی کوردستانی باشووردا دەبارێ، لە بنەڕەتدا هێرشێکیشە دەکرێتە سەر حەیاو ئابڕووی (کۆمەڵی گەلان)، چونکە کوردەکان لەژێر ئینتدابی ئەو (کۆمەڵە) یەدان، واتە لەژێر پارێزگاری ئەودان.
ئەگەر هێزەکانی دوڵەتی عەرەبی ئێراقی پشتیان بە فڕۆکە و سوپاکانی دەوڵەتی ئینگلیز نەدەبەست کە ((کۆمەڵی گەلان)) ئینتدابی ئەم سەرزەمینەی بە ئەوان سپاردووە تا بەناوی ((کۆمەڵەی گەلانەوە)) بەڕیوەی ببەن ، ئەوا

مێژوو دووبارە دەبۆوە و هێرشکردن بۆ بەغدا و داگیرکردنی بۆ کوردەکان وەک کاری ڕۆژانە ئاسان دەبوو. ئێمە ئامادەین و هەمیشەش ئامادە دەبین لەبەرانبەر عەرەبەکاندا، بەرگری لە وڵاتەکەمان بکەین. بەڵام لەبەر ئەوەی نامانەوێت تووشی ڕووبەڕووبوونەوەیەکی چەکداری بین لەگەڵ دەوڵەتی ئینگلیزدا کە بەناوی ئەو (کۆمەڵە) بەڕێزەوە هەنگاو دەنێ، ئەوا وامان بەباش زانی بۆ شکاتکردن ڕووبکەینە (کۆمەڵەی گەلان) و داوای جێبەجێکردنی ماف و دادپەروەری بین.
بێگومان بەداواکاری ئەوەی وڵاتی ئێمە بە ئێراقەوە بلکێنرێ و هەوڵدان بۆ ڕازیکردنمان بۆ قبووڵکردنی ئەم لکاندنە بەزۆری چەک، بەهیچ شێوەیەک ئەو ئاشتی و ئاسایشەی کە (کۆمەڵی گەلان) دەیەوێت لەم بەشەی دنیادا بەرپای بکات، دابین ناکرێت. تا ئەوکاتەی چارەنووسی وڵاتی کورد بەدەستی ڕۆڵەکانی خۆی نەسپێرێت و تا ئەودەمەی دەوڵەتێکی کوردی بەڕیوەبەرایەتی بەشی کوردنشینی ئەم ناوچەیە نەگرێتە دەست، ئومیدێک بە ئاشتی و ئاسایش لەم ناوچەیەدا نییە. کورد کە خاوەن مێژویەکی هەزار ساڵەن و هەمیشە لە قۆناغە جیاوازەکانی مێژودا زانیویانە و توانیویانە بەرگری لە ژیان و وڵات و مێژوو دەزگا نەتەوەییەکانی خۆیان بکەن، ئێستە بڕیاریان داوە بۆ بەرگریکردنی چەکدارانە لە خۆیان تا دواکەس بمرن، بەڵام مل بۆ کۆیلەیەتی عەرەبەکانی ئێراق، کەچ نەکەن. ئێمەی کورد دەمانەوێت لەگەڵ هەموو گەل و نەتەوەکاندا دۆست بین و بەرانبەر بەهیچ گەلێکیش ڕقمان لە دڵدا نییە. بەڵام لە کاتێکدا کە سەربەخۆیی تەنانەت بەهەندێ گەلی سەرەتایی ئەفریقا وەک لیبریا دەدرێت و لەگەڵی وەک ئێمە زەوت دەکرێت کە توانیوێتی بەشەرەف و ئازایەتی و قارەمانیتی و غەریزەی پاڵەوانی و هۆش و زیرەکی خۆی پایەیەکی مەزن لە مێژووی گەلاندا بەدەست بهێنێ، ئیدی ئەمە ستەمێکە کە ناتوانین لێی بێدەنگ بین. بەتایبەتی کە پێش ماوەیەک دەوڵەتی ئێراق کە تووشی نەخۆشی دەمارگیری توندڕەوی نەژادی بووە، هەوڵ دەدا بە پشتیووانی دەوڵەتی ئینگلیز و بەهۆی خوێناویترین هەنگاوی جەنگییەوە ، بەرگریکردنمان تێک بشکێنێ.
خوێن و ئاگر هەرگیز نەیتوانیوە و ناتوانن ڕاستییە مێژوییەکان بگۆڕن و سەدان هەزار کوردی وەک سەڵاحەدینی ئەیوبی وکەریم خانی زەند بکەن بەعەرەب. نەتەوەی من و خودی خۆشم بەهیچ شێوەیەک دەمارگیری ئایینزایی (مزهبی) مان نییە. تینوی خوێنڕێژی نین و ئەگەر چەکیشمان هەڵگرتووە تەنیا لەبەر ئەوەیە کە ناچاریان کردوین و بەسەریاندا سەپاندوین.
ئێمە خواستی دەسەڵاتگرتن بەسەر هیچ نەتەوە و هیچ وڵاتیکماندا نییە. نامانەوێ ئاغاو سەرداری هیچ کەسێک بین. بەڵام ئەوەش قبووڵناکەین کە خەڵکانی دی بەسەرماندا زاڵ بن یان جگە لە خۆمان سەردار وئاغایەکمان هەبێت. ئەمەش خۆی ئامانج و ئایداڵێکە کە چەندان هەزار کەس لەکاتی ئەم جەنگی دوایدا، لەپێناوی دا گیانی خۆیان فیداکرد.ئەمە جگە لەوەی ئەمە مافێکە کە خودی (کۆمەڵی گەلان) هەر لەم ڕۆژانەی دوایدا ، بۆی سەلماندوین.
ڕێگەم بدەن بە دڵنیاییەوە پێتان ڕابگەیەنم ئەم دۆخی شۆڕشگێڕییەی کە هۆکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ بەدنییەتی دەسەڵاتدارانی ئێراق ، کۆتای پێ نایەت ئەوکاتە نەبێت کە هەموو مافەڕەواکانی کورد بەڕەسمی بناسرێ و لەبەرچاو بگیرێت.
ئەوەی ئێمە دەمانەوێتدانانە بە سەربەخۆیی وڵاتەکەماندا، واتە ((دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستانی باشوور)) داو بڕین و لەناوچونی هەموو پەیوەندییەک بەدەوڵەتی عەرەبی ئێراقەوە. جگە لەمەش پەیمانی تازەی نێوان ئینگلیز و ئێراق کە کۆتایی بە ئینتدابی ئینگلیزی بەسەر ئێراقدا دێنێ، ئەو ڕاستییە دەردەخات کە ئەو ڕێگە چارەیەی پێشنیارمان کردووە بە تەواوی لۆژیکییەو هیچ ڕێگەیەکی دەربازبوونی لێ نییە.
کۆمەڵی گەلان دەبێ گەر بەسەرنجدان لەکرۆکی ڕووداوەکانیش بووە، بگەڕێتەوە بۆ بڕیارەکەی خۆی کە 1925 داوێتی.
لەگەڵ ئەوپەڕی ڕێزمدا
شێخ مەحمود بە نوێنەرایەتی

دانیشتووانی کوردستانی باشوور
سەرچاوە:
پەرتووکی سەردەمی قەڵەم وموراجەعات (1928-1931)
لاپەڕە 180-183
نەوشیروان مستەفا ئەمین
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 30یەکان (30-39) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 21-03-1931

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
21-03-1931	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
عصبة الامم-القسم الثالث والاخير	کورتەباس	عربي	
عصبة الامم-القسم الثاني	کورتەباس	عربي	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | پەرتووکی سەردەمی قەڵەم وموراجەعات (1928-1931)- نەوشیروان مستەفا ئەمین

کاتی تۆمارکردن: 19-04-2023
ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 105

نامەی شێخ مەحمود بۆ هاوژینەکەی لە 12-09-1952

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20170124203316138273

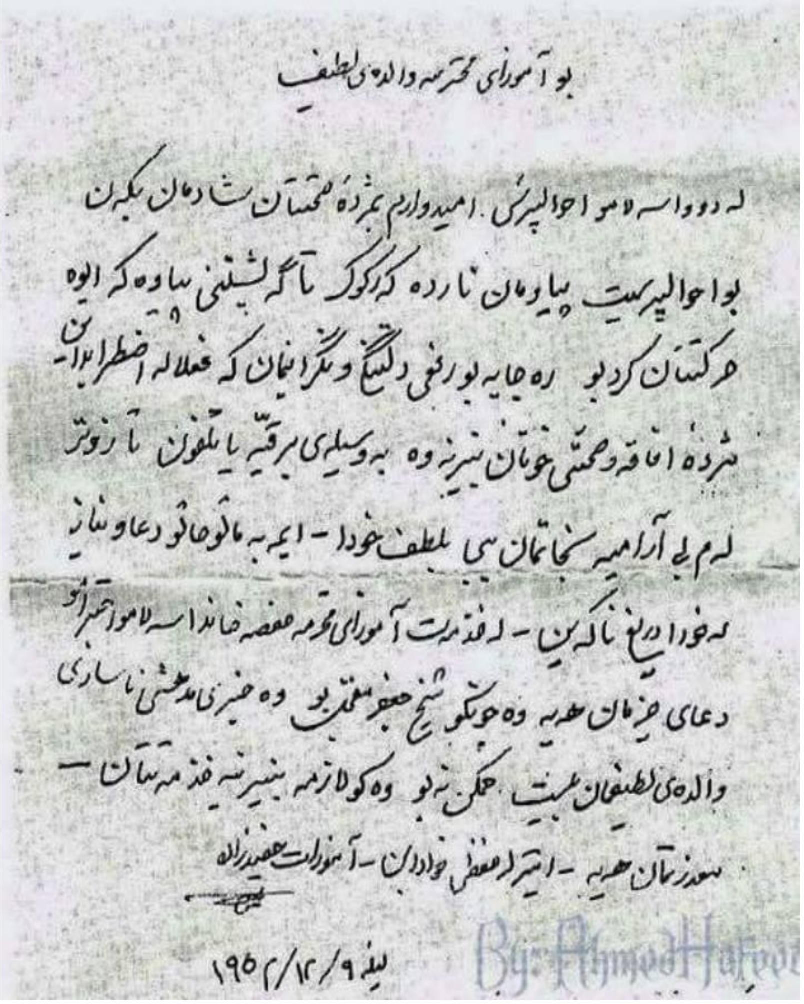
بو آموزای محترمە والدەی لطیف

لە دوواسەلامو احوالپرسی. امیدوارم بمژدەی صحتتان شادمان بکەن

بو احوالپرسیت پیاومان ناردە کەرکوک تا گەیشتنی پیاوەکە ئیوە

خوکتان کردبو رەجایە بو رفعی دلتنگی و نگرانیمان کە فعلا لە اضطرابداین

مژدەی افاقە و صحتی خوتان بنیرنەوە بەوسیلەی برقیە یا تلفون تا زووتر

لەم بی آرامیە نجاتمان ببی بلطف خودا - ایمە بەمال و حال و دعاو نیاز

بە خودا دریغ ناکەین - لە خدمت آموزای محترمە حفصە خاندا سەلام احترام و

دعای خیرمان هەیە و چونکو شیخ جعفر معتذر بو وە خبری صحتی ناساری

والدەی لطیفمان ببیت حکمی نەبو وە کو لازمە بنیرینە خدمەتتان -

سعوزمان هەیە - ایتر لەحفظی خودادابن - آموزات حفیدزادە

لیلة ۹/۱۲/۱۹۵۲

By: AhmedHafeez

ئامۆزای بەڕێزم دایکی لەتیف

لە دوای سڵاو هەواڵپرسین ئومێدەوارم بە موژدەی تەندروستیتان شادومانمان بکەن. بۆ هەواڵپرسین پیاومان ناردە کەرکووک، تاگەیشتنی پیاوەکە ئێوە ڕۆشتبوون، تکایە بۆ ڕەواندنەوەی دڵتەنگی و نیگەرانیمان کە لە ڕاستیدا تەواو شڵەژاوین، مژدەی تەندروستی خۆتانمان بۆ بنێرنەوە بەهۆی بروسکە یا تەلەفون تا زووترلەم بێ ئارامییە ڕزگارمان ببێت بەسۆز و بەزەیی خودا.

ئێمە بە ماڵ و حاڵ و نزاو پاڕانەوە لە خودا درێخی ناکەین. لە خزمەتی حەپسەخاندام سڵاو ڕێز و نزای خێری هەیە...چونکە شێخ جەعفەر دواکەتبوو، کە هەواڵی تەندروستی دایکی لەتیفم بیست نەتوانرا وەکو پێویست بینێرینە خزمەتتان.

ڕێزمان هەیە. ئیتر لە پەنای خوادادابن.

ئامۆزات حەفیدزادە

مەحمود

1952-09-12

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 1952-09-12

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1952-09-12	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن بەڕێز کاک (پۆلا ڕەش)ەوە.

کاتی تۆمارکردن: 2017-01-24

ناوی تۆمارکار: سەریاس ئەحمەد

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 106

نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ دکتۆر قوتبەدین

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220820235339429347

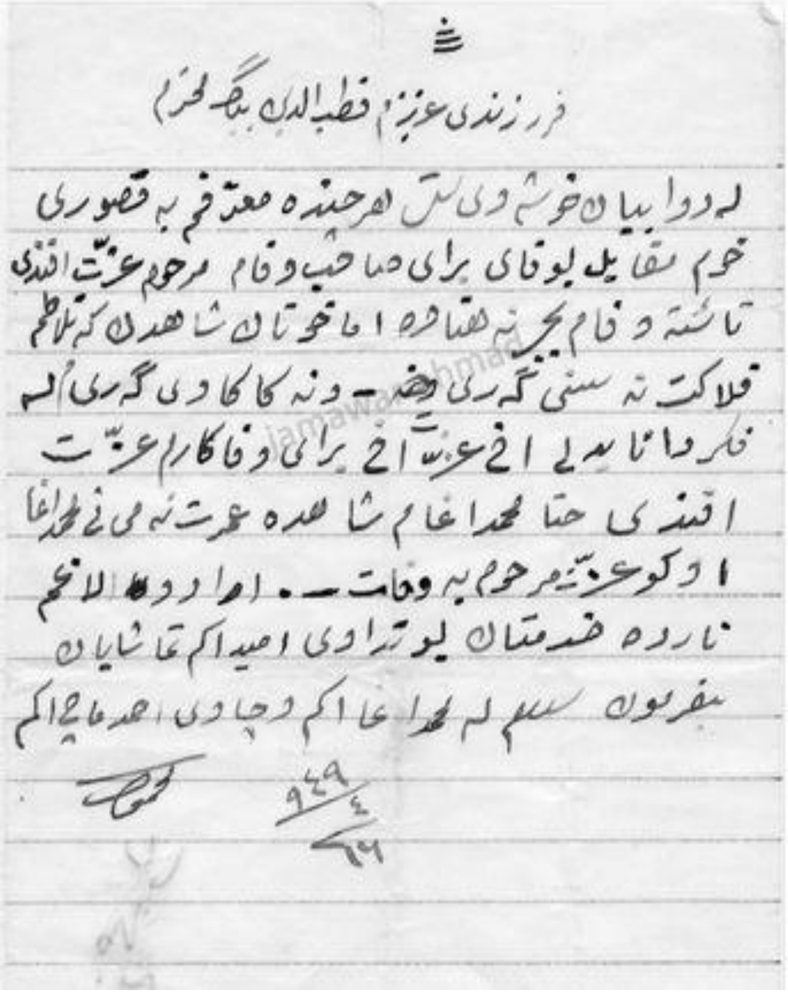

فرزندی عزیزم قطب الدین بگ المحترم

لە دوا بیان خوشەویستی هەرچەندە معترفم بە قصوری
خوم مقابل بە بوتای برای صاحب وفام مرحوم عزت افندی
تا ئێستە وفام بجێ نە هێناوە اما خوتان شاهدن کە تلاطم
فلاکت نە یشتی گەری [illegible] — وە نە کاکادی گەری لە
فکر دا نا یەلی اخی عزیزم اخ برای وفاکارم عزت
افندی حتا محمد اغام شاهدە عزت نەمی نی محمد اغا
اوکو عزیز مرحوم بە وفات —. امر ودوله لا انجم
ناردە خزمتتان لو ترادی امیدا کم تماشایان
بفرمون سلام لە محمد اغا اکم وچاوی احمد اغا اکم

محمود

٩٤٩/٤/١٦

نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ دکتۆر قوتبەدین، کە ئەوکاتە بەڕێوبەری بەیتەری سلێمانی بووە.
ئەم نامەیە یەکێکە لەو بەڵگەنامانەی لە ئەرشیفی د. نەوزاد ساڵح ڕەفعەت دا پارێزراوە. [1]
16-04-1949

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 40ەکان (40-49) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: دیجیتاڵ | دەستنووس | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 16-04-1949

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1949-04-16	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحموودی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغذاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | Jamawar Ahmad
کاتی تۆمارکردن: 20-08-2022
ناوی تۆمارکار: شەنە بەکر

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 107

نامەی شێخ مەحموود حەفید بۆ ئاغایانی شەریف و ڕەشید مستەفا سوڵتانی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20190110101235189293

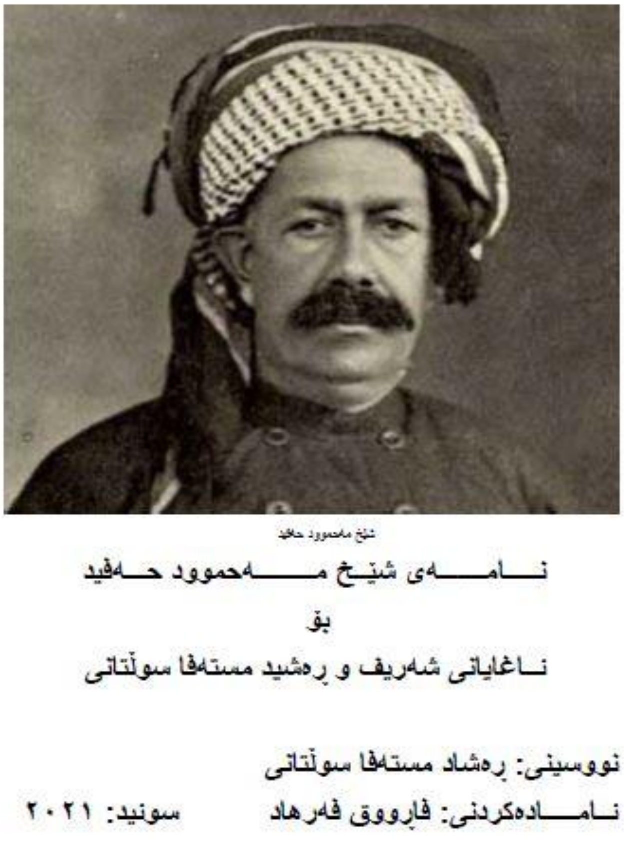

نووسینی: ڕەشاد مستەفا سوڵتانی
ئامادەکەردنی: فارووق فەرهاد
سوید 2021. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: سوید |

ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2021

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2021-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
رشاد مصطفی سلطانی	ژیاننامە	فارسی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
ڕەشاد مستەفا سوڵتانی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ئەم پەڕتووکە بەتایبەتی لەلایەن (نووسەر)ەوە لە رۆژی 31-05-2021 بۆ کوردیپێدیا نێردراوە

کاتی تۆمارکردن: 10-01-2019

ناوی تۆمارکار: زریان سەرچناری

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 108

نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ شێخ عەبدولکەریم

2016101722214497091=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

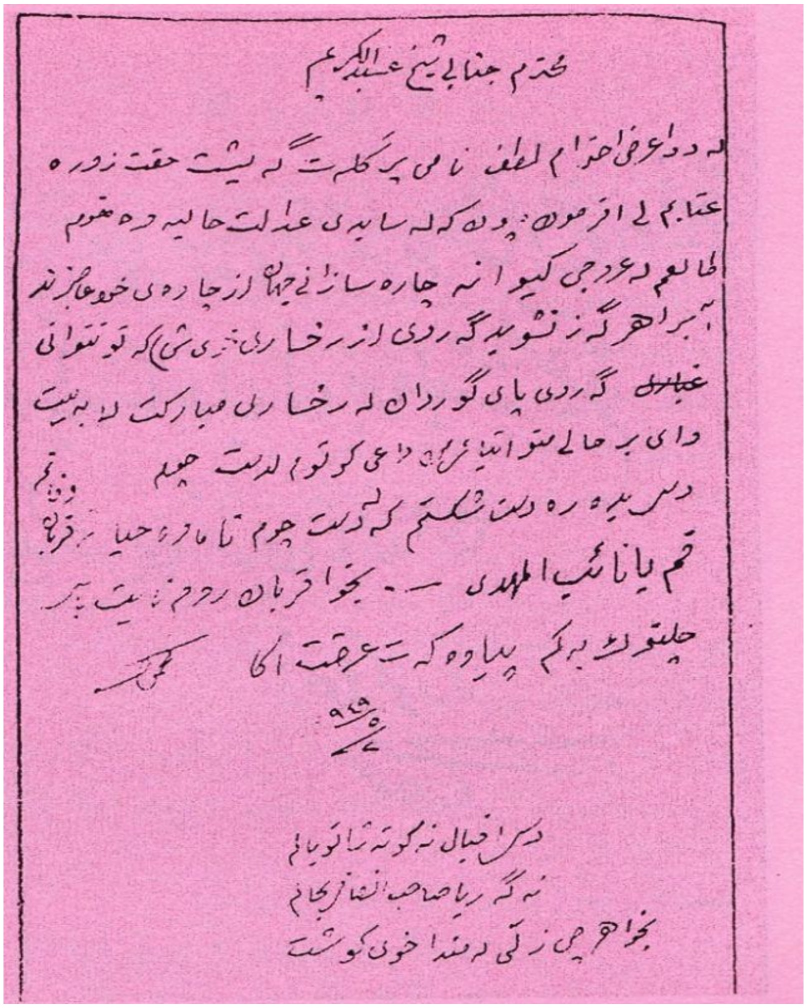

محترم جنابی شیخ عبدالکریم

له دوای عرضی احترام لطف نامی پر کلمات که بیشت حقت زوره
عتابم لی ازمون؛ چونکه له سایه ی عدالت حالیه دره هموم
طالعم دعوه چی کیوانه چاره سازی جهان ازچاره ی خو عاجزند
ابراهر گه ز نشو به گه ردی لازرخساری ... شی که تو نتوانی
غبار گه ردی پای گوردان له رخساری مبارکت لا بهیت
وای بر حالی ستوا تیانی ... دعی کو توم لدست چیلم
دس بیره ره دلت شکستم که دست چوم تا مارهٔ حیات ... قربانتم
یا نائب المهدی — بخوا قربان ... بیت ... چلیتو ... بکم پیاده که ت عرضت اکا

محمود

۹۹۵
۷

دس اخیال نه کوته ثراکو یا نم
نه گه ریا صاحب الشان بجانم
بخوا هر چی زنی ... خوی کوشت

نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ شێخ عەبدولکەریم
02-05-1949

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 40ەکان (40-49) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) |
ڕۆژی دەرچوون: 02-05-1949

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1949-05-02	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵپ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییێ بە ماپێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 17-10-2016

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 109

نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵات

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20190125135050228063

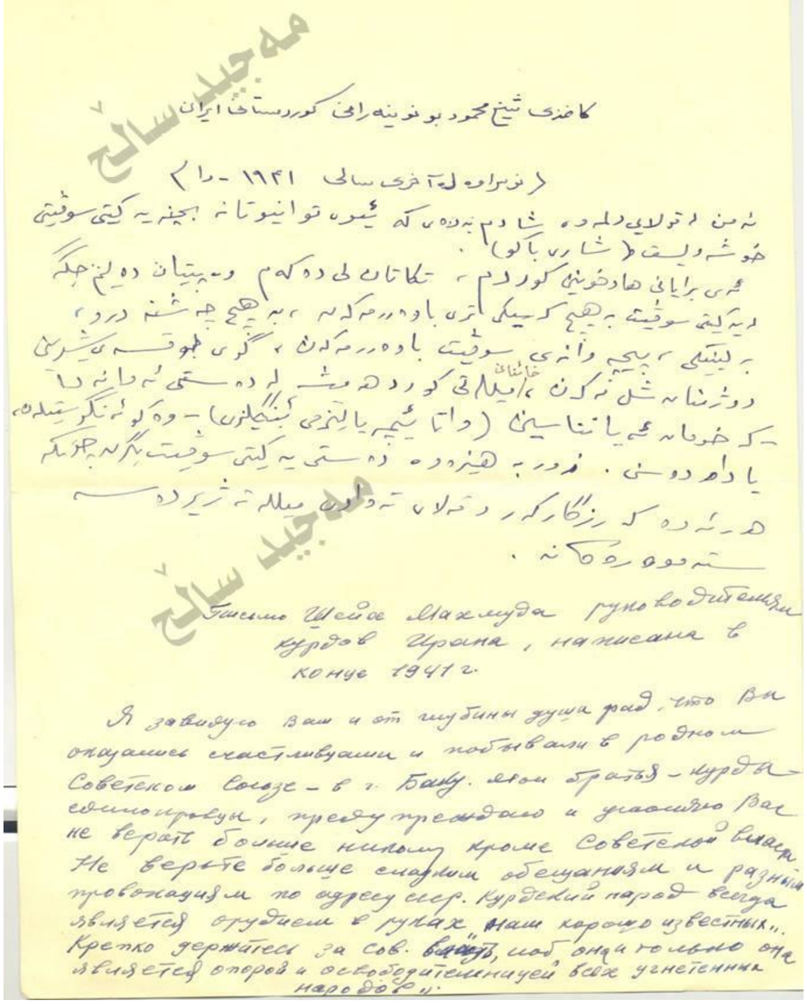
کاغذی شێخ محمود بۆ نوێنەرانی کوردستانی ایران

(نوسراوە لە آخری سالی ١٩٤١ -دا)

Письмо Шейха Махмуда руководителям курдов Ирана, написана в конце 1941 г.

Я завидую вам и от глубины души рад, что вы оказались счастливцами и побывали в родном Советском Союзе – в г. Баку. Мои братья-курды единоверцы, предупреждаю и умоляю Вас не верьте больше никому кроме Советской власти. Не верьте больше сладким обещаниям и разным провокациям по адресу СССР. Курдский народ всегда является орудием в руках нам хорошо известных.. Крепко держитесь за Сов. власть, ибо она только она является опорой и освободительницей всех угнетенных народов..

نوسراوە لە ئاخیری ساڵی 1941-دا

ئەمن لە قوڵایی دڵمەوە شادم بەوەی کە ئێوە توانیوتانە بچنە یەکێتی سۆڤێتی خۆشەویست (شاری باکۆ) ئەی برادەرانی هاوخوێنی کوردم، تکاتان لێ دەکەم و پێتان دەڵێم جگە لە یەکێتی سۆڤیەت بە هیچ کەسێکی تر باوەڕ مەکەن، بە هیچ چەشنە درۆ و بەڵینێکی پێچەوانەی سۆڤیەت باوەڕ مەکەن، گوێ بۆ قسەی شیرینی دوژمنان شل مەکەن، خائینانی میللەتی کورد هەمیشە لە دەستی ئەوانەدا کە خۆمان ئەیانناسین (واتە ئیمپریالیمزی ئینگلیزی) وەکو ئەنگوستیلەن یا داردەسن. زۆر بە هێزەوە دەستی یەکێتی سۆڤیەت بگرن چونکە هەر ئەوە کە ڕزگارکەر و قەڵای تەواوی میللەتە ژێر دەسە ستەموەرەکانە.

تێبینی: ئەم کاغەزەم لە ئەرشیفی مامۆستا ڕەفیق حیلمی دەست کەوتووە و وەکو خۆی لە یادی دامەزراندنی کۆماری کوردستاندا بڵاوی دەکەمەوە، هەر کەس و کەناڵێکی ڕاگەیاندن دەتوانێ بە ئاماژە کردن بۆ سەرچاوەکەی بڵاوی کاتەوە..بە پێی کۆمێنتێکی مامۆستا حەسەنی قازی قاغەزەکە دەستخەتی ڕەحیمی قازی یە

و زۆر وێدەچێ ئەو دەستخەتە ڕووسییەش هەر ئی ئەو بێ کە دەقەکەی وەرگێڕابێتە سەر زمانی ڕووسی.)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شێوازی دۆکومێنت: دەستنووس | وڵات: باشووری کوردستان | ڕۆژهەڵاتی کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحموودی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداد	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 25-01-2019
ناوی تۆمارکار: نالیا ئیبراهیم

پۆل: بەڵگەنامەکان
بابەت: 110
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230729175431510317
نزیکەی 80 ساڵ لەمەوبەر، لەکۆتایی ساڵی 1941 دا شێخ مەحمودی حەفید نامەیەک بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵات دەنێرێت بە بۆنەی ئەوەی توانیویانە بگەنە ڕووسیا (یەکێتی سۆڤیەتی ئەوکات) . بەپێی وتەی مامۆستا حەسەن ڕەحیم قازی، نامەکە لەلایەن ڕەحیمی قازی (ئامۆزای پێشەوا قازی محەمەد) نووسراوە.
لە نامەکەدا شێخی نەمر داوا لە کوردەکانی ڕۆژهەڵات دەکات بە متمانەوە پەیوەندی لەگەڵ یەکێتی سۆڤیەت پتەوتر بکەن بەو هیوایەی ئەو پەیوەندییە ببێتە مایەی ڕزگاربوونی کورد لەدەست دوژمنەکانی. نامەکە گوزارشت لە ئاستی خەمخۆری شێخی نەمر دەکات بۆ بەدەستهێنانی سەربەخۆیی کوردستان.
دەقی نامەکە:
کاغەزی شێخ مەحمود بۆ نوێنەرانی کوردستانی ئێران
نووسراوە لە ئاخیری ساڵی 1941-دا
ئەمن لە قوڵایی دڵمەوە شادم بەوەی کە ئێوە توانیوتانە بچنە یەکێتی سۆڤێتی خۆشەویست (شاری باکۆ) .
ئەی برادەرانی هاوخوێنی کوردم، تکاتان لێ دەکەم و پێتان دەڵێم جگە لە یەکێتی سۆڤیەت بە هیچ کەسێکی تر باوەڕ مەکەن، بە هیچ چەشنە درۆ و بەڵێنێکی پێچەوانەی سۆڤیەت باوەڕ مەکەن، گوێ بۆ قسەی شیرینی دوژمنان شل مەکەن، خائینانی میللەتی کورد هەمیشە لە دەستی ئەوانەدا کە خۆمان ئەیانناسین (واتە ئیمپریالیمزمی ئینگلیزی) وەکو ئەنگوستیلەن یا داردەستن. زۆر بە هێزەوە دەستی یەکێتی سۆڤیەت بگرن، چونکە هەر ئەوە کە ڕزگارکەر و قەڵای تەواوی میللەتە ژێر دەستە ستەموەرەکانە.
لە 26ی ئازاری ساڵی 1946 بەهۆی فشاری هێزە ڕۆژئاواییەکان بەتایبەت ئەمریکا، یەکێتی سۆڤیەت پەیمانی بە حکومەتی ئێران دا لە ئازەربایجان بکشێتەوە. لە مانگی حوزەیراندا ئێران توانی ئازەربایجان کۆنترۆڵ بکات و کۆماری کوردستان لە سۆڤیەت دابڕێت، ئەمەش بووە هۆکاری پچڕاندنی سەرچاوەی دارایی پاشان دارمانی کۆماری کوردستان. لە 17ی کانوونی یەکەمی ساڵی 1946 حکومەتی ئێران شاری مهابادی داگیرکرد و دواتریش لە ڕۆژی 31ی ئازاری ساڵی 1947 پێشەوای کوردان قازی محەمەد لەسەر کوردایەتی لە هەمان ئەو مەیدانەی کە کۆماری کوردستان ی لێ ڕاگەیاندبوو شەهید کرا.
لێرەدا بە پێویستی ئەزانم ئاماژە بەوە بکەم لە سەرەتای سەرهەڵدانی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردیەوە لە کۆتایی جەنگی جیهانی یەکەم، کورد زۆر ڕێگای تاقیکردووەتەوە بۆ گەیشتن بە ئامانجە سەرەکییەکەی کە بەدەستهێنانی سەربەخۆیی کوردستانە. بەڵام بەهۆی نەبوونی پاڵپشتی نێودەوڵەتی و فشاری دوژمنانی کورد و خیانەتی نێوخۆیی، نەتوانرا ئەو ئامانجە بەدی بهێنرێت. لە ئێستاشدا پرسی سەربەخۆیی لای زۆربەی هێزە سیاسییەکانی کوردستان لەبیرکراوە یان ئەگەر ڕوونتر بڵێین دژایەتی دەکرێت! ئەمەش مەترسییەکی گەورەی لەسەر ئاسایشی نەتەوەیی دروست کردووە و حکومەتی عێراق بەردەوام هەوڵ دەدات ئەم هەلە بقۆزێتەوە بۆ لاوازکردنی پێگەی هەرێمی کوردستان.
تێبینی:
- نامەکە لە ئەرشیفی مامۆستا ڕەفیق حیلمی وەرگیراوە و بۆیەکەم جار کاک مەجید ساڵح لە ڕێککەوتی 22/1/2019 بڵاوی کردووەتەوە.[1]

تێبینی:

ئەم بەڵگەنامەیە کێشەی ڕێنووس و ڕێزمانیی هەیە، کوردیپێدیا بەمەبەست هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 90دەکان (90-99) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | دیجیتاڵ | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | ڕۆژهەڵاتی کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 2023-08-01

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-08-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شىخ مەحمووڎی دڵې میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکې شىخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوې گرفتې کە ییې بە ماپې تێکشیەی پېوەنیی میانو شىخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شىخ مەحمووڎی بەرزنجی پېسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شىخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومېڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکې کۆتایې ئامای شۆڕشو شىخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکې شىخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی کوردستان24- 29-07-2023
کاتی تۆمارکردن: 29-07-2023
ناوی تۆمارکار: کامەران ئاکرەیی

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 111

نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ بەرپرسی دارایی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120814092532674451

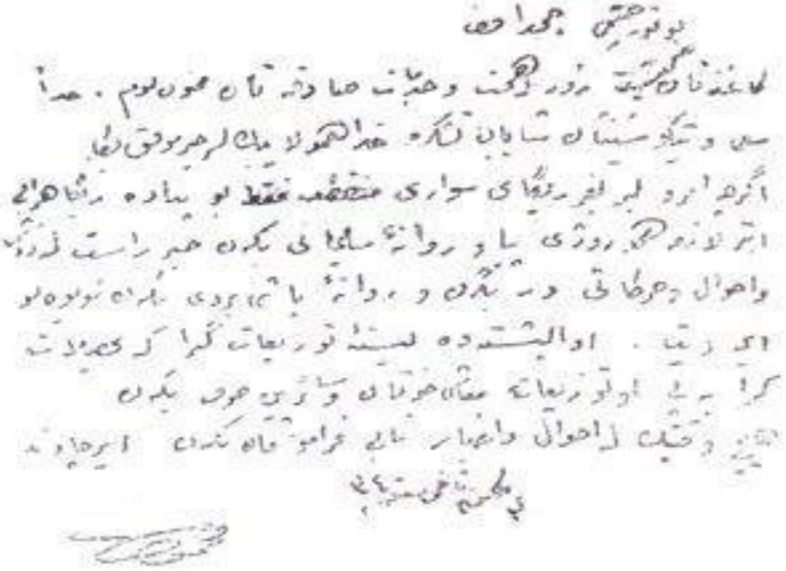

نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر کە بۆ بەرپرسی دارایی شۆڕشەکەی ناردوە کەلە و کاتەدا بارەگای شێخ مەحمود لەسەر سنوری ئێران ئێراق بووە وەک لە نامەکەدا دەر دەکەوێت شێخ مەحمود داوا دەکات کە هەواڵی دوژمن و حەرەکاتیان لە ناوشاری سلێمانی بۆ بنێرێت هەروەها داوا دەکات کە موچەی هێزەکان سەرف بکەن. بەڕێزان خۆتان دەتوانن خوێندنەوە بۆ نامەکە بکەن ئەم نامەیە مێژوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ 85 ساڵ بەر لە ئێستا بۆ زانیاریتان مامۆستا ئەحمەد خواجە بەرپرسی دارایی شۆڕش بووە و لە هەمان کاتدا بەرپرسبووە لە کاری هەواڵگری.
داناز عەبدولڕەحمان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: دەستنووس |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
ئەحمەد خواجە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
داوازیەکۍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	

نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 14-08-2012

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: بەڵگەنامەکان
بابەت: 112
نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220120084956402092
نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق
ئامادەکردن و وەرگێڕانی: دکتۆر ڕەنجدەر شێرزاد

لە وەڵامی نامەیەکی هینری دۆبس، کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق کە لە 04-11-1925 بۆ شێخ مەحمودی ناردووەو لە 21-11-1925 بە دەستی گەیشتوە، شێخ مەحمود بەم نامەیەی لای خوارەوە وەڵامی دەداتەوە کە دۆکیۆمێنتێکی بڵاو نەکراوەیە و لە ئەرشیفخانەی نیشتمانی بەریتانیا لە شاری لەندەن پارێزراوە، لێرەدا دەیخەمە ڕوو:
"لە بەرەگرافی یەکەمی نامەکەیدا شێخ مەحمود بە گشتی دەڵیت : ئاشکرایە کە ئامانج لە دواین جەنگی گەورە (جەنگی جیهانی یەکەم) کە بوە مایەی قۆربانیدان و خەسارێکی گەورەی گەلانی ئەوروپا و بە تایبەتی بەریتانیای مەزن، بریتی بوە لە پارێزگاریکردن لە پرنسیپی سەربەخۆی بۆ سەرجەم نەژاد و گەلان و هەروەها ڕزگارکردنی خەڵکانی لاواز لە ڕۆژهەڵات. هەروەها دەڵیت: لە ئەنجامی ئەو هەوڵە بێوچان و زەرەر و قوربانیدانە گەورەی خەڵکانی ئێوەوە کە مایەی پێزانینی زۆری ئێمەیە، بوەتە هۆی ڕزگاری گەلانی ژێردەستە لە ڕۆژهەڵات و درۆستبوونی ناوچەیەک لە خۆشەویستی و لێبوردەی. بەڵام بە داخەوە کورد تا ئێستاش دانیپێدانانرێت و ڕێگەی پێنادرێت (وەکو گەلانی تر) سودمەند بێت لەم بارودۆخە کە ئەمەش بوەتە هۆی نائومێدی. ئەوە کووردە کە قۆربانیەکی زۆری بە خوێن داوە لە پێناوی دستخستنی ئازادی و سەربەخۆی. ئێستاش ڕزگارکردنی ئەم گەلە ستەمدیدە بە تەنها بەندە بە سۆز و بەزیی بەریتانیای مەزن. تەنها دادپەروەری ئێوە دەتوانێت لە مردن و لە ناوچوون بمانپارێزێت. هەوەکو بەرێزتان دەڵێن، لەم جیهانەدا دوژمنی کورد تورک و فارسەکانن.
لە پەرەگرافی دووەمدا دەڵیت: لە سەرەتا و کۆتاییدا، من هەرگیز کارێکم ئەنجام نەداوە پێچەوانەی ئارەزوو بڕیارەکانی حکوومەتی بەریتانیا و هەرگیز ئەنجامیشی نادەم. ئەمە بەڵێنێکی کۆنکریتیە. لەکاتەوە کە حکومەتی بەریتانیا لە کۆتاییدا بڕیاریدا کە دەبێت باشووری کوردستان لە چوارچێوەی عێراقدا بمێنێتەوە من بەرامبەر بە وێژدان و حیکمەتی ئێوەی خاوەن شکۆ متمانەم داخوازی خۆم بەرامبەر ئەم پێکەوە لکاندنە بە هەند وەرنەگرتوە. هەرچەندە ئەم بڕیارە لە چەندین ڕێگەوە هۆکارە بۆ نائومیدی کورد و شایەنی ئەوە نین وایان لێبکرێت، لەسەر بنەمای فەرمانی ئێوەی خاوەن شکۆ، من ئامادەم واز لە دوژمنایەتی لەگەڵ ئێراق بێنم و بەڵێن ئەدەم بە تەواوی ئیمکانیەتمەوە پشتیوانی ئیراق بکەم و ئەو پرۆگرامە جێبەجێ بکەم کە بڕیاری لێدەدرێت.
لەم ڕۆژگارەدا ئەو وڵاتانەی کە لە ژێر سیستمی ماندەیتی(پارێزگاری) بەریتانیان، خۆشحاڵی و ئاسایش و پێشکەوتنێکی زیاتریان هەیە لە چاو وڵاتانی تری هاوشێوەیان وەکو سوریا و ئەوانەیتر کە ئەم خاڵە ڕون ئەکەنەوە.
لە لەپەرەی دووەمدا سوپاسی دەکات و دەڵیت: بڕیاری بانگهێشت کردنم بۆ بەگداد و سەردانیکردنتان پێش سەفەرەکەتان بۆ لەندەن بە مەبەستی گفتووگۆکردن لەسەر ئایندەی باشووری کوردستان و هەروەها گرەنتیکردنی ئەوەی کە بەجێهێشتنەکە نەبێتە مایەی نەگەرانی و دڵەڕاوکێ دەربڕی میهرەبانی زۆری ئێوەی خاوەن شکۆیە. هەرلەبەر ئەوە من بە خۆشحاڵی و شەرەفمەندیەوە ئامادەم بۆ سەردان و کۆبوونەوە لەگەڵتان، بەڵام وەکە لە گفتوگۆی پێشتر ئاماژەی پێکرا، تا ئیستا بۆچوونێکی ڕوون نیە سەبارەت بە دەوڵەتی ئێستا. ئەگە من بێم بۆ ئێراق پیدەچێ گەڕانەوەی من یان بەردەوامی بارودۆخی دەوڵەتی ئێستا کارێکی مەحاڵ بێت. ئەگەر ئێستا بەرچاو ڕوونی نەبێت ئەوا چی ئومێدێک ئەبێ لە دڵدا بێت بۆ ئایندوە و ئەگەر نائومێدی بە گشتی لە دڵدا

نەسڕێتەوە و بەڵێنێکی وا نەبێت کە ئێوەی خاوەن شکۆ بە تەواوی چارەسەری کێشەی من بکەن. هەربۆیە ئەم خاڵە لەوانەیە هەموو شتێک ڕوونبکاتەوەو مەوقعی من بزانرێت، بۆیە پێشنیار ئەکەم سەرەتا پێویستە چاوم بکەوێت بە لێکۆڵەری کارگێڕی یان هەندێک کەس کە نوێنەرایەتی ئێوەی خاوەن شکۆ بکات بەم شێوەیە ئەو مامەڵەیەی کە دەخرێتەڕوو ئەتوانرێت ڕوون بێت بۆ من. پاش ئەمە من ئەتوانم سەردانی تۆ بکەم نەک جارێک بەڵکوو چەندین جار. ئەگەر لەمەدا تۆ میهرەبانی خۆت دەرنەبڕیت ئەوا من بێ ئومێد ئەبم.
لە کۆتاییدا، سەرئەنجام چاوەڕوانی دواین وەڵامی ئێوەی پایەبەرزم.''[1]
هاوڕێت، مەحمود.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: وەرگێڕدراو | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | وڵات: شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) | وەرگێڕدراو لە زمانی: ئینگلیزی |

فایلی پەیوەندیداریدار:

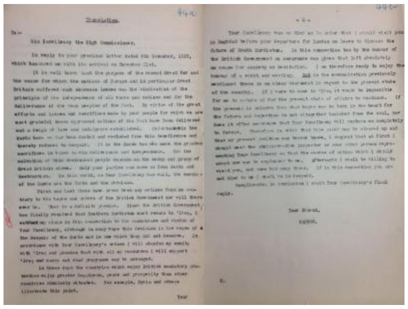

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	هەورامی	کورتەباس	داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | گرووپی لێکۆڵەرانی مێژووی کورد لە فەیسبووک
کاتی تۆمارکردن: 2022-01-20

ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 113

نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260820100818699941

نامەیەکی شێخ مەحموودی حەفید بۆ بێژەرێکی ڕادیۆی کوردی لە بەغدا

ساڵی 1951 شێخ مەحموودی حەفید لە (داریکەلی)ەوە نامەیەک بۆ پێشکەشکارێکی ڕادیۆی کوردی بەغدا بەناوی د. نوری دەنووسێت و تێیدا داوای لێ دەکات خەم لە زمانی کوردی بخۆن و لەبیری نەکەن!
نامەکە بەئەدەبیاتێکی بەرزی ڕێز و ئیحترام نووسراوە و تێکەڵەیەکە لە گاڵتە و جدیات.
وادیارە ئەو پێشکەشکارەی شێخی حەفید نامەی بۆ نووسیوە ژنێکی تورک یان عەرەبی هێناوە و بۆیە بەگاڵتەوە بە دکتۆر نوری دەڵێ: بیستوومە کە ئافرەت هەڵدەگیرێت، بەڵام نەمبیستووە پیاو ڕەدوو بکەوێت. ئەوەتا تۆ بەهۆی مەحەبەتی قژ بەسەرێکەوە تەرکی دۆست و دیاری خۆتان کردووە.
نامەکە نیشانی دەدا ڕابەرێکی گەورەی وەکوو شێخ کە لە سەردەمی دەسبەسەریی و نەمانی دەسەڵاتە سیاسییەکەیدا، کەچی هێشتا پەرۆش و دڵسۆزە بە زمانی میللەتەکەی و بە زمانێکی زۆر سادە هۆشداری دەدات بە ڕۆژنامەنووسان و میدیاکاران کە ئاگاداری زمانی کوردی بن و لە بیری نەکەن.

دەقی نامەکە
محترم و خۆشەویست و عزیزمان جناب دکتۆر نوری
لە دوای بەیانی ئەحوالپرسین و محەبەت، ئومێدەوارم کەماڵی سیحەت عاقیبەت بن. دەمێکە لێتان بێخەبەرین، ئینشائەڵلا باعیسی خێر و هەمیشە ڕوو لە خۆشی بن.
هەرچەندە دووربن بەڵام لای ئێمە و لە دڵی ئێمەدا هەر نزیکن. بۆ خاتری قژ بەسەرێ تەرکی دیار و محەبەتی خوێشانتان کرد، من بیستوومە ژن هەڵ بگیرێ بەڵام نەمبیستووە پیاو ڕەدوو بکەوێ، ئەوە ئێوەم دی.

مع الهدا دوعا ئەکەین بە شادی بژین.
ئەحواڵی خانم ئەگەیەنم، محەبەتی ئەو وای لێکردوون لە ڕادیۆ گوێم لێ بوو کوردیشتان بیر چووبوویەوە. بیرت نەچێ لەو دنیاش هەر کەسە بە زوبانی خۆی مەڕنەمووکە سوئالی لێ ئەکەن. نەکەی کوردی لە بیر بکەی یان محەبەتی خانم لە بیرت بباتەوە

حفیدزادە
21-08-1951
نامەکەم لە پەیجی ڕادیۆی کوردی بەغدا وەرگرتووە
کاوە شێخ عەبدوڵڵا [1]

تێبینی: ئەم بەڵگەنامەیە وەکوو خۆی ئەرشیف کراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 50کان (50-59) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: دەستنووس | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: خراپ | ڕۆژی دەرچوون: 21-08-1951

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1951-08-21	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (کاوە شێخ عەبدوڵڵا)
ڕێکەوتی 2023-03-15

کاتی تۆمارکردن: 20-08-2026
ناوی تۆمارکار: زریان سەرچناری

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 114

نامەیەکی گرنگی مێژوویی شەهیدی سەرکردەی کورد سمکۆی شکاک بۆ شێخ مەحمودی حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20250826161911653048

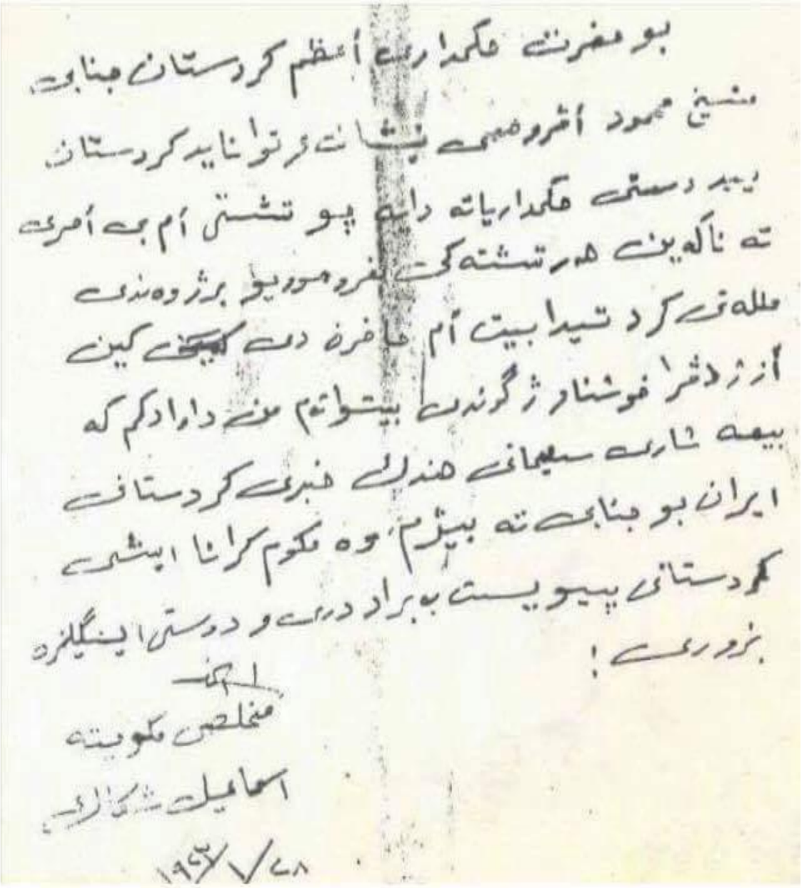

بو حضرتی حکمداری اعظم کردستان جنابی
شیخ محمود اڤرو همی بشانت و توانایێ کردستانێ
لبەر دستێ حکمداریا تە دایە بو تشتێ ام بێ امرێ
تە ناکەین هر تشتەکێ بفرموویی برژوەندی
ملەتێ کرد تیدا بیت ام حاضرە دێ بکین
از ژ دلێ را خوشحالم ژ گرندی بیستوانم من داوادکم کە
بیمە شارێ سلیمانێ هندێ خبرێ کردستانێ
ایران بو جنابێ تە بێژم و حکومکرانا ایشێ
کردستانێ پیویستە براد رێ و دستێ اینگلیزە
بزور ری!

اسمك
مخلص حکومتە
اسماعیل شکاک
۲۸/۷/۱۹۲۲

پەند و وانەی بۆ ئەم ڕۆژگارەمان تێدایە ئەم نامەیە پێمان دەڵێت سەرکردەکانی کورد لە ڕابوردوو هاوکاری یەک بوون نەک کۆسپیان بۆ یەکتر درووستکردبێت سەرکردە سمکۆسمکۆ ئامادەیی خۆی نیشاندەدات خزمەت بەحکوومەتی باشووری کوردستان بکات بە شێخ مەحمود دەڵێت بەبێ فەرمانی تۆ هیچ کارێک ناکەین شایانی خوێندنەوەیە بفەرموون

بۆ سەرنجدان ل ەناوەرۆکی نامەکە:

بۆ حەزرەتی فەرمانڕەوای گەورەی کوردستان جەنابی شێخ مەحمود

ئەمڕۆ هەموو کاروبارو دەستەڵاتی کوردستان لەژێر دەستی فەرمانڕەوایەتاندایە ئێمە بێ ڕەزامەندی و فەرمانی تۆ هیچ کارێک ناکەین هەرکارێکیش فەرمان بفەرموون و بەرژەوەندی میللەتی کوردی تێدابێت ئامادەم جێبەجێ ی

بکەم لە ئێستادا لە دەڤەری خۆشناوەتی لە گوندی بێتواتەم داوا دەکەم بێمە شاری سلێمانی هەندێک هەواڵی کوردستانی ئێران بەجەنابتان بڵێم بڕوام وایە کاروباری کوردستان پێویستی بە هاوکاری و دۆستایەتی ئینگیزە

دڵسۆزی ئێوە

اسماعیل شکاک
سمکۆ
28-01-1923. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: دیجیتاڵ | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
پەیوەندی سیاسیی سمکۆ لەگەڵ ئینگلیزەکان لە ئاوێنەی بەڵگەنامەکانی وەزارەتی کاروباری دەرەوەی بەریتانیادا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
تێلێگرامی وەزیری دەرەوەی حکوومەت بۆ باڵیۆزی فارس لە ئەستەمبوڵ	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
جارێکی تر سمکۆ ناچێتەوە سەر خوانی مردن	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
جووڵانەوە سیاسی و سەربازییەکانی سمکۆی شکاک	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
سمکۆ و ڕزگار کردنی کریستیانییەکان	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

سمكۆی شكاک؛ داخوازیی سەربەخۆیی و ڕەتکردنەوەی کارگێڕیی ناوچەیی بەشی 1	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
سمكۆی مەزن"من کوردم و ژیانم لە پێناوی ڕزگاری و بەختەوەریی گەلەکەم بەخت کردووە و بەختی دەکەم"	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
سمکۆ شکاکی نەخشەکێشو کۆششی نەتەوەیی کوردی جە سەرەتاو سەدەی ویسەمینە	کورتەباس	هەورامی	
سه مرد عجیب؛ لورنس - سیمیتقو - سید فرهاد	پەرتووکخانە	فارسی	
شۆڕش و پێویستیی هەنگاونان بۆ پێشخستنی کولتوور	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
نامەیەکی ماستەر لەسەر جووڵانەوە سیاسی و سەربازییەکانی سمکۆی شکاک لە زمانی سەرچاوە ئێرانییەکانەوە تاوتوێ کرا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
هەوڵەکانی سمکۆی شکاک بۆ بەرەوپێش بردنی بواری خوێندن و ڕۆژنامەگەری	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لە ئێران	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | historyofkurd.com 26-03-2017 ماڵپەڕی
کاتی تۆمارکردن: 2025-08-26
ناوی تۆمارکار: هەژار کامەلا

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

پۆل: کورتەباس
بابەت: 115
ناوبژیوانییەکی (شێخ مەحمودی حەفید) لە چەند بەڵگەنامەیەکدا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260902214822701872
ناوبژیوانییەکی (شێخ مەحمودی حەفید) لە چەند بەڵگەنامەیەکدا
نووسەر: کارزان محەمەد

شێخ مەحمودی حەفید وێڕای ئەزموونی حکومڕانییەکەی کە گەشترین لایەنی بریتی بوو لە ڕەخساندنی ئازادییەک دوور لە ئینتیداب و دەسەڵاتی داگیرکەران، هەمیشە وەک کەسایەتییەکی مەزن تا لە ژیاندا مابوو، سەرقاڵی ناوبژیوانی و چارەسەری گرفتی هەر هاووڵاتییەکی کورد بووە کە لەبەر هۆکاری جۆراوجۆری سیاسی و کۆمەڵایەتی، لە زێدی خۆیان پەرتەوازە بووبوون. لە چەند دیکۆمێنتێکی نوێدا، (شێخ مەحمودی حەفید) هەوڵی چارەسەری کێشەی دوو بەگزادەی ناسراوی مەریوان و هەورامان دەدات کە بریتین لە: (جەعفەر بەگ)ی گوندی (دەرگا شێخان)، (محەمەد شەریف بەگ)ی گوندی (وەیسە).
ئەم دوو بەگزادەیە کە بەهۆی هەلومەرجی سیاسی ئەو سەردەمە، ئاوارەی کوردستانی باشوور دەبن، لە ڕێگەی شێخی نەمرەوە هەوڵ دەدەن بەئاشتەوایی بگەڕێنەوە بۆ نێو کەسوکاری خۆیان.
بەپشتبەستن بە دەقی یەکێک لەو دیکۆمێنتانە کە تایبەتە بە نامەیەکی (شێخ مەحمودی حەفید) بۆ کونسوڵگەری ئێران، داوای بەخشین بۆ ئەم دوو کەسایەتییە دەکات و تیایدا هاتووە:
(حچور حچرت محترم أقای قونصولگری دولتی شاهنشاهی ایران شهزاده عالی مقام زیده لگفه العالی پس از ادای ارادت امیدوارم همیشه در لباس صحت و سعادت بوده باشید محترما از جهه أقایان رشید بیگ و جعفر بیگ ساکن قریه ویسه و درکاه شیخان می باشند و سایری محبان برادر زادهام جلال هر چه به عرچ برساند سخن مخص (احتمالا مخلص) است امیدوارم که به لطف خودتان سرافرازم فرمائید.زیاده عرضی نیست. حفیدزاده").
(شێخ مەحمودی حەفید) لەم نامەیەدا وێڕای سڵاو و ڕێز، ئاماژەی بەوە داوە کە (شێخ جەلال)ی برازای بۆ گەیاندنی پەیامەکەی سەبارەت بە هەردوو بەگزادەی ناوبراو، سەردانی کونسوڵگەری دەکات.کونسوڵگەریش بەشێوەیەکی (نهێنی و بەپەلە) نامەیەکیان ئاراستەی سەفارەتی ئێران لە بەغدا کردووە، تیایدا ئاماژەیان بەو داخوازییەی شێخی نەمر داوە.
لە نامەکەدا ئەوەیان خستۆتەڕوو کە پێیانباشە داخوازییەکەی (شێخ مەحمودی حەفید) بهێنرێتەدی، تیایدا هاتووە: (جەنابی شێخ مەحمود نامەیەکی بەهۆی شێخ جەلالی برازایەوە بۆ ئێمە ناردووە، داوای کردووە سەبارەت بە دوو هاووڵاتی کوردی ئێرانی کە لە ساڵی (1323-1944) لە ئێران هەڵاتوون و ئێستا لە دەوروبەری هەڵەبجەن، بەمەبەستی گەڕانەوەیان بۆ ئێران، دەیانەوێ سەر لەنوێ لە لایەن دەوڵەتی شاهەنشاهییەوە لێ بوردنیان بۆ دەربکرێت.
دەوڵەتی شاهەنشاش گرەنتیان بداتێ تا بەرەو زێدی خۆیان بگەڕێنەوە. هەردوو ناوبراو یەکێکیان جەعفەر بەگی نیشتەجێی گوندی دەرگا شێخانە و ئەویتریان شەریف بەگی نیشتەجێی گوندی وەیسەی ئێرانن).
(ئەبولفەزڵ شاهرۆخی)ی کونسوڵی ئێران نووسیویەتی: (وێڕای سڵاو، شێخ مەحمود بەهۆی برازاکەیەوە پەیامی بۆ ناردووین کە خودی خۆی بەڵێن دەدات و گرەنتیمان دەداتێ کە ئەم دوو کەسە نەک تەنها تا دواساتی تەمەنیان لە ئێران گوێڕایەڵ دەبن بەڵکوو هەمیشە درێژە بەخزمەتی نیشتمانیانە دەدەن).
کونسوڵ لە درێژەی نامەکەیدا دەنووسێ: (شێخ مەحمود لە ڕێگەی شێخ جەلالەوە داوای لێبوردەیی بۆ عەبدوڵلا دزڵی کوڕی مەحمود خانی دزڵیش لە دەوڵەتی شاهەنشاهی کردووە، بۆ ئەوەی ناوبراو بگەڕێتەوە

زێدی خۆی و بچێتەوە نێو عەشیرەتەکەی).
سەبارەت بەو داواکارییە، کونسوڵگەری بۆچوونی وایە: (ئەگەر هەنگاوەکانی سەفارەتی شاهەنشاهی ئەنجامی هەبێ و داخوازییەکەی شێخ مەحمود لە لایەن دەوڵەتی شاهەنشاهی پەسەند بکرێت، لە ڕاستیدا بە ئەنجامدانی ئەم داخوازییەی ناوبراو، ئەوا نزیکایەتی و خۆشەویستی شێخ مەحمودمان بەدەستهێناوە و لە ئایندەدا دەشێ ئەم بابەتە بۆ دەوڵەتی شاهەنشاهی ببێتەمایەی سودێکی گشتی) (1).
دوای ناردنی نامە لە لایەن سەفارەتی ئێران لە بەغداد بۆ وەزارەتی کاروباری دەرەوەی ئێران، جێگری وەزیری دەرەوە لە نامەیەکدا بە ژمارە (984) لە مێژووی (24-02-1325)(14-05-1946) بۆ سەرۆک وەزیران (واتا ئەحمەد قەوامولسەڵتەنە) (2)، داوای بڕیارێکی لەوبارەیەوە لێکردووە. لە نامەیەکدا (محەمەدعەلی هۆمایۆن جاە)ی جێگری وەزیری دەرەوە لە وەڵامدا نووسیویەتی:- (لە لایەن کونسوڵگەری سلێمانییەوە، ڕاپۆرتێک گەیەنراوەتە سەفارەتی شاهەنشاهی بەغدا سەبارەت بە داخوازییەکی شێخ مەحمودی حەفید بەهۆی شێخ جەلالی برازای، داوای لە کونسوڵگەری کردووە کە دەوڵەتی شاهەنشاهی گرەنتی بداتە دوو کوردی هەڵاتوو لە ئێراق بەناوەکانی جەعفەر بەگ نیشتەجێی گوندی دەرگا شێخان و محەمەد شەریف بەگ نیشتەجێی گوندی وەیسە تا بگەڕێنەوە بۆ ئێران).
جێگری وەزیری دەرەوە لە درێژەی نامەکەیدا وێرای نیشاندانی بێ ئاگایی خۆی لەبارەی هۆکارەکانی هەڵاتنی ئەم دوو کەسە بۆ خاکی ئێراق، نووسیویەتی: (ئەگەرچی وەزارەتی کاروباری دەرەوە ئاگادار نییە لە هۆکاری هەڵاتنی هەردوو ناوبراو بۆ خاکی ئێراق و پێشینەیان نییە، بەڵام پێمان وایە بەهۆی نفوزی شێخ مەحمود لەناو کوردان و ئەو ڕێزەی کۆمەڵگەی کوردی لە ناوبراو و بنەماڵەکەی دەگرن، بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەش کە شێخ مەحمود لەگەڵ کار و ڕەفتاری تێکدەرانەدا نییە و تا ئێستاش شتێکی ئەوتۆ دەربارەی ناوبراو نەبیستراوە کە بەپێچەوانەی بەرژەوەندییەکانی دەوڵەتی شاهەنشاهی بێت، هەر بۆیە داواکارین داخوازییەکەی ناوبراو بۆ گرەنتیدان بە جەعفەر بەگ و محەمەد شەریف بەگ پەسەند بکرێت، لە ڕێگەی کونسوڵگەری سلێمانییەوە وەڵامی ئەرێنی بە شێخ مەحمود بدرێتەوە).
ناوبراو لە کۆتایی نامەکەیدا نووسیویەتی کە هەڵگری پەیام و ناوبژیوانەکە (شێخ جەلال)ی برازای (شێخ مەحمود)ە، کەسایەتییەکی سیاسی خاوەن پێگەیە، چەندین خولیش نوێنەری شاری سلێمانی بووە لە ئەنجوومەنی نوێنەرانی ئێراق.
لە پەراوێزی نامەکەی وەزارەتی دەرەوەدا، سەرۆک وەزیر فەرمانی داوە تا پرسیار لە وەزارەتەکان جەنگ و ناوخۆ بکرێت کە چ پێشینەیەکیان دەربارەی ئەو دوو کەسە هەڵاتووە بەرەو ئێراق هەیە، بۆچوونی خۆیان دەربارەی ڕەزامەندی یاخود ڕەتکردنەوەی ئەو داخوازییەی شێخ مەحمود و وەزارەتی دەرەوە بخەنەڕوو.
بەدواداچوونەکان ئەوە دەخەنەروو کە وەزارەتەکانی ناوخۆ و جەنگ ڕەزامەندیان لەسەر ئەم داخوازییەی شێخ مەحمود دەربڕیوە.
فەرەیدوونی سەرپەرشتیاری وەزارەتی ناوخۆ لەوبارەیەوە بۆ (قەوام)ی سەرۆک وەزیری نووسیوە: (جەنابی سەرۆک وەزیر سەبارەت بەو دوو کوردەی بەرەو ئێراق هەڵاتوون، پرسیار دەربارەی کرۆکی بابەتەکە لە فەرمانداری سنە کراوە، بەپێی وەڵامەکەیان گەڕاونەتەوە بەرەو شوێنی خۆیان لە خاکی ئێران و سەرقاڵی کاروباری خۆیانن).
هەروەها سەرلەشکر (هیدایەت) لە لایەن وەزارەتی جەنگەوە لە وەڵامی فەرمانەکەی (ئەحمەد قەوام)ی سەرۆک وەزیردا بەم چەشنە ڕاپۆرتیان داوە: (جەنابی سەرۆک وەزیری بەڕێز، سەبارەت بە ڕاسپاردەکەی وەزارەتی کاروباری دەرەوە دەربارەی بەخشینی گرەنتی بەو دوو کەسە هەڵاتووە لە ناوچەی کوردستاندا بە خزمەتتان ڕادەگەیەنین: هەردوو ناوبراو لە ساڵی (1944) لە ئۆپەراسیۆنی دژ بە حەمەڕەشیدخانی بانە، بەرەو ئێراق هەڵاتوون و ناوەکانیشیان لە لیستی ئەو هەڵاتووانەدایە کە لە لایەن وەزارەتی کاروباری دەرەوە داواکراو بوون. بۆ گێڕانەوەشیان ڕێوشوێنی پێویست گیردراوەتەبەر).

بەهۆی ئەم بابەتەوە هەردوو ناوبراو پەیوەندییان بە فەرماندەی باڵای کوردستانەوە کردووە، بەڕادەستکردنی ژمارەیەک لە چەکەکانیشیان گرەنتیان پێ دراوە، ئێستاش لە زێدی خۆیان نیشتەجێن، هەر بۆیەشە ئاگاداری وەزارەتی کاروباری دەرەوە کراوەتەوە. [1]

سەرچاوە:
احسان هوشمند، وقتی شیخ وساطت می کند، ماهنامە فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی چرو (گسترە توزیع غرب کشور)، دورە جدید، سال سوم، شمارە 23، صفحات 10-14، مرداد ماە 1393.
(1) ئەم دیکۆمێنتە لە (مرکز اسناد ملی ایران) بە ژمارە (1070/102006) تۆمار کراوە، نامەی کونسوڵگەریش بە ژمارە (19) لە مێژووی (12-02-1225) دەرکراوە.
(2) ئەحمەد قەوام (1873-1955ز) ناسراو بەقەوامولسەڵتەنە، ماوەی پێنج جار سەرۆک وەزیرانی ئێران بووە.
تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژەپێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 2023-08-23
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-08-23	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی چاوی کورد - 2023-08-31
کاتی تۆمارکردن: 2026-09-02
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: بەڵگەنامەکان
بابەت: 116
ناوبژیوانییەکی "شێخ مەحمودی حەفید" لە چەند بەڵگەنامەیەکدا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230819164441515885

ناوبژیوانییەکی "شێخ مەحمودی حەفید" لە چەند بەڵگەنامەیەکدا
لەلایەن د. کارزان محەمەد

"شێخ مەحمودی حەفید" وێرای ئەزموونی حکومڕانییەکەی کە گەشترین لایەنی بریتی بوو لە ڕەخساندنی ئازادییەک دوور لە ئینتیداب و دەسەڵاتی داگیرکەران، هەمیشە وەک کەسایەتییەکی مەزن تا لە ژیاندا مابوو، سەرقاڵی ناوبژیوانی و چارەسەری گرفتی هەر هاووڵاتییەکی کورد بووە کە لەبەر هۆکاری جۆراوجۆری سیاسی و کۆمەڵایەتی، لە زێدی خۆیان پەرتەوازە ببوون. لە چەند دیکۆمێنتێکی نوێدا، "شێخ مەحمودی حەفید" هەوڵی چارەسەری کێشەی دوو بەگزادەی ناسراوی مەریوان و هەورامان دەدات کە بریتین لە: "جەعفەر بەگ"ی گوندی "دەرگا شێخان"، "محەمەد شەریف بەگ"ی گوندی "وەیسە".
ئەم دوو بەگزادەیە کە بەهۆی هەلومەرجی سیاسی ئەو سەردەمە، ئاوارەی کوردستانی باشوور دەبن، لە ڕێگەی شێخی نەمرەوە هەوڵ دەدەن بەئاشتەوایی بگەڕێنەوە بۆ نێو کەسوکاری خۆیان.
بەپشتبەستن بە دەقی یەکێک لەو دیکۆمێنتانە کە تایبەتە بە نامەیەکی "شێخ مەحمودی حەفید" بۆ کونسوڵگەری ئێران، داوای بەخشین بۆ ئەم دوو کەسایەتییە دەکات و تیایدا هاتووە:-
حضور حضرت محترم أقای قونصولگری دولتی شاهنشاهی ایران شهزاده عالی مقام زیده لطفه العالی
پس از ادای ارادت امیدوارم همیشه در لباس صحت و سعادت بوده باشید محترما از جهه أقایان رشید بیگ و جعفر بیگ ساکن قریه ویسه و درکاه شیخان می باشند و سایری محبان برادر زادهام جلال هر چه به عرض برساند سخن مخص (احتمالا مخلص) است امیدوارم که به لطف خودتان سرافرازم فرمائید. زیاده عرضی نیست. حفیدزاده".

"شێخ مەحمودی حەفید" لەم نامەیەدا وێرای سڵاو و ڕێز، ئاماژەی بەوە داوە کە "شێخ جەلال"ی برازای بۆ

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

گەیاندنی پەیامەکەی سەبارەت بە هەردوو بەگزادەی ناوبراو، سەردانی کونسوڵگەری دەکات.کونسوڵگەریش بەشێوەیەکی (نهێنی و بەپەلە) نامەیەکیان ئاراستەی سەفارەتی ئێران لە بەغداد کردووە، تیایدا ئاماژەیان بەو داخوازییەی شێخی نەمر داوە. لە نامەکەدا ئەوەیان خستۆتەڕوو کە پێیانباشە داخوازییەکەی "شێخ مەحمودی حەفید" بهێنرێتەدی، تیایدا هاتووە:- جەنابی شێخ مەحمود نامەیەکی بەهۆی شێخ جەلالی برازایەوە بۆ ئێمە ناردووە، داوای کردووە سەبارەت بە دوو هاووڵاتی کوردی ئێرانی کە لە ساڵی (1323-1944) لە ئێران هەڵاتوون و ئێستا لە دەوروبەری هەڵەبجەن، بەمەبەستی گەڕانەوەیان بۆ ئێران، دەیانەوێ سەرلەنوێ لەلایەن دەوڵەتی شاهەنشاهییەوە لێ بوردنیان بۆ دەربکرێت.
دەوڵەتی شاهەنشاش گرەنتیان بداتێ تا بەرەو زێدی خۆیان بگەڕێنەوە. هەردوو ناوبراو یەکێکیان جەعفەر بەگی نیشتەجێی گوندی دەرگا شێخانە و ئەویتریان شەریف بەگی نیشتەجێی گوندی وەیسەی ئێرانن".

"ئەبولفەزڵ شاهرۆخی"ی کونسوڵی ئێران نوسیویەتی: وێرای سڵاو، شێخ مەحمود بەهۆی برازاکەیەوە پەیامی بۆ ناردووین کە خودی خۆی بەڵێن دەدات و گرەنتیمان دەداتێ کە ئەم دوو کەسە نەک تەنها تا دواساتی تەمەنیان لە ئێران گوێڕایەڵ دەبن بەڵکو هەمیشە درێژە بەخزمەتی نیشتیمانیانە دەدەن".
کونسوڵ لە درێژەی نامەکەیدا دەنوسێ:- شێخ مەحمود لە ڕێگەی شێخ جەلالەوە داوای لێبوردەیی بۆ عەبدوڵڵا دزڵی کوڕی مەحمود خانی دزڵیش لە دەوڵەتی شاهەنشاهی کردووە، بۆ ئەوەی ناوبراو بگەڕێتەوە زێدی خۆی و بچێتەوە نێو عەشیرەتەکەی".
سەبارەت بەو داواکارییە، کونسوڵگەری بۆچوونی وایە:- ئەگەر هەنگاوەکانی سەفارەتی شاهەنشاهی ئەنجامی هەبێ و داخوازییەکەی شێخ مەحمود لەلایەن دەوڵەتی شاهەنشاهی پەسەند بکرێت، لە ڕاستیدا بە ئەنجامدانی ئەم داخوازییەی ناوبراو، ئەوا نزیکایەتی و خۆشەویستی شێخ مەحمودمان بەدەستهێناوە و لە ئایندەدا دەشێ ئەم بابەتە بۆ دەوڵەتی شاهەنشاهی ببێتەمایەی سودێکی گشتی" (1) .

دوای ناردنی نامە لەلایەن سەفارەتی ئێران لە بەغداد بۆ وەزارەتی کاروباری دەرەوەی ئێران، جێگری وەزیری دەرەوە لە نامەیەکدا بە ژمارە (984) لە مێژووی (24-2-1325/14ی ئایاری 1946) بۆ سەرۆک وەزیران (واتا ئەحمەد قەواموسەڵتەنە) (2)
داوای بڕیارێکی لەوبارەیەوە لێکردووە. لە نامەیەکدا "محەمەدعەلی هۆمایۆن جاە"ی جێگری وەزیری دەرەوە لە وەڵامدا نوسیویەتی:- "لەلایەن کونسوڵگەری سلێمانییەوە، ڕاپۆرتێک گەیەنراوەتە سەفارەتی شاهەنشاهی بەغداد سەبارەت بە داخوازییەکی شێخ مەحمودی حەفید بەهۆی شێخ جەلالی برازای، داوای لە کونسوڵگەری کردووە کە دەوڵەتی شاهەنشاهی گرەنتی بداتە دوو کوردی هەڵاتوو لە ئێراق بەناوەکانی جەعفەر بەگ نیشتەجێی گوندی دەرگا شێخان و محەمەد شەریف بەگ نیشتەجێی گوندی وەیسە تا بگەڕێنەوە بۆ ئێران.
جێگری وەزیری دەرەوە لە درێژەی نامەکەیدا وێرای نیشاندانی بێ ئاگایی خۆی لەبارەی هۆکارەکانی هەڵاتنی ئەم دوو کەسە بۆ خاکی ئێراق، نوسیویەتی:" ئەگەرچی وەزارەتی کاروباری دەرەوە ئاگادار نییە لە هۆکاری هەڵاتنی هەردوو ناوبراو بۆ خاکی ئێراق و پێشینەیان نییە، بەڵام پێمانوایە بەهۆی نفوزی "شێخ مەحمود" لەناو کوردان و ئەو ڕێزەی کۆمەڵگای کوردی لە ناوبراو و بنەماڵەکەی دەگرن، بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەش کە "شێخ مەحمود" لەگەڵ کار و ڕەفتاری تێکدەرانەدا نییە و تائێستاش شتێکی ئەوتۆ دەربارەی ناوبراو نەبیستراوە کە بەپێچەوانەی بەرژەوەندییەکانی دەوڵەتی شاهەنشاهی بێت، هەربۆیە داواکارین داخوازییەکەی ناوبراو بۆ گرەنتیدان بە جەعفەر بەگ و محەمەد شەریف بەگ پەسەند بکرێت، لە ڕێگەی کونسوڵگەری سلێمانییەوە وەڵامی ئەرێنی بە شێخ مەحمود بدرێتەوە".
ناوبراو لە کۆتایی نامەکەیدا نوسیویەتی کە هەڵگری پەیام و ناوبژیوانەکە "شێخ جەلال"ی برازای شێخ

مەحمودە، کەسایەتییەکی سیاسی خاوەن پێگەیە، چەندین خولیش نوێنەری شاری سلێمانی بووە لە ئەنجومەنی نوێنەرانی ئێراق.
لە پەراوێزی نامەکەی وەزارەتی دەرەوەدا، سەرۆک وەزیر فەرمانی داوە تا پرسیار لە وەزارەتەکان جەنگ و ناوخۆ بکرێت کە چ پێشینەیەکیان دەربارەی ئەو دوو کەسە هەڵاتووە بەرەو ئێراق هەیە، بۆچوونی خۆیان دەربارەی ڕەزامەندی یاخود ڕەتکردنەوەی ئەو داخوازییەی شێخ مەحمود و وەزارەتی دەرەوە بخەنەڕوو.
بەدواداچوونەکان ئەوە دەخەنەروو کە وەزارەتەکانی ناوخۆ و جەنگ ڕەزامەندیان لەسەر ئەم داخوازییەی شێخ مەحمود دەربڕیوە.
(فەرەیدوونی) ی سەرپەرشتیاری وەزارەتی ناوخۆ لەوبارەیەوە بۆ (قەوام) ی سەرۆک وەزیری نوسیوە:- "جەنابی سەرۆک وەزیر سەبارەت بەو دوو کوردەی بەرەو ئێراق هەڵاتوون، پرسیار دەربارەی کرۆکی بابەتەکە لە فەرمانداری سننە کراوە، بەپێی وەڵامەکەیان گەڕاونەتەوە بەرەو شوێنی خۆیان لە خاکی ئێران و سەرقاڵی کاروباری خۆیانن".

هەروەها سەرلەشکر (هیدایەت) لەلایەن وەزارەتی جەنگەوە لە وەڵامی فەرمانەکەی "ئەحمەد قەوام"ی سەرۆک وەزیردا بەم چەشنە ڕاپۆرتیان داوە:" جەنابی سەرۆک وەزیری بەڕێز، سەبارەت بە ڕاسپاردەکەی وەزارەتی کاروباری دەرەوە دەربارەی بەخشینی گرەنتی بەو دوو کەسە هەڵاتووە لە ناوچەی کوردستاندا بە خزمەتتان ڕادەگەیەنین: هەردوو ناوبراو لە ساڵی (1944) لە ئۆپەراسیۆنی دژ بە حەمەڕەشیدخانی بانە، بەرەو ئێراق هەڵاتوون و ناوەکانیشیان لە لیستی ئەو هەڵاتووانەدایە کە لەلایەن وەزارەتی کاروباری دەرەوە داواکراو بوون. بۆ گێڕانەوەشیان ڕێوشوێنی پێویست گیردراوەتەبەر.
بەهۆی ئەم بابەتەوە هەردوو ناوبراو پەیوەندییان بە فەرماندەی باڵای کوردستانەوە کردووە، بەڕادەستکردنی ژمارەیەک لە چەکەکانیشیان گرەنتیان پێدراوە، ئێستاش لە زێدی خۆیان نیشتەجێن، هەربۆیەشە ئاگاداری وەزارەتی کاروباری دەرەوە کراوەتەوە.

سەرچاوە:
احسان هوشمند، وقتی شیخ وساطت می کند، ماهنامه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی چرو (گستره توزیع غرب کشور) ، دوره جدید، سال سوم، شماره 23، صفحات 10-14، مرداد ماه 1393.
(1) – ئەم دیکۆمێنتە لە (مرکز اسناد ملی ایران) بە ژمارە (1070/102006) تۆمار کراوە، نامەی کونسوڵگەریش بە ژمارە (19) لە مێژووی (1225/2/12) دەرکراوە.
(2) – ئەحمەد قەوام (1873-1955ز) ناسراو بەقەوامولسەڵتەنە، ماوەی پێنج جار سەرۆک وەزیرانی ئێران بووە. [1]

تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت
جۆری دۆکومێنت: وەرگێڕدراو | دەیە: 40ەکان (40-49) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | ئێران | وەرگێڕدراو لە زمانی: فارسی |
ڕۆژی دەرچوون: 2023-08-13

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-08-13	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی (chawykurd) - 13-08-2023
کاتی تۆمارکردن: 19-08-2023
ناوی تۆمارکار: زریان سەرچناری

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 117
نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20140331004007989999

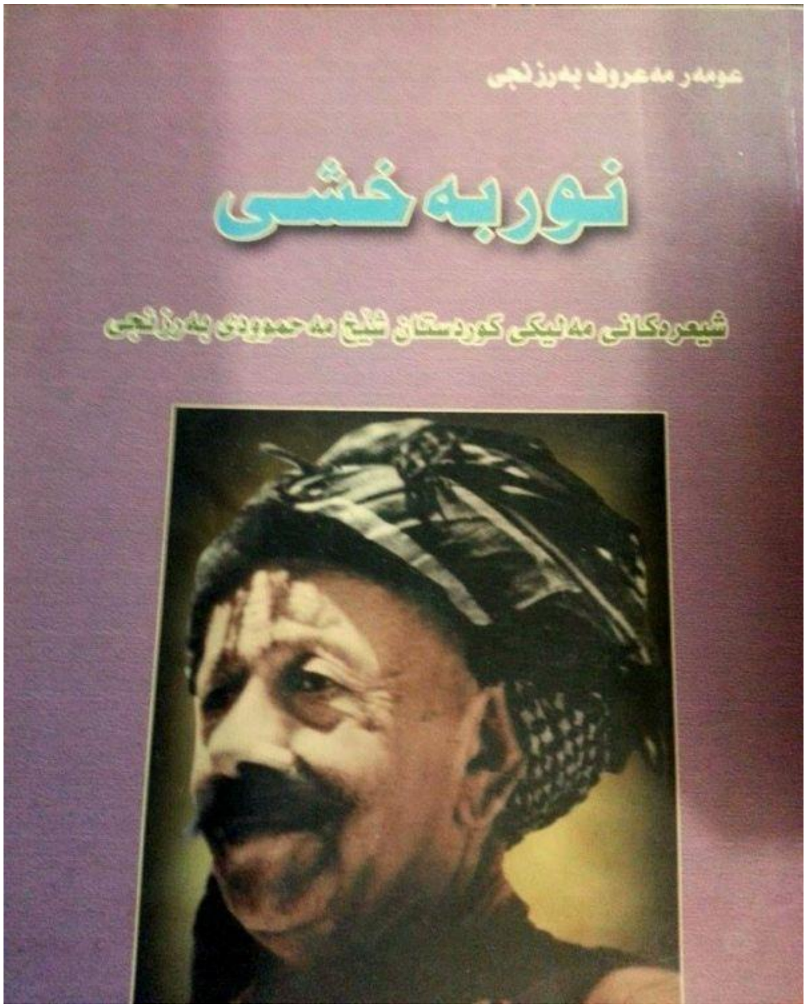

عومەر مەعروف بەرزنجی
چاپی یەکەم 2006 سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: هەڵبەست | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 2006-~~00-00~~

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2006-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شکار	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی سورداش	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
عومەر مەعروف بەرزنجی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
گریان و خۆشی	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
مودەتێ	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 2014-03-31

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 118
نوربەخشی؛ دۆکیۆمێنتارییەک دەربارەی پەخشانە ئەدەبی و مەعریفییەکانی شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240125170310546376
ڤیدیۆ: نوربەخشی؛ دۆکیۆمێنتارییەک دەربارەی پەخشانە ئەدەبی و مەعریفییەکانی شێخ مەحمودی حەفید
ساڵی ئامادەکردنی ڤیدیۆ: 2024
ئامادەکردنی ڤیدیۆ: کەناڵی کوردسات. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | ژیاننامە | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 2024-~~00-00~~
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2024-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەلامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تی ڤی & ڕادیۆ | کوردیی ناوەڕاست | کەناڵی کوردسات

کاتی تۆمارکردن: 25-01-2024

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: ڤیدیۆ
بابەت: 119
نەوەیەکی شێخ مەحمودی حەفید پرسیار لە باڵیۆزی بەریتانیا دەکات بۆچی بەریتانییەکان پاشگەزبوونەوە لە درووستکردنی دەوڵەتی کوردستان؟

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260828220324701372

ڤیدیۆ: نەوەیەکی شێخ مەحمودی حەفید پرسیار لە باڵیۆزی بەریتانیا دەکات بۆچی بەریتانییەکان پاشگەزبوونەوە لە درووستکردنی دەوڵەتی کوردستان؟
ڕێکەوتی دەرچوون: 2024-08-16
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | دۆزی کورد | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 21 (2000-2099) | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: نووسینی خراوەتەسەر |
ڕۆژی دەرچوون: 2024-08-16

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2024-08-16	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپیدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ تیکتۆک؛ پەیجی (نیشتمانی جوان) ڕێکەوتی 2024-08-16

کاتی تۆمارکردن: 2026-08-28
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 120

هەواڵی مەلیک مەحموود لە ڕۆژنامە ڕوسییەکاندا

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20260828205044701365

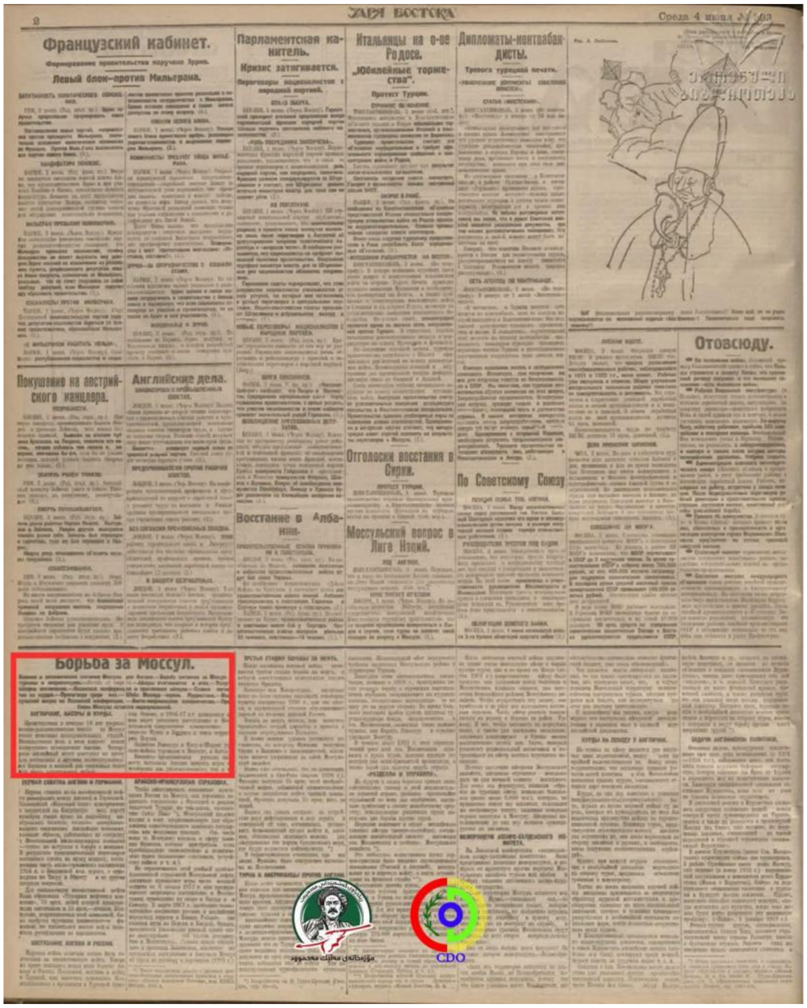
ЗАРЯ ВОСТОКА

Французский кабинет.

Борьба за Моссул.

کوردی/English

هەواڵی مەلیک مەحموود لە ڕۆژنامە ڕوسییەکاندا

ڕۆژنامەی ڕوسی (زاریا ڤەستۆکا) ژمارە 593 لە 4ی حوزەیرانی 1924 دەنوسێت:

شێخ مەحمودی حەفید لە کۆتایی ساڵی 1922دا لەلایەن بەریتانییەکانەوە وەک مەلیکی کوردستان ناسێنراوە، بەڵام دواتر پەیوەندییەکانی لەگەڵ بەریتانیا تێکچوو. شێخ مەحمود لە ناوچەی سلێمانی جێگیر بووە و لە ئێستادا (1924) پەیوەندی لەگەڵ تورکەکان هەیەو دژی بەریتانیا وەستاوەتەوە.

ڕۆژنامەی (زاریا ڤەستۆکا) بە واتای (بەرەبەیانی ڕۆژهەڵات) دێت، بە یەکێک لە ڕۆژنامە گرنگەکانی یەکێتی سۆڤیەت دادەنرێت و لە ساڵانی 1922 – 1991 دەرچووە.

ئەم ڕۆژنامانە تەنها وەک دۆکیۆمێنتێک دەخرێنە ڕوو، ناکرێت وەک حەقیقەتێکی مێژوویی بە بێ زانینی سیاسەت و بەرژەوەندی ڕۆژنامەکان شیکاریان بۆ بکرێت.

ئەم ڕۆژنامەیە و دەیان ڕۆژنامەی تر لە مۆزەخانەی مەلیک مەحموود بەردەست دەبێت. مۆزەخانەی مەلیک مەحموود، بەشێکە لە ڕێکخراوی گەشەپێدانی مەدەنیەت CDO ئێستا لە قۆناغی تەواوکردندایە. مۆزەخانەکە، دەیان کەرەستەی مێژوویی و دەستنووسی سەردەمی حوکمدارێی مەلیک مەحموود دەپارێزێت و مێژووی پەیوەندیی کورد و بەریتانیا، لە ڕێگەی سەدان بەڵگەنامە بە زمانەکانی کوردی، ئینگلیزی ،عەرەبی، تورکی و ڕوسی دەگێڕێتەوە.

News of King Mahmud in Russian Newspapers (Part 2)
:The Russian newspaper Zarya Vostoka (Issue No. 593, June 4, 1924) wrote
Sheikh Mahmud Al-Hafid was recognized by the British as the King of Kurdistan in late 1922, but his relations with Britain later deteriorated. Based in the Sulaimani region, Sheikh Mahmud is currently (in 1924) in contact with the Turks and stands .opposed to the British

Zarya Vostoka, which translates to Dawn of the East, was considered one of the key .newspapers of the Soviet Union, published between 1922 and 1991

These historical newspaper excerpts are presented as archival documents and should be analyzed in light of the editorial policies and political interests of their .publishers rather than taken as absolute historical fact
This publication, alongside dozens of other historical newspapers, will be available at the King Mahmud Museum. As part of the Civil Development Organization (CDO), the museum is currently in its final stages of completion. It preserves dozens of historical artifacts and manuscripts from the era of King Mahmud's rule, documenting the history of Kurdish-British relations through hundreds of documents .in Kurdish, English, Arabic, Turkish, and Russian
[1]
⚠تێبینی: ئەم بابەتە بە ڕێنووسی سەرچاوەی ئاماژە پێکراو نووسراوە، کوردیپێدیا هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: وەرگێڕدراو | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | ئینگلیزی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | وڵات: باشووری کوردستان | وەرگێڕدراو لە زمانی: ڕووسی | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (civil Development organization) ڕێکەوتی 2026-08-21
کاتی تۆمارکردن: 2026-08-28
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: پەرتووکخانە
بابەت: 121
هەڵدانەوەی لاپەڕە شاراوەکانی شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20220903201452431877

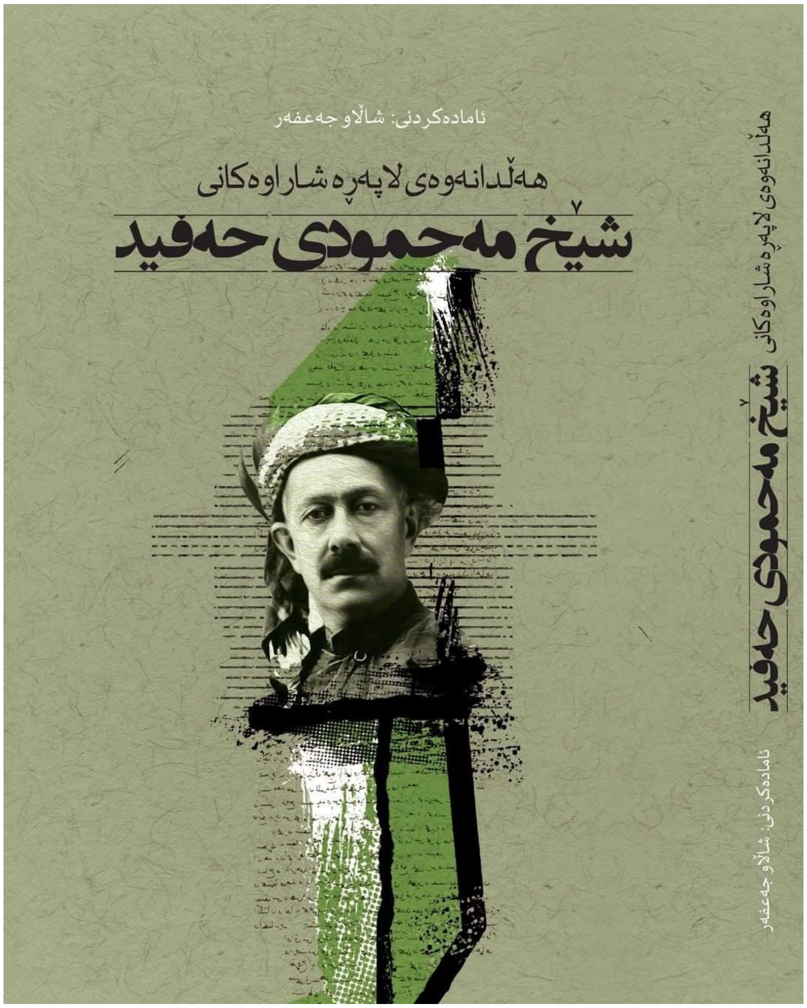

ناونیشانی پەڕتووک: هەڵدانەوەی لاپەڕە شاراوەکانی شێخ مەحمودی حەفید
ناوی ئامادەکار: شاڵاو جەعفەر
ساڵی چاپ: 2021

ئەم پەڕتووکە دیدارێکی مێژووییە کە ماوەی 2 ساڵی خایاندووە لەگەڵ بەڕێز شێخ مەحمودی شێخ کاوەی حەفید. بابەتەکانی ئەم پەڕتووکە وەڵامدانەوەی ئەو گومانانەیە کە لەسەر شێخ مەحمودی حەفید و شۆڕشەکانی لەناو خەڵکیدا بڵاو بووەتەوە بێ ئەوەی هیچ سەرچاوەیەکی زانستی ئاماژەی پێ کردبێت.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | وتار و دیمانە | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: چاپکراو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: نەخێر | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2021

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2021-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵی میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییێ بە مایێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | پەیجی شێخ مەحمودی حەفید

کاتی تۆمارکردن: 2022-09-03

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 122
وێنەی یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکوومەتی باشوری کوردستان شێخ عەبدولقادر حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20210822184205395022

وێنەی یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکوومەتی باشووری کوردستان شێخ عەبدولقادر حەفید
ئەم وێنەیە لە زیندانی بەریتانییەکان گیراوە لە شاری بەغدا لەپاش ڕووخاندنی حکوومەتی کوردستان.
پاش شکستی گەورەی کورد لە شەڕی بەرەنگاری لە حکوومەتی کوردستان لە دەربەندی بازیان ساڵی 1919 برینداربوونی شێخ مەحمود بەسەختی لە گۆڕەپانی جەنگەکەدا و شەهید بوونی 500 تێکۆشەری کورد و سەدان بریندار و دیل ئینگلیزەکان دەستیان گرت بەسەر پایتەختی حکوومەتەکەدا و شاری سلێمانیان داگیرکرد شارەکە چۆڵکرابوو دانیشتووانەکەی دەربەدەر و ئاوارەبوبون بەشێکی زۆر لەهاووڵاتیان و فەرماندەو کاربەدەستانی حکوومەتەکە ڕوویان لە وڵاتی ئێران کرد بەڵام ئێرانیەکان لەسەر فەرمانی ئینگلیزەکان ئەوکەسانەی کە داواکراو بوون دەستگیردەکەن و ڕادەستی ئینگلیزەکانیان دەکەنەوە لەوانە شێخ عبدالقادر حەفید و سەرکردە مەحمود خانی دزڵی و سەرکردە مەحمود خانی کانی سانان و چەندین تێکۆشەری تر.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 20ەکان (20-29) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | وڵات: باشووری کوردستان | شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) |

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 22-08-2021

ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 123
وێنەیەکی دێرینی چەند کەسایەتیەکی ناسراو لە ماڵی شێخ مەحمودی حەفید بە یادی ڕێکەوتنی ساڵی 1964

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20221017222046440500

شوێن: ماڵی شێخ مەحمودی حەفید
ساڵی گیرانی وێنەکە: 1964
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لە ڕاستەوە: حەمە زەینەب، جۆرج باوکی مارگرێت، کچە پێشمەرگەی مارگرێت، عیسا سوار، مالیک کاک مستەفا، دکتۆر سدیق بەرزنجی)
ناوی وێنەگر: نەناسراو
[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 60ەکان (60-69) | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	

دوێ گرفتێ کە پێ بە ماڵێ تێکشیەی پەوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس هەورامی
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پەسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس هەورامی
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس هەورامی
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس هەورامی

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆماری تایبەت بۆ کوردیپێدیا | کوردیی ناوەڕاست | ئامادەکردنی کوردیپێدیا - شەنە ئەحمەد
کاتی تۆمارکردن: 17-10-2022
ناوی تۆمارکار: شەنە بەکر

پۆل: وێنە و پێناس
بابەت: 124
وێنەیەکی شێخ مەحمودی نەمر لە جەژنی مەولودی پێغەمبەر لە مزگەوتی ئیمامی ئەعزەم لە شاری بەغدا
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230528121005494283

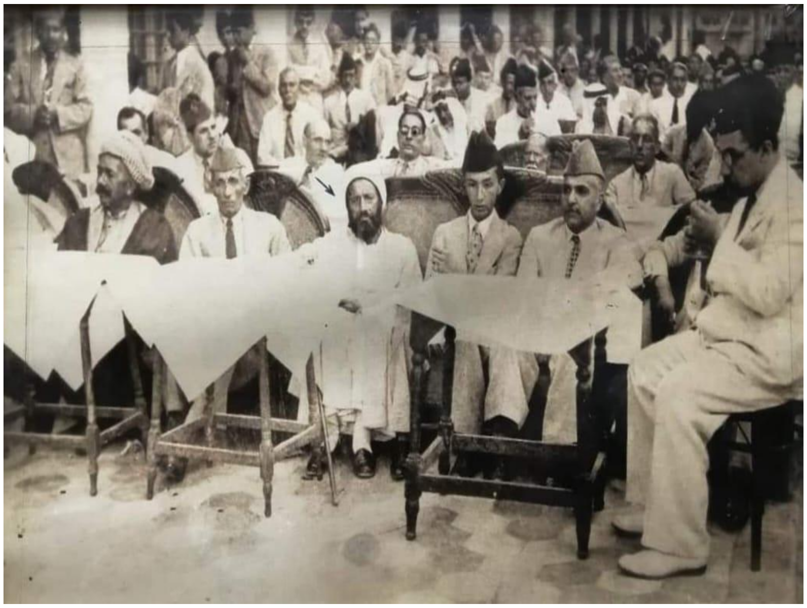

شوێن: بەغدا
ڕۆژ یان ساڵی گیرانی وێنەکە: 1935ی زایینی
کەسایەتییەکانی ناو وێنەکە: لەچەپەوە: شێخ مەحمودی حەفید (مەلیک مەحمود)، محەمەد ئەمین زەکی بەگ مێژوونووسی کورد ئەوکات وەزیری گەیاندن بووە، شێخ ئیبراهیم راوی ئەلڕەفاعی، سەید عەبدوڵئیلا لە خانەوادەی شای ئێراق، یاسین هاشمی سەرۆک وەزیرانی ئە وکاتی ئێراق، ڕەئوف بوحرانی وەزیری دارایی.
وێنەگرەکە: نەزانراوە.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت
دەیە: 30یەکان (30-39) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: بەغدا | وڵات: ئێراق |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
داوازیەکۍ شیخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
سێ گەنجی کەرکووک لە شاری بەغدا ساڵی 1977	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | موحیب مەهابادی
کاتی تۆمارکردن: 28-05-2023
ناوی تۆمارکار: ئاراس ئیلنجاغی

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

پۆل: بەڵگەنامەکان

بابەت: 125

وەستانی شەڕ و ئومێدی گەشەکردنی سلێمانی

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20241119121950609157

EN IRAK

La fin de la révolte kurde

Suivant un télégramme de Bagdad aux journaux anglais, le chef rebelle kurde Shaikh Mahmoud qui a mené une campagne contre le gouvernement de l'Irak pendant ces trois dernières années, a signé un accord avec ce gouvernement, dans lequel il s'engage à s'abstenir à l'avenir d'agir contre lui.

Un communiqué officiel à ce sujet déclare qu'il y a tout lieu maintenant d'espérer que la province, jusqu'ici éprouvée, de Sulaimanié, va entrer dans une ère de prospérité et de progrès.

NOUVELLES DE L'ÉTRANGER

وەستانی شەڕ و ئومێدی گەشەکردنی سلێمانی

ڕۆژنامەی (Le Temps) کە لە ڕۆژی 28-01-1927 لە پاریس بە زمانی فەرەنسیی بڵاوکراوەتەوە، لەژێر ناونیشانی:
لە عێراق کۆتایی یاخیبوونە کوردییەکە هاتووە: بەگوێرەی تەلەگرافێک کە لە بەغداوە بۆ ڕۆژنامە ئینگلیزییەکان نێردراوە، شێخ مەحموودی سەرکردەی یاخیبونە کوردییەکە کە ماوەی سێ ساڵە هەڵمەتێکی دژی حکومەت ڕێبەریی کردووە، ڕێکەوتنێکی لەگەڵ حکومەت واژۆ کردووەو تێیدا پابەند بووە کە لەئایندەدا خۆی لە کارکردن لەدژی حکومەت بەدووربگرێت.
بەیاننامەیەکی فەرمیی لەبارەی ئەم بابەتەوە دەڵێت کە ئێستاکە هەموو هۆکارێک هەیە بۆ هیوابوون بەوەی کە پارێزگاکەی سلێمانی کە لەماوەی ئەم سێ ساڵەدا خۆڕاگربووە، بچێتە قۆناغێکی گەشەکردن و بوژانەوە. [1]

تێبینی: ئەم بەڵگەنامەیە کێشەی ڕێنووس و ڕێزمانیی هەیە، کوردیپیدیا بەمەبەست هیچ دەستکارییەکی نەکردووە!

تایبەتمەندییەکانی بابەت

جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | دەیە: 20ەکان (20-29) | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | شێوازی دۆکومێنت: چاپکراو | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 1927-01-28

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1927-01-28	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] پەرتووک | کوردیی ناوەڕاست | سلێمانی لەچەند ڕۆژنامە بەڵگەیەکی فەرەنسی و ئینگلیزییدا، یاسین سەردەشتی، 2022، لاپەڕە 64

کاتی تۆمارکردن: 2024-11-19

ناوی تۆمارکار: شادی ئاکۆیی

پۆل: وێنە و پێناس

بابەت: 126

ڕۆژی بەخاکسپاردنی تەرمی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20120812214244721311

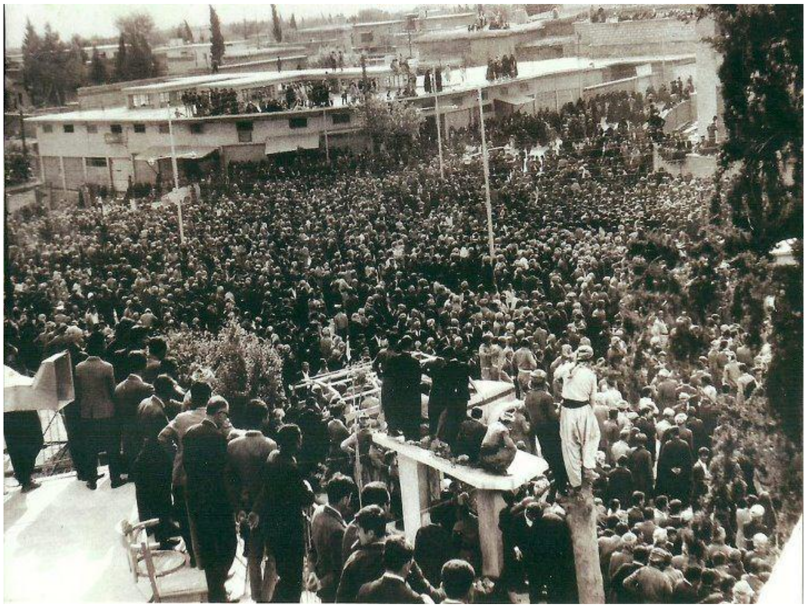

ڕۆژی بەخاکسپاردنی تەرمی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی حەفید
سلێمانی 10-10-1956

تایبەتمەندییەکانی بابەت

دەیە: 50کان (50-59) | سکۆپی وێنە: ڕەش و سپی | سەدە: سەدەی 20 (1900-1999) | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان | کوالیتیی وێنە / دوکومێنت / فیلم: باش |

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

1956-10-10	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە ییێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پیشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپیدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 2012-08-12

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: کورتەباس
بابەت: 127
کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژووییە

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20240124131805546251

کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژووییە
نووسینی: هیوا حەمید شەریف
لە گۆڤاری زانکۆی کۆیە بۆ زانستە مرۆڤایەتی و کۆمەڵایەتییەکان.
بەرگی 2
ژمارە 2 (2019) [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی کاریگەریی ڕۆڵی سەرکردە لەسەر بارودۆخی سیاسی باکوور و باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی 1918-1921 -توێژینەوەیەکی مێژووییە

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: لێکۆڵینەوە | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زانکۆ: زانکۆی کۆیە | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: کۆیە | فۆڵدەرەکان: مێژووی هاوچەرخ | وڵات: باشووری کوردستان | باکووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: ~~00-00~~-2019
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2019-07-29	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پیشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | hewalname.com
کاتی تۆمارکردن: 2024-01-24
ناوی تۆمارکار: کاکۆ پیران

پۆل: شەهیدان

بابەت: 128

کاوە شێخ لەتیف شێخ مەحمودی حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20150408162718850093

ناوی تەواوی شێخ کاوەی کوڕی شێخ لەتیف ی کوڕی شێخ مەحمود ی کوڕی شێخ سەعیدی کوڕی شێخ محەمەدە بچکۆلی کوڕی کاک ئەحمەدی شێخ ە،
ساڵی 1951 لە گوندی داریکەلی لە دایک بووە بە حوکمی ئەوەی بنەماڵەکەیان وەک مەرجەعێکی ئایینی و کوردایەتی لێیانڕوانراوە لە هەر چوارپارچەی کوردستان دا بۆیە ئەمیش وەک ڕێبازی باو و باپیرانی خۆی نەیتوانیوە لە ئاستی ستەم و زۆرداری هیچ حکومدارێک بێ دەنگ بێت بۆیە لە کۆتایی ساڵی 1979چەکی خەبات لە شان دەکات دژی ڕژێمی ئەو کاتەی بەعس لەگەڵ کۆمەڵێک لە هاویرانیدا شاخ و کێوی کوردستان نەما خەبات و سەنگەری تێدا هەڵنە کەنن، بەڵام مەخابن ئەم نەوەیەی شێخی بەردەقارەمان لە ساڵی 1982 لە چیایی قەندیل دەبێت بەژێر هەرەسی بە فرەوە لەگەڵ چەند هاوخەباتێکیدا و گیان دەسپێرێت، و تەرمەکەیی لە شارەدێی بەرزنجە گۆڕستانی شێخ عیسا و شێخ موسا بە خاک دەسپێرێت. [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان (لەدایکبوون): سلێمانی | نەتەوە: کورد | هۆکاری گیان لەدەستدان: ڕەقبوونەوە | وڵات (لەدایکبوون): باشووری کوردستان | ڕەگەزی کەس: نێر |

ڕۆژی لەدایکبوون: 1951-00-00

ڕۆژی کۆچی دوایی: 1982-00-00

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1951-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1982-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنێی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ کاوە شێخ لەتیف شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ هاوژینی چنوور خان	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	

شەهید کاوە شێخ لەتیف شێخ مەحمودی حەفید لە سیتەک لە ساڵی 1962دا	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
مەلا مستەفا بارزانی، کاوەی شێخ لەتیف و خوشکەکەی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
نامەکۍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | Aras Jaff : ئاراس جاف

کاتی تۆمارکردن: 2015-04-08

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: کورتەباس
بابەت: 129
کفنی شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20221029225140442638

ئەوەی دەیبینن بە دەستی منەوەیە کفنی شێخ مەحمودی حەفیدە، کە شوێنی دوو فیشەکی هێزە ئەمنییەکانی حکومەتی ئێراقی پێوەیە.
کاتێک شێخ مەحموودی حەفید لە09-10-1956 لە نەخۆشخانەی حەیدەریی لە شاری بەغدا، بە دەسیسەی ڕژێمی پاشایی ئێراق و ڕەنگە بە ئامۆژگاریی ئینگلیزەکان بووبێت، بە دەرزی ژەهر کۆچی دوایی کردووە، بۆ ڕۆژی دواتر کە تەرمی شێخی گەورە هێنرایەوە بۆ شاری سلێمانی، لەو کاتەدا شێخ لەتیفی کوڕی زیندانیی کرابوو، خەڵک داوایان کرد شێخ لەتیف تەرمی باوکی بۆ دواجار ببینێت و دوا ماڵاوایی لێبکات، کەچی ڕێگەیان نەدا.
خەڵکی شاری سلێمانی خۆپیشاندانیان کرد و هێزە ئەمنییەکانی ڕژێمی پاشایی ئێراق تەقەیان لە خۆپیشاندەران کرد، دوو فیشەک بەر تەرمی شێخ مەحموود کەوت و خوێنێکی زۆر لە تەرمەکەی هاتە دەرەوە، ئیتر تەرمەکەیان بردە مزگەوتی گەورە و لەوێ تەرمی شێخیان شۆردەوە و دووبارە کفنیان کردەوە و ئاوەکەشیان نەرشتە ئاوەڕکە، بەڵکە چاڵیان هەڵکەند و کردیان ئەو چاڵە و پاشان لە تەنیشتی حاجی حاک ئەحمەدی شێخی باپیرە گەورەیە وە ئەسپەردەی خاکی دایک کرا.
حاجی عوسمانی حەمەی نادر، کە شێخ مەحموودی زۆر خوشوسیتووە زۆر بۆی گریابوو، خۆی دووبارە لەگەڵ محێدینی سالەسوور، تەرمەکەیان شۆرد و کفنیان کردەوە، پاشان حاجی عوسمان بە نهێنی ئەو کفنە خوێناوییە دەباتەوە بۆ ماڵەوە و بە خێزانی دەڵێت: ئەمە یادگاریی شێخ مەحموودە بۆ ئێمە بیشۆرە و بیپارێزە، ئیتر ئەو بەشەی کە شوێنی هەردوو فیشەکەکەی پێوەیە تا ئەمڕۆ پاراستوویانە.
ئێستا 66 ساڵە ئەو کفنە لای ئەوان بە باشیی پارێزراوە و پاش کۆچی دوایی حاجی عوسمانیش، بنەماڵەکەی پاراستوویانە و دەڵێن: لای خۆمان دەیپارێزین.
پاش هەوڵێکی زۆر ئەوەم دۆزییەوە و ئەمڕۆ بۆ ئەنجامدانی بەرنامەیەکی دۆکیومێنتاریی لەسەر شێخ مەحموودی حەفید، سەردانی ماڵی کاک فوئادی کوڕی حاجی عوسمانمان کرد و باس و خواسی ئەو کفنەمان کرد. [1]

سەلاح سالار
2022-10-28

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مافی مرۆڤ | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |

ڕۆژی دەرچوون: 2022-10-28

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1956-10-09	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحموودی دلێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغداد	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی پیسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچاوەکان

[1] تۆڕی کۆمەڵایەتی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Rachlaken News) ڕۆژی 2022-10-28

کاتی تۆمارکردن: 2022-10-29

ناوی تۆمارکار: شەنە بەکر

پۆل: کورتەباس
بابەت: 130
کورد و شەڕی شوعەیبە
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20221210232315450297

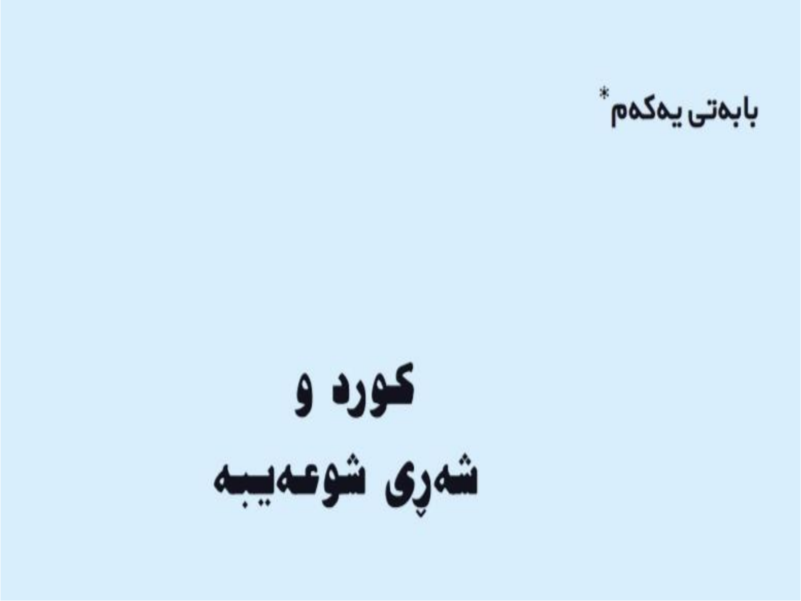

ناونیشانی بابەت: کورد و شەڕی شوعەیبە [1]
کلیک بکە بۆ خوێندنەوەی کورد و شەڕی شوعەیبە

تایبەتمەندییەکانی بابەت
پۆلێنی ناوەڕۆک: دۆزی کورد | مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | وڵات: باشووری کوردستان |
تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.
QR Code:

سەرچاوەکان
[1] دیارینەکراو | کوردیی ناوەڕاست | ئەم بەرهەمە بەتایبەتی بۆ کوردیپێدیا نەنێردراوە! پێشتر خاوەنەکەی یان لایەنی سێیەم لە ئنتەرنێت بڵاوی کردووەتەوە و هاوکارانی کوردیپێدیاش ئەرشیفیان کردووە.
کاتی تۆمارکردن: 2022-12-10
ناوی تۆمارکار: ڕۆژگار کەرکووکی

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 131

کوردستانی عێراق؛ سەردەمی قەڵەم و موراجەعات (1928 - 1931)

20111215221230633326=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=1

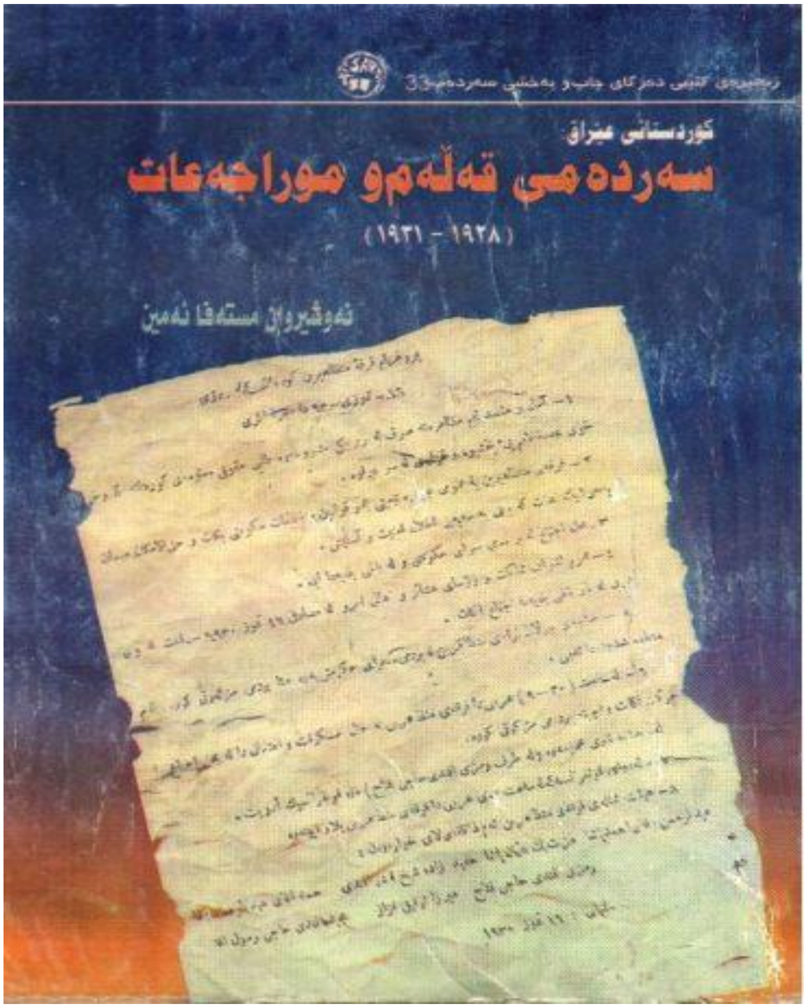

کوردستانی عێراق؛ سەردەمی قەڵەم و موراجەعات (1928 - 1931)
نەوشیروان مستەفا
دەزگای سەردەم [1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم	دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوە	کوردیی ناوەڕاست
نەوشیروان مستەفا	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپیێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان

کاتی تۆمارکردن: 15-12-2011

ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

پۆل: کورتەباس
بابەت: 132
کۆمەڵە و پارتەکانی سلێمانی 1907 تا 1977
https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20230222204152469626

کۆمەڵە و پارتەکانی سلێمانی 1907 تا 1977
شاهۆ عوسمان سەید قادر

بەگرتنبەری ڕێبازی سەردەمیانە و پشتکردنە دیاردەیی چەکداری و شۆڕشی خوێناوی کە لە سەرەتای سەدەی ڕابردوو مۆدێلێکی تازەبوو لەم شارەدا گیراوەتەبەر.
هەڵبەتە ئەم شێوازی کارکردنە لەسەرەتای درووست بوونیدا هاندانی ئینگلیزەکانی تیادا بووە بۆ ئەوەی خەڵکی سلێمانی سەرقاڵی مۆدێلێکی تازەی سیاسەت بکات کە خۆیان بتوانن لەنزیکەوە چاودێری بکەن، خۆیان و وڵاتەکەش لەشەڕ و ئاژاوەی گەورە بپارێزن، چونکە تێچووی هەر ڕۆژێکی شەڕکردن لەگەڵ خەڵکی شۆڕشگێڕی ئەم شارە زۆر زەرەری لێداون و زۆرکەوتووە لەسەر میزانیەی ڕۆژێکی دوای جەنگی جیهانی یەکەم.
ئەمە جگە لەزڕاندن و لەکەدارکردنی ناوبانگی سیاسەتی ئینگلیز لەناو کۆمەڵەی گەلان، باشترین ڕێکار بڵاوکردنەوەی بیری دامەزراندن و خەباتی مەدەنی بووە لە ڕێگەی کۆمەڵە و ڕێکخراوەکان.
ئەمە سەرەڕای ئەوەی جۆرێک لەپەرتەوازەی لە بیروڕای خەڵکی درووستکردووە و بەشێک لەخەڵکی ئەم شارە لەگەڵ دژایەتی ئینگلیزەکان بوون و هەندێکیش ئینگلیزەکانیان بەفریاد ڕەس و بەشداری لە ئێراقی عەرەبی بەچارەنووسساز داناوە.
بوونی بیروڕای جیاواز بەرهەمی کاری جیاوازی لێبۆتەوە و ئەمەش وایکردووە لە کوردستاندا نەتوانرێت ستراتیجێکی نیشتمانی و نەتەوەی دابنرێت، لەگەڵ ئەوەی هەرکەسە خۆی و گرووپ و دەستەکەی بەدڵسۆزی خاک و وڵات زانیووە، بەڵام نەبوونی ستراتیج ئەوەیە لەپێشدا شۆڕش و دژایەتی کردنی ئینگلیز و ئێراق و پاشان وازهێنان و پشتگیری نەکردنی شۆڕش بەشێوەیەکی گشتی لەدوای ئەوە دامەزراندنی کۆمەڵە و ڕێکخراوەکان و داکۆکی بەشێوازی مەدەنی دەبینین، بەڵام لە دوای نیو سەدە لەخەباتی مەدەنی دیسانەوە ڕێکخراوی چەکداری درووست بۆتەوە، پەنایان بردۆتەوە بۆ شۆڕش و خەباتی چەکداری دژی دەسەڵات لە بەغدا.

درووستبوونی دیاردەی چەکداری و شۆڕش دوای شۆڕشی شێخ مەحمود لای من شکستێکی تێگەشتن و سیاسەت و بەشداری ئیدارەی کورد بووە لەبەغدا ئەمان ئەوەندەی شێخ مەحمودیان پێنەکراوە، چونکە شەڕی نێوانیان لە شۆڕشی ئەیلولی سالانی شەست گەشتە ئەوەی لولەی تفەنگ بکەنە یەکتر و بەئاشکرا یەکتری ناشرینکەن و دیاردەی چەکداری زیاتر بلاوکرایەوە لەناو خەڵکدا لەڕووکاری بەرهەمەوە نەیانتوانی بەقەد ئەوەی شێخ مەحمود ڕێکەوتن و تێگەیشتن بکەن لەگەڵ زلهێزێکی وەکوو بەریتانیا و حکومەتی ئێراق، بەلام هەرئەوانەی دوای شێخ مەحمود بەشداربوون لە ناشرینکردن و بێ بەهاکردنی ئەو دەسکەوتانەی شیخ مەحمود بەدەستی هێنا لە چەندین ڕێکەوتننامە لەگەڵ حکومەتی مەلیکی و ئینگلیزکان، کاتێک خەڵکی لەناو کوردا بوونە کەوا سوورەی بەر لەشکری حکومەت. پاشان ئەو کاسانە نەیانتوانی گەشە بەو مافانە بدەن و داکۆکی لێبکەن و زیادی بکەن، حکومەتیی ئێراق لەباری بردن...
بۆ ئەو مەبەستەی هەمانە دەبینین کە مێژووی دامەزراندنی یەکەم کۆمەڵە لە سلێمانی دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای سالەکانی بیستی ئەم سەدەیە، ئەوەش ڕەنگدانەوەی ئەو کۆمەڵە و پارتانە بوو کە لە تورکیای عوسمانی هاتبوونە ئاراوە، لەئەنجامی هەڵکردنی شەماڵی دیموکراسی کە لە ئەوروپاوە بەرەو شاری (ئەستەمبوڵ) هەڵی کردبوو.
ئەو کەسانەی لە تورکیاوە گەڕابوونەوە بۆ سلێمانی ناودەبران بە (منەوەر) ئەم کەسانە زۆربەیان بیروڕای نوێیان لا گەلالە ببوو ئەیانوویست لە شارەکەدا بلاویکەنەوە و ئیش‌وکاری پێبکەن و شتێکی نوی بهێننە ئاراوە، لەو کەسانە (مستەفا پاشای یامولکی، پیرەمێرد، ئەمین زەکی بەگ، تۆفیق وەهبی، ڕەفیق حلمی، حسێن نازم...) .

(شێخ لەتیفی شێخ مەحمود) لە یاداشتەکەیدا باس لەوە دەکات کە دوو پارت لە سلێمانی هەبوون لەو ڕۆژگارەدا، ئەوانیش بریتی بوون لە (پارتی نیشتمانی کوردی) کە مەبەست لەدەستەی منەوەرەکانە، گوایە داوای دامەزراندنی حکومەتێکی کوردیان کردووە کە پەیوەندیان لەگەڵ ئینگلیز باش بێ، ئەمانەش پێکهاتوون لەکۆمەڵێک خەڵکی جیاواز لەپیشە و ئیش وکاردا وەکوو بازرگان و ژمارەیەک لەئەفسەر و منەوەری سەردەمی تورک و ئینگلیز کەپێشتر لە بواری سیاسەت و دەوڵەتداری عوسمانلی فەرمانبەر بوون و ئیش وکاریانکردبوو.
دەستەی دووەم بریتیبوون لە (پارتی ئیسلامی کوردی) کە مەبەستی تورک خواکانە و دژ بە ئینگلیزبوون و ئەیانویست لەگەڵ تورکدا ڕێکەون، بە مەرجێک دان بەسەربەخۆیی کوردا بنێت، ئەندامانی ئەم پارتە لە پیاوانی ئایین ی وعەشایەر و (شێخ مەحمود) و ژمارەیەک لەکۆنە ئەفسەری کوردی نێو سوپای تورک پێکهاتبوون.
ململانێی نێوان ئەم دوو دەستەیە لە سلێمانی دا زۆر قوڵبۆتەوە تەنیا لە بواری سیاسەتدا نەبووە بەڵکوو لایەنی تری گرتۆتەوە. پێویستە ئەوەش بیڵێین جگە لەوەی کەسانی هەڵپەرست و بەکرێگیراو وکاسەلێس لەدەوروبەری ئەوانەی خاوەن فکرە بوون کۆبوونەتەوە، تاکو بگەنە مەرامی تایبەتی خۆیان کە بە پێچەوانەی ئەو کەسانە بوون کەخوازیاری ئەوەبوون کوردستان ڕزگارکەن و ببنە خاوەنی حکومەت و دەسەلاتی خۆماڵی.
واتە سەد ساڵ لەمەوبەر بەشێک لەخەڵکی ئەم شارە بەشێوەیەک وایان بەباش زانیووە خۆیان لەگەڵ ئینگلیزکان بگونجێنن، یاخود هەندێکی تر بە پێچەوانەوە وایان بەباش زانیووە لەگەڵ تورکەکان ڕێکەون و هاوکاری وەرگرن بۆ دروستکردنی حکومەتێکی کوردی.

لەم بوارەدا هەندێ هەوڵدراوە بۆ درووستکردنی کۆمەڵە و ڕێکخراو بۆ خزمەتی کورد و کوردستان و شارەکە، لەوانە مەبەستیان داوای مافی ڕەوا بووە، بەلام ئینگلیزەکان و حکومەتی ئێراقی ڕێگایان پێ نەداون.
وەک (جەمعیەتی پێشکەوتنی کوردان) کەهەر زوو لەلایەن سیخوڕەکانی ئینگلیزەوە ئاشکرا دەکرێ و لەباردەبرێ ئەم هەوڵەش لە (7 کانوونی دووەمی ساڵی 1926) دابووە.
سەرەڕای ئەو هەموو فشارە زۆرەی حکومەت خستوێتیە سەر شاری سلێمانی لە سالانی سیەکانی سەدەی ڕابردوو، بەلام هێشتا سلێمانی ناوەندێکی ڕکابەری جموجوڵی سیاسی بووە.

تەنانەت لەنێوان هەردوو جەنگی جیهانی واتە لە 1914 بۆ 1946 نزیکەی (10) کۆمەڵە و ڕێکخراوی سیاسی لەباشووری کوردستان هەبوون، کەناوەندی درووستبوونی زۆربەیان لە شاری سلێمانی بووە، تەنانەت زۆربەیان سنووری چالاکیان شاری سلێمانی بووە، تەنیا کۆمەڵەی (هیوا، دارکەر) نەبێت لەسەرەتای دامەزراندنیان لە کەرکووک هاتونەتە ئاراوە و پاشان سلێمانی گۆرەپانی چالاکیان بووە.
لەم بوارەدا مامۆستا (ئەحمەد خواجە) ڕێکخراوە نهێنییەکان بە پێنج دەستە دائەنێ کە بەپرۆگرامەوە کەوتونەتەکار بۆ بەرهەڵستی ئینگلیزەکان و (جەمال عیرفان) سەرۆکایەتی کردوون کە ئەمانەش بریتی بوون لە ڕێکخراوەکانی (بەرزی وڵات، کوردستان، گزنگ، فیداکارانی کورد، وەتەن پەروەران) واتە کاری ڕێکخراوەیی و ژیانی سیاسی و پارتایەتی لە سلێمانی و باشووری کوردستان لەدوای جەنگی جیهانی یەکەم و پاشان قۆناغێکی تازە و بیروڕای ئازادی و چەپگەرای لەدوای جەنگی جیهانی دووەم سەری هەڵداوە.
هەوڵدەدەین ئەو کۆمەڵە و پارت و ڕێکخراوانە بەپێی مێژووی درووست بوونیان یان کردنەوەی لقیان دەستنیشان بکەین و ئامانجمان دەرخستنی بیروڕا و مەبەستی دامەزراندنیان بخەینەڕوو وەک لە بەڵگەکاندا چۆن هاتووە ئاوا وەکوو خۆی بینووسینەوە بەکوورتکراوەیی، لەم بابەتەدا مەبەستم جووڵانەوەی مەدەنی و فکریە زیاتر نەک ناوبردن و پێداهەڵدان یاخود بەپێچەوانەوە.

1- کۆمەڵەی ئیتحاد و تەرەقی- لقی سلێمانی:
کۆمەڵەی ئیتحاد و تەرەقی لەسەردەمی خەلافەتی عوسمانی شۆڕشی مەشروتەیان بەرپاکردوو ئەم کۆمەڵەیە لقیان لە هەموو شارەکانی دەوڵەتی عوسمانی هەبووە و بەشێوەی ئۆپۆزسیۆن بوون. لقێکیان لە سلێمانی کردۆتەوە بەفەرمانێکی هەرێمی موسڵی کۆمەڵەی ئیتحاد وتەرەقی لە 20-12-1908 دەستەی دووەمی دەست بەکاربوون لە سلێمانی، بەڵام مۆرەکەی سلێمانی ڕۆژی 11-07-1908 لەسەرە، ئەم کۆمەڵەیە لە دەوڵەتدا توانیان کۆتایی بەدەسەڵاتی خەلافەت و دەوڵەتی عوسمانی بێنن و لە ساڵی 1909سوڵتان (عەبدولحەمید) یان لەسەر کورسی دەسەڵات لابردوو ناچاریانکرد دەست لە کار بکێشێتەوە. لە دەستەی دامەزرێنەری ئەم کۆمەڵەیە (ئیسماعیل ماقی بابان) بووە لە ساڵی 1908 پۆستی وەزیری مەعەریفی لە دەوڵەتی عوسمانلی وەرگرتووە، لایەنگری ئەو سیاسەتە بووە کە دەبێت دەوڵەتی عوسمانی لەچوارچیوەی دەوڵەتی دەستووری بمێنێتەوە ڕیگە نەدرێت بزووتنەوە ناسیونالستەکان سەربەرزکەنەوە بەئاشکرا لە (ڕۆژی کورد) بیروڕای خۆی لەوبارەیەوە نووسیووە.
لە سەرەتادا داوایان لە شیخ سەعیدی حەفید کردووە بچێتە ڕیزی ئەم کۆمەڵەیە و بێتە سەرۆکی لقی سلێمانی، بەڵام قبووڵی نەکردووە و ڕەزامەند نەبووە لەبەرئەوەی خۆی بەوەلا و دۆستی سوڵتان زانیبوە، چونکە مۆری ڕێگەپێدانی سوڵتانی لابووە وەک ئەو پەیوەندییەی هەیانبوو پێشتر لای نەنگ بووە، لەئێستادا پشتی تێبکات کە گڵۆڵەی سوڵتان کەوتۆتە لێژی و دژی بێ و بچێتە ناو کۆمەڵەیەکەوە کە دژی سوڵتانن... بۆیە ئەوانەی دژی شیخ سەعید بوون بەفرسەتیان زانی چونە کۆمەڵەکەوە و لەوێوە بەرەنگاری بوونەوە.
دەم ڕاستی ئەم کۆمەڵەیە ئاغا فەتحوڵلای چەلەبی بووە، ئەندانەمەکانیان بەزۆری بازرگانان و فەرمانبەران بوون. ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە لەسەرئاستی ناوخۆی سلێمانی ئەو کەسانەبوون کە یەکەمین هەوڵیان بۆ ئەوە بووە بەزۆری و بەتایبەتی کاریان لەسەر دژایەتی شێخ سەعیدی حەفید و بنەماڵەکەیان کردووە.

2- کۆمەڵەی سەربەخۆیی کوردستان (جمعیە أستقلال کردستان)
مامۆستا ڕەفیق حیلمی لەیاداشتەکەیدا دەڵێ ئەم کۆمەڵەیە لەکاتی دوورخستنەوەی (شێخ مەحمود) دا پێکهاتووە بۆ پڕکردنەوەی ئەو بۆ شاییەی لە سلێمانی لەئەنجامی ئاوارەبوونی شێخدا پەیدابووە. شیخ لەتیفی حەفید هەڵبژێراوە بەسەرۆکی کۆمەڵە.

3- جەمعیەتی کردستان:
وەک سەرچاوە ئاماژەدەکەین بەڕۆژنامەی (بانگی کوردستان) ژمارە (1) ڕۆژی02-08-1922 هەروەها ژمارە (118) ی ڕۆژنامەی "پێشکوتن" له27-07-2022 دا هاتووە:
دامەزرێنەری ئەم ڕێکخراوە (مستەفا پاشای یامولکی) بووە، ئەو ڕاستیەی نەشاردۆتەوە کە (جەمعیەتی کوردستان) بەیارمەتیی و ڕێگەپێدانی بەریتانیا لە سلێمانی پێکهێنراوە، یەکەم کۆمەڵە بووە لە کوردستانی باشوور دامەزراوە ئیمتیازی ڕۆژنامەیەکیشیان وەرگرتووە بەناوی (بانگی کوردستان) لە ڕۆژی 21-07-1922 لە مزگەوتی (سەید حەسەنی موفتی) کۆبوونەوەکراوە و لە هەڵبژاردنێکی نهێنی دا 13 کەس بەنهێنی دەرچوون.

4- جەمعیەتی مودافەعەی وەتەن:
وەک ئەوەی ئاماژەی بۆ کراوە لە (ژیانەوە) ی ژمارە (17-16) لە ڕۆژی 19-02-1925 بە هاندانی بەریتانیا کۆمەڵەیەکی سیاسی ئاشکرا لە سلێمانی درووست بووە، بە مەبەستی بەرگریکردن و ڕێگرتن لەداخوازیەکانی تورکیا لەولایەتی موسڵ، لەهەڵبژاردنێکی ئاشکرا (ئەحمەد بەگی توفیق بەگ) بە سەرۆکایەتی هەڵبژێراوە و بەئەندامێتی 17 کەسایەتی شاری سلێمانی، لە پرۆگرامەکەیاندا بەئاشکرا داوای پارێزگاری سنووری نیشتمانی ئێراقیان کردووە، کە ویلایەتی موسڵ تەواوکەریەتی، بانگەواز و بەیاننامەیان بڵاوکردۆتەوە و داواکاری چونە پاڵ ئێراقیان کردووە.
داواکاریان لە خەڵکی شار و ناوچەکە کردووە گوێڕایەڵیان بکەن، هەرکەسێکیش ئەم بیروڕایەی نەبووایە بەسەرپێچی کار و خائن و دوژمنی نیشتمان لە قەڵەمیان داوە، ئەم کۆمەڵەیە دوای تەواوبوونی کێشەی موسڵ هەڵوەشاوەتەوە و نەماوە. لەخۆیدا دامەزراندنی ئەم کۆمەڵەیە بە ڕێنمایی و هاندانی ئینگلیزەکان بووە.
ئەوەی جێگەی تێڕامانە ئەوەیە، ئەوەی لەگەڵ گرووپێکی دیاریکراو نەبووایە بە پێچەوانەوە بیروڕای هەبوایە بەدوژمنی گەل ناویان بردووە کە بەداخەوە تاکو ئێستا ئەو بۆچونە هەر بەردەوامە لەناوکایەی حیزبی و سیاسیەکەدا.

5- جەمعیەتی پێشکەوتنی کوردان:
دوای هەڵوەشاندنەوەی جەمعیەتی مودافەعەی وەتەن لە ساڵی 1926 ئەم کۆمەڵەیە وەک کۆمەڵەیەکی سیاسی نهێنی لەپرۆگرامەکەیاندا باسی (حقوق مەشروعە) یانکردووە، ئامانجیان بەدیهێنانی مافی ڕەوای گەلی کورد بووە و سەرەڕای بڵاوکردنەوەی زانست و ڕووناکبیری. دەوڵەتی بەریتانیایان بەڕابەری خۆیان زانیووە، بەڵام هەر زوو ئاشکرابوون و نووسخەی پرۆگرامەکەیان دراوە بە موتەسەریف.

6- کۆمەڵەی زانستی کوردان:
ئەم کۆمەڵەیە ڕۆڵی بەرچاوی گێڕاوە لە خوێندەوارکردنی خەڵکی کاسب و بەتەمەنەکان، توانیویانە خزمەتێکی زۆربکەن لە پەروەردە و فێرکردنی خەڵکی ئەم شارە بەبێ جیاوازی تەمەن و ڕەگەزی، وەکوو ئەوەی پیاوان و ژنان، کوڕان و کچانیان فێری خوێندەواری کردووە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی خولی فێربوونی پیشەیی وەکوو دارتاشی و بەرگدووریان کردۆتەوە و زۆربەی کاتی فێربوونیان لەگەڵ دەرفەتی خەڵکی گونجاندووە وەکوو ئەوەی ئیواران تاکو شەوان خولی فێربوونیان بۆخەڵکی کاسب و ئەهلی بازاڕ کردۆتەوە.
وەک بەڵگەی دامەزراندنی لە ڕۆژنامەی (ژیان) ی ژمارە (11) ڕۆژی یەکی نیسانی ساڵی 1926 مژدەی پێکهێنانی (جمعیەتی زانستی کوردی) تیادایە بەمجۆرە ئاماژەی بۆ دەکات:
(پرۆگرامی جەمعیە:
1- ناوی جەمعیەت (جمعیەتی زانستی کوردانە و مرکزی لیوای سلێمانییە)
2- مقصد جەمعیەت: تعمیم و علم و معرفتە لە کوردستان بەبێ ی ئەم وسائتە:

بەنشری غزتەو ڕسالی موقتە
بەترجمە و تالیف و کتیب نووسینەوە و سائرە.
مکتب کردنەوە و اجرای تدریسات بە ڕۆژ و شەو
بە صورەتی محازەرە اهالی تنویرکردن
بو اکمال تحصیل بۆ ممالک مترقیە قوتابی ناردن
جمعیەت احوالی تاریخیە، جغرافیە، انتوغرافیەی کوردان بەصورەت مخصوصە تدقیق و محصولی مساعی نشر دەکا.
جمعیەت بۆ تامینی محبت و موانست لە مابەینی اهالی و حکومەتدا و بو تقویە ڕوح اتاعت بە صورت مخصوصە و بە واستە و واعزان مخصوص پندونصیحەت اجرا دەکات.
جمعیەت بە هیچ صورەتێک لەگەڵ سیاسەتدا خەریک نابی.
تبلیخ حزرتی متصرف بۆ جنابی ڕمزی افندی حاجی فەتاح، ڕفیق افندی محامی، فائق بگ معروف بگ.
اوا صورت تحریرات وزارت جلیلە داخلیە ژمارە (2571) ڕۆژی 24 شباتی 1926 لگل صورەتێکی ئەو پرۆغرامە کەوا تصدیق اعادە کراوەتەوە بە پێچراوەی نیچراوەی نێرا.بە پێی مغادی مساعدە فەرموراوە بۆ تاسیسی جمعیەتی زانستی بنائ علیە موافق أ و أمر و پرۆغرامە أتوانن مباشرت بفرمو ن ایتر احترام. متصرفی لوای سلێمانی
صورەتێکی بو: وزارت، معالی وەزیری داخلیە، سعادتما ب جنابی مفتشی أداری، جناب معاون مدیر پولیس.
هیئەتی أدارەی ام جمعیەتە لە شەوی 13 نیسان 926 لە دائرەی بلدیە اجتماعی کرد ئەمانە هەڵبژێران:
ڕئیس: أحمد بگی متصرف.
نائب: حاکم متفرد جمال بگ بابان.
اعزا: شێخ مصتفی قازی، حمەی اورحمان اغا، عزت بگ، وسمان پاشا، غفور اغا، ڕمزی افندی، محاسب فائق بگ مارف بگ، معتمد ڕفیق افندی محامی.)

جێگەی خۆیەتی ئاماژە بەهەوڵی کۆمەڵەی زانستی کوردان و هەوڵی چەند کەسێک بکەین وەک ئەوەی لە هەفتەنامەی (ژیان) ی ژمارە 15 ڕۆژی 6 مایسی 1926 ئاماژەیکردووە بە:
(أگاداری جمعیتی زانستی لەروژی جمعەوە کە أکاتە 7 مایس926 بە کمال شرف دەرگای درسخانەی بۆ خویندەوارانی کوردان أکاتەوە. اوکسانەی ارزو ومیلی تحصیلیان هیە لەو تأریخەوە هەمو ڕۆژیک لە سعات 9 ڕۆژئاوایی یەوە هتا سعات 12 بو قید و قبول مراجعت بە مرکز جمعیت کە "خانوی حمەامین بگە بکات... بەشەو تدریسات و درس ادری... اوکەسانەی ارزوی تدریس و فیربوونیان هیە ابی عمریان لە هەژدە سال کمتر نەبی صاحب حسن اخلاق بی ...) .
ئیش و کار و خزمەتگوزاری تری (جمعیتی زانستی) لە بواری ڕۆشنبیریی و پێویستی خەڵکی بۆ فێربوونی زمانی عەرەبی هەوڵی داوە لەو بوارەدا وانەی عەرەبی بڵێنەوە. وەک ئەوەی هاتووە لە ژمارە 24ی هەفتەنامەی (ژیان) لە نووسراوێکی بە ناونیشانی: (اعلان لەجمعیتی زانستی دا درسخانەیک اکریتەوە بۆ فێرکردنی زمانی عربی هرکس تالبە فیری ام زمانە بیت مراجعت بە مرکز جمعیت بکات. معتمد جمعیت.)
لە ساڵی1930دا (جەمعیەتی زانستی کوردان) لە قوتابخانەی (زانستی ئێواران) هەوڵیانداوە ژنان و کچان فێری خوێندەواری و ئیشی دەست بکەن، هەر لەناو ئەم بینایەدا، بەڵام شێوازی دووەم کە خەمخۆرانی شار وەک داهێنانێک کردویان کردنەوەی (مەکتەبی زانستی شەوان) بووە، خەڵکی بەشێوەیەکی گشتی تیایدا فێری خوێندن و نووسین بوون، بەتایبەتی ئەو کەسانەی بەڕۆژ خەریکی ئیش و کار و کاسپی بوون، یاخود تەمەنیان ڕێگەی نەداوە لەخوێندنگەکانی میری بە ڕۆژ بخوێنن.
لە ساڵی1936 تاوەکو 1938 مامۆستا سالح قەفتان سەرۆکی کۆمەڵەکە و بەڕێوەبەری قوتابخانەی زانستی

بووە، بەڵام حکومەت کێشە و گیر و گرفتی بۆ کۆمەڵەی زانستی درووستکردوە و لەکۆتایی ساڵی 1938 لەسەر دەستی موتەسەرفی سلێمانی (مەجید یەعقوبی) کە کەسێکی بەڕەگەز تورکمان بوو ئەم مەکتەبە (قوتابخانە) یەشی لەگەڵ کۆمەڵەکەدا داخستووە.

7- کۆمەڵەی زەردەشتی:
لەسەر دامەزراندنی ئەم کۆمەڵەیە دوو بۆچوونی جیاواز هەیە کە ئاماژەی بۆ دەکەین:
یەکەم: مستەفا سائیب دەڵێ ئەندازیار بووم لە بەغدا گەڕامەوە سلێمانی ساڵی 1926 لەگەڵ چەند لاوێکی نیشتمانپەروەر کۆمەڵەیەکی نهێنیمان دامەزراند (کۆمەڵەی زەردەشتی) خۆم بوم بە موعتەمید.
دووەم: شێخ سەلام-ی شاعیر دەڵێ ئەم کۆمەڵەیە لە ساڵی 1928 دامەزراوە و من بوومە موعتەمید.
دوای ئەوەی (شێخ مەحمود) بەدانانی ئەم کۆمەڵەیەی زانی داوای لێکردن ببێتە ئەندام لە کۆمەڵەکە، ئەوانیش کردیان بە سەرۆکی فەخری کۆمەڵەکە، مەڵبەندی سەرەکیان لە بەغدا بووە.
لقی لە سلێمانی و هەولێر هەبووە، ئامانجی سەرەکیان خود موختارێتی ئیدارە بووە، وایان بەباش زانیوە جموجوڵ و چالاکی ڕێکخراوەکەیان بگوازنەوە بۆ شاری سنە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەنیازیش بوون ڕۆژنامەی زمان حاڵی کۆمەڵەکەیان لە شاری سنە چاپ بکەن بەناوی (سخن) پەیوەندییەکی فراوانیان هەبووە لەگەڵ کوردەکانی بەشی ئێران و سووریا و لوبنان، ئەم کۆمەڵەیە لە ساڵی 1929 ئاشکرا کراوە لەلایەن ئینگلیزەکانەوە. قەدەغەیانکردووە و کەوتونەتە دوورخستنەوەی ئەندامەکانیان.

8- لقی خۆیبوون لە سلێمانی:
ساڵی 1927 لەهاوینە هەواری (بحمدون) لە لوبنان سەرانی چەند ڕێکخراوێک و چەند کەسایەتییەکی کورد و ئەرمەن کۆنگرەیەکیان بەست و ماوەی 45 ڕۆژی خایاند، لە ئەنجامدا ڕێکخراوی خۆیبوون درووست بوو، کە ڕێکخراوێکی سیاسی گەورە بوو هەوڵی دا لەسەر بنەمایەکی نەتەوایەتی خەبات بکات. دوو کەس لە دامەزرێنەری ڕێکخراوەکە خەڵکی شاری سلێمانی بوون (کەریم شەلوم و کامیل حەسەن) کە یەکێکیان ئەفسەرێکی سوپای ئێراقی بووە لە بەغداوە بەڕێکەوتووە بەرەو ئەوێ، خۆیبوون لە زۆر شوێن لقی هەبووە. خۆیبوون لە شاری سلێمانی لقێکی هەبووە کەناوە نهێنییەکەی (شوعبەی فیدائی ژمارە یەک) بووە، ئەندامانی لق زیاتر لە هەژدە کەس بوون و نهێنی خۆیان هەبووە بۆ ئەوەی ئەندامەکان یەکتری بناسن.

9- کۆمەڵەی فیدای وەتەن (فدائی وطن) :
ئەم کۆمەڵەیە لە ساڵی 1935 بەسەرۆکایەتی (حەمەی ئەوڕەحمان ئاغا) لە سلێمانی درووست بووە، تاکو ساڵی 1936 بەردەوام بووە.

10- کۆمەڵەی برایەتی (برایی)
لە ڕۆژی 10ی ئازاری ساڵی 1937 لە ماڵی شێخ لەتیفی شێخ مەحمود دامەزراوە، لەوکاتەدا (شێخ مەحمود) لەبەغدا دەستبەسەر بووە، بەڵام دەستەی دامەزرێنەر بەسەرۆکی فەخری دایاناوە. دروشمی ئەم کۆمەڵەیە لەناو بەیداخەکەدا بریتی بووە لە (دوو خەنجەری دەسک ماهی ڕاست و چەپ، گوڵە گەنمێک لە سەرەوە و گەڵا توتنیک لەخوارەوەی خەنجەرەکان) بووە، لەسەر بەیداخەکە (ئاڵا) کە نووسراوە کۆمەڵەی برایەتیی کوردستان.
هەڵبژاردنی ناوی برایەتی لەو ڕۆژگارەدا بۆ یەکخستنی چین و توێژەکانی ناو سلێمانی و کوردستان بوو. هەرچەندە چالاکییەکانی لە سنووری شاری سلێمانی دەرنەچووبێت. لەگەڵ ئەوەی دەڵێن حوزنی موکریانی پەیوەندی بەچەند ئەفسەرێکی هەولێری یەوە کردووە.

ئامانجی سەرەکی کۆمەڵەکە بریتی بووە لە کوردستانێکی سەربەخۆ و بەدیهێنانی مافەکانی کورد. کۆمەڵەیەکی نهێنی بوون، شێوازی ڕێکخستنیان بەشێوەی شانە و پۆل بووە. ئەم کۆمەڵەیە سەرۆکی بەردەوام و جێگیریان نەبووە، لە هەرکۆبوونەوەیەکدا کەسێک بەڕێوەی بردووە و ڕۆڵی سەرۆکی بینیوە. ئەمەش باشترین شێوازی دیموکراسیە. هەوڵیانداوە چەند کەسێکیان بگەنە ئینگلیزەکان و داواکاری کۆمەڵەکەیان بگەیەنن، بەڵام ئەمەش بێ کەڵک بووە، چونکە ئینگلیزەکان پێیان وتون ناتوانن هیچ بۆ کورد بکەن.
لە بواری چالاکیدا جاروبار بەیاننامەیان بڵاوکردۆتەوە بەشێوەی دەستنووس دژی حکومەت و هەر دیاردەیەکی ناشرینی ناوشار، وەک بەیاننامە دژی بازرگانەکانی سلێمانی کە لە ساڵانی جەنگی جیهانی دووەم هەڵساون بەگران فرۆشتنی ئازوقەو کەلوپەل.
هەروەها داواکاریوون لەخەڵکی کەناوی کوردی بۆ شوێنەکانیان بەکاربێنن و بە زمانی کوردی بنووسن نەک بە زمانی عەرەبی، هەروەها لە بواری کاری ڕووناکبیری و ڕۆشنبیریدا لە کۆتایی ساڵی چلەکاندا پەڕتووکخانەی (ئازادی) یان لەبەردەرکی سەرای سلێمانی دامەزراندووە.
لەم پەڕتووکخانەیەدا سەرجەم ڕۆژنامە و گۆڤار و پەڕتووکی ئەو سەردەمە دەستکەوتووە، ڕۆشنبیران و نیشتمانپەروەران لێرەدا چاویان بەیەک کەوتووە. بەڵام لە ساڵی 1945 خاوەنی پەڕتووکخانە (مەحمود ئەحمەد) گیرا و پەڕتووکخانەکەش داخراوە. هەوڵێکی تری ئەم کۆمەڵەیە هاوکاریکردن و ئازادکردنی (حەمەرەشید خانی بانە و مەحمود خانی دزڵی و چەند کەسێکی تر و مەلا مستەفای بارزانی) بووە کە دەستبەسەر بوون لە سلێمانی.
هەرئەندامێک مانگی (پەنجا) فلس ئابوونەی داوە، هۆکاری لاوازی و پوکانەوەی کۆمەڵەی برایەتی دەگەڕێتەوە بۆ گرتن و دوورخستنەوەی ئەندامەکانیان، هەروەها شکستی بزووتنەوەکەی شێخ مەحمود و دانیشتن و چاودێری کردنی بووە لە داریکەلی. دورکەوتنەوەی شێخ لەتیف و مەلا ئەسعەدی مەحوی بۆ کوردستانی ڕۆژهەلات. سەرەڕایی کوژانەوەی مۆمی حەوتەمی تەمەنی زۆربەی ئەندامەکانی چونە ڕیزەکانی ڕێکخستنێکی تازە ئەویش ڕیزەکانی (هیوا، کۆمەڵەی ژ.ک) .

11- کۆمەڵەی ئازادی کورد:
کۆمەڵەیەکی نهێنی بووە لە سلێمانی دامەزراوە، مامۆستایەکی قوتابخانەی ناوەندی بەناوی (مەحمودی ئازادی) دایمەزراندووە لەکاتی پرۆڤەکردنی شانۆگەریەک بەناوی (مەم و زین) کە پیرەمێرد دانەریبووە، لەسەر بنەمای شاکاری (ئەحمەدی خانی) و توێژ لەگەڵ خویندکارەکانی و چەند کەسێک دەکات و هەر لەویادا بڕیاری پێکەوەنانی کۆمەڵەکە دەکەن، لەنێوان مانگی تشرینی یەکەم و کانونی دووەمی ساڵی 1935 یەکەم کۆبوونەوە لە ماڵی مامۆستا مەحمود سازکراوە، مامۆستا خۆی لەبەر لێهاتووی و زیرەکی لە قسەکردن دەبێتە سەرۆکی کۆمەڵە.
ئەم ڕێکخراوە خاوەن دیدێکی کوردستانی بووە، ئامانجی ستراتیجی سەربەخۆی کوردستان و یەکخستنی کوردستان بووە، بەڵام وەک تاکتیکی ئەو سەردەمەی بە دیهێنانی مافی کلتوری کوردی و مافی خوێندن بە زمانی کوردی و بەڕەسمی کردنی زمانی کوردی بووە لە فەرمانگەکانی حکومەت. هەروەها داواکاری ئیدارەیەکی خۆجێیی کوردیان کردووە کەهەر چوار لیوەکە (مووسڵ، کەرکووک، هەولێر، سلێمانی و خانەقین) بگرێتەوە، موتەسەریف و مودیری پۆلیس سەر بەو ئیدارەیەبن و مەڵبەندی ئیدارەکەش لە کوردستان بێت.
سەرەڕای ئەوەی داوای چاکردنی باری بژێوی و گوزەرانی خەڵکی کوردستانیان کردووە، بەتایبەتی چاکردنی باری ژیانی جوتیاران و دابەشکردنی زەوی بەسەریاندا، هەروەها داواکاری ئەوەی مافی گەلی کوردیش وەک عەرەب بێت لە ئێراقدا بە یەکسانی.
شێوەی چالاکی ئەم کۆمەڵەیە ڕۆشنبیری و هونەری بووە، لە دەسکەوتە مادیەکانییان یارمەتیی مەکتەبی زانستی شەوانیانداوە. هەوڵیانداوە ئاگری نەورۆز بکەنەوە و پیرەمێرد جەژنی نەورۆزی ڕێکدەخست و ئەمان بیکەنە

بۆنەیەکی نەتەوەیی و سیاسی، جگە لەوەی ئاگری نەورۆزیان لەگردی مامەیارە کردۆتەوە، ئەمان لەکۆڵانەکانی ناوشاریش ئاگریان کردۆتەوە وەک بەرهەڵستیەکی موتەسەریف (مەجید یەعقوبی) کە فەرمانی قەدەغەکردنی ئاگر کردنەوەی کرد بوو.
ئەم کۆمەڵەیە بۆنەکانیان دەقۆستەوە و بەشێوەیەکی فراوان بەشدار دەبوون تیایدا، وەک ئەوەی تەرمی (مستەفا پاشای یامولکی) هێنرایەوە بۆ سلێمانی ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە کردیانە خۆپیشاندانێکی گەورە.
چالاکیەکی بەرچاوی سیاسی ئەوەبووە بۆ سەر کۆنەکرن و دژیاتی پەیمانی (سەعد ئاباد) بووە، کە ئەم پەیمانە لە ساڵی1937 مۆرکراوە، ئەوکات ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە چەندین بەیانامەیان بەقەد دیوارەکانی سلێمانییەوە هەڵواسی، نەک کوچە و کۆڵان و بازاڕ تەنانەت بەدیواری سەراوە هەڵیان واسی و لە هەمانکاتا و لەیەک شەودا توانیان لەشارەکانی تری وەک (کەرکووک، هەولێر، هەڵەبجە) بڵاویبکەنەوە بە هەمان شێوە. ئەمەش بۆ خۆی نیشانەی فراوانی ڕێکخستن و چالاکی ئەم کۆمەڵەیە بووە، بەڵام لە ساڵی 1938وە ئەم کۆمەڵەیە ناوی نەما و چالاکییەکانی کزبوون و ئەندامەکانی چونە ناو ئەو کۆمەڵە و ڕێکخراوانەی کەدواتر درووستکراوە.

12- کۆمەڵەی دارکەر لقی سلێمانی:
لەبەر ئەوەی لەساڵانی سییەکان جگە لە شاری کەرکووک لە سلێمانی و ئەم ناوچەیە قۆناخی خوێندنی ئامادەیی نەبووە، بۆ تەواوکردنی قۆناغی خوێندن دەبوایە قوتابییانی سلێمانی و کوردستان ڕوویان بکردایەتە کەرکووک یان بەغدا، لەنیوەی یەکەمی ساڵی1937 یەکەم کۆبوونەوەی ڕێکخراوەکە کراوە لە کەرکووک،
لەکۆبوونەوەیەکدا ناونراوە (کۆمەڵەی دارکەر) ناوەکە لەڕێکخراوی (کاربۆنار) ی ئیتاڵییەوە وەرگیراوە، کە ماناکەی خەڵوز فرۆشی یان ڕەژووکەری گەیاندووە. ئەوەی جێگەی ئاماژەیە ئەم کۆمەڵەیە تەنیا گەنجان و قوتابییانی لە ڕیزەکانی خۆیدا وەرگرتووە.
لەکاتی بوون بە ئەندام دەبوایە سوێند بە (خودا و قورئانی پیرۆز و خەنجەری کوردی و دڵسۆزی بۆ گەلی کورد و ئامادەیی فیداکاری لەپێناو نیشتمانی کوردستانی گەورە) بخۆن.
کاری ڕێکخستنی کۆمەڵە بەشێوەی نهێنی و شانەی پێنج کەسی بووە، توانیویانە لەشارو شارۆچکەکانی تری کوردستان لق بکەنەوە ئەویش لە ڕێگەی ئەو قوتابییانەی ئەندام بوون لەکاتی گەڕانەوەیان بۆ شوێنی خۆیان پاش وەرگرتنی پشوو یان کۆتایی ساڵی خوێندن لەشوێنی نیشتەجێبوونی خۆیان ئەو بیروڕایانەیان بڵاوکردۆتەوە و ڕێکخستنیان درووست کردووە.
ئامانجی ئەم کۆمەڵەیە ڕزگارکردنی پارچەکانی کوردستان و یەکخستنەوەیان و پێکەوەنانی قەوارەیەکی سەربەخۆ بووە بۆ کوردستان. پاش نۆ مانگ لە ساڵی 1938 یەکەم کۆنفرانسی خۆیان بەستووە، لەو کاتەدا قوتابییان و خویندکاران تێکڕا گەڕابوونەوە بۆ کەرکووک بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی کۆتایی ساڵ، لەکۆنفرانسەکەدا (دڵدار) ی شاعیر وەک سەرۆکی کۆمەڵەکە پێشنیاری کرد (دارکەر بگۆڕێت بۆ پارتێکی سیاسی فراوانتر ، چەندین کەسایەتی ئەو سەردەمە ڕابکێشنە ناو کۆمەڵەکە) .
بەم شێوەیە لەئەنجامدا سەرکردایەتیەکەی درایە دەست مامۆستا (ڕەفیق حیلمی) کە مامۆستا و کەسایەتییەکی ناسراوی ئەو سەردەمە بوو، بەتایبەتی لەناو قوتابییان و خوێندکاراندا ناسراو بوو، ناوی کۆمەڵەکە لەدارکەرەوە گۆڕاوە بۆ (هیوا) ئەم ناوەش بۆ ڕێزلێنانی کۆمەڵەی (هێڤی) بوو، کە لە ئەستەمبوڵ دامەزرابوو کە تیایدا مامۆستا ڕەفیق حلمی ئەندام بوو لەو کۆمەڵەیە.

13- کۆمەڵەی هیوا لقی سلێمانی:
کۆمەڵە یاخود پارتی هیوا درێژکراوەی کۆمەڵەی (دارکەر) بووە، لەبەر ئەوەی مامۆستا ڕەفیق حیلمی کەسێکی بە ئەزموون بوو لە بواری ڕۆشنبیری و سیاسەت و شۆڕش بەشداری تەواوی هەبووە، توانیویەتی پەیوەندی بە کۆمەڵێک کەسایەتی ناوداری کوردستانەوە بکات و پارتەکەی فراوان بکات.

ئەم کۆمەڵەیە هەموو چین و توێژێکی گرتۆتەوە و بە جۆرێکی وا توانیویەتی لە ساڵی 1939-1943 ببێتە بەهێزترین ڕێکخراوی سەر گۆڕەپانی کوردستان، لەزۆربەی شار و شارۆچکەکانی کوردستان لقی کردۆتەوە و ئەندامی هەبووە.
لقی سلێمانی لە ساڵی 1939 لە ماڵی (جەلالی ئەمین بەگ) دامەزراوە، ئەوەی جێگەی ئاماژەیە لە ساڵی 2001 بۆ چەند جاریک سەردانی بەڕێزیانم کردووە چەندین زانیاری گرنگی مێژووی لە سینەدا بوو، کاتی خۆی لەو ئەفسەرانە بووە بەشداری لەسوپای کۆماری مەهاباد و شۆڕشی بارزان کردووە.
لەگەڵ ئەوەی سلێمانی ناوەندی سەرەکی و شوێنی دامەزراندنی ئەم پارتە نەبووە، بەڵام ناوەندێکی گرنگی جموجوڵی ئەم بزاوتە بووە لقێکی چالاکیان هەبووە.
ئامانجی یەکخستنی پارچەکانی کوردستان و دامەزراندنی قەوارەیەکی سەربەخۆی کوردی بووە. داکۆکی لەبیری نەتەوەیی کردووە، پەیمانی ئەندامبوون بریتی بووە لە (سوێند خواردن بەقورئان و بەخەنجەری کوردی و وەفاداری بۆ نیشتمان و گیانفدایی) . قوتابی قۆناغی ناوەندیش کراوەتە ئەندام و ناوبراون بە (بێچووە شێرانی هیوا) ، بەڵکوو لە کوردستانی ڕۆژهەڵات هیوا ڕۆڵێکی بەرچاوی هەبووە لەدرووست بوونی کۆمەڵەی (ژ.ک) .
ئەندامانی هیوا بۆ ناسینەوەی یەکتری لەناو خەڵکدا دەستەسڕی سپیان گرتووە بەدەستەوە، هەوڵیانداوە لە بۆنە نیشتمانییەکان و ڕۆژە ناهەموارەکاندا چالاکیان هەبێت، ئەم ڕۆژانەیان بەهەلزانیوە و دەرفەتیان قۆستۆتەوە بۆ بڵاوکردنەوەی بەیاننامە و هەڵواسینی بەدیوارەکانی شاردا، ئەمجۆرە کارانە یەکێک بووە لە چالاکییەکانیان، جگە لەمە بڵاوکراوەیەکی دەستنووسیان هەبووە بەناوی (ئازادی) یەوە.
ئەندامانی ئەم حیزبە لەناو خەڵکی دا بەهیوایی ناوبراون. پاشان دوو باڵی سەرەکی لەکۆمەڵەی هیوادا سەریهەڵداوە، یەکەمیان باڵێکی نەتەوەیی میانڕەو کە باوەڕی بە پشتگیری و هاوکاریی بەریتانیا بووە بۆ بەدەستهێنانی مافەکانی گەلی کورد، باڵی دووەمی چەپڕەوی کۆمەنیستیانە بوو ئەمانە باوەڕیان بە بەریتانیا نەبووە، بەڵکوو دەیان وت پێویستە پشت بە یەکێتی سۆڤیەت ببەسترێت بۆ کۆمەک و هاوکاری.
ئەم پارتە بەهەموو شێوەیەک یارمەتیی بارزانی دا لەهەڵگیرسانی شۆڕشەکەی، ئەوەی جێگەی ئاماژەیە ئەم پارتە کۆتایهات و لە ساڵی 1944 کۆنفرانسی خۆی بەست و تیایدا هیوا دوو باڵەکەی لێکترازا و جیابوونەوە، باڵە چەپەکەی چونە ناو ڕیزەکانی (یەکێتی تێکۆشین) و هەندێکیان بوونە ئەندامی (حشع) پارتی کۆمۆنیست و هەنێکی تریان پارتی کۆمۆنیستی کوردیان درووستکرد.
ئەندامانی باڵە ڕاستەکەی ماوەیەک بەناوی هیواوە کاریانکرد، بەڵام دواتر بەشێک لەئەندامانی چوونە ڕیزەکانی کۆمەڵەی (ژ.ک) ژمارەیەکی کەمیشیان بەناوی (ڕێی ڕاست) کۆمەڵەیەکیان درووستکرد، بەڵام سەرۆکی کۆمەڵەکە (ڕەفیق حیلمی) دەستی لە کارکێشایەوە واتە لە ساڵی 1945 ئەم پارتە نەماو ئەندامەکانی پەرتەوازە بوون و تووشی لێکترازان و هەڵوەشانەوە و دابەشکاری بوون بەسەر (حشع، پدک، کۆمەڵەی هاوار، ڕێی ڕاست) .

14- لقی (ژ.ک) لە سلێمانی:
لە شاری مەهابادی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە 16ی ئابی 1942 کۆمەڵەی (ژ.ک) دامەزراوە، لە پەیمانی (سێ سنوور) کە لە ناوچەی مەرگەوەڕ بەسترا بڕیاردرا کە (ژ.ک) بە پێی بارودۆخ لقی لەناوچەکانی سلێمانی، ڕواندز، شەقڵاوە بکاتەوە و پارتی هیواش لق لە (قەسری شیرین، کرماشان) بکاتەوە.
سەبارەت بەدامەزراندنی لقی (ژ.ک) لە باشووری کوردستان (سلێمانی) سەرکردایەتی (ژ.ک) لە ڕۆژهەڵاتەوە نامەیان بۆ چەند کەسایەتییەک ناردووە بە مەبەستی بەشداری و هاتنە ناو کۆمەڵەکەیان، پێدەچێت بۆ ئەو کەسایەتییانەیان ناردبێ تاکو ئەوکاتە لە هیچ پارت و کۆمەڵەیەکی تردا ئەندام نەبووبێتن.
لە ئەیلولی ساڵی 1944 ئەندامانی سلێمانی کۆبوونەوەیەکیان سازکرد و دامەزراندنی لقی باشووری کوردستان (سلێمانی) کۆمەڵەی (ژ.ک) یان ڕاگەیاند و بەشێوەی نهێنی کاری خۆیانکردووە، بڵاوکراوەی (دەنگی ڕاستی) یان

بەشێوەی نهێنی بڵاوکردۆتەوە، لە سلێمانی ئەندامی ژن یان هەبووە، لە زاخۆ وە تا وەکوو بەغدا کۆمیتەی سەر بەولقەیان دامەزاندوە و ئەندامیان وەرگرتووە. واتە سنووری چالاکیان تاکو ئەو ئاستە فراوان بووە.
ئەو کەسانەی بوونەتە ئەندام پێویست بووە حەوت جار سوێند بە قورئان بخوات کە خیانەت لە (ژ.ک) و کوردستان نەکات و واز لە (ژ.ک) نەهێنێت. لەبەر ئەوەی ئەم کۆمەڵەیە بیروڕای نەتەوەیی هەبوو بە شێوەیەکی خێرا و بەرچاو گەشەی کردووە.
پاش هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵەی هیوا زۆربەی ئەندامانی هیوا هاتنە ڕیزی (ژ.ک) وە. لەمهاباتەوە مۆرێکی هەڵکەنراوی فەرمی نێراوە بۆ لقی باشوور بۆ ڕایکردنی ئیش و کارەکانیان. هەروەها پەیوەندی بەردەوام هەبووە لەنێوان سلێمانی و مەهاباد و گۆڤاری (نیشتمان) کە بڵاوکراوەیەکی فەرمی (ژ.ک) بووە و گەشتۆتە دەست ئەندامانی باشوور.
لقی سلێمانی لە دامەزراندنی کۆماری مەهاباد ئامادەیی خۆی پشانداوە بە هاوکاری و کۆمەککردن. وەکوو ناردنی خەڵکی چەکدار و مامۆستا و دکتۆر و برین پێچ، بەڵام وەڵام دراونەتەوە کە تەنیا دکتۆر و برین پێچەکانیان پێویستە، بەڵام پاش لەباربردن و نەمانی کۆماری مەهاباد ئەم پارتەش لەباشوور بەرەو کزی چووە، هەر بۆیە لقی سلێمانی لە ساڵی 1947 لە کەرکووک کۆنفرانسی خۆی بەستووە و نوێنەری کۆمیتە و لقەکانی تری تیادا بەشداربووە، بڕیاریانداوە هیچ جۆرە پارتێک درووست نەکەن بۆ پەرش و بڵاونەبوونەوەی ئەندامان و خەڵکی بەشداربووی سیاسی ئەم ڕێکخستنە لە کوردستاندا، بۆ ئەو مەبەستە بڕیاردەدەن ئەندامانیان بچنە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کورد و پارتی کۆمۆنیستی ئێراق. واتە خۆیان هەڵوەشاندەوە، بەڵام لەم دانیشتنەدا بەشداربووان ڕێک نەکەوتوون بچنە ناو کام لایەنیان، بەڵام پاشتر کۆبوونەوەیەک دەکەن و ئەم کەیسە دەخەنە دەنگدانەوە 6 کەس دەنگ دەدەن بچنە ناو پارتی کۆمنیست، هەروەها 6 کەس دەنگ دەدەن بچنە ناو پارتی دیموکراتی کورد. لە ئەنجامدا بە دەنگی کەسێکی تر کۆتایی بەوە دێ کەتێکڕای ئەندامان بچنە ناو پارتی دیموکراتی کورد، بەڵام بەو شێوەیە نابێ و سەیر لەوەدایە بە پێچەوانەوە دەنگە یەکلاکەرەوەکە بۆچوونە ناو پارتی دیموکراتی کورد خۆی و ئەندامانی کفری کە نزیکی خۆی بوون دەچنە ناو پارتی کۆمۆنیستی ئێراقەوە.

15- کۆمەڵەی زەردەواڵە:
کۆمەڵەیەکی نهێنی بووە و لە ساڵی 1945 دامەزراوە و ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە ویستوویانە وەک زەردەواڵە بەحکومەت و کاربەدەستانەوە بدەن، واتە دژی حکومەت بوون و حکومەتیان لە سلێمانی تەنگەتاو و سەغڵەت کردووە و پێ ئەچێت کاری کوشتنی پیاوی حکومەتیان ئەنجام دابێت. هەر بەو ناوی زەردەواڵەوە بەخشنامەیان هەبووە پانزە ڕۆژ جارێک بڵاویانکردۆتەوە و لە ڕێگەی پۆستەوە گەیاندویانە تە دەرەوەی سلێمانی بەناوی (دەنگی کۆمەڵەی زەردەواڵە) .
ئەو بڵاوکراوەیە جگە لەهەواڵی سلێمانی، شیعری گاڵتە و گەپ و کاریکاتێریشی تیادا بڵاوکردۆتەوە بە مەبەستی خۆیان. چەندین بەیاننامەیان دژی حکومەت بڵاوکردۆتەوە. ئامانجیان هەوڵی بەدەستهێنانی مافی لامەرکەزی بووە بۆ کورد.

16- لقی پارتی شۆڕش:
حیزبێکی چەپڕەوی کوردی بووە، لەلایەن ژمارەیەک لەکەسایەتی ڕۆشنبیر و سیاسەتمەداری چەپڕەوەوە پێکهێنراوە، ئامانجیان خود موختاری کارگێڕی بووە لەباشووری کوردستان و ناساندنی دۆزی کورد بە جیهانی دەرەوە. هەروەها درووستکردنی پەیوەندی لەگەڵ حیزبەکانی تر بە تایبەتی (حشع) .
دروشمی دژی ئیستعمار و سەروەری و سەربەخۆی بۆ ئێراقیان هەڵگرتووە، وێڕای بوژاندنەوەی زمان و ئەدەب و کەلەپوری کوردی، پرۆژەی چاکسازی گشتگیریانەیان لەسەرجەم بوارەکانی ئابووری کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری و سیاسی لە کوردستاندا هەبووە.

پارتی کۆمۆنیستی کوردستانی ئێراق (شۆڕش) لە شاری هەولێر لە ساڵی 1945 ڕیکخراوی (وحدە النضال) لەگەڵ باڵەکەی فەهد یەکیان نەگرتەوە، بەڵام یەکێتی تێکۆشین لەگەڵ فەهد نەگەشتنە ئەنجام و لقەکەی حزبی شیوعی کوردستانیان هەڵوەشاندەوە، ڕێکخراوێکی نوێیان پیکەوەنا بەناوی (حیزبی شیوعی کوردستانی ئێراق) و ئەم ڕێکخراوە لە سلێمانی ئەندامی چالاک و لقیان هەبووە. ئەوەی جێگەی ئاماژەیە کۆمیتە یان ناوچەی حیزبی شیوعی لە سلێمانی زۆرچالاک بووە و ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی خەڵکی سلێمانی بووە لەسەر بیروباوەڕی کوردایەتی چەند جار تووشی ململانێ و کێبڕکێ و جیابوونەوە بوونەتەوە لەگەڵ کۆمیتەی ناوەندی و سەرو خۆیان.

17- حیزبی ڕزگاری کورد:
لە ساڵی 1945 ئەم حیزبە لە ئەنجامی یەکگرتنەوەی حیزبەکانی تری وەکوو (ژ.ک، هیوا، ڕێی ڕاست، ئازادی) هاتە مەیدانەوە. بەرنامە و ئامانجی مافی ڕەوای گەلی کورد بووە، هەر لەیەکگرتنی کوردستانی گەورە و چەسپاندنی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردی ئێراق، لابردنی هەموو زوڵم و چەوسانەوەیەک لەسەر کورد. ئەم حیزبە کەسایەتیە نیشتمانی و نەتەوەیی و پێشکەوتنخوازی لەدەوری خۆی کۆکردووەتەوە. لقی کردۆتەوە لە ناوچەکانی کوردستان و خەڵکی زۆر پەیوەندیان پێوەکردوون.
لەم شارەدا پەڕتووکخانەیەکیان هەبووە بە ناوی پەڕتووکخانەی (ڕووناکی) کە کاریگەریی هەبووە لەسەر چالاکیە سیاسی و ڕۆشنبیریەکان و پەخشکردنی زمانحاڵی حیزب.
دواجار هەردوو حیزبی (شۆڕش و ڕزگاری) لە مانگی ئابی 1946 ئەم دوو حیزبە کۆنگرەی خۆیان بەست و تیایدا بڕیاری خۆ هەڵوەشاندنەوەیانداو ئەندامەکانیان دابەش بوون بەسەر (حشع و پ.د.ک) کە زۆربەی ئەندامانی سلێمانیان چوونە ڕیزی پارتی دیموکراتی کورد.

18- کۆمەڵەی ڕێی ڕاست:
ئەم کۆمەڵەیە دوای هەڵوەشانەوەی حیزبی هیوا لە سلێمانی دامەزراوە لەلایەن کۆمەڵێک لە لاوان و گەنجان و ڕۆشنبیرانی شار لەهەردوو ڕەگەزی نێر و مێ و کۆنە ئەندامانی هیوا. لەگەڵ هەندێک لەو قوتابییانەی شار کە لە بەغدا خوێندویانە. کۆمەڵەکە هەڵگری بیروڕای چەپگەری بووە، ئەم کۆمەڵەیە گۆڤارێکی تایبەت بەخۆیان هەبووە بەناوی (تروسکە) ، ئەم کۆمەڵەیە تەمەنی کوورت بووە ڕەنگە تا ساڵی 1945 خایاند بێت.

19- کۆمەڵەی هاوار:
کۆمەڵەیەکی نهێنی بووە و لەناو شاری سلێمانی درووست بووە، مامۆستا (عەبدولستار تاهیر شەریف) دەڵێت: ساڵی دامەزراندنی لەناوەڕاستی ساڵی 1945 بووە، ئەم کۆمەڵەیە گۆڤارێکی بڵاوکراوەی بەشێوەی دەستنووسی بەناوی (پشکۆ) وە هەبووە. ئەم کۆمەڵەیە بڕیاری هەڵوەشاندەوەی خۆی داوە لە ساڵی 1946 و چوونەتە ناو ڕیزەکانی پارتی ڕزگاری خوازی نیشتمانی (حزبی تحرر) .
لەبەر یەکهەڵوەشانەوەی پارتی هیوا و پەرتەوازەبوونی ئەندامەکانی چەند کۆمەڵە و ڕێکخراوێکی تر هاتونەتە ئاراوە.بەوتەی بەڕێز (کەمال مەزهەر) ساڵی 1945 ئەم کۆمەڵەیە پێکهاتووە و بڵاوکراوەیەکیان هەبووە و ئەندامانی کۆمەڵە دژی بەریتانیەکان بوون، یەکێک لەچالاکییەکانیان شکاندنی سینەمای گەڕۆک بوو لە سلێمانی. کە فیلمی سەرکەوتنی سوپای بەریتانیای پشان داوە و بانگەشەی سەرکەوتنی لەجەنگی جیهانی دووەم کردووە، لەڕووکاری بیروباوەڕەوە کۆمەڵەیەکی چەپڕەو بوون.
هەروەها لەشوێنێکی تر ئاماژەکراوە بەوەی کاریانکردووە بۆ ڕاگرتنی هێرشی سوپا بۆ سەر بارزانیەکان و ڕاگرتنی شەڕو چارەسەکردنی کێشەی بارزانیەکان، هەوڵی پتەوکردنی برایەتی و هاریکاری نێوان کورد و عەرەبیان داوە، لەسەر بنەمای بوژاندنەوەی ژیانی دیموکراسی و پاراستنی ئازادیەکان کاریانکردووە.

20- لقی پارتی ڕزگاری کورد:
ئەم پارتە نوێنەرایەتی بەرەیەکی فراوانی یەکگرتووی نیشتمان پەروەرانی کوردستانی کردووە، لە شوباتی ساڵی 1945 دامەزراوە، ئەندامانی کۆمەڵەی هیوا و کۆمەڵەی ڕێی ڕاست ڕۆڵیان لە پێکهێنانی ئەم پارتە هەبووە.
ئەم پارتە بڵاوکراوەیەکی هەبووە کە زمانحاڵی پارتەکە بووە بە ناوی (ڕزگاری) کە بەشێوەی چاپکرا و ڕێکوپێک بڵاوکراوەتەوە، ئامانجی نزیکی بۆ سەربەخۆیی و خۆبەڕێوەبردنی کوردستانی ئێراق بووە، ئامانجی دوور و ستراتیجیان بۆ یەکخستنەوەی پارچەکانی کوردستان و پێکەوەنانی قەوارەیەکی کوردی سەربەخۆ بووە. هەوڵی درووستکردنی پەیوەندی لەگەڵ دەوڵەتانی دیموکراسی و پارتەکانی کوردستاندا داوە.
ئەم پارتە لقی لەشار و شارۆچکەکانی کوردستان (سلێمانی، هەولێر، کەرکووک، ڕەواندز، ئامێدی، زاخۆ) هەبووە. تاوەکو مانگی ئابی ساڵی 1946 چالاکی هەبووە، بەڵام هەردوو پارتی ڕزگاری و شۆڕش بڕیاریانداوە خۆیان هەڵوەشێننەوە و ئامادەکاری بۆ پارتێکی یەکگرتووی نەتەوەی کوردی بکەن. ئەویش پێکهێنانی (پارتی دیموکراتی کورد) بووە. ئەوەی شایەنی باسە زۆربەی ئەندامانی پارتی شۆڕش دوای هەڵوەشانەوەی پارتەکەیان چوونەتە ڕیزەکانی پارتی کۆمۆنیستی ئێراق و ئەندامانی پارتی ڕزگاری چونە ناو ڕیزەکانی (پارتی دیموکراتی کورد) لە ڕۆژی 16ی ئابی 1946 لەبەغدا یەکەم کۆنگرەی خۆیان بەست و پارتی تازەیان ڕاگەیاند. پاش چەندین گۆڕانکاری و ململانێی ناوخۆ ناوی گۆڕا بۆ پارتی دیموکراتی کوردستان.

21- پارتی دیموکراتی کورد لقی سلێمانی:
ئەو بارەدۆخەی هاتە ئاراوە بۆ دامەزراندنی کۆماری کوردستان بووە هۆکاری بوژانەوەی هەستی نەتەوایەتی، لەلایەکی تر بیرۆکەی یەکخستنەوەی پارتەکانی تری باشووری کوردستان و بیرۆکەی دامەزراندنی پارتێکی تر لە کوردستانی ئێراق. ڕۆشنبیرانی سلێمانی ڕۆڵی کاریگەریان هەبووە لە دامەزراندنی ئەم پارتە و لەدەسەتەی دامەزراندنی بوون، سلێمانی بووە و وێستگەی یەکەم بۆ دانانی بەردی بناغەی ئەم پارتە.
وەک ئەوەی (هەمزە عەبدوڵلا) لە ساڵی 1946 گەیشتۆتە سلێمانی و وتووێژی کردووە لەگەڵ پارتەکانی شۆڕش و ڕزگاری و حیزبی دیموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، (پ.د.ک) لە دامەزراندنیەوە تاکو ساڵی 1958 سێ کۆنگرەی ئەنجامداوە لەم کۆنگرانەدا ڕۆڵی سیاسییەکان و کەسایەتییەکانی سلێمانی بەئاشکرا دیاربووە.
وەک ئەوەی لەکۆنگرەی یەکەم (شێخ لەتیفی شێخ مەحمود) جێگری یەکەمی (پ.د.ک) بووە. لەڕووی چۆنایەتیەوە ئەو کەسایەتیانەی بەشداربوون لەسەر ئاستی سلێمانی بەتواناتربوون لەسەر ئاستی کوردستان. بە جۆرێک پێشکەتووتر بوون لەکاروباری حیزبی و نووسراو و نووسین، هەتاکو ئێستا لەنێو فەرهەنگی ڕۆشنبیری و سیاسی کوردیدا بەگرینگ دانراوە.
تەنانەت لیژنەی سلێمانی شوێنی چالاکی ئەم پارتە بووە، سلێمانی ناوەندێکی گرینگی ئەم پارتە بووە لە ماوەیەکدا زمانحاڵی حیزبەکەش (ڕزگاری) لە سلێمانی بووە.
پارتی تووشی ئەزمەی بێ سەرۆکی بووە و بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانیان کۆنگرەی دووەمیان بەستووە لە ساڵی 1951، بەڵام پارتی لەم کۆنگرەیەدا نەیتوانیووە کێشەکانی چارەسەر بکات، لەئەنجامدا دووکەرت بوون و بەشێکیان بڕیاری پێکهێنانی (بەرەی پێشکەوتوی پارتی دیموکراتی کورد ئێراق) دا. ڕۆژنامەیەکیان بەناوی (ڕزگاری) بە زمانی کوردی و عەرەبی دەرکرد.
ئەم بەرەیە سلێمانیان کردە بارەگای سەرەکی خۆیان و زۆربەی ئەندامەکانیشی خەڵکی سلێمانی بوون. ئەم بەرەیە ڕۆڵی هەبوو لە پێشخستن و برەودان بەکاری سیاسی.
لەبەرانبەر ئەماندا مەکتەبی سیاسی بڵاوکراوەی (ڕێگای نوێ) ی دەرکرد و بەتوندی هێرشی کردۆتە سەریان، پاش چەندین هەوڵ و کۆشش بۆ یەکگرتنەوەیان دراوە لە ساڵی 1956 بەرەی پێشکەوتووی دیموکراتی کورد خۆیان هەڵوەشاندەوە و چوونەوە ناو ڕیزەکانی (پ.د.ک) لەگەڵ یەکگرتنەوادا چەندین کەسایەتی چەپڕەو

هاتنە ناویان.
ئەم ڕووداوانەش وایکرد ناوی (پ.د.ک) بگۆڕرێت بۆ (پارتی دیموکراتی یەکگرتووی کوردستان) پارتی پێی نایە قۆناغێکی نوێوە و لیژنەی نوێی درووستکرد جگە لەسکرتێر (ئیبراهیم ئەحمەد) سێ کەسیان لەکۆی 10 کەس خەڵکی سلێمانی بوون.
لە ساڵی1957 ئەندامانی لیژنەی سلێمانی (حشع) هاتنە ناو ڕیزەکانی (.پ.د.ک) وە. بەمەش سیاسەتمەداران و ڕۆشنبیرانی خەڵکی سلێمانی لە ناو سەرکردایەتی پارتی زیادی کردووە لە کۆی 14 ئەندام 6 ئەندامیان خەڵکی سلێمانی بوون. لە بواری ڕۆشنبیریدا پەرتووکخانەی ڕووناکی کەپێشتر بڵاوکراوەی حیزبی ڕزگاری بوو لەم ساڵانەدا بۆتە بڵاوکراوەی پارتی، ئەم پارتە لەوساڵانەدا هاندەری چەندین خۆپیشاندان و مانگرتن بوون لەم شارەدا.

22- (جماعه الاخوان المسلمین) کۆمەڵەی برایانی موسڵمان لقی سلێمانی:
هەڵبەتە میللەتی کورد بەشێوەیەکی گشتی موسڵمان بووە و ڕەوتی ئیسلامی سیاسی بەشێوەی جۆراوجۆر لەدوای جەنگی جیهانی دووەم سەری هەڵداوە، بەڵام حکومەتی مەلیکی لە ڕێگەی وەزارەتی ئەوقافەوە چاوی خستۆتە سەر مینەبەر و حوجرەی مزگەوتەکان کە نابێت وتار و بیری سیاسی ئیسلامی تیادا بڵاوبکرێتەوە، بەڵام لە ساڵی 1946 (کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامی) دامەزراوە کە لە پاشاندا بۆتە سەرچاوەی بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان لە کوردستان و ئێراق. سەرۆکی کۆمەڵەکە لە 06-01-1947 نامەیەکی ئاڕاستەی مەلا و زانایانی ئایینی کوردستان و بەتایبەتی خەڵکی سلێمانی (مەلا حسێن پیسکەندی) کردووە، کەداوای کردنەوەی لقی کۆمەڵەکەی لێکردووە لە سلێمانی. پاشان لەنامەی دووەمدا سەرۆکی کۆمەڵە (شێخ ئەمجەد زەهاوی) ئاگاداری (مەلا حسێن پیسکەندی) دەکاتەوە کە وەزارەتی ناوخۆ ڕەزامەندی داوە بە نووسراوی ژمارە 11846 لە 26-08-1947 بە کردنەوەی لقی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامی لە سلێمانی. هەر بەو بۆنەیەوە داوا دەکات دەستەی کارگێڕی لق هەڵبژێرن و لە ئەنجامەکەی ئاگاداری بکەنەوە.
ئەوەی جێگەی ئاماژەیە هەر زۆر زوو ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە گەشەی کردووە و لە هەموو چین و توێژەکانی خەڵکی شار پێکهاتوون. ئەم کۆمەڵەیە بەڕێژەیەکی کەم بیری ئیخوانی هەڵگرتبوو تا وەکوو ئەوکاتەی سەواف و هاوکارانی کەوتونەتە چالاکی لەم کۆمەڵەیەدا و پاشان (کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامی) لە ساڵی 1949 دامەزراوە کە دیوێکی ئیخوان بووە.
سەواف سکرتێری کۆمەڵەکە بووە و مامۆستای زانکۆ بوو لەکۆلیژی شەریعە، لەگەڵ ئەوەی وتارێژێکی لێهاتوو بووە. سەبارەت بەگەشتنی بانگەوازی ئیخوان بوو سلێمانی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی 1946 لە ڕێگەی فەرمانبەرێکی ئاماری سلێمانی (نیزامەدین عەبدولحەمید) ئەویش لە ڕێگەی ناساندنی بانگەوازی ئیخوان بۆ کۆمەڵێک لە مەلا و زانایانی ئایینی.
ئەوەی جێگەی ئاماژەیە ئیخوانەکانی کەرکووک لە ساڵی 1952 هەوڵی ئەوەیانداوە کار و چالاکی زۆر بخەنە سلێمانی و دوو پەرتووکخانەیان کردۆتەوە، بەڵام پاش چەند کاتژمێرێک لەلایەن چەپەکانەوە پەرتووکخانەکان سوتێنراوون. کە ئەمەش ئاماژەیە بۆ یەکتر قبوڵ نەکردن و دژایەتی کردن بەتایبەتی لەلایەن کەسانی هەڵگری بیروباوەڕی چەپڕەوی توندڕەو.
لە ساڵی 1954 بەدواوە کاری ئیخوان بەفەڕمی قەدەغەکراوە و کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامی هەڵوەشاوەتەوە. واتە لە سەرەتای ساڵانی پەنجا کاریگەریان خستۆتە سەرچەندین مامۆستا و قوتابی ئایینی. تاکو ساڵانی شەستەکان کارکردنیان بەشێوەی ڕێکخراوەی نەبووە، بەڵکوو بەشێوەی نهێنی بووە. لە بانگەوازیاندا جەختیان لەسەر بیرو بۆچونەکانی جەمالەدینی ئەفغانی و محەمەد عەبدە و حەسەن بەنا کردووە.
لە دوای شۆڕشی ساڵی 1958 قۆناغێکی نوێ لەژیانی سیاسی و ئابووری لە ئێراقدا هاتۆتە ئاراوە و لەو سەروبەندەدا لە سلێمانی کۆمەڵەیەکی ئایینی بەناوی پیاوانی ئایینی ئازاد (جمعیه (رجال) الدین الاحرار فی

السليمانيه) دامەزراوە.
لەم ساڵانەدا ململانێ و دژایەتی نێوان بیروڕای ئیسلامی و (حشع) لە پەرەسەندن و لوتکەدابووە، دژی یەکتری تەنانەت خۆپیشاندان و توندو تیژیان ئەنجامداوە بەرانبەر بە یەکتری.
ئەوەی جێگەی ئاماژەیە ئیخوانەکان هیچ کات بەدەم کێشە و مافی ڕەوای گەلی کوردەوە نەبوون ئەمەش زیاتر وایکردووە دژایەتی بکرێن، هەر ئەو هۆکارەش بووە لە قۆناغی دواتر بەرەو لاوازی چوون.
لە ڕۆژی 04-04-1971 بەفەرمی کاری ئیخوانەکان لەسەرتاپای ئێراق وەستێنراوە. ئەوەی جێگەی ئاماژەیە بەنهێنی وەک هەوڵی تاکەکەسی کاری بانگخوازیان کردووە، پاشان چەند کەسێک و کۆمەڵێکیان هەوڵیانداوە لەسەردەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان یەکگرتووی ئیسلامیان درووستکردووە.

23 بزاڤی ئاشتیخوازان:
پاش کۆتای هاتنی جەنگی جیهانی دووەم 1939-1945 کۆنگرەی (براغ) لە ساڵی 1949 بەسترا و ئەم کۆنگرەیە ڕێکخرابوو لەلایەن کۆمەڵێک لە ڕۆشنبیرانی جیهان، پاشان لە ساڵی 1950 لە (وارشۆ) ی پایتەختی پۆلەندا کۆنگرەی دووەم بەسترا. بڕیاری پێکهێنانی (ئەنجوومەنی ئاشتیخوازانی جیهانی) درا. لەم ساڵە بەدواوە ئەم بزاڤە لە ئێراقدا بڵاوبۆتەوە لەهەمان ساڵدا لیژنەیەک بە سەرۆکایەتی (محەمەد مەهدی جواهیری) پێکهێنراوە، بە مەبەستی بزاڤی ئاشتیخوازی ئێراقی.
لە سلێمانی گۆرانی شاعیر و دیلان و... بەشداربوون لەم بزووتنەوەیە، لەسەرەتای پەنجاکاندا کۆمیتەی ئاشتیخوازی سلێمانی دامەزراوە لە چەندین کەسایەتی ڕۆشنبیر و شاعیر و تەنانەت ژنانیش بوونەتە ئەندام تیایدا وەکوو (زەکیە خۆشناو، خانم زوهدی و مەلیحە زوهدی) سەرەڕای لیژنەی سەرەکی چەندین لیژنەی تایبەت بەگەڕەکەکان و چین و توێژەکان دامەزراوە لە سلێمانی. لەکۆنگرەی تایبەتی ئاشتیخوازانی جیهان بەشداربوون و خاوەنی وتە و قسەی خۆیان بوون. وەک بەشداری بوونی (حمەساڵح دیلان) وەک نوینەری سلێمانی لەکۆنگرەی (ڤیینا) لە ساڵی1953. هەروەها کۆنگرەی ئاشتیخوازانی ئێراق لە ساڵی 1954 بە نوێنەرایەتی (گۆران و ئیبراهیم ئەحمەد و نەژادی عەزیز ئاغا) بووە.
ئەم بزاڤە لە سلێمانیدا پەرەی سەندووە بۆتە هۆکارێکی نزیکبوونەوەی پارتە سەرەکییەکانی ئەوکاتە (پ.د.ک، حشع) گۆڕەپانی سیاسی سلێمانی. لە سلێمانی چەندین چالاکی و ڤیستڤاڵی جۆراوجۆریان کردووە بە ئامانجی ئاشتیخوازانە. هەروەها کۆکردنەوەی ئیمزا دژی شەڕی کۆریا لە ساڵی 1953، بەڵام حکومەتی ئێراقی بەڕێکخراوێکی ناڕەوای دانان و هەندێک لەئەندامەکانی گرتن و زیندانیکردن وەکوو گۆران و محمەدی مەلا کەریم...

24 کۆمەڵەی ئازادی و ژیانەوە و یەکێتی کورد (کاژیک)
دامەزرێنەری ئەم کۆمەڵەیە لەو باوەڕەدابوون ئەو کۆمەڵە و حیزبانەی لە کوردستاندا بوون خاوەنی بناغەی نەتەوەیی ڕەسەن نەبوون، نامیلکەی (کاژیکنامە) یان بڵاوکردۆتەوە، کە پەیڕەوو و پرۆگرامی کاژیکی تیادا بووە. دروشمی (کوردستان بۆ کورد، یەکسانی بۆ گەل) یان بەرزکردۆتەوە. لە ساڵی 1959 بڕیاری کۆنگرەیان داوە. داواکاری و پیادەکردنی سیستمی خۆجێی و فیدراڵیان بەسڕکردنی نەتەوەی کورد داناوە. کاژیک خاوەنی ڕێکخستن و پەیکەری تایبەتی خۆی بووە وەکوو ئۆرگانی (سەرکردایەتی، لیژنەکان، لقەکان، ناوچەکان، شانەکان) .
ڕێکخستنەکانی کاژیک بەشداری شۆڕشی ئەیلولیان کردووە و لایەنگری پارتی بوون، بە تایبەتی باڵی بارزانی، لەگەڵ باڵی مەکتەبی سیاسی کۆک و ڕێک نەبوون.
پاشان بەشێک لە ئەندام و هاویرانی کاژیک بەشداربوون لەدرووستبوونی (پاسۆک) کە بەشداری چەکداری و ژیانی پێشمەرگایەتی خۆیان بوون لە ساڵانی دوای نسکۆ تاکو ڕاپەڕین، پارتی سەربەخۆیی دیموکراسی کوردستان (پاسۆک) یەکەم کۆنفرانسی حیزب لە سلێمانی کراوە و پاشان یەکەم مەفەرزەی پاسۆک لە شاری سلێمانییەوە

ڕوودەکەنە شاخ و خەباتی چەکداری دەستپێدەکەن بەسەرکردایەتی مامۆستا (جەلالی حاجی حسێن) ناسراو بە (جەلالی حسەکەلۆش، ملازم شوان، فەرهاد خەفاف، مامۆستا سمکۆ، فەرهادی سدیق مەلا سەعید) ئەم مەفرەزەیە لەمانگی 5 ساڵی1977. لە شاخ بنکە و بارەگای تایبەت بەخۆیان هەبووە و لەسەر بنەما و فەلسەفە و ستراتیجی خۆیان کاریانکردووە بەڕاشکاوانە جەختیان لە دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی کردووە.
چالاکی شاخیان لەلایەن پێشمەرگەکانیانەوە ئەنجام ئەداو لە ناوشاردا هاویران و ڕێکخستنەکانیان کاریان کردووە بۆ بڵاوکردنەوەی پەیامەکەیان و هۆشیارکردنەوەی خەڵکی.
خاوەنی گۆڤاری (ئاڵای سووری کوردایەتی) بوون. ئەم گۆڤارە ئۆرگانی ناوەندی هێزی پێشمەرگەی پاسۆک یەکەم ژمارەی لەمانگی شوباتی ساڵی 1981 بڵاوکردۆتەوە بەدروشمی (پێش ئەوەی هەرشتێ بین...دەبێ کوردبین) . لەدوای وەستانی ئەم گۆڤارە ئۆرگانی ناوەندی پاسۆک بڵاوکراوەی (سەربەخۆیی) دەرکردووە بەدروشمی (کوردستان تەنیا موڵکی کوردە) پاشان بوونە خاوەنی گۆڤاری (خوێندکاری کورد) لەدەرەوەی کوردستان.
پێشمەرگەکانیان بەشداری شەڕی دژ بە ڕژێمی بەعسیان کردووە و زۆرجار هاوکاری مەفرەزە و پێشمەرگەی لایەنەکانی تری کوردستانیان کردووە لەشەڕەکانیان دژی سوپای ئێراق و جاش و بەعسییەکان, پەیوەندیان لەگەڵ وڵاتانی دەروە هەبووە بەتایبەتی لەوڵاتە عەرەبەیەکاندا لەگەڵ وڵاتی لیبیا. لەدوایی ڕاپەرین لەمانگی ئەیلولی ساڵی 1991 یەکەمین کۆنگرەی خۆیان بەستووە. پاشان (حسک و پاسۆک) یەکیانگرت و بەشداری هەڵبژاردنی پەرلەمانیانکرد بەناوی (یەکگرتن) ، بەڵام ڕێژەی 7% ی دەنگی هەڵبژاردنیان بەدەست نەهێنا و سەرککەوتوو نەبوون، پاشان لەگەڵ (پارتی گەل) کە ئەمانیش ڕێژەی دەنگی پێویستی هەڵبژاردنیان نەهێنا و یەکیان گرت و بۆ ماوەی ساڵێک پێکەوە هەرسێکیان بەردەوامبوون (پاسۆک، حسک، پارتی گەل) واتە (یەکگرتن) کە ناوێکی تازەی ئەو سێ لایەنە بوو.
لەپێش وادەی بەستنی کۆنگرەی 11، پارتی دیموکراتی کوردستان لەمانگی ئابی 1993 ئەو سێ لایەنە (یەکگرتن) و پارتی کۆنگرەی یەکگرتنەوەیان ئەنجامداو بۆ ماوەیەک (پارتی دیموکراتی کوردستان- یەکگرتن) دەنووسراو پاشان پارتی وشەی یەکگرتنەکەیان لابرد. ئەم کۆنگرەیە ئەو برگەیەی لە پرۆگرامی پارتی لابرد (الحزب ينتفع من النظريه الماركسيه اللينينيه) .
هەندێک کەسایەتی لەیەکگرتنەوە چوونە ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پاشان حەمەی حاجی مەحمود لە پارتی هاتەدەرێ و حیزبی (حسک) حیزبی سۆشیالستی کوردستانی بنیاتنایەوە.
ئەوەی جێگەی ئاماژەیە ئەوە لە مێژووی پارتی دیموکرات کوردستان دووەم جارە زاراوەی سیاسی (یەکگرتن) بلکێندرێت بە پارتیەوە و پاشان لێی بکەنەوە و بەکاری نەهێنن واتە ئەو یەکگرتنەوە و ڕێکەوتن نامانە لە لای ئەم پارتەیە جێگەی پرسیارە؟ لە کاتی بەکارهێنانی هەر زاراوەیەک لەرێکەوتنداو لەپاشاندا نامێنی.
بەم شێوەیە ئەو پارت و ڕێکخراوانەی لەسەربنەمای نەتەوەیی و هاویرانی کاژیک و پاسۆک کاریان دەکرد نەگەشتنە ئامانج و بنەما فەلەسەفیەکەشیان نەچەسپاند لەخودی خۆیاندا و توانەوە لەبۆتەقەی ئەو حیزبانەی کە لەسەرەتاوە لەگەڵیاندا نەبوون و هاوڕا نەبوون. گەر لەسەرەتاوە مەلایی و جەلالی بوونایە ڕەنگە بۆ بزووتنەوەی ڕزگاری خوازی کوردی باشتر بووایە. یاخود گەر شەهیدەکانیان زیندوو بوونایە ئەو هەڵوێستانەیان ئەبوو کە ئەمان نواندیان.

25- کۆمەڵەی مارکسی لینینی (ڕەنجدەرانی) کوردستان:
ئەوەی زانراوە لەسەرەتاوە مام جەلال سکرتێری کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان بووە، کە سەرەتاکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمانی سەرهەڵدانی جیابوونەوەی باڵی مەکتەبی سیاسی لەپارتی دیموکراتی کوردستان، لەوسەردەمەدا مام جەلال ئایدۆلۆجیای ماویزم و پرەنسیپەکانی سۆسیالیزمی چین کاری تێکرد بوو.
لە ڕۆژی 10-06-1970 کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان بەشێوەی نهێنی دروستبووە و وەکوو بیر و باوەڕ

و ئایدۆلۆژیا ڕێکخستنی خۆیکردووە لەناو پارتی دیموکراتی کوردستان و لەدەرەوەی پارتی و ناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، بەتایبەتی لە سنووری سلێمانی کە ناوەندی کۆمەڵە بەزۆری خەڵکی سلێمانی بوون، لە ساڵی 1970 وە تاکو 1975 مام جەلال سکرتێری کۆمەڵە بووە.
بیرۆکەی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەلایەن مام جەلالەوە دەستی پێکردووە. بە نامە ڕاوێژی لەگەڵ زۆرکەسایەتیدا کردووە، بەنامە و تووێژی لەگەڵ کردوون کەڕێکخراوێکی نیشتمانی فراوانبێت و کۆمەڵە داینەمۆی بێت. لە مارتی 1975 کۆبوونەوەیان کردووە و پێشنیاری دەستپیکردنەوەی شۆڕشیان کردووە. لە دیمەشق لەڕیستۆرانتێک لە گەڕەکی (أبورمانە) یەکەم کۆبوونەوەی دەستەی دامەزرینەری یەکیتی کراوە، کە مام جەلال بەیانی دامەزراندنەکەی نووسیووە و چاپ و بڵاوکراوەتەوە جگە لە کوردستان لە وڵاتانی لوبنان و سووریا و میسر. هەر ئەو بڵاوکراوەیە لە 01-06-1975 لە ئەوروپا بەچەندین زمانی جیاواز بڵاوکراوەتەوە، کە ئەو ڕۆژە کرایە ڕۆژی دامەزراندنی یەکێتی.
لەدەستەی دامەزراندنی یەکیتی نیشتمانی کوردستان دوو کەسیان خەڵکی سلێمانی بوون کە (د.کەمال فوئاد و نەوشیروان مستەفا) کە بنەمای یەکیتی نیشتمانی کوردستان پێکهاتبوو لە (کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان، بزووتنەوەی سۆسیالستی کوردستان، هێڵی گشتی ی.ن.ک) کە زۆربەی زۆری ڕێکخستن و ئەندامانی کۆمەڵە ئاگاداری ڕێکخستنەکانی تر نەبوون و پەیوەندی و کاری ڕێکخەرییان لەلایەن مام جەلالەوە کراوە لە هەندەرانەوە.
ئەم گرووپانە سێ ئایدیا و ڕێکخراوی جیاواز بوون. سەرکردەکانیان هەریەکەی لە شوێنێک نیشتەجێبوون لە کوردستان و دەرەوەی کوردستان. ئەوەی جێگەی ئاماژەیە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان (کۆمەڵە) ڕێکخراوێکی مارکسی لینینی بووە، هەموو هاووڵاتیەکی کوردستان بۆی هەبووە ببێتە ئەندام پاش بەسەربردنی ماوەی پاڵاوتن.
وەکو ئەوەی لە کۆنگرەی دووەمدا پەیکەری ڕێکخستنی بەم شێوەیە دارێژراوە کە بەکوورتی ئاماژەی بۆ دەکەم: شانە کە لە 3-5 ئەندام پیکدێت، شانەی سەرەکی کەچەند شانەیەک لەخۆدەگرێت، پۆل کە چەند شانەیەکی سەرەکی لە خۆ دەگرێت، کەرت بەرپرسە لە چەندین پۆل، دەتوانێت ئەندام وەربگرێت، ڕێکخراو کەسەرجەم ڕیکخستنەکانە لەناوچەیەکی دیاریکراو. کۆمیتەی سەرکردایەتی بەرزترین دەسەلاتە لە کۆمەڵە لە چالاکی سیاسی، ڕیکخراوەیی، پێشمەرگایەتی ناوەندی کۆمەڵە بەرپرسیارە لە جێبەجێکردنی بریارەکانی سەرکردایەتی کۆمەڵە و ڕابەرایەتی دەکات. سکرتێر لێپرسراوی یەکەمی کۆمیتەی سەرکردایەتیە و بەرپرسە لە بەڕێوەبەردنی کۆمەڵە.
لەئەیلولی 1975 هەندێک لەڕێکخستنەکانی کۆمەڵە ئاشکرا بوون و دەستگیرکراون، کە شێوازی ڕێکخستنی هەرێمیان درووستکردووە لەسەر ئاستی پارێزگا. ڕێکخستنەکانیان لەسەر بنەمای شانەی بچوک و بەشێوەی هێشووی واتە چەند شانەیەک پێکەوە، لە کۆمیتە و لیژنەی باڵا و سەرکردایەتی ناوخۆ ڕێکخراو بوون لە ئۆرگانی ناوەندی. ئەندامی کۆمەڵە کۆبوونەوەی ڕێکخستن و ئابوونەی ئەندامانە و ڕاپۆرتیان داوە بەسەر و خۆیان.
یەکیتی لەبەیاننامەی یەکەمیدا داوای (سەلماندنی مافی گەلی کورد لەئۆتۆنۆمی ڕاستەقینە لەچوارچێوەی کۆمارێکی ئێراقی دیموکراتی سەربەخۆ) .
ڕێکحستنەکانی کۆمەڵە لە ساڵی 1976 دەستەی چەکداری پێکدەهێنن و هەرێمی سلێمانی بەشداریەکی بەرچاوی هەبوو لە هەڵگیرسانەوەی شۆڕشی نوێ، ڕێکخستنەکان خۆیان دەگەیەننە شاخ بەسەرکردایەتی کاک ئارام (شاسوارجەلال) .
ڕێکخستنەکانی تری ناو یەکێتی بەهەمان شێوە لق و کۆمیتەیان هەبووە، بەڵام زۆر کاریگەریان نەبووە وەکوو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لەناو شاری سلێمانیدا.
سەبارەت بە خەباتی چەکداری و چۆنیەتی پێکهێنانی هێزی پێشمەرگە و چالاکی پێشمەرگە کاک ئارام بیروڕاو بۆچونی جیاوازی هەبووە لەگەڵ سەرکردەکانی تری ناو کۆمەڵە و یەکێتی.

هەمیشە ناکۆکی و ململانێ هەبووە لەسەر بیروبۆچوون و کاری چەکداری و درووستکردنی مەفرەزەکانی پێشمەرگە و دیاریکردنی ئەرکی پێشمەرگە لە قۆناغەکەدا.
هەروەک ئەوەی کاکە عادل موراد (هەڵکەوت) بۆی گێڕاومەتەوە کە لەڕێکخستنەکانی کۆمەڵ و مەفەرزە سەرەتاییەکانی یەکێتی بوو دەیوت تێڕوانین و لێکدانەوەی جیاوازی هەبووە لە شێوازی سەرکردایەتی کردنی شۆڕشی نوێ، وای داناوە کە سەرکردایەتی کردن ئەبێت لەناو خەڵک و ڕێکخستن و پیشمەرگە دا بێت. سەرکردایەتی وەکوو کوێخا و براگەورە نەبێت لە دورەوە فەرمانبکات و خۆ پارێز بێت. هەروەها سەرنجی هەبوو لە ڕێگەی ئەنجامدانی کاری ڕێکخستنەکانی ناوشار.

لە ڕووی ڕێکخستنەوە کۆمەڵە ڕێکخستن و جەماوەری خۆی جیاواز بوو لەگرووپەکانی تری (سۆشیالست و هێڵی گشتی) ، چونکە کۆمەڵە چەندین ساڵ بوو پەروەردە و ڕێکخستنی خۆی بەشێوەی نهێنی هەبوو. پێکهێنانی کارکردن لەنیمچە بەرەیەکی فراوان هەموویانی کۆکرد بۆوە لەیەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.
یەکێتی زمنحاڵی هەبووە کەڕۆژنامەی (الشراره) لە سووریا چاپکراوە بەتیراژی 2000 دانە بە زمانی عەرەبی، ناونیشانەکەی لەوتەیەکی ماوتسی تۆنگ (ومن الشراره یندلع االهیب) وەرگیراوە. بە زمانی کوردی ڕۆژنامەی (ڕێبازی نوێ) یان بڵاوکردۆتەوە، یەکەمین ژمارەی لە کانوونی دووەمی 1976 لە لوبنان چاپکراوە. هەروەها لقی ئەوروپای یەکێتی ناوبەناو (الاتحاد) لە ڕۆژی 01-06-1976 بڵاوکردۆتەوە، لە پاشدا چەندین بڵاوکراوەی تریان هەبووە.
کادرەکانی کۆمەڵە لەناو شاردا تایپی بڵاوکراوەکانیان کردوەو پاشان ئەم کارەیان گواستۆتەوە بۆ شاخ. یەکەمین بڵاوکراوەیان لە نووسینی کاک ئارام بووە لە شاخ. ئەوەی جێگەی ئاماژەیە و پەیوەستە بە کرۆکی بابەتەکەی ئێمەوە ئەوەیە کەشاری سلێمانی ناوەندی جموجوڵی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووە لەساڵانی حەفتاو هەشتاکان.
لەم شارەدا کۆمەڵە دۆست و لایەنگر و ئەندامی زۆریان هەبووە، پشتیوانی و بەشداری خەباتی چەکداریان کردووە، لاوانی شار بەشداری شانەی چەکداری و پێشمەرگایەتی و خەباتیان کردووە و کاری گیان فیدایی و شەهیدیان داوە.
خەڵکێکی زۆریش لە ئەندامان و دۆستان و نیشتمان پەروەران زیندانی بەعسیان چێشت و زیندانی کران جابەشێوەی کۆمەڵ و تاکەکەسی، یاخود بەشێوەی گیرانی خێزانی وەکوو گیران و دەسبەسەرکردنی کەسوکاری پێشمەرگە لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە.
ئەمە سەرەڕای ماڵوێرانی و زەرەرو زیانی گیانی و مادی زۆربەی ئەوکەسانەی بەشداربوون لەم شۆڕشە. جائەندام بوبێتن یان دۆست و لایەنگری شۆڕش. یاخود لەبەر هەڵوێستی مەردایەتیان و کوردایەتیان کە ئامادەنەبوون ببنە چاوساغی بەعس و جاشێتی و بەعسێتیان قبووڵ نەبووە. هەندێک لەوانەی بەشداربوون لەخەبات و بەرخۆدانی ساڵانی حەفتا و هەشتاکان و تاکو ڕاپەڕین بەبیروباوەڕو دڵسۆزیەوە کاریان کردووە لە حکومەتی هەرێم لەدیاردە ناشرینەکانی دوای ڕاپەڕین بەشدارنەبوون و بگرە پاشە کشەیان کرد لە مەیدانەکە و دورکەتنەوە.
قوتابییان و خویندکاران ڕۆڵی بەرچاویان هەبوو لە گەشەکردنی ئەم ڕێکخستانانە هەر بۆیە لە 26-04-1976 یەکێتی خویندکارانی کوردستان درووستدەکرێت لەلایەن شەهید ئارام و شەهید شامیل.
چەندین قوتابی و خویندکار بەشداری شۆڕشیانکردووە و چەندین قوتابی چونە بەرپەتی سێدارە و زۆریشیان تاڵاوی لێدان و گیران و زیندانیان چێشت. چەندین قوتابی نەیانتوانی پرۆسەی خوێندن تەواوکەن بەهۆکاری بەشداریان لەم ڕێکخستنانە و بەهۆی زیندانی یاخود چونە شاخ، کەئەمانەش هۆکاری ئەوەبوون کە لەخوێندن دورکەوتنەوە.
لە ئەیلولی ساڵی1977 لە گوندی گوڕبازی قەرەداغ ڕۆژنامەی (ئاڵای شۆڕش) ی دەرکرد کەتیایدا خەباتی

چینایەتی و نیشتمانی لە دیدگای مارکسیەتەوە شرۆڤەی جیهانی تیاداکردووە.
ئەوەی جێگەی ئاماژەیە لەسالآنی 1983 وە ڕەوت و ڕێکخستنێکی تایبەت و تاکو ئاستێکیش نهێنی کاریاندەکرد لەناو یەکێتی و درووستبوون بەناوی ئالای شۆڕشەوە کە لەوتوێژی ساڵی 1984 وساڵانی دواتر بەئاشکرا دەرکەوتن لە ساڵی1987 ئەمانە پەرتەوازەکران و گیران، یاخود بەزۆرەملێ و ناچاری هاتنەوە و خۆیان دابەدەست ڕژێمەوە.
دەتوانین بڵێم لەناو سەرکردەکانی کۆمەڵە کاک ئارام توانیبووی کاریگەریی پەروەردەیی و فیکری لەسەر هەندێک لە پێشمەرگە و ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە و ئەوکەسانەی لەژیانیاندا چاویان پێکەوتووە بە جێبهێڵێت. کە لەئێستادا 42 ساڵ تێپەڕبووە بەسەر شەهید بوونی بەدەستی جاش و خۆفرۆشی ئەو ساو خانەنشینی پلە باڵای حکومەتی هەرێمی کوردستانی ئێستا. لە ڕۆژی 31 کانونی دووەمی ساڵی 1978 لە گوندی تەنگی سەر لەقەرەداغ شەهیدیان کرد.
هەڵبەتە پێش شەهیدبوونی چەند برادەرێکی وەکوو کاک عادل هەلکەوت لە گوندی (گڵەزەردە) سەردانیان کرد بوو تکایان لێکرد بوو کە لەم ناوچەیە نەمێنێتەوە و بگێڕێتەوە سەر سنوور یاخود لەگەڵ ئەمانە بگەڕێتەوە بۆ ناوچەی شارباژێڕ، یاخود ئەوان بمێنەوە لەگەڵیدا، بەڵام ڕەتی کردبۆوە وتبووی دەبێت لەناو خەڵکدا بمێنینەوە و لەم سنوورەش کاربکەین وەکوو سەرکردایەتی. ئێوەش بچن بەلای کارەکانی خۆتان.
دەبینین کۆنگرەی فەرمی زۆر دواکەوتووە گەر بلێن زۆربەی ئەوکادرانەی بەشداربوون لە درووستبوونی کۆمەڵە تاکو ئەو ساڵە شەهید و زیندانی بوون بەشداری ئەم کۆنگرانە نەبوون. وەکوو ئەوەی لە مانگی ئایاری ساڵی 1981 یەکەمین کۆنفرانس لەمالیمۆس بەبەشداری 185 ئەندام بووە، کەنوێنەری 8000 ئەندام و لایەنگر بووە، کۆنگرەی دووەمی لە ساڵی 1982 لە ناوزەنگ بە بەشداری 232 ئەندام بەستراوە، کۆنگرەی سێیەمی لە ساڵی 1984 لەمێرگەپان بەبەشداری287 ئەندام بەستراوە. ئەوەی جێگەی پرسیارە ئەوەیە لەو سێ کۆنگرەیەدا نەوشیروان مستەفا وەکوو سکرتێری کۆمەڵە هەڵبژێراوەتەوە. ئەوەی من بۆ دەرکەتووە لەبەرێزیان خۆی باوەڕی بەکۆمەڵە نەبووە، بەڵکوو بۆ کۆکردنەوە و کۆنترۆڵکردنی ئەو لاوە خوێن گەرمانە بووە کە کۆمەڵە بوون، کۆمەڵە چەندین پەخشنامە و بڵاوکراوەیی هەبووە بەشێوەی نهێنی.
سکرتێری کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، لە کۆنگرەی دووەمی یەکیتی نیشتمانی کوردستان لەدوای ڕاپەڕین بانگەشەی هەڵوەشانەوەی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی ڕاگەیاند لەناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. بێ گوێدانە خواستی ئەندامان و کادرانی کۆمەڵە.[1]

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: بەڵگەنامەیی | لێکۆڵینەوە | ڕامیاری، جیۆپۆلیتیک و پەیوەندیی نێودەوڵەتی | جۆری دۆکومێنت: زمانی یەکەم | جۆری وەشان: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | شار و شارۆچکەکان: سلێمانی | وڵات: باشووری کوردستان |
ڕۆژی دەرچوون: 31-01-2023

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-01-31	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

ئەحمەد خواجە	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
پارتی دیموکراتی کوردستان	پارت و ڕێکخراوەکان	کوردیی ناوەڕاست
عەبدولستار تاهیر شەریف	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
فەرهاد خەفاف	شەهیدان	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچاوەکان
[1] ماڵپەڕ | کوردیی ناوەڕاست | ماڵپەڕی چاوی کورد - 31-01-2023
کاتی تۆمارکردن: 22-02-2023
ناوی تۆمارکار: زریان عەلی

پۆل: پەرتووکخانە

بابەت: 133

یادنامەی شێخ مەحمودی حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=1&q=20140521220634764021

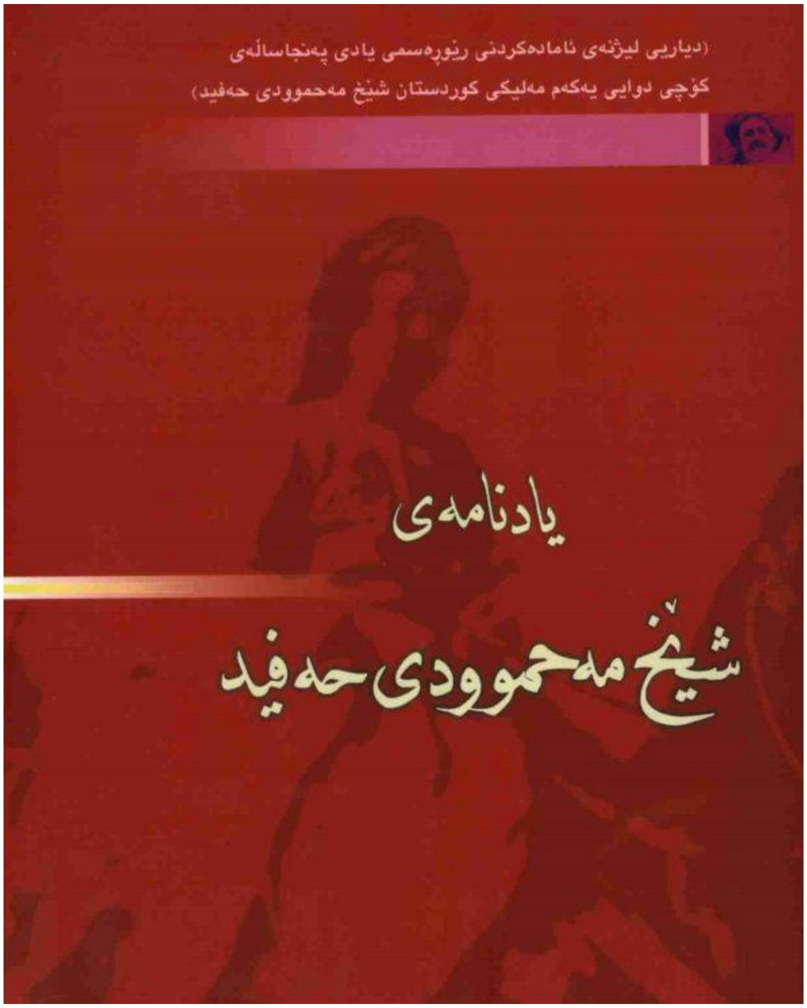

ناسر حەفید

2006

تایبەتمەندییەکانی بابەت

پۆلێنی ناوەڕۆک: مێژوو | زمان - شێوەزار: کرمانجیی ناوەڕاست | فایلی PDF: بەڵێ | وڵات: باشووری کوردستان |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پەیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودێ حەفید	ژیاننامە	کرمانجی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
ناسر حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
کتێبخانەی گشتیی پێنجوێن؛ ناونیشانی پەرتووکەکانی بەشی یاداشت	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
یادنامە	وشە و دەستەواژە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

سەرچاوەکان
کاتی تۆمارکردن: 21-05-2014
ناوی تۆمارکار: هاوڕێ باخەوان

کرمانجی

پول: کورتەباس
بابەت: 134
106 سالان بەریا نها و ل ڕوژەکە وەکە ئیرۆدە شێخ مەحموودێ حەفید ئێکەمین حکوومەتا کوردی ڕاگهاند
https://www.kurdipedia.org/?lng=3&q=20241119113339609147
ناڤنیشانێ بابەت: 106سالان بەریا نها و ل ڕوژەکە وەکە ئیرۆدە شێخ مەحموودێ حەفید ئێکەمین حکوومەتا کوردی ڕاگهاند
ئامادەکردنی: زاگرۆس کوردستانی
106سالان بەریا نها و ل ڕوژەکە وەکە ئیرۆدە ل 17ێ نۆڤەمبەرا 1918 شێخ مەحموودی حەفید ئێکەمین حکوومەتا کوردی ڕاگهاند و باژێرێ سلێمانی کرە پایتەختێ حکوومەتا خوە.
دەربارێ حکوومەتا شێخ مەحموود، (ستیڤن لۆنگریک) ل پەرتووکا (عێراق لە 1900 – 1950) دبێژیت:
دەسهەلاتا فەرمانڕەوایيا شێخ مەحموود دەڤەرێن هەڵەبجە و سلێمانی هەیا دگەهتە ڕەواندزێ گرتییە و ماوەیەکیش کۆیە و دەڤەرەکەژی سەر ب شێخی بوون و ب دەهان سەروک خێڵێن کوردی چوونە تەڤ وی و زمانێ کوردی بوویە زمانێ فەرمی یێ میری و فەرمانبەر ژی ژبلی کوردان کەسێن دن نەبوون. [1]

تایبەتمەندیێن بابەتی
کاتەگۆریا ناڤەرۆکێ: دیرۆک | رامیاری | جورێ دۆکومێنتێ: زمانێ ئێکەم | جورێ وەشانێ: دیجیتاڵ | زمان - شێوەزار: ک. باشوور | باژێر و باژارۆک: سلێمانی | فۆلدەر: دیروکا هەڤچەرخ | وڵات: باشوورێ کوردستانێ |
روژا تمام کرنێ: 17-11-2024
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
106 ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموودی حەفید یەکەمین حکوومەتی کوردی ڕاگەیاند	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
2024-11-17	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

ژێدەر
[1] ماڵپەڕ | کرمانجی | baskurd.basnews.com- 17-11-2024 ماڵپەڕی
دەمێ تومارکرنێ: 2024-11-19
ناڤێ تومارکەری: کامەران ئاکرەیی

پول: کەسایەتی
بابەت: 135
شێخ مەحمودێ حەفید

https://www.kurdipedia.org/?lng=3&q=20230305215510472185

ناڤ: مەحموود
ناسناڤ: شێخ مەحموودێ حەفید
ناڤێ بابێ: شێخ سەعید
سالا ژ دایکبوونێ: 1881
ڕۆژا مرنێ: 09-10-1956
جهێ ژ دایکبوونێ: سلێمانی
جهێ مرنێ: بەغداد
ژیاننامە

شێخ مەحموود شێخ سەعید شێخ محەممەد (ژدایکبوویێ 1881 – کۆچکرییێ 9ێ تشرینا ئێکەما سالا 1956ێ) ڕێبەرێ چەندین ڕاپەرینێن کوردی بوو ل دژی هێزێن بریتانی ل کوردستانێ. یەک ژ شێخێن ڕێبازا قادری و ژ مالباتا بەرزنجەیان بوو ل باژارێ سلێمانییێ، ل بەشەک زێدەیێ ڕاپەرینێن کوردیدا وەک پاشایێ کوردستانێ دهات ناسکرن.
ل 1ێ کانوونا دوویێ یا سالا 1918ێ ل باژارێ سلێمانییێ ل کۆمبوونەکێدا لگەل کۆلۆنێل ئارنۆلد ویلسن، مەندوویێ سیڤیلێ میسۆپۆتامیایێ ب وەکالەت، سەرکردەیێن کوردان داوا ژ بریتانییان کرن کو پاڵشتیا وان بکن ژ بۆ دامەزراندنا کوردستانەک سەربخوە و یەکگرتی، ب هەڤکاریا دەولەتا بریتانیایێ. ل ناڤبەرا سالێن 1919 و 1922ێ شێخ مەحموودێ حەفید کو سەرکردەیەکێ کاریگەر بوو ل باژارێ سلێمانییێ، حکومەتەک کوردی پێکئینا و دوو شۆڕش ل دژی دەولەتا بریتانیا کرن. لێ تەنێ پشتی دوو سالان دەسەڵاتا بریتانی شیا ڕاپەرینێن حکومەتا شێخ مەحموودی سەرکوت و بێدەنگ بکەت.

ئێکەم شۆڕشا شێخ مەحموودی ل دژی داگیرکارێ بریتانی، ل 22ێ مایسا 1919ێ بوو کو تێدا هەمی کارمەندێن بریتانیایی کو ل سلێمانیێ بوون، هاتنە گرتن و شۆڕش گەلەک زوو ل باژارێن موسڵ و هەولێر ژی بەربەلاڤ بوو. دەسەڵاتا بریتانیایێ ژ بۆ سەرکوتکرنا وی ڕاپەرینێ، دەستکر ب تۆپباران کرن، بۆمبارانا هەوایی، شەڕێ زەمینی و گازا کیمیایی بکار ئینا. پشتی سەرکوتکرنا شۆڕشێ، شێخ مەحموود بۆ وەڵاتێ هندستانێ هاتە دوور ئێخستن. ل حوزەیرانا 1920ێ 62 ژ سەرکردەیێن هۆز و عەشیرێن کوردی ژ دەولەتا بریتانی داخوازا سەربخۆییا کوردستانێ کرن، ل ژێر سایەیا ئینتیدابا بریتانی، لێ هێزێن بریتانی ئەڤ داخوازی ڕەتکرن. ب وی هەجەتێ کو حوکمێ کوردان د ناڤچەیێدا دبیتە ئەگەرێ هندێ کو عەرەبێن هەردوو باژارێن بەغدا و بەسرایێ ژی داخوازا سەربخۆیی بکن و وەسا دێ کۆنترۆڵا ناوچەیێ ژ دەست بچیت.
ل سالا 1922ێ هێزێن بریتانی شێخ مەحموود ڤەگەڕاندنە سەر دەسەڵاتێ، ب وێ هیڤییێ کو کوردان ل دژی تورکان یەکرێز بکەت، چونکی ل وی سەردەمی تورکان داوایا وەرگرتنا موسڵ و کەرکووکێ دکرن. شێخ مەحموودێ حەفید مەملەکەتێ کوردستانێ ڕاگەهاند و خوە وەک مەلیکێ کوردستانێ دا ناساندن، پاشێ ڕەزامەندیا خوە ژێک دەربری ژ بۆ ئۆتۆنۆمییەک سنووردا د چارچۆڤەیا دەولەتا عیراقیدا. داوی ڕاپەڕینا شێخ مەحموودی ل سالا 1930ێ بوو کو ئەو ژی ب هێرشێن هێزێن زەمینی و ئاسمانیێن دەسەڵاتا بریتانی هاتە

سەرکوتکرن. [1]

تایبەتمەندییێن بابەتی

جورێ کەسی: چالاکی سیاسی | هۆزانڤان | زمان - شێوەزار: ک. باشوور | باژار و باژارۆک (ژدایکبوون): سلێمانی | جهێ ئاکنجی: کوردستان | د ژیانێدا مایە؟: نەخێر | میرنشین: بابان | نەتەوە: کورد | وڵات (ژدایکبوون): باشوورێ کوردستانێ | رەگەز: پیاوان |

رۆژا ژدایک بوونێ: ~~00-00~~-1881

رۆژا وەغەرکرنێ: 09-10-1956

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1881-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1956-10-09	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ئایشە خانی هاوسەری شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
ئەمە نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان لە 03- 08-1927 بۆ محەمەد بەگی موغاغی	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
ئەو سێ کەسەی کە کاندید بوون بۆ یەکەم موتەسەریفی سلێمانی ساڵی 1924	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
بۆردوومانی شاری سلێمانی لە سەردەمی شێخ مەحموود لەلایەن هێزی ئاسمانی بەریتانیا وە ساڵی 1924	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
بەریتانیا بەفەرمی داوای لێبوردن لەکورد و بنەماڵەی شێخ مەحمود دەکات	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
پوولی حکومەتی باشووری کوردستان بە سەرۆکایەتی (مەلیک مەحمودی حەفید)	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
چەند خەسڵەتێکی حکومەتەکەی شێخ مەحمودی نەمر	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
حاجی کاک ئەحمەدی شێخ	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا	هۆنراوە	کوردیی ناوەڕاست	
دیوانی ئاوارە؛ شێعرەکانی شێخ مەحموودی حەفیدی بەرزنجی	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
دیوی شاعیرانەی شێخ مەحموودی نەمر	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
دیوەخانی شێخ مەحمودی حەفید لە داریکەلی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
دەقی نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی (کۆمەڵەی گەلان) عصبە الامم پاریس 21 مارس 1931	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	
سەردار ڕەشیدی ئەردەڵان و شێخ مەحمودی حەفید لە بیستەکانی سەدەی بیستەم	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شۆڕشەکانی شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ غەریبی باساک	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ قادر حەفید برای شێخ محمود لە ساڵانی 1920	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ قادری حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مارف دۆزەخدرە و شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمود و شاندێکی بەریتانی لە بەرزایەکانی نزیک شارۆچکەی خورماڵ ساڵی 1927	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمود و هاوەڵانی لە سلێمانی ساڵی 1923	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید ئەندێشەیەکی ئازاد، ئەزمونێکی ئازادیخواز	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	

شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ دوو کورەکەی شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1923دا	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید و تۆفیق وەهبی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید و سەردار ڕەشید فەرمانڕەوای بانە	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید و ڕەفیق حیلمی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شەهیدێکی شۆڕشی شێخ مەحمودی حەفید لە شەڕی دەربەندی بازیاندا ساڵی 1919	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی دەربەندی بازیان	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
شەڕی شوعیب و بەشداری شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
لاپەڕەیەکی پڕشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
مونیرە ساڵح عەبدولڕەحمان	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 05	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
نامەکانی شێخ مەحمودی حەفید؛ بەرگی 03	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	

نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ دکتۆر قوتبەدین	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ شێخ عەبدولکەریم	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی رۆژهەڵات	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
ناوبڕیوانییەکی "شێخ مەحمودی حەفید" لە چەند بەڵگەنامەیەکدا	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
هەڵدانەوەی لاپەڕە شاراوەکانی شێخ مەحمودی حەفید	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست
وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
وێنەی یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکوومەتی باشوری کوردستان شێخ عەبدولقادر حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
وێنەیەکی دێرینی چەند کەسایەتیەکی ناسراو لە ماڵی شێخ مەحمودی حەفید بە یادی ڕێکەوتنی ساڵی 1964	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست
کفنی شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
کورد و شەڕی شوعەیبە	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

ژێدەر

[1] تۆمارا تایبەت ب کوردیپێدیایێ | کرمانجی | ئامادەکرنا کوردیپێدیایێ - ئەمیر سیراجەدین

دەمێ تومارکرنێ: 2023-03-05

ناڤێ تومارکەری: ئەمیر سیراجەدین

Kurmancî

Pol, Kom: Kurtelêkolîn

Babet: 136

106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20260824174612700654

106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn

Di 21 Gulana 1919"an de weke vê rojê beriya 106 salan Damezrînerê padîşahiya Kurdistanê Şêx Mehmûdê Berzencî li dijî Mandata Birîtanî li dewleta Iraqê serî hilda. Şêx Seyîd Mehmûd el-Hefîd an Mehmûd Hefîd Zade el-Berzencî (bi Kurdî: Şêx Mehmûd Barzencî) rêberekî siyasî û navdar ê Kurdê Iraqê ye ku li Silêmaniyê di malbateke xwedî bandorek olî, sofîtî û eşîrî de jiyaye. Ew rêberê rêze serhildanên Kurdan li dijî Mandata Brîtanî li Iraqê bû, ew wekî Padîşahê Kurdistanê dihat binavkirin.

Sedema Serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî

Piştî şerê cîhanê yê yekem ku Birîtanya û hin hêzên din parçeyên ji Impratoriya Osmanî dagir kirin. Birîtanya Bexdad û El-Besra bi zorê xistin bin serweriya xwe, li dora van herêman şî'a û suneyên ereb hebûn. Di sala 1921"an de Birîtanya Fêselê yekem kire qiralê Iraqê, hilbijartinekî balkêş bû ku Fêselê yekem li herêmê ne navdar bû, eslê malbata serdest ji malbata Haşimiyan e ku rehên wê vedigerin Rojavayê nîvgirava Erebiyê. Dema ku bûyerên para Başûrê Iraqê dihatin keşfandin, Birîtanya siyasetin nû li Bakurê Iraqê pêş dixistin, a ku bi giranî ji aliyê kurdan ve dihat niştecihkirin û bi navê Kurdistana Mezin dihat nasîn.

Gelê Kurd li Iraqê li herêmên çiyayî jiyan dikirin. Birîtanya zehmetî li wir dikişand û nedikarî serweriya xwe lê ferz bike. Her wiha ji ber dilsoziya eşîreyên kurdan. Piştî şerê mezin ê di navbera Hikûmeta Osmanî û Birîtanya de, ji bo xêzkirina sînoran gelek têkoşîn hebûn. Osmanî ji encama peymana Sêverê ne razî bûn, ew jî bû sedem ku rê li ber serketiyên şerê Mezin vekir û piraniya erdên berê yên Osmaniyan li xwe parve bikin. Tirkan hîs dikir ku wîlayeta Mûsilê ya wan e ji ber ku Îngilîzan piştî agirbesta Mudrosê bi neqanûnî ew dagir kiribûn, a ku karên dijminatiyê yên piştî şer bidawî kir. Bi dîtina bîrên Petrolê li Bakurê Iraqê, Birîtanya nedixwet ku dev ji wîlayeta Mûsilê berde. Di berjewendiya Îngilîstan de bû di navbera kurd û împeratoriya Osmanî de şrt û pevçûn derkevin. Ev hemû bûn sedema girîngiya Şêx Mehmûdê Berzencî. Hikûmeta Birîtanî di dema şerê cîhanê yê yekem de soz da kurdan ku ew ê axa xwe bistînin da ku dewletek kurdî ava bikin. Tevî wê Hikûmeta Birîtanî soza heta dawiya şer pêknanî û ev bû sedema nerazîbûna kurdan. Ji aliyê kurdan ve bawerî bi Birîtaniyan tune bû, di sala 1919"an de strêsa kurdan zêde bû ji ber rewşa xwe ya heyî û muameleya hikûmeta Birîtanî bi wan re ne razîbûn. Kurdan piştî salekê serhildan kir, Hikûmeta Birîtanî hewilda ku parêzgeriyekê Kurdî li herêmê

ava bike û rêberekî gelêrî ji bo herêmê tayîn kir. Wilo Şêx Mehmûdê Berzencî bû waliyê Başûrê Kurdistanê.

Hêvî û Şoreş

Mehmûd Berzencî rêberekî netewperwer ê Kurd ê pir azwer bû ku fikra serdestiya kurdan li ser dewleta xwe û serxwebûnê ji Birîtaniyan pêş dixist. Wekî ku Çarlis Trîp dibêje, Îngilîz ew wek waliyê Silêmaniyê li Başûrê Kurdistanê tayîn kirin da ku desthilatdariya nerasterast li vê herêmê bi dest bixin. Birîtanî dixwestin ku ev serweriya nerasterast di bin navê Mehmûd de be, ku wan difikirî ku dê rûyek û rêberek bide wan da ku serweriyê li ser herêmê bikin û aram bikin.

Mehmûd hêvî dikir ku dewleta Kurdistan ava bike û di destpêkê de, Îngilîzan destûr dan Mehmûd ku armancên xwe bişopîne ji ber ku ew herêm û gel di bin kontrola nerasterast a Brîtanyayê de dianî cem hev. Lê belê, heta sala 1920"an, ji ber nerazîbûna Brîtanî, Mehmûd bi girtina rayedarên Brîtanî li deverên Kurdan û destpêkirina serhildanên li dijî Brîtanya, desthilata xwe li dijî Brîtanî bi kar dianî. Wekî ku dîroknasê Kevin Mcurryman dinivîse, "Serhildan heta ku neviyê Mehmûd di şer de li ser rêya Kerkûk û Silêmaniyê birîndar bû berdewam kir. Ew ji aliyê hêzên Brîtanî ve hate girtin, cezayê mirinê lê hate birîn û paşê li keleheke Brîtanî li Hindistanê hate girtin". Mehmûd heta sala 1922"an li Hindistanê ma.

Padîşahiya Kurdistanê ji Îlona 1922"an heta Tîrmeha 1924"an dom kir.

Serhildanên Mehmûd Berzencî rêzeserhildanên çekdarî bûn ku ji hêla Şêxê Kurd ê Kurdistanê Mehmûd Berzencî ve li dijî desthilatdariya Iraqê li Mezopotamyaya nû ya ji hêla Brîtanyayê ve hatibû dagirkirin û dûv re li dijî mandata Brîtanî ya Iraqê ve dihatin birêvebirin. Piştî serhildana xwe ya yekem di Gulana 1919"an de, Şêx Mehmûd hate girtin û di dawiyê de ji bo salekê sirgûnî Hindistanê hate kirin. Piştî vegera xwe, ew dîsa wek walî hat tayînkirin, lê di demek kurt de dîsa serhildan kir û xwe wek hukumdarê Padîşahiya Kurdistanê îlan kir.

Padîşahiya Kurdistanê ji Îlona 1922"an heta Tîrmeha 1924"an dom kir. Ji ber ku hêzên Brîtanî ji aliyê cebilxane û perwerdeyê ve pir kêmtir bûn, têkçûna wan di dawiyê de bû sedema ku herêm di sala 1924"an de bikeve bin desthilatdariya navendî ya Brîtanya-Iraqê. Şêx Mehmûd vekişiya çiyayan û di dawiyê de di sala 1932"an de bi Padîşahiya serbixwe ya Iraqê re peymanek çêkir. Serhildanên Şêx Mehmûd wekî beşa yekem a nakokiya Iraq-Kurd a nûjen têne hesibandin.

Ev encamên serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî bûn:

-Tepeserkirina şoreşê.

-Hilweşandina Padîşahiya Kurdistanê di sala 1924"an de.

-Wendabûna Mehmûd El-Hefîd.

-Tevlîbûna Kurdistanê di nav Mandata Brîtanî de. [1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Dîrok | Gotar & Hevpeyvîn | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Born-digital | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Welat- Herêm: Kurdistan |

Dîroka weşanê: 21-05-2025

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
21-05-2025	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	

QR Code:

Çavkanî - Jêder

[1] Mallper | Kurmancî | Malpera https://ronahi.net/ - 24-08-2026

Demê tumarkirinê: 24-08-2026

Navê afirîner: Evîn Teyfûr

Pol, Kom: Kurtelêkolîn

Babet: 137

Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20240318221222560256

Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an
Enwer Kerîm Seîd

Di navbera çerê cîhanê yê yekem û duyem û hilweşîna împratoriya Osmanî de, biryar bû Kurd di bin serokatiya Şêx Mehmûd ê Hefîd de bibine xwedî dewleteke serbixwe. Piraniya eşîretên Kurdistanê jî pê re peyman girêdan û piştgiriya xwe jê re diyarî kirin û bi mal û hêza xwe ve alîkariya wî kirin û di encamê de alaya hikûmeta Kurdistanê li Silêmaniyê hate bilindkirin û ew wek melikê Kurdistanê hate destnîşankirin. Lê belê bi pîlanên hakimên leşkerî yên Îngilîzê û hevalbendên wan yên li dijî dewleta Kurdî û destwerdanên wan di sala 1919an de, şer tûşê Melik Mehmûd kirin û li “Berde Qehriman” bi birîndar hate girtin û di destpêkê de cezayê îdamê bi ser de hate sepandin û paşê jî bi deh sal cezayê girtîgehê hate guhertin. Lê agirê şoreşê gurtir bû û serbestberdana Şêx Mehmûd bû daxwazeke giştî, lewra neçar man ku cezayê wî yê deh sal girtîgehê hilweşînin û di 30/9/1922 de Şêx vedigeriya Kurdistanê û carek din wekî Melik desthilat bi dest ve girt. Dîsa ji aliyê Îngilîzan ve astengî bo hatine pêş û bi dehan pirsgirêk bo çê kirin û bêhûrmetî li desthilatdariya wî û kesayetên derdora wî kirin. Şêx neçar ma ku li hember Îngilîzan derkeve û dîsa şer di navbera hêzên Kurd û du Ertêşên hevpar ên Brîtaniya û Iraqê de ku du hêzên hevpar bûn derket.
Hêzên Îngîlîz û Iraqî bi bertîl, pîlan, çek û zorê gelek rojnamevan, rewşenbîr, serokeşîre û kesên nêzîkî Şêx Mehmûd jê dûr xistin û pê re şer firotin. Spaha Îngilîz û

hikûmeta Iraqê bi bombe û balafir û çekên giran ve hêzên Malik Mehmûd roj li pey rojê têk birin û sînorên desthilata wî teng kirin û neçar man ku ber bi Pêncuwênê û sînorên Merîwan û Banê ve paşekêşeyê bikin. Hêz, navend û hinek berpirsên derdora malbata Şêx li Pêncuwên û sînorê Merîwanê bi cih bûn û di sala 1925an de biryar hate dan ku Şêx û malbata wî derbasî Başmaxê bibin.
Hêzek ji Merîwanê çû piştgiriya hêza Şêx û derbeyeke giran li hêzên Îngiliz û Iraqî yên ku hatibûn Pêncuwênê dagîr bikin, xistin. Di belgeyeke Brîtaniyayê de ku wek rapor hatiye amadekirin, bi vî rengî behsa êrîşa wê hêza li Merîwanê dike: “Di Îlona 1926an de Şêx Mehmûd Hefîd ji Kurdên Îranê hêzek pêk anî bi taybetî ji “Gelbaxî, Rezew, Tîleko” û li herêma Merîwanê kom bûn û bi wê hêzê ve navçeya Pencuwên girtin.
Di sala 1926an de li “Nalparêz û Sê Buwaran” di navbera ertêşa Brîtaniya û hêzên Malik Mehmûd de şerekî giran rû da û top û balafir û bombên dijmin givaşek zêde bo hêzên Kurdî anîn, lê berevaniya lehengane ya hêzên spaha Kurdan pêşiya dijmin girt. Kurdan şerê man û nemanê dikirin û hejmareke mezin ji leşkerên Brîtanî hatine kuştin û birîndarkirin, heta balafirek Brîtanî ku çeperên şer bombebaran kiribû, neçar mabû ku li devera di bin kontrola hêzên Şêx Mehmûd de dakeve, balafirvan ku du kes bûn dikevine destê Kurdan û dibine bo baregeha serkirdayetiya şoreşê ku wê demê li gundê “Silejêr” ê Merîwanê bû.
Îngilîz di belgenameyan de behsa wî şerî û bi dîlgirtina balafirên xwe dikin. Fermandên Îngîlîz û Mîrî daxwaz kirin ku balafirvanên bi dîl hatinî girtin bibînin. Wan kesek bi navê “Dr. Şuwa” bo dîtina balafirvanan diyarî kir û li sala 1926an gihîşte gundê “Wilejêr”. Dr Şuwa balafirvanên bi dîl hatinî girtin dît, ku rewşa wan baş bû û cil û bergên Kurdî li xwe kiribûn. Piştî ku ji tendirustiya wan piştrast bû, çû cem Şêx Mehmûd û hin nêrînên xwe bi hev re guhertin.
Dema ku hêzên Melik Mehmûd li sînorê Merîwanê asê bibûn, di navbera Mehmûd Xanê Kanî Sanan û Mehmûd Xanê Dizlî de pevçûn derketibûn. Wê demê nakokiya di navbera her du serokên eşîran de ku hêzên sereke yên ertêşa Melik Mehmûd bûn, derbeke giran li şoreş û têkoşîna Kurdan xistin. Di rewşeke wiha dijwar de, hikûmetên Îran, Brîtaniya û Iraqê biryar dan ku bi hev re êrîşî ser Pêncuwên û Merîwanê bikin û zextê li hêzên Kurdan bikin.
Mehmûd Xanê Kanî Sanan
Di raporeke li jêr navûnîşana: “Raporek li ser operasyonên têkildarê dagîrkirina Pêncuwênê ji 18ê Nîsanê heta 7ê Gulana 1927an”, ku di arşîva nîştimanî ya Brîtaniyayê de hatiye parastin, behsa wî şerî dike. Li gorî wê raporê ku ji aliyê zanîngeha Soran ve bo ser Kurdî hatiye wergêrankirin û di sala 2019an de hatiye weşandin, di navbera Kurdan û hêzên dagîrker de şerekî giran rû daye û hêzên dagîrker rastî derbeyên giran hatine. Di raporê de hatiye nivîsîn, hêzên Brîtaniya û Iraqî planeke leşkerî ya berfireh ji bo girtina Pêncuwênê amade kirine, ku tê de 2 yekîneyên leşkerî yên bihêz, topxaneyeke mezin, hêzên asmanî û balafirên şer ên

Iraq û Brîtaniyayê beşdar bûne. Di raporê de behsa girîngiya balafirên şer û çekên giran hatiye kirin û hatiye nivîsandin ku eger top, reşaş û bombeyên balafirên şer nebûyana, girtina Pêncuwênê û têkbirina Kurdan zehmet bû.
Piştî girtina Pêncuwênê, Şêx Mehmûd çend salan li gund û çiyayên aliyê Îranê û sînorê Merîwanê dimîne.
Dema ku hêzên piştevaniya Şêx Mehmûd hatine dûrxistin, hêzên leşkerî yên Îranê ragihandin ku ew li ser wê yekê rijd in ku li 14ê Gulana 1931an ji çiyayê “Sûrên” Şêx derxînin ku navçeyeke sînorî ya Merîwanê ye. Di heman demê de li aliyê Iraqê jî hêzên çekdar ên wî welatî û Brîtaniyayê xwe ji bo êrîşeke hevdem amade dikirin da ku eger Şêx derbasî sînor bû êrîşî ser bikin. Ew amadebaşiya dijminan û nakokiyên navbera hêzên Kurdî, Şêxê nemir xiste nav tengasiyan û neçar kirin ku dest bavêje bi danûstandina bi Îngilîzan re.
Di 13ê Gulana 1931ê de û di wê rewş û tengasiyê de û berî ku du hêz ji herdu aliyên sînor ve êrîşî ser wî bikin, Şêx Mehmûd neçar dimîne ku tevgera xwe rawestîne û her wê şevê derbasî axa Iraqê bibe. Piştî hevdîtinên bi “Kapitan Vîvan Holt” re, ku “Sir Francis Humphreys” Nûnerê Bilind ê Îngilîstanê bi navê xwe şandibû, Şêx xwe teslîm kir.

Barzincî, Meirûf, Umer, (2000). Mehmûd Xanê Dizlî, Şoreşgêrê Rojhilatê Kurdistan, çapa duyem, Silêmanî, Nivîsîngeha Azad bo Çapemenî. (Rûpela 117)
Xwace, Ehmed (2016). “Çim Dî”, amadekirina Sadiq Salih, Silêmanî, binkeya Jîn. (Rûpela 308)
3. -----(2019) Wergêran ji Îngilîzî ve: Rewend Sebah Ehmed, “rapora dagîrkirina Pêncuwênê ji 18ê Nîsanê heta 7ê Gulana 1927an” Zanîngeha Soran, Tehran. (Rûpela 127)
Barzincî, Meirûf, Umer, (2000). Mehmûd Xanê Dizlî, Şoreşgêrê Rojhilatê Kurdistan, çapa duyem, Silêmanî, Nivîsîngeha Azad bo Çapemenî. (Rûpela 124)
[1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Dîrok | Gotar & Hevpeyvîn | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Born-digital | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Welat- Herêm: Kurdistan |
Dîroka weşanê: 20-02-2024

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

20-02-2024	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Di belgeyên Ingilîzan de Şêx Mehmûd Berzencî	کورتەباس	Kurmancî	
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik	کورتەباس	Kurmancî	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | https://kurdshop.net/ - 18-03-2024
Demê tumarkirinê: 18-03-2024
Navê afirîner: Aras Hiso

Pol, Kom: Kurtelêkolîn

Babet: 138

Di belgeyên Ingilîzan de Şêx Mehmûd Berzencî

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20260901184018701769

Di belgeyên Ingilîzan de Şêx Mehmûd Berzencî

Di dawiya Şerê Cihanê yê Yekê de ha li pey vî latê hanê Şêx Mehmûd Berzencî ji bo damezrandina dewleteke Kurdî li ber Ingilîzan serî hilda. Wî xwe hingê weke melikê Kurdistanê ragihandibû.

Di navbera Kerkûk û Silêmaniyê de li ser rê latekî têra xwe mezin heye. Ji bo gelekan ev latê han zêde ne darî çav e. Niha ev latê hanê yê bi navê Berde Qehreman tê nasîn. Li deverê abîdeyek heye ku rolyefên şervanên Kurd li dijî Ingilîzan nîşan dide ku li ser lateke mezin jî rolyefeke Şêx Mehmûd berzencî hatiye verotin. Maneya Berde Qehreman çi ye, elaqeya wî bi Şêx Mehmûd Berzencî re çi ye? Bi belgeyên di arşîvên Ingilîzan de, Şikow Şerîf bersivê dide van pirsan.

Di dawiya Şerê Cihanê yê Yekê de ha li pey vî latê hanê Şêx Mehmûd Berzencî ji bo damezrandina dewleteke Kurdî li ber Ingilîzan serî hilda. Wî xwe hingê weke melikê Kurdistanê ragihandibû. Em ê niha behsa serpêhatiya wî di belgeyên Ingilîz ên li India Office Records (Qeydiyên Fermî yên Buroya Hindistanê) ên li British Library de bikin. Lewma îroj weke salvegera destpêka serhildana wî tê qebûlkirin. Wî 19’ê Gulana 1919’an hêzên Ingilîz ji Silêmanî kiribûn der û 20’ê Gulanê jî xwe weke melikê Kurdistanê ragihandibû.

Mirov li rastiyê lazim e mikur bê; di dawiya Şerê Cihanê yê 1’ê de ji tirsa rêveberiya Osmanî û Rûsan doza rêveberî û parastina bi destê Ingilîzan kiribû. Lewma di dema şer de hem Osmaniyan û hem jî Rûsan kiribû ku li gelek gundan xela çêbe. Ingilîzan hingê nekarî yekser li wir bibin xwedî erka îdarî, lê sîstema kolonyal a neyekser rûnandin. Wan tercîh kir ku avahiyên feodal ên li Kurdistanê xurt bikin da ku serekên eşîran karibin xelkê têr bikin û gundan ji nû ve ava bikin.

Ingilîz poşman dibin

Ji bo ku îdareya xwe rûnênin, wan ji malmezinên Kurd ên cihî, Şêx Mehmû Berzencî weke waliyê Başûrê Kurdistanê sala 1918’an dest nîşan kir. Ji bo pişta rêveberiya wî jî bigirin û hem jî ji bo pêşiyê li xisleta wî ya serhildêr a jixwe xelkê pê dizanî bigirin jî, wan li Silêmanî û hawîrdora wê li şûna rayedarên Tirk û Ereb Kurd wezîfedar kirin. Ji bo Kurdên deverê ev tahma pêşî ya xwerêveberiyê bû. Lê di dawiya 1918’an de li gorî belgeyên arşîva mêhtingeriyê, Ingilîz ji aqilanebûna vê biryara xwe dikevin şikê. Bi vê biryarê wan destûr dabû Şêx Mehmûd Berzencî hêza xwe ya li Kurdistanê zexm bike.

Di rapora eskerî ya ji sala 1919’an a bi ser navê ‘The Kurds and Kurdistan (Kurd û

Kurdistan)’ de di rûpel 81’ê de em şahidiyê li vê guherîna helwêsta Ingilîzan dikin: Mixabin, ew (Şêx Mehmûd Berzencî) di warê aql û firehiya dîtina xwe de weke zarokekî ye, lê bêguman zarokekî gelekî fênek û îlhama xwe ji daxwazeke ji hedê xwe zêde xurt girtî. Bi ser de jî çîneke şelafan dor lê girtiye ku serê wî bi fikrên pirr mezin û ehmeq tijî dikin, ev dikin ku ew xwe bike hukimdarê Kurdistanê hemûyî, dest werde kar û barên derveyî sînorên dayî wî.

Wî Ingilîz kirin der

Gava ku Ingilîz pê hisiyan ku bi deshilata zêde gurçûpêçkirina Şêx Mehmûd Berzencî ji bo berjewendiyên wan tehlûke ye, ew biryara sînordarkirina desthilata wî didin. Wan nehişt ku bajarên Kifrî û Kerkûk bikevin bin hukmê wî. Ingilîz bi xwe yekser çûn van bajaran û bi eşîran re têkilî danîn. Vê jî kir ku eşîrên di bin hukmê Şêx de jî yekser peywendiyê deynin bi Ingilîzan re. Encama vê ew bû ku desthilata Şêx hema hema tenê bi Silêmaniyê bê sînordarkirin. Li hemberî vê wî ji bo damezrandina Başûrê Kurdistanê di bin hukmê wî de, serî li ber Ingilîzan rakir. 19’ê Gulana 1919’an li Silêmanî ti hêz û nûneriya Ingilîzan nayê hiştin. 20’ê Gulanê Şêx xwe melik radigihîne. Di belgeyên Ingilîz de destpêka serhildanê 22’yê Gulanê ye, lewma hingê efser û rayedarên Ibgilîz li Silêmanî tên girtin û di malên xwe de tên hepskirin.

Şêx Mehmûd bi koalîsyoneke eşîran, peya û siwarên wan eskerên Kurd ên Ingilîzan, efser û rayedarên wan ên li Silêmaniyê birin, û ew di malên wan de heps kirin. Piştre jî wî şaredarê xwe wezîfedar kir, arşîv û pereyên hikûmetê desteser kirin. Wî xeta telgrafê ya di navbera Silêmanî û Kerkûkê de jî birrî; esas wî Başûrê Kurdistanê ji bin hukmê Ingilîzan derxist. Dîtira rojê (23’yê Gulanê), hêzeke hewayî ya Ingilîz di ser Silêmaniyê re firrî. Wê tesbît kir ku bajar tijî şervan e. Di heman demê de malên efser û rayedarên Ingilîz jî hatin tesbîtkirin, lewma wan karî ji malên xwe îşaretê bidin balefirên keşfê.

Qelsiya hêzên Kurd û dîwarê li Baziyan

Piştî ku hêzên hewayî yên Ingilîzan bajarê Silêmanî û gundên derdora wê gelek caran bombe kir, hêzên Şêx Mehmûd berzencî neçar man ji bajêr derkevin, vekişin deverên çiyayî. Li gorî belgeyan hêzên Şêx pirr xirab hazirî kiribûn beramberî hêzeke eskerî ya nîzamî, nexasim jî bi hêzeke hewayî ya ku gelek şervan û sivîl kuştin, gelek tax û gund tine kirin. Her ku cebilxaneya Şêx kêm bû, baweriya pê jî kêm bû. Gelek alîgirên wî aliyê xwe guherandin. Serhildan li Derbenda Baziyan asê ma. Derbenda Baziyan di navbera geliyê Silêmanî û deştên Germiyanê de ye. Ji bo ku karibin hêzên Ingilîz rawestînin, hêzên Şêx Mehmûd dîwarek di derbendê de lê kir.

Lê belê pîlotên Ingilîz ev dîwar dîtin û tê derxistin ku ne saxlem lêkirî ye. 8’ê Hezîrana 1919’an wan dever bombebaran kir. Hem zirareke mezin dan hêzên Şêx û hem jî parastina li Derbenda Baziyan lawaz kirin. 18’ê Hezîranê êrişeke din a mezin a hewayî çêbû û ev dîwarê hanê hilweşiya. Piştî vê hêzên Şêx Mehmûd Berzencî şikestin, hin ji wan hatin girtin, pirranî jîbirîndar bûn û hatin girtin. Şêx Mehmûd bi xwe jî birîndar

bûbû û li pişta wî latê mezin ku îro weke Berde Qehreman tê zanîn, hat dîtin. Hêzên Ingilîz paşê ketin Silêmaniyê, hêzên mayî yên Şêx bê sîlehkirin û girtiyên Ingilîz jî berdan. Şêx Mehmûd hat dadgehkirin û ew li Hindistanê xistin hepsê. Piştî bi çend salan ew ê bihata berdan û vegeraya Silêmaniyê.
FRANKFURT
* Ev nîvîs ji ber nivîsa Şikow Şerîf hatiye girtin ku di nava blogên British Library de hatiye weşandin. Belgeyên ji bo vê nivîsê hatine bikaranîn ev in:

‘Kurds and Kurdistan’, India Office Records and Private Papers, 1919, IOR/L/MIL/17/15/22
‘Mesopotamia: British relations with Kurdistan’, India Office Records and Private Papers, 27 Aug 1919, IOR/L/PS/18/B332
‘Persia: operations against Sirdar Rashid and Sheikh Mahmoud’, India Office Records and Private Papers, 23 May 1923-2 Aug 1923, IOR/L/PS/11/235, P 2756/1923. [1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Belgenameyî | Gotar & Hevpeyvîn | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Born-digital | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Welat- Herêm: Kurdistan |
Dîroka weşanê: 20-03-2020

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
20-03-2020	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | Malpera https://kurmanci.ozgurpolitika.com/ - 01-09-2026
Demê tumarkirinê: 01-09-2026
Navê afirîner: Evîn Teyfûr

Pol, Kom: Kurtelêkolîn

Babet: 139

Keyaniya Kurdistanê

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20260824090838700584

1922 Silêmanî

Agahiyên gelemperî
Paytext: Silêmanî
Ziman: Kurdî
Rêveberî- Paşa
• 1921 - 1924/1925: Şêx Mehmudê Berzencî
Serokwezîr
• Şêx Qadirê Hafiz
Ya berê Ya paşê
Împeratoriya Brîtanî
Împeratoriya Osmanî
Mandaya Brîtanî ya Îraqê
(1920-1932)

Keyaniya Kurdistanê (1921-1924/5) navê melîketiyekê ye ku ji aliyê Şêx Mehmûdê Berzencî ve li Başûrê Kurdistanê hatiye damezrandin

Nêrîna giştî
Gotara bingehîn: Dîroka Başûrê Kurdistanê
Piştî têkçûyîn û hilweşîna împeratoriya Osmanî, pêl bi pêl gelên bindest li çareya serê xwe digerin. Tevgera ku di bin pêşengiya Berzencî de xurt kiribû, li dijî statûkoparêzî,

berjewendperestî û dagirkeriya Brîtanyayê di rezbera 1922an de îlankirina dewleta Kurdistanê dike û bo karê dewletê hikûmetekê sazdike.

Sazûmaniya vê dewletê keyanî bû û paşa jî Berzencî bi xwe bû. Tîxûbê keyaniyê dikete Kurdistana Bakûr, ango hemî başûr dadigirt.

Firokên Brîtanî, di wê demê di sala 1922an de hêrîşî herêma Kurdistanê dikin bi firokan û bi hezaran mirovan dikujin. Bi wê hêrîşê, dixwazin ku sazî û dezgehên rêveberiya kurdan û rewşa wan ya ku ew bi wê xwe li ser lingan digirin ji holê rakin. Keyitiya Kurdistanê heta sala 1924an dima. Lê di wê dema dawiyê de jî hêrşîn firokan Brîtanî lê herêma kurdistanê dibe. Di wê herîşê de bi hezaran xelkê sivîl di encama bombardimana Brîtanî ya li kurdistaniyan de dibe. Heta roja me jî, ev mijar hê ne hatiye rojevê û ne ji aliyê sîyasî ne ji aliyê huquqî, ne ji aliyê din ve li ser hatiye sekinîn. Brîtanî, dixwazin ji kurdan û bi taybetî ji rêveberiya kurdan ku li gor wan tevbigiriê. Lê rêveberiya kurdan her çendî ku li gor keyitiyê kurdî jî bû, li gor kurdan û kurditiya xwe tevdigeriya. Bi vê yekê re li gor Brîtanî û xwestek û berjewendên wan tevneriya. Di gulanê de serxwebûna Kurdistanê bi awayekî fermî di deneznêne. Piştre Şêx Mahmud Berzencî, ku weke keyê û serokê wê ya. hukumete xwe didenezêne û ava dike. Li gor wê avakirinê qabîna xwe ya ku ew Kurdistanê bi rê ve bibe, ava dike. ev rûpelê dîroka kurdan hê bi tememî heta roja me jî baş û qanc ne hatiye fahm kirin. Di wê demê de di ancam hêrîşên hêzên Brîtanî yên hewayî de, heta roja me jî, ew hijmar bi tememî ne hatiye kifşkirin. Lê li gor hin gotinên ku tên gotin ku ji wê demê bi awayekî îbretî tên ser ziman, dibêjin ku bi hezaran mirov hatine kuştin, malên herkesekê bi serê wan de hanîna xwerê.

Brîtanya, parvekirina di peymana bi Sykes–Picot re, çawa ku hatibû parvakirin herêm, ew herêm ji bi wê peymanê, weke herêmê wê bû. Bi vê yekê re, di ancama wê peymanê de ne dixwest ku rêveberîyaka din were ser kar. Bi vê yekê, rêveberiya kurdan jî nexwest. Di wê peymanê de beşe bakûrê Kurdistanê jî, herême serhadê li paya rûsan ketibû. Lê piştî ku Yekîtiya Sovyet, ava bû û piştre, êdî ew rêveberiya sovyet, ev peymana veşartî ya Sykes–Picot derxista li holê. Lê piştre bi çend salan piştî avabûna wê re, weke ku li rûhê wê peymanê vegirehê, di bin serokfermandariya Stalin de, herêmên bakûrê kurdistanê ên serhedê ên weke Mûş, Sêrt, Agirî û hwd. kir ku bike dest de.

Di sala 1922an de, artêşa sovyet ket van herêmên Kurdistanê de. Brîtanî, li başûrê Kurdistanê rêveberiya kurdan ji holê rakirin û temenê wê bi hêrîşên leşkerî ên hewayî re ji holê kirin û xwestin ku ji holê rakin. Di wê demê de di konferansê li Qahîreyê de ji malbata ereb, yekî ereb ku li gor wê xwesteka wan tevdigerihê Melik

Faysal, ditênina wir û li wir di bin rêveberiya ku bi destê wî avakirin, welatê Îraqê ava kirin û ew beşê Kurdistanê ya Başûrê Kurdistanê jî dikina nav wê Îraqê de û navê Kurdistanê nayê ser ziman. Piştî ku deklarasyona îlan Îraqê hat veşaşandin jî navê kurdan tê de çih nagirê.

Hin agahiyên derbarê Keyaniya Kurdistanê de
Navê artêşê: Artêşa netewî ya Kurd
Serokwezîr: Şêx Qadirê Hafiz
Wezîrê parastinê: Zekî Sahibqiran
Wezîrê perwerdeyê: Mistefa Paşayê Yamûlkî
Wezîrê aboriyê: Abdulkerîm Alaka
Wezîrê derve û alîkarê serokwezîr: Ehmed Begê Fetah Beg
Wezîrê hundirîn: Şêx Mehmûd Xerîb
Wezîrê dadmendiyê: Hecî Mele Seîdê Kerkûkî
Wezîrê kargeriyê: Hema Evdilla Axa
Ji ber ku tevgera Kurd di gelek xalan de bi ya Brîtaniyan nedikir û sazûmaniya dagirkerî nedipejirand ji mêj ve Brîtaniyan êrîş birin ser dewleta Kurd û şerekê têr bi xwîn û hovane pêk hat. Balafirên brîtaniyan bajar û gundên kurdan dan ber gulebaranan. Bi dehhezaran mirovên sivîl hatin kuştin û bi hezaran kes hatin windakirin. Seranser başûr bû gola xwînê. Berzencî dîl hate girtin û birin Hindistanê.

Di tîrmeha 1924an de hikûmeta Kurdistanê ala teslîmbûnê rakir û rê neda ku li ser daxwazên tirk, ereb û eceman brîtanî komkujiya kurdan bidomîne. Cara yekem bû ku artêşa Brîtanyayê çekên kîmyayî li dijî kurdan bi kar dianî..[çavkanî hewce ye]

Xebatên çandî
Bangî Kurdistan (rojname)
Umêdî İstiqlal (rojname)
Rojî Kurdistan (rojname)

Kronolojî
1 ê sermaweza 1918ê bi serokatiya serhengê brîtanî Edward Noel wek hikûmdarê Kurdistanê hate tayîn kirin
23 gulana 1919ê li Silêmanî êrîş da destpêk kirin û gelek leşkerên ingilîz bindest kirin
Rêvebirina Brîtanî li 29ê tîrmeha 1919ê cezaya darvekirinê didin Şêx Mehmûd lê paşî cezayê werdigerînin cezaya miebetê. Bi vê yekemîn proseya Keyaniya Kurdistanê xelas dibe
Li sala 1922yê Şêx vedigere Silêmanî û dîsa serxwebûna xwe îlam dike. 1ê sermaweza 1922yê hikûmeta duyemîn ya Keyaniya Kurdistanê tê damezrandin. Heta

13ê gulana 1932yê li dijî Brîtanî berxwedana xwe dewam kir.
9ê cotmeha 1956ê li Bexdayê wefat kir.

Çavkanî
Stokes, Jamie (2009). Encyclopedia of the Peoples of Africa and the Middle East (bi îngilîzî). Infobase Publishing. ISBN 978-1-4381-2676-0.
Asadi, Awat (2007). Der Kurdistan-Irak-Konflikt: der Weg zur Autonomie seit dem Ersten Weltkrieg (bi almanî). Verlag Hans Schiler. ISBN 978-3-89930-023-9.
Simon, Reeva S.; Tejirian, Eleanor Harvey (2004). The Creation of Iraq, 1914-1921 (bi îngilîzî). Columbia University Press. ISBN 978-0-231-13293-0.
Tarih Boyunca Kürtlerde Dîplomasî, Faik Bulut, Evrensel Basım Yayın, 2015,r:159. [1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Doza Kurd | Dîrok | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Born-digital | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Bajêr: Silêmanî | Welat- Herêm: Başûrê Kurdistan |

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | https://ku.wikipedia.org
Demê tumarkirinê: 24-08-2026
Navê afirîner: Sara Kamela

Pol, Kom: Kurtelêkolîn
Babet: 140
Li ser Şêx Mehmûd Berzencî pirtûkeke nû derket
https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20220907085004432677

Şêx Mehmûd Berzencî (Bi navê din Şêx Mehmûdê Hefîd) ku ji gelek aliyan ve di nav dîroka kurdî de tê nîqaş kirin ku hin qala aliyên wî yên neyînî dikin û hin qala meziniya wî. Niha pirtûkeke nû li ser wî hat weşandin. Pirtûka bi navê Endîşeyek azad û ezmûnek azadîxwaz ji aliyê Şêx Fûad Berzencî ve hatiye nivisandin.
Li bajarê Silêmanî bi merasimeke danasîna pirtûkê hat kirin. Li gor nûçeya Rojnewsê neviyên Şêx Mehmûdê Hefîd, gelek nivîskar û kesayet beşdarî merasimê bûn.
Di pirtûkê de behsa jiyan, têkoşîn û şoreşa Şêx Mehmûdê Hefîd a li dijî îngilîzan tê kirin.
Di merasîmê de Pişko Tahir behsa naveroka pirtûkê kir. Piştre jî nivîskarê pirtûkê got, divê hîn zêdetir li ser xebat û têkoşîna Şêx Mehmûdê Hefîd lêkolîn werin kirin.
[1]

Taybetmendiyên babetê
Kategorîya Naverokê: Dîrok | Danasîna pirtûkan | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Çapkiraw | Ziman - Şêwezar: Kurdi- Kurmanci | Welat- Herêm: Kurdistan |
Dîroka weşanê: 04-08-2022
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn	کورتەباس	Kurmancî	
Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an	کورتەباس	Kurmancî	
Çend Nivîskarên Kurd û Pirtûkên Kurdî	کورتەباس	Kurmancî	
IRAK’TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji	کورتەباس	Deutsch	
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik	کورتەباس	Kurmancî	
Serhildana kurdan ji Şêx Mehmûd Berzencî heta Mela Mistefa Barzanî (ji eşîretî heta neteweyî)	کورتەباس	Kurmancî	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | https://diyarname.com/
Demê tumarkirinê: 07-09-2022
Navê afirîner: Aras Hiso

Pol, Kom: Kurtelêkolîn
Babet: 141
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik
https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20240419231000566439
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûd ê Melik
Enwer Kerîm Seîd

Pêwendiya mamoste Narî û Melîk Mehmûdê nemir bi qasekî germ bûye ku hertim bi helbest name bo hev şandine. Heta ev têkilî û hevaltî bi kurên Şêxê nemir yên wek “Şêx Reûf, Şêx Letîf, Şêx Baba Elî û Şêx Ehmed” re hebûye.
Ku em behsa wêjeya kilasîk ya Kurdî dikin rêzek stêrkên geş ji bin ewrên jibîrkirî ve derdikevin û esmanê edebiyata Kurdî dixemilînin. Ehmedê Xanî , Feqiyê Teyran, Cegerxwîn, Nalî, Salim, Kurdî, Mahwî, Narî, Edeb, Herîq, Mewlewî, Bêsaranî, Xanayê Qubadî û bi sedan helbestvanên din ên navdar ku beşek in ji wan stêrkên şanazî yên neteweya Kurd. Wek tê zanîn berê li Kurdistanê hucre tenê çavkaniya perwerde, xwendin û zanyarî bûye û ew stêrkên geş û dehan serkirde û kesayetiyên zana û nîştimanperwer ji hucreyên mizgeftan ve serî hildane û xwe pê gihandine.
Yek ji wan stêrkên esmana wêjeya Kurdî mamoste Narî ye ku bi nasnavê helbestî yê “Kake Hemeyê Merîwanî” hatiye naskirin. Ew helbestvane sala 1874an li gundê “Kîkîn” ê ser bi Merîwanê ji dayîk bûye û di sala 1944an de li gundê Belû yê Xawmîrava yê ser bi Merîwanê jiyana xwe ji dest daye. Narî mamosteyekî olî yê nîştimaperwer û helbestvanekî hestnazik bûye ku komek helbestên pir ji bedewî xistiye nav edebiyata Kurdî. Ev helbestvane xwediyê gelek berhemên helbestî bûye û asta wêjeyiya bilind a helbestên wî nîşan dide ku wî gelek helbest hebûne, lê niha tenê dîwana wî ya helbestan ber dest e, ku tenê desteyek piçûk ji helbestên wî tê de hene.
Du sedem bûne sedema wê ku îro tenê ew beşa kêm ji helbestên wî helbestvanê li ber dest bin: Yekem şewitandina gundê Bêlû bi giştî û mal û pirtûkxaneya mamoste Narî bi taybetî li şerê di navbera eşîretên Merîwanê de; Duyem kêmtirxemiya navendên çapemenî bi taybetî li Başûrê Kurdistanê ku piştî 40 sal ji koça dawiya wî ya mamoste Narî wate sala 1984an bo yekem car “Kakeyê Felah” helbestên wî kom kirin û di dîwanekê de çap kir. Beşa herî zêde ji helbestên dîwana Narî bo Şêx Mehmûdê nemir û kurên wî hatine nivîsîn, bi awayekî ku ji wê dîwana 150 rûpelî ku mamoste “Kakeyê Felah” çap kiriye, 19 parçe ji helbestên wî bo Şêx Mehmûd û kurên wî ne.
Eva wê yekê nîşanê me dide ku mamoste Narî hesteke kûr a netewî û nîştimanî hebûye û girîngî bi xebat û şoreşa Şêx Mehmûdê Berzincî daye. Lê di wan civat û kombûn û semînaran de ku heta niha li Rojhilatê Kurdistanê ji bo mamoste Narî

hatine lidarxistin, tenê behsa aliyek ji kesayetî û helbestên wî helbestvanê hatiye kirin, ew jî aliyê îrfanî û oliya wî ye. Her çende naveroka helbestan wê yekê nîşan didin ku Narî sofiyek evîndar û arifî bûye, lê di heman demê de eşqa netew û nîştimana wî di derûna wî de hebûye û hezkirina serkirdeyê Kurdan wate "Melik Mehmûdê" nemir jî hertimî di nav hundurê wî de hebûye û hevdem ku sofiyek edîb bûye, rewşenbîrek netewî û nîştimanperwer jî bûye û helbestên wî di kovar û çapxaneyên serdema Şêx Mehmûdê nemir de belav bûne.

Şêx Mehmûdê Melik ku di sala 1922an de bû bi melik û hakimê Başûrê Kurdistanê û daxwaza mafên rewa yên Kurd û nîştimanek serbixwe dikir, yek ji wan kesayetiyane ye ku pileya wî li cem Narî gelek girîng bûye. "Stîvin Longrîk" di pirtûka xwe de (Iraq di 1900-1950an de) derbarê fermanrewayiya Şêx Mehmûd dibêje: Desthilata fermanrewayiya Şêx Mehmûd navçeyên Helebce û Silêmanî û heta digihîje Rewandizê bi dest xistiye û heyamekê jî Koye û navçeyek jî ser bi mîriyeka Şêx Bûn û bi dehan serok eşîrên Kurdî çûne bin desthilata wî û zimanê Kurdî bûye zimanê fermî yê desthilata wî û fermanber tevahî Kurd bûne. Her çend berjewendiya xwedan hêzên cîhanê bi wê yekê re nebû ku welatek ji bo Kurdan bê çêkirin û hikûmeta Melik Mehmûd gelek pê biçe; Lê di wê serdemê de tevgerek rewşenbîrî hate destpêkirin û komek helbestvan, nivîskar û rojnamevanên wek "Zêwer, Refîq Îlmî û Narî û hwd" serî hildan. Mamoste Narî û beşeke zêde ji edîb û nivîskar û rewşenbîr, pêwendiyek baş bi Şêx Mehmûdê nemir û hikûmet û şoreşa wî re hebûne û gelek hez ji wî rêber û serkirdeyê kirine û pişt wî heta dawî demên wê xebat û şoreşa netewî bernedane.

Pêwendiya mamoste Narî û Melîk Mehmûdê nemir bi qasekî germ bûye ku hertim bi helbest name bo hev şandine. Heta ev têkilî û hevaltî bi kurên Şêxê nemir yên wek "Şêx Reûf, Şêx Letîf, Şêx Babe Elî û Şêx Ehmed" re bûye. Ev pêwendî û xoşewîstiya mamoste Narî bo Melik Mehmûd û malbata wî vedigere bo sala 1910an ku piştî karesata Mûsilê û kuştina bavê Şêx Mehmûd bi destê desthilatdarên hikûmeta Osmanî, berê xwe dide Merîwanê û xelkê Merîwanê bi begzade û reiyet û şêx û mela ve heta ku karîn rêz ji wan girtin û gelek bi başî mêvandariya wan kirin.

Bûyerek din a dîrokî, vê pêwendiya hezkirî ya mamoste Narî bo Şêx Mehmûdê Hefîd ji bo me zêde eşkere dike. Li sala 1927an ku Îngilîzan di şerekî de bi top û balafir û ertêşeke mezin ve hêzên Şêx Mehmûd rastî şikestê anîn û ew jî bi neçarî ve çû aliyê Rojhilatê Kurdistanê û li gundê "Pîran"ê ma.

Spaha Şêx hate belavkirin û gelek bêdesthilat ma. Tirs kevte nav dilê hikûmeta Îranê û li Merîwanê pîlan ji bo wî darêtin û amadekarî kirin. Paşê heyamekê tirsa wê yekê peyda bû ku Îran hêzê bişîne ser Şêx Mehmûd. Melayên Merîwanê û xelkê neteweperwer bi serkirdayetiya mamoste Narî bi xwe ve hatin û hêzeke mezin pêk anîn û ji bo parastina Şêx li çiyayên derdora Pîranê hatine damezrandin. Beşek ji wan çûne çiyayên gundê "Dole Bê" û beşek din jî li çiyayên "Serdoş" û pişta Pîranê hatine

damezrandin û ew hêzane heta ku ew metirsiye nema li wir man û ew serkirdeyê Kurd parastin. Spaha Îranê ku agehdarê wê hêzê bibû êdî ji pîlanên xwe û êrîşkirin bo ser Şêx Mehmûd poşman bû.
Ku wisa ye pêwendiya Narî û Şêx Mehmûdê nemir xwedanê sê rehendan bûye: Ji aliyekê ve herduyê wan hogirê helbest û edebiyatê bûne û bi hev re behsa wêjeyê kirine. Ji aliyek dinê ve wan pêwendiya malbatî hebûye û Narî li cem Şêx û kurên wî pêgehek bilind hebûye û dostatiyek germ di navbera wan de hebûye. Ji hemûyan girîngtir xebat û şoreşa netewayetî ya Şêx Mehmûdê serkirde ye ku mamoste Narî bo aliyê Şêx rakêşaye û kiriye bi yek ji rêrewên wî û pêwendiyek neqirtayî bi hev re hebûne.[1]

Taybetmendiyên babetê
Kategorîya Naverokê: Edebî | Ziman zanî | Gotar & Hevpeyvîn | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Born-digital | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Welat- Herêm: Kurdistan |
Dîroka weşanê: 17-01-2024
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
17-01-2024	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | https://kurdshop.net/- 19-04-2024
Demê tumarkirinê: 19-04-2024
Navê afirîner: Aras Hiso

Pol, Kom: Kurtelêkolîn

Babet: 142

Serhildana kurdan ji Şêx Mehmûd Berzencî heta Mela Mistefa Barzanî (ji eşîretî heta neteweyî)

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20240114132644543900

Serhildana kurdan ji Şêx Mehmûd Berzencî heta Mela Mistefa Barzanî (ji eşîretî heta neteweyî)
Dr. Azad Mukrî

Li gor jêderên dîrokî û lêkolînên siyasî, di nav wan de pirtûka bi hêz a “Tevgera Nasiyonalîstî ya Kurd” a nivîsa David Romano, di sala 1925an de dewleta Brîtanya û Komeleya Gelan biryar dan ku di erdnîgariya Rojhilata Navîn de guherînkariyekê çê bikin.
Di vê guhertinê de wan hewl da ku çend wîlayetên xeyrî erebî û çend wîlayetên erebî li Rojhilata Navîn ji bo mebestên aborî û siyasî bikin yek û dewleteke nû çê bikin an jî bi wateya îroyîn a civaknasiyê welatekî destçêkirî ava bikin. Bi vê mebestê jî wîlayeta Mûsil ê û tevahiya wê navçeya ku niha wek Kurdistana Iraqê tê naskirin, bi wîlayetên Bexda û Besrayê re girê bidin.
Piştî wê yekê, ji gelempera van çend wîlayetan, welatekî destçêkirî hate avakirin ku di dîroka siyasî ya niha de bi welatê Iraqê tê naskirin. Bi gotineke din, welatê Iraqê destkirda plan û pîlanên dewleta Brîtanyayê bû ku bikare baştir û bê pirsgirêk dest bi ser bîrên petrolê û kanên binerdê yên Kurdistanê de bigire, ku yek ji dewlemendtirîn kan û çavkaniyên wizeyê yên Rojhilata Navîn in. Her weke ku em behs dikin, ev destkird û kiryarên siyasî yên Brîtanyayê ne tenê ji bo navçe û Brîtanyayê bê pirsgirêk

bû, belkî agirê pirsgirêk û tevgerekê hil kir ku ji wê demê şûn ve heta niha berdewam di halê şewitandinê de ye.
Piştî wê biryarê, dewleta Brîtanyayê mîrekî ereb ji derveyî wê erdnîgariyê ku ser bi Urduna Haşimî bû anî û di welatek ku ji nû ve hatibû çêkirin û ji çend pêkhatên cuda yên etnîkî, olî û mezhebî pêk hatibûn, wek paşa û birêveber bi dinyaya siyasî da nasandin û bi ser xelkê wê navçeyê de sepand; Ew jî Melik Feyselê Haşimî bû. Lê beriya wê bûyerê hesta netewenasî û nasyonalîstî di nav gelek ji tex û qatên kurd de hatibû vejandin. Wekî ku David McDowell dibêje: Çêbûna dewleteke destkird û nû bi navê Iraqê, bi awayek ji awayan piştkirin bi xewnên eşîretên siyasî yên kurd bû ku dixwastin dewletek serbixwe bo netewa kurd li Rojhilata Navîn pêk bînin. Ji aliyek dinê ve pêkhatina dewleta netewî ji bo kurdan dikarî heta astekê di xizmet, mebest û berjewendiyên Brîtanyayê de be, lê Brîtanya nîgerana nakokî û yeknegirtina “eşîre û tayife”yên kurdan bû.
Şêx Mehmûd Berzencî
Berhema hunermend: Seadet Barzanî
Nivîskar û civaknasê holendî Martin Van Bruinessen bi berfirehî behsa wê yekê dike. Wate, behsa wê yekê dike ku ew kiryar û detçêkiriya siyasî ya Brîtanyayê, piştkirin ji xewnên kurdan bû. Ew plana bi talanbirina çavkaniyên wize li devera Kerkûk û Mûsilê bi rê ve bir û hêjayê behskirinê ye ku herdu ji wan deveran axa Kurdistanê bûn. Lê tevî agehdarbûna wê mijarê jî, Brîtanyayê biryara dawî bo çêkirina dewleta Iraqê da.
Li dijî wê biryara dewleta Brîtanya û dijî çêbûn û pêkanîna dewleta detçêkirî ya Iraqê, her ji destpêka xuyabûn û belavbûna wê plana siyasî, çendîn şoreşên kurdî li Kurdistanê hatine destpêkirin. Yek ji girîngtirînên wan şoreşan ya Şêx Mehmûd Berzencî bû. Şoreşa Şêx Mehmûd xwedî taybetmendiyên şoreşeke eşîrî û netewî bû. Ango heta astekê ji şoreşek eşîretî berfirehtir û heta astekê jî xwediyê taybetmendiyên şoreşeke nasnamexwazane pê ve xuya bû, lê ti yek ji wan taybetmendiyan bi tevahî nebûn. Li dijî wan şoreşane dewleta Brîtanyayê nedikarî bêdeng bisekîne. Çimkî planên siyasî û aborî yên vî welatî kolonyalîstî bûn, ji ber wê yekê ew şoreş rastî metirsiyan dihatin. Di wê serdemê de jî dewleta Iraqê hêşta nekarîbû spahek bihêz û yekgirtî çê bike. Brîtanya di sala 1919an de ferman da hêzên xwe yên esmanî da ku navenda wan tevgerên kurdî bombebaran bike û bi vî rengî Brîtanyayê rûpeleke reş di pêwendiya xwe digel şoreşên kurdî de tomar dike.
Lê tev çavkaniyên dîrokî û yek ji wan “Tevgera Neteweya Kurd” ji nivîsa Chris Cochira, wê yekê îsbat dike ku bi bombebaran û dijayetiya Brîtanyayê jî, şoreşên kurdan mat nebûn. Her lewma sala 1922an, Brîtanyayê bi hevkariya hikûmeta ji nû ve hatî pêkhatin a Iraqê daxuyaniyek hevpar derbarê pirsa kurd belav kirin û li ser wan xalan rêk ketin. Yekem; ew kurdên ku di cografiyaya nû ya Iraqê de nîştecih in, mafê wê yekê hene ku di vî welatî de bimînin, lê desthilata wan a herêmê di destê

wan de be. Duyem; wan mafê parastina berjewendiyên aborî û siyasî yên xwe hene û ji bo rêkeftin li ser wan mijaran divê digel Iraq û Brîtanyayê diyalogê bikin.
Pêşgirêbesta dewleta Brîtanyayê ji bo cîbicîbûna wê hikûmeta navçeyî ji bo kurdan, li ser wê bawerê hate avakirin ku hêz û eşîret û aliyên kurdan bi hev re yek dibin û yekîtiya netewî ya wan dibe. Dewleta Iraqê piştî wê ku Brîtanyayê qaneh dike ku rêkeftina digel şoreşa kurdan bi wataya serbixwebûna wan a tewaw û veqetîna wan ji Iraqê nîne, îtirafê bi wan mafê kurdan dikin. Lê nakokiya di navbera xelkê kurd de bextê kurdan ji bo pêkanîna wî dewletî kêm dike. Beşeke zêde ji eşîretên kurdan li dijî rêberê destnîşankirî yê kurd wate Şêx Mehmûdê Berzencî disekinin.
Hevdem ew şoreşên li Tirkiyê jî ku bo pêkanîna hereketek nasyonalîstî û netewexwazî hatibûne pêkanîn, li dijî hev rastî nakokiyan tên. Dewleta Tirkiyê jî li dijî tev tevgerên kurdan mijûlê plan û pîlanan bû. Ji aliyek dinê ve Şêx Mehmûdê Berzencî ku ji aliyê Brîtanyayê ve ji bo rêberayetiya netewa kurd hatibû destnîşankirin, di bin de hevkariya dewleta tirk û Ataturk dikir û li navçeyên di bin desthilata wî de, xiristiyanên aşûrî yên bakurê Iraqê dihatine çewsandin. Ev du mijarane bûne sedema nerazîbûna dewleta Brîtanyayê li Şêx Mehmûd û hewl dan şoreşa Şêx Mehmûd ji nav bibin û ji Kurdistanê dûr bixin. Lê wekî ku Rîwa Saymon behs dike; îdeolojiya pan-erebî hêdî hêdî di nav rêberên siyasî yên Iraqê de berfireh dibe. Ew mijûlê bidestveanîna civakeke xewnayî ji ereban bûn. Lewma Iraq tenê bi welat û milkê ereban dihate zanîn û kurd û pêkhateyên din ên Iraqê hatibûne jibîrkirin.
Nasyonalîzma kurd li Iraqê bi dawîhatina şoreşa Şêx Mehmûd ji aliyê dewleta Brîtanyayê ve nehate rawestan. Lê bi çendîn çarenivîsên cuda ve rû bi rû bûn. Piştî wê ku dewleta Brîtanyayê li sala 1933an hêzên xwe ji Iraqê vekişandin yan bi wateyek din, îtiraf bi serbixweyiya Iraqê kir, şêweya rûbirûbûna dewleta Iraqê bi kurdan re guherinkariyek kûr bi ser de hat.
Mela Mistefa Barzanî
Berhema hunermend: Seadet Barzanî
Ew rûbirûbûnên wan bi kêmbûna desthilata Brîtanya li ser sîyasetvanên Iraqê, heta astek zêde givaşên ser kurdan zêde kir. Her lewma berdewam nerazîbûn û şoreşên nû yên kurdan li Iraqê dihatine destpêkirin. Her şoreşek nû jî ku li Kurdistanê dihate holê, ew endamên spaha Iraqê ku bi nasname kurd bûn ji spahê vediqetiyan. Çimkî ew kurdên bicihmayî di nav spaha Iraqê de digel tevgera netewî û nasyonalîstî diketin. Lê tevgerên nasyonalîstî yên kurd li Iraqê ji ber wê ku di nav xwe de nakokiya wan dibû, nedikarîn li armancên mezin bixin.
Piştî wan hemû nerazîbûn û şoreşan, sala 1943an şoreşek mezin bi rêberayetiya Mela Mistefa Barzanî li Kurdistan û Iraqê serî hilda. Ew şoreşe heta astekê bihêz bû ku dewleta Brîtanyayê neçar kir carek din bo hevarîkirina spaha Iraqê vegere vî welatî. Şoreşa Mela Mistefa mijûl bû bi tevahî spaha Iraqê bixe qedeman, her lewma

her du aliyên Iraq û Brîtanyayê dikevine hizra wê ku rêyek bilez peyda bikin. Brîtanyayê bo cara yekem didît ku yekgirtineke ecêb li nav tev eşîr û tayfeyên kurdan di bin siya rêberê netewî û nasyonalîstî de tê pêkanîn. Her lewma hewl da mezintirîn eşîretan ji şoreşa Mela Mistefa Barzanî veqetîne, bo wê ku hêz û şiyana wê şoreşê kêm bike. Di berdewamiya wê siyasetê de pişî wê ku hindek hûrde eşîre jê veqetandin, wê carê eşîreta mezin a Zirêbarî kire armanc. Piştî wê ku eşîreta mezin a Zirêbarî pişt ji Barzaniyan kirin û tevlî refên spaha Iraqê bûn, şoreşa Mela Mistefa Barzanî rûbirûyê yekem şikestê hat û ber bi Îranê ve paşekêşe kirin.
Mela Mistefa Bazranî
Berhema hunermend: Seadet Barzanî
Lê hebûna xewna mezin li cem Mela Mistefa Barzanî wisa kir, ew ji wê dîrokê paş şûd de ne tenê wek rêberek eşîr û hizbekê, belkî wek rêberê tevgera nasyonalîstî bê nasandin û bi wê kiryarê jî Barzanî piştî yekem şikesta xwe, ne tenê ji berdewamkirin û bidestveanîna xewnên netewa kurd bêhêvî nebû, belkî parçeyek ji erdnîgariya Kurdistanê bicih hêla û ji bo berdewamkirin û bi pratîkkirina xewnên netewa kurd, ber bi Rojhilatê Kurdistanê ve çû û di damezrandin û parastina “Komara Kurdistanê” de ku sala 1945- 1946an serî hilda, roleke gelek bi bandor lîst.
[1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Belgenameyî | Dîrok | Gotar & Hevpeyvîn | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Cureya Weşanê: Born-digital | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Welat- Herêm: Kurdistan |
Dîroka weşanê: 14-10-2023

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn	کورتەباس	Kurmancî	
14-10-2023	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
21’ê Adarê Roja Serhildana Kurdan	کورتەباس	Kurmancî	
Barzanî Mezintir e ji Pesnê Min Ew Semyanekî Semboliye ji Gelê Kurd re	کورتەباس	Kurmancî	

BARZANÎ Xwe Nade Dest Kesê (Bêrewerî)	پەرتووکخانە	Kurmancî	
Barzanî; 44 sal ji oxirkirinê û 62 sal ji Şoreşa Îlonê	کورتەباس	Kurmancî	
Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an	کورتەباس	Kurmancî	
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji	کورتەباس	Deutsch	
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik	کورتەباس	Kurmancî	
Peyama dawî ya Mela Mistefa Barzanî	بەڵگەنامەکان	Kurmancî	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | https://kurdshop.net/ - 14-01-2024
Demê tumarkirinê: 14-01-2024
Navê afirîner: Aras Hiso

Pol, Kom: Wêne û şirove

Babet: 143

Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20240628181215577255

Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de [1]

Taybetmendiyên babetê

Dehsal: 20ekan (20-29) | Sekôpî wêne: Reş û spî | Sedsal: Sedsala 20. (1900-1999) | Bajêr: Silêmanî | Dosya (Peldankên (Faylan): Dîroka Nûjen | Welat- Herêm: Başûrê Kurdistan |

Dîroka weşanê: ~~00-00-~~-1923

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-1923	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn	کورتەباس	Kurmancî	
IRAK’TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji	کورتەباس	Deutsch	

QR Code:

Çavkanî - Jêder

[1] Mallper | Kurmancî | https://ciyaye-kurmenc.com/ - 28-06-2024

Demê tumarkirinê: 28-06-2024

Navê afirîner: Aras Hiso

Pol, Kom: Jiyaname

Babet: 144

Şêx Mehmûdê hefîd

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20230306093254472306

Nav: Mehmûd
Nasnav: şêx mehmûdê hefîd
Navê babê wî: şêx se'îd
Sala jidayikbûnê: 1881
Roja mirinê: 09-10-1956
Cihê jidayikbûnê: Silêmanî
Cihê mirinê: Bexda
Jiyanname

Şêx mehmûd şêx se'îd şêx mihemmed (jid 1881 – m. 9ê çiriya pêşîn 1956) şoreşger û siyasetmedarekî kurd ê Başûrê Kurdistanê bû, rêberê gelek ji şoreşên kurdî bû li dijî hêzên brîtanî li Başûrê kurdistanê. Şêx mehmûd yek ji şêxên rêbaza qadirî û yek ji malbata berzincî bû, li bajarê silêmanî yê. Li beşek herî zêde ji raperîn û şoreşên kurdistanê bi navê paşayê kurdistanê dihat naskirin.
Li 1ê kanûna duyem a sala 1918ê li bajarê silêmanîyê li civînek li gel Arnold Wilson ku komîserekê leşkerî yê Birîtanî bû, serkirdeyên Hoz û eşîrê kurdan daxwazî ji Hêzên birîtanî kirin li damezrandina kurdistanek serbixwe û yekgirtî de hevkarê wan bin. li navbera salên 1919ê û 1922ê şêx mehmûdê hefîd ku lîderek bi bandor bû li bajarê silêmanîyê, Dewleta kurdî pêkîna û dû şoreş li dijî dewleta birîtanî encam dan. lê mixabin tenê piştî 2 salan desthilata birîtanyayê karî raperîn û hikûmeta şêx mehmûd bêdeng û tepeser bike. yekem şoreşa şêx mehmûdê hefîd li dijî dagîrkariya birîtanî, li sala 1919ê bû ku têde hemû karmendên birîtanî ku li bajarê silêmanî yê akincî bûn, hatin girtin û her zû şoreş li bajarên din wek musil û hewlêrê berbilav bû. deshilata birîtanî ji bo tepeser kirina wê şoreşê, destkir bi topbaran kirin û bombebranên esmanî û bejayî û bikar înana kazên kîmyawî. Piştî serkutkirina şoreşê, şêx mehmûd bo welatê hindistanê hate dûrxistin. li huzeyrana 1920ê 62 kes ji serkirdeyên hoz û eşîrên kurd daxwaza kurdistanek serbixwe kirin, lê hêzên birîtanî ev daxwazî redkirin. bi wê hecetê ku hukmê kurdan di navçeyêda dibe egerê hindê ku erebên herdê bajarên bexda û besrayê jî dawaya serbixwyî yê biken. Li sala 1922ê hêzên birîtanî şêx mehmûd vegerandine ser deshilatê, ku kurdan li dijî tirkan yekrêz biket, jiberkû di wî serdemê da hêzên tirk dawaya wergirtina bajarê musil û kerkûkê dikirin.

Şêx mehmûd serbixweyia kurdistanê ragihand û xwe jî wek melîkê kurdistanê da nasand. Raperînên şêx mehmûdê hefîd berdwam bûn heya li sala 1930ê, lê dîsa bi

hêrşên hêzên birîtanî hate serkut kirin. Şêx Mehmûd di 9ê çiriya pêşîn a 1956ê de li nexweşxaneya Heyderiye ya Bexdayê çû ber dilovaniya Xwedê. [1]

Taybetmendiyên babetê

Cureyên Kes: Çalakwanê siyasî | Helbestvan | Ziman - Şêwezar: Kurdî ,Başûr - Soranî | Cihê jidayikbûnê: Silêmanî | Cihê niştecihbûnê: Kurdistan | Hîna dijî?: Na | Mêrînşîn: Baban | Netewe: Kurd | Welatê jidayikbûnê: Başûrê Kurdistan | Zayend: Nêr |

Rojbûn: ~~00-00~~-1881

Dîroka Mirinê: 09-10-1956

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-1881	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
09-10-1956	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn	کورتەباس	Kurmancî	
1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI	کورتەباس	Türkçe	
Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an	کورتەباس	Kurmancî	
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik	کورتەباس	Kurmancî	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	
ئایشە خانی هاوسەری شێخ مەحمودی حەفید	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
ئەمە نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید یەکەم مەلیکی کوردستان لە 03- 08-1927 بۆ محەمەد بەگی موغاغی	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست	

	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	ئەو سێ کەسەی کە کاندید بوون بۆ یەکەم موتەسەریفی سلێمانی ساڵی 1924
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	بۆردوومانی شاری سلێمانی لە سەردەمی شێخ مەحموود لەلایەن هێزی ئاسمانی بەریتانیا وە ساڵی 1924
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	بەریتانیا بەفەرمی داوای لێبوردن لەکورد و بنەماڵەی شێخ مەحمود دەکات
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	پوولی حکومەتی باشووری کوردستان بە سەرۆکایەتی (مەلیک مەحمودی حەفید)
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	چەند خەسڵەتێکی حکومەتەکەی شێخ مەحمودی نەمر
	کوردیی ناوەڕاست	ژیاننامە	حاجی کاک ئەحمەدی شێخ
	کوردیی ناوەڕاست	هۆنراوە	دڵ لە بەندی سینەدا دووبارە واوەیلا ئەکا
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	دیوانی ئاوارە؛ شێعرەکانی شێخ مەحموودی حەفیدی بەرزنجی
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	دیوی شاعیرانەی شێخ مەحموودی نەمر
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	دیوەخانی شێخ مەحمودی حەفید لە داریکەلی
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	دەقی نامەی شێخ مەحمود بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی (کۆمەڵەی گەلان) عصبه الامم پاریس 21 مارس 1931
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	شۆڕشەکانی شێخ مەحمود
	کوردیی ناوەڕاست	ژیاننامە	شێخ غەریبی باساک
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ قادر حەفید برای شێخ محمود لە ساڵانی 1920
	کوردیی ناوەڕاست	ژیاننامە	شێخ قادری حەفید

	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ مارف دۆزەخدرە و شێخ مەحمودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ مەحمود و شاندێکی بەریتانی لە بەرزایەکانی نزیک شارۆچکەی خورماڵ ساڵی 1927
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ مەحمود و هاوەڵانی لە سلێمانی ساڵی 1923
	کوردیی ناوەڕاست	ژیاننامە	شێخ مەحمودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	شێخ مەحمودی حەفید ئەندێشەیەکی ئازاد، ئەزمونێکی ئازادیخواز
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ مەحمودی حەفید و تۆفیق وەهبی
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ مەحمودی حەفید و سەردار ڕەشید فەرمانڕەوای بانە
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شێخ مەحمودی حەفید و ڕەفیق حیلمی
	کرمانجی	ژیاننامە	شێخ مەحمودێ حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	شەهیدێکی شۆڕشی شێخ مەحمودی حەفید لە شەڕی دەربەندی بازیاندا ساڵی 1919
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	شەڕی دەربەندی بازیان
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	شەڕی شوعیب و بەشداری شێخ مەحمود
	کوردیی ناوەڕاست	ژیاننامە	مونیرە ساڵح عەبدولڕەحمان
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 03
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 04

	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە ئێرانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە فارسییەکاندا بەرگی 05
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی پەیوەندییەکانی شۆڕشی شێخ مەحموود بە کەمالییەکانەوە؛ لە بەڵگەنامە نهێنییە تورکییەکاندا بەرگی 02
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	مێژووی شۆڕشەکانی شێخ مەحمود لە بەڵگەنامە نهێنییەکانیدا؛ بەرگی 01
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	نامەکانی شێخ مەحمودی حەفید؛ بەرگی 03
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	نامەی شێخ مەحمودی حەفید بۆ دکتۆر قوتبەدین
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ شێخ عەبدولکەریم
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	نامەیەکی شێخ مەحمودی حەفید بۆ کوردەکانی ڕۆژهەڵات
	کوردیی ناوەڕاست	بەڵگەنامەکان	نامەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بۆ کۆمیسیاری باڵای بەریتانیا لە عێراق
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	نوربەخشی شیعرەکانی مەلیکی کوردستان شێخ مەحمودی بەرزنجی
	کوردیی ناوەڕاست	پەرتووکخانە	هەڵدانەوەی لاپەڕە شاراوەکانی شێخ مەحمودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	وێنەی شێخ مەحمود ساڵی 1922
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	وێنەی یەکەم سەرۆک وەزیرانی حکوومەتی باشوری کوردستان شێخ عەبدولقادر حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	وێنە و پێناس	وێنەیەکی دێرینی چەند کەسایەتیەکی ناسراو لەماڵی شێخ مەحمودی حەفید بە یادی ڕێکەوتنی ساڵی 1964
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	کفنی شێخ مەحمودی حەفید
	کوردیی ناوەڕاست	کورتەباس	کورد و شەڕی شوعەیبە

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Taybet ji bo Kurdîpêdiya | Kurmancî | Ji aliyê Kurdipedia ve hatiye amadekirin - Emîr Sîracedîn

Demê tumarkirinê: 06-03-2023

Navê afirîner: Emîr Sîracedîn

Pol, Kom: Pirtûkxane

Babet: 145

Yadaşt, Başûrê Kurdistanê û Şoreşa Şêx Mehmûd

https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=2015010510050584524

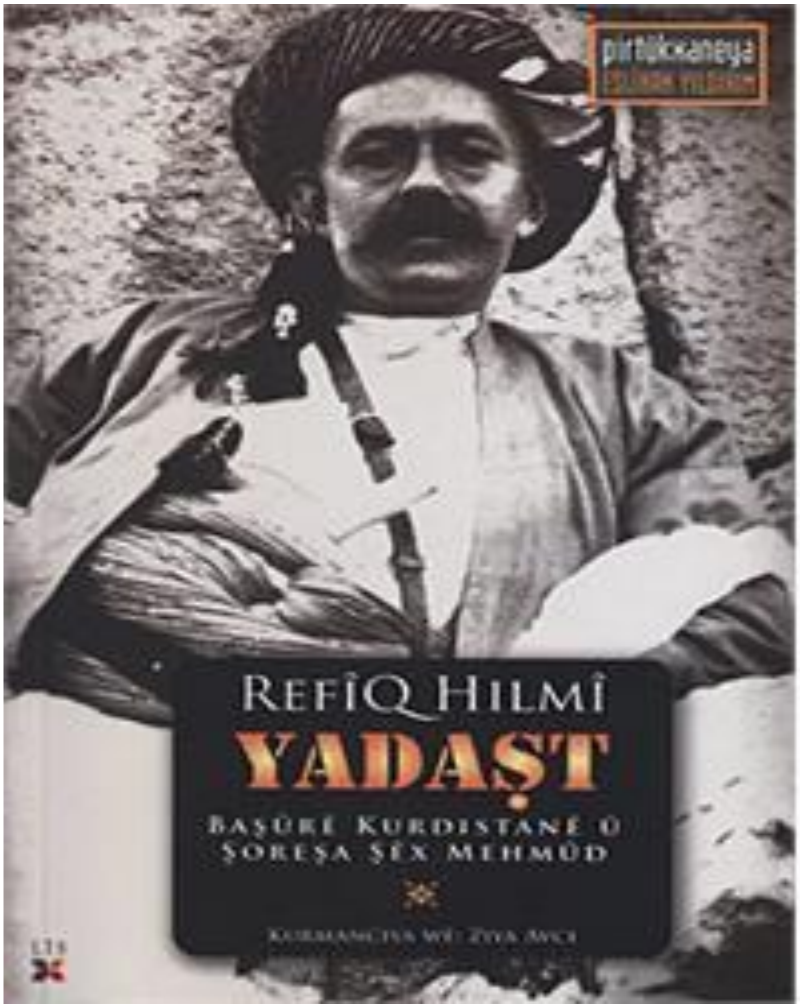

Navê pirtûkê: Yadaşt, Başûrê Kurdistanê û Şoreşa Şêx Mehmûd
Navê nivîskar: REFÎQ HILMÎ
Navê wergêr: Ziya Avci
ji ziman wergerîne: kurdiya navîn
Cihê çapkirina pirtûkê: Istanbul
Navê çapxaneyê: Lîs
Sala çapê: 2010

Di sala 1934an de, ez li Mûsilê mamosteyê matematîkê yê 'Edadiyê bûm. Dr. Mecîd Hidurî, hevalê min ê gelek hêja û bi qîmet, ku pişt re dev ji Iraqê berda û çû Emerîkayê, wc çaxê di dibistana me de mamosteyê sosyolojiyê bu. Em herdu jî endamê

Komeleya Zanistî ya Mûsilê bûn. Wî kitêbek bi navê El-Meseletu’l-Sûriye (Meselcyên Sùriyc) nivîsandibû û wekî diyarî nusxayek wê ya çapkirî jî ji min re ÿandibû. Dema ku min li ki-têbê nêrî, min dît ku mesela Sûrivê û ya Feyselê Yekem, gelek li me-sela Şêx Mebmûd ù ya Kurdistanê diçin. Ez jî, ji bo ku kesekî gelek nêzîkê Şêx Mebmûd û karbidestên Ingilîzan ên derûdora Şêx Mebmûd bûm, min bê wê çaxê ji bo bîranînên xwe gelek tişt ba xwe notgirtibûn û nivîsandibûn. Ji bervê, min fikra nivîsandina.. [1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Bîranîn | Cureya belgeyê: Werger | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Bajêr: Stembol | PDF: Na | Welat- Herêm: Tirkiya | Zimanê eslî: Kurmancî Başûr - Soranî |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
YADAŞT: BAŞÛRÊ KURDISTANÊ Û ŞOREŞA ŞÊX MEHMÛD	کورتەباس	Kurmancî	
Ziya Avcı	ژیاننامە	Kurmancî	

QR Code:

Çavkanî - Jêder

[1] Medyaya civakî | Kurmancî | Medyaya civakî; Facebook; Rûpel (Weşanxaneya Lîs); Dîrok 11-01-2024

Demê tumarkirinê: 05-01-2015

Navê afirîner: Hawrê Baxewan

Pol, Kom: Kurtelêkolîn
Babet: 146
YADAŞT: BAŞÛRÊ KURDISTANÊ Û ŞOREŞA ŞÊX MEHMÛD
https://www.kurdipedia.org/?lng=4&q=20220312231119408164

YADAŞT: BAŞÛRÊ KURDISTANÊ Û ŞOREŞA ŞÊX MEHMÛD
REFÎK HILMÎ
Berhemeke delal ji LÎSê 2010
Tew nebe ji bo me kurdên bakur mirov dikare bêje ku her roja ku diçe pirtir mirov dixwazin dîroka kurdan hîn bibin. Ev 30 sal in ku li bakur pirtûkên di mijarê de balê dikişînin. Di dawiya dawî de her kurdek dê rojekê meraq bike bê ew ji hatine, wan çi kirine û çi hatiye serê wan.
Weşanxaneyên kurd hem bi kurdî hem bi tirkî di vî warî de gelek pirtûk çap kirine. Em bêjin ku yên tirkî jî divê rojekê bi kurdî bên çapkirin û derbas bibin.
Weşanxaneya Lîs bi pirtûka Refîq Hilmî ya bi navê Yadaşt vê hewildana ronîkirina me didomîne. Weşanxaneyê berî biha jî bi weşandina çend pirtûkên di vî warî de xizmet kiribû.
Pirtûka navborî ji bîranînên Refîq Hilmî pêk tê, ku bêhtir der barê Kurdistana Başûr de ye.
Hilmî der barê dema Şêx Mehmûd de çavkaniyeke sereke pêşkêşî me kiriye ku bîra me ronî dike. Di dîrokê de jixwe çavkaniya herî mezin û bi îtibar ew ku ji aliyê nivîskarekî wisa ve hatibe nivîsandin ku bixwe dîtyar û şahidê dema navborî ye. Piştre dor tê ser dîroknûsên ku der barê demê de bi çavkanî û belge nivîsandine. Mijarên ku di wê demê de her kes meraq dike û hêjayî xwendinê ne, têkiliyên navbera kurdan û hêzên din de ne. Mînak têkiliyên navbera Şêx Mehmûd û îngilizan de mijarek bi serê xwe ye. Piştre jî têkiliyên navbera Şêx Mehmûd û tirkan de ye. Di wan deman de çi bûyer bûn, têkiliyên dewletan çi bandor li ser kurdan kirin, kurdan li hember bûyeran çi kirin, çawa helwest nîşan dan, kurdan çi nenirxandin û çi derfet ji dest berdan. Carinan nivîskar nîne ziman jî xwendevan têra xwe ji bûyerên hatine nivîsandin û tiştên hatine gotin encamê derdixe.
Berhemên bi vî rengî mirov jê sûdê wergirin di soranî de hebin jî, her tim mirov wisa ne bi şens e ku kesekî wekî Ziya Avci li kurmancî wergerîne û mirov pê xwe bigihîne çavkaniyên bi vî rengî sereke.
Yadaşt yek ji wan pirtûkan e ku di pirtûkxaneya Dîroka Kurdan de dê her dem cihê xwe yê girîng bigire û divê mirov bi baldarî bixwîne.[1]

Taybetmendiyên babetê

Kategorîya Naverokê: Danasîna pirtûkan | Cureya belgeyê: Zimanî yekem | Ziman - Şêwezar: Kurdî Kurmancî Bakûr - T. Latîn | Bajêr: Stembol | Welat- Herêm: Kurdistan | Tirkiya |
Dîroka weşanê: 07-03-2022

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
07-03-2022	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Çarenivîsa Şêx Mehmûd piştî şerê Pêncuwên ê sala 1927an	کورتەباس	Kurmancî	
Ji bo piştgiriya Rojava, şandeyek ji Bakur serdana Başûrê Kurdistanê kir	کورتەباس	Kurmancî	
Pêwendiya Nariyê helbestvan û Şêx Mehmûdê Melik	کورتەباس	Kurmancî	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Çavkanî - Jêder
[1] Mallper | Kurmancî | krd.riataza.com

Demê tumarkirinê: 12-03-2022

Navê afirîner: Raper Usman Uzêrî

هەورامی

پۆل: کورتەباس
بابەت: 147
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلێ میللەتو کوردینە
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260726214422696712

پاگاو شێخ مەحمووڎی دلێ میللەتو کوردینە
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
کۆکس ڕازی بی بە گێڵنایۆ شێخ مەحمووڎی و نیارەیش پێسە پارزگارو سلێمانی. هەم ڕۆ 20 مانگەو کانوونی دوەمی ساڵەو 1922 کۆکس ڕازی بی بە بانگنامێوە هامبەشێ میانو ئینگلیزی و ئێراق کە ڕا بە حکومەتی کوردی مەڎۆن گەر بتاوان دەسووریۆ بنیارە و سەرو مەرزەکانو میانیشان ڕێکێ بگنان. کۆکس مەزانێ چەنی ناسەقامگیری ناوچەکەی و پانەی کە کۆمەڵێ کوردێ فرێ و مەحاڵەن کە بتاوان بیاوان بە چارەسەرێ. چەنی گێڵایۆش، شێخ مەحمووڎ دەسش کەرد بە ئەشناسای وێش پێسە پاڎشاو شانشینو کوردەسانی. شێخ مەحمووڎ ڕێککۆتەکەیش چەنی ئینگلیزەکانی ڕەڎ کەردۆ و دەسش کەرد بە مەرزنارەی هامپێمانیەتێ چەنی تورکەکانی دڎو ئینگلیزەکانی. کۆکس دەرکش پا بارەیە کەرد و ساڵەو 1923 هەر داواکارێ کوردەکانیش دلێ حکومەتی ئێراقینە ڕەڎە کەردۆ و وەرنیارەکەش پەی دۆڵەتێوە سەربەوێ کێشتۆ. سێخ مەحمووڎ ساڵەو 1924 تاکو ساڵەو 1932 بەشداریش جە بەرپرایەکانو دژو ئینگلیزەکانی کەرد، چا ساڵێنە کاتێ هێزی عاسمانی شاهانەی و ئێراقییە فێرکرێێکێ بەریتانیای تاواشان دیسان شێخ مەحمووڎی دەسگیر بکەراوە و دەربەدەرش بکەراوە پەی پانیشتو ئێراقی.
حکومەتو ئینگلیزی پێسە کاری وەڵینەیش قەڎ تاکو سەر پەشتەو هیچ لایێ یام حکومەتێش نەگێرتێنە، ئانەی کە سیاسەتو ئاڎیش دیاری کەردەن تەنیا مەسڵەحەتی مادی بییەن، چکۆ قازانجش فرە بیەبۆ، چاگە بییەن، ئێتر مەسەلێ پێمانی و قسەکەردەی و دروەدای لاو ئاڎیۆ چێوێ نەبییەن. پەوکەی وەڵتەر پێمانو مەرزنارەی حکومەتێوە کوردیش دلێ پانیشتو کوردەسانینە قەرار دان، بەڵام دماتەر کە زانانش مەسڵەحەتش ئینا دلێ حکومەتی ئێراقینەو دەسکۆتەکێش چاگە فرەتەرێنێ، لاشدانۆ پۆلارەو بەبێ مدرای پەشتەو کوردیش چۆڵە کەردێنە، نەک هەر ئانە ، بەڵکووم زیاتەر جە حکومەتی ئێراق مالانش شۆڕشو کوردیرەو چەک و تفاق جەنگیش یاونان دەسو حکومەتو ئێراقی. شێخ مەحمووڎش دەسگیر کەردەن و دوورش وستەنۆ پەی هیندستانی. بە توپ و باڵەپڕێ مالانش ناوچە کوردنشینەکارە، ئاوارێش کەردێنێ و باخ و زەرعاتش سۆچنێنێ، بەبێ گۆشدای بە یاسا میاندۆڵەتیەکانی و مافو مرۆڤی و کوشتەی ژەن و زارۆڵا.
هێزو دژمەنی و هێزو چەکدارەکانو شێخ مەحمووڎی ناهامسەنگ بێ، درێژەدای بە جەنگی تەنیا بە زەرەرو کوردی مەرییوە، پەوکەی شێخ مەحمووڎ بە ناچاری داواو ئاشتیش کەرد و مانگەو ئایاری ساڵەو 1932 پەی پانیشتو ئێراقی دوور وزیاوە و ساڵەو 1941 تاواش بگێڵووە پەی دلێ دەگاو بنەیانەکەیش و تا کۆتایی تەمەنیش چاگە مەنۆ.
دماجار شێخ مەحمووڎی بەرزنجی ساڵەو 1956 کۆچی دماییش کەرد. تاکو ئارۆیچ نامێش هەر ئینا دلێ کەسە کۆششکار و قارەمانەکا میللەتو کوردینە. قارەمانێ کە گیانو وێش بەخشان پەی سەروەری میللەتەکەیش، پەی ئانەی خەڵکو کوردی چێرو ستەم و زۆڵمو داگیرکارانە بەربارۆن. بنەیانەو شێخ مەحمووڎی دلێ میللەتو کوردینە قەدرێ گۆرەشان هەن، پانەی کە وەرێنێ ئایینی و ئیمانداریشان هەن و هەم دلێ ژڵێوەی رزگاری کوردینە دۆرێ گران و گۆرەشان گێڵنان کە ئینکاری نمەکریۆ. پایە ئایینیەکەش بنچینەش سەرو پیا گۆرە و پاکەکانو بەرزنجی مەرزیانەرە، شێخ مارفی نۆدێ کە بابا گۆرەو شێخیەن کەسێ نامڎار و زانا و عاریفێ گۆرەو کوردی و شارو

سلێمانیەن. [1]

تایبەتمەنییی تۆماری
کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەگڵێ: بیاریۍ(هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |
ڕێکۆتو ۋەڵاکەرڎەی: 2026-07-27
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
حۆڵی تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سریٚ	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-26
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: کوڵەباس
بابەتە: 148
حۆڵی تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260727170325696810
حۆڵی تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
دمای مەرزنارەی حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎی، دمای کەمتەر جە مانگێ نامێ حوکومداریەکەیش فارِا و نازنامو مەلیکو کورڎەسانیش پەی وێش نیارە، دماتەر دەسش کەرد بە پروژەو ئاوەڎانکەردەیۆ شارە کوردیەکانی، هەم ئالاو کورڎەسانی بەرزە کریاوە کە پێکئامێپێ جە (مانگێوە سورێ و پارچێوە سۆزی و چەنی تاجێوە ڕەنگاوڕەنگێ سەرو ئالاکێوە). هەر دوە حکومەتەکانو ئێراق و بەریتانی بەیاناْمێوەشان وەڵاکەردۆ کە دلێشەنە یاوناشا دڎانێ مەنیان بە مافو کوردی و حکومەتەکەیشەرە دلێ چوارچێوەو دۆڵەتی ئێراقینە.
نامێ شالیارەکانو حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎی:
1- شێخ قاڎرو شێخ حەسەنی _ سوپاسالار.
2- شێخ حەمەغەریب _ شالیارو دلێ.
3- عەبدولکەریمو عەلەکەی _ شالیارو دارایی.
4- مستەفا پاشاو یامولکی _ شالیارو مەعاریفی.
5- شێخ عەلی ئەفەنیی قەرەداغی _ شالیارو داڎ و شەریعەتی.
6- ئەحمەڎ بەگو فەتاح بەگی _ ڕاوەبەرو گومورگی.
7- سەیڎ ئەحمەڎ بەرزنجی _ ڕاوەبەرو ئاساییشی گردین.
شایانو باسیەن ئەچا ماوە کەمەنە کە مستەفا پاڎشا شالیارو پەروەردەی بییەن، سەرەڕاو نەبییەی داهاتی و کەمی مامۆسایا، مستەفا پاشا تاوانش دوێ وانگێ سەرەتایێ و میانێ و ئاماڎەیێ (مەحمودییە) و (قادرییە) دلێ شارو سلێمانینە بمەرزنۆرە.
حۆلدای پەی کوشتەی شێخ مەحمووڎی:
گەرچی دلێ مانگەو حوزێرانی ساڵەو 1925 حکومەتو ئێراقی دلێ تەنگوچەڵەمێوە حکومەتیرە مەویەرێ، یاسین هاشمی وازئاردەیش پێشکەش کەرد و شالیارگاکەش مەوراْ و شالیارگایێ تەر چێرو تەکلیفو مەلیک فەیسەڵینە بە سەرداریەتی عەبدولموحسین سەعدونی تەشکیل مەکریێ، بەڵام دیارەن ئێ قۆمیێ کارشان ئەچا قەرارەیە نەکەردەن کە ئەنجومەنو شالیارا سەرو داواو مەندوبی سامی دەسشۆ بێ.
ئەنجومەنو شالیارانو ئێراقی بڕیارێوەش بەرشنییە پەی کوشتەی هەریۆ جە شێخ مەحموڎی و کەریمو فەتاح بەگی و سابیری کورێش. مەبلەغێ زەڕش دیاری کەرد پەی گێرتەیشان یام کوشتەیشان.
هەرچن مەندوبی سامی و حکومەتو ئێراقی ئا مەبلەغە زەڕە فرەشان نیارە پەی هەر کەسێ کە بتاوۆن شێخ مەحمووڎی و کەسە نزیکەکاش بکوشۆن، بەڵام هیچ کەسێشان دەس نەکۆت کە ئا خیانەتە گۆرەیە بکەرۆن.
ناچارێ دەسەڵاتدارانو ئینگلیزی پەی شێوناى نام و نامبانگو شێخ مەحمووڎی و زڕنای نامێ وێش و شۆنکۆتەکانیش، هۆتەرێوە پاگەنێ فراوانەش دەسپەنە کەردە. پێ هەرمانێچشا نەتاواشان هیچ ببەساوە، ناچارێ دەسشان بەرد پەی وشک کەردەی سەرچەمەی دارایێ حکومەتەکەو شێخی و کەم کەردەیۆ دەرامەتەکەیش، چوونکی شێخ مەحمووڎ وەرپەرسو پێڎا کەردەی ژیوای وێش و بنەیانەکەیش و تەمامو چەکدارەکانیش بییەن، نە هیچ دۆڵەتێوە بییەن یاردی داراییش بڎۆن و نە وێچش دەزگایێ دارایش بیێنە کە پەشتیش پەنە ببەسون. سەرچەمەو دەرامەتیش تەنیا دلێ ئا موڵکانە بییەن کە جە زەمین و زارو دەگایەکانو وێش و ئا باج و خەراجێ کە دلێ نیشتەجایا دەگایەکانی و خێڵە کۆچەریەکانە گێرش کەردەنۆ. هەر پەوکەی پەی

بنبڕ کەردەی ژڵبوەکەی، حکومەتو ئێراق و ئینگلیز ڕاوشۆنو وشک کەردەی سەرچەمەو دەرامەت و داراێی حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎیشان نیارە. جە لایێوە بە دەسملەرەگێرتەی گردو مۆڵکەکانو وێش و کوڕەکانیش و هامسەکانیش و واڵەکێش و لاێ تەریچۆ بە ڕاگیری کەردەی جە گلێر کەردەیۆ باج و سەرانەی. واتا گەرەکشان پێ دەس بنیا بینەقاقاشان و بە شێنەێ نابوتێشان بکەران. [1]

تایبەتمەنییێ تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۊەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکڵێ: بێیارێ (هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |

ڕێکۆتو ۊەڵاکەرڎەی: 2026-07-27

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
مەلامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ

[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید

کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-27

نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: کوڵەباس
بابەتە: 149
داوازیەکۍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ
20260728193324697042=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=5
داوازیەکۍ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
شێخ مەحمووڎی حەفیڎ یاڎەوەرییش کیانا پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎا و چن داوازیێش دلێنە نویسیێبێنۍ پەی گەلو کوردی، کە ئینۍ بێنۍ:
1- ئەرەمەرزنای وڵاتێوە کوردی جە زاخووە تاکو پەشتەو خانەقینی و هیچ عەرەبێ نە سەربازێ نە مەدەنیێ چی یاگانە نەمەنۆن.
2- ئی ناوچە، واتا کوردەسان جە ئەقوامو چێرو چەمڎاری بەریتانیاینە بۆن تاکو کۆمەڵو ئەقوامی (عصبە الامم) بڕیارێوەش سەر مڎۆن.
3- ئازاڎ کەردەی ئا کەسا بەهۆ (جەنگو وەربەرەو سەراو سلێمانی) گێرێێنۍ و دووری وزیێنێ.
4- هەر ئەفسەرو فەرمانبەرێوە کورد دلێ وڵاتو عەبەسانینە هەن بکیانیۆوە پەی کوردەسانی.
واتە و واچو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی جە خورماڵ:
مەندوبێ سامی، سێر هێنری دوبس، بە مەڵامەتو نەوەشی یام وێ نەوەش وستەی نەلا. جیاتی ئاڎی کۆرنوالیس کە ئا دەمە موستەشارو شالیارگاو دلێنەو حکومەتو ئێراقی بێ. ڕۆ 9 مانگەو 10 ساڵەو 1926 لوا پەی نزیکو خورماڵێ پەی دیڎەی شێخ مەحمووڎی. شێخ مەحمووڎ چەنی وێش هەردوە دیلەکێش ئاردێبێنۍ بە سڵامەتی ڕادەسو کۆرنوالیسیش کەردێ. ماوەو چن دەمئەژمارێ واتە و واچشان کەرد، داوازیەکۍ شێخ مەحمووڎی دوێ نۆعێ بێنۍ: بڕێشان تایبەتێ بێنۍ، پەیوەنیێشان بە گێڵنایۆ ماڵ و موڵکەکانو وێش و بە چۆڵکەردەی پێنجوێنیوە بێ، پەی ئانەی چاگە بنیشۆرە. بڕێچشان عامێ بێنۍ، پەیوەنیێشان بە مافو نەتەوەیێ کوردیوە بێنۍ. شێخ مەحمووڎ داواش کەرد حکومەتێوە کوردی سەربەوێ چێرو ئینتیدابو بەریتانیاینە بمەرزیۆرە.
کۆرنوالیس بەبێ شەرم بە شێخ مەحمووڎیش وات کە مەسەلێ حکومەتی کوردی بابەتو باسی نییەن. پەی ئانەی واز جە وێش باران و موڵک و ماڵەکەیش بگێڵناوە، مەشۆم دەس نەنیۆنە دلێ هەرمان و کاری سیاسیوە.
شێخ مەحمووڎ چن نامێوەش پەی موفەتیشو ئیدارەو سلێمانی، مەندوبێ سامی بەریتانی جە ئێراق، کۆمەڵەو گەلانی نویستێ. داواش وەنەکەردێ کە حکومەتو ئێراقی جە زاخووە هەتا خانەقین چۆڵ بکەرۆن و دۆڵەتێوە کوردی سەربەوێ چێرو ئینتیدابێ بەریتانینە یام هەر یۆ جە دۆڵەتە گۆرەکانینە وەش بکریۆن. کاربەدەسانو بەریتانیای فرە بە تێی لوێ گژێ داواکێ شێخ مەحمووڎیرە. دلێ زنجیرێ جەنگ و پۆرەماڵایارە کە دماییشان دلێ دەگاو ئاوباریکینە بێ، بە مەرپای و وبدایدەسۆی شێخ مەحمووڎی کۆتاییش ئاما. بە مەڵامەتو ناوەراوەری هێزەکاوە ساڵەو 1931 جارێتەر دەسگیر کریاوە و بە دەسبەسەری و قۆڵبەسی بریا پەی بەغڎای. تاکو ساڵەو 1941 کاتو جەنگەکەو ڕەشیڎ عالی گەیلانینە دژو بەریتانیای وێش دلێ ژیوای دەسەسەری بەغڎاینە ڕزگار کەرد و لوا پەی دلێ دەگاو داریکەلی مەرزو ناحیەو بازیانی نیشتەرە.
ڕۆنامەوانی جە سەردەمو حوکومڕانی شێخ مەحمووڎی بەرزنجینە:
ئەچا ماوە کەمەو حوکومڕانینە شێخ مەحمووڎ دەسگیرۆیی کاری ڕۆنامەوانیش کەردەن، تاوانش سەرو بارو سەختو زروفەکەی یەرێ ڕۆنامێ جە یەرێ کاتێ جیاوازێنە بەربشنۆن. هەرچن باری دارایی حکومەتەکەیش و باری سیاسی ناوچەکەی فرە ڕاگێر بییەن، بەڵام ئا ڕاگیرێ نەتاوانشان شێخ مەحمووڎی سەرد بکەراوەو زانانش کە ڕۆنامە پەی حکومەتی و پەی یاونای دەنگو خەڵکی بە دنیێ ئێژاتەرین کارێ بییەن.
ڕۆ کوردەسانی، کە ژمارە 1 تاریخو 15 تشرینو دوەمی ساڵەو 1922 بەرشییەن، دما ژمارەش 3 مارسی ساڵەو

1923 بەرشییەن، کە زوانحاڵو حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎی بییەن. بە مەڵامەتو پەلاماردای و هۆتەرەکەردەی زەمینی پەی سەرو شارو سلێمانی مدرێنێ. ساحێب ئیمتیازو ئی حۆتەنامەیە عەلی کەمال بییەن. [1]

تایبەتمەنییی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۆەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکێ: بێیاری (هۆرامان) | پاۆە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |

ڕێکۆتو ۆەڵاکەرڎەی: 29-07-2026

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-29	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ

[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید

کاتو تۆمارکەرڎەی: 28-07-2026

نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پێڕە: کوڵەباس
بابەتە: 150
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پەوەنیی میانو شێخ مەحمووڈی و ئینگلیزی
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260726215914696714

دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پەوەنیی میانو شێخ مەحمووڈی و ئینگلیزی
نویستەی و ئاماڈەکەرڈەی: ئەسعەد ڕەشید
ستیڤن لۆنگریک، دلێ کتێبەکەیشەنە، ئێراق جە 1900_1950 جە بارەو فەرمانڕەوایی شێخ مەحمووڈیوە ماچۆ: (دەسەڵاتی فەرمانڕەوایی شێخ مەحمووڈی ناوچەکانو هەڵەبجە و سلێمانی تاکو مەیاوۆ ڕەواندزش گێرتۆ پەی ماوێچ کویە و ناوچەکانیچش سەر بە میرایەتی شێخ مەحمووڈی بێنێ و بە دەیان سەرخێڵێ کوردی لوێنە پاڵش و زوانی کوردی بێ بە زوانی ڕەسمی میریەکەیش و فەرمانبەرێش جە کوردێ ترازیا کەسێ تەرێ نەبێنێ. ئی هەنگامێ بەریتانیایە دوێ گرفتێش دماو وێش جیائاستێ کە تاکو ئیسەیچ گەلو کوردی جە ئێراقەنە دەسشاوە گیرش واردەن.
گرفتی یەکەم: ئینگلیز وڵاتێوەش بەنامێ کورڈەسانیوە ئەشناسا، بەڵام مەرزی جوگرافیی ئا کوردەسانەیە کۆگەن؟
ئا وەختە هیچ دۆڵەتێوە، یام حکومەتێوە یام دام و دەزگێوە هەڵای بە نامێ ئێراقیوە نەبێ، نەمەرزیابێرە. ئێراق پانیشتش پەنە واچیێ، بەشێوەش سەر بە ویلایەتو موسڵی و بەشێ تەرش سەر بە ویلایەتو بەغڈای بێ. ئینگلیز شێخ مەحمووڈش بە حوکومڈارو کورڈەسانی وارینی ئەشناسا، بەڵام مەرزی جوگرافیش دیاری نەکەرد. شێخ مەحمووڈ جە سلێمانی و ناوچەکانو چواردۆریشەنە مەنۆ، دەسەڵاتی حوکومڕانیش نەیاوا هۆلێر و بادینان و گەرمیان.
گرفتی دوەم: ئینگلیز مافو گەلو کوردیش سەرو بنچینەو حوکومدار و حوکومداریەتی ئەشناسا، بەڵام حوکومدار و حوکومداریەتی چێشەن و تاریفی قانونی و سیاسی و ڕاوەبەری ئی دەمواچێ چێشەن؟
ئینگلیز ئی واچە نائاشنێشە ئاردێنە وەر. جە کاتێنە دەمواچێوە چا بابەتێ دلێ قانونی دەسوری عوسمانی یام ئینگلیزینە نەبێ.
ئی دوە گرفتە کە یێ بە هۆ تێکشیەی پەوەنیی شێخ مەحمووڈی و ئینگلیزی و هۆرگیسنای جەنگ و جەڵەبەی. دماتەر دلێ گردو واتە و واچەکانو کوردی و حکومەتی ئێراقینە ڕەنگەشان داوە. مەرزی جوگرافی کوردەسانی کۆگەن و مافەکانو نەتەوەو کوردی دلێ ئێراقینە، تەنیا ڕۆشنویری و ڕاوەبەرین، ئۆتونومین، فیدراڵین. یام کۆنفیدراڵین، بە دیارینەکریایی مەنۆ.
هەم ئا کاتە پەوەنیی دۆسانەی میانو بەریتانیا و فەرمانڕەوایی شێخ مەحمووڈی تەمەنش درێژ نەبێ، ناکۆکیە کێ سەرشان هۆرداوە بە تاییبەتت دمای فاڕایۆ مێجەر نۆئێلی و مەرزنارەی مێجەرسۆنی یاگێشەنە پێسە ڕاواچکاری حوکومداری کورڈەسانی. ناکۆکیە کێ تێ یێ ئاڈیچ کاتێ کە مێجەرسۆن دەسش کەرد بە نیایۆ ئاژاولا و فێڵ و تەڵەکا دژو شێخ مەحمووڈی و حۆلدای پەی ئەسای لاگیرەکاش و پێمانو ئاغاکان و دەسەڵاتدارە کوردەکانی دژو شێخ مەحمووڈی.
هەر پەوکەی شێخ مەحمووڈ یاوانە کە بەریتانیا بە دڵ چەنی کوردی نیەن و وردە وردە جە پێمان و وەعدەکاش کە بە کوریش دێبێنێ پاکشێ مەکەرۆن، ڕۆ 21 مانگەو مایسی ساڵەو 1919 سەربەوییی دەسەڵاتەکەیش بانگدا و مەحمووڈ خانو دزڵێ کە کەسایەتێ بەهێزو ناوچەو هۆرامانی بێ شێخ داواو هامکاریش وەنە مەکەرۆن پەی ڕووبەڕوو بیەیۆ سوپاو ئینگلیزی، ئاڈیچ بە سوپاکێشۆ مێ و هامکاری شێخ مەحمووڈی مەکەرۆن و سوپاو ئینگلیزی مەمارۆ و سلێمانی ڕزگار مەکەرۆن چێرو دەسا ئینگلیزەکانە. ئینگلیزەکا جە سلێمانی و ناوچەکانو چواردۆریشەنە مزناوە و بەشێوە جە ئەفسەرەکانو ئینگلیزی بەدیل مەگێران. پێسە

مەزانمی مەحمووڎ خانو دزلێی سەردارێوە ئازا و چەمنەتەرسو ناوچەو هۆرامانی، کە پەی ماویٚ فرەی دەسەڵاتش ملو بەشیٚ جە ناوچەکەیرە بییەن و ناستەنش دژمەن پا بنۆ دلٍی ناوچەکەی. [1]

تایبەتمەنیی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکڵێ: بیاریٚ (هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |
ڕێکۆتو ۋەڵاکەرڎەی: 2026-07-27
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
حۆڵی تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سریٚ	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپیدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-26
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: ژیواینامە
بابەتە: 151
شێخ مەحمودی حەفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20240216232129552949

نامی: مەحمود
نازنام: حەفید
نامۆ تاتەی: شێخ سەعید
ساڵۆ پێدابییەی: 1878ز
ڕۆ مەرڎەی: 09-10-1956
یاگۆ پێدابیەی: سلێمانی
یاگۆ مەرڎەی: موسڵ

ژیۊاینامە
شێخ مەحموڎی حەفید، کوڕو شێخ سەعیدو حەفیدیەن، شێخ زادەن و ملوەو سەرو زانای نامڎار و گۆرەی شێخ مارفی نۆدێ، تاتەش دلێ شارو موسڵینە بە پیلانێ نامەردانێ کوشیان، دمای ئاڎی شێخ مەحموڎی کوڕش درێژەش بە ڕاکێش دان و کۆشش کەردەن پەی ڕزگاری میللەتو کوردی.
شێخ دلێ بنەیانێ سۆفی تەریقەتو قادرینە سەر بە شێخەکانو بەرزنجەی ئامان دنیاوە، تاریخ شاهێڎەن سەرو ئا کۆششا کە شێخ مەحمووڎی دێنێ پەی ڕزگاری کوردەسانی و ئەرەمەزنای دۆڵەتی کوردی. شێخ مەحمووڎ هیچ وەخت سنوورو دۆڵەتێ وەرتەسکی گولانەی نەبییەن مەژکشەنە، بەڵکوم ئاڎ ئاوات و ئاکارش پەی سنوورێ فراوانی و دۆڵەتێ گۆرەی بییەن پەی کوردەکا، هیچ وەخت مامەڵەش بە داواکاریەکاش نەکەردەن، پاگیریش کەردەن، پاش گێرتەنەرە سەرو مافە نیشتیمانی و فەرهەنگی و کەلتووریەکا میللەتو کوردی.
گەر سەرنجە بڎەیمێ شێعرەکا شێخی نەمری، ئا ڕاسیەیە مەوینمێ کە باسمان کەردێ، ئاڎ وێش وێنامەکەرۆن بە فەرهادی کۆهکەن پەی بێستونی مانیعی ئامالو کوردان دەس و برد مەکەرۆن.
فەرهادی قەومی کوردم و فەریادی کورد ئەکەم

دوژمن بە کوتکی کاوە وەکوو شووشە ورد ئەکەم
بۆ بێستوونی مانیعی ئامالی کوردەکان
وەک کۆهکەن بە عەزمی مەتین دەستوبرد ئەکەم
یا کەشتی کورد ئەبەمە ساحیلی نەجات
یا ڕۆحی خۆم و ئالی پەیامبەر بە پرد ئەکەم
مەحموودی فیکرەتم ئەخەمە دووی ئەیازی کورد
یا کەسبی وەسڵی میللییەت و نەیلی کورد ئەکەم
من کوردم و بە کوردی ئەڵێم و بڕایەوە
زیللەت نەما سەعادەتی کوردان گەڕایەوە.
شێخ مەحمووڎ تەمەنو لاوینە دەسش کەردەن بە ۋانای دەرسە شەرعیەکا، هەر دلێ مزگیەکانە فێرو زوانەکانو عەرەبی و فارسی و تورکی بێیەن.
ساڵەو (1914ز) سوپاو کوردی کە ژمارەشان یەری هەزار سەربازێ بیێنێ، بە سەرداری شێخ مەحمووڎی لوێنێ پەی شارو بەصرەی، چاگە دژو ئینگلیزەکا گژێنێ، ئەچا جەنگەنە شێخ زامڎار کریان و گێڵانۆ پەی سلێمانی.
چنیین پارچە شێعری سەرو ئازایی شێخ مەحموڎی و سوپاکێشەرە بە زوانی عەرەبی واچیێنێ، کە ئانەیە نیشانە مڎۆن کە هێزو کوردی چ مەردانە و ئازایانە وەراوەر بە داگیرکارە ئینگلیزەکا گژیان.
وەختێ هەواڵش پەنە مەیاوۆ کە هێزەکێ ڕووسییای جە کوردەسانو ئێرانی دەستدرێژی مەکەران سەرو ماڵ و موڵکو کوردەکا، چەنی کۆمەڵێ جە سەرخێڵەکا ئا وەختەیە جەنگێیان دژو ڕووسییەکا، ئا جەنگ و قارەمانییە دلێ ناوچەکانو هۆرامان و پێنجوێن و مەریوانی بێیەن، پارێزگارییشان جە کوردی کەردەن.
دمای جەنگی جەهانی یەکەمی و مەڕپای عوسمانییەکا، دەسەڵاتو عوسمانییەکان لاواز بییەن، ئینگلیزەکێ شارو بەغڎایشان داگیر کەردەن، هەر پۆکەی ساڵەو (1919ز) شێخ مەحمووڎ سەربەۋێی کوردەسانیش بانگدان. یەکەمین حکومەتی کوردیش مەرزنانەرەو وێچش بە مەلیکو کوردەسانی هۆرچنێیەن، داواش جە عەلی پاشاو ئاو وەختەو سوڵتانی عوسمانییەکان کەردەن جە وەراوەرو دڎانپاپۆرەی بە حکومەتەکەیش، سوپاو کوردی مەبۆن بە لایەنگیرو عوسمانییەکان دلێ جەنگو دژ بە ئینگلیزەکان، بەڵام دیارەن عوسمانییەکێ داواکێ مەلیکو کوردەسانیشان قبوولە نەکەردێنە. دماتەر ئینگلیزەکێ داواشان چەنەکەرد کە هامپەیمان بۆن چەنیشان، بەڵام شێخ مەحمووڎ داگیرکاری ئینگلیزەکاش ڕەڎکەردەنۆو ناستەنش بەیان دلێخاکو کوردەسانی تاکو ئا وەختە جەنگو دەربەندی بازیانی ڕووەشداو چا جەنگەنە کومەڵێ ڕۆڵێ کوردی شەهیڎێ بیێنێ و شکەستشان بە شێخ مەحمووڎی ئاردەن. ئەچا جەنگە تاریخیەنە شێخ بە زامڎاری گێریان و ڕەوانەو شارو بەغڎایشان کەردەن.
شێخ مەحمووڎ ئەرەمەرزنو یەکەمین حکومەتی کوردین، ساڵەو (1918ز) کاروبارو شارو سلێمانی مەگێرۆدەس و مانگەو مایسی ساڵەو (1919ز) دلێ نەبەردێ گۆرەینە جە دەربەندی بازیان دژو ئینگلیزەکا، شێخ بە زامڎاری کۆتەن دەسو ئینگلیزەکاو دلێ داڎگایێ کارتۆنینە حوکمو قەنارەیش دریان.
بەڵام چێرو فشارو ڕاو خەڵکینەو جە تەرسەو وەرپابێیەی شۆڕشێ گۆرەی، ئا حوکمە فارپا پەی حوکمێ (10) ساڵ زینانی و شێخ مەحمووڎشان دوورۋستەو پەی هیندستانی. ماوەو یەری ساڵا دوورۋستەی شێخ مەحمووڎی بی بە هۆکارو ئانەی بار و زروفو کوردەسانی و ناوچەکەی ئاڵۆز بۆن، پۆکەی ساڵەو (1922ز) ڕاش پەنەدریا بگێڵۆوە پەی کوردەسانی و هەر ئا ساڵێ شێخی نەمر جە سلێمانی حکومەتو کوردەسانیش مەزرنارە، گردو تەواناکانو وێش تەرخان کەرد پەی پتەوکەردەی ئا حکومەتەیە.
شێخ مەحمووڎ ئومێڎ مەوازی کوردەسانی بنیاڎ بنیۆن، هەر پێسە تارێخنووس (کێڤن مەکیرمان) نوویستەنش: (ڕاپەڕینەکێ بەردەوامی بێنێ تاکوو ئا وەختە مەحمووڎ دلێ جەنگینە زامڎار کریا، کە سەرو ڕاو

میانو کەرکووک و سلێمانی ڕوەشدا. شێخ مەحمووڎ بە دەسو هێزەکانو بەریتانیای دەستگیرکریا و سزاو قەنارەدایش سەرەرە سەپیا، بەڵام دماتەر دلۍ قەڵێوە بەریتانیای جە لاهۆر زینانی کریا)، شێخ مەحمووڎ تاکو ساڵەو (1922ز) جە هیندستان مەنۆ.

شۆڕشەکەو شێخی حەفیدی پێسە تەمامو شۆڕشەکا کوردی بۍ ئاکام مەن، جیۆپۆلەتیکو کوردەسانی و بەشبێیەی میللەتو کوردی ملو چنیین خێڵ و عەشرەتیرەو یۆ نەگێرتەیشان هۆکاری ئا شکەست و نەهامەتیا بیێنۍ.[1]

تایبەتمەنییۍ تۆماری

ئایینۍ و ئایینزێ: موسڵمان - سوننە | ئاراسەی ڕامیاریی: نەتەوەیی | زینان: زینانو موسڵی | جۆرو وەنەی: ئایینیی (کۆڵێجو شەریعەی- حوجرە) | جۆرو کەسی: میر و سەرکرڎەو کورڎی | زۋان - بنەزۋان: کرمانجی مێیانیی - پیتۍ لاتینیی | شار و شارەکڵۍ (پێڎابێیەی): سلێمانییە | شار - شارەکڵە (یاگۆ مەرڎەی): بەغڎا | نیشتەنگا / یاگۆ ژیۋای: کورڎەسان | بۆخچێ: تارێخی کۆن | چە ژیۋاینە مەنەن؟: نەخێر | نەتەوە: کورڎ | مەڵامەتو مەرڎەی: پیلانگەری | وڵات - هەرێم (پێڎابێیەی): پانیشتو کورڎەسانی | وڵات - هەرێم (یاگۆ مەرڎەی): ئێراق | ڕەگەز: نێرە |

ڕۆ پێڎابێیەی: ~~00-00~~-1878

ڕۆ کۆچی دماییی: 09-10-1956

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1878-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1956-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1956-10-09	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
بیرەوەری قارەمانی کورد شێخ مەحموود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
بەهێ خان	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
بەهێ خان	ژیاننامە	کرمانجی	
پادشاهی کوردستان	کورتەباس	فارسی	

پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
تۆ قەڵەمت بە دەستەوەیە، قەڵەم لە شیر بە بڕشترە!	کلتوور - گاڵتەوگەپ	کوردیی ناوەڕاست	
چەند ڕاستی یەک دەربارەی مۆرکردنی ڕێک کەوتننامەی ساڵی 1927 لە نێوان شێخ مەحموود و کاربەدەستاندا	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	
حقائقی بەسەرهاتی شێخ محمود لەپەنای ئیستقلالی کوردا	پەرتووکخانە	کوردیی ناوەڕاست	
حۆڵێ تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
داوازیەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎاڎ	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
سەردار ڕەشیدی ئەردەڵان و شێخ مەحمودی حەفید لە بیستەکانی سەدەی بیستەم	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شیخ محمود حفید	کارە هونەرییەکان	فارسی	
شێخ مەحمودی حەفید	کارە هونەرییەکان	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ دوو کوڕەکەی شێخ ڕەئوف و شێخ بابە عەلی لە شاری سلێمانی لە ساڵی 1923دا	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوماقوڵان و کەسایەتی هۆزە کوردەکان لە کفری، ساڵی 1922	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید و حاجی ئیبراهیم ئاغای خەفاف لە ساڵی 1955 لە شاری سلێمانی	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید، ساڵی 1942	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحموودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست	

شێخ مەحموودی بەرزنجی پسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی
شێخ مەحموودی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی
شێخ مەحموودی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سرێ	کورتەباس	هەورامی
گریانی شێخ مەحمودی حەفید و خیانەتی هاوەڵانی	ڤیدیۆ	کوردیی ناوەڕاست
لاپەڕەیەکی پرشنگداری سەردەمی شێخ مەحمود	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا شێخ مەحموود، مەلا مستەفای بارزانی و ئیدریس بارزانی بە خاک سپێردران	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
لەیادی نەمراندا: شێخ مەحمودی حەفید	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
لەیادی نەمراندا-شێخ مەحموودی حەفید قارەمانێکی بەوەفاو جگەرسۆز بوو	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی
نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێلسنی	کورتەباس	هەورامی
وەستانی شەڕ و ئومێدی گەشەکردنی سلێمانی	بەڵگەنامەکان	کوردیی ناوەڕاست
کۆترەکانی مەلیک مەحمود بۆچی یاخی بوون؟	کورتەباس	کوردیی ناوەڕاست

QR Code:

سەرچەمێ
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | ئاماژەکەرژەی کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید

کاتو تۆمارکەرژەی: 16-02-2024
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: کوڵەباس
بابەتە: 152
شێخ ئەحمەدۆ بارزانی و یاردیدای حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎی
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20240121213357545637

شێخ ئەحمەڎو بارزانی و یاردیدای حکومەتەکەو شێخ مەحمووڎی
ساڵەو (1919 ز) شێخ مەحموڎ پەی بەدەسئاوەردەی مافو گەلو کوردی شۆڕشش وەرپاکەرد، هەر ئەچاگۆ دۆڵەتی کوردیش مەرزنارەو ئەشناساش. شێخ ئەحمەڎو بارزانی بە نامێوە گردو هۆز و خێڵەکێش هاگاڎارێ کەردێ پەی یاردیدای شۆڕشەکەو شێخ مەحمووڎی، هەر میانو ئا گێیانە نیشتیمانیەینە هێزێ گۆرەش بە سەرداری مستەفا بارزانی ڕەوانەو سلێمانی کەرد.
مستەفا بارزانی دوێ قۆڵبوە هێزەکەش دابەش کەردو ڕوەو سلێمانی جووڵنێش، دمای ئانەی ڕانە توشوو چنێن ڕاگیراو کەمینا ئامێ، بەڵام هێزەکەشا یاوا سلێمانی، چەنی ئانەیچە هۆڵەکێشان بێ ئاکامێ مەنێ، چوونکوم ئینگلیزەکێ بە توپێ و تەیارێ بۆمباۋارانو دۆڵەتەکەو شێخ مەحمووڎیشا کەردو تێکشادا، شێخ مەحمووڎیچ بە زامڎاری دلێ دەربەنو بازیانی دیل کریاو بە قۆڵ بەسیایی کیاستشا پەی هیندستانی، دماتەر چڕو فشارو خەڵکینە ناچارێ بیێ شێخی گێڵناوە پەی سلێمانی.[1]

تایبەتمەنییی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: ۋەڵینە، تارێخ | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکێ: بێیاری (هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
پاگاو شێخ مەحمووڎی دلێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
حۆلێ تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە مایێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگارێ کوردەسانی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سرێ	کورتەباس	هەورامی	

مەڵامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی کورتەباس هەورامی

نامەکێ شێخ مەحموودی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی کورتەباس هەورامی

QR Code:

سەرچەمێ
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرڎەی: 21-01-2024
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: ژیواینامە
بابەتە: 153
شێخ سەعیدی حەفیڎ
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20240216183505552849

نامێ: شێخ سەعید
نازنام: حەفید
نامۆ تاتەی: محەمەڎە گولانە (بچکۆل)
ساڵۆ مەرڎەی: 1909ز
یاگۆ پێڎابیەی: سلێمانی
یاگۆ مەرڎەی: موسڵ
ژیۋاینامە
شێخ سەعیدی حەفید، کوڕو محەمەڎە بچکۆلەی کوڕو کاک ئەحمەڎی شێخیەن، سەردەمێنە ژیوان بۆشایێ سیاسیە باڵش کێشتەن ملو سلێمانی و کورڎەسانیرە، سەردەمو کۆتائامای ئەمارەتو بابانی، بەڵام شێخ سەعیڎ تاوانش یاگێ بابایش پەڕەبکەرۆوەو هەم پێسە دینداری و مەدرەسەی ئایینی و دەسەڵاتی ئایینی، هەم پێسە یاگە دەسی ڕامیاریش تاوانش بەشێ چا هاڵیگا سیاسی و ئایینیەیە پەڕ کەرۆوە.
شێخ سەعید دژ بە داگیرکاری دژە دینی ڕووسی کژیان، هامشانو عوسمانییەکا چەنی چەکدارەکاش بەشداری جەنگیش کەردەن، ئانەیچە مەڵامەتێ بییەن پەی ئانەی لاو عوسمانییەکاوە، زیاتەریچ سوڵتان عەبدولحەمیدیۆ قەدرێ فرەش گێریۆن.
ساڵەو (1898ز) شێخ سەعید چەنی شاندێ چن کەسی، سەردایێ ئەستەمبوڵیشان کەردەن، هامڕێکێش (شێخ مسەفاو نەقیب، پیرەمێردی شاعێر، وەفایێ شاعێر، سێ ئەحمەڎو خەنەقای، شێخ مەحمووڎی حەفید، چن کەسێ تەرێ) بیێنێ، چاگە سوڵتان عەبدولحەمیدی پیوایێ و مێمانداریێ خاسش کەردێنێ.
دمای بەرکۆتەی و ترۆق بیەی نەتەوە پەرەسە تورکەکا، بە دیاریکریایێ (ئیتیحادو تەرەقی)، شێخ سەعیڎ بە هۆکارو مدرامانە نیشتیمانییەکاش، دوور ۆزیانۆ پەی شارو موسڵی، ئەچاکەیچ وازشان چەنەناردەن و بە پیلانێ وەشکریێ ساڵەو (1909ز) هەر ئەچاگە شەهیدشان کەردەن.

ئەسعەد ڕەشید. [1]

تایبەتمەندییە تۆمارییەکان
ئایینی و ئایینزای: موسڵمان - سوننە | ئاراستەی ڕامیاریی: نەتەوەیی | ژیان: ژیانی موسڵی | جۆری وەفات: ئایینی (کۆلێجی شەریعە- حوجرە) | جۆری کەسی: ئایینی | نامبانگدار | زمان - زاراوە: کرمانجی ناوەڕاست - پیتی لاتینی | شار و شارۆچکەی (پێشابیەی): سلێمانییە | شار - شارەکۆن (باگی مەرگەی): موسڵ | نیشتەنگا / باگی ژیانی: کوردستان | چی ژیانی مەنەوە؟: نەخێر | میرنشین: بابان | نەتەوە: کورد | مەلامەتی مەرگەی: پیلانگەری | وڵات - هەرێم (پێشابیەی): باشووری کوردستان | وڵات - هەرێم (باگی مەرگەی): باشووری کوردستان | ڕەگەز: نێر |
ڕۆژی کۆچی دوایی: ~~00-00~~-1909

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1909-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمی
[1] تۆماری تایبەت بەی کوردیپێدیای | هەورامی | ئاماژەکەرژەی کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرژەی: 2024-02-16
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: ژیواینامە
بابەتە: 154
شێخ مارفی نۆدێ
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20240127203841547055

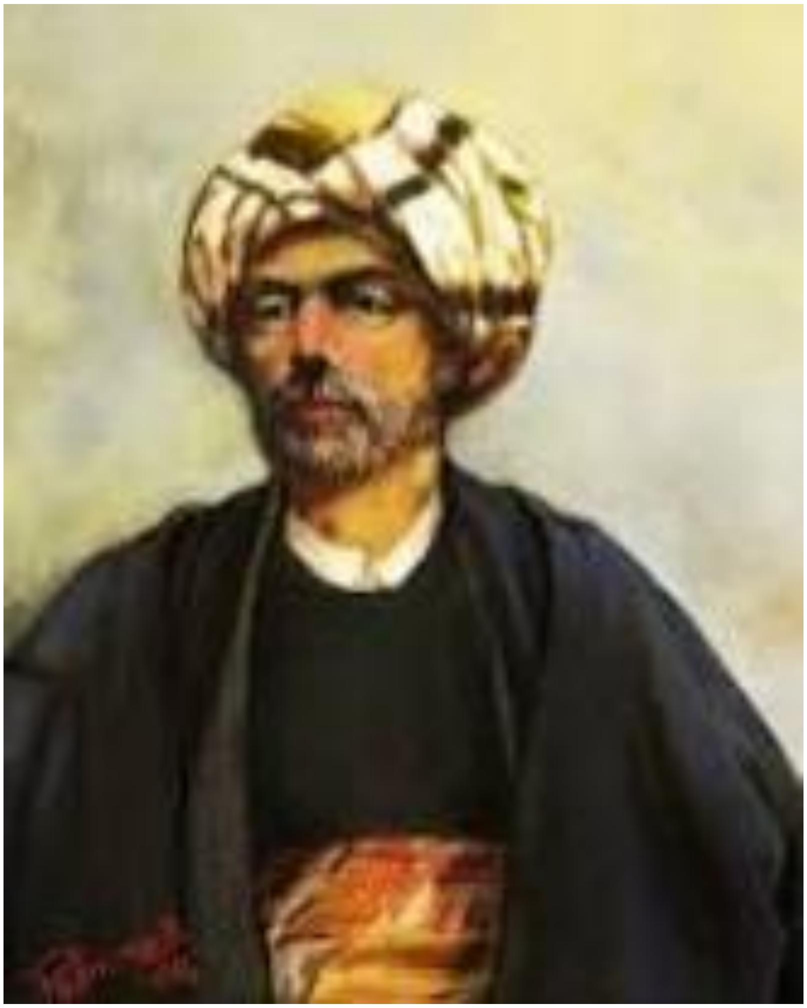

نامێ: سەییڎ موحەمەڎ
نازنام: مارف
نامێ تاتەی: سەییڎ مستەفا
ساڵەو پێڎابیەی: 1774ز
ساڵەو مەرڎەی: 1838ز
یاگێ پێڎابیەی: نۆدێ_ شارباژێڕ
یاگێ مەرڎەی: سلێمانی
ژیواینامە
شێخ مارفی نۆدێ، نامێش سەیڎ موحەمەڎ کوڕو سەیڎ موستەفا کوڕو سەیڎ ئەحمەڎی، بە سێزە پەشتێ ملۆوە سەرو سەیڎ عیسای بەرزنجی کوڕو بابا عەلی هەمەڎانی. زانێوە ئایینی و خوڎائەشناس بییەن، چەنی ئانەیچە شاعێرێ گۆرەو کوردییەن. شێخ مارف تاتەو کاک ئەحمەڎی شێخیەن جە سلێمانی و باباو شێخ

سەعێدی و بابا گۆرەو شێخ مەحمووڎو حەفیدین. بە مەڵامەتو زیرەکی و زوان زانی و ڕەوانواچیشۆ نازنامو (مەعروف)یش پەنە بەخشیان، بەڵام بە مەڵامەتو فۆنەتیکو زوانی کوردی نامەکێ بیێنە بە (مارف) و پا نامێ ئەشناسیان. شێخ مارف دەگاو (نۆدێ) سەر بە ناوچەو شارباژێری نزیک بە شارو سلێمانی ئامان دنیا.
شێخ مارف دمای وێش میراتێ ئایینی و زانستیش جیائاستەن کە بییەن بە سەرچەمێ پەی خەڵکی. شێخ مارف زیاتەر جە پەنجا کتێبێ ئایینێ و ئەدەبیێش نویستێنێ، چا بەرهەماشە کە دیاربێ (فەرهەنگی ئەحمەدی)ن، کە پەی ئەحمەدی کوڕیش نیانشەرە کە شێعرێ عەرەبیێ و ماناکێشان بە کوردی. ئی بەرهەمە دمای شێخ مارفی بیەن بە سەرچەمێ پەی دلێ حوجرەو فەقیەکا پەی فێربییەی واچە عەرەبییا. شێخ مارف پاڕەویش جە تەریقەتو قادری کەردەن، چنیین زانێ و مەڵلێ ئایینێ سەرو دەسو شێخ مارفینە یاوێنێ پەنەو ئیجازەی شەرعی و زانستیشان وەرگێرتەن.
شێخ مارف وەڵێ ئانەی شارو سلێمانی بنیاڎ بنریۆ، جە قەڵاچوالان دەرسی شەرعیش واتەنۆ، چەنی درووسبیەی سلێمانی، ئاڎییچ کۆچش کەردەن پەی ئاگەی. وەختێ ئیبراهیم پاشاو بابانی مزگی گۆرەش بنیاڎ نییا، شێخ مارف بی بە مامۆساو ئا مزگیەیە.
شێخ ماف دمای خزمەتێ فرەی بە ئایینی و شەریعەتی و تەریقەتی، ساڵەو (1838ز) کۆچی دماییش کەردەن، جە گردو سەیوانی ئەسپەردەکریان.
ئەسعەد ڕەشید.[1]

تایبەتمەنییی تۆماری

ئاراسەی ڕامیاریی: ئیسلامیی | جۆرو وەنەی: ئایینی (کۆلێجو شەریعەی- حوجرە) | جۆرو کەسی: ئایینی | زۋان - بنەزۋان: کرمانجی مێیانیی - پیتێ لاتینیی | شار و شارەکڵی (پێڎابیەی): سلێمانییە | شار - شارەکڵە (یاگۆ مەرڎەی): سلێمانییە | نیشتەنگا / یاگۆ ژیۋای: کورڎەسان | چە ژیۋاینە مەنەن؟: نەخێر | میرنشین: بابان | نەتەوە: کورڎ | مەڵامەتو مەرڎەی: مەرگی سرۆشتیی و نەوەشی | وڵات - هەرێم (پێڎابیەی): پانیشتو کورڎەسانی | وڵات - هەرێم (یاگۆ مەرڎەی): پانیشتو کورڎەسانی | ڕەگەز: نێرە |
ڕۆ پێڎابیەی: ~~00-00-~~1774
ڕۆ کۆچی دماینی: ~~00-00-~~1838

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1774-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1838-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	هەورامی	
شیخ سەعیدی حەفیڎ	ژیاننامە	هەورامی	

کاک ئەحمەدی شێخ ژیاننامە هەورامی

QR Code:

سەرچەمێ
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگبڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرژەی: 2024-01-27
نامو تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پێڕە: کوڵەباس
بابەتە: 155
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگاریۆ کوردەسانی
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260726212819696710
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پێسە پارێزگاریۆ کورڎەسانی
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی، یام مەحمووڎی حەفیڎزاڎە ساڵەو 1878 ئامان پێڎا. هەم ئەشناسیان بە شێخ مەحمووڎی نەمر. سەرداریۆ کوردی و دلێ بنەیانێوە ئایینی تەریقەتو قاڎرینە یاوانپەنە. دژو دەستوورو ئینگلیزەکا دلێ ئێراقینە بەرپڕایش کەردەن.
جەنگێ جەهانی یەکەمەنە، ئینگلیز و زلهێزەکێ تەرو وەرنیشتی بەشێوە جە ئیمۆراتوریەتو عوسمانیشان داگیر کەرد. ئا پیلانێ کە دلێ ڕێککۆتەنامەو سایکس _ پیکۆینە چەنی فەڕەنسیەکانی کێشیێبێ، بەریتانیەکێشا پێسە ساحێب دەسەڵاتی دەسنیشانێ کەردێ. ئینگلیزەکێ تاواشان مەرزو وێشان بە دڵو وێشان دیاری بکەران پەی ئانەی چی ناوچەنە باڵادەسبان. ئینگلیزەکێ شارو بەغدا و بەسرەیشان چێرو دەسانە بێێ و خەڵکو چواردۆرو ئی شارا فرەتەر عەرەبێ شیعی و سونی بێنێ.
ساڵەو 1921 ئینگلیزەکێ فەیسەڵی یەکەمشان کەرد بە پاڎشاو ئێراق. ئینەیچ چێویۆ سەرنجکێش بێ، چوونکی فەیسەڵ هیچ پێوەنێیۆ دلێنەییش نەبێ، کە سەر بە بنەیانەو هاشمی عەرەبستانی بێ. چەنی پەرەسانای قۆمیاکا دلێ پانیشتو ئێراقینە، ئینگلیزەکێ خەریکێ پەرەپەنەدای سیاسەتی تازەی بێنێ دلێ سەرنیشتو ئێراقینە، کە بە فرەێ کوردێش چەنە نیشتەجاێ بێنێ. دلێ پێمانو ڤێرسای ساڵەو 1919 بە کورڎەسانی گۆرە ئەشناسیاێ. ئا مەرزی کە ئینگلیزەکا دیاری کەردێبێنێ، میانو دلێراسەو ئێراق و خاکو عوسمانینە کوردش دلێنەبێ.
گەلو کوردو ئێراقی دلێ ناوچە کەشیەکانو ویلایەتو موسڵینە مەژیوێنێ. ناوچێوە سەخت بێ پەی کونتروڵ کەردەی جە دیاگاو ئینگلیزیوە. ململانێ فرێ دمای جەنگێ گۆرەی میانو حکومەتی عوسمانی و ئینگلیزینە کریا سەرو چەنیبیەی نیارەی مەرزەکانی. عوسمانیەکێ جە دەرئەنجامو پێمانو سیڤەری نارازێ بێنێ کە ڕاش بە سەرکۆتەکانو جەنگێ گۆرەی دا کونترۆلو فرەینەو خاکەکانو چێردەسانو عوسمانی بکەران جە ڕاو دابەشکەردەی خاکەکەیش.
تورکەکێ قەناعەتشان پاسنە بێ کە ویلایەتو موسڵی هینو ئاڎیشان، چوونکی ئینگلیزەکێ بە تەرزیۆ نایاسایی داگیرشان کەردەبێ دمای ئاییربەسو مودرۆسی، کە کۆتاییش بە دژمنایەتی جەنگەکەی ئاردەبێ. چەنی ئێستەیۆ نۆتێ دلێ سەرنیشتو ئێراقینە، ئینگلیزەکێ ئاماڎێ نەبێنێ دەسبەردارو ویلایەتو موسڵی بان. هەم قازانجو ئینگلیزینە بێ کە کورد دۆری میانگیری بگێڵنان میانو وێشان و ئیمپراتوریەتی عوسمانینە. گرد ئانێ یێ بە یاگێ ئێژایی شێخ مەحمووڎی نەمری لاو ئینگلیزەکاوە.
حکومەتو بەریتانیای دلێ جەنگێ جەهانی یەکەمینە پێمانش بە کوردی داێ کە خاکو وێشان وەربگێران پەی نیارەی دۆڵەتێوە کوردی، بەڵام حکومەتو بەریتانیای جە کۆتایی جەنگەکەینە پەشیمان بییۆ و پێمانەکەش نەیاونا یاگێ، ئانەیچ بی بە مایێ نارەزایی دلێ کوردینە.
بێمتمانەیی جە لاو کوردیوە بێ. ساڵەو 1919 نائارامی دلێ ناوچە کوردنشینەکانە پەرەش سانا، چوونکی نارازێ بێنێ ئەچا بارەیە کە دلێشەنە بێنێ و چەنی مامەڵەکەردەکەیشان چەنی حکومەتو بەریتانیای. کورد دمای ساڵێوە بەرپڕایش ئەنجام دا.
حکومەتو بەریتانیای حۆڵێش دیۆ ڕاوەبەرایەتیۆ کوردی ناوچەکەنە بمەرزنۆرە و پێ شێوە سەردارێوە جەماوەری ناوچەکەیش دەسنیشان کەرد، کە ئاڎیچ شێخ مەحمووڎی بەرزنجی بێ و بی بە پارزگارو پانیشتو کورڎەسانی.
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی پایێوە ئایینی و سیاسی و کۆمەڵایەتیش دلێ ئێراقینە بێ، هەم پێسە شێخیۆ سەر بە

بنەیانەی قادری و هەم پێسە سیاسەتمەداریٚ ئازا و چەمنەتەرسی، داواکارو مافەکانو میللەتو کوردی، یاگێ قیمەت پەنەدای ئینگلیزەکانی بێ. [1]

تایبەتمەنییی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکڵێ: بێیاریٚ (هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |
ڕێکۆتو ۋەڵاکەرڎەی: 2026-07-27

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
حۆڵێ تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە یێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سریٚ	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمی
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپیدیا - ئەسعەد رەشید
کاتو تۆمارکەرڎەی: 26-07-2026
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پەڕە: کوڵەباس
بابەتە: 156
شێخ مەحموودی بەرزنجی تاقە ئومێدو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260726213816696711

شێخ مەحمووڎی بەرزنجی تاقە ئومێڎو ئینگلیزەکا پەی سازنای ناوچێوە ئارامی
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
شێخ مەحموود، سەردارێوە نەتەوەیی کوردی کۆشش پەی ڕزگارکەردەی خاکو کوردەسانی چێرو دەسانو داگیرکاری ئینگلیزینە مەکەرێ و هەم پەی سەربەوییش. هەرپێسە چارلز تریپ مەگێلنۆوە: ئینگلیزەکێ پەی دەسگێرتەی دەسەڵاتێ نیمچەویی ناوچەکەی، شێخ مەحمووڎشان کەردبە پارێزگارو سلێمانێ دلێ پانیشتو کورڎەسانینە. ئینگلیزەکێ پێ تاکتیک و هەرمانێشا گەرەکشان بێ نارەزاییەکانو خەڵکی ئەچی ناوچەنە بمرکنارە و ئارامش بکەراوە، کە ئی کارەیچە بە کەسێ پێسە شێخ مەحمووڎی مەکریێ کە ساحێبو پاگایێ ئایینی و کۆمەڵایەتی بێ و گۆشوەنە گێریاێ، بەڵام کاتێ شێخ مەحموود تامو دەسەلاتیش کەرد و تەماحەو دەسەڵاتی گێرت، داواکاریەکێش زیاڎێ بیێ و ئیتر بە مەلیکو کورڎەسانی ئەشناسیا و بانگچێرو ئانەی مەکەرێ کە فەرمانڕەواو گردو کوردانین.
شێخ مەحمووڎ ئومێڎش ئانەبێ کورڎەسانی سەربەوێ بمەرزنۆرە و دۆڵەتێ کوردی بانگ بڎۆن. سەرەتا ئینگلیزەکا ڕا پەنەدا، چوونکی ئاڎ مەتاوێ خەڵکەکەی گلێر بکەرۆوە و چێرو سایێ دەسەڵاتو وێشەنە بنیۆشارە، ئی ئارامییە درێژەش نەکێشاو ساڵەو 1920 شێخ مەحمووڎ وەراوەر بە ئینگیزەکانی بەرپڕایش کەرد، بەرپرایەکەیچ سەرەمرەبی تاکو ئا کاتە شێخ مەحمووڎ دلێ جەنگێنە زامڎار کریا، کە سەرو ڕاو میانو کەرکوک و سلێمانی قۆمیا. شێخ مەحمووڎ بە دەسو هێزەکانو ئینگلیزی گێریاو قەرارو قەنارەدایش سەپیا ملەرە، بەڵام دماتەر فارپا پەی زینانی کەردەی و دوور وزیاوە پەی هیندستانی و تاکو ساڵەو 1922 چاگە مەنۆ.
چەنی دەربەدەر بییەی شێخی و ئاستەیۆش جە هیندستان، ناسیونالیستە تورکەکێ دلێ ئیمپراتوریەتی عسمانینە گرفتێ فرێشان دلێ ناوچە کوردنشینەکانو ئێراقینە نیێوە. ناسونالیستە تورکەکێ بە سەرداری مستەفا کەمال ئەتاتورکی لووتکێ دەسەڵاتینە بێنێ و دمای سەرکۆتەیشان وەراوەر بە یۆنانی و چەمەڕاێ ئانەی بێنێ ئا هێز و زۆریە بفاڕاوە پەی دلێ ئێراق و ویلایەتو موسڵی وەربگێراوە.
چەنی کونترۆڵ کەردەی سەرنیشتو ئێراق بە دەسو ئینگلیزەکانی و دمای دەربەدەر بییەی شێخ مەحمووڎی، ناوچەکە تاکو مەڎێ مەتەرسیدارتەر مەبێ پەی وەرپەرسانو بەریتانیای بە هۆ هەڕەشەکانو تورکیایۆ. هەرێمەکە جە لاو شێخ قاڎر براو شێخ مەحمووڎی سەرداریی مەکریێ، کە تەواناو مامەڵە کەردەیش چەنی دۆخەکێ نەبێ و ئینگلییزەکێ فرە متمانێش پەنە نەکەرێنێ.
سێرپێرسی کۆکس، وەرپەرسێوە سەربازی و کارگێڵنی بەریتانی پەی وەرکۆتو دلێڕاسینی بە تایبەتی ئێراق و وینستن چێرچڵ، سیاسەتمەداری بەریتانی، ناکۆکیشان سەرو ئانەی بێ کە ئایا شێخ جە دەربەدەری ئازاڎ بکەران و باراشۆ پەی حوکومڕانی کوردی سەرنیشتو ئێراق. ئانەیچ ڕا بە ئینگلیزەکانی مەڎێ کە کونترۆڵی خاستەرشان ملو ئا ناوچە مەتەرسیدارەیرە ببۆن. کۆکس باسو ئانەی مەکەرێ کە ئینگلیزەکێ مەتاوان دەسەڵات دلێ ناوچەکەیرە بگێران کە چی ئەخیرۆ چۆڵشان کەردەن، شێخ تاقە ئومێڎشان بێ پەی دەسگێرتەیۆ ملو ناوچێوە سەقامگیریرە. کۆکس ئاگادارو مەتەرسیەکانو گێڵنایۆ شێخ مەحمووڎی بێ، بەڵام ئاگاڎارو ئانەیچ بێ کە یۆ جە مەڵامەتە هەرەقەتینەکانو نائارامیی ناوچەکەی پەرەئەسای ئا چەنەدیایە بێ کە پێمانەکێ وەڵتەرو سەربەویی وازشان چەنەماریۆن و ئینگلیزەکێ گەلو کوردی مارانە چێرو دەسەڵاتو حکومەتی ئێراق. وەرمو کوردانی پەی دۆڵەتێوە سەربەوێ کەمتەرە مەبوە کە مایێ ناکۆکی ناوچەکەی بێ. گێڵنایۆ شێخ مەحمووڎی تاقە هەڵێ دۆڵەتی ئێراقی بێ پەی ئارامی و ئاشتی و دژایەتی تورکیای. [1]

تایبەتمەندییی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کوردی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۊەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۊان - بنەزۊان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکێ: بڕیاری(هۆرامان) | پاۊە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۊانی بنەڕەتیی / زۊانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |
ڕێکۆتو ۊەڵاکەرڎەی: 2026-07-27

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پاگاو شێخ مەحمووڎی دڵێ میللەتو کوردینە	کورتەباس	هەورامی	
حۆڵێ تیرورکەردەی شێخ مەحمووڎی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پێوەنیی میانو شێخ مەحمووڎی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سرێ	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمی
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-26
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پێرە: کوڵەباس
بابەتە: 157
شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260727165646696809

شێخ مەحمووڎی حەفید و جەنگی دەسەویەخە
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
فرەش پەنە نەشی ئینگلیزەکێ هێزێوە چەکداری گۆرە و گرانی وێشانشان گلێرکەردۆ، قۆڵو کەرکووکیوە ڕوەو سلێمانی ئامێ، هێزێوە شۆڕشگێڵی کوردی بە سەرداری شێخ مەحمووڎی جە تاسڵوجە نزیک بە سلێمانی وەرگێریشان چەنە کەردێ، ماڕایشان ئارد ملو هێزەکەو ئینگلیزیرەو زەرەرێوە فرەشان پەنە یاوا جە کوشیایا و زامڎارا و گێرتەی برێوە فرەو کەرەسە جەنگییا.
ئی جەنگە میانو هێزەکانو شێخ مەحمووڎی و سوپاو ئینگلیزی سەرەمرە بی تاکو ڕۆ 19 مانگەو شەشی ساڵەو 1919 کاتێ جەنگێ گۆرە جە دەربەنو بازیانی میانو لەشکەرو شێخ مەحمووڎی و سوپاو ئینگلیزینە قۆمیا کەریم بەگو فەتاح بەگی لوا پەی لاو شێخ مەحمووڎی و تکاش وەنە کەرد ماچۆ هیچ یاگێ دنیاینە نەبییەن مەلیک وێش بلۆنە دلێ جەنگی، تکانە بگێلۆ پەی سلێمانی جەنگەکەی بە ئێمە بسپارە، چوونکی تۆ پێسەنی سەرەو میللەتەکەی، گەر سەرەت جە لاشەیت بکەراوە، ئا دەمە لاشەیچ وێش نمەگێرۆ و مەگنۆ زەمین.
مەلیک مەحمووڎ جوابەنە ماچۆ: (من هەر پەی ئانەی ئامانا چەمم جە مەچەکو شێرە کوڕانیم بۆن تاکو بوینوون چەنی ئی دەربەنەیە مەکەران بە گۆڕەو سوپاو ئینگلیزی).
سوپاو ئینگلیزی بە چەکی هەمەجۆر پێسە تانک و تۆپ و باڵەپرێ و یەک فێرقەی سەربازی ماڵێنێ هێزەکانو شێخ مەحمووڎیرە، ئەنجامو ناپاکی و خیانەتو برێ جە ئاغاکانو هەمەوەنیی هێزەکانو ئینگلیزی تاواشان بگناوە پەشتەو هێزەکانو شێخ مەحمووڎی و دمای جەنگێ سەختی شێخ مەحمووڎ پەناو تاشەتەوەنێنە کە ئیسە پەنەش ماچان (تەوەن قارەمان_ بەردە قارەمان) بە زامڎاری یەخسیر کریاو بەردشان پەی کەرکوکی و چاگەیچۆ پەی بەغڎای و داڎگای سەربازی فەرمانو قەنارەدایش ملەرە دا، گەرچی شێخ مەحمووڎ ڕەڎش کەردۆ دڎانێ پانەیرە بنیۆن کە ئا داڎگا هەقەنە. دمایێ ویرشان چانەی کەردۆ گەر شێخ مەحمووڎی قەنارە بڎان بارو کورڎەسانی زیاتەر مەشێویۆ و شێخیچ دیلە ئینگلیزەکێش نەکوشتێنێ و هۆتەرێش نەکەردێنە سەرو سوپاو ئینگلیزی و تەنیا پارێزگاریش جە شارو سلێمانی کەردەن. پەوکەی فەرمانو سزاکێش سووکە کریا پەی دە ساڵا و دوور وستەیۆش پەی هیندستانی و دماتەر فاڕاشاوە پەی وڵاتو کوێتی.
دمای دوور وستەیۆ شێخ مەحمووڎی جە شارو سلێمانی، بارو ئاساییشو کوردانی زیاتەر تێکشی، پەوکەی بەریتانیا ویرش جە گێڵنایۆ ئا مەلیکەو کورڎەسانی کەردۆ پەی ئەرەمرکنارەی ئا پەشێویە کە ئامابێ ملو سلێمانی و چواردۆریشەرە، هەر پاسەیچ بی، ئینگلیزەکێ جە دمادماکانو مانگەو ئەیلوولی ساڵەو 1922 شێخ مەحمووڎشان گێڵناوە پەی کورڎەسانی و پێوایێ گەرم و گوڕش وەنە کریاو نامێشا نییا پاڎشاو کورڎەسانی و هەر ئەچا ساڵێنە میرایەتیێ تازەش مەرزنارە و میرو بەریتانیا و مەلیکو ئێراق فەیسەڵی یەکەم دڎانێشا پۆرە نییا کە وەڵتەر چنیین نیشتەرێ میانو شێخ مەحمووڎی و وڵسن حاکمو ئینگلیزی جە ئێراق و مەلیک فەیسەڵینە کرێێبێنێ سەبارەت پا پەرسێ.
دماتەر شێخ مەحمووڎ دەسش کەرد بە مەرزنارەی کابینێ حکومەتەکەیش جە تاریخو (10-10-1922) کە هەر ئا ڕووە شارو سلێمانی بە پایتەختو حکومەتەکەیش ئەشناسیا و شێخ مەحمووڎ وتارێوەش واناوە، بەڵام شێخ مەحمووڎ ئاواتش فرە چانەی گۆرەتەر بێ. [1]

تایبەتمەنییی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کوردی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکێ: بەیاری (هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |

ڕێکۆتو ۋەڵاکەرڎەی: 2026-07-27

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-27	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
مەڵامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ

[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید

کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-27

نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پۆڕە: کۆڵەباس
بابەتە: 158
شێخ مەحمووڎی حەفید و وێنیشاندای دلێبەرەو سرێ
20260727170956696811=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=5

شێخ مەحمووڎی حەفید و وېنیشاندای دلێبەرەو سرێ
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
ئیجارەیچ بەریتانیا چەنی کوردی سەرڕاس نەبی، بەتایبەتی کە پێمانو سیڤەری پووچەڵ کریاوە و یاگێ ئا پێمانەینە پێمانو لۆزانی تاریخو (24-07-1923) چەنی تورکیای کەمالی مۆرە کریا، دوەبارە داشاوە میرایەتیەکەو شێخ مەحمووڎی و پەی ماوێ شێخ لوا پەی کەشو سورداشی و دمایی گېڵاوە پەی سلێمانی، بەڵام ساڵەو 1924 سوپاو ئێراقی بە پەشتەو تانک و تۆپ و باڵەپڕا بەریتانیای سلێمانیش داگیر کەرد و بەریتانیا خودموختاریچش پەی کوردی بە ڕەوا نەوینا، تەنیا ئا مافەشە دا بە کوردی کە فەرمانبەرەکێ کورڎەسانی کوردێبان و یام کوردیزانێبان و زوانی کوردی پێسە زوانی ڕەسمی بشناسیۆن. ئینەیچشان بە نامێوە ڕەسمییە پەی شێخ مەحمووڎی کیانا کە دلێشەنە ئامایې کە چینەی زیاتەرتان پەنە نمەدریۆن.
پەی نیشاندای ناڕەزایی سەرو ئانەی کە دلێ پێماناٖمەی ئێراق_ بەریتانینە باسو مافو نەتەوەیی کوردی نەکریان، خەڵکو سلێمانی بڕیارەشان دا کە بەشداری دلێ هۆرچنیەی دۆرەی یەرەمی کۆنیشتو کیانیایانە (مەجلیس نواب) نەکەران. ئا کۆنیشتە مەشیێ پێماناٖمەکەی تەسدیق بکەرۆ، بەڵام کاربەدەسانو بەریتانی و ئێراقی گەرەکشانێ هەرنۆعێ بییەن گەر بە ڕواڵەتیچ بۆن پروسەو هۆرچنیەی دلێ سلێمانینە بکریۆن، پەی ئانەی بە فرۆفێڵ خەڵکێ و هەم دنیاو بەری بیاونانە کە کورد پا کوچە دەسکۆتا ڕازین و هیچ گرفتێش نییەن، بەڵام هەم شێخ مەحمووڎ و هەم کاربەدەسێ حکومەتەکەیش فرە چانەیە وریاتەرێ بێنێ کە بە ئاسانی بگنانە دلێ ئا تەڵەیە کە بەریتانیای پەی کوردیش نیایێ.
ڕۆ 6 ئەیلوولی ساڵەو 1930 کە مەشیێ هەیئەتو تەفتیشیەی جە سەراو سلێمانینە پەی سەرپەرەشتی هۆرچنیەی مەبعوسەکانو سلێمانی، شارو سلێمانی خرۆشییا، دوکان و بازاڕ کۆتەرە و خەڵک دلێبەرەو سراو سلێمانینە دەسشان کەرد بە هاوار کەردەی و بە دەنگی بەرز نیشاندای ناڕەزایی دژو هۆرچنیەی. ئەنجامەنە بێ بە تەقە، سوپاو ئێراقی پەی ئەرەمرکنای خەڵکەکەی ئاما دلێ و دەسش کەرد بە گرۆڵیوارانو خەڵکەکەی ئەنجامەنە دەیان کەسێ کوشیێ و چنەها تەرێ زامڎارێ کریێ و چن کەسێ نامڎارێ شارەکەیچ گیریێ. ێ قومێ شێخ مەحموڎش جمنا و دلێ گۆشەگیرینە زیاوە، یەرێ ئەفسەرێ کوردێ بە نامەکانو مەحمووڎ جەودەت، حەمید جەودەت، کامیل حەسەن، ڕیزەکانو سوپاو ئێراقیشان جیائاست و ئامێ پاڵو شێخ مەحمووڎی.
شێخ مەحمووڎ چن نامێوەش پەی موفەتیشی ئیداری سلێمانی، مەندوبی سامی بەریتانی جە ئێراق، کۆمەڵەو گەلانی نویستێ. داواش وەنە کەردێ کە سوپاو حکومەتی ئێراقی جە زاخۆوە تاکو خانەقین چۆڵ بکەرۆن و دۆڵەتێوە کوردی سەربەوێ چێرو ئینتیدابی بەریتانینە یام هەر یۆ جە دۆڵەتە گۆرەکانی وەش بکریۆن.
کاربەدەسانو بەریتانی بە تێیی لوێوە گژێ ئا داواکاریا شێخ مەحمووڎیرە.
دمای بەرپڕای شێخ مەحمووڎی دژو میری ئێراقی چێرو چەمڎاری بەریتانیاینە و دماو کرژیەکانو دلێبەرەو سرێنەو کوشیای چن کەسێ جە وېنیشاندەرەکانی، ئا کاتە شێخ جە دیمو ئێرانی جە (پیران) نیشتەجایێ، کە هەواڵو ئا بەرپڕا و خەڵک کوشیایشە ئەژنی، بە پەلە گېڵاوە پەی دیمو ئێراقی و ئامارە پێنجوێنە و چاگە چن ناوچێش ئازاڎی کەردێ و پیاماقوڵێ ئا ناوچەیشە گلێرێ کەردێ و گردشان سەرو ڕائەسپارای شێخی نەمری یاڎەوەرێ تێشان پەی کیانیاو بەریتانیای جە بەغڎا نویستەو داوازیەکێ گەلو کوردیشان دلێ نویستێ. [1]

تایبەتمەنیی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۆەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۆان - بنەزۆان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکێ: بێیاریۍ (هۆرامان) | پاۆە (هۆرامان) | وڵات -

هەرێم: پانیشتو کورڈەسانی | وەرکۆتو کورڈەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
مەڵامەتەکێ کۆتایی ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ

[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید

کاتو تۆمارکەرڈەی: 2026-07-27

نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

پێرە: کوڵەباس
بابەتە: 159
مەڵامەتەکێ کۆتاێی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی
https://www.kurdipedia.org/?lng=5&q=20260728195509697043

مەڵامەتەکێ کۆتاێی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
شێخ نوری شێچ ساڵحی سەروتارەی یەکەم ژمارەیش نویستێنە. کە مەرامو ڕۆنامەکەی لاگیری بێ جە مافو ئازاڎی کوردی و سەربەوێی کورڎەسانی، کە ئێ ڕۆنامە بێجگە جە تۆمارێوە بەقیمەتێ قۆمیاکانو سەردەمو وێش، ڕەنگدایۆ ویرو پەیلوای هۆرچنیەو کوردی و ئاواتەکانیشانەن جە ویارو سەربەوێی سیاسی و وەڵکۆتەی کۆمەڵایەتی و ئابوری و پەروەردەیی.
بانگو هەق، ئێ ڕۆنامە بە هۆ هۆتەرێ بەریتانیەکاوە کە شێخ مەحمووڎ ناچار بی جە سلێمانی بکێشیووە، دلێ مەرەو جاسەنەی سورداشی بەرشیی، چوونکێ چەنێ لوایش پەی ئا ناوچەیە چاپخانەکەیچش بەردەبێ. ژمارە یەک و ژمارە یەرێش کە دمایین ژمارەش بێ بەرشیێ، دماتەر هێزەکانو ئینگلیزی پەلامارەو ناوچەکەیشان مەڎان و مەرەکێ کونترۆڵ مەکەران و چاپخانەکەیچ مەگێڵناوە پەی شارو سلێمانی.
ئومێڎو ئیستیقلالی، ئێ ڕۆنامە دمای گێڵایۆ هێزەکەو شێخ مەحمووڎی بەرشییەن کە ژمارە 1 جە 20 مانگەو ئەیلوولی ساڵەو 1923 و ژمارە 25 کە دما ژمارەشەن جە 15 مانگەو مایسی ساڵەو 1924 بەرشییەن، کە نویسەرەکەش ڕەفیق حیلمی بییەن، باسش جە گرفتەکانو کوردی و چارەسەریشان کەردەن.
مەڵامەتەکێ کۆتاێی ئامای شۆڕشو شێخ مەحمووڎی:
1- شێخ مەحمووڎ لوانە دلێ جەنگێوە بەرەییوە، واتا جەبهەییوە، جە کاتێنە هیچ پەشتیوانیێوە دەرەکیش نەبێ.
2- نیشتەجاێ ناوچەکانو ڕەواندز و شەقلاوێ و کۆیەی پەشتیوانی وێشان پەی شۆڕشەکەو شێخ مەحمووڎێ یاونا و ئاماڎێ بێنێ پەی پێوەنێی کەردەی بەشێخیوە، بەڵام شێخ مەحمووڎ نەتاواش چن یەکێوە جە هێزەکانیش بکیانۆ پەی ئا ناوچەیە.
3- شێخ مەحمووڎ کەسایەتیێوە ئازا و پاڵەوانیش بێ، بەڵام یاردیدەرێ بە تەوانێ و دڵسۆزێش نەبێنێ.
4- هیچ ژڵێوێوە نیشتیمانی ڕێکوزیا بییەیش نەبێ دلێ کورڎەسانینە پەی ئانەی بتاوۆن گردو لایەنەکاو کورڎەسانی دلێ یەک بەرەینە گلێرێ بکەرۆوە دژو ئینگلیزی.
5- باڵادەسی تەمامو ئینگلیزی جە ڕووەو هێز و چەکیوە کە تازەتەرین جۆرو چەکێ سەربازیشان پەنەبێ.
6- وستەی پەشتەو گۆشا داواکاریەکانو شێخ مەحمووڎی جە لاو ئینگلیزەکانیوە بە هۆ ئانەی مەسڵەحەتو بەریتانیای چانەینە نەبێ کە دوڵەتێوە کوردی بمەرزنۆرە، پەی ئانەیچ بەهانێ ئانەی ئاربێ کە ویلایەتەکانو بەسرە و بەغڎای دماو ویلایەتو موسڵێ عەینو داواکاریشان مەبۆن، وەرچەمگێرتەی بەرژەوەنییەکانو دوڵەتو تورکیای تازەی جە لاو بەریتانیەکاوە و تەرسەو ئانەی کاریگەری دوڵەتێ کوردی جە پانیشت بیاوۆ سەرو وڵاتانو تەرو پێسە تورکیا و سوریا و ئێرانی کە ژمارێ فرێ کوردێشان چەنەنێ.
7- پەرتەوازەبیەی نەتەوەیی کوردی بە تایبەتت یۆ نەگێرتەی خێڵە کوردیەکانی مەڵامەتێوە تەرو کۆتاێی ئامای شۆڕشەکەو شێخ مەحمووڎی بێ.
دماجار دمای تەمەنێ فرەی و کۆششێ سیاسی و چەکڎاری، شێخ مەحمووڎ بەبێ ئانەی بیاوۆ بە ئاواتەکانیش و میللەتو کوردی بیاونۆن بە چڵەپۆپەو مافەکاش، بە نابەدڵی سەرەش نیاوەو سلێمانی و کوردەسانش جیائاست.
ڕۆ 5 مانگەو 10 ساڵەو 1956 دلێ یۆ جە نەوەشخانەکانو شارو بەغڎای بە نامێ (حەیدەریە) کۆچێ دماییینش کەرد و تەرمەکەش بە حورمەتێوە فرۆ و دلێ ئاپۆڕاییێوە جەمی دڵسۆزو کوڕڎەسانینە یاواوە شارو سلێمانی، پاڵو گۆڕەو کاک ئەحمەڎی شێخینە دلێ مزگێ گۆڕەو سلێمانینە بەخاکێ ئەسپاریا.

پێسە مزانمێ شێخ مەحمووڎ جە وەچەو کاک ئەحمەڎی شێخیەن کە ملۆوە سەرو شێخ مارفی نۆدێ گۆرە شێخی قادری و زانای گۆرەو شارو سلێمانی. [1]

تایبەتمەنیی تۆماری

کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کورڎی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکڵێ: بیارێ (هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |

ڕێکۆتو ۋەڵاکەرڎەی: 2026-07-29

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-29	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

سەرچەمێ

[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپێدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید

کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-28

نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

پەڕە: کوڵەباس
بابەتە: 160
نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی
20260726215050696713=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=5

نامەکێ شێخ مەحمووڎی حەفیدی پەی سێر ئەرنۆڵد وێڵسنی
نویستەی و ئاماڎەکەرڎەی: ئەسعەد ڕەشید
شێخ مەحمووڎ زانستو شەریعەتی و مترەی و بنچینەو تەسەوفیش وانان و ساڵەو 1904 چەنی شێخ سەعیڎی تاتەیش سەردای ئەستەنبوڵیش کەردەن و چەمشان بە سوڵتان عەبدولحەمیدی کۆتەن و قەڎرێ فرەش گێرتێنێ. شێخ بێجگە جە زوانی کوردی، زوانەکانو عەرەبی و فارسی و تورکیش زانێنێ.
دەمو بڕیایۆ یەکەمین جەنگی جەهانینە، کە مەڕیای تورکی و سەرکۆتەی بەریتانیایش ئارد، هەلومەرجو شارو سلێمانی و چواردۆریش فرە خراب بێ، فرەینەو دووکان و بازار و خان و کاروانسەرا و حەمام و وانگاکێ وێرانێ بێبێنێ و پێسە دلێ چن سەرچەمێنە ئامان: جە یەرێ کەسا نیشتەجایا سلێمانی دوێشا فوتێێنێ.
هێزەکانو بەریتانیای واری و دلێڕاسەو ئێراقیشا داگیر کەردەبێ، هۆرمەکێشێبێ ڕوەو موسڵی، هێزەکانو عوسمانی وەردەمو وەڵڕەفتی ئینگلیزینە مەڕیێنێ و مەکێشێێ. شێخ مەحمووڎ ئەشناسیاتەرین کەسایەتی سیاسی و دەسەڵاتداری ناوچەو سلێمانی بێ. ساڵانو جەنگینە دوێجار هێزی موجاهیدێ کوردیش بەردێ پەی جەنگی. جارێشان پەی قۆلو پێنجوێنێ پەی وەرگیری جە هێزەکانو ڕووسی و جارێتەریچ پەی وەرگیری جە ئینگلیزی جە شوعەیبیە.
شێخ مەحمووڎ شارەزاو زوڵم و زۆرو کاربەدەسانو عوسمانی بێ. هەم پرنسیپەکێ (وێڵسنی) سەرکۆمارو ئا کاتەو ئەمەریکای سەبارەت بە سەلەمنای مافو ئازاڎی و چارەنویسو گەلانی نەتورکی دلێ ئیمپراتوریەتی عوسمانیش ئەژنەوییبێنێ.
کاتێ هێزەکانو ئینگلیزی ڕۆ 7 مانگەو مایسی ساڵەو 1918 یاوێ دلێ کەرکوکی، شێخ مەحمووڎ نامێوەش پەی نویستێ، بەڵام هێزەکانو ئینگلیزی ڕۆ 24 هەر ئا مانگێنە دلێ کەرکوکینە کێشییەو. نامەکێ شێخ مەحمووڎی جیاتی ئانەی بیاوو یاگێ مەبەسێ، کۆتە دەسو تورکی، سەرو ئانەی شێخ مەحمووڎشان گێرت و حوکمو قەنارەیشان ملەڕەدا.
چا کاتەنە بارو تورکی کۆتەبێ، جە قەنارەدای شێخ مەحمووڎی نەک هەر هیچ قازانجێ نەکەرێنێ، بەڵکوم مەبێ بە مایێ نارەزایی فرەتەرو خەڵکی جە تورکیا. عەلی ئیحسان پاشا، سەردارو لەشکەرو تورکی شێخ مەحمووڎش بەخشا. کە کاربەدەسانو تورکی سلێمانیشان جیائاست، کاروبارو ناوچەکەیشان بە شێخ مەحمووڎی ئەسپارا.
ڕۆتو جەنگی پێسە دیارێ بە قازانجو ئینگلیزی و دۆڕیای عوسمانی مەتەمامێ. ڕۆ 25 مانگەو تشرینی یەکەمی ساڵەو 1918 هێزو ئینگلیزی یاوێ کەرکوک، گەرچی چا کاتەنە جەنگ میانشانە مدرابێ، بەڵام هێزەکانو ئینگلیزی سەرۆکوی وەڵڕەفتیشان کەرد. چاگۆ لوێ دلێ شارو موسڵی، پێنەیچ هەر یەرە ویلایەتەکەو ئێراقیشان وستێ چێرو دەسانو وێشان.
دماتەر سەرخێڵە کوردەکێ کۆنیشتێشان سازنا بە سەرداریی شێخ مەحمووڎی و بڕیارەشان دا نامێوە بە کیانییەو تایبەتیرە بکیانان پەی لاو حاکمو ئینگلیزی جە ئێراق و داواکەردەی فەرمانڕەوایی کوردی چێرو سەرپەرەشتی بەریتانیاینە بە کەردەییچ ئانە کریا و نامەکێ کیانیا پەی کفری، دریا دەسو ئەفسەرەکانو ئینگلیزیوە و کاتێچ نامەکێ یاوا دەسو فەرمانڕەوای سەربازی بەریتانیوە (سێر ئەرنۆڵد وێڵسن) جە بەغدا، ڕازی بی سەرو کیاستەی مێجەرنۆئێلی پەی سلێمانی. ساڵەو 1918 نیشتەرێش سازنا کە دلێشەنە پیا ئاییی و سەرخێڵ و پیاماقوڵێ شارەکەی ئاماڎێ بێنێ دلێشەنە، بەنامێ حکومەتی بەریتانیوە شێخ مەحمووڎش پێسە حوکومداری گردینو گردو پانیشتو کوڕڎەسانی دەسنیشان کەرد و مێجەر نۆئێلیچش پێسە مۆچیاریکارو شێخ مەحمووڎی مەرزنارە،

هەم چن ئەفسەرێ تەرێ بەریتانیێ پەی مەشقو لەشکەری و کاروبارو ڕاوەبەری جە سلێمانی نرێرە. [1]

تایبەتمەنیی تۆماری
کتێب - کوڵەباس: پەرسۆ کوردی | جۆرو بەڵگەنامەی: هۆرگێڵنیا | جۆرو ۋەڵاکەرڎەی: دیجیتاڵ | زۋان - بنەزۋان: هۆرامی (کرمانجیی گۆرانی) | شار و شارەکلێ: بێیاریـ(هۆرامان) | پاۋە (هۆرامان) | وڵات - هەرێم: پانیشتو کورڎەسانی | وەرکۆتو کورڎەسانی | زۋانی بنەڕەتیی / زۋانی چنە هۆرگێڵیا: کرمانجیی مێیانیی |
ڕێکۆتو ۋەڵاکەرڎەی: 2026-07-26
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-07-26	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
حۆڵێ تیرورکەردەی شێخ مەحموودی حەفیدی	کورتەباس	هەورامی	
دوێ گرفتێ کە بیێ بە ماێ تێکشیەی پیوەنیی میانو شێخ مەحموودی و ئینگلیزی	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی حەفید و جەنگی دەسەویەخە	کورتەباس	هەورامی	
شێخ مەحموودی حەفید و ۋنیشاندای دلێبەرەو سرێ	کورتەباس	هەورامی	
مەڵامەتەکێ کۆتایێ ئامای شۆڕشو شێخ مەحموودی	کورتەباس	هەورامی	

QR Code:

سەرچەمێ
[1] تۆماری تایبەت پەی کوردیپیدیای | هەورامی | هۆرگێڵنای کوردیپیدیا - ئەسعەد ڕەشید
کاتو تۆمارکەرڎەی: 2026-07-26
نامۆ تۆمارکەری: ئەسعەد هەورامی

English

Group: Library
Article: 161
Britain's Kurdish Policy and Kurdistan 1918 -1923
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20230421094801484039

Britain's Kurdish Policy and Kurdistan 1918 -1923

by

Ilhan KILIC

A thesis submitted in fulfilment of the requirements of Degree of Master of Philosophy (MPhil) at the School of History of the University of East Anglia

2018

Title: Britain's Kurdish Policy and Kurdistan 1918 -1923
Author: Ilhan KILIC
Place of publication:
Publisher: University of East Anglia
Release date:2018

The Kurdish issue has remained in place on Turkey's agenda and that of the world for almost a hundred years. This subject recently became a current issue again with the invasion of Iraq by the coalitions in 2003. Over time, Turkey has attempted to enact different policies in order to resolve the Kurdish problem that causes armed to enact different policies in order to resolve the Kurdish problem that causes armed conflicts in some regions even now. Declaration of part of Iraq as Iraqi Kurdistan region in 2005 by some Kurds who benefited from the chaos in this region brought a new dimension to the subject. The Kurds managed to found an autonomous region on the border of Turkey. Civil war broke out along the southern border of Turkey and Syria in 2011. The balance of the Southern border of Turkey has changed with Kurdish communities actively taking a role in the civil war in Syria. On 16th of July 2014, 'The law for ending terrorism and strengthening social integrity' was published in Turkey, and the Democratic initiative process was legalized. All these factors brought the Kurdish problem back into question.The archival documents show that

the Kurdish-British relations became intense especially between 1918 and 1923. In this term relationships were established between some British officers and Kurdish leaders. Major Noel, Major Soane, Talbot Wilson and Percy Cox in Eastern Anatolia and in the Mesopotamia region; Admiral Webb and Admiral Calthorpe in Istanbul; Churchill and George Curzon in London played important roles in shaping the British – the Kurdish relations, and in negotiations on possibility of establishing a Kurdish state. The British officials met with Sayyid Abdulkadir in Anatolia, Serif Pasha in Europe, Sheikh Mahmud and Sheikh Taha in Iraq and undertook important negotiations.[1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | Politic | Thesis: Master | Publication Type: Printed | Language - Dialect: English | PDF: Yes | Folders: The Sevres Convention | Treaty of Lausanne | Country - Province: United Kingdom |
Publication date: ~~00-00-~~-2018

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2018	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Britain, Iraq, and the Politics of Genocide: The 1963 Ba'ath Government Campaign Against the Kurds	کورتەباس	English	
Britain's Policy toward Kurdistan at the End of the First World War	کورتەباس	English	
Creation and Collapse: The British Indian Empire in Mesopotamia Before and After World War I	پەرتووکخانە	English	

تێبینی: کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر QR ی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی PDF ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

Sources
[1] Website | English | semanticscholar.org
Added on: 21-04-2023

Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles

Article: 162

Britain's Policy toward Kurdistan at the End of the First World War

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20240107133134542193

Britain's Policy toward Kurdistan* at the End of the First World War

İhsan Şerif Kaymaz**

Abstract : *In the aftermath of the First World War, Britain aimed to create an autonomous Kurdish state – or states – in the northern Mesopotamia to be governed under its protection. It therefore experimented with various different methods between the years 1918 and 1920. All those attempts were proven futile. Using mainly the British and Ottoman archival material, it has been inquired how the British authorities had developed the plan for Kurdistan, how they tried to implement it in the northern Iraq (then the Mosul vilayet) and the southeastern Anatolia respectively, and how they failed. The reasons for Britain's failure had been discussed. After the failure, new policy options had been given consideration among which the debates on retreat came into prominence. The diplomatic negotiation process between the allies and the legal arrangements on Kurdistan that took pace in the Treaty of Sevres was of a nature of keeping up appearances. The Kurdistan plan, though failed in 1920s, gained ground in the following years as the international conditions became more convenient. As the Kurdish problem has once again become an issue of worldwide concern, it will be interesting to see how the British government dealt with this complicated problem when it first emerged, some ninety years ago*

Keywords : Britain, Kurdistan, Mosul Vilayet, Iraq, Turkey

* The word " Kurdistan" is not used as a political term, but as a historically defined geo-cultural region

** Assoc. Prof., Department of History, Gazi University, Ankara, Turkey, ikaymaz@gazi.edu.tr

ALTERNATIVES TURKISH JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS www.alternativesjournal.net

İhsan Şerif Kaymaz

In the aftermath of the First World War, Britain aimed to create an au-tonomous Kurdish state – or states – in the northern Mesopotamia to be governed under its protection. It therefore experimented with various different methods between the years 1918 and 1920. All those attempts were proven futile. Using mainly the British and Ottoman archival ma-terial, it has been inquired how the British authorities had developed the plan for Kurdistan, how they tried to implement it in the northern Iraq (then the Mosul vilayet) and the southeastern Anatolia respec-tively, and how they failed. The reasons for Britain's failure had been discussed. After the failure, new policy options had been given con- sideration among which the debates on retreat came into prominence.The diplomatic negotiation process between the allies

and the legal arrangements on Kurdistan that took pace in the Treaty of Sevres was of a nature of keeping up appearances. The Kurdistan plan, though failed in 1920s, gained ground in the following years as the international conditions became more convenient. As the Kurdish problem has once again become an issue of worldwide concern, it will be interesting to see how the British government dealt with this complicated problem when it first emerged, some ninety years ago.[1]

Click to read Britain's Policy toward Kurdistan* at the End of the First World War

Items Property

Content category: Kurdish Issue | Politic | Publication Type: Printed | Language - Dialect: English | Folders: The Sevres Convention |

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Sources

[1] Website | English | ciaotest.cc.columbia.edu

Added on: 07-01-2024

Editor Name: Hejar Kamela

Group: Library

Article: 163

Britain’s Policy Towards The Kurdish Question1923-1915 ‹

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=2016050313145394883

Title: Britain’s Policy Towards The Kurdish Question1923-1915 ‹
Author: Eskander, Saad Basheer
Place of publication: UK
Publisher: The London School Of Economics And Political Science
Release date: 1999

The end of the First World War in 1918 signalled the downfall of the old order in the Middle East by the virtual death of the Ottoman Empire, with its ancient social, economic and political system. The consolidation of Britain's strategic, economic and political position in that region was bound to affect Kurdistan's political future, given its determination to re-construct a new regional order. Indeed, by virtue of its control over most of the former Ottoman territories, Britain was able to play a leading part in the formation process of the modern Middle East, which witnessed the emergence of the so-called national states in Mesopotamia and Palestine. The main objective of this thesis is to understand Britain's role in the re-partitioning of Kurdistan between Mesopotamia, Syria and Turkey by examining the evolution of its Kurdish policy and the various factors that re-shaped it. Three major conclusions can be derived from the evolution of Britain's position on the Kurdish question. The first conclusion is the supremacy of strategic considerations over economic ones as the principal driving force behind Britain's policy towards Kurdistan's future. The second conclusion is that certain British officials on the ground played an important part in influencing the future of Kurdistan after the war. Between 1918 and 1920, Colonel Wilson, in his capacity as the Civil Commissioner, and Major Noel, in his capacity as the most important British expert on Kurdish affairs, played a crucial part not only in colouring London's views on the Kurdish question, but also in influencing the direction of political developments in Southern Kurdistan. In the following period, 1921-1923, Percy Cox, the new High Commissioner, played a crucial part in Southern Kurdistan's incorporation into Iraq. Lastly, examination of British policy reveals that in none of its historical phases were Britain's strategic interests compatible with the nationalist aspirations of the Kurds, unlike those of the Zionist and Sharifian nationalist movements. There was always a clear contradiction between the requirements of a successful British policy towards Turkey and Persia, and the political objectives of the Kurdish nationalist movement. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | Document Type: Original language | Language - Dialect: English | PDF: Yes | Country - Province: Outside |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
Britain’s Policy toward Kurdistan at the End of the First World War	کورتەباس	English	
Creation and Collapse: The British Indian Empire in Mesopotamia Before and After World War I	پەرتووکخانە	English	
THE IMPACT OF THE KURDISH QUESTION ON TURKEY’S RELATIONS WITH ITS MIDDLE EASTERN NEIGHBORS AND THE EUROPEAN UNION BETWEEN 2002-2	پەرتووکخانە	English	
The Kurdish Question in the Light of Marxism	کورتەباس	English	

تێبینی: کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر QR ی لەگەڵدایە، تکایە سکێنیPDF ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

Sources

[1] Unspecified | English | Website researchonline.lse.ac.uk

Added on: 03-05-2016

Editor Name: Hawrê Baxewan

Group: Articles

Article: 164

British Military Aviation in 1924

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260826145448701052

3 January
The Air Ministry announces that 400 officers are required for flying duty for the Royal Air Force Short Service Commission Scheme, which enables young men to join for a limited number of years, with the possibility of a permanent commission at the end of their service.

20 March
The Aeroplane and Armament Experimental Establishment is formed at RAF Martlesham Heath under the command of Wing Commander N.J. Gill.

April
The Royal Air Force Officers Engineering Course transfers from South Farnborough to RAF Henlow.

1 April
The Marine Aircraft Experimental Establishment forms at Felixstowe under the command of Wing Commander C.E.H. Rathbone.

1
April

The Fleet Air Arm of the Royal Air Force (RAF) is formed. The Fleet Air Arm encompasses those Royal Air Force units that normally embark on aircraft carriers and fighting ships and Fleet Air Arm personnel are drawn from both the Royal Air Force and the Royal Navy.

4 -5 May
After a dispute between Assyrian levies and members of the local Moslem community, the levies run amok in Kirkuk, in the Sulaimaniya region of Iraq. The Air Officer Commanding British Forces in Iraq, Air Vice-Marshal J.F.A. Higgins, orders two platoons of the 1st Battalion Royal Inniskilling Fusiliers to be airlifted immediately from Hinaidi to Kirkuk to take control of the situation. A further two platoons of British infantry are flown to Kirkuk on 5 May and No.30 Squadron, Royal Air Force, maintains extensive air reconnaissance of the surrounding district

26 May
Following the deployment of British troops to Kirkuk, to quell violence between Assyrian troops and the local population, Moslem leader Sheikh Mahmud declares a Jihad (a holy war) against the British and the Assyrians in Iraq and begins to gather a large lashkar (armed force). In response, messages are dropped to Sheikh Mahmud by the Royal Air Force, calling upon him to report to the nearest Government forces by 26 May and warning that Sulaimaniya would be bombed should he fail to comply.

No reply to this ultimatum had been received from Sheikh Mahmud by 26 May and on this day, 42 aircraft from Nos. 6, 8, 30, 40, 45, 55 and 70 Squadrons are gathered at Kingerban and Kirkuk prior to commencing operations against Sulaimaniya on the following day.

27-28 May
Royal
Air Force (RAF) aircraft drop 28 tons of bombs on Sulaimaniy and although the bombing and the resulting fires cause widespread physical destruction,the residents had been forewarned by proclamation of the Royal Air Force’s intentions and had evacuated the town. There are no civilian casualties and during the Royal Air Force attack Sheikh Mahmud fleas to the caves of Qara Dagh, returning on 1 June.

9 June

A conference at Constantinople (Istanbul) to discuss British and Turkish claims with regard to the Mosul district of Iraq fail to reach a compromise agreement. Subsequently, Britain refer the dispute to the League of Nations.

19 July
Sulaimaniya is re-occupied by Iraqi troops, supported by armoured cars and aircraft and although minor disturbances continue in the mountain areas beyond the town, this effectively marks the end of the Jihad called by Sheikh Mahmud in May 1924.

August
No.14 Squadron aids the Transjordanian army to quell unrest in the Kura district, near Amman.

14 September
In response to urgent warnings received on 13 September that Turkish troops would attempt to seize Zahko the night, during the following days nine Bristol Fighters of No.6 (Army Co-operation) Squadron mount a series of offensive patrols over the town. Whilst on patrol, aircraft of the squadron locate and attack Turkish cavalry close to the town, forcing it to retreat. [1]

Items Property

Content category: Documentary | Military | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Country - Province: South Kurdistan | United Kingdom |

QR Code:

Sources
[1] Unspecified | English | Website rafmuseum.org.uk
Added on: 26-08-2026
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles

Article: 165

Kingdom of Kurdistan

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260824105504700629

The First Division of the National Army takes oath to serve the Kurdish nation. Unknown/Courtesy Rafiq St

The Kingdom of Kurdistan was a short-lived and self-proclaimed Kurdish state declared in the city of Sulaymaniyah following the collapse of the Ottoman Empire. It lasted from September 1921 until July 1925. Officially, the territory involved was under the jurisdiction of the British Mandate of Mesopotamia.

During the collapse of the Ottoman Empire, the Kurds attempted to establish an independent state.
Mahmud Barzanji , the Shaykh of the Qadiriyyah order of Sufis, the most influential personality in Southern Kurdistan, was appointed governor of the former sanjak of Duhok, but rallied against the British and declared an independent Kurdistan in May 1919. He was defeated in June.
On 10 October 1921, a statement was issued in Suleymanyah, the capital of Kurdistan, to establish a Kurdish government. Sheikh Mahmud Barzanji declared himself as the King of the Kingdom of Kurdistan.

After the Treaty of Sèvres, which settled some territories, Sulaymaniya still remained under the direct control of the British High Commissioner. After the subsequent penetration of the Turkish Özdemir Detachment into the area, an attempt was made by the British to counter this by appointing Shaykh Mahmud governor again, in September 1922. The Shaykh revolted again, and in November declared himself King of the Kingdom of Kurdistan. Members of his cabinet included:

Shaikh Qadir Hafeed – Prime Minister
Abdulkarim Alaka, a Christian Kurd – Finance Minister
Ahmed Bagy Fatah Bag – Customs Minister
Hajy Mala Saeed Karkukli – Justice Minister
Hema Abdullah Agha – Labour Minister
Mustafa Pasha Yamolki – Education Minister
Shekh Mohammed Gharib – Interior Minister
Zaky Sahibqran – Defence Minister of the Kurdish National Army
Barzanji was defeated when the British sent out an Assyrian force to capture Sulaymaniyah in July 1924, and in January 1926 the League of Nations gave the mandate over the territory back to Iraq, with the provision for special rights for Kurds. In 1930–1931, Shaykh Makhmud Barzanji made his last unsuccessful attempt.[clarification needed]

The British Royal Air Force's Iraq Command acting on behalf of the Iraqi government

in Baghdad played a part in bringing the Kingdom of Kurdistan to an end. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | History | Document Type: Original language | Publication Type: Born-digital | Country - Province: South Kurdistan |

QR Code:

Sources

[1] Unspecified | English | Website en.wikipedia.org

Added on: 24-08-2026

Editor Name: Hejar Kamela

Group: Library

Article: 166

Kurdish politicians: Mulla Effendi, Mullah Krekar, Simko Shikak, Mahmud Barzanji, Widad Akrawi, Leyla Zana, Mustafa Barzani

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20250925121523657433

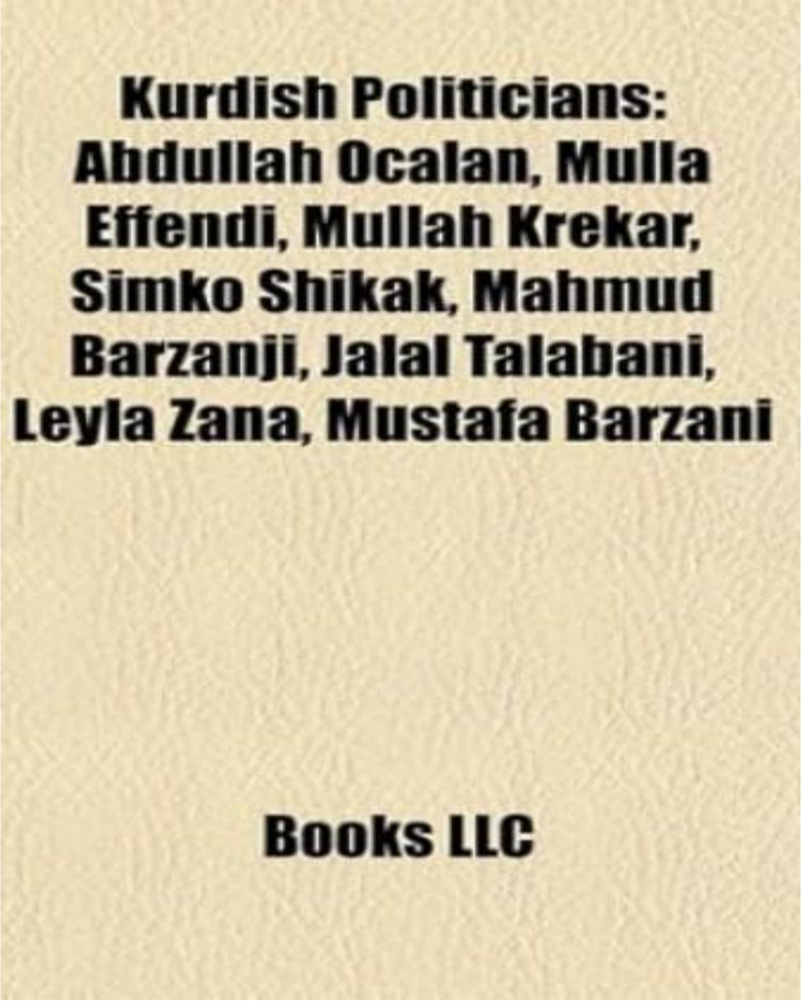

Title: Kurdish politicians: Mulla Effendi, Mullah Krekar, Simko Shikak, Mahmud Barzanji, Widad Akrawi, Leyla Zana, Mustafa Barzani, Ahmad Moftizadeh
Author: Edição Inglês
Publisher: Books LLC
Release date: 2011

Please note that the content of this book primarily consists of articles available from Wikipedia or other free sources online. Pages: 45. Chapters: Mulla Effendi, Mullah Krekar, Simko Shikak, Mahmud Barzanji, Widad Akrawi, Leyla Zana, Mustafa Barzani, Ahmad Moftizadeh, Barham Salih, Ahmed Uthman, Khalid Bakdash, Osman

Baydemir, Ahmed Barzani, Sheik Ubeydullah, Ibrahim Heski, Abdul Rahman Ghassemlou, Nadhim Zahawi, Leyla Güven, Osman Öcalan, Ferzende, Medet Serhat, Abdullah Demirbaş, Shirkuh, Jaladat Ali Badirkhan, Bakhtiar Amin, Pervin Buldan, Ibrahim Ahmad, Nechervan Idris Barzani, Halis Öztürk, Aysel Tuğluk, Rafiq Hilmi, Ihsan Nuri, Murat Karayilan, Ali Askari, Fatma Kurtulan, Hikmet Fidan, Mustafa Pasha Yamolki, Hero Ibrahim Ahmed, Bahaedin Adab, Nurettin Demirtaş, Sebahat Tuncel, Sevahir Bayındır, Gülten Kışanak, Soraya Serajeddini, Ayla Akat Ata, Taha Muhie-eldin Marouf, Ahmet Türk, Sheikh Nuri Sheikh Salih Sheikh Ghani Barzinji, Abdul Rahman Mustafa, Daham Miro, Rassul Mamand, Nisrin Barwari, Narmin Othman, Abdul Rahman Haji Ahmadi, Imad Ahmad Sayfour, Muhammed Emin Zeki Bey, Bengi Yildiz, Akın Birdal, Akin Burdal, Selahattin Demirtaş, Muhamed Amin Zaki, Taufiq Wahby, Mehdi Zana, Gulan Avci, Jalal Jalalizadeh, Ahmet Dağtekin, Houzan Mahmoud, Nalin Pekgul, Howar Ziad, Bedirhan Bey, Abdolqader Zahedi, Mahmoud Rahimi Banehei, Morteza Zarringol, Mahmoud Yasini Kermanshahi, Hushang Hamidi, Abderrahman Sadik Karim, Ali Bapir, Haji Baba Sheikh, Haji Mala Saeed Kirkukli Zada, Mela Baxtiar. Excerpt: Mulla Abu Bakr Effendi, also Mulla Effendi (also spelled Mala Afandi), (Kurdish:) (Arabic:) also Abu Bakr IIII or Küçük Mulla (1863 - December 31, 1942) was a senior Kurdish Muslim cleric, Islamic philosopher, scholar, astronomer, politician, and a prominent Iraqi personality from Arbil, Iraq. Mulla Effendi was born into a respected and intellectual family of Islamic scholars who settled in Arbil in the 16th century and spent most of their life learning and teaching.. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | Biography | Publication Type: Printed | Language - Dialect: English | PDF: No |
Publication date: 04-09-2011

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
04-09-2011	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1927 TARİHLİ GENELKURMAY IN İRAN AZERBAYCAN I TEDKİK RAPORUNA GÖRE BU BÖLGEDEKİ KÜRT AŞİRETLERİ	کورتەباس	Türkçe	
72 saliya şehîdbûna lîderê kurd Simkoyê Şikak (1887 Kela Çariyê- 30.06.1930 bajarê Şino)	کورتەباس	Kurmancî	

93 sal derbas bûn, lê Kurd qet Simkoyê Şikak ji bîr nakin	کورتەباس	Kurmancî	
Clarification from Muna Yakus	کورتەباس	English	
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’	کورتەباس	Türkçe	
İNGİLTERE NİN MUSUL POLİTİKASI KARŞISINDA OSMANLI DEVLETİ VE BÖLGE AŞİRETLERİ (1918-1920)	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Persönlichkeiten - Simko Agha 1/ 4	کورتەباس	Deutsch	
Kurdische Persönlichkeiten - Simko Agha 3/4	کورتەباس	Deutsch	
Lênihêrînek li ser şoreşa mezin a Simkoyê Şikak	کورتەباس	Kurmancî	
Li Ormiyê rê nehat dayîn semînarek li ser Simko were çêkirin	کورتەباس	Kurmancî	
Mahmud Barzanji revolts	کورتەباس	English	
Milli Mücadele Başlarında Bir Devlet Adamı: Van Valisi Haydar (Vaner) Bey	کورتەباس	Türkçe	
MİLLİ MÜCADELE DEN CUMHURİZETE E TÜRK-IRAN İLİŞKİLERİ 1919-1925	کورتەباس	Türkçe	
Millî Mücadele Döneminde Şırnak	پەرتووکخانە	Türkçe	
Savaştan Barışa, Çatışmadan Çözüme	پەرتووکخانە	Türkçe	
Shaykh Mahmud Barzanji Revolt	کورتەباس	English	
ŞİKAK AŞİRETİ VE REİSİ SİMKO LAKAPLI İSMAİL AĞA NIN FAALİYETLERİ	کورتەباس	Türkçe	

Şikak Aşireti ve Reisi Simko Lakaplı İsmail Ağa'nın Faaliyetleri	کورتەباس	Türkçe	
Simko yê Şîkak ın Efsanevi Hayatı ve Kürt Direnişinin Sembolü	ڤیدیۆ	Türkçe	
Simkoyê Şikak di terazûya nasyonalîzma Kurdî û eşîrî de	کورتەباس	Kurmancî	
Simkoyê Şikak; Bavê nasyonalîzma Kurd	کورتەباس	Kurmancî	
Simkoyê Şikakî’nin torunu İstanbul'da hayatını kaybetti	کورتەباس	Türkçe	
TARİHTE TÜRKLER VE KÜRTLER SEMPOZYUMU NOTLARIYLA DEMOKRATİK ÖZERKLİK VE STATÜ TALEBİ’NİN HAKLILIĞI	پەرتووکخانە	Türkçe	
The Political, Cultural, and Military Re-Awakening of the Kurdish Nationalist Movement in Iran	کورتەباس	English	

QR Code:

Sources
[1] Website | English | Website (amazon.com.br) 04-09-2011
Added on: 25-09-2025
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles
Article: 167
Mahmud Barzanji revolts
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260827110617701151
Mahmud Barzanji revolts

TheMahmud Barzanji revolts were a series of armed uprisings led by Sheikh Mahmud Barzanji, a prominent Kurdish Naqshbandi sheikh and nationalist leader from Sulaymaniyah, against the British Mandate authorities in Iraq from 1919 to the early 1930s. Initially appointed by the British as governor of the Sulaymaniyah district in November 1918 to secure local control amid post-World War I chaos, Barzanji quickly turned against his patrons, launching the first major revolt on 20 May 1919 to assert Kurdish autonomy and resist foreign domination.
The revolts stemmed from Barzanji's demands for self-rule in Kurdish-inhabited regions, fueled by unfulfilled Allied promises of autonomy under the 1920 Treaty of Sèvres and opposition to British efforts to integrate Kurdistan into a centralized Iraqi state. In October 1922, amid renewed unrest, Barzanji proclaimed the Kingdom of Kurdistan, establishing a short-lived entity that controlled parts of southern Kurdistan until British forces, employing Royal Air Force bombings, compelled his flight to Iran by April 1923 and fully subdued the movement by 1924 Subsequent flare-ups, including activities into 1930-1932, highlighted persistent Kurdish resistance but were met with decisive military suppression, resulting in Barzanji's exile and the prevention of any independent Kurdish polity under British oversight. These events underscored the tensions between local aspirations for self-determination and imperial priorities for regional stability, shaping early Kurdish nationalist trajectories without achieving lasting sovereignty.
Historical Context

Post-World War I Partition of Ottoman Territories

The Armistice of Mudros, signed on 30 October 1918 aboard HMS Agamemnon in Mudros harbor, formally ceased Ottoman hostilities in World War I and facilitated Allied occupation of key territories, including British control over Mesopotamia following advances to Mosul.This armistice exposed the Ottoman Empire's administrative collapse, enabling rapid partition as Allied forces dismantled imperial structures across Anatolia, Arabia, and the Fertile Crescent.
At the San Remo Conference in April 1920, Britain received the League of Nations Mandate for Mesopotamia (encompassing modern Iraq), formalized on 1 May 1920,

tasking administrators with provisional independence under British oversight amid ethnic and tribal fragmentation.The mandate unified the Ottoman vilayets of Baghdad, Basra, and Mosul but emphasized centralized governance, inheriting a power vacuum from Ottoman retreat where local ethnic groups vied for influence.
The Treaty of Sèvres, imposed on 10 August 1920, outlined Kurdish provisions in Articles 62–64, mandating an autonomous administration for Kurdish-majority areas in southeastern Anatolia and Mesopotamia, with a plebiscite within one year for potential full independence if Kurds in those regions voted accordingly.These clauses aimed to address Kurdish self-determination amid partition but were undermined by non-ratification, as Turkish nationalists under Mustafa Kemal rejected the treaty during their War of Independence.
Superseded by the Treaty of Lausanne on 24 July 1923, which the Allies signed with the emerging Republic of Turkey, Sèvres' Kurdish autonomy framework was entirely discarded, partitioning Ottoman remnants without ethnic state provisions and integrating Kurdish-inhabited zones into Turkey, Iraq, Syria, and Iran. British mandatory policy in Iraq, prioritizing Arab-majority consolidation under figures like Faisal I from 1921, marginalized northeastern Kurdish districts such as Sulaymaniyah, fostering administrative neglect and opportunities for tribal leaders to assert de facto control in the ensuing instability.

Sheikh Mahmud Barzanji's Background and Initial British Appointment

Sheikh Mahmud Barzanji, born around 1880 in Sulaymaniyah, descended from the influential Barzanji clan and was the son of Sheikh Said and grandson of the prominent local figure Sheikh Kak. As a sheikh of the Qadiriyya Sufi order, he wielded considerable religious authority among followers in the region, complemented by his tribal leadership role within the Barzanji clan, which held sway over Kurdish communities in and around Sulaymaniyah. This dual influence positioned him as a key local power broker capable of mobilizing support through spiritual and kinship networks.
In the aftermath of the Ottoman Empire's collapse in late 1918, British authorities in Mesopotamia appointed Barzanji as governor (hukmdar) of the southern Kurdish districts, including Sulaymaniyah, effective October 1918. The appointment served British strategic interests by co-opting a respected indigenous leader to administer the area indirectly, thereby stabilizing post-war order, facilitating tribal governance, and countering potential Turkish claims to the Mosul vilayet without committing large occupation forces.
Barzanji pragmatically accepted the role, cooperating initially by establishing a rudimentary Kurdish administration under British political oversight, which operated

from October 1918 until mid-1919 and represented an early experiment in limited local self-rule.Tensions soon arose, however, as British officials curtailed his effective authority, confining it to symbolic functions while enforcing oversight from Baghdad and rejecting demands for genuine fiscal and judicial independence, revealing the limits of the promised autonomy as a tool for mandate consolidation rather than devolved power. This discrepancy between Barzanji's expectations of substantive control and the British preference for nominal delegation sowed seeds of defiance rooted in pragmatic disillusionment with the arrangement's constraints.

Emerging Kurdish Aspirations Amid British Mandate

Following the Ottoman Empire's defeat in World War I, British authorities initially accommodated Kurdish aspirations for autonomy by appointing Sheikh Mahmud Barzanji as ruler of an autonomous southern Kurdistan on November 1, 1918, in recognition of tribal support against Turkish forces and to stabilize the region. This arrangement reflected early British interest in leveraging Kurdish leaders to counter Ottoman remnants, with Major Edward Noel advocating for a Kurdish state encompassing areas from Lake Van southward.[1] However, strategic priorities shifted toward creating a cost-effective unified Iraq, as articulated at the Cairo Conference of March 12-25, 1921, where Winston Churchill's administration decided to integrate Kurdish-majority districts like Mosul and Kirkuk into the new Hashemite kingdom under Faisal I, rejecting separate Kurdish governance to secure oil resources and Arab-majority control.

Local Kurdish discontent arose from mandate administration's centralizing measures, including heavy taxation that exceeded prior Ottoman levels in some areas—such as penalty fines of 35,000 rupees on the Daudi tribe and demands for 130 weapons from them in Kirkuk during September-October 1920—which tribes resisted as burdensome without corresponding benefits. British attempts at conscription into mixed levies, numbering around 7,000 by 1920 including Kurdish units under Arab-influenced command, further alienated tribes accustomed to exemptions, with reports recommending avoidance of mandatory service to prevent unrest. Cultural grievances compounded these, as demands for official use of Kurdish language and customary laws in areas like Sulaymaniyah received only partial implementation, such as limited recognition in 1920, while British favoritism toward Arab officials and Christian minorities like Nestorians heightened perceptions of marginalization.

Aspirations manifested through pragmatic tribal assemblies and petitions rather than a monolithic ideology; on December 1, 1918, approximately 60 Kurdish notables convened to seek British endorsement for self-rule, while Sheikh Mahmud

Barzanji rallied tribal envoys and invited British officials to Sulaymaniyah for recognition of his governance. These efforts blended pan-Islamic appeals—such as 1919 telegrams at the Paris Peace Conference requesting a Kurdistan under caliphal protection—with localized demands for autonomy, often tied to religious authority like Barzanji's Naqshbandi sheikh status, but lacked broad ideological unification amid tribal rivalries. British responses prioritized containment, viewing such movements as threats to Iraq's integrity once integration policies solidified.

The 1919 Revolt

Outbreak and Proclamation of the Kingdom of Kurdistan

The 1919 revolt erupted on 23 May when Sheikh Mahmud Barzanji, appointed governor of Sulaymaniyah by British authorities earlier that year, mobilized around 300 tribal fighters to drive out British supervisors from the city.This action marked the onset of armed resistance against British Mandate control in southern Kurdistan, fueled by local grievances over administrative restrictions and unfulfilled promises of autonomy following the Ottoman collapse

In the immediate aftermath, Barzanji proclaimed Kurdish independence, styling himself as ruler of a nascent Kingdom of Kurdistan centered in Sulaymaniyah. This declaration, described in some accounts as establishing a United Free Kurdistan, represented an early assertion of sovereignty amid the power vacuum left by World War I. To legitimize his rule, Barzanji introduced symbolic measures such as striking coins and instituting Friday prayers in his name, alongside adopting a flag to symbolize national unity.

Barzanji's forces rapidly extended influence over surrounding southern Kurdish territories, including key areas like Kirkuk and parts of the Zagros foothills, exploiting British post-war demobilization and stretched logistics that limited immediate reinforcement. The British, initially conciliatory due to fatigue from global commitments and a desire to avoid escalation, tolerated these gains briefly while assessing tribal alliances and regional dynamics. This phase of consolidation underscored Barzanji's opportunistic leverage of local support and imperial overextension, setting the stage for broader confrontation.

Mobilization of Forces and Key Battles

Sheikh Mahmud Barzanji mobilized irregular tribal forces drawn from his Barzanji clan followers, Naqshbandi adherents, and allied groups such as the Hamavand, Jaf, Jabbari, Shaykh Bizayni, and Shuan tribes, leveraging cross-border recruitment from

Iranian and Iraqi Kurds to challenge British authority in Sulaymaniya. These units, numbering several thousand fighters including early contingents like Mustafa Barzani's group of around 500, operated without formal structure or heavy armament, depending on rifles, captured Ottoman weapons, and mobility in rugged terrain for guerrilla operations. British-Assyrian levies and regular troops, supported by air reconnaissance, countered with superior firepower, exploiting the rebels' logistical vulnerabilities.
Initial engagements focused on ambushes against British columns near Sulaymaniya, where Barzanji's forces disrupted patrols and supply lines following the seizure of the city on May 20, 1919. By mid-June, clashes intensified around Chamchamal, with British forces under Fraser reaching the area on June 15 and advancing further, leading to a decisive confrontation at Darbandi Bazyan (Bazian Pass) where two British brigades overwhelmed the rebels despite terrain advantages.Efforts to extend operations toward Kirkuk involved sporadic unrest among local Kurds, prompting British fines and weapon seizures, but lacked coordinated assaults due to tribal hesitancy and resource shortages.
Tribal alliances, including temporary pacts with Jaff, Pindar, and Talabani groups, bolstered early mobilization but proved fragile amid internal rivalries and British inducements.[1] Defections, such as the Talabani leader's shift to British alignment under pressure, eroded unity, as did targeted fines and arrests that fragmented support without reliance on overt bribes.These factors, combined with the absence of modern arms, constrained sustained offensives, limiting the revolt to hit-and-run tactics rather than positional warfare.

British Counteroffensive and Suppression

British forces mounted a coordinated counteroffensive against Sheikh Mahmud Barzanji's insurgents in mid-1919, combining ground advances with aerial bombardment to reclaim control over Sulaymaniyah and surrounding areas. The Royal Air Force's No. 30 Squadron initiated bombing raids on the city, employing Vickers Vernon aircraft to drop ordnance and disrupt rebel operations, marking one of the earliest instances of sustained air power in colonial suppression tactics. These strikes, conducted over several days in late May and June, targeted insurgent positions and aimed to compel submission through psychological and material pressure rather than direct negotiation.
Ground operations were led by British troops under political oversight from Major Edward William Charles Noel, who coordinated efforts to restore order in the Kurdish districts. A decisive engagement occurred at Darbandi Bazyan near Sulaymaniyah in June 1919, where two British brigades overwhelmed Barzanji's

tribal fighters, inflicting heavy defeats and paving the way for the city's recapture. By 22 July 1919, British units had re-entered Sulaymaniyah, initiating punitive measures against rebel strongholds to deter further resistance.
Barzanji himself was wounded in combat during the retreat, compelling his flight into the mountains and the effective collapse of organized resistance. Kurdish casualties from the combined operations numbered in the hundreds, reflecting the insurgents' reliance on lightly armed tribal levies against mechanized British firepower. The campaign underscored a strategic shift toward expeditionary force and aerial deterrence, minimizing British ground commitments while exploiting technological superiority to enforce mandate authority.
Period of Exile and Reassessment

Deportation to India and Release

Following the suppression of his 1919 revolt, Sheikh Mahmud Barzanji was captured by British forces in late 1920 after sustaining injuries in battle. Initially sentenced to death for leading the uprising against British mandate authority in southern Kurdistan, his punishment was commuted to ten years' imprisonment, and he was deported to exile in India in 1921 to neutralize his influence as a focal point of Kurdish resistance.The British regarded him as a persistent threat due to his ability to mobilize tribal loyalties and challenge their administrative control, even as his direct power waned post-defeat; exile aimed to dismantle the rebel network by removing its charismatic leader and imposing direct rule over Sulaimaniya. He was confined to a British fort in Lahore, where his activities remained severely restricted, though his followers in Iraq continued sporadic opposition to British forces, indicating sustained underlying loyalties.
Mahmud's period in India involved minimal overt political engagement, limited by isolation and surveillance, yet covert ties to Kurdish tribal elements persisted, preserving a base of support that British intelligence underestimated. In 1922, amid renewed unrest from his former adherents and instability in the mandate territories, British authorities released him and facilitated his return via Kuwait, hoping assurances of good behavior would enable him to stabilize the region under their oversight rather than risk prolonged guerrilla resistance. This decision reflected an underestimation of tribal mobilization potential, as Mahmud's repatriation quickly reignited challenges to British authority, though his exile had temporarily contained the immediate threat.

Internal Kurdish Dynamics During Hiatus

During the hiatus following the 1919 revolt's suppression, Kurdish tribal factionalism persisted, with groups like the Jaf and Talabani aligning with British forces to capture Sheikh Mahmud Barzanji on June 18, 1919, near Baziyan Pass, in exchange for local concessions that favored tribal autonomy over collective resistance. These alliances reflected deeper rivalries, such as those between Barzanji's Hamawand supporters and Barzani clans, where shifting loyalties—evident in tribes like Surchi and Zibar cooperating variably with British or Turkish elements—prevented cohesive opposition.
British administrators capitalized on this disunity through deliberate divide-and-rule measures, including direct stipends to tribal chiefs like those of the Jaf to erode Barzanji's influence and backing rival families such as the Bedirhan, who rejected his claim to kingship. In Sulaymaniyah, authorities appointed alternatives like Sheikh Kadir as administrator in August 1922 to counter lingering pro-Barzanji sentiment and stabilize control amid sporadic uprisings in areas like Amadiya and Akrah. Such tactics, documented in reports from figures like Major Noel, emphasized exploiting intra-Kurdish competitions to maintain mandate authority without broad military commitment.
Empirical evidence from the era, including British assessments, reveals Barzanji's support rarely surpassed 100-200 fighters, as tribes prioritized parochial interests—such as securing British financial incentives or avoiding reprisals—over nascent national solidarity, directly contributing to the revolts' vulnerabilities.This fragmentation, compounded by competing leadership claims from figures like Sayyid Taha and Şerif Pasha, ensured no unified front emerged until Barzanji's temporary return in late 1922.

The 1922 Revolt

Renewed Uprising and Territorial Gains

In March 1922, Sheikh Mahmud Barzanji launched a renewed uprising against British authority in southern Kurdistan, marking a shift from the tactics of the 1919 revolt through broader tribal alliances and exploitation of lingering resentment from the 1920 Iraqi revolt. Barzanji's forces, estimated at up to 20,000 fighters drawn from local tribes, rapidly seized control of Sulaymaniyah by late October, establishing it as the base for expanded operations.This mobilization surpassed the smaller contingents of 1919, benefiting from anti-British sentiment that had intensified after the suppression of the wider Arab uprising two years prior.
By October 30, 1922, Barzanji reclaimed Sulaymaniyah in a ceremonial entry, extending territorial gains into the Diyala region and areas like Rania and Aqra

through coordinated raids and local defections.On October 10, he issued a decree from Sulaymaniyah proclaiming it the capital of Kurdistan and forming a cabinet, followed by a formal declaration of the Kingdom of Kurdistan on November 18, with himself as king asserting renewed autonomy over these territories. These advances represented temporary successes, holding key urban and rural zones against initial resistance and contrasting the quicker collapse of 1919 by sustaining control for several months.

British forces exhibited initial hesitation in mounting a full counteroffensive, constrained by resource strains from ongoing global commitments including the Lausanne Conference negotiations and the need to avoid escalation amid diplomatic sensitivities with Turkey. This delay allowed Barzanji's guerrilla-style operations in mountainous terrain to consolidate gains, though RAF air bombings eventually pressured retreats without immediate ground commitment.The evolved approach emphasized hit-and-run tactics over static defenses, enabling short-term dominance in Sulaymaniyah and Diyala before broader suppression efforts.

Escalation and Iraqi-British Joint Response

Following Sheikh Mahmud Barzanji's return from exile in early 1922, the uprising intensified through coordinated raids and expansion of control over Kurdish territories, including areas around Sulaymaniyah, as tribal alliances bolstered rebel forces against British-Iraqi authority. Barzanji's fighters employed guerrilla tactics and leveraged mountainous terrain for ambushes, but overextension strained resources, leading to critical shortages in ammunition and provisions that hampered sustained operations.

British authorities, overseeing the Iraqi Mandate, orchestrated a joint response with Iraqi ground troops, incorporating Assyrian levies for auxiliary support and deploying Royal Air Force (RAF) units for aerial bombardment to disrupt rebel concentrations. By mid-1922, government forces recaptured Sulaymaniyah through targeted offensives, exploiting Barzanji's logistical vulnerabilities to regain key urban centers. Assyrian levies, drawn from non-Kurdish minorities, played a role in policing and combat operations, reflecting British strategy to counter Kurdish tribal mobilization with divided local auxiliaries.

The campaign involved reports of mutual atrocities, with Iraqi and British forces conducting reprisals against suspected rebel sympathizers in villages, while Barzanji's irregulars targeted government collaborators; British military assessments emphasized disproportionate rebel losses due to superior firepower and air support, though exact figures remain unverified in primary accounts. This coordinated suppression, combining Iraqi manpower with British technology, marked a shift

toward systematic overextension of Barzanji's defenses, setting the stage for prolonged attrition into 1923-1924.

Final Defeat and Capture

British and Iraqi forces mounted a coordinated counteroffensive against Barzanji's forces in late 1922, employing superior artillery and air power that outmatched the Kurdish irregulars' limited weaponry and organization. Aerial bombardments targeted Sulaymaniyah, Barzanji's administrative center, inflicting extensive damage on infrastructure and compelling the evacuation of key positions. This technological asymmetry—British access to aircraft and trained troops versus tribal levies reliant on small arms—proved decisive, as Kurdish defenses crumbled under sustained assaults without effective countermeasures.
Facing imminent collapse, Barzanji abandoned Sulaymaniyah and fled eastward to Persia with surviving followers, effectively dissolving his provisional government and scattering administrative structures. The retreat, prompted by the rapid advance of enemy columns and depletion of supplies, underscored the causal role of fragmented tribal loyalties, which failed to provide consistent reinforcements amid mounting losses. British occupation of Sulaymaniyah followed, with systematic dismantling of rebel-held territories signaling the termination of organized resistance by early 1923, though sporadic activity persisted until mid-1924.
Post-flight reprisals targeted Barzanji's inner circle, with Iraqi authorities executing several prominent supporters to deter future insurrections and consolidate control over the region. This phase eliminated immediate threats from the uprising's core, as British-Iraqi patrols neutralized remaining pockets and enforced disarmament, rendering the revolt militarily inert. The outcome empirically validated the brittleness of ad hoc tribal coalitions against mechanized imperial forces, where logistical vulnerabilities and internal fissures amplified the impact of firepower disparities.

Motivations and Controversies

Nationalism Versus Tribal Opportunism

Sheikh Mahmud Barzanji's public rhetoric emphasized Kurdish ethnic solidarity, exemplified by his proclamation of the Kingdom of Kurdistan in November 1922, which positioned him as ruler of a nominally independent polity aspiring to unite Kurdish territories under a shared national identity. This declaration, issued amid resistance to British and emerging Iraqi authority, invoked ideals of self-determination resonant with post-World War I rearrangements, yet lacked

substantive mechanisms for transcending local affiliations.
Underlying dynamics, however, reveal prioritization of tribal and personal aggrandizement over cohesive nationalism. As a Naqshbandi sheikh from the Barzanji clan, Barzanji leveraged familial and religious prestige—hallmarks of Ottoman-era tribal hierarchies—to consolidate power, raising forces primarily from affiliated tribes rather than cultivating a pan-ethnic army or administrative framework. His initial British-backed appointment as hukmdar (ruler) of Sulaymaniyah circa 1919, intended to stabilize the region against Ottoman revival, underscores this: rebellion ensued when oversight threatened his de facto autonomy, mirroring historical sheikhly bids to enlarge hereditary domains amid weak central control.
The uprisings' restricted footprint—centered on Sulaymaniyah and environs in southern Kurdistan, with mobilizations drawing from proximate clans—demonstrates scant pan-Kurdish mobilization, as efforts to enlist distant tribes, such as those in Iran, faltered on geographic and loyalty barriers. Scholarly examinations highlight persistent tribal-clan allegiances eclipsing nascent nationalist sentiments, with Barzanji's campaigns functioning more as opportunistic expansions than drivers of modern state formation.[36] British administrative records, while self-interested in portraying local resistance as parochial to justify mandate policies, align with this assessment through documentation of Barzanji's reliance on irregular tribal levies over ideological recruitment.

Alliances, Betrayals, and Intra-Kurdish Divisions

Mahmud Barzanji formed temporary alliances with local tribes, including the Jaf and Zibar, to bolster his forces during the revolts, leveraging shared opposition to British and Iraqi authority in the Sulaymaniyah region. These pacts were fragile, rooted in tribal loyalties rather than unified nationalist goals, and quickly eroded due to longstanding feuds over grazing lands, water rights, and leadership precedence that predated the uprisings. Archival records highlight how such intra-tribal conflicts fragmented Barzanji's support base, as rival sheikhs prioritized parochial interests, leading to inconsistent mobilization and tactical hesitations during key engagements in 1919 and 1922.
British counter-strategies exacerbated these divisions by offering subsidies and amnesty to defecting tribal leaders, incentivizing opportunism amid economic hardships following World War I. In the 1922 revolt, several allied contingents withdrew or switched sides after receiving payments from British political officers, as documented in mandate-era reports, which reveal how monetary inducements—often amounting to several hundred rupees per sheikh—undermined Barzanji's

command structure and contributed to the rapid collapse of his territorial gains around Kirkuk and Arbil. This pattern of defection underscores a causal dynamic where short-term material gains trumped collective resistance, with empirical evidence from declassified correspondence showing at least a dozen notable tribal shifts between May and October 1922.
Barzanji's religious authority as a Naqshbandi sheikh facilitated initial mobilization by framing the revolts as a jihad against infidel occupation, drawing pious followers and framing alliances in spiritual terms to mitigate tribal animosities. However, betrayals in 1922, such as the abrupt abandonment by Zibar contingents during the British-Iraqi advance on Sulaymaniyah, exposed underlying opportunism, where tribal leaders accepted British overtures despite prior oaths of loyalty. While some Kurdish oral histories and nationalist accounts portray a semblance of unity under Barzanji's banner, Ottoman and British archival materials provide contrary evidence of pervasive fragmentation, attributing the revolts' failure partly to these internal fissures rather than solely external suppression.

British and Iraqi Perspectives on the Revolts

British officials under the mandate characterized Sheikh Mahmud Barzanji's revolts as tribal insurrections posing a direct threat to administrative stability and the integration of Kurds into a unified Iraqi state, rather than a viable nationalist endeavor with broad legitimacy. High Commissioner Percy Cox, reflecting impatience with Barzanji's defiance, noted that repeated warnings had been ignored, justifying escalated military responses including RAF aerial bombardments to reassert control in regions like Sulaymaniyah. This framing emphasized the revolts' roots in local feuds and limited tribal alliances—such as initial support from 60 tribal leaders in 1919—over widespread ethnic mobilization, with British intelligence highlighting only 118 Kurdish notables involved as ringleaders. Suppression was rationalized by the practical imperatives of safeguarding infrastructure and economic viability in Mesopotamia, where the uprisings interrupted railroads, telegraph lines, and early oil explorations in Kirkuk, contributing to local economic collapse such as Sulaymaniyah's reported 80% poverty rate and production halts by late 1918. Officials like Acting Civil Commissioner Arnold Talbot Wilson deemed immediate repression essential to avert wider unrest that could undermine the mandate's £40 million investment and claim over 500 British and Indian lives by 1922.The 1921 Cairo Conference formalized this policy, prioritizing Kurdish incorporation under Iraqi governance supervised by British advisors to prevent territorial fragmentation and ensure a buffer against Turkish revanchism, dismissing autonomous Kurdish entities as

destabilizing.
Iraqi monarchical elites, establishing authority post-1921 under King Faisal I, regarded Barzanji's self-proclaimed Kingdom of Kurdistan in 1922 as a manifestation of feudal tribalism antithetical to national unity, echoing Ottoman-era autonomies that perpetuated peripheral loyalties over central allegiance. These perspectives aligned with efforts to consolidate a multi-ethnic state, interpreting the revolts' confinement to Barzanji's core tribal base—with minimal extension beyond Sulaymaniyah—as evidence of parochial anarchy rather than pan-Kurdish consensus, thereby necessitating joint Iraqi-British operations to enforce integration and forestall balkanization.The disruptions to northern governance and commerce reinforced this view, as the uprisings delayed state infrastructure projects and fiscal centralization critical for Iraq's viability as a sovereign entity.

Consequences and Legacy

Immediate Political Repercussions in Iraq

Following the final defeat of Sheikh Mahmud Barzanji's forces on May 16, 1924, British authorities dismantled the provisional Kurdish administration in Sulaymaniyah and surrounding areas, ending experiments with semi-autonomous governance under local leaders. This shift centralized control under the Baghdad-based mandatory administration, with Iraqi officials appointed to key positions in Kurdish provinces to enforce direct rule and prevent further secessionist activities. The abolition of the self-proclaimed Kingdom of Kurdistan, which had operated from 1922 to 1924, integrated these territories more tightly into the Iraqi state structure, prioritizing unified mandate oversight over regional concessions.
The suppression altered local power dynamics by elevating rival tribal figures and non-Kurdish elements amenable to British and Iraqi authority. British officials cultivated alliances with alternative Kurdish sheikhs and tribal heads who had defected or remained neutral, such as those from the Talabani or Jaf tribes, to counter Barzanji's influence and stabilize the region through divided loyalties. Concurrently, recruitment into the Assyrian-manned Iraq Levies expanded significantly, with these forces deployed to garrison outposts and conduct patrols in Kurdish districts, leveraging Assyrian units' reliability to offset the need for larger British troop commitments and tipping balances against Barzanji loyalists. This reliance on Assyrian levies, numbering several thousand by the mid-1920s, introduced ethnic tensions but secured short-term administrative control.
The revolts' quelling escalated the mandate's militarization, with British operations involving air squadrons and ground columns incurring substantial costs estimated in the millions of rupees annually for northern pacification efforts.Village destructions

and forced relocations displaced thousands of Kurds from Barzanji strongholds, contributing to refugee flows into remote mountains and straining local resources under the new direct governance framework. These measures, while restoring nominal order by late 1924, entrenched a pattern of coercive administration that prioritized security over prior autonomy arrangements.

Influence on Subsequent Kurdish Nationalism

The revolts led by Sheikh Mahmud Barzanji, particularly the 1922 declaration of the Kingdom of Kurdistan, established a symbolic precedent for Kurdish self-rule aspirations, positioning Barzanji as an early icon of resistance against centralized authority in post-Ottoman Iraq. This framing influenced later Kurdish leaders by mythologizing the short-lived kingdom as a prototype for independence, evident in how subsequent movements invoked similar rhetoric of sovereignty amid tribal governance structures. However, the revolts' legacy in fostering unified nationalism was limited, as empirical patterns of intra-Kurdish tribal fragmentation—such as Barzanji's reliance on personal loyalties over ideological cohesion—mirrored challenges in the 1931 Ahmed Barzani uprising, where clan-based mobilization again prioritized local power dynamics over pan-Kurdish solidarity.
Analyses of these events reveal that over-romanticized interpretations, common in nationalist historiography, underemphasize causal realities like logistical vulnerabilities and the absence of sustained external alliances, which doomed Barzanji's efforts and recurred in the Barzani revolts despite their temporal proximity. The British suppression, employing aerial bombardments and Assyrian auxiliaries from 1923 onward, not only quashed immediate threats but instilled a policy of preemptive centralization that conditioned Iraqi governance toward Kurdish peripheries, delaying autonomous arrangements and reinforcing Baghdad's dominance into the interwar period. This entrenched control, verifiable through mandate-era administrative records, underscored realism over inspiration: without transcending tribal opportunism, nationalist endeavors faced structural impossibilities, a lesson partially evident in the Barzanji revolt's failure to catalyze broader coalitions beyond Sulaymaniyah's environs. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | History | Document Type: Original language | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Country - Province: South Kurdistan |

QR Code:

Sources
[1] Unspecified | English | Website grokipedia.com
Added on: 27-08-2026
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles

Article: 168

Making borders from below: the emergence of the Turkish– Iraqi Frontier, 1918–1925

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260901084453701699

Published in Middle Eastern Studies 54, issue 5, 811-826, 2018,
which should be used for any reference to this work 1

Making borders from below: the emergence of the Turkish–Iraqi Frontier, 1918–1925

Jordi Tejel Gorgas

Department of History, University of Neuchâtel, Neuchâtel, Switzerland

Although the First World War formally ended in 1918, the Great War left behind several zones of post-war violence, as the disappearance of imperial borders – from Eastern Europe to the Caucasus and the Middle East – created spaces without order or a definite state authority.[1] Among these 'shatter zones',[2] the provisional frontier between Turkey and Iraq holds an important place in the interwar period, for the resolution of this border dispute was delayed several times as a result of unabated collusion involving a variety of state, transnational and local actors. In that sense, while high-level diplomatic negotiations and intense debates on the fate of this post-Ottoman territory took place in corridors, offices and assembly rooms in distant cities such as Paris, Lausanne, Geneva, Cairo, London and Ankara, this article will show how and to what extent local actors, particularly *borderlanders*, played a role in the resolution of the Turkish–Iraqi Frontier dispute.

After addressing very briefly the claims and counter-claims raised by Great Britain and Turkey with regard to the provisional frontier and the strongly related 'Mosul Affair', this article will turn its attention to the discourses, strategies and attitudes of local borderlanders between 1918 and 1925. Taking its cue from an invigorating scholarship on borderlands which pays attention to the agency of local players in the border-making processes,[3] the article posits that, as the region became a battleground for British and Turkish agents seeking to secure the loyalty of local community leaders, the latter played a relevant role in two fundamental and complementary ways.

First, by adopting an anti-imperialist rhetoric coloured by different influences – Muslim solidarity and Kurdish nationalism – local leaders, alongside transnational actors embedded within the League of Nations, forced Britain and Turkey to acknowledge the 'just' claims of the Kurds who were seeking the award of special rights. Indeed, the protection of 'minorities' was essential for justifying the British mandate over Iraq at the international level. In that sense, Britain vowed to fulfil the 'unanimous' aspirations among Kurdish populations for local autonomy based on respecting the right to self-determination. Turkey, on the other hand, rejected old imperialist policies and presented itself as the sole guarantor of local aspirations due to the historical bonds (political, religious and social) between the Mosul Vilayet and Anatolia. In doing so, Turkey hinted in a sense at its willingness to acknowledge Kurdish particularism under the umbrella of a Sunni Muslim government.[4]

Throughout the Frontier dispute, borderland representatives advanced different claims and aspirations depending on the context and the targeted audience, thereby allowing

Jordi Tejel

Although the First World War formally ended in 1918, the Great War left behind several zones of post-war violence, as the disappearance of imperial borders – from Eastern Europe to the Caucasus and the Middle East – created spaces without order or a definite state authority. This chapter shows how and to what extent local actors, particularly borderlanders, played a role in the resolution of the Turkish–Iraqi Frontier dispute. It focuses on the discourses, strategies and attitudes of local borderlanders between 1918 and 1925. Throughout the Frontier dispute, borderland representatives advanced different claims and aspirations depending on the context and the targeted audience, thereby allowing them to play off Turkish and British

agents against each other, and ultimately, to gain brokerage. The internationalization of the ‘Mosul affair’ provided borderlanders with a new opportunity to jump forward and attempt to voice their concerns. [1]

Click to read Making borders from below: the emergence of the Turkish– Iraqi Frontier, 1918–1925

Items Property

Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Country - Province: South Kurdistan | North Kurdistan |
Publication date: ~~00-00-~~-2022

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2022	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Sources
[1] Unspecified | English | Website taylorfrancis.com

Added on: 01-09-2026
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles
Article: 169
Nationalism And Its Kurdish Discontents [Part I of II]: Kurds In An Ottoman Dusk
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260831155109701636

By Ibrahim Moi

This spring, Turkiye's AK government, led by Tayyip Erdogan, secured what promises to be a momentous agreement with the longstanding Kurdish insurgent group, the Parti Karkeran Kurdistan (Kurdistan Workers' Party) led by Abdullah Ocalan, which has waged an insurgency against the Turkish state for the better part of four decades. This comes a hundred years since the first Kurdish revolt against the Turkish Republic, the 1925 revolt led by the Naqshbandi sheikh Mehmed Said against the republic's founder, Kemal Atatürk. This first of two articles on the Kurds in Turkiye will examine the background of Kurdish activism during the final years of the Ottoman sultanate.

Background

As a multiethnic Islamic sultanate, Ottoman rule from Istanbul was systematically undermined by the nineteenth-century emergence of nationalism, which both undercut Islamic universalism and provoked unrest among the sultanate's Christian minorities, often with support from rival European powers such as Britain and Russia. As a European import, nationalism had a limited appeal until Istanbul's own attempts at centralizing administrative reforms, which often met a sharp backlash outside the corridors of power. As fellow Muslims who had enjoyed a considerable degree of autonomy under traditional leaders such as chieftains and preachers, few Kurds welcomed Ottoman centralism and a number of major families, notably the Bedirkhans (Badr Khans) of Bohtan, resisted these measures, as well as sociopolitical upheaval caused in the borderlands with Russia and Qajar-ruled Persia. In 1880-81, the Nehri Naqshbandi preacher Ubaidullah Khalidi b. Taha led a major attack on Iran, and only relented under the pressure of Ottoman sultan Abdulhamid II before briefly challenging the Ottomans in turn.

Ubaidullah's dissatisfaction with Ottoman and Qajar rule, as well as his insistence on an autonomous if not independent Kurdish frontier, has made him renowned as a proto-nationalist. He adopted a stance that would be echoed in many future Kurdish leaders, including his son Seyid Abdulkadir: official loyalty to the government, but parallel negotiations with foreign powers with a view to securing autonomy from centralism. In fact, the vast majority of Ottoman Kurds remained loyal to the government, and Abdulhamid increasingly armed them under the command of Millan chieftain Ibrahim Milli to fight Armenian nationalists backed by Russia during a bloody, undeclared war at the turn of the century. Stressing his title as caliph, Abdulhamid was nonetheless widely resented by a wide number of people, particularly the intelligentsia, by this point: his secretive, wary rule during a period of decline was increasingly resented and when he was ousted in the so-called Young Turk coup of 1908, traditional Kurdish leaders were among the few who rallied to his cause. Millan chieftain Ibrahim in Syria and the Barzinjis Saeed and his son Mahmoud in Iraq launched brief and unsuccessful revolts against the new regime.

Homogenization

The Young Turk coup, which brought together a mishmash of ideological and political trends united only by their desire for change, promised a more representative government, but in fact, proved far more repressive than its predecessors. Though a number of the Young Turks were Kurds, and though such

Kurdish notables as Seyid Abdulkadir were given senior positions, in fact power soon came to rest with a militaristic clique that, in the “civilized” fashion of the day, viewed Ottoman heterogeneity as a potential weakness and increasingly sought not only centralizing but also culturally homogenizing practices, with the particular promotion of Turkish identity often at the expense of other identities.

Notable Kurdish families and leaders, including the Bedirkhans, Babans, and the Cemilpasazades (Jamil Pashazadas), were forced to operate underground. Others, such as the Barzanis, who had a record of rather heterodox religious activity but enjoyed a widespread following in what is now northern Iraq, briefly rebelled. Several Kurdish clans broke off their relations with the Ottomans; when, during the Balkan War of 1912-13, Istanbul came under threat, one chieftain, Abdulkadir Dirai of the Karakecili, expected that the Ottomans would fall and rebelled, only to be imprisoned once they survived. Other Kurdish clans remained loyal to the sultanate and were often employed against their local rivals.
Often, government responses were coloured by the assessment of individual officials who were not themselves necessarily Turks: for instance, Mehmed Fazil (Muhammad Fadil) and Suleiman Nazif, two of the firmest opponents of the Kurdish rebels in Iraq, were respectively Caucasian and Kurdish. For their part, some of the Kurdish intermediate class -which had historically been autonomous links between their communities and the Ottoman sultanate- were increasingly equivocal, doubting the feasibility of the Ottoman state and prepared to break away should it fall to foreign intervention. It was in this context that an explicitly nationalist idea of Kurdishness came about.

Throughout the devastating First World War that followed, Kurds fought in huge numbers for the Ottoman state: as many as three hundred thousand Kurds lost their lives in the Ottoman cause, and major units in the eastern frontline against Russia were largely Kurdish. The war saw communal displacement and upheaval on an unprecedented level, and not simply by the Ottomans’ enemies: though Russian-backed Armenian nationalists had been extremely brutal against Muslim civilians, the Ottoman state responded with a wholesale assault on the Armenian populace at large, which was massacred and systematically displaced. This was to date the worst assault of any Muslim government against a dhimmi minority; it was also a precursor to ideas of homogenization that would emerge after the war.

During the war, a handful of Kurdish notables, including Abdulkadir’s nephew Seyid Taha of Nehri and some of the Bedirkhans, openly colluded with Russia as it briefly captured the borderland. This availed them little as Russia soon collapsed, but was

less momentous than the role of Arab counterparts -again, against the vast majority of loyalist Arabs- who helped Britain advance in Arabia and the Levant. Eventually, the Ottomans were forced to sue for peace in the autumn of 1918, whereupon their remaining opponents -France, Britain, and Greece, with a smattering of Italian and Armenian nationalist forces- occupied Istanbul and the surrounding countryside. The recently installed Ottoman sultan, Vahdettin Mehmed VI, sought to cut his losses, purge the Young Turks, and enter a disadvantageous peace with the victors: he hoped that a shared dislike of the Young Turks, who had brought the sultanate to ruin, would enable the European victors to view him with sympathy, but they instead aimed to split the Ottoman heartland between them. In this context, Kurdish nationalists, led by an Ottoman Kurdish general called Mehmed Serif (Muhammad Sharif), also sought the establishment of an independent Kurdistan.

Resistance and Collaboration

By contrast, other Kurds, as well as Turks and Arabs, fought this occupation of Muslim territory. In Anatolia's heartland, they were led by a number of renegade Ottoman generals: Kemal Atatürk, Kazim Karabekir, Ibrahim Refet (Bele), Fuat Cebesoy, and Vahdettin's former negotiator, Huseyin Rauf (Orbay). Although the palace treated them as rebels, they insisted that they were liberating the sultan from foreign subjugation, and their argument was given strength by the European powers' uncompromising stance toward Istanbul. They employed Islamic arguments of jihad that intermixed with already existing resistance elsewhere, both in Anatolia as well as Iraq and Syria, and these at least originally united many Kurds with Arabs and Turks.

Though the sultan and Atatürk reached an uneasy agreement by the end of 1919, in spring 1920 Britain sabotaged this with a full-scale crackdown in Istanbul. This forced the remaining parliament to flee to Ankara, where Atatürk set up a "shadow government". The last humiliation for the sultanate came in the Sèvres Accord: though Vahdettin had hoped that he could salvage a good deal through cooperation with the occupation, in fact, the European powers decided to split up his lands and thus lent credence to the Ankara-based parliament's call for a jihad. Although the Accord rewarded Mehmed Serif's lobbying with a vague reference to Kurdistan, in actual fact this came after a year of fierce fighting between Britain and large parts of the Ottoman Kurdish population.

Kurdish participants in resistance included several Kurdish chieftains: Ali Bati of the Haverkan clan, Abdurrahman Aga of the Shernakhlis, and Ramadan Aga of the

Salahan. Similarly, Karakecili chieftain Abdulkadir Dirai and Millan chieftain Ibrahim's son Mahmud were released from prison to lead Kurdish forces. But the political uncertainty and ambiguous jurisdiction of the period, and suspicion and rivalries among the participants often clouded events. For instance, when Bati captured Nusaibin in May 1919, the army led by Kenan Dalbasar wrongly suspected him of French-backed subversion and drove him out, where he was killed. Similarly, when Istanbul sent a governor, Ali Galip, to arrest Atatürk that autumn, he was accused of being in league with French-backed Kurdish secessionists, causing the palace huge embarrassment. Finally, in early 1921, a particularly ruthless Turkish general, Nurettin Konyar, uprooted a largely Alevi Kurdish revolt by the Kocgiri clan in eastern Anatolia, with a ferocity that alarmed even his colleagues in the resistance. This revolt had demonstrable links to the British occupation and to Serif's secessionists, thus cementing a suspicion of Kurdish agitation that was to resurface again.

In fact, Kurdish collaboration with Britain was the exception to the rule. Resistance was especially fierce in British-occupied Iraq, in whose north Ottoman veterans such as the Young Turks' former defence minister Ismail Enver encouraged Kurdish revolt among historically rivalled clans such as the Zebaris, the Barzanis, and the Surchis. Participants included Mala Mustafa of Barzan, Karim Fattah of Hamawand, Faris Agha of Zebar, Mahmoud Dizli of Hawraman, Nuri Bawil of the Surchis, Abbas Mahmoud of Pizhdar, and Mahmoud Barzinji. Their local rivals backed Britain, along with opportunists such as Seyid Taha as well as chieftain Ismail Simko of the Shikak clan, a marauding freebooter on the Turco-Persian borderland who had once fought for the Ottomans but often changed sides.
n summer 1921 Britain, at their wits' end and by now reconciled to the inevitability of a Turkish victory in Anatolia, decided to cut their losses and set up a nominally independent Iraqi state under Faisal I bin Husain, who had supported them against the Ottomans in Arabia but been deprived of a kingdom when France had conquered Syria from him in 1920. The new state would be largely comprised of Faisal's followers as well as parts of the largely Arab Iraqi intelligentsia from Ottoman rule: though Ataturk was not averse to letting go of Baghdad, the Turks and British both laid claim to Mosul, which was believed to contain vast deposits of oil.

In summer 1922, Ankara dispatched Sefik Ozdemir (Shafiq Ozdamir), the descendant of a notable Mamluk family who had most recently fought France and, during the World War, encouraged a shared Muslim opposition to the European foe. Far more than other Turkish officers, Sefik won the trust of Kurdish clansmen, supporting Karim and Abbas in battle against the British occupation. Unable to trust the weak

Taha or the adventuresome Simko, Britain turned instead to Mahmoud Barzinji, who promised to repel the resistance if they let him rule Sulaimania. Once installed there, however, he made contact with Sefik and joined the revolt to announce himself shah of Kurdistan.

It was not until 1923 that this joint Turkish-Kurdish resistance was defeated. Though Mahmoud Barzinji was expelled from Sulaimania, British rule in the Kurdish region was extremely tenuous, and he was able to return repeatedly over the next few years. In order to beat him and other Iraqi opponents, Britain relied on massive aerial bombardment, a novel technology a the time that wrought havoc on the Kurdish countryside in a process that would be repeated by one government or another against Kurdish rebels over the next century. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | History | Document Type: Original language | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Country - Province: South Kurdistan |

Publication date: 30-06-2025

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
30-06-2025	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

Sources

[1] Unspecified | English | Website muslimmatters.org 30-06-2025

Added on: 31-08-2026

Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles
Article: 170
Shaikh Mahmoud and the Kurdish Uprising
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260825092734700829

Richard Wilding
In this article, Richard Wilding examines relations between the Kurds and the British in the years following World War I. His research uses the written accounts and photographs of British administrators based in Kurdistan, as well as interviews with Kurdish historians and the descendants of Kurdish leaders.
Following the Ottoman Empire’s defeat in World War I, Britain gained control of the three former Ottoman vilayets of Mosul, Baghdad, and Basra. However, since the British occupied Mosul after the armistice was signed, Turkey continued to claim the Mosul vilayet, together with its mainly Kurdish population, until 1926. To counter Turkey's claims, Britain proposed the establishment of one or more autonomous Kurdish provinces within the Mosul vilayet that would be loosely attached to any

future administration in Baghdad.
In their search for a figure with widespread public support to head this Kurdish region, British political officers had been in contact with prominent Kurds, in particular with Shaikh Mahmoud Barzanji (1878-1956), the head of the leading Saiyid family of Southern Kurdistan.
In addition to being a saiyid (an honorific surname bestowed upon descendants of the Prophet Muhammad), Shaikh Mahmoud was also the head of an important branch of the Qadiri Sufi order. Sufi Shaikhs of outstanding personality are commonly credited with the power of working miracles, attracting the veneration of their followers. They and their descendants have, in consequence, often acquired considerable worldly power.
The British sent Major Edward Noel to Suleimani, instructing him to establish a temporary system of administration under Shaikhh Mahmoud. In November 1919, the British Secretary of State informed the British Civil Commissioner in Baghdad that:
Kurdistan must be left to its own devices, and the practical question is how this can be done consistently with peace and security on the Mesopotamian frontier. We are advised by Noel that there are three essential conditions: (1) that Turkish authority should be excluded from Kurdistan;(2) that Kurdistan should not be partitioned; and (3) that the frontier should follow as nearly as possible the ethnological line between Kurds and Arabs. Noel's view is that Kurds, if left to themselves, will be strongly pro-British and will need no encouragement or assistance from us to keep the Turks out.
However, Major Noel's colleague Cecil Edmonds questioned whether Shaikh Mahmoud understood the role that the British had in mind for him:
I have no doubt that Shaikh Mahmud saw… a benevolent British Government intervening, not to exercise any control over his… rule, but only to prevent the Persian and the future Arab Governments from interfering…
When Major Noel arrived in Suleimani, the town was in a bad way, with corpses lying in the streets and empty houses. According to some sources, just one quarter of the town's population had survived a famine of 1914-18. Noel's first duty was to provide food and clothing for the destitute, and these humanitarian services were recalled with gratitude in later years.
Shaikh Mahmoud was informed that any Kurdish tribes wishing to accept his leadership would be allowed to do so. He was given the title of hukmdar (ruler), with a British political officer (PO) to 'advise' him. However, in April 1919, Major Noel was replaced by Major Ely Banister Soane. A man of very different temperament, Soane imposed a direct administration more like the rest of the occupied territories of Mesopotamia.
Sensing that he was about to lose much of his autonomy, Shaikh Mahmoud

organized an uprising. He was joined in this rebellion by the Hamawand tribe, some sections of the Jaff tribe, and the 16-year-old future Kurdish leader Mustafa Barzani. Surprising Suleimani at dawn on May 23, 1919, in a few hours Mahmoud had imprisoned the British personnel, seized the Treasury, and hoisted his flag (a red crescent on a green background) in place of the Union Jack.
A small garrison of British troops was stationed at Kirkuk, and their commanding officer received orders to send a detachment as far as Chamchamal. However, he underestimated the fighting capabilities of the Kurds and decided instead to advance on to Suleimani with cavalry, armored cars, and Ford vans equipped with Lewis guns. As they reached the Tasluja pass, twelve miles from Suleimani, the British forces were unexpectedly attacked from all sides and compelled to withdraw. The pursuing Kurds relentlessly followed the retreating British troops for twenty-five miles, inflicting severe casualties.
This humiliation of the British convinced many waverers to join Mahmoud's cause. Even across the Persian border, tribes rose up against their government, demanding incorporation into a Kurdish state under the Shaikh. It was now clear that a full-scale operation would be required by the British to retake Suleimani.
Cecil Edmonds was to accompany the expedition, which left Kirkuk for Chamchamal on June 15, 1919. The next morning, Edmonds was up at half-past three for a reconnaissance towards the Bazian Pass, which Shaikh Mahmoud was reported to be holding on both sides. Edmonds described the dramatic setting for the pending confrontation:
"In the clear morning light… we could see the long wall of the Qara Dagh coming up from the south-east, dipping down in front of us to form the V-shaped gap that has been the scene of so many locally decisive battles…"
On June 18, before daybreak and in complete silence, the British infantry began to scale the heights on either side of the Bazian Pass and had nearly reached the top when, with the first light of dawn, their guns opened fire.
Edmonds says little of the battle itself but goes on to describe how he questioned two captured Kurdish officers, who had both seen Shaikh Mahmoud injured. He then received a note saying that a well-dressed Kurd, evidently a person of some importance, had been found lying wounded by the roadside. Edmonds found the man a little farther along, describing him as "wearing voluminous Kurdish trousers tucked into top boots of Russian pattern…one boot was ripped open at the ankle and blood was oozing through his shirt at the waist."
Captain Bond, the A.P.O. for Chamchamal, was sent to Bazian to identify the distinguished prisoner and on arrival confirmed that it was indeed Shaikh Mahmoud.
A statement published by the British on August 3 announced that the whole of Southern Kurdistan had been pacified. Shaikh Mahmoud, as soon as he had

sufficiently recovered, was tried by military court for rebellion and condemned to death. The sentence was later commuted to one of ten years' imprisonment, and he was exiled to India. But this was not the end of Shaikh Mahmoud.

Richard Wilding produces award winning exhibitions, films and books that explore the history and heritage of Kurdistan and other regions of the Middle East.
Since 2012, Richard has been Creative Director of Gulan, a charity which promotes Kurdish culture in the UK. In 2021, he was elected as a Fellow of the Royal Geographical Society, London.
Richard is currently producing a film about Shaikh Mahmoud and 100 years of Kurdish / British relations. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | Articles & Interviews | Publication Type: Born-digital | Country - Province: South Kurdistan |
Publication date: 19-08-2023

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
19-08-2023	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

Sources
[1] Unspecified | English | Website kurdistanchronicle.com 19-08-2023
Added on: 25-08-2026
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles

Article: 171

Shaykh Mahmud Barzanji Revolt

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260824084008700577

Shaykh Mahmud Barzanji Revolt
Michael G. Lortz

Shaykh Mahmud Barzanji Revolt Although both the Turks and the British used Kurdish tribes to instigate cross-border conflicts52, local shaykhs recruited Kurds to revolt against the regional powers. The first of these Kurdish call-to-arms occurred in British controlled Southern Kurdistan in May 1919. Shortly before being appointed governor of Sulaymaniya, Shaykh Mahmud Bazanji ordered the arrest of all British political and military officials in the region.53 After seizing control of the region, Barzanji raised a military force from his Iranian tribal followers and proclaimed himself "Ruler of all of Kurdistan". 50 McDowall, pg 191. 51 Van Bruinessen, Martin. The Kurds and Islam . Working Paper 13, Islamic Area Studies Project, 1999. Pg 15. 52 McDowall, pg 140.53 Eskander, pg 152. 10 Tribal fighters from both Iran and Iraq quickly allied themselves with Shaykh Mahmud as he became more successful in opposing British rule. According to McDowall, the Shaykh's forces "were largely Barzinja tenantry and tribesmen, the Hamavand
under Karim Fattah Beg, and disaffected sections of the Jaf, Jabbari, Shaykh Bizayni and Shuan tribes". The popularity and numbers of Shaykh Mahmud's troops only increased after their ambush of a British military column.54 Among Mahmud's many supporters and troop leaders was 16-year-old Mustafa Barzani, the future leader of the Kurdish nationalist cause and commander of peshmerga forces in Kurdish Iraq.55 Barzani and his men, following the orders of Barzani tribal shakyh Ahmad Barzani, traversed the Piyaw Valley on their way to join Shaykh Mahmud Barzanji. Despite being ambushed numerous times along the way, Barzani and his men reached Shaykh Mahmud's location, albeit too late to aid in the revolt.56 The BarzaniShaykh Mahmud Barzanji Revolt Although both the Turks and the British used Kurdish
tribes to instigate cross-border conflicts52, local shaykhs recruited Kurds to revolt against the regional powers. The first of these Kurdish call-to-arms occurred in British controlled Southern Kurdistan in May 1919. Shortly before being appointed governor of Sulaymaniya, Shaykh Mahmud Bazanji ordered the arrest of all British political and military officials in the region.53 After seizing control of the region, Barzanji raised a military force from his Iranian tribal followers and proclaimed himself "Ruler of all of Kurdistan". 50 McDowall, pg 191. 51 Van Bruinessen,Martin.

The Kurds and Islam . Working Paper 13, Islamic Area Studies Project, 1999. Pg 15. 52 McDowall, pg 140. 53 Eskander, pg 152. 10 Tribal fighters from both Iran and Iraq quickly allied themselves with Shaykh Mahmud as he became more successful in opposing British rule.

According to McDowall, the Shaykh's forces "were largely Barzinja tenantry and tribesmen, the Hamavand under Karim Fattah Beg, and disaffected sections of the Jaf, Jabbari, Shaykh Bizayni and Shuan tribes". The popularity and numbers of Shaykh Mahmud's troops only increased after their ambush of a British military column.54 Among Mahmud's many supporters and troop leaders was 16-year-old Mustafa Barzani, the future leader of the Kurdish nationalist cause and commander of peshmerga forces in Kurdish Iraq.55 Barzani and his men, following the orders of Barzani tribal shakyh Ahmad Barzani, traversed the Piyaw Valley on their way to join Shaykh Mahmud Barzanji. Despite being ambushed numerous times along the way, Barzani and his men reached Shaykh Mahmud's location, albeit too late to aid in the revolt.56 The Barzani fighters were only a part of the Shaykh's 500-person force. As the British became aware of the shaykh's growing political and military power, they were forced to respond militarily. Two British brigades were deployed to defeat Shaykh Mahmud's fighters57 at Darbandi Bazyan near Sulaymaniya in June 1919.58 Shaykh Mahmud was eventually arrested and exiled to India in 1921.59 At the root of the rebellion, Shaykh Mahmud's leadership appealed to both Kurdish nationalist and religious feelings. Although he knew he could not directly defeat the British,Shaykh Mahmud hoped to seek recognition of Kurdish nationalism60 by advocating a 'free united Kurdistan'. Using his authority as a religious leader, Shaykh Mahmud called for a jihad against the British in 191961 and thus acquired the support of many Kurds indifferent to the nationalist struggle. Although the intensity of their struggle was motivated by religion, Kurdish peasantry seized the idea of "national and political liberty for all" and strove for "an improvement in their social standing".62 54 McDowall, pgs 157, 158. 55 Atroushi, Alex (KDP Webmaster). Mustafa Barzani . External Link.

Acquired 19 July 2005. 56 Barzani, pg 21. 57 McDowall, pg 157. 58 Ghassemlou, pg 63. 59 Olson, pg 61. 60 Eskander, pg 152. 61 McDowall, pg 158. 62 Ghassemlou, pg 63. 11 Despite opposition by other regional tribes, possibly fearful of the shaykh's growing power, Shaykh Mahmud's fighters continued to oppose British rule after the shaykh's arrest.63 Although no longer organized under one leader, this inter-tribal force was "actively anti British"64, engaging in hit-and-run attacks, killing British military officers, and participating in local rebellions.65 The fighters continued to be motivated by Shaykh Mahmud's ability to "defy British interference".The success of the Kurdish fighters' anti-British revolts forced the British to recognize Kurdish autonomy in 1923. 66 Returning to the region in 1922, Shaykh Mahmud continued

to promote raids against British forces.67 Once these uprisings were subdued, the British government signed Iraq over to King Faysal and a new Arab-led government.68 After having to retreat into the mountains, the defeated Shaykh Mahmud signed a peace accord with the Iraqi government and settled in the new Iraq.69 fighters were only a part of the Shaykh's 500-person force. As the British became aware of the shaykh's growing political and military power, they were forced to respond militarily. Two British brigades were deployed to defeat Shaykh Mahmud's fighters57 at Darbandi Bazyan near Sulaymaniya in June 1919.58 Shaykh Mahmud was eventually arrested and exiled to India in 1921.59 At the root of the rebellion, Shaykh Mahmud's leadership appealed to both Kurdish nationalist and religious feelings. Although he knew he could not directly defeat the British, Shaykh Mahmud hoped to seek recognition of Kurdish nationalism60 by advocating a 'free united Kurdistan'. Using his authority as a religious leader, Shaykh Mahmud called for a jihad against the British in 191961 and thus acquired the support of many Kurds indifferent to the nationalist struggle. Although the intensity of their struggle was motivated by religion, Kurdish peasantry seized the idea of "national and political liberty for all" and strove for "an improvement in their social standing".62 54 McDowall, pgs 157, 158. 55 Atroushi, Alex (KDP Webmaster). Mustafa Barzani .External Link. Acquired 19 July 2005. 56 Barzani,pg 21. 57 McDowall, pg 157. 58 Ghassemlou, pg 63. 59 Olson, pg 61. 60 Eskander, pg 152. 61
McDowall, pg 158. 62 Ghassemlou, pg 63. 11 Despite opposition by other regional tribes,possibly fearful of the shaykh's growing power, Shaykh Mahmud's fighters continued to oppose British rule after the shaykh's arrest.63 Although no longer organized under one leader, this inter-tribal force was "actively anti British"64, engaging in hit-and-run attacks, killing British military officers, and participating in local rebellions.65 The fighters continued to be motivated by Shaykh Mahmud's ability to "defy British interference". The success of the Kurdish fighters' anti-British revolts forced the British to recognize Kurdish autonomy in 1923. 66 Returning to the region in 1922, Shaykh Mahmud continued to promote raids against British forces.67 Once these uprisings were subdued, the British government signed Iraq over to King Faysal and a new anti-British revolts forced the British to recognize Kurdish autonomy in 1923. 66 Returning to the region in 1922, Shaykh Mahmud continued to promote raids against British forces.67 Once these uprisings were subdued, the British government signed Iraq over to King Faysal and a new Arab-led government.68 After having to retreat into the mountains, the defeated Shaykh Mahmud signed a peace accord with the Iraqi government and settled in the new Iraq.69. [1]

Items Property

Content category: History | Document Type: Original language | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English |
Publication date: ~~00-00-~~-2005

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2005	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
British Military Aviation in 1924	کورتەباس	English	
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’	کورتەباس	Türkçe	
Mahmud Barzanji revolts	کورتەباس	English	

QR Code:

Sources
[1] Book | English | Source:Michael G. Lortz: Willing to Face Death: A History of Kurdish Military Forces — the Peshmerga — from the Ottoman Empire to Present-Day Iraq. In: Florida State University Libraries. Florida State University, 2005, S. 11

Added on: 24-08-2026

Editor Name: Hejar Kamela

Group: Biography
Article: 172
Sheikh Mahmud Hafid
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20220116111618401727

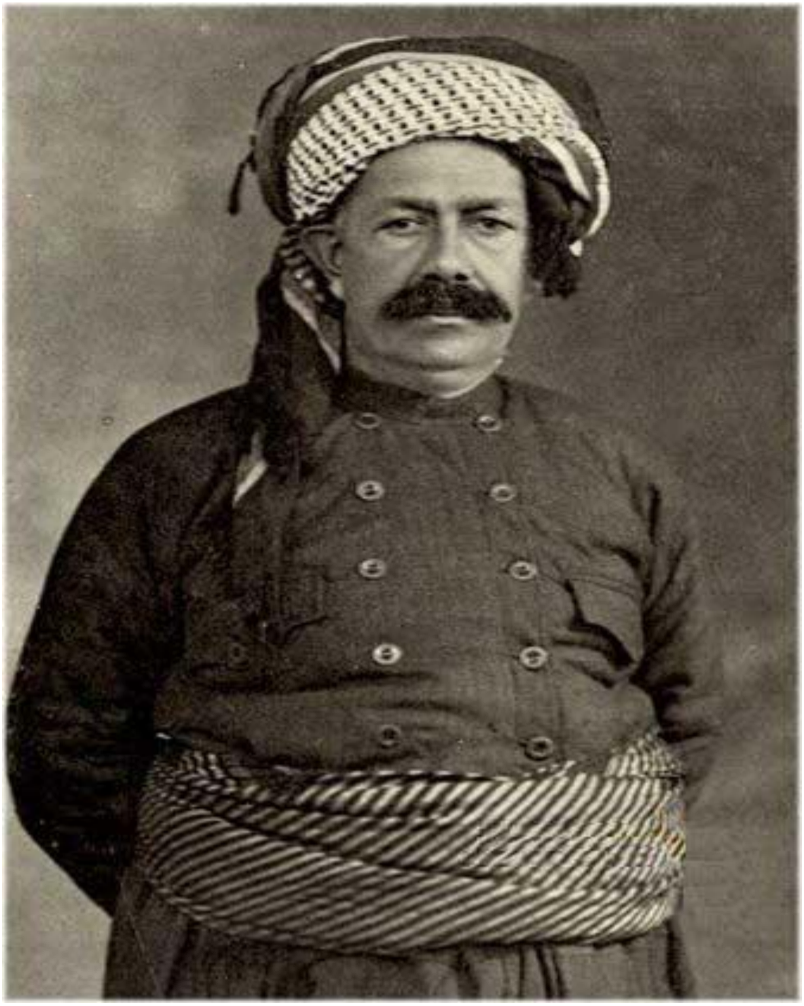

Sheikh Mahmud Barzanji (Kurdish: شێخ مەحموود بەرزنجی) or Mahmud Hafid Zadeh (1878 – October 9, 1956) was the leader of a series of Kurdish uprisings against the British Mandate of Iraq.
He was sheikh of a Qadiriyah Sufi family of the Barzanji clan from the city of Sulaymaniyah, which is now in Iraqi Kurdistan. He was styled King of Kurdistan during several of these uprisings.
After World War I, the British and other Western powers occupied parts of the Ottoman Empire. Plans made with the French in the Sykes – Picot Agreement got Britain designated as the mandate power.
The British were able to form their own borders to their pleasure to gain an advantage in this region.[citation needed] The British had firm control of Baghdad

and Basra and the regions around these cities, mostly consisted of Shiite and Sunni Arabs.
In 1921, the British appointed Faisal I the King of Iraq. It was an interesting choice because Faisal had no local connections, as he was part of the Hashemite family in Western Arabia.
As events were unfolding in the southern part of Iraq, the British were also developing new policies in northern Iraq which was primarily inhabited by Kurds.
The borders that the British formed had the Kurds between central Iraq (Baghdad) and the Ottoman lands of the north.
The Kurdish people of Iraq lived in the mountainous and terrain of the Mosul Vilayet.
It was a difficult region to control from the British perspective because of the terrain and tribal loyalties of the Kurds. There was much conflict after the Great War, between the Ottoman government and British on how the borders should be established.
The Ottomans were unhappy with the outcome of the Treaty of Sèvres, which allowed the Great War victors control over much of the former Ottoman lands, through the distribution of formerly Ottoman territory as League of Nations mandates.
In particular, the Turks felt that the Mosul Vilayet was theirs because the British had illegally conquered it after the Mudros Armistice, which had ended hostilities in the war.
With the discovery of oil in northern Iraq, the British were unwilling to relinquish the Mosul Vilayet.
Also, it was to the British advantage to have the Kurds play a buffer role between themselves and the Ottoman Empire. All that led to the importance of Sheikh Mahmud Barzanji.
With the Kurds in the north of the new Iraqi state and the Ottoman Empire, Britain could gain a protector shield for Iraq.
The British promised the Kurds during the Great War that they would receive their own land to form a Kurdish state.
However, the British did not keep their promise, which was the first of many instances the British manipulated the Kurds and lied to them.
There was mistrust on the part of the Kurds, who were left with a bad taste in their mouth. In 1919, uneasiness began to evolve in the Kurdish regions because they were unhappy with the situation the British forced upon them. The Kurds revolted a year later.
The British tried to establish a puppet government in the region and so appointed a popular leader of the region,which was how Mahmud became governor of southern Kurdistan.

Power and revolts
Mahmud Barzanji revolts
Mahmud was a very ambitious Kurdish national leader and promoted the idea of Kurds to control their own state and gain independence from the British.
As Charles Tripp relates, the British appointed him governor of Sulaimaniah in southern Kurdistan as a way of gaining an indirect rule in this region.
The British wanted this indirect rule with the popular Mahmud at the helm, which they believed would give them a face and a leader to control and calm the region.
However, with a little taste of power, Mahmud had ambitions for more for himself and for the Kurdish people. He was declared «King of Kurdistan» and claimed to be the ruler of all Kurds, but the opinion of Mahmud among Kurds was mixed because he was becoming too powerful and ambitious for some.
Mahmud hoped to create Kurdistan and initially, the British allowed Mahmud to pursue has ambitions because he was bringing the region and people together for the British to control.
However, by 1920, Mahmud, to British displeasure, was using his power against the British by capturing British officials in the Kurd region and starting uprisings against the British.
As historian Kevin McKierman writes, «The rebellion lasted until Mahmud was wounded in combat, which occurred on the road between Kirkuk and Sulaimaniah. Captured by British forces, he was sentenced to death but later imprisoned in a British fort in India.» Sheikh remained in India until 1922.
Return and second revolt
Mahmud Barzanji
With the exile of Sheikh in India, Turkish nationalists in the crumbling Ottoman Empire were causing a great deal of trouble in the Kurdish regions of Iraq.
The Turkish nationalists, led by Mustafa Kemal, were riding high in the early 1920s after their victory against Greece and were looking to take that momentum into Iraq and take back Mosul.
With the British in direct control of northern Iraq after the exile of Sheikh Mahmud, the area was becoming increasingly hostile for the British officials due to the threat from Turkey.
The region was led by the Sheikh’s brother, Sheikh Qadir, who was not capable of handling the situation and was seen by the British as an unstable and unreliable leader.[1]

Items Property

Political trend: Nationalist | Language - Dialect: Kurdish - Sorani | Turkmen | Arabic | Persian | Place of birth: Sulaimaniyah | Alive?: No | Nation: Kurd | Country of birth: South Kurdistan | Gender: Male |
Date of Death: 09-10-1956

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
İngiliz Oyunu.. 'Şeyh Mahmud Berzenci'	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji	کورتەباس	Deutsch	
The historical development of Kurdish nationalism in Iraq	کورتەباس	English	

QR Code:

Sources
[1] Website | کوردیی ناوەڕاست | medium.com/@govarikurd
Added on: 16-01-2022
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Library
Article: 173
The Clash of Empires and the Rise of Kurdish Proto-Nationalism, 1905–1926
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20251223090856669177

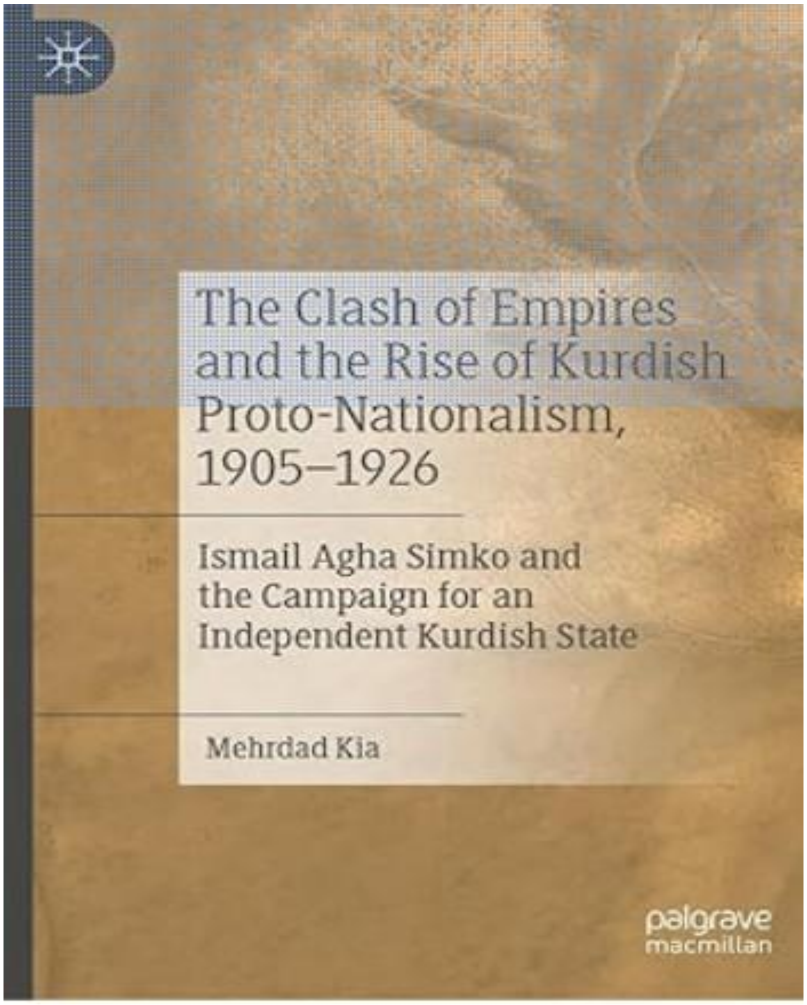

Title: The Clash of Empires and the Rise of Kurdish Proto-Nationalism, 1905–1926 Ismail Agha Simko and the Campaign for an Independent Kurdish State
Author: Mehrdad Kia
Publisher: Palgrave Macmillan
Release date: 2023
This book focuses on the rise of Kurdish nationalism in northwestern Iran in the context of the emergence of the Kurdish leader, Ismail Agha Simko, who organized a movement to establish a Kurdish state between 1918 and 1922 The rise of Simko is analyzed in the historical framework of the collapse of the Russian and Ottoman empires, as well as the disappearance of Iranian governmental authority in various provinces of the country during and after the end of the First World War. The book

also investigates the impact of Iranian, Turkish, and Assyrian nationalisms on Simko and his movement. Drawing upon original documents, the author provides an in-depth analysis of the political, and socio-economic causes for the rise of proto-Kurdish nationalism in northwestern Iran during and after the Great War. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | Document Type: Original language | Publication Type: Printed | Language - Dialect: English | PDF: No |
Publication date: ~~00-00-~~-2023

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2023	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

Sources
[1] Unspecified | English | Websitelink.springer.com
Added on: 23-12-2025
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles
Article: 174
The historical development of Kurdish nationalism in Iraq
https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20251011113202659615
Kulpunai Barakanova

INTRODUCTION

Kurds in Iraq have been trapped into the great predicament after the advent of British force in Iraq. The Britain's hasty calculations over never implemented into life Kurdish "buffer state" and some uncertainty regarding the Kurdish fate that became obvious during and after the Cairo Conference in 1921 and its final decision to install the unitary Iraq nation-state with Kurdish minority gave rise to Kurdish nationalism that opted for to do not neglect its fate and struggle for some national rights. Both Kurds and British had arguments against each other. Kurds felt to some extend deceived by British when Britain withdrew from idea to grant self-determination right to Kurdish nation. Britain in opposite utilized the argument that Kurds being multi-polarized was not able to consolidate under certain authority.

The realist aim of British toward Iraq came to the surface more apparently with the rise of Mosul question and "expansionist" demand of newly formed "anti-British" republic of Turkey. (Ali 1992). It also became obvious that Kurdish nationalism was nourished to oppose the pan-Turkish ideas among Kurds. So that the invitation of Sheikh Mahmud in 1922 took place to resist Turkish propaganda in Kurdish provinces in behalf of British. (Ali 1992) To sum up, the British interest in united and potent Iraq state could be explicated by economic and strategic reasons such as a good amount of oil reserves in Northern Iraq where Kurdish provinces are located and the fact that the power which rules in Mosul would "command" the Eastern effluent of Tigris that has been playing the great role in irrigation of the whole Mesopotamia. The strategic cause could be explicated by the demographic and ethnic and religious content of Mesopotamia.

It is of utmost importance to be aware of the British policy toward Kurds and how the local conflicts were settled at that time in order to understand what is the modern Iraq, Kurdish autonomy within it, the role of Britain in state building of Iraq and why contemporary Iraq turned to "failed" state.

Kurdish nationalism has much to do with the period of advent Britain to Iraq.

Initially, Britain had a plan of granting self-determination right to Kurds. However, the further developments and transformation of inner and external conditions brought to the radical changes in "British" strategy regarding Kurds and Kurdish state. Britain referred to the absence of inner unity among Kurdish tribes that explained by the delimitation of Kurdish people by the different political attachments in sense of foreign policy. Another pivotal factor that had an impact in decision making of Britain regarding Kurds' future was an advent of Faisal as a king of Iraq state in August 1921. The puzzle was in a tight bond between Faisal and Kurdish people due to the fact that king Faisal Sunni and Sunni population at that period of time was presenting the minority of population. The majority of Arabs were Shia who was about %80, Kurds were Sunni. In this wake king Faisal vitally needed Kurds inside Iraq to "maintain" the Sunni minority otherwise the governorship of Faisal would be questioned by Shia so that the pro-British rule would be threatened gravely. (Tripp 2007) (Marr 2011)

The vigorous involvement of Turkey into Mosul question finally forced Britain to opt for Iraq side. The first ruler of Iraq king Faisal also had played some crucial role in persuading Britain to do not legalize ad facilitate Kurdish independence and sovereignty. On the other side the active Turkish anti-British propaganda in Kurdish settlements and cities in Iraq had paved the way to prioritizing the united Iraq state under British tutelage instead of idea "buffer state" by Winston Churchill. Albeit, the notion of buffer state aimed the protection of Iraq from Turkey as well. However, it seems that after a new calculations by Britain the prospect of Kurdish state between Iraq and Turkey has possessed less guarantee of security for Iraq due to the existence of some pro-Turkish sentiments among the Kurdish population in Kirkuk and some other settlements and proximity of Turkey. Roughly speaking it was of utmost importance for Turkey whether there would be created the Kurdish state in the door of Turkey or not. So that Turkey had utilized all possible efforts to do not allow Britain to do that. (Arıkanlı 2010)

The third point that explains why Kurdish people were willingly protesting the pro-British Iraq authority's domestic policy was sharp lack of legitimacy of Hashemite Monarchy in Iraq and sabotage of elections in 1921. There were also structural issues like a gathering of taxes by Arab authorities in Kurdish provinces and appointment non-Kurdish officials in these provinces that had provoked outrage among the Kurds. Another everlasting argument of Kurds is that Britain didn't implement its word regarding the Kurdish state. So that witnessing the second treaty between Britain and Iraq in 1930 sheikh Mahmud arose one more time to protest the term of the treaty that simultaneously had been neglecting the promise of right

for independence to Kurds. (Chaliand 1993) This is one of the bright examples of Kurdish uprising.

The last but not least important is considered to be the issue of frequent revolts by Kurdish nation. It is obvious the revolts took place due to the British as well as Iraq official constant neglecting them usually by having been addressed no peaceful measures to explore the reasons of discontent and having been utilizing no appeasement strategies such as conflict settlement, resolution and/or transformation. In this wake the revolts took a chronic character and were protracted for a long time ruining the thousands of innocent people lives. (McDowall 2005)

All the points above mentioned are important in exploring the character of Kurdish nationalism and the British and Iraq contribution in its formation in order to comprehend the delicate nuances of modern state of Iraq.

HISTORICAL BACKGROUND: WESTERN "PEACE" INITIATIVES AS A SOP FOR KURDISH NATIONALISM

During the WWI a gradual occupation of Iraq by Great Britain took place so that there was not an independent state of Iraq: the all administrative politics that were being conducted at that period of time are considered to be British. In 1915 the war between Ottoman Empire and Great Britain occurred and in the wake of that war Britain took over Basra. On the next fight Baghdad fell down in 1917 and eventually Mosul surrendered in late 1918 (Tripp 2007). In this sense Mosul was ceded after the Mundros Armistice which had ensued by mutual consent between Britain and defunct Ottoman Empire. (Hazelton 1986)

Speaking about the reaction of Kurdish tribes who predominantly have lived in the north of Mesopotamia they welcomed British rule particularly Kurds of Sulaimaniya. So that Britain had granted indirect rule to tribes in Sulaimaniya and appointed one of the influential tribal sheikhs, Sheikh Mahmud Barzinji, as a governor of the Lower Kurdistan in December 1918. However, soon after this development Britain faced the greater ambitions of Barzinji for Kurdish national entity. As a response Britain restricted the authority of Barzinji that consequently led to the uprisings in different Kurdish settlements and ended up with the declaration of independence in 1919. For that reason Sheikh Mahmud was exiled from Iraq to India. (Aziz 2011)

The "legal" reason of why Kurds were inspired to struggle for an independence is

rooted in Woodrow Wilson's fourteen points that was proposed for the first time in the American Congress in January 1918 just after the WWI as a proposal of a new world structure for Europe in particular after the war. (Armaoğlu 2010) Its twelfth point motions the followings:

"The Turkish portions of the present Ottoman Empire should be assured a secure sovereignty, but the other nationalities which are now under Turkish rule should be assured an undoubted security of life and an absolutely unmolested opportunity of autonomous development, and the Dardanelles should be permanently opened as a free passage to the ships and commerce of all nations under international guarantees". (Encyclopedia Britannica n.d.)

Looking from the idealist perspective W. Wilson has viewed the eventual enduring peace under condition of demarcation of border according to nations' geography. When every nation would have state. In his vision such a system would prevent the war in Europe and all over the world. (Armaoğlu 2010)

Speaking roughly regarding the twelfth article it implies partition of Ottoman Empire by granting the "opportunity" to "other nationalities" to Kurds in particular the right of self-determination. Later on in November 1918 the Anglo-French Declaration that expressed the W. Wilson's twelfth point was signed. The document had induced idea to set up among "those people so long … oppressed by the Turks … national governments and administrations drawing their authority from the free choice of the indigenous populations". (Hazelton 1986)Thus, we can see the intention of Britain and France was to grant nation-state system for the minorities under moribund Ottoman Empire so to Kurdish nation inclusively.

Another juridical basis for Kurdish demand for autonomy after the WWI was Treaty of Sevres that is a peace treaty between Ottoman Empire and Allied (Great Britain, France, Russia, Italy and Japan) and Associated Powers (the USA) signed in August 1920 but had not never been ratified by Turkish side. The 62nd, 63rd and 64th articles of the treaty are devoted to the formation of Kurdish state on the "Kurdish areas lying east of the Euphrates, south of the southern boundary of Armenia as it may be hereafter determined, and north of the frontier of Turkey with Syria and Mesopotamia". (Hellenic Resources Network n.d.) However, Kurdish people were not at that state of unity to unify and apply to League of Nation in proposed way. Thus, the treaty didn't come in life and eventually was superseded by treaty of Lausanne in 1923. In new treaty the question of Kurdish was neglected so that Turkey ungrudgingly signed the treaty. (Aziz 2011)

Diffusion of society, weak communication and adversary nature of Kurdish tribes make Kurdish unity unviable.(Romano 2006) The state of Turkey had anti-British sentiment. In Cairo conference the replacement of Mandate system by the treaty had been thought. Taking into account the expenditures and losses that Britain met during mandate years that include the 1920s uprisings preservation of British influence in Iraq considered being beneficial for Britain. (Ali 1992)

MOSUL QUESTION AS A TURNING POINT IN THE FATE OF KURDS

On 30 October 1918 the WWI was completed for Ottoman Empire by signing Mudros Armistice Agreement with Allied powers. The 16th article stated “Surrender of all garrisons in Hedjaz, Assir, Yemen, Syria, and Mesopotamia to the nearest Allied Commander; and the withdrawal of troops from Cicilia, except those necessary to maintain order, as will be determined under Clause V [immediate demobilization of Turkish army]” (German History in Documents and Images n.d.) In this way Turkey sealed its presence in Mesopotamia wholly and remained all Levant territories to Britain and France rule.

Another key article of Mudros is 7th that is read “The Allies to have the right to occupy any strategic points in the event of any situation arising which threatens the security of the Allies”. Britain was eager to preserve the East trade routes and oil rich sources so that it neglected the clandestine Sykes-Picot Agreement that had foreseen Mosul under France control. As a result Turkey ceded Mosul in 15 November 1918. (Uçarol 2013) In book of David McDowall its explained as following:

“In October 1918, British officers in Baghdad recognized that Mesopotamia’s political and economic future would be greatly enhanced by the inclusion of the vilayet of Mosul. From a military viewpoint it would give Britain control of the foothills edging the plain. The economic (and social) argument was the close commercial integration between Mosul, Baghdad and Basra. Furthermore, the Turkoman towns on the edge of the Mesopotamian plain, most notably Arbil and Kirkuk, along the peasant economies around them, fell naturally within this view of Mesopotamias since here were some of the richest wheat districts of the region. Thus the decision was made to secure Mosul while the state of war still made this possible. It followed that Britain no longer had any wish to see Mosul under French control, for which Sykes-Picot had provided”. (McDowall 2005)

Aftermath of surrender of Mosul to Britain Turkey adopted the National Pact which

aimed to reassure the national borders of newly established of republic of Turkey. According to this Pact the whole areas that were not under the capture are considered to be related to Turkey: Mosul at the moment of signing the Mudros was not conquered by Britain. This is what Turkish officials utilized as the major argument against British.

With fall of Ottoman Empire in December 1918 Mustafa Kemal Ataturk had adopted the National Pact in 28 January 1920. The first article of the Pact ignored Mudros Armistice conditions by stating that:

“The future of the territories inhabited by an Arab majority at the time of the signing of the Mondros Treaty will be determined by a referendum. On the other hand, the territories which were not occupied at that time and inhabited by a Turkish majority are the homeland of the Turkish nation” (ANI Armenian Research Center 2015)

In the original Turkish version of the Agreement the first article posits that all territories within and out of the demarcated borders (Mudros Armistice) were united by solidarity to each other, Ottoman-Muslim majority are considered to be united entity that could not be fractioned under by no means.

New state of Turkey having recognized the secession vilayets that predominately were resided by Arab majority Turkey, however, arose Mosul agenda which was occupied mostly by Kurds and Turkomans who are also Muslims. According to the National Pact’s first article Mosul demographic content suits to Turkish territories. (Lukitz 1995)

Looking at unfolding events in Iraq we see that by 1919 Kurds in Mesopotamia were divided into three divisions: Pro-Turkish, pro-British or pro-Allies, independent (Dersim Turks). In December of 1918 British appointed Mahmud Barzinji as a governor of Sulaimaniya to keep the whole Mosul vilayet under the strict control of British forces. However, in June In 1919 there has been happened the series of uprisings among Kurds resulted in arrest of British personnel in Sulaymaniyya. Hence early in 1920s British continued to fight against Sheikh Mahmud and finally sent him in exile to India due to his vigorous demand of independent Kurdish state in separation of Iraq state. (Stansfield 2006) In this way the Kurdish nationalism was inspired in Kurdistan. Regarding Sheikh Mahmud and his way of struggling for independence it is reported in A Modern History of Iraq: “He was a sayyid, and the language his constituency understood was the language of Islam. In 1919 he appealed for a jihad, not a national liberation struggle. Furthermore, his style was to

use kin and tribal allies and his aim was the establishment of a personal fiefdom".

Regarding to nationalist movements in Vilayet Mosul and Sheikh Mahmud's attitude toward them McDowall states:

"Even since the early 1920s there had been a tiny handful of educated nationalists in Sulaimaniya and other main centers. A handful of townspeople had formed Komala-I Sarbakhoi Kurdistan (the Association for the Independence of Kurdistan) in July 1922. Their basic tenet was that Kurds should not be ruled by Arabs, but they were equally hostile to Sheikh Mahmud's tribal style of rule. Sheikh Mahmud replaced it with a more openly nationalist organ, Rozh-I Kurdistan, the mouthpiece of Sheikh Mahmud himself". (McDowall 2005)

The further significant unfolding event in the Kurdish fate had become the Treaty of Sevres in August 1920, which aimed the partition Ottoman Empire by granting all Kurdish population in Eastern Anatolia right to establish united Kurdish state. Analyzing these events it is become lucid leading European forces had been challenging the Turkey's National Pact whereas Turkey has questioned and challenged Mudros Armistice Agreement. Allied powers following self-determination principle states in articles 62 of Sevres: "…a scheme of local autonomy for the predominantly Kurdish areas lying east of the Euphrates, south of the southern boundary of Armenia as it may be hereafter determined, and north of the frontier of Turkey with Syria and Mesopotamia [Iraq], as defined in Article 27/ii/2 and 3…" Making apparent the fate of Kurds the 64th article states:

"If within one year from the coming into force of the present Treaty the Kurdish Peoples within the areas defined in Article 62 shall address themselves to the Council of the League of Nations in such a manner as to show that a majority of the population of these areas desire independence from Turkey, and if the Council then considers that those people are capable of such independence and recommend that it should be granted to them, Turkey hereby agrees to execute such a recommendation, and to renounce all rights and titles over these areas. … No objection will be raised by Principal Allied Powers to the voluntary adhesion to such an independent Kurdish State of the Kurds inhabiting that part of Kurdistan which has hitherto been included in the Mosul Vilayet [northern Iraq]". (Kahvé 2012)

Hence this treaty Kurdish people continued its attempt to obtain national independence within territories that predominantly settled by Kurds (North of Iraq).

In article of Zeynep Arıkanlı the year of 1920 is characterized as the uncertain policy by British ensued from controversial disputes over Kurds. In 1921 within the Cairo Conference, which main purpose was to install the indirect rule in Iraq, the Kurdish issue was discussed largely. There were major two groups sharing different view regarding the Kurdish issue. First led by W. Churchill, Young, Noel and Lawrence defended the idea that “purely Kurdish areas should not be included in the Arab state of Mesopotamia”. The second group was led by Percy Cox and Gertrude Bell who called upon establishment of autonomous Kurdish area within Iraq. In the same year Middle East department initiated a memorandum in London that was submitted to Kurdistan committee. According to the memorandum the idea of separate Kurdish “buffer state” was accepted. However, to the great astonishment some month after that the decision was replaced by the P. Cox and G. Bell idea of Kurdish region within Iraq. In the letter of Cox to Churchill he posits: We must never lose sight of the fact that the Kurdish question is secondary to the Arab question. Unless we establish our friendly influence over Arabs of Iraq, we cannot hope to exercise any influence over ‘Iraq...‘Iraq constitutes our passage to Kurdistan”. (Arıkanlı 2010) British were in favor of granting autonomy to Kurds within Iraq borders, whereas King Faisal wished the unitary Iraq state. Churchill in his message to Faisal explained this as the step to retain Kurdish people from Turkish influence by empowering Kurds by some rights. Owing to after 1919 suppression of Kurdish revolt and iron policy aftermath that by British Kurdish nationalist turn to Turkey for help against Britain. Nationalists among Kurds also were pro-caliphate and assumed that Turkish would assist them against British forces.

As a response to unrest among Kurds in December 1922 Joint Anglo-Iraq Declaration was signed to neutralize Sheikh Mahmud influence upon Kurdish settlements. The declaration had installed “equality” Arabs and Kurds statuses by substituting the word of “administration” by “government” for Kurds within Iraq. (Lukitz 1995)

It is widely known that 1918-1926 among the current issues a Mosul question took primary place in Iraq and Turkey. The issue’s root traced back to 1918 when British captured Mosul just after the Mudros armistice signed between Turkey and Allied powers. Turkey as an attempt to preserve its remnants of the former borders initiated so called Missaki Milli (the National Pact) which demands the revision of Mudros armistice by conducting referendum and saw Mosul vilayet as a part of Turkey due to the ethnic and religious feature of Mosul population. The Ottoman Empire was de juri defeated by Kemalist forces in 1918 but the civil war between “old” and “new” Turkish government had lasted till 1922. The conclusion of the war was formation of “anti-British” Republic of Turkey under Mustafa Kemal Ataturk in

1922. Naturally, British did not accept such approach of Turkey utilizing the argument that Mosul was given to Britain with San Remo Conference under mandate system. Finally in 1925 League of Nations committee was sent to Mosul to learn the public opinion there.

The deadlock in Mosul question that had ensued from Lausanne Conference brought Turkey to the decision to conduct plebiscite in Vilayet Mosul with consent of Britain to make sure whether Kurdish people wish to stay under British or Turkish tutelage. Hence British thought that it is better not to alienate the Kurds otherwise defending the Vilayet of Mosul would be “extremely costly” and in case of Turkey opted for offending, all Kurdistan would be impetus of Turkey.

Miss Bell and Percy Cox arguments: “Iraqi state to secure the strategic frontier of the armistice line, without which the whole of the Mesopotamian plain down to Basra would be open to the Turkish forces”. Another argument was, “if southern Kurdistan was detached from ‘Iraq, the oil fields of the area would eventually fall into the hands of Turkey to the ruin of ‘Iraq and even the oil fields of the Anglo-Persian Oil Company would be threatened”.

The strategic reason of why Britain so much eager to protect Mosul vilayet from Turkey is that newly “elected” king Faisal is Sunni albeit the majority of Iraq population is Shia. The Kurds and Turkomans living in Mosul vilayet being Sunni is considered to be impetus and tangible support for ruling Sunni elites. Hence, loosing Mosul meant loosing of the whole Iraq for British rule.

The other aspect of Vilayet Mosul is that it had played a pivotal role in further developments of Kurdish nationalism. Aftermath the first Kurdish revolt against British rule and harsh response to that by Major Soana and Captain Hay had prepared good ground for pro-Turkish sentiment. So that in 1921 some Kurdish nationalists called upon Turkey for assistance against British. These groups were attached to so called Komel-v Nihen-TKurd (Kurdish Secret Society) which concentrated in Sulaymamya and Rawahduz cities. The reciprocal invitations between Kurdish and Kemalist officials took place in 1921. The indicator of close Kurdish-Turkish cooperation is that Kurdish officials expressed the great desire to welcome Turkish militia in southern Kurdistan. (McDowall 2005)

Britain witnessing the successful propaganda by Turkey decided to counter with Kurdish nationalism. For that end Mustafa Yamulki was appointed to establish potent nationalist movement such as Jamivvat-T Kurdistan (society of Kurdistan).

However, Turkish authority fell down in the eyes of Kurdish people after the demise of caliphate in Turkey in 1924 and installation of Kemalist nation-state. And Kurds were in favor of caliphate. Simultaneously, there happened the harsh suppression of sheikh Said revolt by newly formed Turkish state. Thus, these events were crucial in choosing the side by Kurds. (McDowall 2005)

In case of Mosul question it is worth to note that Turkey motioned Britain to leave oil reserves in exchange of Mosul territory in 1925. However, the strategic goal of Britain was more important. Finally, in 1926 League of Nation committee took final decision according to which Mosul vilayet officially was attached to Iraq. (Arıkanlı 2010) But this treaty had given no assurance to Kurds regarding their future.

SHEIKH MAHMUD UPRISING IN 1920S.

British policy against Turkey was profound and well-thought. British seeing the lack of Mustafa Yamulki’s effect on provoking the Kurdish nationalism finally came to conclusion that sheikh Mahmud has played a role of “glue” within Kurdish tribes best of all. So that he was asked to come to Suleimaniya and lead the Jamivvat-T Kurdistan. With advent of sheikh Mahmud Jamivvat-T Kurdistan was divided into two branches: lead by Sheikh Mahmud and Abd-Al Karim the traditional nucleus and intelligentsia called Munawars. After becoming the president of the society and consolidating the power in his hands sheikh Mahmud has shifted from the initial intention to help British keep Kurdish people under their control. Thus, the second rule of Sheikh Mahmud took place in 1922-1924 over Kurdish people. However, the second advent of Sheikh Mahmud was similar to the first one due to the constant suspicion by British that actually had a ground. British could not completely rely on him owing to his relations with Turkish authorities. (Tripp 2007) So taking into account the previous tragic experience British took a word from Sheikh Mahmud to do not expand to other settlements except for Sulaimaniya liwa and to obey to British and current Iraq authority.

Sheikh Mahmud did justify the British expectations so that after two month later in November 1922 he declared himself king of the whole Kurdistan. It also came into surface that Sheikh had relations with OzDemir pasha who was responsible for pan-Turkish propaganda in Kurdistan. Putative calculation of sheikh was to enlist Turkish support in case of secession from Iraq. (Stansfield 2006)

As a response to autonomy aspirations of sheikh Mahmud British forces bombed his

quarters in 1923 and destroyed completely in 1924. Sheikh Mahmud fled to mountains and kept to concern the Iraq government till 1927. (McDowall 2005)

SHEIKH AHMAD UPRISING IN 1927-1933

The first disturbance of Kurds after the Sheikh Mahmud of Iraq took place owing to Iraq government interference in Kurdish territories. Aftermath the 1926 agreement between Iraq and Turkey the Iraq authorities started to implement its right in Kurdish district. In June 1927 Iraq began to exercise administrative control constructing the blockhouses in Kurdish settlements that was badly faced by Sheikh Ahmad Barzani.

In contrast to previous brutal policies Iraq government in this turn being anxious about putative uprising had empowered Sheikh Ahmad the right to collect the taxes from its own district of Barzan.

Speaking about the leadership and character of Sheikh Ahmad it was obvious that he did not aim to acquire the independence for Kurdish nation. The bright example of that is refusal of Sheikh to Sheikh Mahmud's proposal to require the autonomy in 1930. It seemed he was loyal the Iraq authority due to thesis "religiousness". However, there could be also other reasons for that. The revolt nevertheless became imminent.

In 1927 Britain witnessed the uprising in the northern part of Iraq lead by religious leader sheikh Ahmad, the brother of Mullah Mustafa Barzani. He was initiator of new religion that united Christianity, Judaism and Islam. Was it sole private religious matter or the attempt to bring together the partitioned Kurds is not clear. Witnessing the second treaty between Britain and Iraq in 1930 Sheikh Mahmud arose one more time to protest the term of the treaty that simultaneously had been neglecting the promise of right for independence to Kurds. (Gerard 1993).

However his religious eccentricity led to war with an old Naqshbandi rival Sheikh Rashid of Lolan, leader of Baradust Kurds. He encouraged his followers to eat the pork and to destroy copies of Holy Koran. As a response to this disbelief Sheikh Rashid attacked Barzani villagers. In the wake of counter-raids by Sheikh Ahmad number of villages was burned through Baradust. Finally, such provocative actions by Sheikh Ahmad and his raids to Baradust pushed Iraqi government to fight against Sheikh in 1931. In this strike Iraqi army was about to be defeated if British air forces didn't help them. The same thing happened in 1932 attacks on Barzani residents.

(McDowall 2005)

Sheikh Ahmad surrendered to Turkey but his brothers Muhammad Sadiq and Mulla Mustafa continued to struggle. Finally, both of them accepted the amnesty proposed by Britain in 1933 with the consent of Sheikh Ahmad that was under detention in Turkey.

As a result of suppression operation RAF destroyed 1 365 out of 2 382 dwellings in 79 villages. Despite the brutal and disproportionate response British authority 1932 independence treaty of Iraq was amended by including the legitimacy of teaching Kurdish language in schools and right to elect Kurdish officials in Kurdish provinces. (Izady 1992)

After the death of Faisal in 1933 the vacuum in power came up so that it embolden around 40 Kurdish chief criticize the government in failure in implementing League of Nations conditions. They demanded use of Kurdish language how it was promised in 1926 by League of Nations. They demanded direct representation in League of Nations and equal share of national resources. Further their demand converted into “nationalist” demands requiring the formation of Kurdish liwa based on Dohuk. Government didn’t meet these demands. (Marr 2011)

Talking about the Kurdish political movements in 1930s there had appeared the first generation of secular educated urban Kurds who hoped for a degree of independence. At this time Komala Brayati-Brotherhood Society was established by son of Sheikh Mahmud. Another society was a Darkar – Wood-cutters who were more radical nationalists based in Sulaymaniya. It was close to the Iraqi Communist party and possessed own journal Azadi. It’s known that later Darkar became the core of Hiwa –Hope party that was willing to consolidate different Kurdish movements. Its headquarters were in Arbil, Kirkuk, Kifri, Kalar and Khaniqin and in Baghdad. Hiwa’s members soon reached 1500: young professionals, officers and NGOs and few landlords, sheikhs and tribal aghas. However there weren’t any peasants. This party had more close relations with Mahabad –Kurdish establishment in Iran than with the Iraqi government. Till the collapse of Mahabad they had conducted negotiations to form pan-Kurd solidarity. (McDowall 2005)

Bakr Sidqi’s coup in 1936 provoked the anti-Kurdish sentiment. Pan-Arabists viewed the Kurds as an obstacle to their political dreams. (Tripp 2007)
MULLAH MUSTAFA BARZANI’S REVOLT 1943-45

The revolt of Mullah Mustafa Barzani is characterized by the failure of new intellectual class to attract old agha class. Mullah Mustafa was kept in detention after previous rebellions. He seemed to have a close links with domestic elites rather than with nationalists. Having arrived to Barzan in July of 1943 he appealed to government for his brother sheikh Ahmad and for him to give opportunity to live in Barzan district. However the government had ignored him so that clashes between Barzanis and army became inevitable. Thus, it turned into uprising. Kurds had a deep rooted grievance in results of neglecting the 1926 League of Nations conditions. Additionally, Baghdad did nothing to alleviate the Kurdish famine of 1943.

Finally, in November Britain offered Mullah Mustafa Barzani forgiveness after his submission to authorities. In January Baghdad sent Kurdish minister Majid Mustafa to Mullah Mustafa to make agreement with him. Agreement conditions between mullah Mustafa and Government was frustrated by government and finally the issue of peace was left to negligence. So that by 1944 Mullah Mustafa left his intention to obey government. In August the government proposed another amnesty and meeting refusal it seemed that there would not be other peaceful motions. Iraq army together with other ally tribes led by Sheikh Rashid Baradustis started their strikes against Mullah Mustafa.

Looking at further unfolding events Kurdish Communist Party known as a Shurish-Revolution took role in foundation of a new party Rizgari Kurd -Kurdish Liberation in 1945. It became more popular attaining 6000 members and had close relations with Barzani in Mahabad. Rizgari Kurds were pro-unification of Kurds in Iraq. Thus, they appealed to UN for independence in 1946. (McDowall 2005)

CONCLUSION

To sum up, analyzing the series of predicaments ensuing from tergiversations, traps by British side had a great role in formation of Kurdish nationalism at the very beginning of its life.

The British brutal policy toward Kurds instead of appease policy had escalated and deteriorated the general situation in Kurdish provinces. Exploring the British policy toward Kurds one can conclude that Kurds for British were at the secondary place. In other words, British had induced and utilized Kurdish nationalism in behalf of own interest. Britain primarily pursued two aims in Iraq that were the economic gain and strategic influence over Iraq authority.

Also, it is worth to note that Kurdish leaders used to be “toy” in the hand of British to manipulate the whole provinces. Such feature of domestic politics within Iraq had

its contribution to the present statehood of Iraq as well. Being aware of the past events in the scope of Kurdish nationalism help us to comprehend the nature and interethnic problems of modern Iraq and the place of Kurdish autonomous region within Iraq. [1]

Items Property

Content category: Kurdish Issue | History | Document Type: Original language | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Folders: Sykes-Picot Agreement | The Sevres Convention | Country - Province: South Kurdistan | Publication date: ~~00-00-~~-2016

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2016	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
The Clash of Empires and the Rise of Kurdish Proto-Nationalism, 1905–1926	پەرتووکخانە	English	

QR Code:

Sources
[1] Unspecified | English | Kulpunai Barakanova (Author) 2016
Added on: 11-10-2025
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles

Article: 175

The Kingdom of Iraq and Sheikh Mahmud Barzanji's Kingdom of Kurdistan

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20240120105944545136

Richard Wilding

Richard Wilding describes the appointment of Emir Faisal as king of the newly created state of Iraq in 1921 and Sheikh Mahmud Barzanjis' declaration of an independent Kingdom of Kurdistan in 1922.

During the First World War, the British government agreed to recognize Arab independence after the war in exchange for the Sharif of Mecca and his Hashemite family launching an Arab revolt against the Ottoman Empire. The Sharif obliged and Arab forces, led by his second son Faisal, expelled the Ottomans from the Hejaz (now in Saudi Arabia), in a campaign later romanticized by T.E. Lawrence.

After the war, Britain sought to counter Ottoman claims to the disputed Mosul vilayet (province) by appointing Sheikh Mahmud Barzanji as hukmdar (ruler) in Sulaymaniyah. Finding the restrictions placed upon him by the British too severe, Mahmud led a Kurdish uprising. He was captured and sentenced to death, which was later reduced to 10 years of imprisonment, and he was exiled to India.

Partitioning the Ottoman Empire

In January 1919, Emir Faisal led an Arab delegation to the Paris Peace Conference. With the support of Gertrude Bell and other influential British "Arabists," Faisal argued for the establishment of independent emirates for Arab regions previously ruled by the Ottoman Empire.

Faisal was proclaimed king by the Syrian National Congress in Damascus on March 8, 1920. However, his reign in Syria was to last just four months. At the San Remo Conference in April 1920, the League of Nations Mandate for Syria was allocated to France and the Mandate for Mesopotamia to Britain, reflecting the earlier secret Sykes-Picot Agreement. Faisal's dream of an independent Arab kingdom of Syria thus ended in July 1920, when the French ejected him from Damascus. The British, especially T.E. Lawrence, believed that Britain had reneged on its promises to the Hashemite family and, in effect, owed Faisal a kingdom.

On August 10, 1920, despite rapidly decreasing power and legitimacy back home in Turkey, the Ottoman Grand Vizier signed the Treaty of Sèvres with the Allied powers, finalizing plans for the partitioning of the Ottoman Empire. The treaty included provisions for an independent Kurdish state, reflecting earlier British plans drawn up in 1918. However, these terms stirred hostility back home in Turkey where, amid the nationalist revolt led by Mustafa Kemal Atatürk, the treaty's signatories were stripped of their citizenship.

From the end of 1918 until 1921, the situation in Iraq remained dangerously unstable. The British military administration was seen as infidels by the Shi'a majority and by many Sunnis, who regretted no longer being under the Ottoman Caliphate. In 1920, a revolt began in Baghdad and spread to Shi'a areas in the south. Its demands were independence from British rule and the creation of an Arab government.

In March 1921, Winston Churchill, then UK Secretary of State for the Colonies, convened a conference in Cairo. The British government, alarmed by the unrest in Iraq, agreed to support the fugitive Faisal as candidate for a newly created throne of Iraq. The British hoped that Faisal, as a direct descendant of the Prophet, would be granted sufficient legitimacy by the Arabs, but as an outsider in Iraq he was also weak enough to remain compliant to British interests. On August 23, after a referendum in which the affirmative vote was officially returned as 96%, Faisal was proclaimed King.

The dissenting 4% was chiefly accounted for by Kirkuk, where the Turks favored a ruler to be chosen from the Ottoman dynasty, and the Kurds asked for a Kurdish administration. The liwa (district) of Sulaymaniyah refused to participate in the referendum, and no representative from any liwa attended the accession ceremonies.

Amid rebellion, Mahmud reenters the scene

After the Treaty of Sèvres, the Turks redoubled their efforts to impress upon the inhabitants of the Mosul vilayet that the treaty was not worth the paper it was written on. There were threats of invasion, warnings to "traitors," and, above all, the religious appeal for loyalty to the Sultan, who was also Caliph.

The Turkish government had given one of their agents, Ramzi Bey, the title of Kaymakam of Rawanduz and dispatched him to the district. On his arrival towards the end of May, he gave assurances of the imminent arrival of large Turkish reinforcements, with whose help Sulaymaniyah, Kirkuk, and Erbil were to be wrested from the British. He was followed in the middle of June by Colonel Ali Shefiq, popularly known as Özdemir ("pure iron"), who was to play the leading role in inciting rebellion among the Kurdish tribes.

At the end of May, the Turkish incitement triggered a revolt by the Hamawand tribe led by Kerim-i Fattah Beg, who had joined Mahmud in the Kurdish uprising of 1919. On June 18, British officers Captain Bond and Captain Makant were killed by the Hamawand in the Bazian Pass, which was reported as a treacherous murder in British newspapers.

By this time, Mahmud had already been brought back from India by the British to Kuwait. The logical development was a decision to return him to Sulaymaniyah to dampen the growing Kurdish rebellion. In return, Mahmoud promised to prevent the

Turks from entering the liwa of Sulaymaniyah. He also accepted the condition that he would on no account interfere in the affairs of Kirkuk and Erbil.
Mahmud left Baghdad for Kirkuk by train on September 20, 1922. When he reached the railhead four miles from Kifri the next morning, hundreds of horsemen from the local tribes invaded the station, shouting and waving banners. They dragged the skeikh away in triumph before an official deputation from Sulaymaniyah could give their speeches of welcome.
The rapturous reception quickly erased Mahmud's memory of the limits imposed upon him by the British. He reached Sulaymaniyah on September 30 and was greeted as ruler of an independent Kurdistan.
The local press emphasized that the Major Noel, who had been appointed by the British as Liaison Officer, was nothing more than a Consul to serve as a go-between with the High Commissioner. On October 10, 1922, a decree "given in Sulaymaniyah the capital of Kurdistan" announced the formation of a cabinet, and in November, Mahmud assumed the title of king.
Richard Wilding produces award winning exhibitions, films and books that explore the history and heritage of Kurdistan and other regions of the Middle East.
Since 2012, Richard has been Creative Director of Gulan, a charity which promotes Kurdish culture in the UK. In 2021, he was elected as a Fellow of the Royal Geographical Society, London.
Richard is currently producing a film about Shaikh Mahmoud and 100 years of Kurdish / British relations. [1]

Items Property

Content category: History | Articles & Interviews | Document Type: Original language | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Folders: Sykes-Picot Agreement | The Sevres Convention |
Publication date: 30-12-2023

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
30-12-2023	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
İngiliz Oyunu.. 'Şeyh Mahmud Berzenci'	کورتەباس	Türkçe	

Kingdom of Kurdistan	کورتەباس	English
Königreich Kurdistan	کورتەباس	Deutsch
Mahmud Barzanji revolts	کورتەباس	English
Shaykh Mahmud Barzanji Revolt	کورتەباس	English

QR Code:

Sources
[1] Website | English | kurdistanchronicle.com 30-12-2023
Added on: 20-01-2024
Editor Name: Hejar Kamela

Group: Articles

Article: 176

Walk through history: Inside the home of a Kurdish hero

https://www.kurdipedia.org/?lng=8&q=20260825144252700864

The home of Sheikh Mahmoud Hafid Barzangi, known as the King of Kurdistan, has been transformed into a museum showcasing his role in early 20th-century Kurdish uprisings against British rule.

Located in Darikala, a village between Garmian and Al-Sulaymaniyah, the house retains modest furnishings, family photographs, and rugs that were used during his campaigns.

Shafaq News correspondent toured the residence, capturing artifacts that reflect Sheikh Mahmoud's efforts for Kurdish autonomy and his advocacy for an independent Kurdish state.

Born into a family with both religious Sufi and tribal influence, Sheikh Mahmoud Hafid, also known as Mahmoud Hafidzadeh Barzangi, emerged as a prominent political and social leader.

He led a series of Kurdish uprisings in the 1920s, earning the title King of Kurdistan during a turbulent period in Iraq's history. One of his most notable battles took place at Bazian Pass (Darbendi Bazian), where he secured the strategic passage. The site later became known as the Rock of Freedom and was eventually converted into a public park called Berde Qaraman in Kurdish. [1]

Items Property

Content category: Culture | Publication Type: Born-digital | Language - Dialect: English | Cities: Sulaimaniyah | Country - Province: South Kurdistan | Publication date: 16-08-2025

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
16-08-2025	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Sources

[1] Unspecified | English | Website shafaq.com 16-08-2025

Added on: 25-08-2026

Editor Name: Hejar Kamela

Deutsch

Gruppe: Kurze Beschreibung
Betreff: 177
Königreich Kurdistan
https://www.kurdipedia.org/?lng=10&q=20260824104126700627

Das Königreich Kurdistan (kurdisch Memlekey Kurdistan) war ein international nicht anerkanntes kurzlebiges Staatsgebilde im Nordirak von Oktober 1922 bis Juli 1924 unter dem König (malik) Mahmud Barzandschi .

Hintergrund
Großbritannien eroberte im Ersten Weltkrieg die osmanischen Provinzen Mosul, Bagdad und Basra. Nach dem Krieg erhielt Großbritannien vom Völkerbund ein Mandat über diese Provinzen und schuf 1920 das Britische Mandat Mesopotamien. Allerdings gab es mit der Türkei ein Problem über die Zugehörigkeit der Provinz Mosul zum Mandatsgebiet. Diese Mosul-Frage sollte erst 1926 gelöst werden. Die Briten richteten im kurdischen Teil der Provinz Mosul in Anlehnung an die Stammesregierung in den Stammesgebieten unter Bundesverwaltung in Britisch-Indien eine Regierung aus Stammesführern ein. Als Gouverneur des Sandschaks Sulaimaniyya wurde der Scheich Mahmud Barzandschi in Sulaimaniyya eingesetzt. Er benutzte seine Stellung für einen Aufstand gegen die Briten. 1919 wurde er besiegt und ins Exil geschickt. Während der britischen Herrschaft arbeitete die Kolonialverwaltung intensiv am Aufbau eines zuvor in der Bevölkerung kaum verbreiteten kurdischen Nationalbewusstseins, da es Pläne gab, aus dem türkischen und irakischen Teil Kurdistans einen von Großbritannien abhängigen, formal unabhängigen kurdischen Staat zu schaffen.

Gründung des Königreiches
1921 wurde Mahmud Barzandschi in der Hoffnung, er werde die Briten im Kampf gegen mit der kemalistischen Regierung der Türkei verbündete Stämme unterstützen, begnadigt und wieder als Gouverneur von Sulaimaniyya eingesetzt, wo er am 10. Oktober (nach anderen Angaben im Oktober 1922) eine kurdische Regierung benannte und einen unabhängigen Staat ausrief. Sulaimaniyya erklärte er zur Hauptstadt des Königreiches Kurdistan. Zuvor wurde er vom Kabinett zum König ernant.

Das Kabinett bestand aus folgenden Ministern:

Premierminister: Scheich Qadir Hafeed (Bruder von Mahmud Barzandschi)
Sittenminister: Ahmed Bagy Fatah Bag
Verteidigungsminister: Zaky Sahibqran
Erziehungsminister: Mustafa Pascha Yamolki
Finanzminister: Abdulkarim Alaka (ein Christ)
Innenminister: Scheich Mohammed Gharib
Justizminister: Hajy Mala Saeed Karkukli
Arbeitsminister: Hema Abdullah Agha
Die Armee des Königreiches wurde Kurdische Nationale Armee genannt.

Krieg mit Großbritannien
Das Königreich wurde von Großbritannien nicht anerkannt und militärisch bekämpft. Der König versuchte seinen Herrschaftsbereich, der sich kaum über die Umgebung von Sulaimaniyya hinaus erstreckte, zu erweitern, scheiterte aber am Widerstand der Stämme der Dschaf und Pischdar, die sich größtenteils gegen ihn stellten. Auch unter intellektuellen kurdischen Nationalisten machte er sich unbeliebt, indem er die Hoffnungen einiger aus Bagdad angereister Vertreter auf Beteiligung an der Regierung nicht erfüllte und einen von ihnen ermorden ließ. Die Briten setzten gegen das Königreich die Royal Air Force ein. Im Rahmen der zur Aufstandsbekämpfung im Irak eigens entwickelten Doktrin der rule by bomb wurde Sulaimaniyya zwischen März 1923 und Mai 1924 viermal bombardiert, wodurch über 95 % der Einwohner vorübergehend aus der Stadt flohen. Im Juli 1924 eroberten britische Truppen Sulaimaniyya zurück, 1926 sprach der Völkerbund die Provinz Mosul dem Irak zu; die irakische Regierung musste den Kurden allerdings Sonderrechte zusichern. [1]

Artikel-Eigenschaften

Inhaltskategorie: Kurdenfrage | Geschichte | Art der Veröffentlichung: Born-digital | Sprache: Deutsch | Provinz: Süd-Kurdistan |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
Kingdom of Kurdistan	کورتەباس	English	

QR Code:

Quellen

[1] Nicht spezifiziert | Deutsch | Website de.wikipedia.org

Hinzugefügt am: 24-08-2026

Ersteller Name: Hejar Kamela

Gruppe: Kurze Beschreibung
Betreff: 178
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji
https://www.kurdipedia.org/?lng=10&q=20260821134002700168

Das Fehlen eines kurdischen Staatsgebildes im Zeitalter der sogenannten Nationalstaaten läßt sich nicht bloß an der Struktur des kurdischen Volkes bzw. der geopolitischen Lage Kurdistans und/oder dem Nichtvorhandensein eines historischen Staates Kurdistan erklären. Vielmehr muß man den einschneidenden Ereignissen des Ersten Weltkrieges auf den Grund gehen. Die bekannteste Kultfigur, die diese Idee energisch vertrat, war Scheich Mahmud Barzinji, der genau vor vierzig Jahren starb. Dessen Andenken wird bis zur heutigen Zeit von den Kurden in Ehren gehalten. Als Sohn einer der bekanntesten Scheich-Dynastien in Südkurdistan erblickte Scheich Mahmud im Jahre 1881 das Licht der Welt in der Stadt Suleymaniya, der ehemaligen Hauptstadt der Baban-Emirate, die um die Mitte des letzten Jahrhunderts durch die Osmanen gewaltsam unterworfen wurde. Scheich Mahmuds Dynastie hatte zuvor im 17. Jahrhundert einen internationalen Ruf als die einer Familie von Gelehrten erworben und repräsentierte die geistliche Führung der Region. Der religiöse bzw. politische Werdegang Scheich Mahmuds nahm bereits 1909 seinen Lauf: Nachdem sein 85 Jahre alter Vater und sein älterer Bruder in Mossul von einer aufgeputschten Masse ermordet worden waren, wurde er zusammen mit seinem jüngeren Bruder von den osmanischen Behörden festgenommen. Dieses Geschehen trieb das Land an den Rand des Aufruhrs, worauf die Osmanen mit seiner Freilassung reagierten. Er kehrte in seinen Heimatort zurück und wurde dort ehrenhaft empfangen. Seitdem war Scheich Mahmud in Südkurdistan eine bekannte und populäre Figur, der die Bevölkerung großen Respekt entgegenbrachte. Einige haben dieses Kurdenoberhaupt als ,,geistlicher sowie weltlicher Führer, amüsanter Plauderer, schlagfertig, vertraut mit der Literatur und Dichtung charakterisiert. (Basri 1991:42)

Scheich Mahmud spielte während des Ersten Weltkriegs eine wichtige Rolle bei der Vertreibung der Russen über die iranische Grenze hinaus. Dennoch zeichnete sich eine unüberbrückbare Kluft zwischen ihm und seinen Verbündeten, den Osmanen, ab, als diese einige seiner Gefolgsleute unter der Anschuldigung der ,,Plünderung erschossen. Diese undankbare Haltung der Osmanen veranlaßte Scheich Mahmud, dem Reich gegenüber einen neuen Kurs einzuschlagen. Aktiv und voll Elan führte er nun seine Pläne durch. Der Fortgang dieser Pläne sind die wichtigsten Augenblicke in der schmerzlichen Geschichte der Kurden. Im Rahmen dieses Beitrags ist leider nur eine knappe Darstellung der damaligen Ereignisse möglich.

Mit sicherem Gespür für die Gunst der Stunde kam Scheich Mahmud nach der Okkupation der Stadt Kirkuk im April 1918 durch die britischen Streitkräfte mit den kurdischen Notabeln und Stammeshäuptunge des Gebietes in der Stadt Suleymaniya zusammen. Auf diesem Treffen wurde entschieden, eine provisorische kurdische Regierung unter britischem Protektorat zu bilden. Damit war ein gigantischer Schritt auf dem Weg zu einem Kurdenstaat gemacht. Scheich Mahmud suchte nun die Unterstützung Großbritanniens und bat die damalige Weltmacht in einem Brief herzlich, ,,Kurdistan von der Liste der zu befreienden Völker nicht auszunehmen. (Review of the Clvii Administration of Mesopotamia 1920:59)

Großbritannien kam ihm entgegen. Der britische Gesandte Noel gab in Suleymaniya bekannt, daß sein Land Scheich Mahmud zum Gouverneur, zum kurdischen ‚Hukumdar', des Distrikts ernannt habe. An diesem Tag wurde Scheich Mahmuds Amt von den örtlichen Notabeln, Stammesführern der Region und der Bevölkerung gehuldigt. Es wurde außerdem vereinbart, daß Noel auch in anderen kurdischen Gebieten entsprechende Maßnahmen für deren Anschluß an das neue Kurdistan treffen werde. Nicht nur für die Engländer, die nun ohne militärische Operationen eine große Provinz indirekt beherrschen konnten, war diese Verständigung mit den Kurden von Bedeutung, sondern auch für die Kurden. Die türkischen Kriegsmaßnahmen hatten in Suleymaniya Spuren der Not hinterlassen. Wirksame britische Hilfe linderte diese Notlage immens. In Südkurdistan funktionierte die britisch-kurdische Verwaltung solange erfolgreich, wie das gegebene Gleichgewicht konstant blieb und es zu keinen Intrigen kam.

Scheich Mahmuds Einfluß erstreckte sich jedoch schnell bis zu den Kleinstädten Raniya und Rawanduz im Nordwesten des Landes. Auch kurdische Stämme aus dem iranischen Teil von Kurdistan hatten sich seiner Führung anvertraut. Die Ausdehnung der Einflußsphäre Scheich Mahmuds konnte sich unglücklicherweise keineswegs im Einklang mit den seit Mai 1919 beschlossenen englischen Plänen befinden, lediglich eine autonome Kurdenregion innerhalb des mesopotamischen Staates Irak zu schaffen, also keinen souveränen Staat, worauf Scheich Mahmud abzielte. Mit anderen Worten, die Ziele Großbritanniens und Scheich Mahmuds gingen nicht konform. Die Spannung zwischen ihnen wuchs seitdem kontinuierlich.

Aus britischer Sicht war die erzielte Kooperation mit den Kurden lediglich eine Handlung auf Abruf und keine langfristige Entscheidung, denn die schweren Kriegsfolgen hatten stark an Großbritanniens Kräften gezehrt, so daß sie entgegen ihrem Wunsch Südkurdistan militärisch nicht vollständig besetzen konnte.

Ausschlaggebend war die Haltung des Scheichs, der sich nicht an alle Bestimmungen der Briten hielt und sich weigerte, als bloßer Untertan nur englische Befehle auszuführen. Unter diesen Umständen dürfte es kaum überraschen, daß die Engländer anfingen, Komplotte zu schmieden, um Scheich Mahmuds ständig wachsendem Einfluß schrittweise Einhalt zu gebieten. Zu diesem Zweck führten sie als erstes einen Personalwechsel durch der willensstarke Major Soane, der für seinen Haß auf Scheich Mahmud bekannt war und fließend kurdisch sprach, trat als Berater an die Stelle von Major Noel. Darüber hinaus unterstützten sie nach dem Prinzip teile und herrsche verstärkt die Rivalen des Kurdenführers. Durch solche Maßnahmen wurde das frostige Klima noch eisiger.

Zwei weitere Faktoren verschlechterten das Verhältnis zwischen den Engländern und den Einheimischen immens: Die außerondentlich hohen Steuern belasteten alle Schichten der Gesellschaft. Im Vergleich zur Zeit der Osmanen hatten sie sich fast verdoppelt. Hinzu kam die massive und übertriebene Propaganda der protürkischen Kreise, die unter den Kurden ein Horrorbild von den Briten und den Christen zeichneten.

In dieser Atmosphäre des Mißtrauens zeichnete sich eine gravierende Eskalation ab, als Scheich Mahmud sich gezwungen sah, auf eigene Faust seine Ziele zu verwirklichen. Am 21. Mai gelang es seinem Verbündeten, Mahmud Khani Dizli, mit einer sorgfältig geplanten Aktion die Stadt Suleymaniya militärisch zu besetzen. Darüber hinaus ließ Scheich Mahmud eine Flagge mit einem Mond auf grünem Untergrund aufziehen, eigene Briefmarken drucken etc. DieserVorfall ist von historischer Bedeutung: Es wurde praktisch der erste Staat auf den Trümmern des asiatischen Teils des zusammengebrochenen Osmanischen Reiches gegründet.

Daß diese Erhebung mehr als eine lokale Erhebung war, geht aus einem 1931 erschienenen Buch des damahgen britischen Hochkommissars, Sir Arnold Wilson, mit dem Titel A Clash of Loyalties hervor:
,,[...] die Erhebung breitete sich jenseits des persischen Territorium aus, und mehrere Stämme erhoben sich gegen die Regierung Persiens, erklärten sich als Panisanen von Scheich Mahmud und für seinen Plan für ein Vereinigtes Freies Kurdistan. (S.137).

Das Kurdenoberhaupt suchte ebenfalls seine Position militärisch zu festigen. Eine Person, die ungestraft zu solchen Entscheidungen und Vorgehensweisen imstande war, konnte den Engländern, die vitale Interessen in Kurdistan hatten, nicht recht sein. Unverzüglich reagierten sie mit einer überraschenden Großoffensive, deren

entscheidende Schlacht am 19. Juni 1919 am Paß von Baziyan stattfand. In dieser Schlacht wurde Scheich Mahmud, der wie gewöhnlich persönlich am Kampfteilnahm, schwerverwundet hinter einem großen Felsen festgenommen. Seitdem wird der Fels Barde Qaraman, ‚der tapfere Stein', genannt.

Das Ende der ersten Erhebung Scheich Mahmuds kam tatsächlich unerwartet, und wie ein Schlag. Der Malik (König), wie die Kurden ihn nannten, verkalkulierte sich bei seinem Krieg gegen die kriegserfahrenen Briten. Was er nicht in seine Erwägung einbezogen hatte, trat ein: Die englischen Streitkräfte starteten ihre Offensive nicht durch den einzigen Paß von Baziyan, wie Scheich Mahmud erwartete, sondern überquerten vor Tagesanbruch das unwegsame KaradagGebirge und griffen die völlig überraschten Kurden von hinten an.

Der festgenommene Scheich wurde vor ein Militärgericht gestellt, das er allerdings nicht anerkannte. Wilson schildert anhand einer Begebenheit zwischen ihm und Scheich Mahmud, wie dieser seine politische Position durch Zitate der Freiheitsversprechungen der Siegermächte des Ersten Weltkrieges erklärt habe: ,,Ich hatte ihn im Krankenhaus gesehen, erzählt Wilson, als er mit prächtigen Gesten die Kompetenz jedes militärischen Gerichts abwies, ihn zu verurteilen. Er zitierte mir den zwölften Punkt von Präsident Wilson, sowie die anglo-französische Deklaration vom 8. November 1918. Deren Übersetzung im Kurdischen war auf dem Vorsatzpapier eines Korans geschrieben, das wie ein Talisman an seinem Arm festangeschnallt war. (Wilson 1931:139)

Das Militärgericht verurteilte Scheich Mahmud trotzdem zum Tode. Das Urteil wurde aber nicht vollzogen, sondern kurze Zeit später in zehn Jahre Haft umgewandelt. Wilson, eine der bekanntesten Vertechter der Eingliederung Südkurdistans in den Irak, opponierte offiziell gegen diese Urteilsänderung mit der Begründung: ,,Solange Scheich Mahmud lebt, leben seine Anhänger in Südkurdistan in der Hoffnung, und seine Feinde in Angst vor seiner eventuellen Rückkehr; sein Tod würde mehr als jeder andere einzelne Faktor zur Wiederherstellung der Ruhe beitragen. (Wilson 1931:139)

Die Hoffnung auf Ruhe und Frieden durch die Verbannung Scheich Mahmuds auf die indische Andaman-Insel im Indischen Ozean erfüllte sich jedoch in Südkurdistan 191920 nicht. Im Gegenteil, es mehrten sich die Zeichen neuer Unruhen und lokaler Aufstände traditioneller Art in verschiedenen Teilen Kurdistans, die zwar getrennt voneinander stattfanden, aber gleiche Hintergründe hatten: Sie waren oft Ausdruck der Unzufriedenheit der Einheimischen mit den Engländern, richteten sich genauer

gesagt gegen jede aufgezwungene Fremdherrschaft, die verstärkt durch die Einführung des direkten Herrschaffssystems nach der erwähnten gescheiterten Erhebung in Erscheinung trat. Dieses System provozierte die Stämme, die in ihrer jüngeren Geschichte fast nie einer Staatsautorität unterstellt waren.

Offensichtlich hielten sich die Briten Scheich Mahmud als Geisel für den Fall, daß sie ihn doch einmal brauchen sollten. Denn die englische Kurdistan-Politik war in dieser Zeit unentschlossen und wirkte weitgehend diffus. Unter diesen schwer durchschaubaren Verhältnissen trugen die Bemühungen Scheich Mahmuds reiche Früchte. Dem britischen Hochkommissar in Bagdad wurde im Juli 1920 ein Memorandum, das die Unterschrift von allen 62 Stammeshäuptlmgen und Notabeln der Gebiete Suleymaniya, Erbil und Mossul trug, übergeben. In diesem Memorandum forderten die sich als Führer des kurdischen Volkes bezeichnendem Würdenträger die Gründung eines unabhängigen Staates Kurdistan unter britischem Protektorat gemäß den britischen Versprechungen während der Kriegszeit. Fernersahen die Unterzeichner dieses Memorandums die Ernennung von Repräsentanten des Volkes von Kurdistan für die Friedenskonferenz in Paris als notwendig an.

Die Briten befürchteten nach dem Kriegsende die Gefahr eines militärischen Einfalls der Türken in den noch nicht genügend gefestigten ,,Irak. Ihn hätten sie allein aus eigener militärischer Kraft nicht überstanden. Das war in einer Zeit, als sich das Land, wie bereits angedeutet, in offenem Aufruhr befand und die Türken Anspruch auf das Wilayet von Mossul erhoben, das ohne die arabisch besiedelte Jazira das ganze Südkurdistan umfaßte. Nachdem Großbritannien trotz des Einsatzes von Brandbomben die Unterwerfung der z.T. mit türkischer Unterstützung operierenden aufständischen kurdischen Stämme nicht erreichte, sah sich die damalige Weltmacht gezwungen, eine neue Politik zu verfolgen, um zumindest die antibritischen Kurden wieder im Zaum halten zu können. Viele Anhänger Scheich Mahmuds hatten auch in dieser Zeit den Engländern Petitionen für seine Rückkehr überreicht. Großbritannien erklärte schließlich unter Druck der militärischpolitischen Lage seine Zustimmung zur Rückkehr des Scheichs . Dieser positive Schritt erleichterte anscheinend nicht den Abbau des aufgebauten Mißtrauens, obgleich die Zeichen äußerlich günstig für die Verwirklichung der kurdischen Träume standen.

Die kurdische Flagge wurde in einer großen öffentlichen Feierstunde erneut gehißt. Am 30. September 1922 traf Scheich Mahmud in Suleymaniya ein und wurde in euphohscher Stimmung königlich empfangen. Am 10. Oktober 1922 bildete der zurückgekehrte Scheich als ,,Hukumdar or Ruler of Independent Kurdistan

(Herrscher des unabhängigen Kurdistan), wie Edmonds (Edmonds 1957:307) ihn nennt, ein achtköpfiges Kabinett. Kaum waren zwei Monate vergangen (18. November 1922), als Scheich Mahmud sich zum König von Kurdistan ernannte und den Anspruch auf alle kurdischen Städte erhob. Seinen Bemühungen aberwa ren nach wie vor große Schranken gesetzt. Der König von Kurdistan verbuchte keinen dauerhaffen Erfolg. Vor allem deshalb, weil die sichere Bürgschaft des Bestehens eines Königreiches Irak, das Großbritannien schaffen wollte, in der Eingliederung Südkurdistans lag. Höchstwahrscheinlich ahnte Scheich Mahmud diese Tatsache. Folglich setzte er weniger auf die Briten. Erschwerend kam die Frage der Kräffekonstellation hinzu. Nach der Rückkehr Scheich Mahmuds waren in Südkurdistan die Türken und nicht die Briten die einflußreichste Macht.

Die Anwesenheit der Engländer war zu dieser Zeit derartig begrenzt, daß die protürkischen Kreise weiter großen Einfluß hatten. Die drohenden Flugblätter der Türken wurden in vielen kurdischen Gebieten allerorten verteilt, genossen sie doch die Unterstützung einer Reihe von Stammeshäuptungen. Wahrscheinlich traute sich Scheich Mahmud deshalb nicht, gegen die Türken in die Offensive zu gehen. wie die Briten von ihm erwarteten bzw. verlangten.

Die Engländer handelten ebenfalls. In einem weiteren Versuch, die Unterstützung der Kurden gegen die Türken zu erlangen, gaben sie zusammen mit den Irakern ein Kommuniqu heraus, das zwar die Rechte der Kurden auf die Gründung einer kurdischen Regierung innerhalb des lraks anerkannte. Es wurde jedoch bekräftigt, daß Südkurdistan Teil des Irak sei. Bei den Verhandlungen zwischen Scheich Mahmud und den Briten gelang fast nie eine Annäherung der Standpunkte. Konsequenterweise wandte sich der Scheich im Geheimen auch an die Türken sowie an die Russen in der Hoffnung, die notwendige Unterstützung von ihnen zu erhalten. Faktisch blieb er aber in Kontakt mit den Briten. Er ließ offensichtlich kein Mittel unversucht.

Die Spannungen wuchsen mit dem britischen Ultimatum vom 21. Februar 1923, wonach Scheich Mahmud sich innerhalb von fünf Tagen zusammen mit seiner Verwaltung den Engländern ergeben sollte. Vergeblich forderte der Kurdenchef mehr Zeit und verlangte weitere Erklärungen. Er brachte allerdings den Zusicherungen der Engländer kein Vertrauen entgegen, ihn achtungsvoll zu behandeln, wenn er dem Ultimatum nachkomme. Britische Flugzeuge bombardierten Suleymaniya am 3. März 1923.

Mitte Mai 1923 gelang es den Briten, Suleymaniya, die Hauptstadt des kurdischen

‚Königreichs',ohne Widerstand zu besetzen. Im Juni wurde sie allerdings erneut von Scheich Mahmuds Armee, die den Namen Nationale Armee Kurdistans trug und unter dem Kommando von Majid Mustafa stand, eingenommen.

Nach der Rückeroberung Suleymaniyas durch die Nationale Armee Kurdistans ignorierte Scheich Mahmud die Mahnungen der Engländer. Sein Hauptquartier in Suleymaniya, so berichtet Edmonds (Edmonds 1957:350), wurde am 16. August 1923 mit den zum ersten Mal eingesetzten 220 Pfund schweren britischen Bomben bombardiert. Die Vorgänge nahmen erschreckende Ausmaßean. Scheich Mahmud mußtes eitdem durch die Koordination der britischen und irakischen Bodenoffensive mit verstärkten Angriffen durch die Royal Air Force (RAF), vor allem im Dezember 1923 und Mai 1924, eine Kette von Niederlagen einstecken. Infolgedessen versuchte er noch intensiver auf Verhandlungen mit Großbritannien zu setzen.

Daß all seine friedlichen Bemühungen erfolglos blieben, ist eindeutig auf die starre Haltung und das Desinteresse der Engländer zurückzuführen, denen es gelungen war, das gesamte Kurdistan unter ihre Kontrolle zu bringen, und Suleymaniya, die Hochburg des nationalistischen kurdischen Widerstandes, am 19. Juli 1924 als irakische Provinz zu behaupten. Scheich Mahmuds Aktivitäten setzten sich auch in den Jahren 192526, also nach der Entscheidung des Völkerbundes, Mossul dem Irak zu zusprechen, in Südkurdistan und den grenznahen Gebieten zum Iran fort. Die Engländer mit ihren irakischen Verbündeten blieben und berieten oft unter Einbeziehung der iranischen Regierung über ihn, ohne ihm jedoch endgültig ein Ende bereiten zu können. Der Verhandlungsspielraum Scheich Mahmuds wurde immer enger. Erwähnenswert ist, daß Scheich Mahmud die erste Person im Irak war, auf dessen Tod und/oder Festnahme offiziell von den höchsten Gremien des Landes eine gewaltige Summe ausgesetzt wurde. Scheich Mahmud stellte bei den Verhandlungen immer wieder die Forderung, daß Großbritannien seine Versprechen gegenüber dem Völkerbund in Hinblick auf die kurdischen Forderungen und ihre legitimen politischen Rechte einlöse. Großbritannien verneinte permanent die Existenz solcher Rechte und erwiderte, daß der Völkerbund sich nicht für ein unabhängiges Kurdistan ausgesprochen habe. Erhabe lediglich festgelegt, daß Rücksicht darauf zu nehmen sei, daß die Beamten in Kurdistan Kurden sein sollen und Kurdisch die offizielle Sprache werde, was schon geschehen war.

Die militärische Unterlegenheit der kurdischen Seite brachte Scheich Mahmuds Bewegung in ausweglose Bedrängnis. Einmal verlangte er, ihm mindestens den Distrikt von Panjwin als Residenz für den Aufenthalt solcher Leute zu gewähren, die sich, wie er, für die kurdische Sache engagieren, Am 23. April 1927 kam es dort zu

militärischen Gefechten zwischen den irakischen und britischen Streitkräften unterstützt von der RAF und Scheich Mahmuds Kämpfern, wo der Kurdenführer seine ‚entscheidende Niederlage' durch den Verlust dieser Kleinstadt an der irakischiranischen Grenze erlitt. Mit dem Verlust Panjwins verlor er sein letztes Druckmittel. Spätestens seit diesem Zeitpunkt befand sich sein Stern im Sinken. Mine 1927 blieb ihm nichts anderes übrig, als sich den Behörden zu ergeben. Im Gewehrfeuervon Großbritannien und Irak zerplatzte letztendlich der Traum vom Königreich Kurdistan.

Doch die Gefahr der politischen Eskalation war keineswegs mit dem Ende der Bewegung Scheich Mahmuds gebannt, besonders als sich das britische Mandat über den Irak fristgerecht seinem Ende näherte. Gerade aus diesem Grund weiteten sich die Unruhen der Kurden außerordentlich aus. Sie fürchteten einen unabhängigen arabischen Staat, der ihre Rechte und Interessen nicht respektieren würde. Der Zweifel der Kurden war nicht durch die verschiedenen Versprechungen Großbritanniens auszuräumen. Die Kurden brachten ihre Unzufriedenheit zum Ausdruck, indem sie versuchten, die bevorstehenden Parlamentswahlen zu boykottieren. Aus diesem Versuch entwikkelte sich am 6. September 1930 ein Volksaufstand in Suleymaniya, der blutig durch irakische Truppen und Polizei niedergeschlagen wurde. Infolge dieser Unterdrückung versuchte Scheich Mahmud, wieder auf die politische Bühne zurückzukehren. Seinerseits fordere ererneut die Mandatsmacht auf, eine kurdische Regierung von Zakho bis Chanaqin, also die natürlichen Grenen des heutigen Irakisch-Kurdistans, unter der Mandatsherrschaft des Völkerbundes zu installieren. Als Konsequenz flackerten die Kämpfe in den östlichen Teilen des Distrikts Suleymaiya, in Panjwin, wieder auf. Anders als bei seinen vorangegangenen Erhebungen konnte er dieses Mal nur mit einer ca. 200 Mann starken Truppe kämpfen. Nach heftigen Gefechten in Aui Barika am 5. April 1931 zogen sich die aufständischen Kurden am 20. des gleichen Monats über die iranische Grenze zurück, wo sie auch vom Iran unter Druck gesetzt wurden, Diese Bewegung geriet verstärkt in eine perspektivlose Situation, was eigentlich den Untergang der Ära Scheich Mahmuds bedeutete.

Der ewig friedlose Irak blieb nicht verschont von den Einflüssen und Folgen des Zweiten Weltkrieges. Ein Putschversuch prodeutscher irakischer Offiziere zwang Großbritannien, den Irak Mitte 1941 erneut zu besetzen. Diese Vorfälle ließen Scheich Mahmud, der in dieser Zeit in Bagdad unter Hausarrest stand, die kurdischen Forderungen erneut erheben. Obgleich die Regierung einen Ausnahmezustand über Suleymaniya verhängte, vermied Scheich Mahmud nach Beratungen der politischen und militärischen Lage mit der Führung der HiwaPartei

zusammen mit einer Anzahl von Stammesführern der Region, mit militärischen Mitteln für die kurdische Sache zu kämpfen. Auf Drängen des britischen Beraters Edmonds im irakischen Innenministerium, nahm Bagdad Gespräche mit Scheich Mahmud auf, die in ihren Tendenzen und Oualität einer Privatverhandlung entsprachen. Scheich Mahmuds allerletzter und verzweifelter Versuch, die Forderungen der Kurden auf völlig friedlichem Wege durchzusetzen, endete im August 1941 ohne erwähnenswerte Ergebnisse.

In den Morgenstunden vom Dienstag, dem 9. Oktober 1956, starb Scheich Mahmud im Haidary-Krankenhaus in der irakischen Hauptstadt Bagdad.
Die Nachricht seines Todes breitete sich wie ein Lauffeuer aus. Seine Beerdigung, die sich rasch zu einem nationalen Ereignis entwickelte, war von Protesten und großen Demonstrationen begleitet. Zehntausende Menschen geleiteten ihn zur letzten Ruhe.

Scheich Mahmud Barzinjie erlebte glorreiche und glänzende Augenblicke, sowie langwierige, leidvolle und traurige Zeiten. Seine Bewegung begann in einem recht bewegten Abschnitt der Weltgeschichte, dem Ersten Weltkrieg. In jenen Tagen war die Geschichte dabei, ihren Klammergriff um das umzingelte Volk der Kurden zu lockern. Darum waren die Erwartungen und Hoffnungen auf seinen Erfolg groß, so groß wie die Enttäuschung und Verbitterung danach.
Von Awat Asad. [1]

Artikel-Eigenschaften

Inhaltskategorie: Kurdenfrage | Dokumenttyp: Ursprache | Art der Veröffentlichung: Born-digital | Sprache: Deutsch |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’	کورتەباس	Türkçe	
Shaikh Mahmoud and the Kurdish Uprising	کورتەباس	English	

QR Code:

Quellen
[1] Nicht spezifiziert | Deutsch | Website web.archive.org
Hinzugefügt am: 21-08-2026
Ersteller Name: Hejar Kamela

Gruppe: Biografie
Betreff: 179
Scheich Mahmud Barzandschi
https://www.kurdipedia.org/?lng=10&q=20260824081527700572

Scheich Mahmud Barzandschi (kurdisch شێخ مەحمودی حەفید Şêx Mehmûd Berzincî, arabisch شيخ محمود برزنجي; * 1878 in Barzinjah, heutiges Gouvernement as-Sulaimaniya; † 09-10-1956 in Bagdad) war kurdischer Herrscher und Geistlicher der Qadiriya aus dem Nordirak.

Barzandschi stammt aus einer Sufi-Familie der Qadiriya, deren Scheich er später wurde. Als nach dem Ersten Weltkrieg im heutigen Irak das Britische Mandat Mesopotamien eingerichtet wurde, suchten die Briten ein geeignetes Mittel, um den kurdischen Norden zu regieren. In Anlehnung an die Stammesregierung in den Stammesgebieten unter Bundesverwaltung im heutigen Pakistan, das damals zu Britisch-Indien gehörte, bestimmten die Briten 1918 Barzandschi als Gouverneur

über die Kurden in Sulaimaniya. Allerdings war die Bestimmung von Barzandschi nicht im Sinne aller Kurden, da die Rivalität zwischen Stämmen und Orden groß war.

Da Barzandschi Rückendeckung durch die Briten hatte, konnte er seinen Einfluss über viele Kurden vergrößern. Allerdings begann er seine Stellung für seinen eigenen Vorteil zu nutzen, was ihn in Konflikt mit den Briten brachte. Er ernannte sich selber zum Herrscher von ganz Kurdistan. Im Mai 1919 konnte er sogar die Briten aus Sulaimaniya vertreiben, wurde aber dann im Juni 1919 von ihnen geschlagen. Unter den Anhängern Barzandschis gab es viele Kurden aus dem Iran und den damals 16-jährigen Mustafa Barzani. Der kurdische Stamm der Dschaf hingegen kämpfte auf Seiten der Briten gegen Barzandschi. Die Briten setzten bei der Niederschlagung auch die Royal Air Force ein. Barzandschi selbst wurde bei dem Gebirgspass Darbandi Bazyan von den Briten gefangen genommen.

Die Briten wandelten die Todesstrafe in ein Exil um und schickten Barzandschi 1921 nach Indien. Dort sollte er zehn Jahre lang leben. Auf Druck der Kurden und aus Angst vor einer türkischen Einflussnahme auf den Nordirak wurde Barzandschi 1922 aus dem Exil zurückgeholt. Barzandschi nutzte diese Gelegenheit aus und rief eigenmächtig am 10. Oktober 1922 das Königreich Kurdistan aus, mit sich selbst als König Mahmud I. Die Briten und die Dschaf erkannten das Königreich nicht an und verfuhren gemäß ihrer Aufstandsbekämpfungsstrategie der so genannten rule by bomb, die Royal Air Force bombardierte Sulaimaniya mehrfach und veranlasste große Teile der Bevölkerung zur Flucht.[6] Im Juli 1924 wurde die Stadt dann endgültig von den Briten zurückerobert, Barzandschi wurde all seiner Ämter enthoben und das Königreich Kurdistan wurde wieder in den Irak eingegliedert. Am 9. Oktober 1956 starb Barzandschi in Bagdad. [1]

Artikel-Eigenschaften

Familienlast: Verheiratet | Persönlichkeitstyp: Aufrufer | Sprache: Kurdisch - Sorani | Sprachkenntnisse: Arabisch | Persisch | Lebendig?: Nein | Nation: Kurde | Todesursache: Natürlicher Tod und Krankheit | Land der Geburt: Süd-Kurdistan | Geschlecht: Männlich |
Geburtsdatum: ~~00-00-~~-1878
Todesdatum: 09-10-1956

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

01-01-1878	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
09-10-1956	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’	کورتەباس	Türkçe	

QR Code:

Quellen
[1] Nicht spezifiziert | Deutsch | Website de.wikipedia.org
Hinzugefügt am: 24-08-2026
Ersteller Name: Hejar Kamela

عربي

صنف: بحوث قصيرة

سجل: 180

الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829145452701434

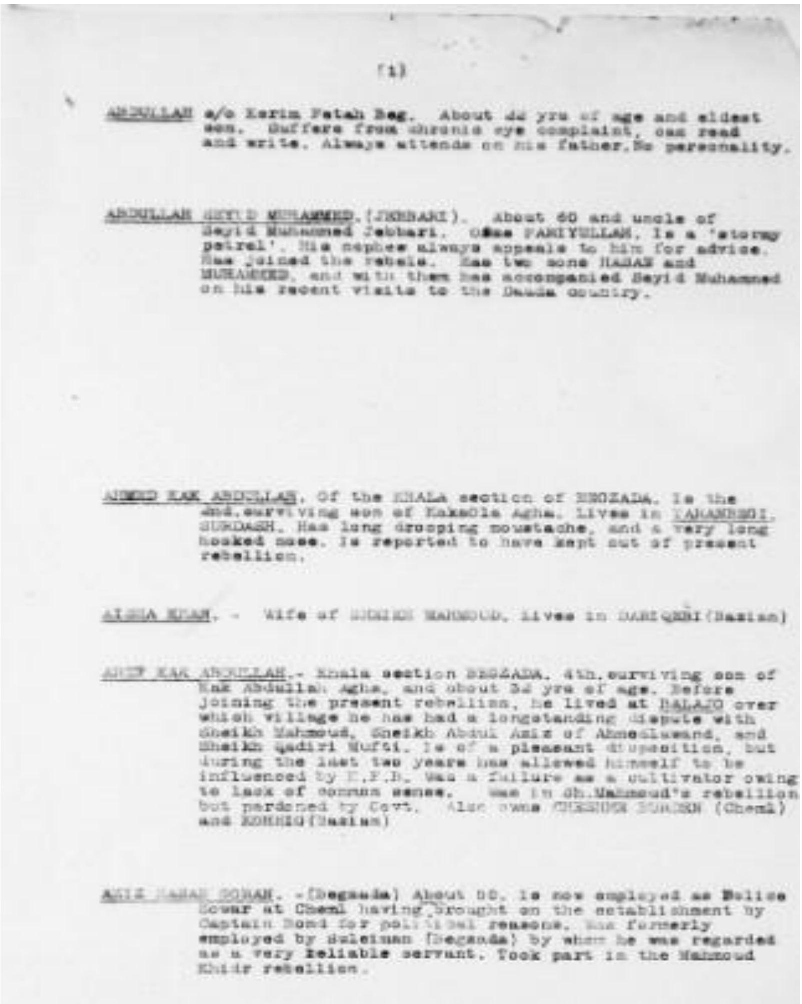

(1)

ABDULLAH s/o Karim Fatah Beg. About 22 yrs of age and eldest son. Suffers from chronic eye complaint, can read and write. Always attends on his father. No personality.

ABDULLAH SEYID MUHAMMED. (JEBBARI). About 60 and uncle of Seyid Muhammed Jebbari. Ca[illegible] FARIYULLAH. Is a 'stormy petrel'. His nephew always appeals to him for advice. Has joined the rebels. Has two sons HASAN and MUHAMMED, and with them has accompanied Seyid Muhammed on his recent visits to the Dauda country.

AHMED KAK ABDULLAH. Of the KHALA section of BEGZADA. Is the 2nd. surviving son of KakaOla Agha. Lives in TAKANDEGI, SURDASH. Has long drooping moustache, and a very long hooked nose. Is reported to have kept out of present rebellion.

AISHA KHAN. - Wife of SHEIKH MAHMOUD. Lives in DARIQENI (Basian)

ARIF KAK ABDULLAH.- Khala section BEGZADA. 4th. surviving son of Kak Abdullah Agha, and about 32 yrs of age. Before joining the present rebellion, he lived at BALAJO over which village he has had a longstanding dispute with Sheikh Mahmoud, Sheikh Abdul Aziz of Ahmedawand, and Sheikh Qadiri Mufti. Is of a pleasant disposition, but during the last two years has allowed himself to be influenced by [illegible]. Was a failure as a cultivator owing to lack of common sense. Was in Sh. Mahmoud's rebellion but pardoned by Govt. Also owns [illegible] (Chemi) and [illegible] (Basian)

AZIZ HASAN GORAN. - (Begzada) About 50. Is now employed as Police Sowar at Chemi having brought on the establishment by Captain Bond for political reasons. Was formerly employed by Suleiman (Begzada) by whom he was regarded as a very reliable servant. Took part in the Mahmoud Khidr rebellion.

عقب الحرب العالمية الأولى، خضعت مناطق كوردستان العراق للانتداب البريطاني. ومع فشل تنفيذ وعود الاستقلال الكوردي التي نصت عليها معاهدة سيفر (1920)، تصاعدت حالة الرفض الكوردي، وبرزت قيادات محلية مثل الشيخ محمود الحفيد الذي اعتبر المشروع البريطاني احتلالا مباشرا، وقاد سلسلة من الحركات، أهمها ما وقع في عام 1922 عندما أعلن نفسه ملكا على كوردستان.

الحركة وقيادته:

تعد العمليات المسلحة التي قادها الشيخ محمود الحفيد البرزنجي في لواء السليمانية عام 1919، عشية قيام الدولة العراقية في أوائل العشرينات من القرن الماضي، والتي استمرت حتى عام 1931، محطة مهمة في تاريخ العمل العسكري الكوردي.

فالبرزنجي لم يرض بما حصل عليه من بريطانيا، واعتبر ذلك غير كاف، إذ كان يتطلع إلى حكم المزيد من

المناطق الكوردية، فقرر مواجهة بريطانيا بعد أن أعلن تنصلها من وعودها له.
بدأ البرزنجي بالاتصال بالحركات المناوئة للنفوذ البريطاني في العراق، ولا سيما في منطقة شرناخ الواقعة في الجهة الجنوبية الشرقية من الأناضول، على الحدود السورية العراقية. وقد دفع ذلك البريطانيين إلى التفكير في التخلص منه، فاستقر رأيهم على تعيين الميجور سون حاكما سياسيا للسليمانية في آذار / مارس من عام 1919، بهدف تقليص نفوذه. فرد البرزنجي على هذه الخطوة البريطانية باللجوء إلى العمل العسكري المباشر، حيث قام بانقلاب عسكري في السليمانية مستعينا بفرقة عسكرية كوردية تعرف باسم «الشبانة»، وساندته في ذلك القبائل الكوردية في إيران، وخاصة قبيلتا الهورامان ومريوان.
وقد حقق الشيخ البرزنجي في بداية حركته انتصارا عسكريا، إذ تمكن من اعتقال الضباط البريطانيين في منازلهم، وتولى هو وفرقة «الشبانة» السلطة المطلقة، وقطع الخطوط السلكية في كركوك، واستولى على قافلة كانت تحمل أسلحة وأموالا متجهة إلى مدينة كفري في السليمانية، كما استولى على مدينة حلبجة في 26 أيار / مايو عام 1919.
إزاء هذه العمليات المسلحة في المناطق الكوردية، سيرت بريطانيا حملة عسكرية كبيرة في حزيران / يونيو عام 1919، حاصرت البرزنجي وفرقته، وتمكنت من أسره بعد إصابته بجروح خلال الحصار. وقد ألقي القبض معه على عدد كبير من أتباعه، وأرسلوا جميعا إلى بغداد، بعد أن سيطرت القوات البريطانية على السليمانية بشكل تام. وقد صدر حكم بالإعدام على الشيخ البرزنجي، ثم خففه القائد البريطاني في بغداد إلى عشر سنوات مع النفي إلى الهند.
أما عن قيادته، فإن القائد الذي تولى الحركة هو الشيخ محمود الحفيد، ويدعى أحيانا محمود حفيد زاده البرزنجي. وهو محمود بن الشيخ سعيد كاكا أحمد بن الشيخ معروف البرزنجي، ولد في السليمانية عام 1881 في محلة «كاني آسكان»، ولقب ب«الحفيد» نسبة إلى جده العالم الكبير الشيخ كاكا أحمد، المدفون في السليمانية وصاحب المرقد المشهور فيها.
هذا عرض إجمالي، وتحال التفاصيل الموسعة إلى الدراسات المعمقة التي تناولت الأسباب التي أدت إلى هذه الحركة والحوادث التي رافقته، والتي سلط الضوء عليها من قبل الباحثين. إلا أن ما لم يسلط عليه الضوء هو الأشخاص الذين شاركوا في هذا الحركة وبعض صفاتهم، وهذا ما سنعرضه في هذا المقال، اعتمادا على وثائق محفوظة في مركز النجف الأشرف.
وبما أن الأسماء كثيرة، ولا يتسع المقام لذكرها جميعا، فسنعرض نماذج منها، ونوكل لمن يرغب في الاطلاع الكامل على تفاصيل أكثر مراجعة المركز، الذي يمكنه تزويده بالمعلومات المطلوبة.

تحليل شخصيات الحركة وفق الوثائق البريطانية:

فيما يلي عرض تحليلي لأبرز الشخصيات التي ذكرت في الوثائق البريطانية التي ترجمت في مركز النجف الأشرف، ويفهم من سياقها أنها شاركت أو تأثرت على نحو مباشر بحركة 1922:
جاء في بداية الملف ما لفظه:
(إلى الضابط السياسي، السليمانية)
مذكرة
بالإشارة إلى مذكرتي المؤرخة في 28-06-1922، أرفق لكم الآن قائمة بالشخصيات.
في بعض الحالات، كانت المعلومات المتوفرة ضئيلة جدا، وربما هناك العديد من الأشخاص المهمين الذين يعيشون في المناطق النائية من القضاء، ولم تدرج أسماؤهم في القائمة. في وقت لاحق، عندما أتمكن من التفرغ لهذا الموضوع بشكل شامل، آمل أن أرسل لكم قائمة أكثر اكتمالا، تتضمن تفاصيل إضافية عن بعض الأشخاص الذين أدرجوا مسبقا، ولكن لم أتمكن من الحصول على معلومات كافية عنهم. وقد تركت فراغات

في كل صفحة لهذا الغرض.
الضابط السياسي بالوكالة – چمچمال
وبعد هذا تذكر الأسماء:
1- عبد الله بن كريم فاتح بك – يبلغ من العمر حوالي 22 عاما، وهو الابن الأكبر. يعاني من مرض مزمن في عينيه، ويجيد القراءة والكتابة. دائما يرافق والده. لا يتمتع بشخصية بارزة.
2- عبد الله سيد محمد (جباري) – عمره حوالي 60 عاما، وهو عم سيد محمد الجباري. يعرف ب«عاصف الأجواء» (كناية عن شخصية مثيرة). غالبا ما يلجأ إليه ابن أخيه للحصول على المشورة. انضم إلى أصحاب الحركة. لديه ابنان، حسن ومحمد، وقد رافقهما في زيارته الأخيرة إلى منطقة داودة.
3- أحمد كاكا عبد الله – من فرع خال من عشيرة بگزاده. الابن الثامن والباقي على قيد الحياة من كاك عبد الله آغا. يعيش في يارانبغي، سورداش. يتميز بشارب طويل متدل وأنف طويل معقوف. تفيد التقارير بأنه لم يشارك في الحركة الحالية.
4- عائشة خان – زوجة الشيخ محمود. تعيش في دار بقرى (بازيان)
5- آروس كاكا عبد الله – من فرع خال من بگزاده، الابن الرابع الباقي على قيد الحياة لكاكا عبد الله آغا، ويبلغ حوالي 32 عاما. قبل مشاركته في الحركة الحالية، كان يعيش في بلاجو، وهي قرية حولها نزاع قديم بين الشيخ محمود، والشيخ عبد العزيز من أحمد لاوند، والشيخ قدري مفتي. يتمتع بطبع لطيف، لكنه في السنتين الماضيتين تأثر كثيرا ب«ك.ف.ب» (ربما المقصود كريم فاتح بك). فشل في الزراعة بسبب افتقاره للحكمة العملية. شارك في حركة الشيخ محمود، لكنه عفي عنه من قبل الحكومة. كما يمتلك قرية چشمه بوردن (چمچمال).
6- عزيز حسن گوران – من عشيرة بگزاده، عمره حوالي 50 عاما. يعمل الآن شرطي سوار في چمچمال، استقدم إلى هذا المنصب من قبل الكابتن بوند لأسباب سياسية. عمل سابقا لدى سليمان (بگزاده) الذي اعتبره خادما موثوقا به للغاية. شارك في حركة محمود خضر.
هنا تنتهي الصفحة الأولى من الوثيقة.
7- عزيز حمه شاه ويس – (من عشيرة روگزاي، جاف)، يبلغ من العمر حوالي 55 عاما. يملك قرية تپه گروس في منطقة سنگاو. أسر خلال حركة الشيخ محمود، واحتجز في بغداد لأكثر من سنة. يعتقد الآن أنه أصبح ودودا تجاه الحكومة.
8- عزيز كاكاوله – (من فرع خال من بگزاده)، عمره حوالي 40 عاما، لكنه بدأ يشيب مبكرا، بسبب مشاكل عائلية في الغالب. هو الابن الأكبر لكاك عبد الله آغا. يملك قريتي پيريادي وخلدان شيخ، ويعيش في الأولى. يتمتع بشخصية هادئة ومنعزلة لدرجة أنه يسمح لأهالي قريته باستغلاله وأخذ معظم أرباحه. يتميز بالكرم الشديد، حيث يستخدم منزله ك«فندق مجاني» لكل من يمر من چمچمال نحو الجنوب. هو متشائم بطبعه. أجبر على المشاركة في الحركة الحالي من قبل «ك. ف. ب» وشركائه، وقد كتب إلى ASP?Q. طالبا السماح له بالعودة إلى قريته. وصفه الكابتن بوند بأنه «رجل طيب القلب»، ويبدو أنه محبوب جدا.
9- عزيز خسرو – (من جوانمير، بگزاده)، عمره حوالي 55 عاما. هو رئيس عشيرة جوانمير، ويعيش في چيراغ روتا. كانت هذه القرية دائما ملكا لعشيرة جوانمير، لكن جيلج سعيد من جك تپه حصل على حقوق التمليك (طابو) تقريبا في أثناء الاحتلال البريطاني. ومع ذلك، ظلت تحت إدارة الجوانمير حتى يتم النظر في تسوية الأراضي بشكل جدي. في هذه الأثناء، يعاني عزيز خسرو من مشاكل مع أبناء الشيخ سعيد الذين يدعون حقهم فيها.
يعتبر موسر الحال ويعيش حياة منعزلة جدا، نادرا ما يغادر قريته. يحظى باحترام كبير من باقي بگزاده، ويحرص على عدم التدخل في مؤامراتهم أو نزاعاتهم. لديه ابن يدعى حيدر. دائما كان صديقا للحكومة.
10- عزيز رحيم دوينه – من فرع حميل من عشيرة هماوند، عمره حوالي 60 عاما. يملك ويعيش في قرية قلعة

چوغا (چمچمال). عدو لأمين رشيد آغا (من هماوند) بسبب نزاع على قرية يالا چوغا. شارك في حركة الشيخ محمود، لكنه الآن يميل إلى الصداقة مع الحكومة.
11- عزيز خار أحمد – (جباري)، عمره حوالي 85 عاما، يعيش في قلاويز. تربطه صلة قرابة بسيد محمد، لكنه لا يحبه. طرد من قرية كوشك على يد الطالباني، بينما يحاول سيد محمد استعادتها لنفسه.
هنا تنتهي الصفحة الثانية من الوثيقة.
12- أمين رشيد آغا (رئيس قبيلة القادر هندري / الهماوند). يعيش معظم السنة في زندان (چمچمال)، ويقضي أشهر الصيف المتأخرة في لازان (بازيان) حيث يمتلك حقوق المياه في القرية. يعد من أكثر رجال قبيلة الهماوند موثوقية، وقد نجح دائما في إبقاء جزء كبير من قبيلته خارج الانتفاضات المختلفة في أثناء الاحتلال البريطاني. وبسبب شعبيته بين الوكالة السياسية البريطانية، أصبح مكروها من قبل معظم زعماء القبائل الآخرين، وخصوصا قبيلة بگزاده.
خلال شتاء 1920، رافق في العادة المسؤول السياسي المساعد (A.P.O) في عمليات ضد البگزاده الفارين. (يبدو أن البريطانيين يعتبرونه من المؤيدين لهم ويثقون به). يعترف به رسميا كرئيس لقبيلة الهماوند لأغراض عامة. على خلاف مع أحد أعضاء قبيلة السيفيرواند بسبب نزاع مع «حمود خضر»، وهو الرئيس السابق لتلك القبيلة.
13- رشواند فقى حسين من فصيل «حسين كاكه مند». رغم أنه لم يبلغ الخمسين من عمره، إلا أن بشرته بيضاء، وتبدو عليه علامات الحزن الشديد. لا يتكلم كثيرا ويحتفظ بأفكاره لنفسه، ويحظى بشعبية كبيرة بين سكان قريته، عاش العام الماضي في «ترگة كاكه مند» والتي تعرف أيضا باسم «ترگة خواروو».
حينما طعن في أحقيته في تلك القرية من قبل كاكه عبد الله وكاكه محمد (وكلاهما من الرشواند أيضا)، أمره الضابط السياسي بالانتقال إلى «سورخاوه». غير ودود مع «فقى محمد»، وعرض مساعدته للبريطانيين لكنه لا يشارك في الاضطرابات الحالية. لا يهتم كثيرا بشؤون القبيلة، ويحترمه الناس بسبب سمعة والده المتوفى «الحاج علي».
14- رشواند فقى محمد ابن الحاج محمود (المتوفى)، رئيس فصيل «سليم خسرواي رشواند»، يبلغ من العمر حوالي 48 عاما، يعيش في «مورتكه» (بازيان). يملك أيضا جدول ماء يعرف باسم «إبراهيم آوه» بين مورتكه وهنجيرة، ونصف قرية «گلاشگران». شارك مع الشيخ محمود في بازيان، وغادر قبل سقوط ممر بازياو. وعد بالأمان من قبل القائمقام في چمچمال، لكن أسر مباشرة، وأرسل إلى بغداد في أيلول / سبتمبر 1919، حيث سجن لنحو عام. بعد إطلاق سراحه، وافق مصطفى باشا الباجلان على أن يكون ضامنا له، فعاد إلى «مورتكه» في تشرين الثاني / نوفمبر 1920 وأعيدت إليه ممتلكاته.
يعتبر شخصا لطيفا في التعامل، لكنه يترك انطباعا بأنه غير مخلص، وينظر إليه على أنه «مثير للفتن» من قبل وجهاء الهماوند الآخرين، لم يتعاف من آثار السجن، ويبدو عليه مرض السل. في أثناء نفيه، صادر الشيخ أحمد من «هنجيرة» ومواطنون من «مورتكه» معظم ممتلكاته المنقولة، انضم لاحقا إلى الشيخ محمود بعد مقتل الكابتن بوند، لكن يعتقد أنه لم يكن متورطا في ذلك الحدث.
هنا تنتهي الصفحة 3 من الوثيقة.
تجدر الإشارة إلى أن هذه الوثائق تتبعها صفحات تحوي كما كبيرا من الأسماء المرتبطة بالأحداث، ونظرا لأن هذا العرض يقتصر على تقديم موجز لأبرز الشخصيات والوقائع، فإننا نترك مهمة التوسع فيها للباحثين المتخصصين.

خاتمة:

تكشف هذه الوثائق البريطانية عن شبكة معقدة من الولاءات والتحالفات والخصومات القبلية التي أحاطت

بحركة الشيخ محمود الحفيد في عام 1922. ففي الوقت الذي شاركت فيه بعض الشخصيات بحماس في الحركة، حاول آخرون التزام الحياد أو التعاون مع البريطانيين لأسباب نفعية أو سياسية.
تعتبر هذه الحركة من أهم المحطات في التاريخ الكوردي الحديث، لما حمله من محاولة حقيقية لتأسيس كيان كوردي مستقل في ظل اضطراب النظام الدولي بعد الحرب العالمية الأولى، ويعتبر هذا الملف من الملفات المهمة التي لم يكشف عنها، وندعو أهل البحث والدراسة لكي يقوموا بدراستها.
* هذا المقال يستند إلى وثائق أصلية باللغة الإنجليزية، محفوظة لدى مركز النجف الأشرف للتأليف والتوثيق والنشر، وهي تتعلق بالوضع السياسي والقبلي في منطقة چمچمال والسليمانية في أوائل القرن العشرين، وتحديدا خلال حركة عام 1922 بقيادة الشيخ محمود الحفيد. ترجم المركز هذه الوثائق إلى اللغة العربية، مع الحفاظ على الأمانة العلمية واللغوية، وذلك في إطار اهتمامه بتوثيق التاريخ العراقي والكوردي من خلال النصوص الوثائقية المباشرة، وليس عبر الروايات الشفوية أو التاريخ الثانوي.
الشيخ محمد الكرباسي: مؤسس ورئيس مركز النجف الأشرف للتأليف والتوثيق والنشر. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: وثائقي | القضية الكردية | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان | المملكة المتحدة |

QR Code:

المصادر
[1] غير محدد | عربي | موقع (kurdistanbilarabi.com) 30-0b6-2025
وقت التدوين: 2026-08-29
اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: بحوث قصيرة
سجل: 181
الذكرى السنوية 107 لتأسيس مملكة الشيخ محمود البرزنجي في كردستان
2026082913365570143=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=11

في مثل هذا اليوم من عام 1919 اي قبل 107 عام أسسالشيخ محمود حفيد(البرزنجي) مملكة كردستان في السليمانية بعد طرده "الاستعمار الانكليزي"، لكن لم تدم هذه المملكة بسبب الصراعات في صفوف العشائر الكردية، واليوم هناك مخاوف من إعادة التاريخ لنفسه.
اليوم 23 أيار هو ذكرى تأسيس حكومة الشيخ محمود حفيد(البرزنجي)، ليمر 107 عام على هذه الحكومة الكردية والتي سقطت بعد أعوام قليلة من تأسيسها.
فبعد الحرب العالمية الأولى أنهار الاحتلال العثماني وجاء الاستعمار الانكليزي والفرنسي إلى المنطقة العراقية والسورية الحالية، و واجهتهما ثورات متزامنة ومتعاقبة خلال سنوات احتلاله للمنطقة.
بعد سقوط إمارة بابان الكردية في السليمانية ومحطيها في عهدة الاحتلال العثماني، وبعد 70 عام، اندلعت ثورة الشيخ محمود حفيد وتمكن من تأسيس حكومة كردية في السليمانية في ظروف صراع الاحتلاليين البريطاني والتركي، وأعلن استقلاله ورفع علمه في 23-05- 1919م
ومن أشهر المعارك التي خاضها معركة مضيق بازيان (دربندي بازيان)، وقد سيطر الشيخ على المضيق حيث توجد صخرة كبيرة هناك تدعى صخرة الحرية، وأصبحت ساحة المعركة فيما بعد متنزه وحديقة تسمى باللغة الكردية (بەردە قارەمان). ويقع مضيق بازيان على الطريق بين محافظتي كركوك والسليمانية.
ألقي القبض عليه وسيق إلى بغداد حيث حكمت عليه المحكمة البريطانية بالإعدام ثم خففت الحكم ونفي إلى الهند حيث مكث في مدينة بومباي سنتين ونصف.
وبعد اتصالات طويلة مع الإنكليز عاد إلى كردستان في 30 أيلول 1922م حيث استقبل بحماس كبير وحفاوة بالغة من قبل سكان المدينة. وصدر بيان مشترك من قبل الحكومة العراقية والبريطانية يقضي بمنح الكرد الحق بإنشاء حكومة كردية ولكن الحكومة البريطانية عادت وتنكرت لوعودها للشيخ محمود فأعلن نفسه ملكا على كردستان في تشرين الثاني1922م .
وقامت القوات البريطانية بمهاجمة السليمانية ابتداء من عام1923م وفي تموز1924م اضطر إلى ترك

السليمانية حيث التجأ إلى شارباجير وخاض حرب الأنصار حتى عام1927م ضد القوات العراقية والبريطانية ثم تفاوض مع الإنكليز الذين قاموا بنفيه إلى إيران فعاش فيها حتى أيار1930م، وعندما اندلعت انتفاضة 6أيار1930م في السليمانية عاد إليها، وتزعم الثورة ضد الإنكليز وقد استمرت ثورته حتى أيار1931م وبعد القضاء على الثورة تم مصادرة ممتلكاته ونفيه إلى جنوب العراق حيث أمضى حوالي عشر سنوات فيها.
وفي 11أيار1941م عاد من بغداد إلى كردستان ليبقى مناهضا للإنكليز خلال السنوات المتبقية من عمره، ومرض الشيخ ونقل الى مشافي بغداد وقد توفي فيها ليلة الثلاثاء الموافق 9 تشرين الأول 1956م عن عمر ناهز السادسة والسبعين ونقل جثمانه إلى السليمانية حيث شيعته المدينة برمتها ودفن في مسقط رأسه.
وكان الشيخ محمود حث رؤساء العشائر في المنطقة ليقفوا الى جانبه ضد الانكليز، لكنهم الغالبية منهم رفضوا.
الحكومة التي أعلنها الشيخ محود شملت مساحات واسعة من إقليم كردستان وصولا الى حدود شمال كردستان المصطنعة حاليا، و اعلن فيها اللغة الكردية لغة رسمية وصك عملته. [1]

خصائص السجل
تصنيف المحتوى: القضية الكردية | تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان |
تأريخ الإصدار: 23-05-2025
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2025-05-23	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
حركة الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] غير محدد | عربي | موقع 23-05-2025 (rojnews.news)
وقت التدوين: 29-08-2026
اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: صور وتعريف
سجل: 182
الشيخ محمود البرزنجي مع أعضاء حكومته.. السليمانية سنة 1923
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20240628181209577254

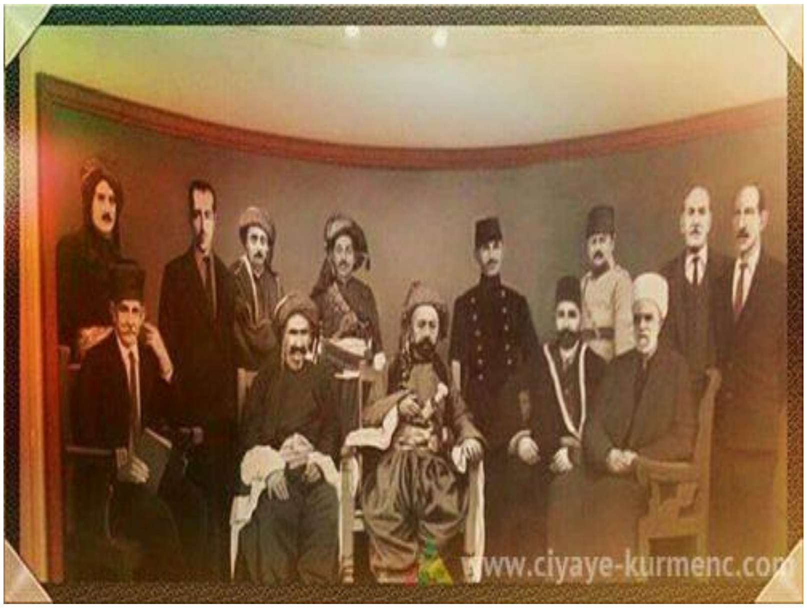

الشيخ محمود البرزنجي مع أعضاء حكومته.. السليمانية سنة 1923. [1]

خصائص السجل
عقد: 29-20 العقد الثالث | سكوب: غير ملون | قرن: القرن 20 (1900-1999) | المدن: سليمانية | ملف: التاريخ المعاصر | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان |
تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-1923
فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

1923-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Şêx Mehmûd El-Berzencî ligel endamên hikûmeta xwe. Silêmanî di sala 1923 de	وێنە و پێناس	Kurmancî	
الذكرى السنوية 107 لتأسيس مملكة الشيخ محمود البرزنجي في كردستان	کورتەباس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

المصادر

[1] موقع الكتروني | عربي | https://ciyaye-kurmenc.com/ - 28-06-2024

وقت التدوين: 28-06-2024

اسم المحرر: ئاراس حسۆ

صنف: صور وتعريف
سجل: 183
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829155032701435

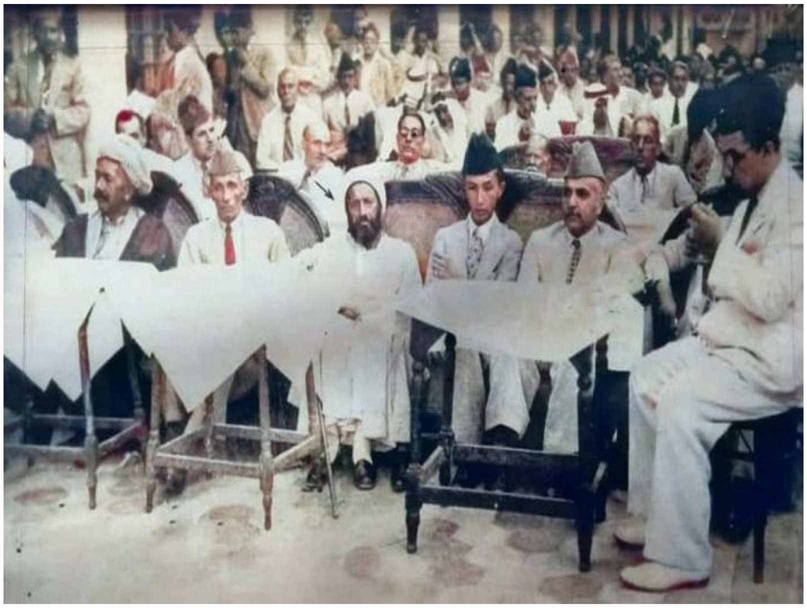

الشيخ محمود الحفيد
بغداد جامع الإمام الأعظم 1935. [1]

خصائص السجل
سكوب: ملون | قرن: القرن 20 (1900-1999) | المدن: بغداد | الدولة - الأقليم: عراق | جودة الصورة / الوثيقة او الفيلم: جيد |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] غير محدد | عربي | موقع (almasra.iq) 11-09-2025
وقت التدوين: 2026-08-29

اسم المحرر: هەژار کامەلا

KURDIPEDIA کوردیپێدیا

صنف: المكتبة

سجل: 184

الشيخ محمود الحفيد 1882- 1956م الانسان والمجاهد والمليك

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20240422204541566982

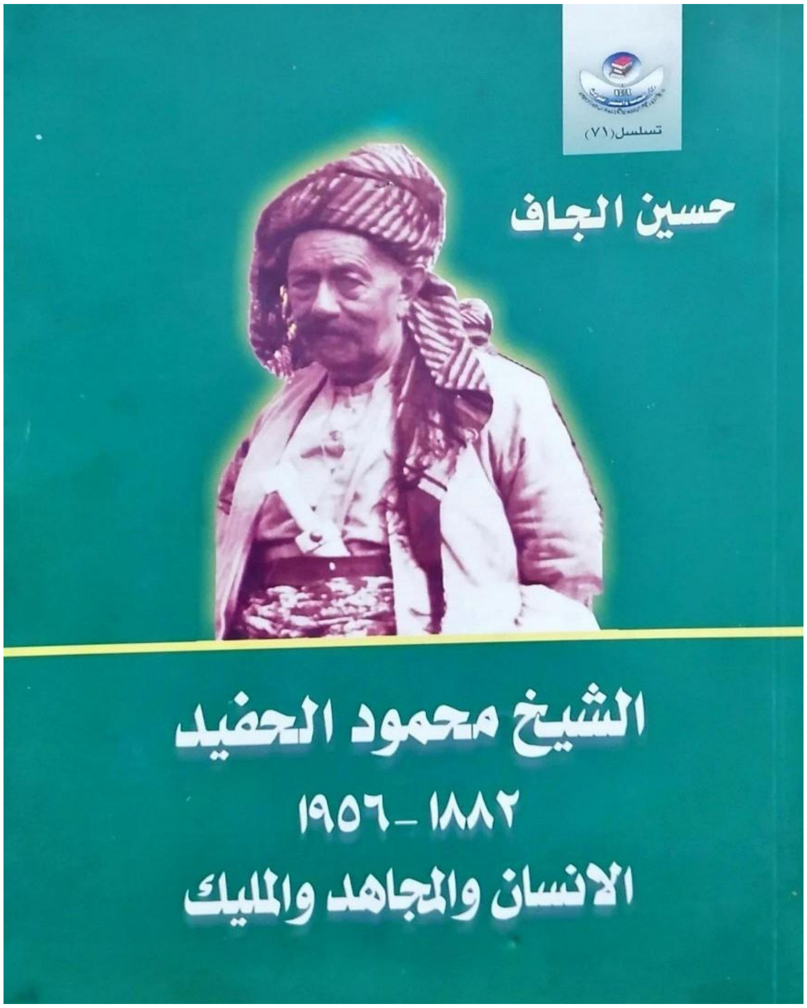

عنوان الكتاب: الشيخ محمود الحفيد 1882- 1956م الانسان والمجاهد والمليك
اسم الكاتب: حسين الجاف
مكان الأصدار: القاهرة
مؤسسة النشر: مكتبة النهضة العربية للطباعة والنشر
تأريخ الأصدار: 2022
رقم الطبعة: الاولى
[1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: القضية الكردية | السيرة الذاتية | تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: مطبوع | اللغة - اللهجة: عربي | PDF: كلا | البلد - المنطقة (الطبع): مصر |
تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-2022

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2022-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي و النفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
جهود الشيخ محمود الحفيد في التمهيد لثورة العشرين الكبرى	کورتەباس	عربي	
حسين الجاف	ژیاننامە	عربي	
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي	
شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] التواصل الاجتماعي | عربي | التواصل الاجتماعي فيسبوك؛ الصفحة (مكتبة السدن) ؛ تاريخ 22-04-2024

وقت التدوين: 22-04-2024
اسم المحرر: ڕاپەر عوسمان عوزێری

صنف: بحوث قصيرة
سجل: 185
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي (1878-1956) يعلن قيام مملكة كردستان 1922
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829134549701432

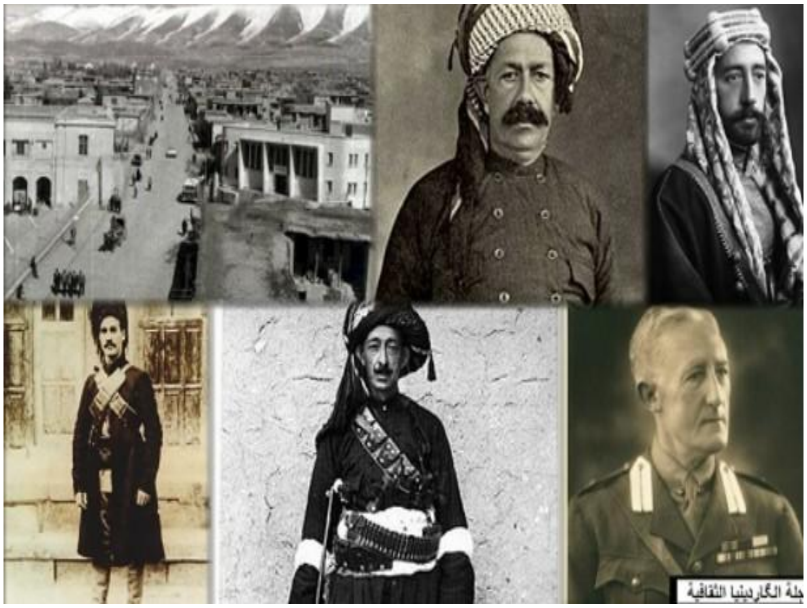

سيف الدين الدوري

الشيخ محمود الحفيد البرزنجي (1878-1956) يعلن قيام مملكة كردستان 1922
الشيخ محمود الحفيد او محمود حفيد زادة البرزنجي وهو زعيم سياسي ووجيه عراقي كردي عاش في السليمانية ضمن اسرة لها نفوذ ديني وصوفي وعشائري لدى اكراد العراق ، وكان زعيما كرديا لسلسلة من الانتفاضات الكردية ضد الانتداب البريطاني المتواجد في العراق تم تسميته ملك كردستان خلال العديد من هذه الانتفاضات.

في محاولة لمواجهة الخطر التركي المتزايد في كردستان العراق ، ولتوحيد الاكراد ضدهم طلب المندوب السامي البريطاني في العراق موافقة حكومته على إصدار بيان يتضمن إعتراف الحكومتين البريطانية والعراقية بحقوق الاكراد ضمن الحدود العراقية بعد تفاقم الخطر التركي على الحدود ، وإنحياز الشيخ محمود البرزنجي في السليمانية الى جانب الاتراك وإعلانه في18 تشرين الثاني /نوفمبر 1922 عن قيام مملكة كردستان المستقلة في السليمانية ، وبأنه ملك كردستان .
وفيما يلي نص ما ورد في برقية المندوب السامي:
الى وزير المستعمرات برقم 804 ،في 16 تشرين الثاني/نوفمبر 1922
إنكم على علم بموجة المشاعر القومية الكردية الحالية والتشجيع والحافزوراءها بسبب نجاح المفاوضات الكردية الحالية مع فيصل ونشر المعاهدة(ويقصد معاهدة عام 1922 بين العراق وبريطانيا)
ونظرا لعدم تأكدهم من نوايانا تجاههم فإن العناصر الكردية المستنيرة مترددة في الاتصال بنا وطرح برنامج محدد ، بينما نجد العناصر الجاهلة والمتطرفة من امثال الشيخ محمود وجماعته يطالبون بمطالب خيالية والتي يقولون انها تمثل رغبات كافة الاكراد. وسيتحسن الموقف كثيرا ويشجع العناصر المعتدلة للتقدم

بمقترحات معقولة إذا ما قمت بإصدار بيان يتضمن إعتراف حكومتي العراق وبريطانيا بحقوق الاكراد ضمن الحدود العراقية . وسيكون لمثل هذا البيان التأثير الفاعل على تعزيز الاكراد وكسبهم الى جانبنا ، وسيكونون سلاحا فعالا لمجابهة النشاطات التركية التي نعاني منها حاليا ولمقاومة أية هجمات خطيرة محتملة.
ويعتقد فيصل أن بإمكانه ضمان موافقة مجلس وزرائه. فهل تسمحون لي لاصدار مثل هذا البيان حال قيامه بذلك.

برسي كوكس الحاكم السياسي العام في عموم العراق

التوقيع : كوكس

وأصيب البريطانيون بالفزع من اعلان الشيخ محمود نفسه ملكا على كردستان وتشكيل حكومة كردية موالية لتركيا ظاهريا، ناهيك عن إنضمام الطالبانيين الاكراد في كفري الى الشيخ وإعلان ولائهم له بعد ذهاب وفد منهم الى السليمانية وتقديم الطاعة له.
ويبدو أن هذا التصرف كان له ما يبرره نظرا لتسويف ومماطلة البريطانيين وتجاهلهم لمطالب الاكراد بالرغم من التأييد والولاء الذي قدموه الى الحكومة البريطانية . كما أن إنضمام الطالبانيين الى الشيخ محمود سيحميهم من عداوات الاكراد من عشائر الداودي والدلو والجاف والجباري والهماوند.
وكان الممثل البريطاني في السليمانية النقيب (تشابمان) قد شعر بقوة المشاعر الوطنية الكردية في المدينة وتصاعد كراهية الاكراد لبريطانيا نتيجة تخليها عنهم ، فبادر الى اخذ موافقة المندوب السامي البريطاني في بغداد لارسال وفد يمثل الشيخ محمود للتباحث مع السلطات البريطانية في العراق حول المسألة الكردية وموقف بريطانيا منها .
وبتاريخ 22 كانون الاول 1922 وصل الى كركوك ممثلو الشيخ محمود وهم كل من (حمه أغا وطاهر أمين أغا) من الشخصيات البارزة في السليمانية وطلبوا فور وصولهم ضرورة قيام السلطات البريطانية بإعلان بيان يتضمن إستقلال الاكراد تحت قيادة الشيخ محمود. وكان المندوب قد سبق أن فاتح صاحب الجلالة الملك البريطاني بضرورة إصدار بيان يتضمن الاعتراف البريطاني بحقوق الاكراد لكسبهم ولافشال محاولة الاتراك باللعب بالورقة الكردية ، وخاصة بعد فشل سيد طه في إعادة إحتلال راوندوز ، وكذلك التهديد التركي الموجه الى (كويسنجق) وتضمن الاعلان البريطاني بصدد القضية الكردية النص التالي:
تعترف حكومتا صاحب الجلالة البريطانية والحكومة العراقية بحقوق الاكراد الذين يعيشون ضمن حدود العراق بتشكيل حكومة كردية ضمن هذه الحدود ، وتأمل في أن تتوصل العناصر الكردية المختلفة وبالسرعة الممكنة الى إتفاق بينها حول مشكلة الحكومة التي يرغبون بتشكيلها وإرسال وفد مسؤول الى بغداد لمناقشة علاقاتها مع حكومة صاحب الجلالة البريطانية والحكومة العراقفية.
وطلب ملك بريطانيا من المندوب السامي في العراق الضمانات بأن هذا الاعلان لا يتضمن الانفصال السياسي أو الاقتصادي للمناطق الكردية عن العراق. ولم يمانع المندوب السامي في إعطاء ذلك الضمان.

كما بادر الشيخ محمود بالكتابة الى الملك فيصل الاول طالبا منه التدخل لدى السلطات البريطانية بالنيابة عنه لتدهور علاقاته معهم ،إلا أن الملك فيصل اجاب بأن كلمة الشعب هي الحاسمة وبأنه لم يصبح ملكا الا بنتيجة الاستفتاء. وقال أن الشيءنفسه مطلوب في كردستان. ولم تمانع السلطات البريطانية في العراق من قيام الشيخ محمود بضم رانية وكويسنجق الى إدارته بعد إنسحاب الاتراك منهما، بالرغم من أن كويسنجق لم تكن تابعة لادارة الشيخ اصلا إذتم تحريرها من الاتراك بفعل القصف الاجوي البريطاني الا انه مع ذلك لم يعترض المندوب السامي على حكمها وإدارتها من قبل الشيخ محمود في محاولة لكسبه الى جانبه. ودخلت

قوات الشيخ محمود قضاء رانية يوم 14 كانون الاول /ديسمبر 1922 وطلبوا من الاتراك الانسحاب من (بيتواتة) ثم دخلو كويسنجق وعرضوا تعاونهم مع القائمقام هنك ضد الاتراك .إلا أن المفارز العسكرية التركية وجماعات من عشائر (خوشناو) بقيت في جنوب (بالاسان، ووشيود وسيكتان) وكان الشسخ محمود قد وقع مع جماعته طلبا معبرا عن رغبته في تحقيق إستقلال كردستان وتعيينه ملكا عليها تحت الحماية البريطانية .

وكان(إسماعيل اغا سمكو) الثائر الكردي على الحدود العراقية – الايرانية من بين الموقعين على هذا الطلب.
تقرير الاستخبارات البريطاني : أن مجموع القوات التركية المنتشرة على طول الاراضي الحدودية داخل العراق إمتدادا من (زيبار) الى(سكنات) قد بلغ 300 جندي.
وبتاريخ 19 كانون الثاني 1923 وصل الى كركوك الوفد الكردي الذي مثل حكومة الشيخ محمود في السليمانية بعد تأجيل الاجتماع مع السلطات البريطانية عدة مرات.
وكان الوفد يضم كريم بك جاف وطاهر أمين يرافقهم الممثل البريطاني في السليمانية . وكان الشيخ محمود قد قرر البقاء قريبا من (جمجمال) للمشاركة في المحادثات عند الحاجة. وكان الاساس في المحادثات بين الجانبين مضامين البيان الصادر عن الحكومتين البريطانية والعراقية ،أي حق الاكراد في تشكيل حكومة كردية ضمن الحدود داخل العراق. وتعرقلت المحادثات بين الجانبين بعد قيام الحكومة العراقية بارسال القوات العسكرية الى الموصل ووصول التعزيزات الكردية الى الحدود التي سببت توترا في الموقف في كركوك ولم يكن الجو مناسبا لاجراء المحادثات ، وبسبب التعديات والتوتر في السليمانية بادر المندوب السامي البريطاني الى سحب الممثل البريطاني من السليمانية . وطالب الحكومة العراقية أيضا تأجيل ارسال وزراء من بغداد للمشاركة في المحادثات في كركوك الى إشعار آخر بسبب هذه الظروف.
وكمحاولة للضغط على الشيخ محمود بادرت وزارة المالية العراقية الى اصدار بيان يتضمن المطالبة بتسديد كافة الرسوم المستحقة على كافة التبوغ في السليمانية ، إذ سيسبب ذلك عدم إذعان التجار الى مطالب الشيخ محمود وإضعاف ميزانيته وموارده المالية . وعند ذاك تحول الشيخ محمود مرة اخرى نحو الاتراك عارضا تعاونه معهم بشرط الاعتراف به حاكما على كردستان.

وكان الشيخ محمود في الوقت نفسه على إتصال ومراسلة مع (الشيخ مهدي الخالصي) الزعيم الديني الشيعي في بغداد للتنسيق معه في ممارسة الضغوط على الحكومتين البريطانية والعراقية لتحقيق مطالبهم.
وبتاريخ 17 شباط/فبراير في محاولة لكسب الوقت ارسل الشيخ محمود رسالة منمقة الى الممثل البريطاني في السليمانية والذي سحبته السلطات البريطانية من بغداد إحتجاجا على موقف السليمانية وزعامائها المتشددين في المحادثات التي جرت في كركوك حول المسألة الكردية. طالبا منه العودة الى السليمانية معلنا أسفه لفشل المحادثات المذكورة. واشار الشيخ الى استعداده لارسال وفد كردي يمثله في أي وقت ومكان.
وكان جواب المندوب السامي البريطاني في العراق توجيه دعوة الى الشيخ محمود للقدوم الى بغداد لمقابلة المندوب والتحدث معه حول بعض القضايا التي تخص السليمانية ووعده بمعاملته بكل إحترام، وأنذره المندوب السامي بأنه في حالة عدم إمتثاله لذلك فإنه سيتخذ بحقه الخطوات اللازمة . فرد الشيخ محمود بأنه لايوجد هناك سبب لقدومه لبغداد وأنه بإمكان ممثليه حل كافة القضايا المعلقة . وكانت القيادات الكردية الاخرى المنافسة للشيخ محمود ومن بينها الشيخ عبد الكريم في منطقة (قادركرم) وبابكر أغا . قد أبلغت السلطات البريطانية بأن الشيخ محمود يخطط لعمل ما مع بعض اتباعه أمثال (محمود خان دزلي)و(عباس محمود أغا) في منطقة (بشدر) وبأنهم أقسموا على القرآن بمهاجمة أربيل وكركوك في حال إنسحاب الاتراك الى الحدود التركية.

كما قام قائمقام خانقين بإبلاغ لواء كركوك بأن العشائر الكردية في (كفري) تتهيأ للزحف نحو كركوك . فبادر

الممثل البيرطاني في السليمانية المقيم في كركوك في 24 و25 شباط/فبراير 1923 الى إسقاط منشورات موجهة الى الشسيخ محمود تنذره بعواقب أعماله .
وفيما يلي نص ما ورد في المنشور:
بناءا على التعليمات الصادرة لي من سعادة المندوب السامي بتوجيه هذا الاعلان لكافة اهالي السليمانية:
تم قبل خمسة اشهر تسليم حكومة لواء السليمانية الى مجلس اللواء وقامت الحكومة البريطانية بالعطف على مسألة عودة الشيخ محمود ليصبح رئيسا لهذا المجلس بهدف إبقاء إستمرار إدارة اللواء تحت إدارة كردية إستنادا الى القانون وما فيه صالح الاهالي ؟،إلا أنه مع الاسف حصل العكس ،إذ رفض قليل من الاشخاص الذين تولوا السيطرة مشورة الضباط البريطانيين باستمرار والذين كانوا دائما على استعداد لمساعدة حكومة اللواء . وكانت تصرفاتهم قمعية ومضادة للقانون، وهناك سلسلة من التصرفات الأخرى التي دفعت بسعادته الى التشكيك بنوايا هؤلاء الذين يديرون الامور. رفض قليل من الاشخاص الذين تولوا السيطرة مشورة الضباط البريطانيين بإستمرار والذين كانو دائما على إستعداد لمساعدة حكومة اللواء. وكانت تصرفاتهم قمعية ومضادة للقانون ، وهناك سلسلة من التصرفات الاخرى التي دفعت بسعادته الى التشكيك بنوايا هؤلاء الذين يديرون الامور.
لذا فإن صاحب السعادة قد أمر بأنه حال إستلام هذا الانذار يتوجب على الشيخ محمود أفندي واعضاء مجلس اللواء التوجه الى بغداد عن طريق كركوك دون تأخير او عذر وأن يحضروا هناك ويقدموا تقريرا الى صاحب السعادة حول إدارتهم للواء.
وقبل مغادرة المجلس يتوجب عليه تعيين عدد من الاشخاص لادارة شؤون اللواء وللحفاظ على النظام في بلدة السليمانية . واذا ما وقع أي إخلال بالنظام او وقعت جريمة فسيحاسب ويعاقب هؤلاء المسؤولون .أما بصدد إدارة المناطق الواقعة في الخارج فقد صدرت الاوامر للقائمقامين ومدراء النواحي في الوقت نفسه,
لذا فقد تم الابلاغ بأنه اذا لم يصل الشيخ محمود واعضاء مجلس اللواء الى كركوك خلال مدة خمسة ايام إعتبارا من التاريخ الحالي للتوجه الى بغداد فستقوم الحكومة بإظهار هيبتها وأن أي ضرر أو خسائر تحصل لكم ستكون على مسؤوليتكم . وإذا ما جاءوا فورا كما تم توجيه الأمر والانذار الحاد الى الشيخ محمود برسالة منفصلة . وتم ارسال رسائل أخرى أيضا الى عبد القادر في (سكناو) و(بابكرأغا وعباس محمود أغا – اغوات عشيرة الجاف – وعبد الله خان بهادر ومحمد أمين أغا هماوند وسوار اغا بيباس وإبلاغهم بالغاء حكومة الشيخ محمود بالاضافة الى التعليمات الأخرى حول مسؤولياتهم القادمة عند تشكيل الادارة الكردية الجديدة . وتم إبلاغ عبد القادر بإستلام مسؤوليات ناحية (سنكاو) وناحية (قره داغ) وإبلاغ اغوات (بشدر) بإستلام المسؤوليات في اقضية (قلعة دزة) و(ميركة وبشدر) والمراسلة مع المستشار البريطاني في لواء كركوك من خلال قائمقام (كويسنجق) جميل اغا . كما تم إبلاغ رؤساء عشيرة الجاف بفصل حلبجة من ادارة لواء السليمانية ، والطلب منهم لتعيين الموظفين هناك والمراسلة مع الضابط البريطاني في كفري. وكذلك صدرت التعليمات الى قائمقام (جمجمال) بممارسة مهامه كالعادة .أما (سواراغا) فقد تم إبلاغه بفصل قضاءرانية بشكل مؤقت عن حكومة السليمانية . وصدرت الاوامر أيضا الى الشيخ عبد الله الذي عينه الشيخ محمود قائمقاما على رانية بتسليم مهامه الى اقدم ضابط في قوات (الليفي) في رانية والعودة الى السليمانية. وبالمقابل وكمحاولة لكسب الوقت اعلن الشيخ محمود عن إستعداده لارسال وفد آخر للتفاوض مع السلطات البريطانية . وفي حالة فشل هذه المهمة فإنه يعرض إستقالته والانسحاب من السليمانية لكي لا يجلب الخراب على السكان. لذا فقد طلب منحه مهلة للانسحاب مع عائلته الى إحدى القرى التابعة له. . فبادرت مجموعة من شخصيات السليمانية يبغ عددها (50) شخصية بضمنها أعضاءحكومة الشيخ السابقة بالابراق الى المندوب السامي معربين عن دهشتهم للتشكيك بإخلاصهم.
فبادر بعدها الشيخ عبد القادر من(سنكاو) بالذهاب الى السليمانية بناءا على الاوامر الصادرة له لاستلام إدارة اللواء من الشيخ محمود وتسليمها الى جماعة منتخبة من شخصيات البلدة على أن ترسا اسماؤهم من قبله

الى المندوب السامي في بغداد. كما صدرت التعليمات الى الشيخ محمود بمغادرة السليمانية الى احدى القرى التي سيتم الاتفاق عليها قبل مساء يوم 1 آذار/مارس وكذلك إرسال وفد من الشخصيات المهمة في السليمانية الى كركوك بعد وضع الترتيبات لتشكيل الادارة الجديدة في اللواء .

وبتاريخ 3 آذار/مارس بادرت القوات الجوية البريطانية الى قصف مدينة السليمانية بعد فشل الشيخ محمود بالامتثال للاوامر والتعليمات البريطانية .

وفي اليوم نفسه وصل وفد كردي الى كركوك مؤلف من شسخصيات السليمانية يرأسه (الشيخ قادر) شقيق الشيخ محمود ، ويضم ايضا مصطفى باشا وأحمد فتاح بك وهو من العناصر الموالية للاتراك

و(كريم الاكه) احد التجار المسيحيين الذي شغل منصب مدير المالية في حكومة الشيخ محمود و(حمه أغا) فغادر عند ذاك الشيخ محمود السليمانية في الساعات المبكرة من صباح يوم 4 آذار/مارس ترافقه قوة من (الليفي) الكردية في السليمانية.

وكان وفد كردي برئاسة الشسخ قادر شقيق الشيخ محمود قد توجه الى بغداد ووصلها يوم 21 آذار/مارس اذ انضم الى الوفد هناك الشيخ عبد الكريم من شيوخ منطقة (قادر كرم) والذي يعتبر من اكثر الشخصيات عقلانية وحكمة من بين اعضاء الوفد واجرى الوفد مقابلة قصيرة مع مساعد المندوب السامي البريطاني هناك(السير هنري دوبس) ولم يتمكن الشيخ قادر واعضاء الوفد من صياغة أية مقترحات وافكار حول مستقبل السليمانية. بل اصر الوفد فقط على ضرورة ارسال وتواجد القوات البريطانية ومستشار بريطاني هناك بإستحالة عودة الشيخ محمود وسلطته الى السليمانية
الا انه استنادا الى المعلومات التي وصلت الى السلطات البريطانية في بغداد من مصادرها في كركوك تؤكد بأن الوفد قد اقسم على القرآن بعدم القبول بأي قرار مضاد لمصالح الشيخ محمود .كما اجرى الوفد الكردي مقابلة مع الملك فيصل الاول يوم 24آذار/مارس وخلال زيارة الامير زيد الشقيق الاصغر للملك فيصل الاول لاربيل وكركوك يوم 25 آذار/مارس اكد له الزعماء الاكراد في اللواءين بأن الجذور الرئيسة للمشكلة الكردية وكردستان هو إعتقاد الاكراد بأن بريطانيا تنوي تسليم ولاية الموصل الى الاتراك ، لذلك فإنهم اصبحوا فريسة سهلة للدعايات التركية وبأن الزعماء الاكراد في المناطق المجاورة للواء كركوك يؤيدون بشدة موضوع الاستقلال الكردي التام اكثر من الزعماء الاكراد في لواءاربيل.
وفي مقره الأخير في(وادي سردشت) الواقع بين السليمانية ورانية بادر الشيخ محمود في آذار /مارس ارسال (بابكر أغا زعيم عشيرة (بشدر) محملا برسالة الى السلطات البريطانية طالبا توضيح شروطه للتوصل الى سلام معها.إلا أن السلطات البريطانية اصرت على مجيئه الى بغداد لحل القضية ، وأكدت له عدم وجود أية نية لديها للقبض عليه او نفيه. وكان يحكم السليمانية في غياب الشيخ محمود خلال هذه الفترة صهره الشيخ (غريب سوية) مع رضا بك وعبد الرحمن اغا ويدعمهم زعيم عشيرة الهماوند كريم فتاح بك الذي كان من انصار الشيخ محمود والمتهم بإغتيال الضابطين البريطانيين.(بوند وموكانت) والذي كان يقوم بمهمة جمع الضرائب من اهالي السليمانية .
وبتاريخ 10 مايس/ايار بادر الشيخ محمود بارسال رسالة أخرى من جهته الى المندوب السامي من مقره في (سردشت) حملها رسوله الى السلطات البريطانية في كويسنجق معبرا فيها عن ولائه لبريطانيا وطالبا حقن الدماء . فتم ايصال الرسالة الى المندوب السامي في بغداد والذي رد على الرسالة مباشرة مكررا عروضه السابقة بضرورة قدوم الشيخ محمود الى بغداد للتحدث عن الترتيبات المستقبلية او الذهاب الى الضابط السياسي البريطاني المرافق للقوات البريطانية التي كانت تزحف آنذاك نحو السليمانية لاعادة الادارة الحكومية اليها.

ووعد المندوب السامي مرة اخرى بالمعاملة المحترمة والسلامة الشخصية للشيخ محمود .
وبعد وصول القوات البريطانية الزاحفة الى السليمانية بادرت الى تعيين الشيخ قادر شقيق الشيخ محمود حاكما على المدينة. يدعمه 50 من قوات (الليفي) التي كانت تقوم بحماية السليمانية.
وكانت المراسلات الجارية بين الشيخ محمود والمندوب السامي البريطاني في بغداد خلال ذلك الشهر قد إنتهت بتوجيه المندوب بيانا رسميا نشرته صحافة بغداد آنذاك تضمن العرض البريطاني للشيخ محمود لانهاء النزاع بين الطرفين وتضمن البيان لاقناع الشيخ محمود بحسن نية البريطانيين تجاهه :

لقدعلمنا بأن الشيخ محمود قد قام بارسال رسائل يبين فيها ولاءه للحكومة ورغبته خدمتها ، وتم إبلاغه جوابا على ذلك بأنه سوف لا يتعرض للعقاب لقيامه بمقاومة الحكومة اذا ما جاء الى بغداد وسيسمح له بالاقامة مع عائلته وسيعامل بكل احترام وتعطى له الحرية التامة ما دام لا يحاول مغادرة بغداد دون رخصة.. (وليد حمدي ، الكرد وكردستان في الوثائق البريطانية ، دراسة تاريخية وثائقية، الطبعة ، مطبعة سجل العرب، الصفحة 157-172). [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان | عراق |
تأريخ الإصدار: 2023-09-12

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2023-09-12	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
حركة الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	کورتەباس	عربي	
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] غير محدد | عربي | موقع algardenia.com
وقت التدوين: 2026-08-29

اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: المكتبة

سجل: 186

الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829130644701420

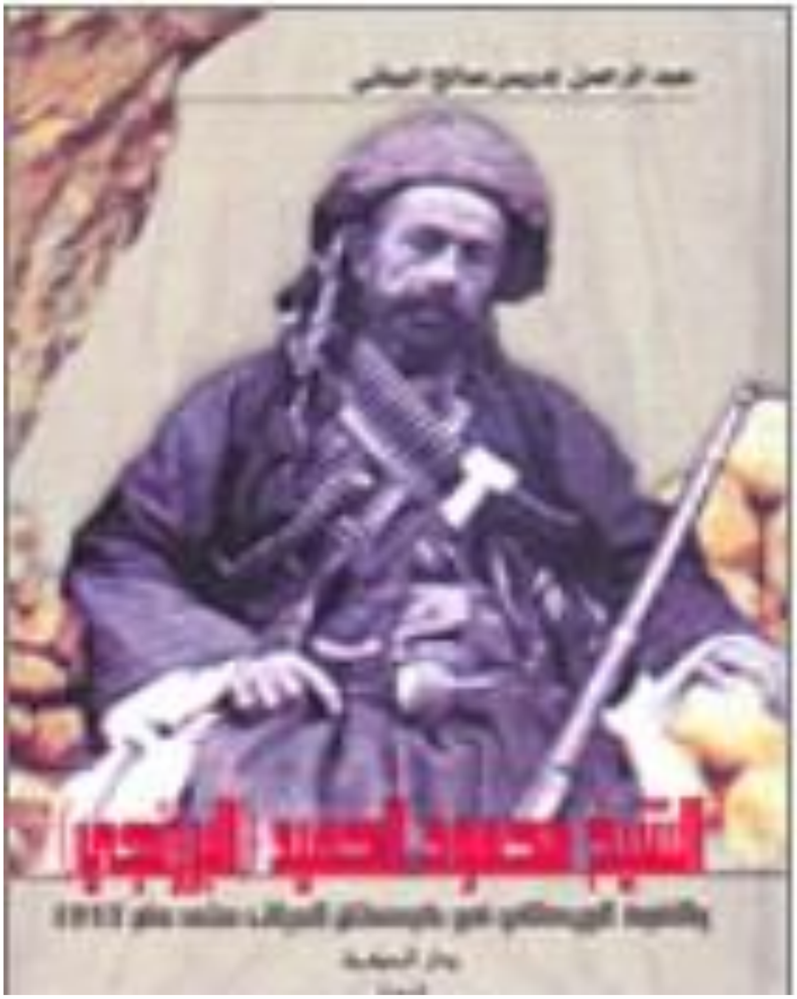

عنوان الكتاب: الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925
اسم الكاتب(ة):عبد الرحمن ادريس صالح البياتي
مؤسسة النشر: دار الحكمة.لندن
تأريخ الإصدار: 2005. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الأصدار: مطبوع | اللغة - اللهجة: عربي | PDF: كلا | البلد - المنطقة (الطبع): المملكة المتحدة |

تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-2005

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2005-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
حركة الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	کورتەباس	عربي	
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي	
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] غير محدد | عربي | موقع library.alkafeel.net
وقت التدوين: 2026-08-29
اسم المحرر: هەژار کامەلا

KURDIPEDIA كورديپيديا

صنف: بحوث قصيرة
سجل: 187
الشيخ محمود الحفيد في الكويت
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20230312101402473639
فؤاد حمه خورشيد
عندما وقع الشيخ محمود ا،سيرا في 18 حزيران أسيرا بيد القوات البريطانية الغازية ، قرب مقر قيادته صخرة البطل (برده قاره مان) اثر اخفاقه في معركة دربند بازيان ضد الانكليز هو وعمه حاجي سيد حسن ، وزوج اخته الشيخ محمد غريب ، وكاتبه طاهر محمد . أرسل الشيخ محمود اسيرا الى كركوك ، ومنها الى بغداد، وفي الأخيرةحوكم أمام مجلس عرفي عسكري بريطاني.+
أثناء المحاكمة وجه رئيسهاالانكليزي كلاما نابيا، وتهكم على الشيخ محمود، فما كان من الشيخ الا أن يرد عليه برفع عمامته من فوق راسه ويرمي بها الى الحاكم الانكليزي وشتمه وسبه . حكم على الشيخ محمود بالاعدام، وعلى صهره بالسجن لمدة 5 سنوات وتغريمه عشرة الاف روبية، غير ان الحاكم الملكي البريطاني أبدل حكم الاعدام بالسجن عشرة اعوام ونفاه مع صهره الى الهند .
مكث الشيخ محمود وصهره في الهند حتى أواسط كانون الثاني 1922، لأن غليان الوضع السياسي والعسكري في كوردستان بسبب تصاعد المد الاستقلالي للكورد من جهة ،وللتدخل التركي من جهة ثانية، ولعدم تمكن الانكليز انذاك من استكمال سيطرتهم على كوردستان الجنوبية ، اجرج الموقف البريطاني العسكري مما اضطر سلطات الاحتلال البريطاني لاعادة النظر في أمر نفيها للشيخ محمود، فقررت الاعفاء عما تبقى من محكوميته ، هو وصهره، وتمهيدا لذلك قررت في البداية جلبهما من الهند الى الكويت ، ليتم بعد ذلك ترتيب نقلهما الى كوردستان.
في 13كانون الثاني 1922 غادرت ميناء بومبي الباخرة (بنكوره) وهي تحمل على ظهرها الشيخ محمود وصهره محمد غريب، وعندئذ كتب المعتمد السامي البريطاني في الكويت كتابا الى الشيخ أحمد الجابر(امير الكويت 1921-1950) في 25-01- 1922 يعلمه فيها بأن وصول الباخرة المقلة للشيخين المذكورين الى الكويت سيكون يوم الجمعة 28 كانون الثاني، فأجاب الشيخ أحمد بالكتاب التالي :
[[من أحمد الجابر الصباح حاكم الكويت
الى حضرةحميد الشيم عالي الجاه الافخم العزيز ميجر حي.سي.مور ، بوليتكل أجنت الدولة البهيةالقيصرية الانكليزية بالكويت دام ضله.
بعد السلام والسؤال عن شريف خاطركم دمتم بخير وسرور. وبعد يد الوداد أخذه كتابكم المؤرخ في 26 ج 1 سنة 1340 هـ نمره 59 وبه ذكرتم بخصوص الشيخين وحمود وغريب الذينهم (الذين هم - فؤاد) من قضاء السليمانية الذي اراد فخامة المندوب السامي بقائهم بالكويت بعد اطلاق سراحهم من إسارتهم في الهند.
وسعادتكم اخبرانمونا عنهم بتاريخ 27 صفر 1340، ونحن وافقنا علىارادة فخامة المندوب السامي بناء نضع من يراقب عليهم وانهما الان سافرا من بمبي في يوم 14 الجاري ومأمول وصولهم في مركب انكوره يوم الجمعة 29 منه وان سعادتكم رتبتم بيت القبطن ماديك يسكنون فيه ما داما في الكويت ونحن انشاء الله نرتب من يراقب عليهم. هذا مالزم زدمتم في 27 ج1 سنة 1340]]++
ورغم مرور عدة ايام على وصول الشيخ محمود وصهره الى الكويت ، فإن الشيخ احمد الجابر لم يقو هو ، ولا أحد اقاربه بزيارتهما فإستغربا ذلك أشد الإستغراب، وقررا القيام بزيارته في قصر السيف. فلما وصلا الى قصر الشيخ أحمد قابلهما سكرتيره الملا صالح إستقبالا عاديا وأجلسهما في غرفة تحاذي غرفة الشيخ احمد ولحين يأذن الشيخ أحمد بالمقابلة، وسبب ذلك إن الشيخ احمد الجابر كان يخشى مقابلتهما دون موافقة المعتمد السامي البريطاني، فقال الشيخ أحمد الجابر لسكرتيره الملا صالح ما يلي (إخبر هؤلاء الاكراد أن يأتيا الى مقابلتي

في وقت اخر) فسمع الشيخ محمود ما قاله للملا صالح فإستاء من ذلك استياء كبيرا وترك القصر قبل ان يبلغه الملا صالح ما قاله الشيخ احمد ، وقرر عدم القيام بزيارة اخرى للشيخ احمد.
وبعد ان لام المعتمد السامي البريطاني الشيخ أحمد الجابر على فعلته تلك ، طلب منه ان يعمل على ما في وسعه لاسترضاء الشيخ محمود. فأرسل الشيخ احمد سكرتيره ليعتذر من الشيخ محمود ، ويطلب منه القيام بزيارة ثانية ، وبعد الحاح شديد وافق الشيخ محمود على ذلك. وفي عصر اليوم التالي توجه الشيخ محمود وصهره الى مقابلة الشيخ احمد الجابر، وكان المعتمد السامي البريطاني قد سبقه الى هناك، فلما دخل الشيخ محمود عليهما قاما باستقباله وسلما عليه سلاما حارا، واظهر المعتمد السامي له أسفه لما وقع ، وجاء في الاعتذار (ان الشيخ أحمد لم يكن يعرفه حق المعرفة) فإختصر الشيخ محمود في الاجابة بالبيت الشعري التالي :
وليس قولك من هذا بضائرة العرب تعرف من الكرت والعجم +++
وبعد هذا المقابلة بأيام قليلة قام الشيخ أحمد الجابرالصباح بزيارة للشيخ محمود في مقره وجامله ولاطفه واعتذر اليه ، ورغم ذلك فإن الشيخ محمود لم يقم بأية زيارة اخرى الى الشيخ احمد طيلة المدة التي قضاها في الكويت.
وفي ايلول من العام ذاته سمحت سلطات الاحتلال البريطاني بعودة الشيخ محمود الى السليمانية فوصلها حكمدارا في 30 منه ، وسرعان ما أعلن الثورة فيها مجددا ضد الانكليز باعتباره ملكا على كوردستان المستقلة .

____

+فؤاد حمه خورشيد، معركة دربند بازيان :نظرة عامة في ستراتيجيتها،وتاكتيكها، ا التاخي، العدد1128 ، 3 أيلول 1972
++حسين خلف الشيخ خزعل ، تاريخ الكويت السياسي، ج2، القسم الاول ، بيروت ، 1970 ص 107-109
+++ السير ارنولد ولسن ، الثورة العراقية، ترجمة جعفر الخيلط، بيروت ، 1971، ص 192.[1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: الكويت |
تأريخ الإصدار: 20-11-2017

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2017-11-20	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
جهود الشيخ محمود الحفيد في التمهيد لثورة العشرين الكبرى	کورتەباس	عربي	

سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي

QR Code:

المصادر
[1] موقع الكتروني | عربي | ahewar.org
وقت التدوين: 2023-03-12
اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: المكتبة

سجل: 188

الشيخ محمود الحفيد البرزنجي و النفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20240329152028562929

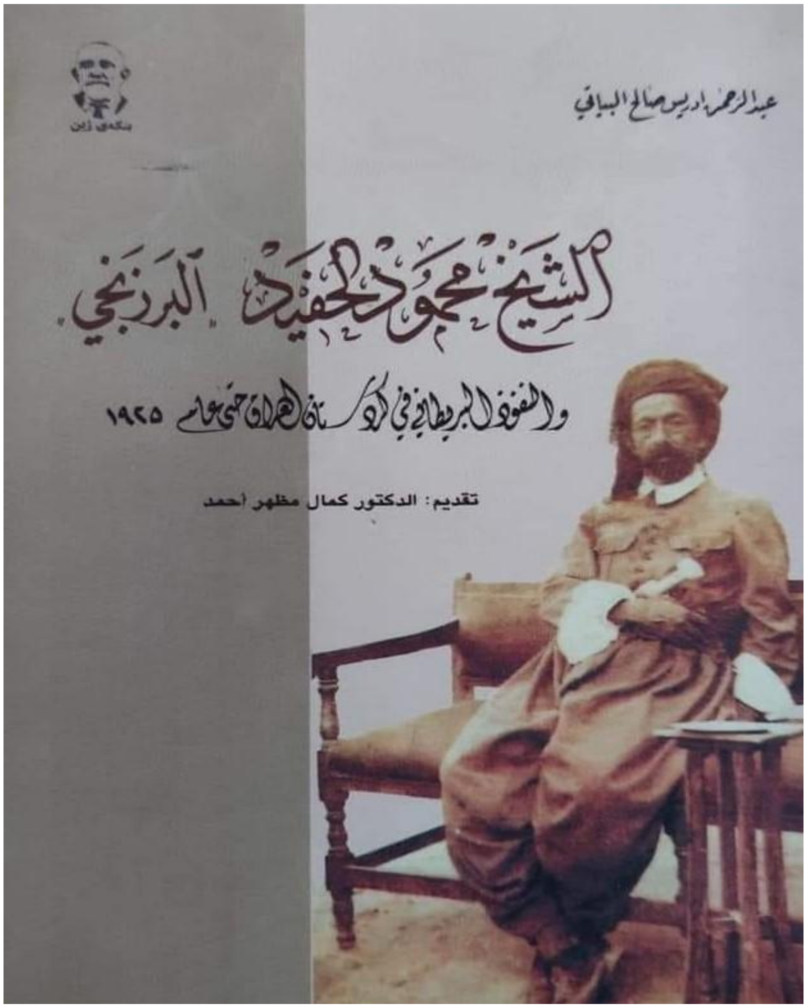

عنوان الكتاب: الشيخ محمود الحفيد البرزنجي و النفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925
اسم المؤلف: عبد الرحمان إدريس صالح البياتي
تقديم: كمال مظهر احمد
مكان الأصدار: السليمانية
مؤسسة النشر: بنكەی ژین بۆ بوژاندنەوەی کەلەپووری بەڵگەنامەیی و ڕۆژنامەوانیی کوردی
تأريخ الأصدار: 2007
رقم الطبعة: الاولى
[1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: القضية الكردية | تأريخ | سياسة | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: مطبوع | اللغة - اللهجة: عربي | المدينة والبلدة (الطبع): سليمانية | PDF: نعم | ملف: التاريخ المعاصر | البلد - المنطقة (الطبع): جنوب كردستان |
تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-2007

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2007-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

المصادر
[1] موقع الكتروني | عربي | https://zheen.org/ 2024-03-29
وقت التدوين: 2024-03-29
اسم المحرر: ڕاپەر عوسمان عوزێری

KURDIPEDIA کوردیپیدیا

صنف: المكتبة

سجل: 189

الضحايا الثلاث (سعيد البرزنجي-عبد السلام البارزاني-ضاري الزوبعي)

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260826115231701043

الضحايا الثلاث

الشيخ سعيد البرزنجي

الشيخ عبدالسلام البارزاني

الشيخ ضاري الزوبعي

بقلم

عبدالمنعم الغلامي

الناشر

حمادي الناهي

١٣٧٥ هـ — ١٩٥٥ م

مطبعة الهدف — الموصل

عنوان الكتاب: الضحايا الثلاث (سعيد البرزنجي-عبد السلام البارزاني-ضاري الزوبعي)
اسم الكاتب: عبد المنعم الغلامي
مكان الإصدار: الموصل
تأريخ الإصدار: 1955. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: مطبوع | المدينة والبلدة (الطبع): موصل | PDF: كلا | البلد - المنطقة (الطبع): جنوب كردستان |

تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-1955

فایلی پەیوەندیدار:

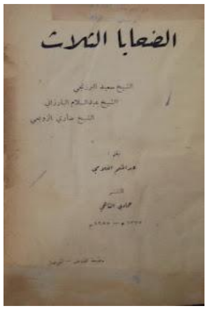

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1955-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
البارزاني... الصقر الذي حلق عائدا إلى دياره	کورتەباس	عربي	
حادثة الموصل 1909 - مقتل شيخ سعيد البرزنجي	پەرتووکخانە	عربي	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

المصادر

[1] غير محدد | عربي | موقع neelwafurat.com

وقت التدوين: 26-08-2026

اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: المكتبة

سجل: 190

ثورتنا في شمال العراق 1919 - 1920

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20171010225122102399

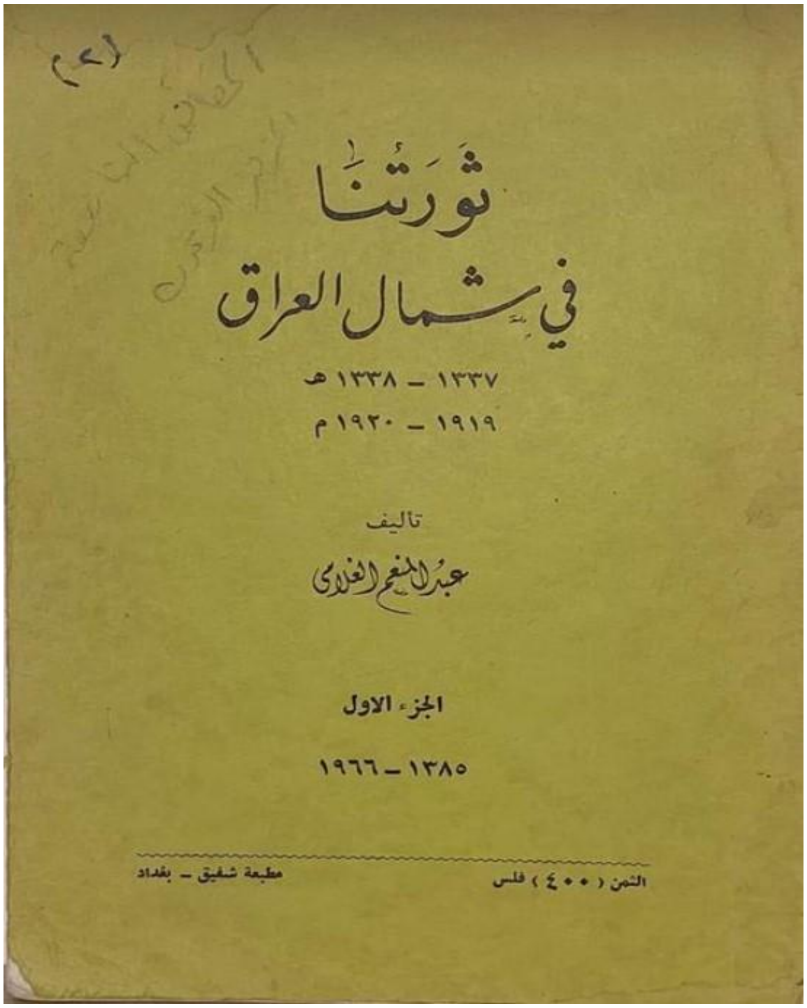

عنوان الكتاب: ثورتنا في شمال العراق 1919 - 1920
اسم الكاتب: عبد المنعم الغلامي
مكان الإصدار: بغداد
تأريخ الإصدار: 1966. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: القضية الكردية | تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | اللغة - اللهجة: عربي | المدن: بغداد | PDF: نعم | الدولة - الأقليم: عراق |

تأريخ الإصدار: 1966-~~00-00~~

فایلی پەیوەندیداریدار:

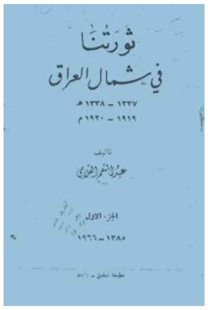

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
فوزة یوسف: خلقنا ثورة یمکن أن تکون مبادئها ومکتسباتها مخرجاً لکل السوریین	کورتەباس	عربي	
1966-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ثورة "ولو طارت"!	کورتەباس	عربي	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەرتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەرتووکەکە ببینیت.

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

المصادر

[1] غیر محدد | عربي | موقع sites.dlib.nyu.edu

وقت التدوین: 2017-10-10

اسم المحرر: هاوڕێ باخەوان

صنف: المكتبة

سجل: 191

حادثة الموصل 1909 - مقتل شيخ سعيد البرزنجي

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260917094324703914

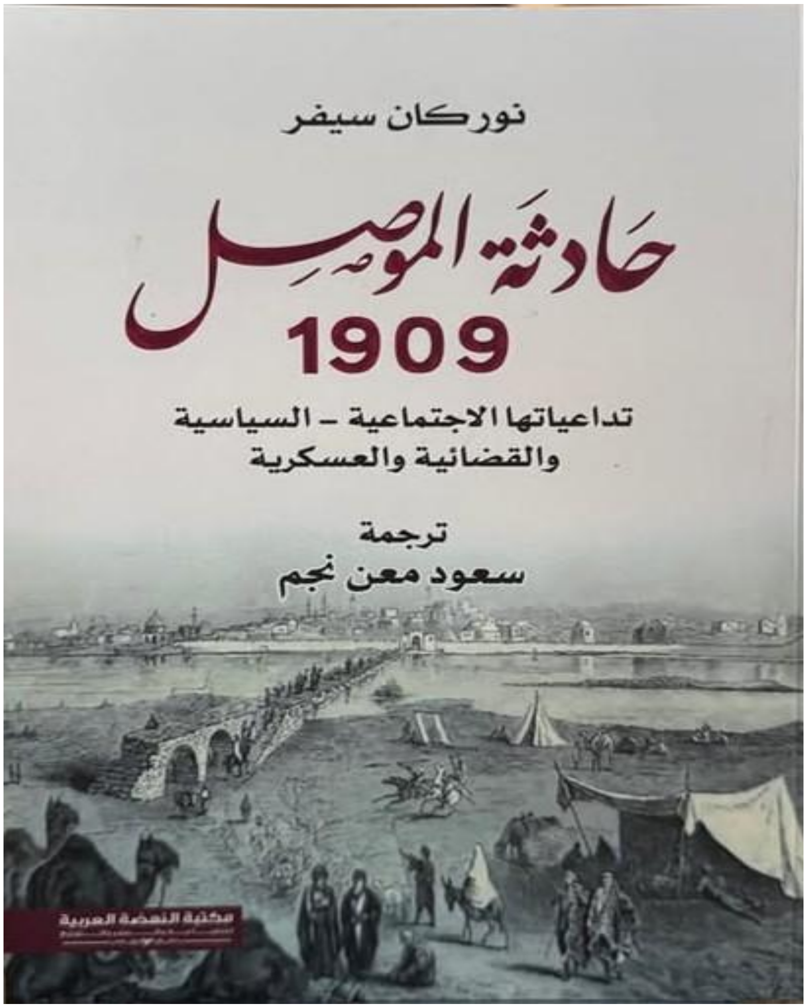

عنوان الكتاب: حادثة الموصل 1909 - مقتل شيخ سعيد البرزنجي
اسم الكاتب(ة): نوركان سيفر
اسم المترجم: سعود معن
مؤسسة النشر: دار النهضة العربية
تأريخ الإصدار: 2026. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الوثيقة: مترجمة | نوع الأصدار: مطبوع | اللغة - اللهجة: عربي | PDF: كلا | ترجم من اللغة: انجليزي |
تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-2026

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2026-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

المصادر

[1] غير محدد | عربي | التواصل الاجتماعي فيسبوك؛ الصفحة (Saoud Maan) ؛ تاريخ 2026-09-16

وقت التدوين: 2026-09-17

اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: بحوث قصيرة

سجل: 192

حركة الشيخ محمود الحفيد البرزنجي

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829143827701433

محمد عبد العاطي
تعتبر العمليات المسلحة التي قام بها الشيخ محمود الحفيد البرزنجي في لواء السليمانية عام 1919عشية قيام الدولة العراقية أوائل العشرينيات من القرن الماضي والتي استمرت حتى عام 1931 محطة مهمة في تاريخ العمل العسكري الكردي.

من التحالف مع تركيا إلى الانقلاب عليها

بدأت عمليات الأكراد المسلحة في العراق مع المحاولات الأولى لإنشاء الدولة العراقية في عشرينيات القرن الماضي على يد الشيخ محمود البرزنجي الذي نادى بحكم ذاتي للأكراد
كان الشيخ البرزنجي ينتمي إلى أسرة كردية مشهورة لها نفوذ ديني واسع بين الكرد في السليمانية، وكانت الدولة العثمانية في صراع مع بريطانيا للحفاظ على وجودها في العراق. فأمده الأتراك بالفعل بالمال والسلاح ووضعوا تحت تصرفه الفوج العثماني من لواء السليمانية عام 1918 وأعلنوه متصرفا في شؤون اللواء بأكمله.
لكن بعد هزيمة الدولة العثمانية في الحرب العالمية الأولى انضم الشيخ البرزنجي إلى الطرف الذي كسب المعركة فأعلن تسليم لواء السليمانية إلى القوات البريطانية في نوفمبر/تشرين الثاني عام 1918 ولم يكتف بذلك بل سلم لهم الفوج العثماني نفسه فوقع ضباطه وجنوده أسرى في يد القوات البريطانية، وقد كافأه الإنجليز على ذلك بتعيينه حاكما (حكمدار) على لواء السليمانية لكنهم عينوا معه الرائدين نوئيل ودانليس مستشارين له.

مواجهات عسكرية ضد بريطانيا

لم يرض البرزنجي بما حصل عليه من بريطانيا واعتبره غير كاف مقابل ما قدمه من خدمات لها فقد كان يتطلع إلى حكم المزيد من المناطق والألوية الكردية، فقرر مواجهة بريطانيا بعد أن أعلن أنها تنصلت من وعودها له.
بدأ البرزنجي يتصل بالحركات المناوئة للنفوذ البريطاني في العراق لا سيما في منطقة شرناك الواقعة في الجهة الجنوبية الشرقية من الأناضول على الحدود السورية العراقية، مما دفع الإنجليز إلى التفكير في التخلص منه، واستقر رأيهم على تعيين الميجور سون حاكما سياسيا للسليمانية في مارس/آذار عام 1919 لتقليص نفوذه، فاختار البرزنجي العمل العسكري المباشر للرد على الخطوة البريطانية تلك، فقام بانقلاب عسكري في السليمانية مستعينا بفرقة عسكرية كردية تسمى الشبانة وساندته في ذلك القبائل الكردية في إيران وخاصة قبيلتي الهورامان ومريوان، وقد حقق الشيخ البرزنجي في البداية انتصارا عسكريا واستطاع أن يعتقل الضباط الإنجليز في بيوتهم وتولى هو وفرقة الشبانة السلطة المطلقة وقطع الخطوط السلكية في كركوك واستولى على قافلة تحمل أسلحة وأموالا كانت متجهة إلى كفري في السليمانية واستولى كذلك على حلبجة في 26 مايو/أيار عام 1919.
إزاء هذه الأعمال المسلحة في المناطق الكردية سيرت بريطانيا حملة عسكرية كبيرة في يونيو/تموز عام 1919 أحاطت بالبرزنجي وفرقته وحاصرته في دربند بازيان قرب السليمانية وتمكنت من أسره بعد إصابته بجراح أثناء الحصار، وأسرت معه العديد من أتباعه، وأرسلتهم جميعا إلى بغداد وسيطرت القوة البريطانية تماما على السليمانية وأصدرت حكمها بالإعدام على الشيخ البرزنجي ثم خففه بعد ذلك القائد البريطاني في بغداد إلى عشر سنوات مع النفي إلى الهند.

الوعد بحكم ذاتي كردي

فشلت إذن حركة الشيخ البرزنجي المسلحة وهدأت الأوضاع إلى حين، وبالرغم من القضاء على الحركة الكردية فإن الحاكم البريطاني العام في العراق عزم على منح الكرد وضعا خاصا يتيح لهم حكما ذاتيا ليتجنب عودة الاضطراب إلى المناطق الكردية مرة أخرى، وجاء هذا العزم البريطاني حتى قبل أن يستكمل البريطانيون تنظيم استفتاء عام بين أفراد الشعب العراقي على حكومة مركزية وطنية يرأسها الملك فيصل بن الحسين، واستشهد الحاكم العام البريطاني بنص المادة السادسة عشرة من لائحة الانتداب البريطاني على العراق التي جاء فيها إنه لا يوجد في هذا الانتداب ما يمنع من تأسيس حكومة مستقلة إداريا في المقاطعات الكردية.
لكن خطوات تنفيذ الحكم الذاتي المستقل إداريا على الأرض لم تتم بالسرعة التي كان يتوقعها الكرد، وحل موعد استفتاء الشعب العراقي عام 1921 على أمر تنصيب الأمير فيصل بن الحسين ملكا على العرق فرفض الكرد في السليمانية الاشتراك في هذا الاستفتاء وأعلن الشيخ قادر شقيق الشيخ محمود المنفي في الهند مطالبته بحكم ذاتي مستقل ورفض فكرة الانضمام إلى العراق.

عودة البرزنجي

مرت عمليات البرزنجي المسلحة بفترات من الهزيمة والانتصار وشهدت تغيرات في التحالفات مع القوى الإقليمية المجارة التي كانت لها أهدافها الخاصة في العراق وكانت المصلحة هي الحاكمة في عقد أو فض مثل هذه التحالفات
كانت تركيا تراقب الأوضاع بين الكرد والحكومة العراقية والقوات البريطانية عن كثب وأرادت أن تستغل الغضب الكردي للضغط على بريطانيا من أجل حل مشكلة الموصل المتنازع عليه بينها وبين بريطانيا فحشدت قواتها عاقدة العزم على الدخول في مواجهة مسلحة مع قوات الشيخ قادر، وقد نجح الأتراك بالفعل في احتلال بعض المدن الكردية مثل كوي سنجق وهددوا مدينة عقرة واندفعوا في اتجاه العمادية.
هنا فكرت بريطانيا في الاستعانة بعدوها اللدود البرزنجي ليقف أمام المد التركي الجديد، فأعادته من منفاه في الهند إلى السليمانية مرة أخرى عام 1922 وعينته رئيسا للمجلس المحلي المنتخب ثم حاكما عاما، وبدأ الشيخ البرزنجي ينظم قواته ويوسع نفوذه في لواء السليمانية ويتجه صوب كركوك مهددا بضمها إلى حكومته، ولم يكن هدف بريطانيا وقف المد التركي فقط بل أرادت أيضا أن تضغط على حكومة الملك فيصل لكي توقع على المعاهدة العراقية البريطانية الأولى والتي وقعتها بالفعل في أكتوبر/تشرين الأول عام 1922.
في تلك الأثناء بدأ الشيخ البرزنجي يستشعر أن بريطانيا في طريقها للاستغناء عنه بعد أن أدى ما عليه ولم تعد بحاجة إليه، فبادر بإعلان نفسه ملكا على كردستان في نوفمبر/تشرين الثاني عام 1922 وبالفعل صدق حدسه وأرسلت بريطانيا إلى السليمانية حملة عسكرية لنزع سلطاته بعد بضعة شهور .
وعلى إثر خلو معاهدة لوزان في يوليو/تموز 1923 من أية إشارة لمنح الكرد حق تقرير المصير الواردة في معاهدة سيفر وفي محاولة من بريطانيا لطمأنة هواجس الكرد أوعزت إلى الحكومة العراقية لإصدار بيان تعترف فيه بحق الكرد القاطنين ضمن حدود العراق في تأسيس حكومة كردية غير أن الكرد رأوا أن بريطانيا غير جادة في طلبها هذا وغير جادة كذلك في ضغطها على الحكومة العراقية بل إن الحكومة العراقية كما رأى الكرد غير جادة في منح الكرد حكما ذاتيا في مناطقهم فلم يهتموا بالبيان الذي صدر في هذا الصدد، ورتبوا أنفسهم على العودة مرة أخرى إلى العمل المسلح.

حرب عصابات ضد حكومة بغداد

في ذلك الوقت سيرت الحكومة المركزية في بغداد حشدا عسكريا للقضاء على حكم البرزنجي، وتمكن الجيش العراقي بالفعل من احتلال السليمانية في 19 يوليو/تموز عام 1924 بيد أن البرزنجي أجبره على التخلي عن

المدينة فأعادت حكومة العراق الكرة مرة أخرى وبعثت إليه جيشا استطاع هذه المرة أن يقضي على نفوذ البرزنجي في السليمانية فلجأ إلى الجبال ليقوم بشن حرب عصابات منها، وعلى المستوى السياسي عينت الحكومة العراقية أحد الكرد الموالين لها متصرفا للواء السليمانية يتلقى أوامره من الحكومة المركزية في بغداد فاستتب له الأمن إلى حين.
واستمر البرزنجي في عمله المسلح ضد الحكومة العراقية حتى أكتوبر/ تشرين الأول من عام 1926 حينما عقد اتفاقا معها يقضي بأن يغادر هو وأسرته العراق إلى إيران وأن يمتنع عن التدخل في الشؤون السياسية مقابل رد أملاكه إليه.
بقي البرزنجي أربعة أعوام في إيران إلى أن حل صيف عام 1930 الذي نظمت فيه الحكومة العراقية انتخابات في المناطق الكردية رفضها الكرد فوقعت اشتباكات مسلحة بين المتظاهرين وقوات من الشرطة العراقية قتل على إثرها أكثر من 45 كرديا وجرح حوالي 200 آخرين، فرأى البرزنجي أن الأجواء السياسية والأمنية باتت مهيئة لعودته من إيران وقيادته للعمل المسلح من جديد.
وصل البرزنجي إلى السليمانية وأعلن عن مجموعة من المطالب ليعود الهدوء مرة أخرى إلى السليمانية. من هذه المطالب ترك الحكومة العراقية جميع مناطق كردستان ما بين خانقيين وزاخو، وتولي حكومة كردية تكون تابعة للانتداب البريطاني إدارة شؤون هذه المناطق ريثما تصدر عصبة الأمم قرارها الأخير في شأن الاستقلال العراقي.

نهاية حركة البرزنجي

لم تعجب هذه المطالب الحكومة العراقية فوجهت حملة عسكرية للقضاء على الثورة الكردية المسلحة واستمر القتال بينها وبين قوات الشيخ البرزنجي حتى مارس 1931، في هذا العام استطاعت القوات العراقية الانتصار على قوات البرزنجي فانتهت ثورته وسلم نفسه للحكومة في 13 مايو/أيار 1931 وفرضت عليه الإقامة الجبرية في المناطق الجنوبية من العراق، وظل مقيما بها حتى نشوب ثورة رشيد عالي الكيلاني عام 1941.
في ذلك العام عاد الشيخ البرزنجي إلى السليمانية هاربا من قيود النفي أو بموافقة حكومة الكيلاني وهدد مرة أخرى برفع السلاح ما لم يسمح له بالعيش في مدينته إلى أن استقر فيها بالفعل حتى توفي عام 1956 إثر مرض ألم به. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: القضية الكردية | تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان |
تأريخ الإصدار: 24-05-2006

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2006-05-24	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	كورتەباس	عربي
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	كورتەباس	عربي

QR Code:

المصادر

[1] غير محدد | عربي | موقع 2006-05-24 (aljazeera.net)

وقت التدوين: 2026-08-29

اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: المكتبة

سجل: 193

دور الشعب الكردي في ثورة العشرين العراقية

2013112002182287746=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=11

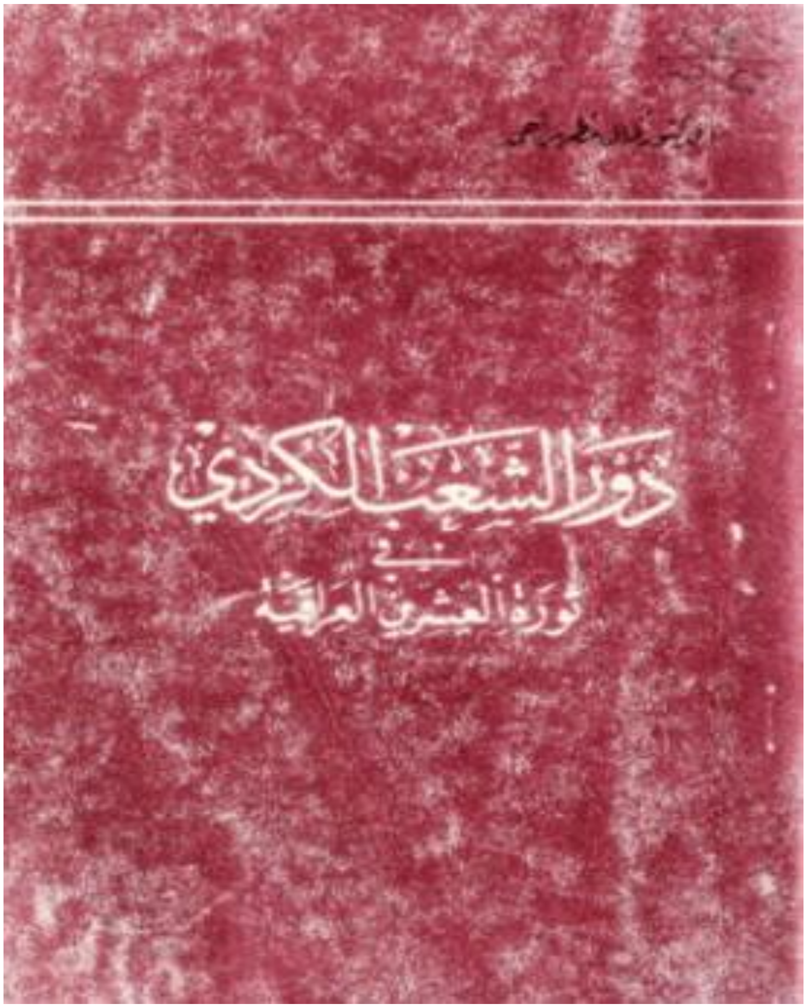

عنوان الكتاب: دور الشعب الكردي في ثورة العشرين العراقية
اسم الكاتب:كمال مظهر احمد
مكان الإصدار: بغداد
المطبعة: مطبعة الحوادث
تأريخ الإصدار: 1978. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | اللغة - اللهجة: عربي | المدن: بغداد | PDF: نعم | الدولة - الأقليم: عراق |

تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-1978

فایلی پەیوەندیدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1978-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
أزمة الهوية لدى الشعب الكردي !	کورتەباس	عربي	
أمتنا الكوردية تنزف وثمة شريحة ساذجة لا تزال تعبث	کورتەباس	عربي	
الحرب النفسية ضد الشعب الكردي	کورتەباس	عربي	
الدكتور كمال سيدو: مؤتمر هولير أكد على مطالب الشعب الكردي	کورتەباس	عربي	
السفير الكوبي في النمسا : للكورد تاريخ طويل مع الثورات ولكوردستان مكانة في القلب	کورتەباس	عربي	
الشعب الكردي وضرورة الانتقال من العاطفية الى الوعي العقلاني	کورتەباس	عربي	
الكرد في ثورة العشرين..انتفاضة منطقة كفري وانحائها	کورتەباس	عربي	
انتفاضة السليمانية وثورة العشرين	کورتەباس	عربي	
بين الديمقراطية و حق الشعب الكردي في تقرير مصيره	کورتەباس	عربي	
ثورة العشرين في جريدة الموصل ايار – كانون الاول 1920	کورتەباس	عربي	

کمال مظهر أحمد	ژیاننامە	عربي	
لماذا تقول الدول المحتلة لأرض كردستان إنها لا تحارب الشعب الكردي ؟	کورتەباس	عربي	
لماذا لم يتبلور مفهوم الهوية و الوطنية الكردستانية لدى الشعب الكردي؟	کورتەباس	عربي	
من صفحات الثورة العراقية 1920 جمعية حرس الاستقلال و محركها الشخصية الكردية	کورتەباس	عربي	
يجب أن يكون حق الشعب الكردي مسؤولية وطنية وموقف مبدئي للشيوعيين السوريين	کورتەباس	عربي	
کەمال مەزهەر	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەرتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەرتووکەکە ببینیت.

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

المصادر

[1] غير محدد | عربي | موقع uomustansiriyah.edu.i

وقت التدوين: 20-11-2013

اسم المحرر: هاوڕێ باخەوان

صنف: وثائق
سجل: 194
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829131336701421

ا.د. ابراهيم خليل العلاف
استاذ التاريخ الحديث المتمرس –جامعة الموصل -العراق

بعد ان قام الانكليز بتصفية حكومة الشيخ محمود الثانية في السليمانية بعمليات عسكرية استمرت من 04-03-1923 حتى 19 -07- 1924 ، لجأالشيخ محمود البرزنجي الى الجبال وابتدأ بحرب عصابات واستمر في نشاطه الكردي المسلح ضد الحكومة في بغداد حتى سنة 1926 عندما عقدت الحكومة اتفاقا معه سمحت له ان يترك العراق مع اسرته الى ايران وان يتوقف عن نشاطاته المسلحة .
بقي الشيخ محمود في ايران حتى صيف سنة 19300 حيث نظمت الحكومة انتخابات في المناطق الكردية رفضها االاكراد ووقعت اشتباكات مسلحة بين الاهالي والشرطة ورأى الشيخ محمود البرزنجي ان الوقت قد حان للعودة الى السليمانية لمواصلة المقاومة، فعاد الى السليمانية ، ومع عودته ساد الهدوء ، واستغل ذلك ليقدم سلسلة من المطالب الى الحكومة المركزية ، لكن الحكومة رفضت تلك المطالب ، ومنها : (إنه أراد ان تترك له جميع مناطق كردستان من زاخو الى خانقين ليحكمها الاكراد بأنفسهم) و(ان تتشكل حكومة كردية ريثما يقبل العراق عضوا في عصبة الامم ويعلن استقلاله) .
كان الملك فيصل الاول 1921-1933 على صلة بالشيخ محمود البرزنجي واشرت الى ذلك في رسالتي للماجستير التي قدمتها الى كلية الاداب –جامعة بغداد 1975 وهي غير منشورة واقول الان انني رأيت عندما كنت اجمع مصادر رسالتي ، رسالة من الملك فيصل الاول الى الشيخ محمود لكني في حينها لم اذكر نص الرسالة التي وجدت ترجمتها في ماكان يسمى في بغداد (المركز الوطني لحفظ الوثائق والان يسمى ب(دار الكتب والوثائق) موجهة الى الشيخ محمود البرزنجي من الملك فيصل محفوظة في ملفة (ك11) البلاط الملكي وللاسف فهي غير مؤرخة ورقم الوثيقة (255) واغلب الظن انها ارسلت بعد فشل الشيخ محمود في سنة 1931 .ونص الرسالة التي احتفظ بها منذ سنة 1973 ويسعدني اليوم نشرها :

((عزيزي الشيخ محمود
قبل كل شيئ استفسر عن صحة وعافية اخويتكم واتمنى من الله دوام رفاهيتكم واقدم هذه الرسالة المخلصة بيد الشيخ علي افندي الصادق لذات اخويتكم وهو يبين لكم شخصيا وشفويا ما يلزم .
سيدي ،ان مقاومة القدرات الالهية فوق قدرة البشر العاجزين امثالنا ولكن المحبة الصميمية المتكونة بيننا والعهود المتقابلة التي قطعناها تأمر بالمعاونة حسب الامكان .وإني واثق بأن ماجرى في هذه البضعة أشهر انما حدث بغير ارادة اخويتكم .فقد اضطرتكم الظروف الاليمة للدخول في هذا المدخل بدون إختيار ،وإن ضميري لمطمئن بأنكم لستم راضين بالحالات التي حدثت واني اترك التفصيلات لحضرة الشيخ الذي نثق بخلوص نيته وصداقته وادعوكم الى بغداد ولو لمدة مؤقتة .وإني قسما بالذات الالهية انه لن تصدر أقل معاملة تخل بشرفكم وناموسكم وكرامتكم وبالعكس سترون الاحترامات الفائقة للعادة وستنزلون ضيفا عندي .وبعد ان تقيموا هنا مدة من الزمن بتمام العز والشرف تصبحون احرارا في الاقامة اينما تريدون .واكتفي الان بهذا واترك التفصيلات للشيخ علي افندي وبذلك اكون قد أديتما ترتب علي من الواجبات .وفي الختام اتمنى من الله ان يحسن ذمة أخويتي الى الجميع بنور الهداية .والسلام .فيصل)).
بعد هذه الرسالة التي لم تفعل فعلها على مايبدو وجهت الحكومة العراقية في بغداد ضد الشيخ محمود البرزنجي حملة عسكرية جديدة واستمر القتال حتى آذار سنة 1931 وتمكنت من قمع الحركة وسلم الشيخ محمود نفسه الى الحكومة في 13-05- 1931 ونقلته الى جنوب العراق ووضعته تحت الاقامة الجبرية .
كم كان فيصلا عظيما في سلوكه ومعاملته مع ابناء شعبه وعطفه على قضاياهم الوطنية .وكم كان الشيخ محمود البرنجي عظيما في سلوكه ورغبته في الدفاع عن حقوق اهله وقمين بشبابنا ان يطلعوا على التاريخ الحق للعراق المعاصر ويتعلموا منه الدروس .
توفي الملك فيصل الاول سنة 1933 وتوفي الشيخ محمود البرزنجي سنة 19566 رحمها الله . [1]

خصائص السجل

نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | عقد: 39-30 العقد الرابع | اللغة - اللهجة: عربي | قرن: القرن 20 (1900-1999) | اسلوب الوثيقة: ديجيتال | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان | عراق |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	کورتەباس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	

:QR Code

المصادر

[1] غير محدد | عربي | موقع03-05-2017 (wwwallafblogspotcom.blogspot.com)

وقت التدوين: 29-08-2026

اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: صور وتعريف
سجل: 195
صورة لشيخ لطيف ملك محمود الحفيد البرزنجي أثناء ثورة إيلول
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20230315175537474746

صورة تاريخية الشيخ لطيف ملك محمود الحفيد البرزنجي أثناء ثورة إيلول الوطنية
من اليمين: والد الشيخ جبال، عبدالوهاب الاتروشي، علي سنجاري، الشيخ لطيف شيخ محمود البرزنجي، الشيخ محمد سعيد علي الحافظ، ملازم خالد شمس الدين، مجهول و غير معروف، الشيخ محمود البرواري.
التقيت الصورة في عام 1970 من قرية سيا جويز أثناء ثورة إيلول الوطنية
من أرشيف سرمدي الحفيد.[1]

خصائص السجل
عقد: 79-70 العقد الثامن | قرن: القرن 20 (1900-1999) | المدن: پنجوين | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
حركة الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	کورتەباس	عربي	
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي	
شخصية كردية من القفقاس سنة 1880 بعدسة المصور الروسي T.Andreyevich	وێنە و پێناس	عربي	

QR Code:

المصادر

[1] التواصل الاجتماعي | عربي | التواصل الاجتماعي فيسبوك؛ الصفحة (شخصيات من الذاكرة الكردية) ؛ تاريخ 28-01-2023

وقت التدوين: 15-03-2023

اسم المحرر: زريان عەلی

صنف: بحوث قصيرة

سجل: 196

قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260829155712701436

برهم لطيف

كان الشيخ محمود الحفيد قائدا ثوريا كرديا، فعل كل شيء من أجل نيل الكرد لاستقلالهم وحريتهم من يد الاحتلال.

أسس الشيخ محمود الحفيد أول حكومة كردية، وأدخل اللغة الكردية لأول مرة كلغة رسمية في المؤسسات، وفي فترة حكمه صدرت في كردستان لأول مرة صحيفة باللغة الكردية.

أرسى أسس حكومته 3 مرات، ولم تتمكن الضغوطات وعمليات النفي من إبعاده عن طموحاته وأهدافه، كما لم يرضخ للإنكليز والعثمانيين، ولم يخطو خطوة واحدة إلى الوراء في سبيل تحصيل حقوق الشعب الكردي.

لم يشهر الشيخ محمود سلاحه أبدا بوجه الكرد، إلا أن العشائر الكردية تركته في أصعب أيامه وغرزوه بخنجر سام من خلفه.

الشيخ محمود الحفيد أو الملك محمود الذي سجل اسمه بحروف من ذهب على تاريخ كردستان، رسخ كامل حياته في الثورة والنضال من أجل نيل الكرد لاستقلالهم.

يمر اليوم 64 عاما على وفاة الشيخ محمود، ولا يزال حلمه في تحقيق وحدة البيت الكردي واستقلال كردستان لم يرى النور.
كان الشيخ محمود شخصا سياسيا وشاعرا وأديبا. كما كان قائدا وفارسا متمرسا. ولم يشهد التاريخ لها يوما في الاستسلام أمام التهديدات والهجمات التي كان يطلقها الأعداء.
الشيخ محمود البرزنجي، ولد سنة 1881 في منطقة برزنجي بمحافظة السليمانية، في كفن عائلة مشهورة بالتدين، حيث وقعت السلطة الدينية والاجتماعية والسياسية في كردستان في يد هذه العائلة بعد سقوط إمارة بابان.
يقع الشيخ سعيد والد الشيخ محمود البرزنجي، وشقيقه الشيخ محمود الشهيد في يد الدولة العثمانية سنة 1908 بمدينة الموصل. لتقع مهام إدارة شؤون العائلة على عاتق الشيخ محمود البرزنجي. بعد ذلك يتسلم الشيخ محمود مهام إدارة شؤون مدينة السليمانية سنة 1918.
يصل مندوب إنكلترا نجر نويل برفقة 5 من مرافقيه إلى مدينة السليمانية يوم 12 تشرين الثاني من العام 1918، وبعد يوم على وصوله، يجتمع نويل مع عدد من رؤساء العشائر الكردية عند باب سره في مدينة السليمانية، ويعترف بالشيخ محمود البرزنجي كحاكم للمنطقة. وبعد عدة أيام يقوم الشيخ محمود بتأسيس حكومته.
بعد إعلان الشيخ محمود عن حكومته، يدعو رؤساء العشائر للوقوف بجانبه ومشاركته في النضال ضد بريطانيا. ويحاول الشيخ محمود بكل جهوده تحقيق وحدة البيت الكردي، إلا أن ردود أغلب العشائر على دعوته كانت غير إيجابية.
بعد فشل حكومته الأولى وعودته من المنفى، عاد الشيخ محمود لمواصلة نضاله. حيث انتقل الشيخ محمود من الهند إلى الكويت يوم 28 كانون الثاني سنة 1922، وفي يوم 13 أيلول من العام ذاته، انتقل من الكويت إلى بغداد، وبحلول نهاية الشهر ذاته وصل من بغداد إلى السليمانية.
بعد وصوله إلى السليمانية، اشتد الحراك بقيادة الشيخ محمود البرزنجي، وأعلن قيام دولة مستقلة "حكومة كردستان" يوم 31 أيلول سنة 1922 أي بعد يوم واحد من وصوله. وأسس البرزنجي داخل الحكومة مؤسسات الأمراء ومؤسسة النشاط الإعلامي، والمدارس والجيش.
وصلت تخوم الدولة إلى حدود شمالي كردستان حاليا، وشملت غالبية أراضي جنوبي كردستان (إقليم كردستان) الحالية. وكانت عاصمتها مدينة السليمانية، واللغة الرسمية فيها هي الكردية، وأطلق على جيشها اسم "الجيش الوطني الكردي". هاجمت القوات البريطانية مرة أخرى واستطاعت أن تكسر المقاومة الكردية عبر ألاعيبها الخبيثة. وفي نهاية شهر نيسان استولت القوات البريطانية على رواندوز، وحتى يوم 16 أيار من العام 1923 دخلت إلى مدينة السليمانية.
واصل الشيخ محمود مقاومته، وأجبر البريطانيين على الانسحاب من السليمانية باتجاه كركوك. وبحلو شهر تشرين الأول من العام 1924 عاد البرزنجي إلى السليمانية، وجلس على عرش سطلته مرة أخرى. وقرر الشيخ محمود البرزنجي العفو عن جميع الكرد الذين وقفوا بجانب بريطانيا، وأتاح لكل من ندم منهم العودة إلى السليمانية ومتابعه حياته بشكل طبيعي مرة أخرى.
وافقت الأمم المتحدة على الحدود المرسومة بين تركيا والعراق يوم 16 تشرين الثاني من عام 1925، وبهذا الشكل جرى تقسيم كردستان إلى قسمين شمال وجنوب أو كما يطلق عليها الكرد (باكور وباشور). إلا أن المقاومة الوطنية تواصلت ضد بريطانيا وإمارة العراق.
يدخل البرزنجي في تموز 1926 في حرب ضد القوات البريطانية والعراقية والإيرانية في منطقة بشدار، وتفشل تلك القوات في التغلب على البرزنجي ويقع أحد الطيارين البريطانيين في أسر القوات الكردية. بعد ذلك تقوم الطائرات الحربية البريطانية بقصف مدينة السليمانية والقوات الكردية بقيادة البرزنجي باستمرار، ويلحق أضرارا كبيرة فيها. كما يتعمد البريطانيون إلى قطع طرق تنقل القوات الكردية. وأمام مخططات 3 دول

وهجماتها، يقرر الشيخ محمود الجلوس على طاولة المفاوضات بهدف سد الطريق على وقوع أية مجازر بحق الكرد. وفي كانون الأول من العام 1926 يلتقي الشيخ محمود بالبريطانيين في قرية خورمال. واستمرت المفاوضات حتى سنة 1931 تخللها بعض المعارك، إلا أن مطالب الكرد لم يتم قبولها أبدا.
وفي نهاية المطاف، انتهت المقاومة بحلول 13-05- 1932. وتوفي الشيخ محمود في 9 تشرين الأول من العام 1956 في إحدى مشافي مدينة بغداد. ودفن الشيخ محمود في جامع غوره بمدينة السليمانية، إلى جانب ضريح جده كاكه أحمدي شيخ. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: القضية الكردية | تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان |
تأريخ الإصدار: 09-10-2020

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2020-10-09	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] غير محدد | عربي | موقع 2020-10-09 (rojnews.news)
وقت التدوين: 2026-08-29
اسم المحرر: هەژار کامەلا

صنف: صور وتعريف
سجل: 197
لحظة وصول القائد الشهيد "سمكو اغا شكاك " الى مدينة السليمانية قبل ستة وتسعين عاما لمقابلة الشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20240627004550576965

لحظة وصول القائد الشهيد "سمكو اغا شكاك " الى مدينة السليمانية قبل ستة وتسعين عاما لمقابلة الشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان وذلك لتمتين العلاقات بين الأطراف الكوردستانية ..
وقد امر الشيخ الحفيد بإطلاق 12طلقة مدفع احتفاء بالضيف الكبير ..
وقد اغتيل عام 1930 على ايدي النظام الايراني في منطقة " شنو" بكوردستان الشرقية.
صورة بهية تمثل مرحلة مهمة من تاريخ الحركة القومية التحررية الكوردية..
[1]

خصائص السجل
عقد: 39-30 العقد الرابع | سكوب: غير ملون | قرن: القرن 20 (1900-1999) | ملف: التاريخ المعاصر | الدولة - الأقليم: كوردستان |
تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-1930
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1930-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	کورتەباس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
جهود الشيخ محمود الحفيد في التمهيد لثورة العشرين الكبرى	کورتەباس	عربي	
رجال قبيلة (شكاك) الكردية	وێنە و پێناس	عربي	

سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي	
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر

[1] موقع الكتروني | عربي | https://ciyaye-kurmenc.com/ - 27-06-2024

وقت التدوين: 2024-06-27

اسم المحرر: ئاراس حسۆ

صنف: بحوث قصيرة
سجل: 198
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20260824185419700675
باسل الخطيب

تتواصل الاستعدادات في مدينة السليمانية لافتتاح متحف الشيخ محمود الحفيد قبل نهاية عام 2025 الحالي الذي يضم العديد من الوثائق والمقتنيات التي توثق مرحلة مهمة من تاريخ كوردستان.
الشيخ محمود الحفيد
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي (1878 – 1956) شخصية بارزة في تاريخ العراق الحديث والحركة القومية الكوردية. ولد في محلة «كاني آسكان» بمدينة السليمانية لأسرة دينية صوفية معروفة، هي أسرة البرزنجي، التي تنتسب إلى الطريقة القادرية. كان والده الشيخ سعيد البرزنجي أحد شيوخ الطريقة، ولقب بالحفيد نسبة إلى جده العالم الكبير الشيخ كاك أحمد الشيخ (1793 - 1887)، ابن الشيخ معروف النودهي (1753 - 1838) أحد أقطاب الطريقة القادرية، ما منح العائلة مكانة روحية واجتماعية واسعة.
عرف الحفيد بدعوته المبكرة إلى الاستقلال الكوردي وتأسيس كيان سياسي للكورد بعد انهيار الدولة العثمانية. وعقب الاحتلال البريطاني للعراق (1918)، قاد عدة ثورات مسلحة ضد القوات البريطانية في السليمانية والمناطق المحيطة بها. وفي تشرين الثاني / نوفمبر 1922 أعلن نفسه ملكا على كوردستان، لكن هذا الكيان لم يدم طويلا بسبب قلة الإمكانات وتفوق القوات البريطانية. عارض إدماج ولاية الموصل (التي تشمل كوردستان الجنوبية) في المملكة العراقية تحت الانتداب البريطاني، وخاض سلسلة انتفاضات بين 1919 و1931 عرفت باسم ثورات الشيخ محمود، لكنها انتهت بهزيمته ونفيه أحيانا إلى الهند أو إيران أو إلى جنوب العراق أو غربيه، لكنه ظل مع ذلك، رمزا للحركة التحررية الكوردية ومقاومة الاستعمار البريطاني. وقد توفي في مدينة بغداد سنة 1956 وشيع في السليمانية ودفن فيها، وما يزال ينظر إليه كأحد الرموز القومية الكوردية ورائدا لفكرة استقلال كوردستان في العصر الحديث.
الصور: ناصح علي خياط
متحف الملك محمود
وقال بختيار أحمد، رئيس منظمة المجتمع المدني، التي تتولى مهمة تأهيل المتحف، إن القوات البريطانية التي احتلت السليمانية سنة 1918 «أجرت بناية من أحد أثرياء المدينة لتكون مقرا للشيخ محمود بعد تنصيبه رئيسا للحكومة الكوردية فيها»، مشيرا إلى أن تاريخ البناية «التي تقع في محلة ملكندي قرب ساحة السراي وسط مركز مدينة السليمانية يعود إلى عام 1880 وتشغل مساحة 1600 متر مربع».
وأضاف أحمد أن المنظمة «تتولى مهمة ترميم البناية بالتعاون مع شركات محلية خاصة بالتنسيق مع دائرة آثار السليمانية لتكون بذلك أول منظمة مجتمع مدني تتولى مهمة إدارة متحف بهذا الحجم»، لافتا إلى أن المنظمة «تعاقدت مع دائرة الآثار على ترميم البناية على مدى عامين وتحويلها إلى متحف خاص بالملك محمود وإدارتها على مدى خمسة أعوام قابلة للتجديد، عرفانا بدور الملك محمود الذي يعتبر من الشخصيات التاريخية الكوردية الرائدة».
وأوضح أحمد أن المنظمة «بدأت بجمع الوثائق والمتعلقات الخاصة بالملك محمود من عدة أماكن وبلدان بينها بريطانيا والهند التي نفي إليها بعد أسره من قبل القوات البريطانية، وكذلك من إيران التي لجأ إليها وطالبتها المملكة العراقية حينها بإعادته إليها»، منوها إلى أنها «تمكنت من الحصول على مجموعة جيدة من الوثائق والصحف والأسلحة والأثاث والمتعلقات الأخرى الخاصة بالمملكة التي أعلنها الشيخ محمود والتي

دامت أقل من عام ومنها وسام منحه ملك بريطانيا جورج الخامس لأحد الطيارين الذين شاركوا بقصف السليمانية».
وأكد رئيس منظمة المجتمع المدني على «حرص المنظمة على تأهيل المتحف ليكون على غرار الصورة التي كان عليها زمن الملك محمود»، مبينا أنه «يضم من بين أمور أخرى الغرفة الخاصة بالمستشار البريطاني (الضابط السياسي) الذي كان يشرف على أعمال حكومة الملك محمود، والتي شغلها الميجر نوئيل (إدوارد وليم تشارلز نوئيل) ومن بعده الميجر سون (إيلي بانستر سون) المبنية على الطراز البريطاني، وقد أقيمت في الطابق الثاني من المبنى لتكون مشرفة على المنطقة».
وأورد أحمد أن المنظمة «حصلت أيضا على معلومات عن السائق الهندي المرافق للملك محمود الذي رفض مغادرة السليمانية»، وتابع أن ذلك السائق «يدعى غفوره رش (غفور الأسود) وقد أعلن إسلامه وتزوج من امرأة كوردية وأن المنظمة على تواصل مع أحفاده، الذين ما يزالون في السليمانية، للحصول على تفاصيل أكثر وصور عنه».
السائق الوفي
يذكر أن سائق الملك محمود الهندي، هو غوكول جاند سنكر جاند غوكول مكورجي، كان ميكانيكيا ومدربا للسياقة وجنديا في الجيش الهندي البريطاني، أرسل إلى العراق خلال الحرب العالمية الأولى. ومن بغداد إلى السليمانية عام 1919، بطلب من الرائد سون، الذي كان الحاكم السياسي في المدينة. ولم يترك إقليم كوردستان.. وفي العام 1921 سرح من منصبه العسكري بناء على طلبه، ليصبح مواطنا عاديا، وبقي في مدينة السليمانية بالرغم من رحيل الجيش البريطاني عنها في سنة 1922.. وبعد مدة وجيزة أصبح مقربا من الملك محمود وابنة خالته حبسه نقيب، حيث أهدى مكورجي سيارته للملك محمود، وأصبح سائقه الخاص بناء على طلب الأخير. ولما كان اسم غوكول جاند مكورجي صعب اللفظ على لسان الشيخ محمود، لذا كان يسميه غفور هندي أو غفوره رش (غفور الأسود) واشتهر بلقبه الجديد.. وقد حصل على الجنسية العراقية عام 1932، وعمل لاحقا سائقا مستقلا على الطريق بين حلبجة والسليمانية، وتزوج في السليمانية، وتوفي سنة 1980 ودفن في مقبرتها (مقبرة سيوان)، وما يزال أحفاده يعيشون في السليمانية حتى الآن.
يذكر أيضا أن منظمة التنمية المدنية (Civil Development Organization: CDO) هي منظمة غير حكومية وغير ربحية، تأسست عام 1999، ومسجلة لدى دائرة المنظمات غير الحكومية في بغداد وأربيل. وتقوم رؤيتها على بناء مجتمع مدني فاعل في العراق، من خلال تطوير قدرات المؤسسات الحكومية ومنظمات المجتمع المدني، وتعزيز الديمقراطية، ودعم جهود بناء السلام، والنهوض بواقع حقوق الإنسان، ومكافحة العنف ضد المرأة، وزيادة مشاركتها السياسية، وتقديم المساعدة القانونية للفئات الضعيفة والدفاع نيابة عن المجتمع المحلي. كما شاركت في الاستجابة الطارئة للاجئين السوريين والنازحين العراقيين. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | مقالات ومقابلات | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: كوردستان |

تأريخ الإصدار: 14-11-2025

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

2025-11-14	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	

QR Code:

المصادر

[1] غير محدد | عربي | موقع 2025-11-14 - (https://kurdistanbilarabi.com/)

وقت التدوين: 2026-08-24

اسم المحرر: ئاراس حسۆ

KURDIPEDIA كورديپيديا

صنف: بحوث قصيرة

سجل: 199

مقابلة صحافية فريدة مع الشيخ محمود الحفيد

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20240327214841562752

تقديم وتحقيق: كمال رؤوف محمد

مقابلة صحافية فريدة مع الشيخ محمود الحفيد

تقديم:

شيخ الوطنيين الاكراد الشيخ محمود الحفيد الذي قاتل (بريطانيا العظمىٰ) في سهول العراق، وجبال كردستان سنين طويلة وبأسلحة خفيفة قديمة، لم يترك ـ ولو للذكرىٰ ـ تصريحاً صحافياً على صفحات جرائد فترة حكمداريته القصيرة في السليمانية (بانك كردستان: 2 آب 1922، روژ كردستان: 15 تشرين اول 1922، بانك حق: 8 مارت 1923، اميد استقلال: أيلول 1923) ليسهل التعرف على اكبر قدر من أفكاره السياسية وممارساته تجاه احداث زمانه او ليسهل التعرف على آراءه الشخصية المحضة في الحياة. الا ان التحرك الصحفي لصاحب جريدة (حبزبوز) الفكاهية الاسبوعية البغدادية، اتحفنا في سنة 1936 بمقابلة فريدة معه، تلك التي لا تزال تحتفظ بالطراوة التأريخية والنكهة الصحافية الوثائقية رغم انها لم تتمكن من تسليط الاضواء الكافية على شخصيته وأغفلت اهداف ثوراته. وقد يتراءىٰ للقاريء الواعي بأنه كان لزاماً علينا انْ نقوم ـ نحنُ ـ بهذه المهمة. على اننا ـ نستميح روح ذلك الوطني الخالد ـ ونستميح القراء عُذراً، ذلك ان الامر يستوجب دراسة علمية مستقلة منصفة لم تتحقق بعدُ ـ وبكل أسف ـ حتىٰ على ايدي المؤرخين والباحثين الجادين من الكرد او العرب. فكيف بنا ان نتبجح ـ وبهذه العجالة ـ بالقدرة على الأتيان بعمل كبير وخطير؟ لذا فقد إكتفينا بتعقيب المعلومات الواردة في المقابلة وإضافتها وتصحيح بعضها معتمدين في ذلك على المراجع والوقائع التأريخية الموثوقتين.

من جهة اخرىٰ فأن المقابلة ـ هذه ـ طرحت سؤالين هامين ينتظران الاجابة ـ وقد تفيد الباحثين والقراء معاً ـ وهما:

اولاً: ما الغرض من اجراء ونشر تلك المقابلة في حينه؟

ثانياً: من هو ذلك الصحفي الذي كان يكلم الشيخ (بالكردية ايضاً) خصوصاً ان بعض الاوساط الثقافية الكردية ما تزال تشك في (هويته) الى حد ان صاحب كتاب (ميژووی روژنامەگەری كوردی = تأريخ الصحافة الكردية) الاستاذ عبدالجبار محمد الجباري اعتبره من الصحفيين الكرد المعروفين ـ دون ان يثبت ذلك ـ المحترفين للصحافة العربية، كما وان الباحثين العراقيين والصحفيين منهم لم يولوا الحياة الشخصية والصحفية ـ لهذا الصحفي المنسي ـ اهتماماً يليق به وهو الرائد الاول لصحافة الهزل ـ الجاد في العراق.

المقابلة:

•الزعيم المنسي ـ الشيخ محمود الكردي: جريدة حبزبوز العدد

119

مقابلة صحافية فريدة مع الشيخ محمود الحفيد
تقديم وتحقيق: كمال رؤوف محمد
من مجلة المسيرة (كاروان)
مجلة ثقافية شهرية-تصدرها الامانة العامة لأدارة الثقافة والشباب باللغتين الكردية والعربية
العدد 26- رقم الصفحات 119-128. [1]
انقر لقراءة مقابلة صحافية فريدة مع الشيخ محمود الحفيد

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: القضية الكردية | مقابلة | سياسة | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: وثائق مصورة | اللغة - اللهجة: عربي | المدن: هولير - أربيل | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان | عراق |
تأريخ الإصدار: 01-11-1984
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1984-11-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	کورتەباس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
جهود الشيخ محمود الحفيد في التمهيد لثورة العشرين الكبرى	کورتەباس	عربي	
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي	
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

المصادر
[1] موقع الكتروني | عربي | iqra.ahlamontada.com
وقت التدوين: 27-03-2024
اسم المحرر: کاکۆ پیران

صنف: صور وتعريف
سجل: 200
مقاتلون كورد من اتباع الشيخ محمود الحفيد مع أسلحتهم القديمة
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20120904211533709

مقاتلون كورد من اتباع الشيخ محمود الحفيد مع أسلحتهم القديمة. [1]

خصائص السجل
سكوب: غير ملون | قرن: القرن 20 (1900-1999) | المدن: سليمانية | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان | جودة الصورة / الوثيقة او الفيلم: جيد |
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	كورتەباس	عربي	

الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي
الشيخ محمود الحفيد في الكويت	کورتەباس	عربي
جهود الشيخ محمود الحفيد في التمهيد لثورة العشرين الكبرى	کورتەباس	عربي
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي

QR Code:

المصادر
[1] سجل مخصوص لكورديبيديا | عربي | إعداد كوردييپيديا - هاوڕێ باخەوان
وقت التدوين: 2012-09-04
اسم المحرر: هاوڕێ باخەوان

KURDIPEDIA كوردیپیدیا

صنف: المكتبة

سجل: 201

مملكة كوردستان وولاية الموصل (كوردستان الجنوبية) والملك علي ملك الحجاز والشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان في عشرينيات القرن الماضي

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20160909121904962466

مملكة كوردستان وولاية الموصل (كوردستان الجنوبية) والملك علي ملك الحجاز والشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان في عشرينيات القرن الماضي

الباحث

زين احمد البرزنجي النقشبندى

عنوان الكتاب: مملكة كوردستان وولاية الموصل (كوردستان الجنوبية) والملك علي ملك الحجاز والشيخ محمود الحفيد ملك كوردستان في عشرينيات القرن الماضي
اسم الكاتب(ة): زين احمد البرزنجي النقشبندي

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | اللغة - اللهجة: عربي | PDF: نعم |

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

QR	زمان	پۆل	ناوی بابەت
	عربي	کورتەباس	100 عام على تأسيس الدولة العراقية..الموصل وإختيار فيصل ملكا على العراق
	عربي	پەرتووکخانە	أوضاع الأكراد الاقتصادية والاجتماعية في ولاية الموصل في عهد السلطان عبد الحميد الثاني (1876-1909م)
	عربي	کورتەباس	الاصول التاريخية لاسم الموصل
	عربي	بەڵگەنامەکان	سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي
	عربي	کورتەباس	مؤتمر ميونيخ ودولة كوردستان
	عربي	کورتەباس	مقالات حول كوردستان

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

المصادر

وقت التدوين: 2016-09-09

اسم المحرر: هاوڕێ باخەوان

صنف: بحوث قصيرة

سجل: 202

من أسرار ثورة 14 تموز 1958..لماذا أختير (بابا علي الشيخ محمود) وزيرا في حكومة الثورة؟

20230305084739471985=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=11

آراس حسين ألفت

تعد ثورة الرابع عشر من تموز 1958 حدثا بارزا في تاريخ العراق والأمة العربية، إذ أسهمت مجموعة من العوامل الداخلية والخارجية في قيامها، جاء في مقدمتها سوء الأوضاع السياسية والاقتصادية، وسوء الحالة المعيشية لأكثرية الشعب العراقي، مما دفع العديد من قوى الشعب المختلفة، مدنية أو عسكرية، حزبية أو غير حزبية إلى خوض النضال ضد النظام الملكي بغية إسقاطه.

على أية حال، حققت الثورة أول أهدافها السياسية، وهو إسقاط النظام الملكي، وقيام الجمهورية العراقية.

لم يكن بابا علي يعلم بتوقيت الثورة، بل تأكد من ذلك من خلال سماعه البيان الأول الذي أعلنه عبد السلام محمد عارف في صبيحة الرابع عشر من تموز، من دار الإذاعة العراقية. أما البيان الثاني للثورة فقد تضمن إعلان التشكيلة الوزارية التي تألفت منها أول وزارة عراقية في العهد الجمهوري، وتم تعيين بابا علي الشيخ محمود الحفيد وزيرا للمواصلات والأشغال فيها.

لقد ضمت التشكيلة الوزارية شخصيات معروفة أدت أدوارا في معارضة سياسة العهد الملكي، وقد ظهر عليها إنها كانت شبه ائتلافية، مثلت فيها معظم الأحزاب المشاركة في جبهة الاتحاد الوطني واللجنة العليا للضباط الأحرار، وشخصيات وطنية مستقلة.

ومما يميز بابا علي في هذه الوزارة، انه وزميله محمد حديد سبق وان كانا وزيرين في العهد الملكي، فضلا عن انه وزميلاه محمد صديق شنشل وعبد الجبار الجومرد كانوا يحملون الشهادات العليا، وهؤلاء وزميلهم محمد

حديد كانوا أعضاء في مجلس النواب في العهد الملكي. ومثلما تفاجأ بابا علي بنبأ قيام الثورة فوجئ أيضا بتعيينه وزيرا للمواصلات والأشغال في الحكومة الجديدة. تصف لنا عقيلة بابا علي تلك الأيام بهذا الشكل:

« لقد كنا في منزلنا صباحا، وعندما سمعنا الخبر تفاجأ بابا علي كثيرا بتعيينه وزيرا في الحكومة الجديدة، لم يتوقع ابدأ أن يشغل منصبا في الحكومة الجديدة، إذ إن بابا علي قال لها كيف تم اختياري وزيرا وأنا من المحسوبين على النظام الملكي!».

وفي الواقع، هناك أسباب ودوافع متعددة ومتناقضة لاختيار بابا علي وزيرا كونه « رجلا من الطراز الأول كفاءة ونزاهة»، ولأنه « ابن شخصية كردية معروفة عرفت بمكانتها في شمال العراق»، فضلا عن انه من» الأشخاص غير المتطرفين في ولائهم للنظام الملكي»، حتى وصفته جريدة « الجمهورية» لاحقا ب «الوزير الثائر»، الأمر الذي دفع بعض أعضاء اللجنة العليا للضباط الأحرار إلى ترشيحه وزيرا «قبل الثورة بزمن طويل «.

وفي الحقيقة، إن هناك أسبابا خفية دفعت عبد الكريم قاسم لاختيار بابا علي، جاء في مقدمتها انه أراد أن يمثل الكرد في الحكومة شخصية سياسية كردية لها ميول معتدلة ومستقلة من أجل تحييد الحركة الكردية بزعامة الملا مصطفى البارزاني. هذه الحقيقة أكدها الجانب البريطاني عندما قال ما نصه:

« بابا علي هو ممثل الأكراد في الوزارة».

بتعبير آخر، إن البريطانيين أرادوا أن يبينوا لأقطاب الحركة الكردية أن ثوار تموز قد اختزلوا الحركة بشخص بابا علي. كما أراد البريطانيون أن يبينوا لثوار تموز أن بابا علي لم يمثل الحركة الكردية بقدر ما هو شخص منتدب من قبل الحكومة، الأمر الذي يؤكد وبدون شك إن البريطانيين كانوا يبتغون من وراء ذلك خلق أزمة ثقة بين حكومة الثورة والحركة الكردية، الأمر الذي على ما يبدو، لم يستوعبه الطرفان (حكومة الثورة والحركة الكردية) بالشكل الصحيح وبالوجه المطلوب مما أدى إلى تصادمهما لاحقا.

ظلت السفارة البريطانية في العراق حريصة على التقرب من بابا علي لأنه شخص» مدرك ومتوازن في رؤيته وودود للغرب»، ويمكن من خلاله فهم طبيعة النظام الجديد. فقد التقى السفير البريطاني في العراق بابا علي بعد مرور ستة أيام فقط على انتصار ثورة 14 تموز، إذ أكد له بابا علي انه شارك في الوزارة لأنه يعتقد «بإمكانه أن يقدم مساهمة حقيقية لصالح بلده»، وأن « يساعد في إبقاء الحكومة لتسير في مجال معتدل» لان» النظام القديم مضى، وان النظام الجديد هو المسيطر» مما حتم على النظام الجديد أن يتبع « سياسة معقولة»، كما عبر له عن أسفه الحقيقي لأحداث العنف التي وقعت في اليوم الأول من الثورة، وأصيب بالصدمة لما طرق على سمعه من الهجوم الذي وقع على السفارة البريطانية في بغداد.

على أية حال، لم يتردد بابا علي في قبول منصبه الجديد، بناء على بيان الإذاعة الذي طلب من الوزراء الالتحاق بعملهم، حيث قرر بابا علي التوجه إلى بغداد، إلا إن أخاه الكبير الشيخ رؤوف رفض فكرته بالتوجه في يوم الثورة، إذ أبدى له بعض المحاذير من عدم الاستقرار في بغداد، وقد يكون الطريق غير آمن، لذا طلب منه التريث في التوجه إلى بغداد، وبعد مرور ثلاثة أيام على الثورة أبلغه متصرف السليمانية آنذاك بضرورة السفر إلى بغداد والالتحاق بالحكومة، وبالفعل توجه بابا علي إلى بغداد بصحبة كل من (خلي هومر) و(حاجي محمود ديكوني)، وهما من أهالي السليمانية ومن المقربين لعائلة الشيخ محمود الحفيد، ليكونا بمثابة حماية

له في الطريق. وعند وصول بابا علي إلى بغداد مكث في منزل صباح نوري السعيد في كرادة مريم، وبعد مدة وجيزة نقل عائلته إلى منزله الجديد في الشالجية ببغداد.

تسلم بابا علي مهامه الوزارية الجديدة في السابع عشر من تموز عام 1958، وبدأ يحضر جلسات مجلس الوزراء واجتماعاته التي كانت تعقد يوميا على الأكثر ولمدة ساعات في مقره في وزارة الدفاع، ومنذ اللحظات الأولى لتسلم مهامه سعى إلى الارتقاء بمستوى وزارته، إذ عمل على تحقيق المشاريع الحيوية المفيدة لخدمة الشعب، تحقيقا للإصلاح الاجتماعي والاقتصادي الشامل الذي عزمت ثورة الرابع عشر من تموز على تحقيقه.

عن رسالة: بابا علي ودوره السياسي في العراق.[1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | نوع الوثيقة: اللغة الاصلية | نوع الأصدار: ديجيتال | اللغة - اللهجة: عربي | الدولة - الأقليم: عراق |
تأريخ الإصدار: 18-07-2022

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2022-07-18	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
أثر ثورة 14 تموز1958 على أكراد العراق	کورتەباس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
الكرد طليعة الثورة الديمقراطية والتحول الديمقراطي	کورتەباس	عربي	
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي	
مصطفى بارزاني	ژیاننامە	عربي	
مەلا مستەفا بارزانی	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

المصادر
[1] موقع الكتروني | عربي | www.almadasupplements.com
وقت التدوين: 2023-03-05
اسم المحرر: هەژار كامەلا

صنف: وثائق
سجل: 203
مير عقراوي: رسالة ملك كردستان الشيخ محمود الحفيد الى رئيس عصبة الأمم
https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=20240112230926543540
مير عقراوي: رسالة ملك كردستان الشيخ محمود الحفيد الى رئيس عصبة الأمم

ترجمة : مير عقراوي / كاتب بالشؤون الاسلامية والكردستانية
نص الرسالة المترجمة :
باريس 21-03-1931
جناب السيد الرئيس ..
أفتخر أن أقدم لجنابكم عظمة وشكوى الشعب الذي كان تحت حمايتكم وقيموميتكم ، وقد قيل : أن القيم ، هو بمنزلة المحامي أيضا .
إن الشعب الكردي الذي أفتخر وأنا واحد منهم يستوطن في الجزء الجنوبي لبلاده كردستان الكبرى ، حيث الملحق بالعراق ، ومن واجبي أن أعطف نظركم الى هذه المسألة ، وهي : إن وطن الكرد المنضم للعراق لم يحتل بأي وجه من قبل قوات الدول المتحالفة ، مثل بلاد ما بين النهرين ، والكرد بآبتكارهم حملوا السلاح عام (1918) ، ثم أجبروا الأتراك على ترك أراضيه ، ومن ثم أعلنوا إستقلالهم وأسسوا حكومة وأخذوا زمام إدارتها تحت إسم (دولة كوردستان الجنوبية) .
في ذلك الوقت كان العراق يعج بالفوضى ، وقوات الحلفاء كانت تقاتل بعضهم البعض هناك . ومن سوء حظ الكورد ، بعد ذلك ألحقت أراضينا بالعراق ، وأوروبا التي تدعي إنها ثارت من أجل الدفاع عن الحق والعدالة سكتت أمام هذا الظلم الفاحش ، ظلم ألحق مستقبل ومصير شعب له حكومة عملية مع مصير شعب آخر ، حيث تتفاوت آدابهم وعاداتهم وتاريخهم ولغتهم وعنصرهم .
أما إن محل الشكر مازال باق أمام هذا الظلم الفاحش ، وهو قرار عصبة الأمم ووعدها بمنح الحكم الذاتي الحقيقي لكردستان الجنوبية ، لكن مع مرور أعوام لم يتم الوفاء بهذا العهد أيضا ، بل بالعكس فإن حياتنا وحياة نسائنا وأطفالنا وعموم شعبنا يتعرضون كل يوم لنيران المدافع والطائرات القاذفة والرشاشات ، وذلك لإصرارنا أن لا نصبح عربا ، عليه ، نحن بآنتظار تعهداتكم بالنسبة لنا .
إن الحكومة العراقية لم تتردد بقصف مدينة السليمانية – عاصمة كوردستان الجنوبية – وقتل الكورد فيها ، وذلك لعدم مشاركتهم في إنتخابات دولة – حكومة تسعى لتصويب وتقرير ميثاق – قانون يستنكر الحقوق المشروعة لهم ، ولتهديم آمالهم المستقبلية ، ونحن نعتقد أن هذه المدافع والرشاشات التي تصب على رؤوس الكورد في كوردستان الجنوبية ، هي بالواقع هجمة ضد كرامة وحيثية عصبة الأمم ، لأن الكورد تحت قيموميتها ، أي : تحت ظلها وبحمايتها !
اذا لم تكن قوات الدولة العربية العراقية مدعومة من قبل الطائرات والقوات الإنجليزية التي فوضتها عصبة الأمم لإدارة هذه الأراضي بآسم العصبة ، لتكرر التاريخ ، ولهجم الكورد على بغداد وآحتلوها ، وهذه من الأمور السهلة عندهم ، ثم إننا في كل وقت مستعدون للدفاع عن وطننا حيال العرب ، لكنه في الوقت ذاته لانرغب الإصطدام مع الحكومة الإنجليزية لكونها تعمل بآسم العصبة المؤقرة .
لذلك نرجح أن نقدم شكوى طالبين من خلالها إجراء الحق والعدالة . ومن البدهي إن إلحاق أراضينا بعراق العرب ، وبقوة السلاح ، والسعي لإرضائنا بأي وجه كان ، لايؤمن الصلح والسلام اللذين هما من آمال تلك المنظمة المحترمة في هذا الجزء من العالم ، ولا يتحقق الأمن والسلام فيه اذا لم يسلم مصير الكورد الى أيدي أبناءه ، ولم تؤسس دولة كوردية تأخذ بيدها زمام أمور المنطقة الكوردية .

إن الكورد الذين تعود خلفيتهم التاريخية الى عدة آلاف من السنين ، وفي أدوار مختلفة منها عملوا وتمكنوا من الدفاع عن الحياة والوطن والتاريخ ومؤسساتهم الوطنية ، والآن هم أيضا صمموا الدفاع عن كرامتهم ووجودهم حتى آخر نفس ، لكنهم لن يخضعوا لعبودية عرب العراق ..
إننا الكورد نريد الصداقة والأخوة مع جميع القوميات والشعوب ، وليست لنا ضغائن تجاه أي شعب ، لكننا لا نستطيع أن نسكت أمام هذا الظلم الذي منع الكورد من الإستقلال ، الذي منح حتى للأقوام البدوية ك(ليبيريا) ، ومنع عنه شعبنا الذي تمكن بذكاء وشجاعة وبطولة وفراسة ودراية أن يسجل مقاما شامخا في تاريخ الشعوب ، بخاصة إنه قبل فترة أقبلت الدولة العربية العراقية ، وبدعم من الإنجليز على شن حرب شرسة لتحطيم مقاومتنا ودفاعاتنا العسكرية ، وذلك عبر إقتراف المذابح والمجازر الدموية ، بسبب آبتلائها بمرض العصبية العنصرية المفرطة .. في ذلك فإن المئات من الكورد العزل الأبرياء قد حصدتهم المدافع والرشاشات بدون رحمة ، وكان ذنبهم الوحيد هو الإعلان عما يجول في خواطرهم ، أما اليوم فإن تسلح الكورد ، هو للدفاع المحص عن النفس ، والذنب يقع على الإعتدات الدموية ضده ، والبعيدة عن العدل والإنصاف ، مع ذلك فإن الحرب والعدوان قد فشل في تحريف الوقائع التاريخية وتزييفها ، مثل محاولة تعريب الآلاف من الكورد ، مثل صلاح الدين وكريم خان زند وغيرهما ..
إنني وشعبي لسنا متمردين ، وليست لدينا عصبية مذهبية وطائفية ، ولانريد إراقة الدماء ، وإن حملنا السلاح ، فذلك أمر قد أجبرنا عليه بالإكراه .. على هذا نحن لانريد السلطة على أي شعب وبلاد ، ولانسعى أن نصبح سادة على الآخرين ، والى جانب هذا لانقبل من الآخرين بالتسلط والسيادة علينا ، ولانقبل أيضا – ما عدا أنفسنا – أن يسود ويحكمنا أحد ، قد أصبح ذلك هدف ومثال ضحى لأجله ، وفي سبيله الآلاف في الحرب الأخيرة . علاوة على ذلك هذا هو الحق الذي نادت وآعترفت به عصبة الأمم مؤخرا ..
وآسمح لي أيها الرئيس أن أؤكد لكم أن هذه الحالة الثورية التي أقلقت سوء نية حكام العراق وأزعجتهم لن تنتهي إلا حين الإعتراف الرسمي بكافة الحقوق المشروعة للكورد ، مع مراعاتها .. أما الأمر الذي نحن في طلبه ، هو الإعتراف بإستقلال وطننا ، يعني (الدولة المستقلة لكوردستان الجنوبية) تحت النظر المباشر لعصبة الأمم ، وقطع جميع آثار التبعية مع الدولة العربية العراقية . عليه فإن المعاهدة الجديدة المنعقدة بين الإنجليز والعراق توضح هذه المسألة وتؤكدها أن طريقنا ومطالباتنا ، هي منطقية وينبغي عدم المرور عليها .. وعلى عصبة الأمم ، مع ملاحظة هذه الوقائع والحقائق ينبغي أن ترجع الى قرارها لعام (1925) ..
مع تقديمي إحتراماتي الفائقة لكم
الشيخ محمود
ممثل شعب كوردستان الجنوبية)
"صوت كردستان"
[1]

خصائص السجل

نوع الوثيقة: مترجمة | عقد: 39-30 العقد الرابع | اللغة - اللهجة: عربي | قرن: القرن 20 (1900-1999) | اسلوب الوثيقة: ديجيتال | الدولة - الأقليم: غرب كردستان | ترجم من اللغة: انجليزي | تأريخ الإصدار: 2017-02-03

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR

2017-02-03	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
الحركة الكوردية في الوثائق البريطانية	کورتەباس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد ..بغداد جامع الإمام الأعظم 1935	وێنە و پێناس	عربي	
الشيخ محمود الحفيد البرزنجي والنفوذ البريطاني في كردستان العراق حتى عام 1925	پەرتووکخانە	عربي	
جهود الشيخ محمود الحفيد في التمهيد لثورة العشرين الكبرى	کورتەباس	عربي	
سالة من الملك فيصل الاول ملك العراق الاسبق 1921-19333 الى الشيخ محمود الحفيد البرزنجي	بەڵگەنامەکان	عربي	
قائد الأيام الصعبة: الشيخ محمود الحفيد	کورتەباس	عربي	
متحف الشيخ محمود.. وثائق ومقتنيات تروي مآثر كوردية	کورتەباس	عربي	

QR Code:

المصادر
[1] موقع الكتروني | عربي | https://kurd-online.com/ - 12-01-2024
وقت التدوين: 12-01-2024
اسم المحرر: ئاراس حسۆ

صنف: المكتبة

سجل: 204

يقظة الكرد - تاريخ سياسي 1900-1925

https://www.kurdipedia.org/?lng=11&q=2011102016265262467

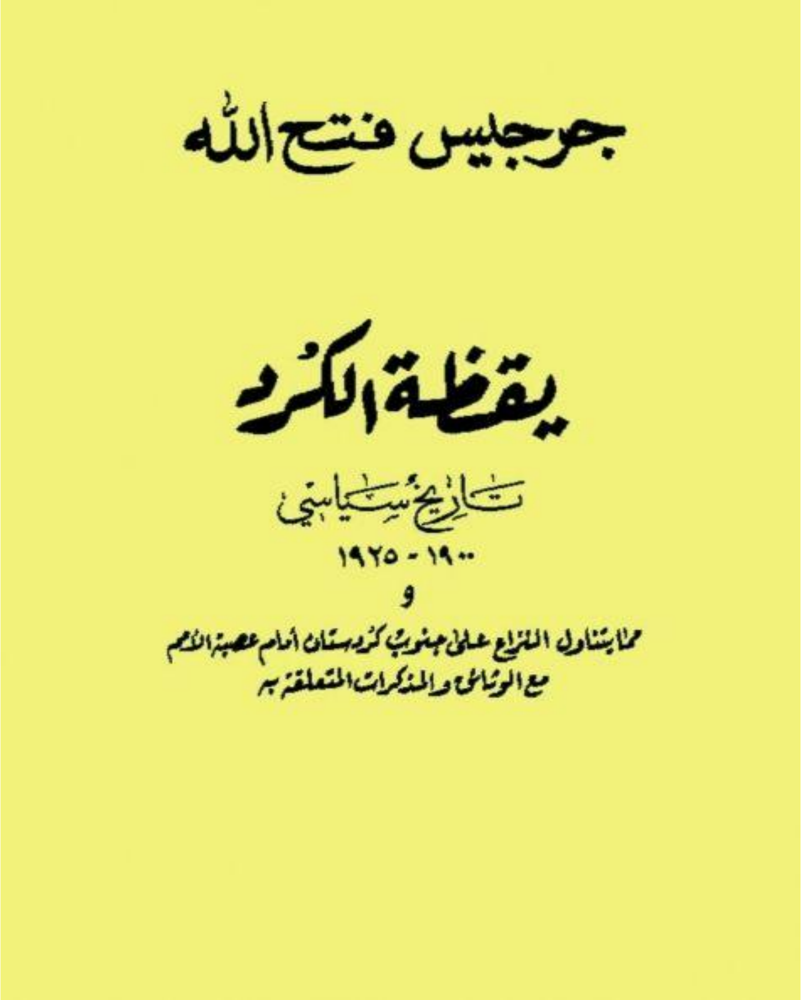

عنوان الكتاب: يقظة الكرد - تاريخ سياسي 1900-1925
اسم الكاتب: جرجيس فتح الله
مكان الإصدار: اربيل
مؤسسة النشر: ئاراس
تأريخ الإصدار: 2002

(يقظة الكرد) كتاب يتحدث عن نضال الكرد السياسي (1900-1925) يتناول خلاله الكاتب جرجيس فتح الله النزاع على جنوب كردستان أمام عصبة الأمم المتحدة في تلك الحقبة من الزمن، مع إضافة عدد هام من الوثائق والمذكرات المتعلقة بالموضوع المدروس. والكتاب بالأصل كما يشير مؤلفه لم يكن تاريخا سياسيا وإنما مجرد ترجمة لتقرير هام جدا أهملته الحكومات العراقية عمدا وأغفله المؤرخون عمدا أو تقاعسا. والفترة التي عالجها هي فترة الحداثة من حياة الوعي القومي الكردي حددتها بربع قرن للتبسيط ليس إلا (...) فترة الحداثة هذه يشاء مسرى التاريخ العام أن تمر بأربع مراحل ... هي .. الثورة الدستورية في إيران (1907).

والإنقلاب العثماني والعودة إلى الدستور (1908) والحرب العظمى (1914-1918). وفترة قيام التغيير في خريطة العالم (1919-1925) بولادة عصبة الأمم أول هيئة دولية ... ولكل مرحلة من هذه المراحل الأربع أثرها في تطوير وتنامي الوعي القومي الكردي أو في ظهور القضية الكردية التي حاول مؤلف الكتاب دراستها بغموضها وكواليسها وبكل ما تحمله من زخم ومن وعي بدأ يتفتح ولا يزا. [1]

خصائص السجل

تصنيف المحتوى: تأريخ | اللغة - اللهجة: عربي | PDF: نعم | الدولة - الأقليم: جنوب كردستان | تأريخ الإصدار: ~~00-00~~-2002

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2002-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
التواطؤ الداخلي: وصمة عار متعاقبة في التاريخ السياسي الكردي (1)	کورتەباس	عربي	
جرجيس فتح الله	ژیاننامە	عربي	

تێبینی: ئەم تۆمارە پەڕتووکە و فایلی PDFی لەگەڵدایە، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا پەڕتووکەکە ببینیت.

QR Code:

المصادر

[1] غير محدد | عربي | موقع takweenkw.com

وقت التدوين: 2011-10-20

اسم المحرر: هاوڕێ باخەوان

فارسی

گروه: تحقیقات مختصر
مقاله: 205
پادشاهی کوردستان
https://www.kurdipedia.org/?lng=12&q=20250526195152638161

پادشاهی کوردستان دولتی کوتاه‌مدت بود و پس از فروپاشی امپراتوری عثمانی در شهر سلیمانیه در پایتخت آن برپا شد. منطقه رسماً تحت صلاحیت عراق تحت قیمومت بریتانیا بود.

تاریخ
در جریان فروپاشی امپراتوری عثمانی، کوردهای جنوب کوردستان تلاش کردند تا یک کشور مستقل از مردم عرب و ترک ایجاد کنند. آنها حداقل در یک فرصت موفق شدند و به رهبری شاه محمود برزنجی، کشور پادشاهی کوردستان را تشکیل دادند که از سپتامبر 1922 تا ژوئیه 1924 ادامه داشت.

در 10 اکتبر 1921، بیانیه‌ای در سلیمانیه، پایتخت پادشاهی کوردستان، برای تأسیس دولت پادشاهی کردی صادر شد. شاه محمود برزنجی خود را به عنوان پادشاه کوردستان اعلام کرد.

پس از پیمان سور که برخی مناطق را آباد کرد، سلیمانیه همچنان تحت کنترل مستقیم کمیساریای عالی انگلیس باقی ماند. پس از نفوذ بعدی گروه «اوزدمیر» ترک به منطقه، انگلیسی‌ها سعی کردند تا با تعیین مجدد فرمانداری شاه‌محمود، در سپتامبر 1922، مقابله کنند. شاه‌محمود دوباره قیام کرد و در ماه نوامبر خود را پادشاه کوردستان اعلام کرد. اعضای کابینه وی شامل:
شیخ قادر حفید - نخست‌وزیر
کریم آلکه، کورد مسیحی - وزیر دارایی
احمد بگی کیف فتح - وزیر گمرک
حاجی ملا سعید کرکوکلی - وزیر دادگستری
هما عبدالله آقا - وزیر کار

مصطفی پاشا یامولکی - وزیر آموزش و پرورش
شیخ محمد غریب - وزیر کشور
زکی صاحبقران - وزیر دفاع ارتش پادشاهی کردستان
شاه محمود در ژوئیه 1924 از انگلیس شکست خورد و در ژانویه 1926، اتحادیه ملل با پیش‌بینی حقوق ویژه کردها، این قلمرو را به عراق بازگرداند. در سال‌های 1930–1931، شاه‌محمود برزنجی آخرین تلاش ناموفق خود را انجام داد.
فرماندهی نیروی هوایی سلطنتی انگلیس در عراق به نمایندگی از دولت عراق در بغداد نقش مهمی در پایان دادن به پادشاهی کوردستان داشت. [1]

خواص ایتم

محتوای مطلب: مستند | مشکل کورد | تاریخ | نوع سند: زبان اصلی | نوع انتشار: دیجیتال | زبان-لهجه: فارسی | شهرها: سلیمانیه | پوشه ها: تاریخ معاصر | کشور - اقلیم: جنوب کوردستان |

فایلی پەیوەندیداریدار:

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

منابع
[1] سایت | فارسی | وب سایت ویکی یدیا
زمان اضافه کردن: 26-05-2025
نام ویرایشگر: شادی ئاکۆیی

گروه: زندگینامه
مقاله: 206
شیخ قادر حفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=12&q=20240118125511544555
نام: قادر
شهرت: شیخ قادر حفید
نام پدر: شیخ سعید
تاریخ تولد: 1895
مکان تولد: سلیمانیه
تاریخ وفات: 15-03-1967
مکان وفات: سلیمانیه
زندگینامه
شیخ قادر حفید در سال 1895 در شهر سلیمانیه به دنیا امده است و در تاریخ 15-03-1967 در همان شهر وفات کرده است.
نام کاملش شیخ قادر پسر شیخ سعید پسر شیخ محمد پسر حاجی کاک احمد شیخ پسر معروف پسر شیخ مصطفی پسر شیخ احمد پسر شیخ علی میباشد و اصالتشان به شیخ عیسی برزنجی پسر شیخ بابه علی همدانی برمیگردد.
این شیخ بزرگوار، برادر شیخ محمود حفید و همسر حپسه خان نقیب میباشد.
شیخ قادر در شهر سلیمانیه به دنیا آمده است و علم و دانستنی ها را در زیر نظر اساتید و علمای آن زمان شهر سلیمانیه خوانده است. در ابتدای شروع جنگ جهانی اول، همراه با شیخ محمود برادرش به سوی جنوب عراق رفته و در مقابل سپاه انگلستان ایستادند.
در زمان حکومت شیخ محمود حفید، شیخ قادر منصب رئیس وزراء را کسب کرده بود و این چنین بود که او به اولین رئیس وزراء حکومت کردستان منصوب شد. به جز این مقام، سمت سپاه سالار هم از ان آین شخص بود.
پس از به پایان رسیدن حکومت شیخ محمود حفید، در شهر سلیمانیه انتخاباتی برگزار شد که در نتیجەی این انتخابات شیخ محمود به نمایندەی شهر سلیمانیه در انجمن تاسیس عراق (پارلمان وقت) انتخاب شد و پس از آن در سال 1925 به سمت عضو انجمن اعیان انتخاب شد، اما پس از مدتی به بهانەی اینکه سنش به سن انتخاب برای این انجمن نرسیده است، از انتخاب رد شد .
پس از آن از کار و فعالیت سیاسی کناره گیری کرد و به سلیمانیه برگشت و به روستای (تنگی سر) رفت و بر روی اراضی اش مشغول به کاشت و برداشت محصول شد.
او یک دیواخان (اتاق بزرگ برای اجتماع اهالی محل در نزد شیخ یا کتخدا) داشت که در آنجا، همه وقته از مهمانان پذیرایی میکردەاند .
این شیخ صاحب منصب دارای یک فرزند پسر به اسم بختیار بود که از همسر دومش بود.[1]

خواص ایتم
اعتقادات سیاسی: ناسیونالیست | رشته تحصیلات: مذهبی (دانشکده شریعت - حجره) | نوع شخص: نماینده مجلس | فعال سیاسی | سیاستمدار | نامدار | وزیر | شخصیتی | زبان- لهجه: ک. جنوبی |

شهر و شهرستان (مکان تولد): سلیمانیە | محل وفات: سلیمانیە | محل اقامت: کوردستان | در قید حیات هستند؟: خیر | امارتها: بابان | ملیت: کورد | علت مرگ: مرگ و بیماری طبیعی | کشور - اقلیم (مکان تولد): جنوب کوردستان | مکان وفات: جنوب کوردستان | جنسیت : مرد |
تاریخ تولد: 18-01-1895
درگذشتە: 15-03-1967

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1967-03-15	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1895-01-18	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پادشاهی کوردستان	کورتەباس	فارسی	
شێخ قادری حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

منابع

[1] ثبت مخصوص برای کوردیپیدیا | فارسی | وەرگێڕانی کوردیپێدیا - سارا سەردار

زمان اضافە کردن: 18-01-2024
نام ویرایشگر: سارا سەردار

گروه: زندگینامه
مقاله: 207
شیخ محمود حفید
20240118111419544540=q&https://www.kurdipedia.org/?lng=12
نام: محمود
شهرت: شیخ محمود حفید
تاریخ تولد: 1881
مکان تولد: سلیمانیه
تاریخ وفات: 09-10-1956
مکان وفات: بغداد
مکان دفن: سلیمانیه
زندگینامه
شیخ محمود حفید، فرزند شیخ سعید فرزند شیخ محمد فرزند حاجی کاک احمدی شیخ بنیانگذار اولین حکومت کردستان و قهرمان جنگ دربند بازیان بود.
وی در سال 1881 در سلیمانیه در خانواده ای مذهبی و مشهور به دنیا آمد، پس از فروپاشی امارت بابان، قدرت مذهبی، اجتماعی و سیاسی کردستان به دست این خانواده افتاد.
شیخ محمود در کودکی نزد معلمانی چون عبدالله افندی و عبدالله زوار تربیت شد.
او هنوز کودک بود که همراه پدرش به استانبول رفت و در آنجا مورد استقبال سلطان عبدالحمید دوم قرار گرفت.
در سال 1908 پدرش شیخ سعید و برادرش شیخ احمد در موصل در توطئه گروه اتحاد و ترق به شهادت رسیدند و شیخ محمود که به سختی از این فاجعه جان سالم به در برده بود، ادارەی کار و امور خانواده به عهدەاش میافتد.
در سال 1915، شیخ محمود حفید به عنوان یک شخصیت مسلمان، در جنگ‌های عثمانی علیه انگلیسی‌ها در مناطق کوت و شعیب شرکت کرد و نقش مؤثری داشت، و در آنجا به همراه چند صد سوار کرد قهرمانانه دفاع کرد.
در سال 1918 تمام امور شهر سلیمانیه را به عهده گرفت.
در تاریخ 18-06-1919 انگلیسی ها با توپخانه، هواپیما و نیروی زیادی به رهبری ژنرال فریزر در بندر بازیان به نیروهای شیخ محمود حمله کردند.
نیروهای شیخ محمود دلاوری های زیادی از خود نشان دادند، اما نبرد با پیروزی نیروهای انگلیسی به پایان رسید.
شیخ محمود در ژوئیه همان سال در کنار (برده قارمان) مجروح دستگیر و به اعدام محکوم شد، اما تحت فشار عمومی و ترس از انقلاب بزرگ کردها، این حکم به ده سال زندان تبدیل شد و شیخ محمود به هند تبعید شد.
تبعید شیخ محمود به مدت سه سال اوضاع کردستان و اقلیم را پیچیده کرد، به طوری که در سال 1922 به او اجازه بازگشت به کردستان داده شد و در همان سال شیخ دولت کردستان را در سلیمانیه تأسیس کرد. او تمام تلاش خود را صرف تقویت حکومت کرد، اما سیاست قدرت های جهانی در آن زمان برخلاف اهداف مردم کرد بود و انگلیسی ها به طور کامل از دولت تازه تأسیس عراق حمایت کردند و به کردستان حمله کردند.

شیخ محمود حفید چندین سال به جنگ چریکی خود ادامه داد و سرانجام در نتیجه همکاری نیروهای منطقه و قدرت های بزرگ جهانی، شیخ محمود در سال 1926 از فعالیت های سیاسی و نظامی کناره گیری کرد و در روستای پیران ساکن شد.
اما زمانی که قیام مردم سلیمانیه در سال 1930 شروع شد، شیخ محمود فعالیت خود را علیه انگلیس و نیروهای دولتی عراق از سر گرفت و پیروزی های متعددی را به ثبت رساند. اینها شامل نبرد اوباریک، نبرد کناری و نبرد سورداش شد، اما توازن نیروهای نظامی و سیاسی در آن زمان به نفع کردها نبود، بنابراین در سال 1931 شیخ محمود به دست دشمنان کرد افتاد و در بغداد و سایر مناطق عراق تحت نظر قرار گرفت، اما به دلیل کمبود سلاح و مهمات و نیروهای رزمی، شیخ محمود در تاریخ 13-05-1913 مجبور به تسلیم شد، سپس به بغداد، سماوه و بعداً به ناصریه تبعید شد. وی بعداً به بغداد بازگردانده شد و در سال 1941 در جریان جنگ (رشید علی گیلانی) با انگلیسی ها از اسارت گریخت و به کردستان بازگشت و در روستای داری کالی ساکن شد.
این مرد بزرگ کرد علاوه بر تاثیراتش بر تمام وقایع آن زمان در کردستان و عراق، شخصیت اجتماعی بزرگی هم بود.
وی همچنین عالمی خوش ذوق و شاعری توانا بود. ساختار، حکومت و سایر نهادهای اداری شیخ محمود نشان می دهد که این مرد برجسته به روشنفکران توجه داشت و اکثر افسران، شاعران و روشنفکران کرد به انقلاب و حکومت او پیوستند.
مرحوم شیخ از نقش تحصیلکردگان و روشنفکران در مبارزات چریکی قدردانی می کرد، از این رو چاپخانه روزنامه (بانگی کردستان) را در غار جاسنه تأسیس کرد.
ارزیابی اوضاع کردستان و منطقه در آن زمان این واقعیت را آشکار می کند که مرحوم شیخ محمود از نظر اداری، نظامی و دیپلماتیک چیزی کمتر از شاهان و امیرانی که در اطراف کردستان حمایت می شدند، نبوده است.
شیخ محمود ملک کردستان در تاریخ 09-10-1956 در بیمارستانی در بغداد درگذشت و پیکر مبارکش در میان انبوهی از جمعیت و دلسوزان کردستان، در کنار قبر احمد شیخ در مسجد جامع سلیمانیه به خاک سپرده شد.
مراسم تشییع پیکر و خاکسپاری او باعث درست شدن شعله‌های اتش خیزش و تظاهرات در کردستان شد.
درگذشت شیخ محمود حفید صدمات زیادی به جنبش آزادی خواهی خلق کرد وارد کرد، از این رو اکثر شاعران و نویسندگان کرد برای او اشعار و آثاری سروده اند.[1]

خواص ایتم

نوع شخص: فعال سیاسی | شاعر | زبان- لهجه: ک. جنوبی | شهر و شهرستان (مکان تولد): سلیمانیه | محل وفات: بغداد | محل اقامت: کوردستان | در قید حیات هستند؟: خیر | امارتها: بابان | ملیت: کورد | کشور - اقلیم (مکان تولد): جنوب کوردستان | مکان وفات: عراق | جنسیت : مرد |
تاریخ تولد: ~~00-00~~-1881
درگذشته: 09-10-1956

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1881-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1956-10-09	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
پادشاهی کوردستان	کورتەباس	فارسی	
حاج کاک احمد شیخ	ژیاننامە	فارسی	
سووورداش	شوێنەکان	کوردیی ناوەڕاست	
شیخ قادر حفید	ژیاننامە	فارسی	
شیخ مارف نودی	ژیاننامە	فارسی	
شیخ محمود حفید	کارە هونەرییەکان	فارسی	

شێخ مەحمودی حەفید	ژیاننامە	کوردیی ناوەڕاست
طلا خانم	ژیاننامە	فارسی
عایشه خانم همسر شیخ محمود حفید 01	وێنە و پێناس	فارسی
عایشه خانم همسر شیخ محمود حفید 02	وێنە و پێناس	فارسی
منیره صالح عبدالرحمان	ژیاننامە	فارسی
نبرد دربند بازیان	کورتەباس	فارسی

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

منابع
[1] ثبت مخصوص برای کوردیپیدیا | فارسی | وەرگێڕانی کوردیپێدیا - سارا سەردار
زمان اضافه کردن: 2024-01-18
نام ویرایشگر: سارا سەردار

گروه: آثار هنری
مقاله: 208
شیخ محمود حفید
https://www.kurdipedia.org/?lng=12&q=20240426122116567713

اثر: شیخ محمود حفید
مجسمه ساز: هادی ضیاالدینی
ارتفاع مجسمه: 8 متر
سال خلق اثر: 2013
مکان: سلیمانیه
[1]

خواص ایتم
محتوای مطلب: هنری | نوع کار هنری: مجسمه | دهه: دهه 01 (10-19) | زبان- لهجه: فارسی | قرن: قرن 21 (2000-2099) | شهرها: سلیمانیه | کشور - اقلیم: جنوب کوردستان |
تاریخ انتشار: ~~00-00~~-2013
فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
2013-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
شێخ مەحمودی حەفید	کارە هونەرییەکان	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

منابع
[1] رسانه‌های اجتماعی | کوردیی ناوەڕاست | تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (ماڵی شێوەکاران) ڕۆژی 26-11-2014

زمان اضافه کردن: 26-04-2024
نام ویرایشگر: شادی ئاکۆیی

گروه: تصویر و توضیحات
مقاله: 209
عایشه خانم همسر شیخ محمود حفید 01
https://www.kurdipedia.org/?lng=12&q=20240121114455545443
مکان: سلیمانیه
سال گرفته شدن عکس: 1950
شخصیت درون عکس: عایشه خانم همسر شیخ محمود حفید
عکاس: نامشخص
منبع عکس: نامشخص
[1]

خواص ایتم
دهه: دهه 50 (50-59) | پاارومای عکس: سیاه و سفید | قرن: قرن 20 (1900-1999) | شهرها: سلیمانیه | پوشه ها: تاریخ معاصر | کشور - اقلیم: جنوب کوردستان |
تاریخ انتشار: ~~00-00~~-1950
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
1950-01-01	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
ئایشە خانی خێزانی حاجی شێخ سەعیدی حەفید، ساڵی 1950	وێنە و پێناس	کوردیی ناوەڕاست	

:QR Code

منابع
[1] ثبت مخصوص برای کوردیپیدیا | فارسی | وەرگێڕانی کوردیپێدیا - سارا سەردار
زمان اضافه کردن: 2024-01-21
نام ویرایشگر: سارا سەردار

Türkçe

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 210
1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260822172718700335

1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI

Serhat ERKMEN*

Özet
Bu makale Birinci Dünya Savaşı sonrasında Irak’taki Kürt hareketinin doğuşunu ele aldıktan sonra, 1945-1989 döneminde ABD’nin Iraklı Kürtlere yaklaşımı üzerine odaklanmaktadır. 1945-1989 yılları, ABD’nin Iraklı Kürtlere ilgi göstermediği, ilişki kurmakta sınırlı bir yarar gördüğü ve bu nedenle ilişkisini örtülü operasyonlar şeklinde yürüttüğü bir dönemdir. Soğuk Savaş’ta Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)’nin ve Nasırcı Arap Milliyetçiliği’nin karşısında Orta Doğu’da mevcut düzenin devamını savunan ABD ile özerklik ve bağımsızlık arayan (dolayısıyla statükonun karşısında yer alan) Iraklı Kürtler karşı cephelerde yer almışladır. Iraklı Kürt hareketi ABD ile yakın bir ilişkiye sahip olmak istemesine rağmen, Kürtlerin temel amacı olan bağımsız bir devlete ulaşması durumunda bölgede yaşanacak olan değişim ve bu değişimin ABD’nin müttefikleri üzerindeki olası etkileri, ABD’nin Iraklı Kürtlerin özerklik ve/veya bağımsızlık taleplerini desteklememesine neden olmuştur. Bu nedenle, ABD, Iraklı Kürt hareketiyle kapsamlı bir ilişkiye geçmemiştir. ABD’nin Iraklı Kürtlerle bu dönemdeki ilişkisi, İran ve İsrail’in Irak ile mücadelelerinde Kürtlere verdiği desteğe geçici ve sınırlı bir katkı biçimde olmuştur.
Anahtar Kelimeler: *Iraklı Kürtler, KDP, ABD-Kürt İlişkileri, ABD’nin Kuzey Irak Politikası, Orta Doğu*

U.S. POLICY TOWARDS NORTHERN IRAQ (1945-1989)

Abstract
This article, after examining the emergence of the Kurdish movement in Iraq following World War I, focuses on the US approach to Iraqi Kurds during the period between 1945 to 1989. The period between 1945-1989 is one where the US sees little benefit in constructing relations with the Iraqi Kurds and thus does not pay much attention to them and pursues relations through clandestine operations. During the Cold War period, the Iraqi Kurds which were seeking autonomy and independence (therefore placed on the side opposing the status quo) were on opposing fronts with the US who was in support of maintaining the status-quo in the Middle East in opposition to the USSR and Nasserite Arab Nationalists. Although the Iraqi Kurdish movement desired to have close relations with the US, the transformation that would occur in the region if the Kurds were to accomplish their aims and the possible impact of this transformation on the allies of the US led the US to refrain from supporting the Iraqi Kurds. For this reason, the US has not moved on to develop a comprehensive relationship with the Iraqi Kurdish movement. The US assistance to Iraqi Kurds during this period has been

* Dr. ASAM Orta Doğu Uzmanı

Akademik ORTA DOĞU, Cilt 3, Sayı 1, 2008

1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI
Serhat ERKMEN*

Irak Devleti’nin kuruluş sürecinde (1918-1932) ABD’nin bölgede etkinliği yok denecek kadar azdı. Mısır ve İran bir yana bırakılacak olursa Orta Doğu’nun büyük bir kısmı 20. yüzyılın başında en azından teorik olarak Osmanlı egemenliğindeydi. Orta Doğu bölgesi, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu’ndan tamamen ayrılıp, uluslararası sisteme ekonomik ve siyasi bağlamda daha sıkı bir şekilde eklemlendi. Bu dönemde, Orta Doğu’da yeni devletlerin kurulması, bu devletlerin vesayet yönetimleri altında idare edilmesi ve bölgenin uluslararası ekonomik sisteme entegre edilmesi gibi olgularda en önemli aktör İngiltere’ydi. [1]

Okumak için tıklayın 1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI |

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Kaynaklar

[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://www.akademikortadogu.com

Eklenme tarihi: 22-08-2026

Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 211
Anadolu’nun İlim ve Tasavvuf Hayatında Öne Çıkan Berzencî Ulemâsı
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20240415120947565531

Anadolu’nun İlim ve Tasavvuf Hayatında Öne Çıkan Berzencî Ulemâsı- The Featured Barzanji Scholars in Anatolias Science and Sufi Life
Yazma ve Hazırlık: Abdulcebbar KAVAK
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ, 2018/2 Cilt- IX, Sayı: 20. [1]
Okumak için tıklayın Anadolu’nun İlim ve Tasavvuf Hayatında Öne Çıkan Berzencî Ulemâsı

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Yaşam öyküsü (Biyografi) | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Ingilizce | Türkçe | Özerk: Kuzey Kürdistan |
Yayın tarihi: 01-08-2018

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-08-2018	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn	کورتەباس	Kurmancî	
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji	کورتەباس	Deutsch	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://dergipark.org.tr/tr/ 15-04-2024

Eklenme tarihi: 15-04-2024

Editör Adı: Raper Usman Uzêrî

Grup: Kütüphane
Konu (Başlık): 212
Anılar Tanığının Dilinden Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20140829111195469378

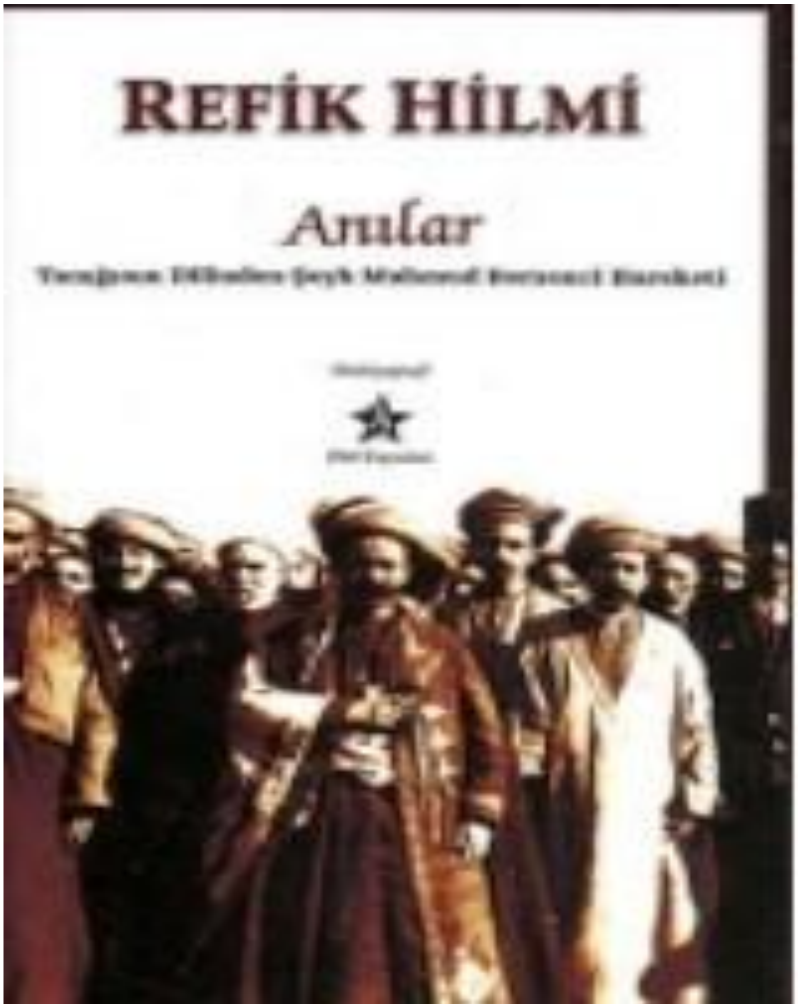

Anılar Tanığının Dilinden Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi
Refîq Hilmî
Peri Yayınları
Basım Tarihi: 2020 - Ağustos

Anılar, insanı tarihin yanılgılarından alır, kendisi yapar. Anılar, meraklı okuru yaşanan realiteden alır, derinleştirir, tecrübeli kılar ve geleceğe taşır. Anılar, tüm unutulmuşluklara, suskunluklara, ikiyüzlülüklere tanık olur, insanlığın kendisiyle yüzleşmesini sağlar. Elinizdeki kitapta aktarılan anılar da; olayların sadece içinde yer almakla kalmayıp, aynı zamanda sorumlusu ve sürükleyicisi olmuş; Kürtler adına Ortadoğu`da sürdürülen siyasete etkide bulunmuş; egemenlerin entrikaları ile

karşılaşmış; Kürt aydınlanmasında, kurtuluş mücadelesinde saygın bir yere sahip olan; 1920`lerde Süleymaniye Kürt Kabinesi`nde yer alan, bir Kürt devrimcisi ve diplomat Refik Hilmi`nin kaleminden okumanın ayrıcalığını tattırıyor.Dünya`da ilk kez savaş uçakları, 1. Dünya Savaşı`nda İngilizler tarafından Refik Hilmi'ninde yöneticilerinden biri olduğu Şeyh Mahmud Berzenci önderliğindeki Kürt hareketine karşı kullanıldı. Yine aynı savaş yıllarında icat edilen göz bombaları da yine Berzenci güçlerine karşı kullanılmıştı. Ancak bölgede ve dünyadaki etkili tüm kamuoyu bu durumu görmek istemedi. İstenen manda yönetimi ve Berzenci`nin Kürdistan Kralı olarak tanınması yönündeki talepler ise muazzam bir şiddetle karşılandı. En masumane istemlerin savunucuları ayrılıkçılıkla suçlandı, kelepçelenerek zindanlara atıldı. Bu gökkubbenin altında bir yudum özgürlük, Kürt'e layık görülmedi.Şeyh Mahmud Berzenci'nin İngiliz emperyalizmine karşı tutuşturduğu savaşta Sovyetlerin desteğini talep ettiği mektubuna neden cevap verilmediğini, bugün eldeki verilerle yeniden yorumladığımızda bambaşka sonuçlara varılıyor. Arap yarım adasında 23 Arap devletini yaratan İngilizler, Kürtleri inkar eden devletlerle anlaşıp onlarla birlikte Kürt coğrafyasını paylaştı. Aynı devletler, aymazca kandilerini, anti-emperyalist, Kürtleri ise emperyalizmin işbirlikçisi olarak ilan ettiler. Emperyalist devletlerin onayı ile Kürt coğrafyası ve ulusu parçalanıp bölüşülürken, Lozan'da TC'nin meşruiyetine imza koydular. Ancak her ne hikmetse, Kürtler emperyalizmin uşağı, TC ise emperyalizme karşı verdiği mücadele ile müslüman milletlerin önderi derekesinde, kurmaca bir senaryo ile payelendirildi. Bugün de aynı gelenek, tüm yaşananlara rağmen aynı söylemi dillerine pelesenk etmekten vazgeçmiş değildir. Diğer yandan, 20. yüzyılda Ortadoğu'ya damgasını vuran Kürt düşmanlığı, 21. yüzyılda da devam ediyor. Sosyal bilimlerin ışığında derinleşmeksizin, ne yaşanan dönenmi tahlil edebilmek, ne de Ortadoğu ve Kürtlere ilişkin yanlış algılamalardan, yanılgılardan, aymazlıklardan kurtulabilmek mümkündür.Tahran, Şam, İstanbul ya da Kahire... Ortadoğu'nun tüm siyasal merkezlerinde çeşitli görüşmeler yapan Refik Hilmi'nin elinizdeki kitabı, önemli tecrübeler ve tarihi anılar sergileyerek, geçmiş kadar, geleceğede ışık tutmaktadır. Bu yüzden, Refik Hilmi'nin Anıları, Kürtler açısından vazgeçilmez önemi haiz, Hasan Hişyar Serdi'nin Görüş ve Anılar; Ekrem Cemil Paşa'nın Muhtasar Hayatım; Kadri Cemil Paşa'nın Doza Kürdistan; Nureddin zaza'nın Bir Kürt Olarak Yaşamım ve İhsan Nuri Paşa'nın Ağrı Dağı İsyanı adlı otobiyografilerinin yanında yerini almıştır.[1]

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Basılı | Lehçe : Türkçe | Şehirler: İstanbul | PDF: Hayır | Birden çok kez yayınlandı: Evet | Özerk: Türkiye |
Yayın tarihi: ~~00-00-~~-2020
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2020	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD’NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI	کورتەباس	Türkçe	
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN	کورتەباس	Türkçe	
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’	کورتەباس	Türkçe	
Kurdische Aufstände Scheich Mahmud Barzinji	کورتەباس	Deutsch	
Mahmut Berzenci	ژیاننامە	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci (1)	کورتەباس	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci(2)	کورتەباس	Türkçe	

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://www.tikla24.de
Eklenme tarihi: 29-08-2014
Editör Adı: Hawrê Baxewan

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 213
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260830132234701543

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN
Şeyh Mahmud'un ve hareketinin Kürt tarihinde 'milliyetçi' bir perspektifle okunup okunmayacağı elbette tartışılabilir. Ne de olsa, Şeyh Mahmud gerek zihniyet gerekse sosyo-ekonomik kalıplar bakımından feodal biridir. Kuşkusuz, bildiğimiz anlamda, milliyetçiliğin seküler tarafıyla uyumlu bir düşünce haritasına hiçbir zaman sahip olmamıştır. [1]
Okumak için tıklayın BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA KÜRDİSTAN

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Siyasi | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Kurdistan |

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://www.academia.edu

Eklenme tarihi: 30-08-2026
Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 214
İngiliz Oyunu.. 'Şeyh Mahmud Berzenci'
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260825155321700878

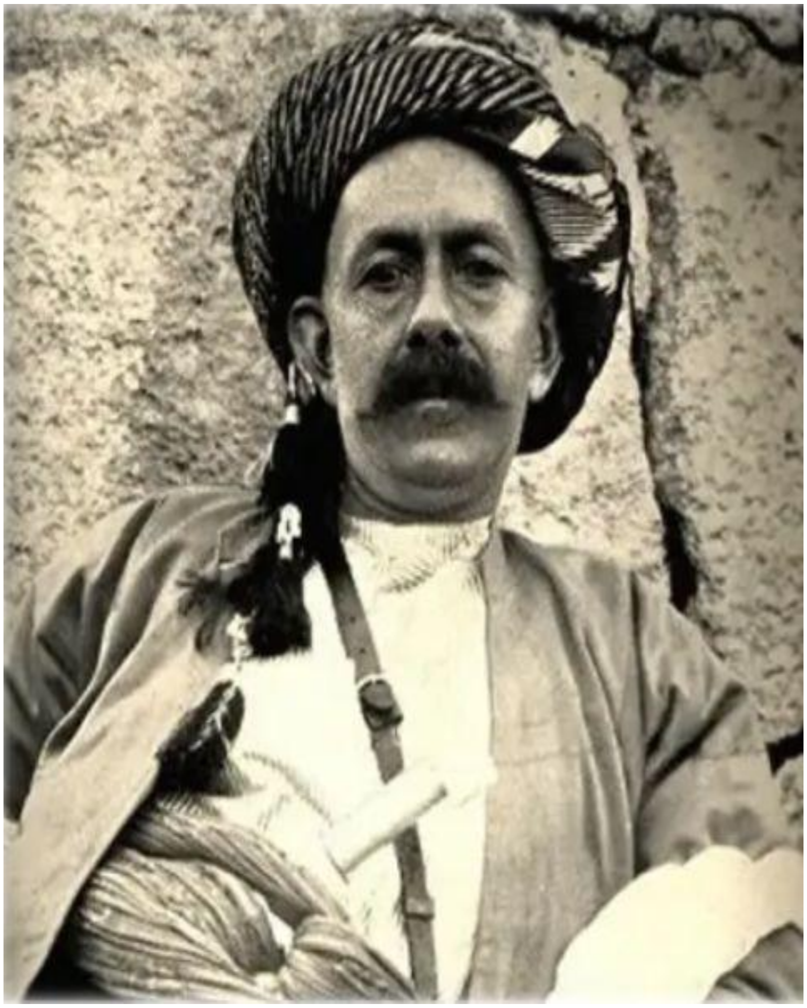

İngiliz Oyunu.. 'Şeyh Mahmud Berzenci'
Erdal SARIZEYBEK

Şeyh Mahmud Berzenci..
Ayrılıkçı siyasi Kürt hareketinde Şeyh Mahmud'un yerini görebilmek için, 1918 İngiliz işgaliyle Irak kuzeyinde ortaya çıkan süreci izlemek gerekiyor. Çünkü bu siyasi sürecin Kürt kişiliği olan Şeyh Mahmud ile Musul sorunu birbiriyle bağlantılıdır.

Öte yanda..
Şeyh Mahmud'un hem kişiliği hem de İngilizlerle kurduğu siyasi ilişkiler oldukça tartışmalıdır.

Siyasi Kürtçüler onun yaşadığı süreci ‘yeni bir Kürt devletinin’ çıkışı olarak görüyor ve Berzenci’yi önemli bir lider olarak öne çıkarıyor, şöyle ki;
‘Birinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemde Irak Kürdistanı’ndaki en önemli Kürt şahsiyet Şeyh Mahmud Berzenci’dir.’
Gerçeğe ulaşma çabası içinde olanlar ise Şeyh Mahmud’u şahsi çıkarları peşine düşmüş bir İngiliz işbirlikçisi olduğunu ileri sürüyor;

‘Kürt insanı insafsızca kullanılmıştır. Hele bir Şeyh Mahmud Berzenci hadisesi vardır ki; İngilizlerin Kürtlere bakış açısını, aşiret reislerinin Kürtleri bencil çıkarları için nasıl peşkeş çektiklerini ve nelere layık gördüklerini anlamak için yeterlidir.’

Görülüyor ki akıllar karışık…
Bu siyasi süreci iyi bilen, süreçte rol almış ve Şeyh Mahmud’un yakın arkadaşı olan Refik Hilmi’dir.
‘Anılar, Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi’ adıyla bir kitabı -ilk olarak 1956 yılında- Süleymaniye’de yayınlanmış ve anıları kamuoyu paylaşılmıştır.
Bu kitap ancak 1995 yılında Türkiye’ye ulaşabilmiş, tercüme edilerek okurların bilgisine sunulmuştur.

Biz, Şeyh Mahmud’u tanımak için Refik Hilmi’nin tanıklığına başvuracağız ve doğruluğunu diğer kaynaklardan teyit ettiğimiz anılarına da gerekli saygı ve önemi göstererek Türk tarihinin karanlıkta kalmış bu sayfasını aydınlatmaya çalışacağız…

Refik Hilmi, Şeyh Mahmud Berzenci’nin soy geçmişini şöyle anlatıyor;
‘Şeyh Mahmud, Şeyh Said’in oğludur. Dedesi Kek Ahmedi’dir. Ailenin tarihi 150 yıl öncesine dayanır.
Kek Ahmedi, Şeyh Kadiri tarikatının büyük mürşidiydi.
İbadetçi ve dini bütün bir adam olarak tanınıyordu. Hatta halk, özellikle aşiret mensupları ve köylüler, onun üzerine yemin ederdi.

Şeyh Kek Ahmedi’nin Süleymaniye’deki mezarı, şimdi halkın ziyaret yeridir. Bu ailenin halk içinde özel bir yeri ve şöhreti vardır. Şeyh Kek Ahmedi’nin şöhreti oğlu Şeyh Said’e ve torunu Şeyh Mahmud’a kaldı…’
İşte, 1 Kasım 1918’de, İngilizler Musul’u işgal ettiğinde böyle bir Şeyh Mahmud’u karşılarında buldular..

Yedi ay öncesi…
7 Nisan 1918’te, Kerkük, General Marshall komutasındaki bir İngiliz kuvveti tarafında

işgal edilmişti.

Yeni istikametleri Süleymaniye idi.
Bu dönemde Şeyh Mahmud, Rus cephesindeki olaydan dolayı Osmanlı'ya artık güvenmiyordu. İngilizlerin Süleymaniye'ye doğru ilerlediğini öğrenince, şehrin ileri gelenleri ile bir toplantı yapmış ve İngilizlerle doğrudan temasa geçmeye karar vermişti.

Kerkük'teki İngiliz başkomutanına gizlice bir mektup yazdı.

İsteği şuydu;
'Kürdistan Hükümeti'nin kurulması yolunda bir teminat verilmesi ve İngiliz yönetimindeki bu hükümet başkanlığına da kendisinin getirilmesi.'[4]

Mektupta ayrıca 'Kürtlerin İngilizlerin zaferine sevindiği, Türkler'in yöneticiliğinden kurtulup İngiliz Hükümeti sayesinde mutluluğa kavuşmak istedikleri ve İngilizlerin, Türklerin bir daha bu ülkeye dönmelerine izin verilmemesi' gibi görüşlerini de bildirmişti.
Bu, Şeyh Mahmud'un işgale karşı ilk kararıydı; İngilizlerle işbirliği yapmak…

Görüşmelerin bir sonuca bağlanacağı sırada, İngilizler aniden Kerkük'ten çekildi ve Türk orduları şehri geri aldı.
Bu beklenmedik bir durumdu.
Şehre giren Türk kuvvetleri yeniden bölgeye hakim oldı ve Şeyh Mahmud'un İngilizler'le kurduğu gizli ilişkiler de ortaya çıktı.
Şeyh Mahmud tutuklandı, yargılandı ve idama mahkum edildi. Ancak Şeyh'in idamının bir halk ayaklanmasına yol açabileceği endişesiyle bu infaz ertelendi.
Ali İhsan Paşa'nın bölgeye gelişiyle de bu karardan vazgeçildi.
İhsan Paşa, İngilizlere karşı Şeyh Mahmud'dan faydalanmak düşüncesindeydi.
Ona, '5.000 Osmanlı altın lirası' verdi ve ihtiyaç duyduğu tüm silah ve cephaneyi sağladı. Süleymaniye'deki aşiret güçlerine 'başkomutan' olarak atadı.
Ayrıca kendisine 'Nakip' unvanı da verildi ve o günden sonra Şeyh, 'Mahmudi Nakip' olarak anılmaya başladı. Şeyh, İngiliz işgaline karşı artık Osmanlı'dan yanaydı.
Bu da, Şeyh Mahmud'un ikinci kararı oldu; İngiliz işgaline karşı koymak…

Şeyh Mahmud bu şekilde Ali İhsan Paşa ile tam işbirliğine gidecek iken, tarih bu ya, Mondros Mütarekesi ortaya çıktı.
Ekim 1918'te, anlaşma şartlarına aykırı olarak İngilizler Kerkük'ü yeniden işgal etti.
İşler iyice karışmış, hesaplar yine alt üst olmuştu.

Ali İhsan Paşa yine de Şeyh'in İngilizlere karşı savaşacağını ve bölgeyi savunacağı umut ediyordu.
Bu umutla onu Süleymaniye Valisi olarak atadı ve bölgedeki Osmanlı idaresinin başına getirdi.

Oysaki Şeyh Mahmud artık Türklerin yeniden hakimiyet kurabileceği düşüncesinde değildi; yeniden İngilizler'le işbirliğine yöneldi.
Bu da, Şeyh Mahmud'un altı ay içinde aldığı üçüncü karar şeklinde şöyle yazıldı; Osmanlı'ya karşı İngilizlerle işbirliği yapmak…

Ve..
Osmanlı'ya artık hiç güvenmeyen Şeyh Mahmud, İngilizlere bir mektup daha yazdı.
Süleymaniye'yi savaşmadan teslim edecekti ama buna karşılık şartların ne olacağını şimdiden öğrenmek istiyordu.

Kurtuluş savaşında Mustafa Kemal'e hem suikast düzenlemek hem de Kürt aşiretlerini isyana kışkırtmakla görevlendirilecek olan İngiliz ajanı Binbaşı Noel, işte tam bu noktada ortaya çıkmış ve anlaşma koşullarını görüşmek üzere Şeyh Mahmud'la buluşmak için Süleymaniye'ye gelmişti.

Anlaşma sağlandı.
Bölgedeki Türk askerleri Musul'a, Ali İhsan Paşa'nın yanına çekildi.
Süleymaniye artık savunmasızdı.

Şimdi 1 Kasım 1918'teyiz…
Musul'un işgaliyle birlikte İngiliz siyasi komiseri Binbaşı Noel ile şehrin din adamları, eşraf, tüccar ve aşiret başkanlarıyla Süleymaniye'de bir araya geldiler.

Binbaşı Noel Farsça uzun bir konuşma yaptıktan sonra, Şeyh Mahmud Berzenci'yi Genel Hükümdar adına 'Kürdistan Yöneticisi' tayin etti.
Kendisine 15.000 rupye maaş bağlandı, amcası Seyid Ömer de Süleymaniye Valisi yapıldı.
Refik Hilmi anılarında bu olayı şöyle naklediyor;

'Binbaşı Noel, Wilson'un tavsiyesi üzerine, 1918 Kasımı'nın birinci gününde, Süleymaniye'nin merkezinde şehrin din adamları eşraf, tüccar ve aşiret başkanları ile bir toplantı yaptı.
Irak'taki Britanya Hükümeti'nin temsilcisi(Genel Hükümdar) adına Farsça uzun bir konuşma yaptı.

O konuşmada, Şeyh Mahmud'un Genel Hükümdar tarafından 'Kürdistan Yöneticisi' olarak atandığını açıkladı.'

İngilizler ilk kez Kürt aşiretleriyle iç içeydi.
Şeyh Mahmud da ilk kez Osmanlı desteğinden yoksun kalmış, bölgedeki aşiretlerle birlikte kendi kaderini tayin etmeye çabaladığı zor bir süreci yaşıyordu.
Bu coğrafyada kurulan yeni sahnenin baş aktörleri artık Binbaşı Noel ve Şeyh Mahmud olacaktı ama işler düşünüldüğü gibi gitmeyecekti…

Şeyh Mahmud'un 'Kürdistan Yöneticisi' ünvanı alarak savaşmadan bölgeyi İngilizlere teslim etmesi karşısında bölgedeki aşiretler büyük bir tepki göstermeye başladılar.
Başta Kerkük ve Kifri'de olmak üzere pek çok Kürt aşireti İngiliz işgaline karşı tavır aldılar.
Özellikle Caf ve Pişdar aşiretleri artık bu işgali düşmanca görüyor ve İngilizlere karşı bir direniş geliştiriyordu.
Halk Türk hakimiyetinden yanaydı, buna karşı olanları da 'İngiliz işbirlikçisi' diye niteliyordu.

Böylesi bir ortamda, İngilizlerin resmi dairelere Acem, Hintli, Arap, Afgan, Yahudi ve Ermenileri yerleştirmesi, yerel halkın işgale karşı memnuniyetsizliğini daha da arttırdı.
İngilizler her tarafta düşman kazanmaya başladı. Birçok yerde İngilizlere karşı saldırı yapıldı, Irak'ın çoğu yerinde gizli cemiyetler kuruldu.
İngilizlere karşı direniş başlamıştı…
Kürt aşiretlerinin işgale karşı bu tepkisi ve direniş kararı alması üzerine Şeyh Mahmud yine yön değiştirmek ve İngilizlere karşı yine tavır almak durumuna düştü.

İngilizlere karşı savaşacaktı.
Bunun için İngilizlere karşı bir ittifak oluşturulması gerekiyordu; hemen işe koyuldu.
Bu amaçla aşiret reisleriyle görüşmeler yaptı. Bölgenin güçlü aşiretleri, -başta Hemevend Aşireti Reisi Kerim Fettah Bey, Pişdar Aşireti Reisi Abbas Mahmud Ağa ve Dızli Aşiret Reisi Mahmud Han- Şeyh'in bu ittifak çağrısına olumlu yanıt verdiler.

Şeyh bu yeni durumdan da memnundu. Çünkü gelişen bu direnişin de lideri olmuştu.
Halk içinde bölgenin sözü geçeni yine kendisiydi. İngilizlere karşı olsa da, yerel güçler kendi elindeydi.
Şeyh'in bu yeni tavrı, dördüncü kez yön değiştirme olarak Türk tarihine yazıldı.

Kerkük'te bulunan İngilizler için ise durum artık endişe vericiydi.

İsyan, Musul bölgesindeki İngiliz varlığını tehdit edecek ölçüde büyüyordu.
Şeyh Mahmud ise kısa sürede Süleymaniye bölgesine hakim olmuş; aşiretlerin çoğu da Şeyh'in bu direnişine katılmıştı.
21 Mayıs1919'da, Dızli Aşireti Reisi Mahmud Han 300 silahlı adamıyla Süleymaniye'yi ele geçirdi.

İngilizler karşı koymaya çalışsa da, bu ani saldırıdan haberdar olmadıkları için başarıya ulaşamadılar, yenildiler.
Akabinde, İngilizlerin yanındaki Kürt askerler Mahmud Han'ın safına geçti. Binbaşı Danlis esir alındı.
Aynı gün, bölgeye takviye olarak gönderilen büyük bir askeri konvoy ele geçirildi. Bu da Mahmud Han'ın kuvvetlerine büyük bir silah ve cephane desteği sağladı.

İngilizlere artık tek çıkış yolu kalmıştı; Şeyh Mahmud ve kuvvetlerine karşı askeri bir harekat yapmak…
Harekat büyüktü; General Frayzer komutasında 18'nci Tümen isyanı bastırmakla görevlendirildi. Komutan Bodi komutasında bir başka İngiliz tümeni Hanekin'e takviye olarak sevk edildi.
Komutan Bridges ve Kaptan Longrik emrindeki kuvvetler de Taşluca'ya intikal etti.
General Sanders ise, Erbil ve Altın Köprü'den Kerkük ve Çemçemal'e kadar uzanan yolları kontrol altına almak için harekete geçmişti bile.

Şeyh Mahmud ise asıl güçleriyle Derbendi Bazyan'da tertiplenmiş, İngiliz kuvvetlerini bekliyordu.

Çatışma kaçınılmazdı…
25 Mayıs'ta ilk çatışma Taşluca'da yaşandı; İngilizlerin emrindeki Kürtler'in saf değiştirmesiyle Kaptan Longrik ve Komutan Bridges'in kuvvetleri ağır bir yenilgiye uğratıldı.
Çemçemal'de ikinci çatışma yaşandı; İngilizler yine başarılı olamadı, 10 İngiliz askeri öldü, 12'si yaralandı ve İngilizler geri çekilmek zorunda kaldılar.
Kuzey Irak'ın her bölgesinde yer yer irili ufaklı çatışmalar yaşansa da, bu ayaklanmanın kaderini belirleyecek olan asıl savaş Derbendi Bazyan mevkinde ortaya çıktı…

Şeyh Mahmud bütün güçleriyle bu geçidi tutmuştu.
İleri bir harekat yapılabilmesi için, İngilizlerin bu geçidi aşmak zorunda kalacağını ve doğrudan bu geçide yöneleceğini düşünüyordu ama..
İşler düşünüldüğü gibi gitmedi; İngilizler geçidi aşmak yerine etrafından dolaşarak

dağları aştı ve Şeyh Mahmud'u arkadan kuşattı…

Savaşın sonucunu Refik Hilmi şöyle anlatıyor;
'Hemewend Aşireti reislerinden Süleyman İngilizlerin yanına geçti. Geçidin öte tarafında bulunan İngiliz topçusu Şeyh Mahmud'un kuvvetlerini bombardımana tuttu.
Şeyh Mahmud'un ordusu kahramanca savaştı. Ama İngiliz ordusu sayı ve silah bakımından üstündü.

Savaş yakın çatışmayla devam ederken Şeyh Mahmud iki yerinden yaralandı ve atından düştü. Şeyh Mahmud'un yaralanmasıyla Kürt kuvvetleri lidersiz kaldı ve yavaş yavaş dağılmaya başladı.
Çeşitli kavimlerden oluşan İngiliz ordusu Kürt kuvvetlerini yendi. Kürtler 48 ölü ve birçok yaralı verdi. 120 kişi de İngilizlere esir düştü.
Şeyh Mahmud'un amcası olan Hacı Seyit Hasan ve Polis Müdürü Tahir Efendi de bu savaşta ölenler arasındaydı. Şeyh Mahmud yaralandıktan sonra büyük bir kayanın[8] dibinde yatmak zorunda kaldı'.

Şeyh Mahmud başta yöneticisi olduğu İngilizlerin artık bir esiriydi.
İsyan suçundan yargılandı, önce idama mahkum edildi, sonrası 10 yıl hapse, derken Şeyh Andaman adasına[10] sürgüne gönderildi.
Mayıs 1919 yılı itibariyle, İngilizler'in 1'nci Kürdistan Yönetimi ve Şeyh Mahmud'un 1'nci Kürdistan Yöneticiliği yedi ayda yıkılmıştı.

Bu süreç 'Birinci Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi' olarak adlandırılırsa eğer, görülen odur ki Şeyh Mahmud, kendi şahsi ve siyasi çıkarlarını korumak adına İngilizlere teslim olmuş bir kişiliktir.

Öte yanda, Şeyh'in İngiliz ajanı Binbaşı Noel'in tezgahlarıyla yaptığı anlaşmaların ve aldığı 'Kürdistan Yöneticiliği' gibi unvanların siyasal Kürt hareketi açısından bir anlamı yoktur.
Şeyh Mahmud, İngilizlerden siyasi Kürtçülük adına bir talepte bulunmamıştır.
Dolayısıyla Birinci Berzenci hareketi(1918-1919)'nin daha ilk adımında siyasi niteliği olmayan ama kesin bir teslimiyet ve işbirlikçilik izleri taşıyan bir süreç olduğu söylenebilir.

Binbaşı Cem Ersever bu noktada haklıdır;
'Kürt insanı insafsızca kullanılmıştır. Hele bir Şeyh Mahmud Berzenci hadisesi vardır ki; İngilizlerin Kürtlere bakış açısını, aşiret resilerinin Kürtleri bencil çıkarları için nasıl

peşkeş çektiklerini ve nelere layık gördüklerini anlamak için yeterlidir.'

Olayların görünen yüzü böyledir.
Şeyh Mahmud, 1922'de yeniden karşımıza çıkacak ve 'İkinci Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi'ni başlatacaktır. Şeyh Mahmud ve hareketinin ne olup olmadığı işte o zaman anlaşılacak ve bu ikinci dönemdeki 'Şeyh Mahmud profili' bize asıl gerçeği gösterecektir…

30 Eylül 1922'de, Şeyh Mahmud sürgünden geri getirildi.
Binbaşı Noel yine Süleymaniye'ye geldi, yine konuşmalar yapıldı.

Şeyh Mahmud yeniden Kürdistan Yöneticisi ilan edildi, ikinci kez.
Başkanlar Heyeti adıyla bir hükümet kuruldu.
Tüm bu olaylar Refik Hilmi'nin anılarına şöyle kaydedildi;

'Başkanların isimleri Bangi Kürdistan'ın 10'ncu sayısında yayınlandı: Başbakan Şeyh Kadiri Hefid;
İçişleri Bakanı Şeyh Muhammed Garip; Maliye Bakanı Abdulkerim Alaka; Eğitim Bakanı Mustafa Paşa; Kuvai Milli(Savunma) Bakanı Salih Zeki Sahibkıran; Adliye(Adalet) Bakanı Haci Molla Sait Kerkükizade.
Seyit Ahmed Berzenci Emniyeti Genel Başkanı olmuştur. Bu İçişleri Bakanlığı'na aitti.
Şeyh Kadir Hefi'ye de Genel kumandan unvanı verilmişti. Sadık Paşa Kürdistan Hükümeti'nin Genel Müfettişi olmuştu.'[12]

Bu başkanlık Meclisi'nde Barzaniler yoktur, Talabaniler yoktur…
Şeyh Mahmud'un ilk Kürdistan yöneticiliği; 1 Kasım 1918-21 Mayıs 1919 arası yedi ay sürmüştü, ikincisi ise 30 Eylül 1922'de başlıyordu…

Kasım 1922'de, Şeyh, aniden kendisini 'Kürdistan Hükümdarı' ilan etti ve artık Kürt olan bütün bölge ve şehirlerini istemeye başladı.
Siyasi Kürtçülerin 'Kürdistan Krallığı' diye dillerine doladıkları işte buydu; kendi kendini kral ilan eden bir Şeyh Mahmud…

Kasım 1922-Mart 1923 arasında, İngilizlerle ciddi bir çatışma çıkmadı.
Bölgede olaylar, İngilizler'le milli mücadeleyi kazanacağı ortaya çıkan Türk siyaseti arasında hakimiyet çekişmesi şeklinde sürüyordu.

Şeyh Mahmud Kerkük'ü işgalden kurtarmayı planlıyordu.
İngilizler ise, karşı bir askeri harekat hazırlığı içerisindeydi.

Bu harekatta görev verilmek üzere Nesturi ve Ermeni çeteleri hazırlanıyordu.

İngiliz kuvvetleri çok güçlüydü; Uçak, zırhlı araç ve makineli tüfek gibi kara harekatını desteleyecek büyük bir ateş gücüne sahipti. İngiliz piyadesi, Hintli, Nesturi ve Araplarla takviye edilmişti.
Düşündükleri askeri harekat, psikolojik harekatla da destekleniyordu. Bu amaçla Nakşibendi halifesi küçük Seyit Taha'ya imzalatılan propaganda bildirileri, uçaklarla yerleşim yerlerine atılmıştı.
15 Mart 1923'te, İngilizler harekatın düğmesine bastı…

Harekat Musul'dan çıkışla başlatıldı.
Ardından Süleymaniye bombalanarak Şeyh Mahmud'un kuvvetlerine saldırıya geçildi.
Bu harekata karşı Şeyh Mahmud ve aşiret güçleri Süleymaniye bölgesinde; Pişdar aşiret güçleri de Ranya havalisinde tertiplenmişti.
Şeyh Mahmud çatıştı ama fazla direnemedi, Serdaş dağlarına çekildi.

25 Mayıs 1923'e kadar İngilizlere direnen Şeyh Mahmud, nihayetinde İran'a sığınmak zorunda kalacak, böylece Kasım 1922'de başlayan Kürdistan Hükümdarlığı, Mayıs 1923'te son bulacaktır.
İngilizler, daha sonra Pişdar bölgesini kontrol altına aldı ve Pişdar aşiretini bulundukları bölgede hareketsiz hale getirmeyi başardılar.
Şeyh Mahmud 19 Nisan 1923'te, geri çekilmek zorunda kaldı.

22 Nisan'da, İngilizler Revanduz'a girdi.
İngilizler için, Musul vilayetinin işgali tamamlanmış ve tüm direnişler artık kırılmıştı.
Şimdi Şeyh Mahmud İran'dadır.

İran'dan döndü ancak Süleymaniye'de ikamet etmesine izin verilmedi yine sürgünde yaşadı. 1956 yılında vefat etti.
Cenazesi Süleymaniye'ye getirildi ve kalabalık bir törenle toprağa verildi.

SONUÇ
Şeyh Mahmud Berzenci'nin İngilizlerle geliştirdiği bu sürecin iç yüzünü görebilmek düşünüldüğü kadar kolay da değildir.

Çünkü Türkiye Şeyh Mahmud'u pek tanınmıyor.
Bunun altında iki neden yatıyor; ilki, konu üzerinde yapılmış bir akademik araştırmanın olmayışı, diğeri ise konuyu bilenlerin sayı ve nitelik bakımından azlığı ve

bilenlerin de yazmayışı.

Prof. Dr. Zafer Tarık Tunaya, Şeyh Mahmud Berzenci ve hareketini açıklayabilecek yeterli kaynağın olmadığını şu sözleriyle doğruluyor;
'Bu konuda doyurucu bir kaynak, ne yazık ki yoktur ve sorun kopukluklarla doludur'..

Siyasi Kürt hareketini Türk tarihinin derinliklerine çekme çabası içindeki yazarların eserlerinde Şeyh Mahmud Berzenci'nin ismine rastlamak mümkün ama olaylar birbirine öylesi zayıf bağlarla örülmüş ki bu sürecin karanlığını aydınlatmaya yeterli olamamış.

Şeyh'in hakkında yapılmış akademik bir araştırma olmayışı, doğal olarak bu şahsiyeti siyasi Kürtçülerin eline bırakmış ve onlar da kendi siyasi amaçları doğrultusunda bu şahsiyeti dilediği gibi çekiştirebilmiş.

Bir grup siyasi Kürtçü ise Şeyh Mahmud Berzenci'yi olduğunun çok ötesinde 'bir siyasi Kürt hareketi ve lideri' olarak görmüş ve kamuoyunu bu 'kişilik' üzerinden etkilelemeye çalışmış. Sıraç Bilgin, 'Barzani' kitabında Şeyh Mahmud'a hiç yer vermemiş.

Bu coğrafyanın bir kişiliği olan Mesud Barzani, 'Barzaniler ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi' kitabında, '1919'da, Şeyh Mahmud Berzenci İngiliz emperyalizmine karşı direnince, Şeyh Ahmed Barzani onu destekledi' diyerek kısacık bir cümle ile olayı geçiştirmiş, hemen ardından da, her olayı Barzanilere sıkı sıkıya bağlama çabasına girişmiş, sanki Şeyh önemsiz biriymiş gibi.

Dolayısıyla hem inandırıcı olmamış hem de Şeyh'in bir dönem İngilizlere karşı gerçek olan mücadelesi yok sayılmış.

Oysaki..
Şeyh Mahmud yok sayılmayı hak etmiyor, aksine bugün Türkiye'de 'Kürt Sorunu' adı altında yaşanılanların anlaşılabilmesi için daha derin araştırmalara konu edilmesi gerekiyor.

Şeyh Mahmud'un ne yaptığı ve ne yapmadığı ortaya konulmalı ki, hem Türk tarihinin bu sayfası aydınlanabilsin, hem de siyasi Kürtçülerin bu hareketi tarihin derinliklerine çekme çabalarının sonuçsuzluğu artık açığa çıkarılabilsin.
Olaylara bir bütün olarak bakıldığında, bölgedeki Kürt aşiretlerinin kuzey Irak coğrafyasında Türk bayrağının dalgalandığı her dönemde Türk askerinin yanında yer

aldıkları ve İngilizlere karşı savaştıkları açıkça görülüyor.

Bir avuç Türk askerinin kahramanca mücadelesinde dahi hem Şeyh'in hem de bölgedeki tüm Kürt aşiretlerinin yine Türk bayrağı altında toplanmış olduğu gerçeği karşımıza çıkıyor.
Bu genel bakış açısında, bu değerlendirmenin dışında kalmış yalnızca iki vardır, o da küçük Seyit Taha ile Barzanilerdir.

Bu Taha, Seyit Abdulkadir'in kardeşi Muhammed Sıddık'ın oğludur. Dolayısıyla şaşırtıcı değildir.
Bu Barzani, 1907'de Osmanlı'ya isyan eden Barzani'dir. Dolayısıyla o da şaşırıtıcı değildir.
Baban-Bedirhan ve Abdulkadir''e gelince, bu kişilikler bu işlerde hep vardı, yarın da var olacaktır…

Sonuç olarak..
Dün Berzenci üzerinden İngilizlerin tezgahı ile başlayan süreç, bugün Barzani üzerinden ABD/İsrail'in tezgahlarıyla sürüyor..
Türk Milletinin hiçbir ferdi, dün İngilizlerin Berzenci ile başlattığı bugün Barzani/Pkk üzerinden giden bir emperyalist tuzağa düşmeyecektir yeter ki gerçeği bilsin.

Ve biliniz..
Türk Milleti ve Devleti, bu parçalanmış Ortadoğu coğrafyasında her bir ferdimiz için güvenilecek yegane limandır.
Türk Milleti ve Türkiye tüm sorunlarını, Türk Ulus Devlet temelinde, Atatürk ve Cumhuriyet değerleriyle çözebilecek güç ve kudrete her daim sahiptir.

Kaynak: Büyük Suikast/ Kürt Gerçeğinde Bilmediklerimiz

1] Altan Tan, Kürt Sorunu, s. 170.
2] A. Cem Ersever,'Kürtler, PKK ve Abdullah Öcalan', s. 51, Milenyum Yayınları, 2007.
3] Refik Hilmi, 'Anılar, Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi' s. 16.
4]Age, s. 18.
5] Hilmi, 'Anılar, Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi', s.20.
6] Age, s. 20.
7] Age, s. 31.
8] Refik Hilmi diyor ki; bu kaya hala yerindedir. Çemçemal'dan Süleymaniye'ye giderken geçidin sağ tarafındadır. Bu kayaya 'kahraman kaya' denir.
9] Hilmi, 'Anılar, Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi' s. 33.

10] Andaman Adası; Hindistan’ın Bengal Körfezi’nde yer alan bir ada.
11] Ersever, ‘Kürtler, PKK ve Abdullah Öcalan’, s. 51.
12] Hilmi, ‘Anılar, Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi’, s. 100.
13] Age, s. 180.
14] Hilmi, ‘Anılar, Şeyh Mahmud Berzenci Hareketi’, s. 44.
15] Tunaya, ‘Türkiye’de Siyasal Partiler’, cilt II. S. 200.
16] Barzani, ‘Barzaniler ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’, cilt I. s. 29. [1]

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |

Yayın tarihi: 27-01-2026

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
27-01-2026	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN	کورتەباس	Türkçe	
Mahmud Barzanji revolts	کورتەباس	English	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci (1)	کورتەباس	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci(2)	کورتەباس	Türkçe	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت QR تکایە سکێنی.

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://sarizeybekhaber.com
Eklenme tarihi: 25-08-2026
Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 215
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260825133709700860
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ
Bayram YURTÇİÇEK

Osmanlı Devleti 1. Dünya savaşından yenik ayrılınca, savaş sürerken düşman işgali altında kalan bölgeler yapılan ateşkes gereği fiilen Osmanlı Devletinden koparılmış oldu. Aşağı- yukarı bütün Ortadoğu elimizden çıkmış oldu. O günlerde, dünyanın en büyük emperyalisti İngiltere idi. Ortadoğu'daki Osmanlı topraklarının da büyük çoğunluğunu savaş içinde İngiltere işgal etmişti.

İlk başlarda Arap milliyetçileri, Osmanlı devletinden kurtulmak için İngilizlere destek verdiler ve Osmanlı Devletinin yenilmesi ve geri çekilmesinde rol oynadılar. İngilizler, Araplara, Osmanlı Devletini yendikten sonra onlara bağımsızlık vereceğini söylemişti. Ama kısa süre sonra İngilizlerin bağımsızlık vermek şöyle dursun, işgali altındaki toprakları sömürgeleştirmeye başladığını gördüler. İngiliz sömürgecileri için petrol ve Hindistan'ın güvenliğinden önemli hiçbir şey yoktu. Lord Curzon şöyle diyordu: "Hindistan sınırı Fırat'tan başlamalıdır." (M. S. Lazarev Emperyalizm ve Kürt Sorunu sayfa 25) Bu nedenle İngilizler Fırat ve Dicle arasında kalan bölgenin denetimini ellerine geçirmeye büyük önem vermişlerdir. Saykes-Picot Antlaşmasına göre Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Irak'ın Kuzeyi ve İran'ın Batı kısımları Fransa'ya bırakılmıştı. Ama İngilizler müttefikleri Fransa'ya da kazık atarak Mezopotamya'nın denetimini kimseye bırakmayacaklarını gösterdiler.

Bu durumu Mustafa Kemal 24 Nisan 1920'de BMM gizli oturumunda şöyle açıklıyordu:
"Suriye halkı yani Arabistan 1914 tarihinden evvel aynı sınır içinde bulunduğumuz zamanlarda Osmanlı devletinin bir organı, bir parçası olmaktan çok yakınır, bağımsız olmak amacını güderdi. Buna göre çalıştılar fakat sonuç alabilmek için kendi kuvvetlerine dayanmanın yetersiz olduğunu gördüler, ne yazık ki hepimizi birden yok etmeyi kafasına koymuş düşmanlarla işbirliği ettiler. İngilizler, Fransızlar kendilerinin hayali olan amaçlarını gerçekleştirecek diye onların eteklerine sarıldılar."

"Fakat Dünya Savaşının sonucunu gördükten sonra Suriye'de İngiliz ve Fransız yönetim biçimine, o aşağılayıcı yönetim biçimine hedef olduktan sonra, bu bölgedeki Ehli-İslam pek büyük bir yanılgıya düştüklerini anladılar ve bundan sonra bir kısmı

kendi içlerinde bağımsız olmak, fakat bir suret ve şekilde Osmanlı topluluğu içinde bulunmak cihetini düşündüler."

"Herhalde Suriyeliler… Herhangi bir ecnebi devlet ile ilişkinin kendileri bakımından sonunda esaret olacağına inandılar… Bizim karşılık olarak gösterdiğimiz şekil şundan ibaretti. Dedik ki: İslam âleminin manen olduğu gibi maddeten de bağlaşık ve birleşik olmasını kuşkusuz memnunlukla karşılarız ve bunun içindir ki bizim kendi sınırlarımız içinde bağımsız olduğumuz gibi Suriyeliler de sınırları içinde bağımsız olabilirler. Bizimle uyuşma ya da bağlaşmanın üstünde bir biçimle ki federatif ve konfederatif denen biçimlerden birisiyle bağlantı kurabiliriz."
"Irak'a gelince, Irak'ta İngilizlerin yaptıkları işlemler, Müslüman halkın gönlünü fena halde kırmıştır. Biz kendileri ile temas aramadan evvel onlar bizimle temas aradı, genel olarak Osmanlı memleketinin bir parçası olmayı kabul ettiler. Fakat biz onlara karşı Suriye'lilere söylediğimiz görüşü söylemekten başka bir şey yapmadık: Kendi dahilinizde kendi güçlerinizle, kendi varlığınızla bağımsızlığınızı sağlamaya çalışın. Biz de herşeyden önce bağımsızlığımızın sağlanmasına çalışıyoruz. Ondan sonra birleşmemiz için hiçbir engel kalmaz."(ATABE cilt 8 sayfa 80- 81)

1. Dünya Savaşı ve sonrasında, İngilizler Kürt sorununda hep müdahil olmuşlar ve Kürtlerin ezilmesi ve bölünmesinde büyük rol oynamışlardır. Hem bölge halklarına karşı Kürtleri kullanmak istemişler hem de Kürtlerin birleşmelerini ve özgürlüklerini kanla ve ateşle bastırmışlardır. Bu nedenlerle büyük askeri güçlerine ve her türlü entrikalarına rağmen bölge halklarının kendilerine karşı direnişlerine engel olamamış ve bastıramamışlardır.

Türklerden hemen sonra Araplar uyanmış ve İngiliz sömürgeciliğine karşı mücadele etmeye başlamışlardır. Hatta O sırada Kurtuluş savaşı vermekte olan Mustafa Kemal ile ilişkiye geçerek destek istediler. Gerek Irak gerekse Suriyeli Arap yurtseverleri Türkiye ile bir federasyona bile hazır olduklarını bildirdiler.

RUS-İNGİLİZ-ERMENİ VE ASURÎ İTTİFAKINA KARŞI TÜRK-KÜRT BİRLİĞİ
1.Dünya Savaşı boyunca Doğu cephesinde Rus Çarlığı Ermenileri Osmanlı Devletine karşı kullandı. Çarlığın büyük müttefiki İngiltere ise güney cephesinde Arapları ve Hıristiyan Asurileri Osmanlı Devletine karşı örgütledi ve silahlandırdı. Savaş boyunca Kürt aşiretleri Osmanlı Devleti ile birlikte Rus, İngiliz, Ermeni ve Asuri ittifakına karşı savaştı. Osmanlı Devleti yenilip bölgeden çekilince de kendi yerel iktidarlarını kurdular. İlk başlarda İngilizler sanki bu gelişmeyi destekliyor gibi göründüler.
Irak'ın kuzeyinde ve İran'ın batısında yaşayan Kürtler de aynen Araplar gibi ilk başlarda İngiliz emperyalizminin yalanlarına kandılar. Ama süreç içinde görüldü ki,

İngilizlerin kimseye devlet kurmak veya bağımsızlık tanımak gibi bir düşüncesi yoktu. İngilizlerin bölgedeki tek hesaplarının petrol bölgelerinin kendi denetimleri altına alınmasıydı.Yani bölgeyi sömürgeleştirmek ve bu yolla bölgenin yeraltı ve yerüstü zenginliklerine el koymaktı. Kürtler, özellikle Musul-Kerkük Kürtleri bölgedeki petrol rezervlerinden dolayı İngilizlerin kuvvetli ilgisini çekmekteydi.

İngilizler bir yandan Kürtleri Türkiye'ye karşı kışkırtmaya çalışırken diğer yandan da Kürtlerin yaşadığı bölgedeki dini ve etnik ayrılıkları sonuna kadar kullanarak Kürtlerin ve bölgenin birleşmesini de engellemekteydiler. Klasik İngiliz politikası " Böl ve yönet".

Kürtlerin dini hassasiyetlerinin oldukça fazla olması bölgedeki diğer Müslüman milletlere, özellikle Türklere yakın durmaları İngiliz emperyalizmini bölgedeki Hıristiyan azınlıklara yöneltti. İngilizler her ne kadar Kürtleri Türk, Arap ve Fars'lara karşı kullanmak için çalıştıysa da bölgede esas dayanak olarak Hıristiyan Asurluları kullanıyorlardı. 1. Dünya savaşı sırasında Asurluları silahlandırmış ve bölgede jandarma olarak kullanmıştı. Levni denilen askeri birliklerde örgütlenen Asurlulara, İngiliz'lerle kurdukları bu ilişkiden dolayı yörenin Kürt aşiretleri tarafından iyi gözle bakılmıyordu. Nitekim 16 Mart 1918 de Hakkâri bölgesindeki Asurluların önderi Cilo Patriği Benjamin Marşimun, Şek kak aşiretlerinin reisi İsmail ağa Simko tarafından öldürüldü. Bölge İngilizler ile Türkiye arasında bir boy ölçüşme alanı haline geldi. Türkler, Kürt aşiretlerini İngilizlere karşı mücadele etmeleri için örgütlerken, İngilizler ise Kürtleri Türklerden koparmaya ve ayrılmaya zorluyordu. İngilizler Asurluları silahlandırıp desteklerken Kürtleri de silahlandırıp destekleyen Türklerdi. 1. Dünya savaşında Doğu Cephesinde Ruslar ve İngilizler İran'ı işgal etmişler ve Türkleri Doğudan sıkıştırmaya başlamışlardı. Rus'ların Ermenileri, İngilizlerin Asurluları silahlandırmasına karşı bölgedeki Kürt aşiretleri de Türkiye ile birlikte hareket ediyorlardı. Rusya'da Çarlığın yıkılarak Sovyet yönetiminin kurulması sonucu Rus Orduları işgal ettikleri Türk ve İran topraklarından çekilmeye başladılar. Boşluğu Türkiye doldurdu ve İngilizlerin ilerlemelerine engel oldu.

"Bütün bunlardan sadece kazançlı çıkan, İran Kürdistan'ının sınır çizgisinin pek çok etkili Kürt önderini kendi tarafına çekmiş olan Türk askeri müdahale güçleriydi. Türk'lere, Asurlu ve Ermeni müfrezelere etkili darbeler indiren Simko ve Seyit Taha gibi etkili Kürt önderleri de katılmıştı. Türk yönetimi, Saucbulak (Mehabat) kabileleri ve İran Kürdistan'ının diğer iç bölgelerinin kabileleri arasında taraftarlar elde etmeyi başarmıştı. Türklerden para yardımı alan bu kabileler onlara gerekli erzakı sağlamıştı. "İran Kürtlerinin çoğunun desteğini almaları, bazı etkili önderlerden alınan yardım 1918 yılı yazı sonunda Türklerin Hıristiyan direnişini kırmalarını ve bütün İran

Azerbaycan'ını ve İran Kürdistan'ının önemli bir bölümünü almalarında önemli bir nedendi." (M. S. Lazarev Emperyalizm ve Kürt Sorunu Sayfa 21)

ŞEYH MAHMUT BERZENCİ

Halil Paşa'nın Küt'ül Amare zaferine rağmen yüksek ateş gücü, etkin lojistik destek ve sürekli aldıkları takviye güçler karşısında gerilemek zorunda kalan Osmanlı Ordusu Küçük Zap ırmağının gerisine Altun Köprü kasabasına kadar çekilmişti. Ancak cephenin doğu kanadı boşlukta kalmıştı. Bu bölgede Süleymaniye Sancağı bulunuyordu. Bu yörenin en etkili şahsiyeti, zeki ve liderlik vasıflarına sahip Şeyh Mahmut Benzenciydi. Halil Paşa geri çekilirken cephenin doğu bölümünü Şeyh Mahmud'un savunmasını istedi. Gönderdiği telgrafta şöyle diyordu:
"Süleymaniye'de Şeyh Mahmut Hazretlerine…

Süleymaniye-Sakız-Penüvin-Sima'da bulunan topçu kıtaatını, piyade ve süvarileri kâmilen sizin emrinize veriyorum. Sizi yalnız bu kuvvetlerin kumandanı olarak değil, aynı zamanda SÜLEYMANİYE SANCAĞI ve havalisinin azlonulmaz EMİRİ tayin ediyorum." (Murat Güztoklusu Elcezire ve Özdemir Harekâtı sayfa 25)
Bu telgrafı alan Şeyh Mahmut Süleymaniye'de emirliğini ilan etti ve ilerleyen İngiliz kuvvetlerine karşı konumlanmaya başladı. Şeyh Mahmud Berzenci'nin mücadelesini en özlü bir şekilde, Şeyh Mahmud'un yanında görevli subaylardan birisinin Kazım Karabekir'e verdiği rapordan öğrenebiliyoruz.

" Osmanlı kıtaları Süleymaniye mıntıkasından çekildikten sonra şeyh o havalide istiklalini ilan etmiş ve teşkilat yapmış, İngilizlerin Kerkük'te bulunan memurları Şeyh Mahmud'un ahvalinden ve teşkilatından haberdar olduktan sonra Süleymaniye'ye giderek 'hükümetin sizin istiklalinizi tebrik ettiğinin ve sulh konferansında tamamiyet ve hakimiyet-i mülkiyenizi temin edeceğinin tebliğine memurum' demiş ve görüşmüş, bir müddet sonra Bağdat hakimi ve Irak mıntıkası kumandanı bulunan memurları tayyare ile Süleymaniye'ye gelmiş ve Şeyh Mahmut ile görüşerek Süleymaniye'de bir hakim-i siyasi bir maliye memuru bulunmak ve ebediyen nakz-ı ahd etmemek şartlarıyla teşkilat ve tenkisatına ve hukuk ve şeref-i millilerine müdahale ve tecavüzatta bulunulmayacağı müstakil tanınacağı kararlaştırılmış. Süleymaniye'ye bu memurlar geldikten sonra şeraite riayet edilmemiş, Şeyh Mahmut aleyhine ihtilal çıkartmak ve Şeyh Mahmud'un nüfuzunu parçalamaya çalışmak fikir ve mesleğinin takibine başlanmış, Süleymaniye'de İngiliz bayrağı çekilmiş, kaza ve nahiyelere İngiliz memurlar gönderilmiş ve bu muamelelere Şeyh Mahmud tahammül edemeyerek hazırlıkta bulunmuş ve 26 Mayıs 1918'de İngiliz memur ve askerleri aleyhine hareket ederek bunları esir etmiş, Süleymaniye'deki esirleri kurtarmak üzere gönderilen İngiliz kuvvetini Nasdluca'da mağlup etmiş,

otomobil, mitralyöz, cephane, erzak külliyetli miktarda ganimet elde ederek Kerkük'e doğru ilerleyerek toplu haldeki İngiliz kuvvetini muhasara ve mağlup etmiş, bundan sonra Kerkük etrafındaki muharebe şiddetlenmiş. İngilizlerin mütemadiyen kuvvetlerini artması ve günlük 12 tayyare ile ve top ve mitralyözlerle icra ettikleri şiddetli ateşlerle cephanelerinin bitmesi hasebiyle mukavemet ederek 18 Haziran 1918'de Şeyh Mahmud, kuvvetini arttırmak için İran hududuna çekilmiş olduğundan İngilizler Süleymaniye'ye tekrar girerler. Şeyh Mahmud'un 300 pare köyünü tahrip ve yağma ederler.

Bu muharebelerde Şeyh Mahmut İngilizlerden 150 otomobil, 4000 tüfek, 12 mitralyöz, 500 kadana ve katır, 37 yük gümüş para, 40 ruble ele geçirmiş ve 2500 telefat verdirmiştir. Şeyh Mahmud vakasından evvel Musul vilayetinde bir fırkaları varmış, bu vaka ile bir fırka daha getirmişler, aşiretlerin kuvve-i maneviyesi iyi imiş. Bütün Araplar ve Kürtler evvelce Osmanlı Hükümeti aleyhine yaptıklarından pişman imiş. Osmanlı devletini çok arzu ediyorlar ve İngilizlerden müteessir imişler." (Murat Güztoklusu Elcezire ve Özdemir Harekâtı sayfa 29- 30)

Mustafa Kemal'de 13 Ağustos 1919'da Şeyh Mahmud Berzenci'ye gönderdiği telgrafla yapılan çalışmaları anlatıyor ve İngilizlerin aldatıcı telkinlerinin önüne geçilmesini istiyor.
"Milletin yekvücut olarak kuvvet ve kudretini cihana göstermesinden başka kurtuluş çaresi ve medet noktası kalmamıştır. (…) Zatıâlileri gibi fedakâr, vatanperver dindaşlarımın benimle beraber çalışacağınıza eminim. Bu defa Erzurum Kongresi'nce kararlaştırılan beyanname ve nizamnamelerden takdim ediyorum. O havalice teşkilatın genişletilmesi ve takviyesi hususunda kuvvet sarf olunmasını rica ederim. (…) O havalide İngilizlerin aldatıcı telkinlerinin önüne geçilmesi pek ziyade lazımdır.." (ATABE Cilt 22 Nutuk vesikalar sayfa 56)
Bütün bu gelişmelerden habersiz görünen Lazarev Şeyh Mahmut Berzenci'nin emirliğini İngilizlerin verdiğini zannederek aşağıdaki yorumu yapıyor. Hâlbuki İngilizler Şeyh Mahmud'un Osmanlı devleti ile ilişkisini bilerek hareket ettiğini ve ilk fırsatta onu yıkmaya çalıştığını görüyoruz.
"İngilizler özellikle Hindistan'da uyguladıkları ve diğer sömürgelerinde geliştirdikleri "feodal aristokrasi destekli dolaylı kontrol sistemini" Irak'ın kuzeyinde yaşayan Kürt aşiretleri arasında da uygulamaya başladılar. 1 Kasım 1918'de Kerkük bölgesi politik subaylığına atanan Binbaşı E. Noel'in talimatıyla Şeyh Mahmut Berzenci Süleymaniye'ye vali olarak atandı. Diğer bölgelerde de buna benzer atamalar yapıp bunların İngiliz politik subaylarının yönetiminde bir konfederasyon biçiminde birleşmelerini istediler.(M.S.Lazariyev Emperyalizm ve Kürt Sorunu sayfa 38-39)

“1919’da Irak’ta bir Kürt devleti kuruldu ve Şeyh Mahmut Berzenci Kürdistan Kralı ilan edildi. Ancak kısa süre sonra İngilizler onun aleyhine döndüler. Mager Soon siyasi yönetici olarak Süleymaniye’ye gönderildi.Yarbayın görevi, Mahmud’un nüfuzunu sınırlamak ve onun aleyhine komplolar kurmaktı. Şeyh Mahmut İngilizlere başkaldırdı ve 20.05.1919’da Kürdistan’daki bütün İngiliz görevlileri tutukladı. Ancak bir ay sonra Derbendi Baziyan savaşında yaralı olarak İngiliz kuvvetlerine esir düştü ve ardından Hindistan’a sürgüne gönderildi.” (Mesut Barzani, Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi Sayfa 22)

İngiliz emperyalizmi sömürgelerinde feodal aristokrasiye dayanmakla birlikte içlerinden birinin sivrilerek ülke çapında bir lider olarak ortaya çıkmasını da istemiyorlardı. Küçük, yönetilebilir ve etkisiz yöneticiler istiyor bu sınırları aşmaya çalışanları ise tasfiye etmeye çalışıyorlardı. Sadece Arapların 16 devlete bölünmeleri bile İngiliz sömürge yönetim tarzının tipik bir örneğidir.

“Şeyh Mahmud’un isyanı, onunla müttefik olan sınır Kürtlerinden bir müfrezenin Süleymaniye’yi fethettiği 1919 yılının Mayıs ayının 20’li günlerinde başladı. Hareketin aniliği, Kürtlere başlangıç başarısını sağladı. Küçük leviler(silahlı Asur birlikleri) bozguna uğradı, aralarında politik subayların da yer aldığı İngiliz subayları izole edildi, bazıları öldürüldü. Çok geçmeden Şeyh Mahmud, bütün Süleymaniye bölgesinin tek sahibi oldu.”
“(…)Şeyh Mahmut, Kürdistan’ın bağımsızlığını, kendisini ise hükümdarı ilan etti. Egemen devletin bazı dış görüntüleri de oluşturuldu: Bayrak, para birimi ve şeyh Mahmud’un resminin olduğu pullar, pul damgaları, ‘ Roje Kürdistan’ (Kürdistan Güneşi) adlı gazete yayımlanmaya başladı… Şeyh Mahmud kaymakam olarak adlandırılan küçük kardeşi Şeyh Kadir Berzenci başkanlığında özel bir hükümet kurdu. Finans bakanı olarak Hıristiyan Abdülkerim Alaka’yı, atadı.” (M.S.Lazarev Emperyalizm ve Kürt Sorunu sayfa 65)
Şeyh Mahmud iktidarını Kerkük’e kadar yaydı. Bu arada Übeydullah’ın torunu Seyit Taha ve İran Kürtlerinin ünlü aşiret lideri İsmail ağa Simko ile ilişkiye geçti. İngilizler General T. Frezer komutası altında Hintlilerden oluşan ordularıyla saldırıya geçtiler. Şeyh Mahmut yenildi ve yaralı olarak esir düştü.

ŞEYH AHMET BARZANİ
Şeyh Mahmut Berzenci’nin ayaklanmasına o sıralarda Barzan aşiretinin başında bulunan Şeyh Ahmed Barzani’de destek verdi. Kendi bölgesi olan Bahdinan’daki Kürt aşiret reislerine ve şeyhlere mektup yazarak onları Şeyh Mahmut Benzenciyi desteklemeye çağırdı. Kardeşi molla Mustafa Barzani komutasında bir grup savaşçıyı da cepheye yolladı.

Mektup yolladığı bazı aşiret reisleri mektupları Musul Valisine vermeleri üzerine İngilizler intikam almaya karar verdiler. Barzan'daki Kürtleri sürüp yerine Asurîleri yerleştirmeyi planladılar.

Ekim 1919'da Musul Valisi Albay Phil, beraberindeki Akre Valisi Yüzbaşı Scout olmak üzere bölgeyi Şeyh Ahmed'e karşı ayaklandırmak için Sorçi, Zibar ve Barzan bölgesini gezmeye başladı. Bunu haber alan Barzaniler 4.11.1919 tarihinde Albay Phil ve Yüzbaşı Scout'a saldırarak öldürdüler. On gün sonra da diğer Kürt aşiretlerle birleşerek Akre şehrini işgal ettiler.
İngilizler bütün bu olayları kışın gelmesinden dolayı seyretmekle yetindiler. 1920 baharında ise daha önce silahlandırdıkları Asurluları Kürtlerle savaşmak üzere harekete geçirdiler. Bu saldırılar karşısında Zibari aşireti İran'a kaçarak Sımail Ağa Şikaki'ye sığınmak zorunda kaldı. Barzan bölgesinde ise Barzan aşireti ile Petros Ağa liderliğindeki Asurîler arasında şiddetli çatışmalar yaşandı. (Mesut Barzani, Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi Sayfa 30-31
Şeyh Ahmet yönetimindeki Barzaniler ile İngilizler arasındaki çatışmalar aralıklarla 1932 yılına kadar sürdü. Barzanileri bastıramayan İngilizler, Şeyh Ahmed'in teslim olması için bölgede dini nüfuzu olan Şeyh Nurettin Bırivkani'yi Şeyh Ahmed'e gönderdiler. Şeyh Nurettin Şeyh Ahmed'e şöyle seslendi:
" Kalbimiz ve gönlümüz sizinle beraberdir, Şeyh Hazretleri. Fakat anlamakta zorluk çekiyorum.Yerkürenin yarısını sömüren Britanya hükümetine karşı nasıl direnebiliriz? Bizi yok ederler, ortadan kaldırırlar. Şu halde realiteyi kabul edelim ve Allahın dileğini bekleyelim.

Şeyh Ahmed ona şu karşılığı verdi:
"Niyetinizin samimiyetinden ve doğruluğunuzdan kuşku duymuyorum. Biz geri dönüşü kabul etsek, silahlarımızı bırakıp işlerimize baksak bile, İngilizler hiçbir zaman bununla yetinmezler. Onlar bizim haklarımızın, bize ait görüşlerimizin olmamasını istiyorlar. Onlar bizim topraklarımızı gasp etmişlerdir ve bizim dinimizin düşmanlarıdırlar. Bizimki gibi küçük bir aşiretin Britanya kuvvetlerine direnmesinin, onları ezmesinin mümkün olmadığını çok iyi biliyorum. Fakat hayat onurlu duruştan ibarettir. Ben Allah'ı ve vicdanımı hoşnut etmek istiyorum. Benim için önemli olan, tarihin, cılız imkânlarımıza rağmen İngiliz emperyalizmine ve onun işbirlikçilerine karşı savaştığımızı kaydedecek olmasıdır. İngilizler köylerimizi ateşe verebilir, yerle bir edebilirler. Bizi yurtlarımızdan söküp atar, öldürebilirler. Ama hiçbir zaman dostluğumuzu kazanamazlar. Biz ebediyen onların düşmanı olacağız. Kararımız budur ve bundan dolayı da pişman değiliz. Bunu İngilizlere kelime kelime aktarabilirsin" dedi.(Mesut Barzani, Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi sayfa 45-46)
İngilizlerin üstün kuvvetlerle Barzan bölgesine saldırmaları üzerine Şeyh Ahmed

yönetimindeki Barzani aşireti Türkiye'den iltica talebinde bulundu ve silahlarını teslim etmek kaydıyla talepleri kabul edildi.

Şeyh Mahmud'un yenilmesi ve Hindistan'a sürülmesinden sonra Kürt direnişi bir yanıyla İngiliz sömürgeciliğine karşı mücadeleye başlayan Arap milliyetçileri ile birleşmek ve birlikte direnmek olmuştur. Irak'ta İngiliz sömürgeciliğine karşı mücadeleyi inceleyen V.A. Gurko-Kryajin bu isyanı Arap-Kürt isyanı olarak değerlendirmektedir. Kürtleri ve Arapları birleştiren ortak nokta İngiliz sömürgecilerinin Irak'tan kovulmasıdır. Hareketin anti-emperyalist ve devrimci olduğu kuşku götürmez. Ama feodal parçalanmışlık ve bütün Irak çapında birleştirici bir liderin olmaması, isyancıların İngilizlere karşı başarısını engellemiştir. Hem şeyh Mahmud Berzenci'ye hem de Şeyh Ahmed'e İngilizlere karşı mücadelelerinde Türkiye olanakları ölçüsünde yardım etmeye çalışmıştır.

ÖZDEMİR BEY

Türkiye, bütün dikkatini Batı cephesine vermiş olmasına rağmen, Musul'uda unutmuş değildi. Ama var olan olanakları Yunanlılara karşı kullanmıştı. Irak'ın İngiliz işgali altında olması ve İngilizlerle doğrudan silahlı bir çatışmadan kaçınıldığı için düzenli bir cephe savaşı yerine gayri-nizami harp usulleriyle savaşmayı daha uygun görmüştü.

Bu nedenle daha önce Antep savunmasında verdiği mücadele ile öne çıkan Şefik Özdemir Bey milis kaymakam rütbesiyle bir grup subayla birlikte Irak'ın kuzeyine gönderildi. Teşkilat-ı Mahsusa üyesi olan Şefik Özdemir, özellikle Halep-Antep- Hatay yöresinde Türkmen- Kürt ve Arap kökenli insanları aynı safta toplamayı ve tutmayı başarmıştı. 1 Şubat 1922'de bizzat Mustafa Kemal tarafından Özdemir Bey'e verilen talimatta şunlar söyleniyordu:

" Özdemir Bey'e

1.Faysalın Irak'ta hükümet iddia etmekte olmasına ve Misakı Millimize dahil bulunan Musul vilayetinin bir kısmına bilfiil el koyarak havalide bazı tahriklere ve teşviklere kalkışarak tecavüzü dairesini milli sınırımız dahiline kadar uzatmaya teşebbüs eylemesine karşılık, adı geçenin bu fesatçı faaliyetlerini gidermek ve Elcezire'de Misakı Milli sınırımızın ihtiva eylediği işgal altındaki kısımları gasp edenlerin elinden almak maksadıyla Özdemir Bey'in ekli pusulada gösterilen kadronun başında olmak üzere Elcezire mıntıkasında faaliyete geçmesi tensip edilmiş ve kendisine icap eden talimat verilmiştir.

2.Irak'ın idari ve siyasi himayesine benimseyen İngilizlerin söz konusu havalide özel menfaatleri bulunması hasebiyle siyasi vaziyet icabı milli hükümetimizin İngilizlerle herhangi bir konferans münasebetiyle temas ve müzakereye girişmesi muhtemel olduğundan, Özdemir Bey'in yapılmasını üstlendiği beyan olunan vazifeyi özel bir

mahiyette ve şahsi bir teşebbüs şeklinde idare etmesi ve harice karşı böyle bir manzara göstermesi şimdilik daha uygun görülmüştür.
3.Milis kaymakam rütbesine sahip bulunan Özdemir Bey'in kendisi ve maiyetini teşkil eden kadro mürettebatı Elcezire Cephesi'ne gizli bir surette ordu icmaline ithal ve o surette iaşeleri, rütbeleri tahsisatı muntazaman temin olunacak ve ödenecektir.
4.Elcezire Cephesi, Özdemir Bey'e maaşından başka üstlendiği vazifenin ehemiyeti ve kapsamı derecesiyle orantılı bir miktar da örtülü ödenekten icabı kadar aylık tahsisat verecektir
İşbu tahsisatın miktarı Cephe Kumandanlığının takdirine bırakılmıştır.
5.Bu emir Müdafaai Milliye Vekâleti'ne, Elcezire Cephesi Kumandanlığı'na tebliğ olunmuş ve bir sureti Özdemir Bey'e verilmiştir.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal
REVANDUZ DEVLETİ

İngilizler, Irak'ın kuzeyinde yaşayan ve o günlerde Musul Vilayeti olarak tanınan bölgedeki Kürtleri kolaylıklşa kazanacağını ve Türklere karşı kullanabileceğini düşünüyordu. Ama İngilizlerin bu düşünceleri gerçekleşememiş ve Güney Kürtleri bırakalım İngilizlerle anlaşarak Türklere karşı savaşmayı, tam tersine İngilizlere karşı silahlı mücadeleye girişmişlerdir. Bu gerçek İngiliz belgelerinde şu şekilde ifade edilmiştir: "Bu güne kadarBritanya Hükümeti Güney Kürdistan'a(Musul'a) İngiliz nüfusunun yerleştirilmesi politikasını savunmaştu. Bunu yaparken yerel halkın kendilerini destekleyeceğini umuyordu. Bu varsayım üzerine İngiliz siyasi danışmanlarının denetiminde Kürt liderlerinin başkanlığında otonom Kürt devletçikleri konfederasyonu yaratmaya yönelik bir karara imza atmışlardı. Ancak şimdi anlaşılıyor ki, bu iyimserlik yersizdir ve halkın çoğunluğu İngiliz'lerin gelişine kucak açacak yerde onlara olan düşmanlıklarını açıkça, hatta silahlı olarak ifade etmektedirler." Mim Kemal Öke, İngiliz Ajanı Binbaşı E.W.C. Noel'in 'Kürdistan Misyonu' (1919) s.110
Şemdinli üzerinden Revanduz'a ulaşan Özdemir Bey hemen teşkilatlanmaya başladı. Türkiye'nin tekrar bölgeye döneceğini gören aşiretler Özdemir Bey'in etrafında toplanmaya başladılar. Özdemir Bey'in etkinliği kısa bir sürede Zap boylarından Urmiye Gölü güneyine kadar uzandı. Yapılanların bölgesel bir girişim gibi gösterilmesi için Revanduz merkezli bir küçük devlet yapılanmasına gidildi. " Resmi olarak Türk bayrağı kullanılamadığı için yeni bir bayrak tasarımı yapıldı. Bu bayrak Revanduz Devrimi'nin ve Türkmen – Kürt birlikteliğinin ve kardeşliğinin bir simgesi olarak yeşil zemin içinde kırmızı bir hilal olarak tasarlandı."(Murat Güztoklusu Elcezire ve Özdemir Harekatı sayfa 73)

Batı Cephesinde büyük taarruzun başladığı günlerde Özdemir Bey'de Derbent'te güç yığmaya başlayan İngiliz kuvvetlerine karşı taarruza geçti. Özdemir Bey'in komutasında 250 kişilik Türkiye'den gelen çekirdek gücünün yanı sıra Kürt aşiretlerinden oluşturduğu beş bine yakın yaya ve atlı birlikten oluşan bir kuvvet vardı. Çekirdeğini İngilizlerin oluşturduğu, Hintli sömürge askerleri, yerel Hıristiyan milisler ve Faysalın kurduğu Irak ordusuna ait yedi bin kişiden oluşan bir kuvvetle Derbent boğazında savaş başladı. Düşman bizim bir topumuza karşılık 12 toptan oluşan üç bataryaya sahipti. Ayrıca Irak'ta Kürt aşiretlerine karşı sürekli kullandıkları üstün ve etkileyici hava kuvvetlerine sahiptiler. Üç gün üç gece süren savaştan sonra İngiliz birlikleri geri çekilmeye başladılar.

İngilizler üç subay ve yüzlerce ölü ve yaralı verdi. 4 İngiliz uçağı düşürülmüş ve iki top ve 6 makineli tüfek cephanesiyle ele geçirilmişti. Güneye doğru ilerleyen Özdemir Bey kuvvetleri Köysancağı kurtarmıştı. İngiliz yönetimi çatırdamaya başlamıştı. Kırsal alanlar bir yana Süleymaniye gibi şehirlerde de göstermelik bir yönetim kalmıştı. " Süleymaniye'deki Şeyh Mahmud'un bazı yakınlarının da dâhil olduğu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İngiliz yönetimine muhalefet ediyordu". (Murat Güztoklusu Elcezire Cephesi ve Özdemir Bey sayfa 95). Yöredeki aşiretleri kaybeden İngiltere çare olarak Hindistan'a sürgün ettiği Şeyh Mahmut Berzenci'yi Kürdistan kralı ilan ederek, Süleymaniye'ye dönmesini sağladı. Özdemir Bey Şeyh Mahmud ile hemen ilşkiye geçti. Şeyh Mahmud hala Osmanlı devletine bağlı olduğunu ve İngilizlere karşı birlikte mücadele etmek istediğini bildirdi. Özdemir Bey'in gizlice gönderdiği subay heyetine özetle şu teklifleri yaptı:

1."Eğer yeterli düzenli kuvvetiniz varsa hemen Süleymaniye üzerine yürüyünüz ve bende size içerden yardım ederek buradaki İngiliz subaylarını ve taraftarlarını tutuklayayım.
2.Bu kuvvetiniz yoksa, isterseniz sadakatimi göstermek için ailemi alıp sizinle geleyim ve devletin uygun gördüğü yere yerleşeyim.
3.Burada kalmamı istiyor ve kuvvet gönderemiyorsanız o zaman, bana bol miktarda top, silah mühimat ve subay gönderin. Bende adım adım askeri gücümü inşa edeyim.
4. Eğer bunları da sağlayamayacak durumda iseniz. Görünüşte İngilizlerle anlaşmış görünüp fırsat kollayayım.
Gerek Özdemir Bey harekâtı gerekse Şeyh Mahmud'un Türkiye ile anlaşmalı çalışmaları İngilizleri yeni taktiklere başvurmaya zorladı. Şeyh Mahmud'un Türkiye ile birleşeceğini anlayan İngilizler, Kürdistan'a bağımsızlık vereceklerini ve bu amaçla referandum yapacaklarını söylediler. Böylece Türkiye ile birleşmek isteyen Şeyh Mahmud'u açığa düşürmeye çalıştılar. Şeyh Mahmud'da İngilizlerin manevrasını boşa çıkarmak için Türkiye'nin Kürtlere özerklik vaddettiğini açıklamasını Özdemir Bey'den

ister. Bu sırada Lozan görüşmeleri devam etmekte ve Musul sorunundan dolayı anlaşma olmamaktadır. İngilizler ellerini güçlendirmek için 29 Ocak 1923'te Süleymaniye'de aşiret temsilcileri ve diğer delegelerin katıldığı bir Kongre toplarlar. Amaç Kürtlere ayrı bir devlet kurma kararı aldırtmak. Ama Süleymaniye Kongresinden tam tersi bir sonuç çıkar. Aşiretler ve Kürtlerin önde gelenleri bu " gayri meşru istiklal" projesini reddederek TBMM'ye bağlı özerk yönetim öngören Özdemir Bey'in projesini kabul eder. Bu Kongrede TBMM sunulmak üzere yörenin en büyük aşiret reisleri ve Süleymaniye eşrafından 33 kişinin imzaladığı on maddelik bir özerk yönetim kararı alınır.

Süleymaniye Mebusu Ahmet Taki, Heyet-i Murahhasa'dan Tetkik Heyeti azası Remzi ve Elcezire ve Irak Teşkilat-ı Umumiye Kumandanlığı namına Cenup Mıntıkası Kumandanı Fevzi tarafından imzalanarak sunulan 10 Maddelik taslak tasarının takdiminde şunlar söyleniyordu.
"Süleymaniye'de toplanarak Anadolu'da Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile yaşamaya karar veren Güney Kürdistan'ın saygın temsilcilerinin Revanduz'da Elcezire ve Irak Harekat ve Teşkilat-ı Umumiye-i Milliye Kumandanlığı'na imza ile gönderdikleri 29 Ocak 1923 tarihli mazbataya cevaben belirtilen kişilerin bize yetki ve vekalet ve tam güvene dayanarak maddeleri arz ve teklif etmekle şeref duyarız." (Murat Güztoklusu Elcezire ve Özdemir Bey Harekatı sayfa 160) Bu sunuştan sonra 10 maddelik tutanağın aşiret reisleri ve ileri gelenler tarafından imzalandığı takdirde bir karşılıklı senet haline geleceği belirtiliyordu. Bu on maddelik öneri kabul edildi. Ankara'ya sunulmak üzere Şeyh Mahmud Berzenci'nin görevlendirdiği heyet Şeyhin kayınbiraderi Yüzbaşı Fettah başkanlığında Süleymaniye Mebusu Ahmet Taki ve Süleymaniye İdadi Mektebi Müdürü Refik bey'den oluşmuştu. On maddelik Özerk Kürdistan projesinin maddeleri şöyleydi.
"Madde 1– Güney Kürdistan düşman işgali altında olduğundan ilk başta Anadolu'da kurulduğu gibi Şeyh Mahmud başkanlığında bir heyeti temsiliyenin teşkili ve Güney Kürdistan Harekâtı Umumiye Milliyesi Baş Kumandanlığı adı geçen tarafından üstlenilmesi.
Madde 2 – Heyeti temsiliye başkanlığı vasıtasıyla Güney Kürdistan'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin teşkilatı esasiyesine uygun bir şekilde iç örgütlenmesini yapması ve adı geçen teşkilatın sadece Güney Kürdistan idaresine ait olması ve Güney Kürdistan Heyeti Temsiliyesi yönetiminde bulunacak mıntıkanın nüfus ve bütçesinin imkânları nispetinde askeri örgütlenme yapılması ve bunun için gereken mühimmat ve silahların Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince temin edilmesi.
Madde 3– Savunma ve dışişlerinin doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması.
Madde 4– Güney Kürdistan'da bulunacak Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun ve

birlik kumandanlığının iç güvenliği temin noktasında bu Heyeti Temsiliye Başkanlığı emrinde bulunması.
Madde 5– Stratejik maksadın dışında barış zamanında Güney Kürdistan'da bulundurulacak askeri birliklerin miktarı Heyeti Temsiliye Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine TBMM Hükümetince belirlenmesi.
Madde 6– Güney ve Doğu hudutları için hudut komiserlikleri ile hudut birlikleri Güney Kürdistan Heyeti Temsiliyesi tarafından teşkili.
Madde 7– Güney Kürdistan Heyeti Temsiliye'sinin yönetimindeki bölgenin kuzeyde Şemdinan hududuna kadar, güneyde Cebeli Hamrin, Doğu'da İran, Garin ve Dicle nehri olarak sınırlandırılması
Madde 8– İş bu bölgenin İngiliz işgali altında bulunan bölümünün boşaltılması ve Güney Kürdistan Heyeti Temsiliye' sine teslimi için vaziyetin icabı halinde İngilizlere kesin bir iltumatomun verilerek Güney Kürdistan'ın geleceğini TBMM Hükümetine bağladığının ilan edilmesi.
Madde 9– Güney Kürdistan sınırları içinde olup daha önce TBMM Hükümeti birlikleri tarafından işgal edilmiş bölgelerin 8. maddede adı geçen ültimatom ile birlikte Güney Kürdistan Heyeti Temsiliyesi tarafından teslim alınması.
Madde 10– Bütün bu esasları tesbit etmek için tam yetkili bir delege heyetinin Ankara'ya gitmesine ve heyete eşlik etmek üzere Teşkilatı Umumiye Kumandanlığı tarafından güvenilir birinin verilmesi.

PROJEYİ İMZALAYAN HEYET-İ TEMSİLİYE ÜYELERİ
1. Reisi Cep Fettahzade Kerim
2. Reisi aşiret Şekkak ve Kahramanı Kürt Simiko
3. Reisi Pişidar Selim Ağazade Bekir
4. Reisi Pişidar Mahmut Ağazade Abbas
5. Reisi Pişidar Ahmet Ağazade Salih
6. Reisi Caf Mecit Beyzade Abdülhamit
7. Reisi Menkül Ocak Ağa Reisi Akü Mamend
8. Reisi Mervan Mahmut
9. Selahiye eşrafından Seyid Ahmed Ağazade Abdulkadir
10. Reisi Davuda İsmail Beyzade Hasan
11. Reisi Avraman Mustafa
12. Reisi Hemvend Reşit
13. Reisi Semaili Mehmet Tahir
14. Reisi Şatiri Mahmut Kadir Reisi Turhani Mehmet Hasan
15. Reisi Zengine Ali
16. Reişsi Davuda Abbas Ağazade Dara
17. Reisi Sadatı Karadağ Kaymakamı sabık şehri Pazar Elseyidi Mehmet Aziz

18. Reisi Sat Süleymaniye
19. Reisi Bayat Faris
20. Reisi Kakeyi Seyid Halil
21. Reisi Palatyi
22. Reisi Zinde
23. Reisi Davuda
24. Reisi Mikaili Reisi Kelali
25. Reisi Haruni
26. Reisi Hemvant
27. Reisi Turhani
28. Reisi Ameli Fettahzade
29. Reisi Zind
30. Reisi Hemvend Süleymaniye eşrafından Samizade Mehmet Tahir
31. Eşraftan Seyid Ahmet Efendizade
32. Ulemadan Hüseyin
33. Elseyidi Mahmud

O sırada Elcezire Kumandanlığı Erzurum'da bulunan Kazım Karabekir'e bağlanmıştı. Karabekir kendisine iletilen bu taleplere soğuk bakmış ve projeyi sahiplenmemiştir. Halbuki 27 Haziran 1921 günü TBMM Vekiller Heyeti Kararı olarak Mustafa Kemal tarafından Elcezire Kumandanı Mirliva Nihat Paşa'ya gönderilen telgrafta Kürtlerin yerel yönetimleri kabul ediliyordu. 5 maddelik bu karar da şunlar söyleniyordu:

" Kürdistan hakkında Büyük Millet Meclisi Vekiller Heyeti'nin Elcezire Cephesi Kumandanlığına talimatıdır.

1. Adım adım bütün memlekette ve geniş ölçüde doğrudan doğruya halk tabakalarının ilgili ve etkili olduğu surette yerel idareler kurulması ve iç siyasetimizin gereklerindendir. Kürtlerin oturduğu bölgelerde ise hem iç siyasetimiz hem de dış siyasetimiz açısından adım adım yerel bir idare kurulmasını gerekli bulmaktayız.
2. Milletlerin kendi geleceklerini bizzat idare etmeleri hakkı bütün dünyada kabul olunmuş bir prensiptir. Biz de bu prensibi kabul etmişizdir. Tahmin olunduğuna göre, Kürtlerin bu zamana kadar yerel idareye ait teşkilatlarını tamamlamış ve reisleri ve etkili kimseleri bu gaye namına bizim tarafımızdan kazanılmış olması ve reylerini açıkladıkları zaman kendi geleceklerine zaten sahip olduklarını, Türkiye Büyük Millet Meclisi idaresinde yaşamaya talip olduklarını ilan etmelidirler. Kürdistan'daki bütün çalışmanın bu gayeye dayanan siyasete yöneltilmesi Elcezire Cephesi Kumandanlığı'na aittir.
3. 3. Kürdistan'da Kürtlerin Fransızlar ve özellikle Irak hududunda İngilizlere karşı düşmanlığını, silahlı çarpışmayla, değiştirilemeyecek bir dereceye vardırmak ve yabancılarla Kürtlerin anlaşmasına engel olmak, adım adım yerel idareler kurulması sebeplerini açıklamak ve böylece bize yürekten bağlanmalarını sağlamak, Kürt

reislerinin mülki ve askeri makamlarla görevlendirilerek, bize bağlanmalarını sağlamlaştırmak gibi, genel çizgiler kabul olunmuştur.
4. 4. Kürdistan iç siyaseti Elcezire Cephesi Kumandanlığı tarafından birleştirilecek ve idare edilecektir. Cephe Kumandanlığı bu konuda Büyük Millet Meclisi Riyaseti ile haberleşir. Vilayetler tarafından izlenecek hareket çizgisini düzenleyecek ve birleştireceğinden mülki memurların yöneticilerinin bu hususta mercii de Cephe Kumandanlığı'dır.
5. Elcezire Cephe Kumandanlığı, idari ve adli ve mali değişiklik ve reformlara lüzum gördükçe bunun uygulanmasını hükümete teklif eder.
Elcezire Cephe Kumandanı Mirliva Nihat Paşa Hazretlerine
Kişiye özeldir.
Büyük Millet Meclisi Vekiller Heyeti tarafından zatı devletlerine özel olmak üzere Kürdistan hakkında düzenlenen talimat yukarıda olduğu tebliğ olunur.
Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal
27 Haziran 1921 (Doğu Perinçek Kurtuluş Savaşında Kürt Politikası sayfa 342-343)

Elcezire Cephesi kaldırıldıktan sonra, bu bölgedeki birlikler ve bu arada Özdemir Bey'in birliği de Doğu Cephesine bağlanmıştı. Özdemir Bey tarafından iletilen bu on maddelik özerklik programı Doğu Cephesi Kumandanlığı tarafından uygun bulunmadı ve Genelkurmay Başkanlığına 28 Şubat 1923 tarihinde başvurarak Özdemir Bey'in görevden alınmasını istedi. Genelkurmay Başkanlığı bu talebi 5 Mayıs 1923'te kabul ederek Özdemir Bey'in Irak'taki görevine son verdi ve yerine Süleyman Sabri Bey atandı. Süleyman Sabri Revanduz'a gidemedi. Çünkü İngilizler Revanduz'u almış ve Şeyh Mahmut hareketini ezmişti. Süleyman Sabri'ye ancak İngilizlerin kışkırtmasıyla çıkan Nesturi isyanı ile uğraşmak ve onu bastırmak kaldı.

BAB VE KÜRTLER
Türkiye Kurtuluş Savaşı Misak-ı Milli'yi gerçekleştirmek için verildi. Misak-ı Milli Osmanlı Devleti içinde yaşayan Türk ve Kürt nüfusun yaşadığı bölgeyi kapsıyordu. Artık vatan denilen topraklar içinde Musul, Kerkük, Süleymaniye ve Erbil'in de içinde bulunduğu Türk ve Kürtlerin ortak yaşadığı coğrafya idi. Lozan'da İngilizler Musul ve Kerkük'ü vermemek için uğraşıp durdular. Musul sorunu, Türkiye ile İngiltere arasında görüşülüp çözülmek üzere Lozan Antlaşmasının dışında tutuldu. Irak'ın Kuzeyi Musul ve çevresi Türkiye ile İngiltere arasında nücadele ve hakimiyet alanı oldu. Türkiye, bölgede yaşayan halkın büyük çoğunluğunun Türk ve Kürtlerden oluştuğunu, Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin de Kürt ve Türklerden oluştuğunu dolayısıyla yapılacak halkoylaması ile bölgenin geleceğinin belirlenmesini istiyordu. İngiltere buna karşı çıkıyor Musul ve Kerkük'ün Irak'ın bir parçası olduğunu ve

dolayısıyla İngiltere'nin hakimiyetinde kalmasını savunuyordu.

İngilizler ve Irak'taki sömürge yönetiminin işbirlikçi yöneticileri Osmanlı dönemini ileri sürerek halkı Genç Türkiye Cumhuriyeti aleyhine kışkırtmaya çalıştılar. " Buna rağmen geniş halk kitleleri bildiklerinden şaşmadılar. Musul'un İngiliz mandasına verileceği haberi gelince, bir yandan resmi makamların düzenlediği zafer resmi geçitleri yapılırken, öte yandan Kerkük'te, Musul'da ve diğer şehirlerde İngilizlere karşı coşkun gösteriler yapıldı. Bu gösteriler ancak asker kullanılarak bastırılabildi. (Enternasyonal Belgelerinde Kürt Milli Meselesi sayfa 36)

Türkiye, tarihi, sosyal, kültürel bağları ve ekonomisi ile bölgeyi birinci dereceden etkileyen bir ülkedir. Türkiye Kurtuluş savaşı ve daha sonra yaptığı Cumhuriyet Devrimi ile bütün mazlum milletleri ama özellikle kendisi ile ortak tarihi ve kültürel bağları olan Batı Asya ülkelerini derinden etkilemiştir. Türkiye ne zaman anti-emperyalist, devrimci bir yönelime girdiyse bölge halkları içinde de devrimci gelişmeler boy vermeye başlamıştır.
Emperyalizmin bölgeye girişinden önce kavimler arası bir mücadele sözkonusu değildi. Feodal devletler arası mücadele, bazen aynı kavimden insanların kurduğu devletlerin mücadelesi sözkonusuydu. 16.yüzyıl Batı Asya'sında kurulu bulunan üç büyük devlet te Türklerin yönetiminde idi. Osmanlılar, Safeviler ve Memluk devletini yönetenler Türk asıllı olmalarına karşılık hep birbiri ile mücadele etmiş ve bölgenin diğer kavimleri de bunlara göre saflaşmışlardı.
Uzun süren, ortak devletler çatısı altında birlikte yaşamanın, birlikte sevinmenin ve birlikte üzülmenin yarattığı bir kültürel iklim vardır. Bu iklim bütün tahribatlara karşılık hala kuvvetle hüküm sürüyor. Emperyalizmin bölgeye girişi ile birlikte bölgeye hakim devletlere karşı küçük etnik grupları kışkırtmak ve bölgeye egemen olmanın bir aracı haline getirmek, emperyalizmin en temel işlevi olmuştur.

Batı Asya Birliğinin kurulması bütün bölge ülkeleri için bir barış, özgürlük ve ekonomik gelişme ve refah dönemi demektir. Bu herkesten çok bölgenin bölünmüş ve emperyalistlerin kışkırtmalarında ezilmiş ve hırpalanmış Kürt halkı açısından daha fazla böyledir.
BAB ile birlikte Kürtler ilk olarak birlikte olma olanağına kavuşmuş olacaklar. BAB'ın belkide yapıştırıcı ve birleştirici tutkalı Kürtler olacaktır. Bugün Türkiye, İran, Irak ve Suriye'yi birinci dereceden ilgilendiren sorun emperyalist müdahalelere zemin hazırlayan Kürt sorunudur. Dolayısıyla Kürt sorununun çözümü aynı zamanda emperyalist müdahalelere olanak tanımayarak bölgenin barış ve huzura kavuşmasının önü açılacaktır.
BAB' ın gerçekleşmesi herşeyden önce Kürtlerin bölünmüşlüğünü ortadan

kaldıracaktır. Dört ayrı devlet arasında bölünmüş bir etnik topluluk olarak Kürtlerin tarihsel bölünmüşlüğü ortadan kalkacaktır.

BAB'ın gerçekleşmesi, şimdiye karşı Kürt sorununu birbirinin sırtına yıkmaya çalışan bölge devletleri arasında işbirliği ve güvenin gelişmesine yol açacaktır. Şimdiye kadar kendi Kürdünü ezen ama komşu Kürdü destekleyen bir tutum içinde olan bölge devletleri, böylece emperyalist ülkelerin ekmeğine de yağ sürmüş oluyorlardı. Örneğin İran – Irak savaşında İran Barzanileri desteklerken Irak'ta İran KDP'yi destekliyordu. Suriye kendi Kürtlerini vatandaş olarak bile kabullenmediği bir ortamda Türkiye'de PKK'yı destekledi yıllarca. Aynı şey İran için de söyleyebiliriz.

BAB'ın gerçekleşmesine Kürtlerin de büyük katkısı olabilir. Bu birliğin temel harcı olabilirler. Bu birliğin temel dört devletini birleştirmede tarihsel bir rol oynayabilirler. Bu birlik artık ne Türklerin bir birliği ne Arapların bir birliği ne de Fars'ların bir birliği olacaktır. Bu birlik bütün bölge milletlerinin ve kavimlerinin birliği ama özellikle Kürtlerin tarihte ilk olarak birleştikleri bir birlik olacaktır. Bütün Kürt aydınlarını bu mesele üzerinde düşünmelerini ve önerilerini sunmalarını istemeliyiz.
Milli mesele artık emperyalizme karşı mücadele meselesidir. Emperyalizme karşı direnme potansiyeli her bakımdan ekonomik, sosyal, kültürel ve silahla her zaman büyük devletler ve coğrafyalarda daha kolaydır. Günümüzün gelişmiş ülkelerine bakıyoruz bunların genellikle büyük bir nüfusa ve geniş topraklara sahip aynı zamanda halkçı ve devletçi ekonomik modeller uygulayan devletler olduklarını görüyoruz. Bugünkü dünyanın söz sahibi devletleri artık Çin, Rusya, Hindistan vs.dir. Avrupa ülkeleri birleşmeye çalışarak varlıklarını göstermeye çalışıyorlar. Latin Amerika'da da Venezüela merkezli bir birlik girişimi devam ediyor. ABD emperyalizminin aşırı baskısı ve olağanüstü büyük gücü karşısında bütün dünyada birlik eğilimleri gelişmeye başladı.

Doğal olarak her birlik kendi tarihi, kültürel, ekonomik ve coğrafi özelliklerine dayanmak zorundadır. Birlik biçimlerini de bu arka zemin belirleyecektir.
Küçük devletler ve milletler ise günümüz emperyalist tahakküm ve zorbalık dünyasında ya ayaklar altında kalmak veya emperyalistlerin oyuncağı olarak lejyoner birlikler haline gelmek dışında seçenekleri olmayan bir projedir. Yugoslavya'nın bölünmesinden doğan devletlere bir bakalım. Bunlara devlet denilebilir mi?. [1]

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Siyasi | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |
Yayın tarihi: 26-10-2015

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
26-10-2015	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://oncugenclik.org.tr
Eklenme tarihi: 25-08-2026
Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Video
Konu (Başlık): 216
KURDİSTAN KRALI: ŞEYH MAHMUD BERZENCİ
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260822175449700341
KURDİSTAN KRALI: ŞEYH MAHMUD BERZENCİ. [1]

Başlık özelikleri
İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | İlgili dosyaların konusu ve özellikleri: Bu konuyla ilgili video dosyası ilk kez Kürdipediya'da yayımlanacak. | Belge Türü: Orijinal dili | Lehçe : Türkçe | Yüzyıl: 21. Yüzyıl (2000-2099) | Resim kalitesi Belge / Film: Çok iyi |
Yayın tarihi: ~~00-00-~~-2021
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-2021	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی QR ئەم تۆمارە بەڵگە فیلمە، تکایە سکێنی کوردیپێدیا ئەو فیلمە ببینیت.

QR Code:

Kaynaklar
[1] YouTube kanalı | Türkçe | https://www.youtube.com
Eklenme tarihi: 22-08-2026
Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 217
Kürdistan Krallığı
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20221104134053443361

Kürdistan Krallığı (Kürtçe: Keyaniya Kurdistanê, Arap alfabesi: کەیانیی کوردستان, Süleymaniye'de kurulmuş kısa ömürlü monarşik Krallık.

Tarihçe
Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış döneminde, Iraklı Kürtler bir yarı bağımsız devlet kurmaya teşebbüs ettiler. Eylül 1922-Temmuz 1924 aylarında hüküm süren Kürdistan Krallığı'nı kurmayı başardılar.
Mahmut Berzenci ilk olarak Mayıs 1919'da Süleymaniye'ye vali olarak tayin edildi. 10 Ekim 1921 tarihinde Kürdistan bölgesinin büyük şehirlerinden Süleymaniye'de bir Kürt Hükûmeti kuruldu. Şeyh Mahmut Berzenci, kendi kendini Kürdistan Kralı ilan etti.
Sevr Antlaşması'ndan sonra, Süleymaniye ile bütün bölge Birleşik Krallık Yüksek Komiserliği'nin denetimi altına girdi. Eylül 1922'de Türk Ordusu'nun çekilmesinden sonra Birleşik Krallık, Şeyh Mahmut Berzenci'yi yeniden vali olarak tayin etti. Şeyh Mahmut Berzenci, Kasım'da tekrar kendisini Kürdistan Kralı ilan etti. 8 kişiden oluşan kabinesi şu şekildeydi;

Şeyh Kadir Hafız, - Başbakan
Abdulkerim Alaka - Maliye bakanı
Ahmed Bagy Fatah Bag - Gümrük bakanı

Hacı Molla Said Kerküklizade - Adalet bakanı
Hema Abdullah Agha - Çalışma bakanı
Zeki Sahibkıran - Ulusal Silahlı Kuvvetleri ve Savunma bakanı
Mustafa Paşa Yamolki - Eğitim bakanı
Şeyh Muhammed Garib - İçişleri bakanı
Lozan Antlaşması'ndan sonra Birleşik Krallık Yüksek Komiserliği, Irak'ın bütün bölgelerini birleştirmek isteyince Şeyh Mahmut Berzenci buna karşı çıktı. Mahmut Berzenci ve Hükümetinin teslim olmaması üzerine Birleşik Krallık Kraliyet Hava Kuvvetleri, Süleymaniye ve çevresini bombaladı.[9] Güney Kürdistan'da çatışmalar meydana geldi. 24 Temmuz 1924 tarihinde ise, kesin olarak Birleşik Krallık Mezopotamya Mandası'na bağlandı.[1]

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Şehirler: Suleymaniye | Klasörler (Dosyalar): Sevr Sözleşmesi | Özerk: Güney Kürdistan |
Yayın tarihi: 24-07-1923

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
24-07-1923	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کرمانجی	
Keyaniya Kurdistanê	کورتەباس	Kurmancî	
SOS. KURDISTAN	پەرتووکخانە	Français	

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | tr.wikipedia.org
Eklenme tarihi: 04-11-2022
Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Biyografi
Konu (Başlık): 218
Mahmut Berzenci
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20170615225359140207

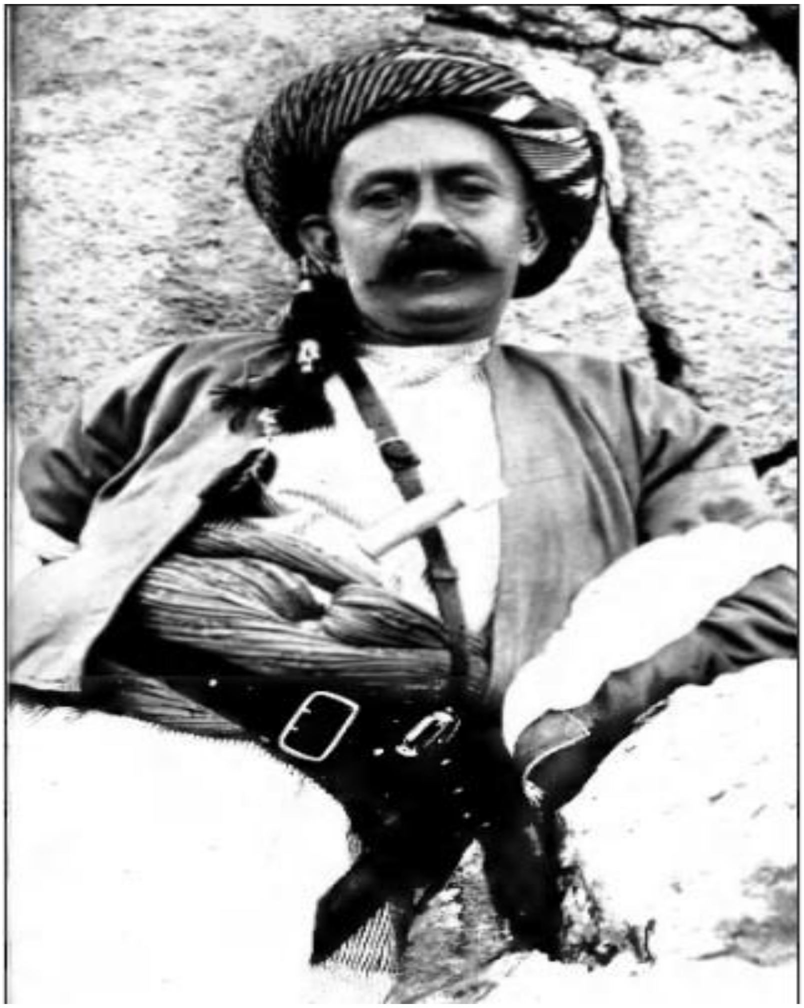

Mahmut Berzenci
1920'ü yıllarda Güney Kürdistan'da en ünlü Kürt milliyetçi lideri ve Kadiri şeyhi. Ünlü Berzeııci ailesine mensup olan Şeyh Mahmud'un babası Kak Ahmed'in torunu Şeyh Said, 1906 yılında Süleymaniye Nakıbü'l Eşrafı iken Musul'da öldürüldü. Süleymaniye bölgesinde güçlü bir nüfuza sahip olan ve I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti tarafından kendisine silah ve para yardımı yapılan
Şeyh Mahmud savaş sonrasında Süleymaniye bölgesinin en büyük yerel otoritesi haline geldi. 1919 Mayısında İngilizlere karşı isyan ettikten bir süre sonra İngilizlerce Süleymaniye ve çevresindeki idaresi tanındı. Savaş ardından bağımsız bir Kürdistankurmak arzusunda olan hırslı ve karizmatik Şeyh Mahmud bir süre sonra bölgesindeki tüm İngiliz politik ve askeri görevlileri tutuklayarak bölgeyi doğrudan

kontrolüne almaya çalıştı ve kendisini “Kürdistan Kralı” ilan etti. Güçleri haziran ayında Sülaymaniye yakınındaki Derbend Bazyan’da yenildi ve Şeyh Mahmud İngilizler tarafından tutuklanarak Hindistan’ı sürüldü.
Taraftarları Şeyhin sürgünün ardından İngilizlere karşı olan tutumlarını sürdürdüler. Bu dönemde Türkiye bölgedeki faaliyetlerini arttırdı ve bazı aşiretler İngilizlere karşı isyan ettiler. Ankara Hükümetinin mart ayında atadığı Revanduz kaymakamı mayısta göreve başlarken, haziran ayında da Özdemir Bey (Albay Ali Şefik) düzensiz kuvvetlere komutanlık etmek üzere bölgeye vardı. Durumunun kötüye gittiğini gören ve Süleymaniye’nin Türk- Kürt birliklerin denetimine girmesinden korkan İngiliz Yüksek Komiseri Sir Pery Cox, Şeyh Mahmud’u sürgünden geri getirmeye karar verdi. Zira Şeyh Mahmud’un, bölgenin düzenini ve Türk hükümetinin bölgeye girişini engeleyebilecek yegane kişi olduğu düşünmekteydi. 1922 yılında geri dönen Şeyh Mahmud, 10 Ekim'de Süleymaniye’yi başkent ilan ederek 8 kişilik bir Kürdistan Hükümeti Kabinesi kurdu ve 18 Kasım’da kendisini “Kürdistan Kralı” ilan etti. Şeyh Taha’nın aksine İngilizlerle birlikte Türklere karşı harekete geçmeyi red eden Şeyh Mahmud’un prestiji daha da yükseldi. Gerçekte Şeyh ve Ankara Hükümeti, İngilizlere karşı birbirlerinden istifade etmek niyetinde idiler.
İngilizler 1922 Noel’inde Kürtlerin özerkliklerini tanıyan bir bildiri yayın- ladılarsa da gerçekte uygulamaya yanaşmadılar. 4 Şubat 1923’te birinci Lozan görüşmelerinin kesilmesinden sonra bölgede karışıklıklar daha da arttı. Şeyh Mahmud’un Irak’ta genel bir ayaklanma çıkarmak üzere Necef ve Kerbala’daki Şii ulema ile temasa geçtiği ve Özdemir Bey’le birlikte mart ayında Kerkük’e saldıracağı yönündeki bilgiler üzerine İngilizler Şeyh Mahmud’dan kurtulmaya karar verdiler. Şeyh Mahmud’un kabinesi ile, Bağdat’a gelmeyi redd etmesi üzerine 1922’de, mart ayının başında Süleymaniye şehri uçaklarla bombalandı. Kürt Krallığının dergisi Bangî Heq (Hakkın Sesi) cihat çağrısı yaptı. Şeyhin güçleri savaş hazırlığını sürdürdü. Bu arada İngilizlerle savaşmayan Ali Şefik Bey, ikinci Lozan görüşmelerinden önce 22 Nisan 1922’de Revanduz’u boşalttı. İngilizler Seyyid Taha’yı buraya yönetici olarak atadı.
İngilizler Mayıs 1923’te Süleymaniye’yi işgal ettiler. Bölgeyi kendileri ile işbirliği yapan ileri gelenler aracılığı ile idare etme girişimi başarılı olmadı. İngiliz birliklerinin haziran ayında Süleymaniye’yi boşaltması üzerine Şeyh Mahmud, temmuz ayında yeniden Süleymaniye’ye dönerek büyük ölçüde kontrolü yeniden sağladı, ingilizler Şeyhin etkinliğini kırmak için idari önlemler alarak Ranya, Keladıza, Çemçemal, Karadağ ve Halepçe bucaklarını Süleymaniye’den ayırdılar.
Musul Meselesini çözümsüz bırakan Lozan Antlaşmasından sonra bir Kürt özerkliği söz konusu olmadığı gibi İngilizler, Irak Kiirdistanı/Musul vilayetini Irak’a bağlama konusunda daha kararlı bir tutum takındılar, tngi- lizlerin oluşturdukları kurucu meclis (bile) İngiltere ile işbirliği antlaşmasına karşı çıktı. Bağdat’ta antlaşmaya karşı sert tepki göstermesi Irak’ta ve bölgede karışıklık ve protestolara sebep oldu. Ve

durum Şeyh Mahmud'un prestijini yeniden yükseltti. İngilizler 20 Mayıs 1924'te Şeyh Mahmut'a 25 Mayısa kadar Bağdat yönetimine teslim olmazsa şehrin bombalanacağını duyurdular ve 28 Mayıs'ta İngiliz Hava Kuvvetleri Süleymaniye'yi bombaladı ve 19 Temmuz'da şehri yeniden işgal ettiler. Şeyh kuvvetleri ile 27 Temmuza kadar tngilizler ile çatışmaya devam etti. Irak Kralı Faysal ilk defa 1924 yılında Kerkük'e gitti. İngilizler, Kiirdistan'ın idaresini Irak yönetimine bıraktılar. 6 Aralık 1925'te Milletler Cemiyeti, Musul Vilayetini Irak'a bırakmayı öneren araştırma komisyonu raporunu kabul ederek Brüksel Hattı denilen sınırı belirledi.
İsyanın bastırılmasından sonra İran'a iltica eden Şeyh Mahmud 1927'ye kadar orada kaldıktan sonra, Irak'a dönüşüne izin verildi.1930 yılında imzalanan İngiliz-Irak Antlaşmasında Kültlerin haklarının garanti altına alınması talebi karşılanmayınca, Şeyh Mahmud yeniden isyan etti. İsyanın tekrar bastırılmasının akabinde Şeyh Mahmud 1931'de Irak'ın güneyindeki Nasıriye'ye sürüldü. Daha sonra Raşid Ali el-Kıylani hükümeti tarafından Bağdat'ta göz hapsinde tutulan Şeyh Mahmud 1941 yılında serbest bırakıldı ve Süleymaniye'ye döndü. Ölümüne kadar Süleymaniye'de yaşayan Şeyh Mahmud 1956 yılında hayatını kaybetti.
Fotoğraf : A.M.Hamilton - Road through Kurdistan[1]

Başlık özelikleri

Siyasi eğilim: Milliyetçi | İçerik Kategorisi: Biyografi | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Doğum yeri: Suleymaniye | Ölüm yeri: Bağdat | Diri?: Hayir | Ulus (Millet): Kürt | Özerk: Güney Kürdistan | Doğduğu ülke: Güney Kürdistan | Öldüğü ülke: Irak |
Dogum Tarihi: ~~00-00-~~-1878
Ölüm Tarihi: 09-10-1956

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
01-01-1878	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
09-10-1956	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
10-09-1956	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
106 sal di ser serhildana Şêx Mehmûdê Berzencî re derbas bûn	کورتەباس	Kurmancî	

1945–1989 YILLARI ARASINDA ABD'NİN KUZEY IRAK POLİTİKASI	کورتەباس	Türkçe	
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN	کورتەباس	Türkçe	
Di belgeyên Ingilîzan de Şêx Mehmûd Berzencî	کورتەباس	Kurmancî	
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	
KURDİSTAN KRALI: ŞEYH MAHMUD BERZENCİ	ڤیدیۆ	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci (1)	کورتەباس	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci(2)	کورتەباس	Türkçe	
Osmanlı Askerî Arşiv Belgelerine Yansıdığı Şekliyle Şeyh Mahmut İsyanı: İngiliz İşgali Altında Kürt Bağımsızlığı Mücadelesi	کورتەباس	Türkçe	
Scheich Mahmud Barzandschi	ژیاننامە	Deutsch	
Şêx Mehmûdê hefîd	ژیاننامە	Kurmancî	
Şeyh Mahmud Berzenci İsyanı	کورتەباس	Türkçe	
ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ	کورتەباس	Türkçe	
ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ	کورتەباس	Türkçe	
Şoreşa Barzan, li Başûrê Kurdistanê - Beşa Yekem	کورتەباس	Kurmancî	

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://kurdisyanlari.blogspot.com

Eklenme tarihi: 15-06-2017

Editör Adı: Rojhat Seeyd

Grup: Kısa tanım

Konu (Başlık): 219

Osmanlı Askerî Arşiv Belgelerine Yansıdığı Şekliyle Şeyh Mahmut İsyanı: İngiliz İşgali Altında Kürt Bağımsızlığı Mücadelesi

https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260825132635700859

Osmanlı Askerî Arşiv Belgelerine Yansıdığı Şekliyle Şeyh Mahmut İsyanı: İngiliz İşgali Altında Kürt Bağımsızlığı Mücadelesi

Öz

Bu makale, I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmut Berzenci önderliğinde gelişen isyanı incelemekte, onun Britanya İmparatorluğu'na karşı bağımsız bir Kürt devleti kurma çabasını ele almaktadır. Osmanlı Genelkurmay Başkanlığı (ATASE) arşiv belgeleri ve dönemin hatıratlarına dayanan çalışma; isyanın nedenlerini, gelişimini ve bastırılma sürecini ortaya koyarken, Kürt aşiretlerinin dağınık yapısı ve askerî-siyasî eşgüdüm eksikliğini vurgulamaktadır. Başlangıçta İngilizlerce Kürdistan Valiliği'ne getirilen Şeyh Mahmut, sembolik bir pozisyonu kabul etmeyerek egemen bir Kürt hükümeti kurmayı hedeflemiş ve bu yönüyle Kürt milliyetçi hareketinin sembolü hâline gelmiştir. 1931'e kadar süren bu direniş, İran'daki bazı Kürt aşiretleriyle kurulan ittifaklarla birlikte, Kürt birliği ve devletleşmesi yönünde atılmış erken ve önemli adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar isyan başarısız olsa da modern Kürt tarihinin erken döneminde belirleyici bir örnek teşkil etmiş ve emperyal güçlerle yerel halk arasındaki gerilimi çarpıcı biçimde yansıtmıştır. [1]

Okumak için tıklayın Osmanlı Askerî Arşiv Belgelerine Yansıdığı Şekliyle Şeyh Mahmut

İsyanı: İngiliz İşgali Altında Kürt Bağımsızlığı Mücadelesi

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |
Yayın tarihi: 16-09-2025

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
16-09-2025	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
IRAK'TA EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ VE ŞEYH MAHMUT BERZENCİ HAREKETİ	کورتەباس	Türkçe	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://dergipark.org.tr

Eklenme tarihi: 25-08-2026

Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım
Konu (Başlık): 220
Şeyh Mahmud Berzenci İsyanı
https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260822180745700346

Şeyh Mahmud Berzenci İsyanı
Irak Kürdistan Bölgesi'nde Birinci Dünya Savaşı yıllarında Şeyh Mehmud Berzenci, bağımsız bir devlet kurma girişiminde bulundu. 23 Mayıs 1919 yılında İngilizlere karşı isyan ederek kendi hükümetini kurdu, kendisini de Kürdistan Kralı ilan etti. İngilizlere karşı başlatılan halk isyanı daha sonra genişleyerek yayıldı.

Şeyh Mahmud Berzencî'nin şeceresi sırasıyla Şeyh Said, Şeyh Kake Ehmedi, Şeyh Marîfe Nodêyî, Şeyh Hîsa, Baba Ali Hemedanî'dir. Berzenci, 1878 yılında Süleymaniye'ye bağlı Berzence köyünde dünyaya gelir. Berzenci, babası Şeyh Said, amcası Şeyh Ehmed ve 50 adamıyla birlikte 1913 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafında yakalanıp öldürüldükten sonra babasının yerini alır. Şeyh Mahmud Berzenci ya da Şeyh Mehmud Hefîd, Kadiri tarikatına mensup bir şeyh idi. Kendisi Kürtçe, Arapça, Türkçe ve Farsça'yı çok iyi konuşuyordu. Bunun yanı sıra birçok şiir de kaleme almıştır.

Kürdistan'ın son Kralı
Berzenci, Birinci Dünya Savaşı yıllarında bağımsız Kürdistan devleti için çaba harcadı. Bunun için İran'da bazı Kürt aşiretlerle ittifak yaparak İngiliz ve Araplara karşı savaştı. Bu süreçte üç defa Kürdistan hükümetini kurdu ve kendisini de Kürdistan Kralı ilan etti. Berzenci İngilizlerin denetiminde kurulacak bir Kürdistan hükümetini asla kabul

etmedi; özelde ise o dönemde Irak'ta İngiliz temsilcisi olan Major Soane'nin Kürt güçlerini silahlı milis gücü olarak kullanma istemini fark ederek buna karşı bir duruş içinde oldu. Berzenci İngiliz ve Arap saldırılarına karşı 1932 yılına kadar savaşarak direndi. Şeyh Mahmud Berzenci, 9 Ekim 1956 yılında yaşama gözlerini yumdu.

Şeyh Mahmud'un birinci Kürdistan hükümeti ilanı

Şeyh Said Berzenci, henüz Osmanlı egemenliğinin son bulmadığı ve İttihatçıların başta olduğu 1908 yılında isyan eder. Bu isyan İttihatçılar tarafından bastırılır. Bu isyanda Şeyh Said, Şeyh Mahmud, Şeyh Ehmed ve birçok yakın akrabası esir alınarak Musul'a sürgün edilirler. İttihatçılar bu yıllarda Berzenci ailesinin Kürdistan'daki etkisini bildikleri için tüm aileyi ortadan kaldırmayı düşünerek Şeyh Said, kardeşi Şeyh Ehmed ve 50'ye yakın adamını katleder. Olaylar Kürdistan'da duyulduktan sonra tepki giderek büyür. Kürt aşiretleri Şeyh Mahmud'un serbest bırakılmasını, aksi takdirde Musul'u basarak ölenlerin intikamını alacaklarını söyler. Bunun üzerine Şeyh Mahmud serbest bırakılır.

İngiliz heyetiyle görüşme

Şeyh Mahmud Berzenci, Süleymaniye'ye döndükten sonra, 1918'de Kerkük'teki İngilizlerin başkomutanına ve Wilson'a bir mektup gönderir. Mektubunda; Kürdistan'da bağımsız bir hükümetin kurulmasına dair bir teminat verilmesini ister. Şeyh Mahmud'un Wilson'a gönderdiği mektubun ardından, Binbaşı Noel eşliğinde bir İngiliz heyeti Şeyh Mahmud ile görüşmek üzere Süleymaniye'ye gelir. Görüşmeler sonucunda 1 Kasım 1918 günü Süleymaniye'nin Sera kapısında resmi bir törenle Şeyh Mahmud Berzenci'nin Irak'taki genel hükümdar tarafından "Kürdistan Yöneticisi" olarak atandığı açıklanır. Şeyh Mahmud bu süreçte Paris Barış Konferansı'na gönderilmek üzere bir müzakere mektubu hazırlar, Reşit Kaban ve Seyit Ahmet Berzenci aracılığıyla Paris'e gönderir. İngiltere bu kararı 11 Kasım 1918 yılında resmi bir biçimde kabul eder.

İngilizler Şeyh Berzenci'ye verdikleri sözden geri döner. 23 Mayıs 1919 tarihinde İngilizlere karşı isyan hareketi başlatılır. Bu ayaklanma ile İran ile Irak'taki Kürtlerin birleşerek büyük Kürdistan'ın kurulmasını amaç edinir. Süleymaniye'de başlayan ayaklanma kısa sürede Kürdistan'ın birçok bölgesine yayılır.

İngilizlerle çatışma

Şeyh Berzenci kuvvetleri Süleymaniye'ye bağlı Derbendi Baziyan'da konumlamışlardı. 17 Haziran'da İngiliz kuvvetleri tank ve toplarla Şeyh Mahmud kuvvetlerini kuşatarak bombardımana tutarlar. Berzenci bombardıman sonucu yaralanır ama ona rağmen mevzi aldığı büyük bir kayalık arkasında uzun süre çatışarak direnmeye çalışır. (Bugün

o taş etrafı sarılarak milli park haline getirilmiş. İsmi de kahramanlık taşı konulmuştur.) Ona rağmen Berzenci, İngiliz kuvvetlerine esir düşmekten kurtulamaz.

İngiliz kuvvetleri 22 Temmuz 1919 tarihinde Süleymaniye merkezine girerek büyük zarar verirler. O günü Berzenci'nin oğlu Şeyh Letif Hefid kendi günlüğünde şu şekilde anlatır: "İngilizler çatışma sonucu şehit düşen insanlarımızın bedenlerini gözlerimizin önünde benzin dökerek yakıyorlardı. Bu görüntüler karşısında duramadım ve müdahale etmek zorunda kaldım. Doğacak tepkiden korktukları için cesetleri yakmaktan vazgeçtiler" diyor. Daha sonra esir alınan Şeyh Mahmud Berzenci Bağdat'a götürülür. 25 Temmuz 1919 tarihinde kurulan askeri bir mahkemede Berzenci yargılanmaya başlanır. Berzenci mahkeme tarafından şu suçlardan dolayı yargılanır:
1- İngiltere'ye karşı isyan etmek ve kan akmasına sebep teşkil etmek,
2- İngiltere bayrağını indirip, yerine Kürdistan bayrağını dikmek.

İdam ve Musul sorunu
Mahkeme, Şeyh Mahmud Berzenci ve Şeyh Muhemed Xerib için idam karar verirken, mahkemede hazır bulunmayan yardımcılarından Şeyh Mehmud Xanê Hewrami için ömür boyu, Şeyh Mahmud Xani Kani Sanan için de üç yıl ceza kesilir. Kürdistan'da eylemlerin devam etmesinden kaynaklı Berzenci'nin cezası 10 yıl hapse ve Hindistan'a sürgüne çevrilir. Wilson, mahkemenin bu kararını tehlikeli bulup şunları ifade eder; "Şeyh Mahmud'un hayatta kalması onun dostları için büyük bir umuttur. Düşmanları için de büyük bir tehlikedir. Şeyh Mahmud'un dostları onun döneceği ümidiyle eski tutumlarına devam edeceklerdir. Düşmanları da döneceği korkusuyla rahat bir yaşam yaşayamayacaktır. Şeyh Mahmud hayatta olduğu sürece Kürdistan'da istikrar olmayacaktır" diyor.

1921 ve 1922 yılları arasında İngilizler ile Türkler arasında Musul sorunu çıkar. Türkler Musul'un misaki milli sınırlarına dahil olması gerektiğini dile getirirken, İngilizler de Kürdistan'ı öne sürerek Musul üzerinde hak talep ederler. Bu ikircikli politikalar sonucu İngilizler Kürt hükümetini yeniden kurma girişiminde bulunurlar. Bunun için Şeyh Berzenci 1922 yılında İngilizler tarafından tekrar Kürdistan'a çağrılır. Bu sırada Kürt silahlı güçleri kırsal kesimlerde İngilizlere karşı mücadelerini sürdürürler.

Böylelikle Şeyh Mahmud Berzenci'nin kurmuş olduğu birinci Kürdistan hükümeti son bulur. Bu hükümet Kürdistan'da 1 Kasım 1918 ile 22 Temmuz 1919 tarihleri arasında hüküm sürer.

İngiltere'nin katliamları
1 Kasım 1922'de Berzenci öncülüğünde kurulan Kürt hükümeti, İngiliz sömürgeciliğinin istemleri doğrultusunda hareket etmediği için İngiliz güçleri Kürt hükümetine karşı oldukça kanlı ve vahşi bir savaş başlattı. İngiliz uçakları Kürt şehir ve köylerini bombardımana tutarak binlerce sivil insanın katledilmesine sebep oldular.

Bu dönemde Kürtlere öncülük eden Şeyh Mahmud Berzenci, Simko Shikaki ve Mirza Taha Nehri'ydiler. Kürt komutanlardan Mirza Taha, İngilizler tarafından kandırılarak Türklerin eline geçmiş olan Rewandozê saldırılır. Bu saldırıda birçok Kürt insanı katledilir, sonunda saldırı başarısızlıkla sonuçlanır. İngilizler bölgede Türklere güç getirmediklerini ve Berzenci'yi de kandırıp onlara karşı savaştıramayacağını anladığında Kürtlere karşı farklı bir planlama içine girdi. İngiliz Yüksek Komiserliği bir bildiri hazırlar. Bu bildiride şunlara yer verilir: "İngiliz ve Irak hükümetleri, Irak sınırları içinde yaşayan Kürtlerin, bu sınırlar içinde bir devlet kurma haklarını tanımaktadır. Umut edilir ki, çeşitli Kürt unsurlar en kısa zamanda aralarında anlaşmaya vararak, söz konusu hükümete verecekleri biçimi, otoritesinin neleri kapsayacağını bildirmeleri ve İngiliz ve Irak hükümetleriyle ekonomik ve siyasi ilişkilerini tartışmak üzere yetkili delegeleri göndermelerini beklemekteyiz." Buna rağmen Şeyh Mahmud Berzenci kandırılamadı.

1923'te Lozan Antlaşması'nın ilk sonuçlarının belirlenmesiyle birlikte Kürdistan'ın birçok bölgesinde kıyımlar baş gösterdi. Şeyh Berzenci, İngiliz ve Irak yönetiminin vaatlerinde samimi olmadıklarını görünce büyük ve genel bir ayaklanma hazırlığı yapmaya başladı.

Sovyetler'e yardım için mektup
30 Ocak 1923 tarihinde Güney Kürdistan Kralı adına Şeyh Mahmud Berzenci, Tebriz'deki Sovyet konsolosluğuna bir mektup gönderir. Mektupta, "Kürt halkı İngiltere'den hak talebinde bulunmuştur. Fakat onlar oldukça vahşi bir biçimde top, uçak ve süvarileriyle halkıma saldırıyor. Birçok yerleşim birimimizi talan etti. Bizim için netleşen bir şey var ki o da Sovyet devleti dışında bize yardım edecek hiç kimsenin bulunmadığıdır. Onun için de sizden hükümetimizi tanımanızı istiyoruz. Yine düşmanı korkutmak için silaha ihtiyacımız vardır" deniliyordu.

Bu gelişmelerden haberdar olan İngiliz yönetimi ve askeri kuvvetleri Bağdat'ta bir araya gelerek 21 Şubat 1923'te Şeyh Mahmud hükümetine şu ültimatomu gönderirler: "Ya tüm idari konseyinle Bağdat'a gelip durumu izah edeceksin ya da görevden alınacaksın." Berzenci İngilizlerin bu ültimatomuna kulak vermedi, aynı

zamanda Rewandoz’daki Türk güçleriyle de ilişki kurmaya başladı. Bunun üzerine İngilizler savaş uçaklarıyla Süleymaniye’yi bombalamaya başladılar.

Şeyh Mahmud, Serdeşt yakınlarında bir mağaraya yerleşip 8 Mart’ta Bangî Heq adlı bir gazete çıkarıp ilk sayısını “cihad” çağrısına ayırır. Salih Zeki komutasında “Kürt ulusal ordusuyla” kıyam hazırlığını sürdürür. İngilizler Kürt ve Türk güçleriyle kendilerine karşı ittifak yapmasınlar diye ordusunu alıp Koysancak ve Rewandoz’a doğru yola çıkar. Rewandoz’daki Türk kuvvetlerin başında bulunan Ali Şefik, 22 Nisan 1923 tarihinde kendi güçlerini çekerek Berzenci’yi yalnız başına bırakır. İngiliz, Arap ve bazı Kürt işbirlikçileri Berzenci’ye karşı çetin bir savaş verirler. Bu savaşta Berzenci güçleri kırılır. Rewandoz düştükten sonra 16 Mayıs 1923 tarihinde İngiliz güçleri Süleymaniye’ye girerler.

Üçüncü Şeyh Mahmud Berzenci hükümeti
17 Haziran günü İngiliz yönetimi Süleymaniye’den çekilme kararı alır. Bunun üzerine 11 Temmuz 1923’te Şeyh Mahmud tekrar Süleymaniye’ye döner.

22 Temmuz 1923 tarihinde Lozan antlaşmasıyla Kürdistan için şu karara varılır: “Kürtlerin bağımsız devlet kurma hakkı ellerinden alındı.” Bu karardan üç yıl önce Sevr Anlaşması’nda Türk ve Kürtlerin de temsilcileri olduğu toplantıda Kürtlerin diğer uluslar gibi kendi kaderlerinin tayin hakkı kararı unutuldu.

Berzenci’nin direnişi
İngiliz yönetimi, Şeyh Berzenci’yi “Silahlı kuvvetlerin izni olmaksızın asker toplamak, kanunsuz vergi toplamak, ülkenin düşmanlarıyla ilişki kurmak”la suçlayarak, 20 Mayıs 1924’te, beş güne kadar teslim olmaması durumunda kentin yeniden bombalanacağını bildirir. Şeyh’in teslim olmaması üzerine 27 ve 28 Mayıs’ta İngiliz Hava Kuvvetleri Süleymaniye’yi bombalar. Bombardımanın şiddeti sonucu şehrin nerdeyse üçte ikisi yıkılır. Berzenci bombardıman sonucu kendi kuvvetlerini Süleymaniye’nin Qelaçolan ilçesine, oradan da İran’a çeker.

1924 Haziran’ı sonlarına doğru Berzenci, askeri güçleri dört koldan Süleymaniye’ye gönderir.

1956: Berzenci vefat eder
Ekim 1924 yılında Berzenci tekrar Süleymaniye’ye döner. Mücadelesini tekrardan yükseltmek için direnişi güçlendirmeye çalışır. Bundan kaynaklı o güne kadar İngilizlerle birlikte hareket eden tüm işbirlikçi Kürtlere af kararı çıkarır ve Kürt halkına karşı işlenen suçlardan pişman olan herkes Süleymaniye’ye dönebilir denilir.

16 Kasım 1925 tarihinde uluslararası güçler Türkiye ile Irak arasında belirlenen sınırı resmi olarak kabul eder böylelikle Güney ve Kuzey Kürdistan birbirlerinden koparılır.

Haziran 1930'da İngilizler ile Irak hükümeti arasındaki anlaşma resmi olarak kabul edildi. Böylelikle İngilizler Irak'ın bağımsızlığını kabul etmiş oldular. Kürtler ise İngilizlerin politikalarını hiçbir zaman kabul etmediler.

Berzenci 20 Mart 1925'te Milliyetler Cemiyeti'ne göndermiş olduğu mektupta kendisini Kürdistan kralı olarak ilan ederek Kürdistan'a bağımsızlık talebinde bulunur.

Berzenci İngiliz ve Arap saldırılarına karşı 1932 yılına kadar direniş gösterir. 13 Mayıs 1932'da İngilizlere teslim olur. Daha sonra ise 9 Ekim 1956 yılında Bağdat'ta hastanede iken yaşamını yitirir. Şeyh Berzenci'nin cenazesi Süleymaniye'de Büyük Cami'ye getirilerek cenaze namazı kılındıktan sonra kendi dedesi Şeyh Kake Ehmedi'nin yanına gömülür.

İkinci Kürdistan hükümetinin kabinesi
Şeyh Berzenci sürgüne gönderildikten sonra Süleymaniye'de Irak'a bağlı işbirlikçi bir hükümet kurulmuştu fakat Kürtler hiçbir zaman bu hükümete itibar etmediler. Aksine Kürtlerin İngilizlere karşı öfkesi giderek büyümüştü. Bunun sonucunda da İngilizler sürgüne göndermiş oldukları Şeyh Berzenci'yi geri getirmek zorunda kaldılar.

Şeyh Berzenci, Kürdistan'a tekrar "Kürdistan Yöneticisi" olarak geri döner. Ardından yeni bir kabine kurulur ve bakanlıklar belirlenir. Bakanlıklara atanan isimler Federe Kürdistan'da yayın yapan Bangi Kurdistan Gazetesi'nde yayınlanır. İngilizler ve Irak Kralı Faysal, Şeyh Berzenci'ye Kürdistan'ın bağımsızlığının tanınacağına dair söz verirler. Şeyh Berzenci İngiliz ve Irak kralının kendisine vermiş olduğu sözü yerine getirmeyeceğini bildiği için 1 Kasım 1922'de Kürdistan hükümetini, kendisini de Kürdistan Kralı olarak ilan eder. Hükümet kabinesi, basın kurumu, okul ve orduyu kurar. Salih Zeki Sahebqiran ve Macid Mustafa'yı askeri başkomutan ve kendi danışmanı olarak ilan eder. Reşid Zeki Kaban ise hükümetin dış ilişkiler sorumlusu olarak atanır.

İlan ettiği bağımsız Kürdistan sınırı bugünkü Federe Kürdistan'ın tamamını kapsıyordu. Başkenti Süleymaniye, resmi dil Kürtçe, ordunun ismi ise Kürt ulusal ordusu olarak belirlenir.

A- Berzenci hükümetinin bakanlıkları şu şekildeydi:
1- Başbakan: Şêx Qadirê Şêx Sehîd Hefîd
2- İçişler ve Sağlık Bakanı vekâleti: Şêx Mehmûd Xerîb
3- Maliye Bakanı: Abdulkerîm Elyas Alaka yê (File)
4- Eğitim Bakanı: Mîr lîwa Mistefa Paşayê Yamolkî
5- Adalet ve Din Bakanı: Mele Seîdê Kerkûlkî
6- Gümrük Bakanı: Ehmed Begê Fetah Beg (Hemdî Sahêbqiran yê şahîr)
7- Savunma Bakanı: Seyîd Ehmedê Berzincî
8- Devletin tüm kurumlarından sorumlu bakanlık: Mîr lîwa Sedîq Qadrî Paşa
9- Hizmet İşleri Bakanı: Mihemed Axa Abdûlrehman Axa

B- Berzenci'nin Kürdistan hükümetinin bayrağı:
Yeşil zemin üzerinde kırmızı daire, kırmızı daire içinde beyaz hilal vardır.

C- Posta pulu
İki çeşit posta pulu bastırıldı. Pulun çevresinde Güney Kürdistan hükümeti ortasında ise çapraz çakılmış iki hancer resim konulmuştu.

Basın kuruluşları:
Berzenci hükümetine bağlı çıkan birçok haftalık ve aylık gazete, dergi basılıyordu.
1- Bangî Kurdistan
2- Rojî Kurdistan
3- Bangî Heq: Bangê Heq gazetesi Kürt mücadelesinde dağda çıkarılan ilk gazete olarakta bilinir.
4- Umêdî Istiqlal

D- Kurulan okullar:
1- Mehmudi Ortaokulu
2- Kadiri ilkokulu
3- Rûfî ilkokulu
4- Letîfî ilkokulu

E- Kürt Ulusal Ordusu'nun Kuruluşu:
1- Yeni birlik: Genelkurmay Başkanı Tofîq Wehbî idi, ordu 9 komutanlıktan meydana geliyordu.
2- Berzenci'nin yanında kalan 6 subay da orduya katılır.
3- Türklerden geriye kalan 5 subay da Kürt Ulusal Ordusu'na katılır. [1]

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |

فایلی پەیوەندیداریدار:

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KÜRDİSTAN	کورتەباس	Türkçe	
İngiliz Oyunu.. ‘Şeyh Mahmud Berzenci’	کورتەباس	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci (1)	کورتەباس	Türkçe	
Ortadoğu notları (26): Şeyh Mahmud Berzenci(2)	کورتەباس	Türkçe	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت QR تکایە سکێنی.

QR Code:

Kaynaklar

[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://kurdisyanlari.blogspot.com

Eklenme tarihi: 22-08-2026

Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım

Konu (Başlık): 221

ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ

https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260825201128700911

Külliyat OSMANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
ISSUE: 17/AUGUST 2022 ISSN:2587-117X
SAYI: 17 / Ağustos 2022

ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ

Sheikh Mahmut Berzinci's Fight With Imperialism

Engin KORKMAZ
Öğr. Üyesi, Hakkari Üniversitesi Çölemerik Meslek Yüksekokulu, engin3065@outlook.com, orcid.org/0000-0002-6219-1186.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi
Geliş/Received: 04.05.2022
Kabul/Accepted: 25.07.2022

DOI:10.51592/kulliyat.1112556

Anahtar Kelimeler
Şeyh Mahmut, Irak, İngilizler.

Keywords
Sheikh Mahmut, Iraq, British.

ÖZ
Emperyalistler Orta Doğu coğrafyasını yeniden şekillendirirken önce bölgede yaşayan halklara bazı vaatlerde bulunmuş, amaçlarına ulaştıklarında da bölgede yaşayan millet veya etnik gruplara sırtını dönmüşlerdir. İngilizlerin I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal etmeleriyle birlikte Irak'ta bulunan halklar söz konusu vaatlerden nasibini almıştır. İngilizlerin Kürtlere karşı da düalist bir politikası olmuştur. Bu anlamda İngilizler I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal ederken onların burada yürüttüğü düalist politikalara karşı Süleymaniye'de yaşayan Şeyh Mahmut Berzinci, 1919'da bir başkaldırı hareketi başlatmıştır. Şeyh Mahmut'un amacı, Irak Kürtlerinin İngilizlerin veya Arapların egemenliği altına girmeden bağımsız bir statü kazandırması olmuştur. Bu makalede, 1919 yılından başlayıp 1930 yılına kadar devam eden Şeyh Mahmut Berzinci hareketi tarihi malumatlara dayanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma literatür okumasına dayanan nitel bir araştırmadır. Çeşitli kitap, dergi, tez ve makalelerden derlenen bu çalışma ile Şeyh Mahmut hareketinin sebep ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmayı önemli kılan esas ise Şeyh Mahmut hareketi ile ilgili farklı kaynaklardaki parçalı verilerin bütünleştirilmesidir. Böylece aslında ciltler dolusu bir muhtevaya sahip Şeyh Mahmut hareketinin derli toplu bir izahının ilgilisine ulaştırılması amaçlanmıştır.

ABSTRACT
While the imperialists were reshaping the Middle East Geography, they first made some promises to the people living in the region, and when they achieved their goals, they turned their backs on the mentioned nations or ethnic groups. With the British occupation of Iraq in the First World War, the peoples in Iraq got their share of these promises. The British also had a dualist policy towards the Kurds. In this sense, Sheikh Mahmut Berzinci, who lived in Sulaymaniyah against the dualist policies pursued by the British during the First World War invading Iraq, started a revolt in 1919. Sheikh Mahmud's aim was to give the Iraqi Kurds an independent status without falling under the domination of the British and Arabs. In this article, the Sheikh Mahmut Berzinci movement, which started in 1919 and continued until 1930, was tried to be explained based on historical information. The study is a qualitative research based on literature reading. With this study, which was compiled from various books, journals, theses and articles, the reasons and results of the Sheikh Mahmut movement were tried to be explained. The reason that makes this research important is to integrate the fragmented data from different sources about the Sheikh Mahmut movement. Volumes of books have been written on the Sheikh's movement, and in this article, only a brief summary of the aforementioned studies has been tried to be given.

ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ
Emperyalistler Orta Doğu coğrafyasını yeniden şekillendirirken önce bölgede yaşayan halklara bazı vaatlerde bulunmuş, amaçlarına ulaştıklarında da bölgede yaşayan millet veya etnik gruplara sırtını
dönmüşlerdir. İngilizlerin I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal etmeleriyle birlikte Irak'ta bulunan halklar söz konusu vaatlerden nasibini almıştır. İngilizlerin Kürtlere karşı da düalist bir politikası olmuştur. Bu anlamda İngilizler I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal ederken onların burada yürüttüğü düalist politikalara karşı Süleymaniye'de yaşayan Şeyh Mahmut Berzinci, 1919'da bir başkaldırı hareketi başlatmıştır. Şeyh Mahmut'un amacı, Irak Kürtlerinin İngilizlerin veya Arapların egemenliği altına girmeden bağımsız bir statü kazandırması olmuştur. Bu makalede, 1919 yılından başlayıp 1930 yılına

kadar devam eden
Şeyh Mahmut Berzinci hareketi tarihi malumatlara dayanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma literatür okumasına dayanan nitel bir araştırmadır. Çeşitli kitap, dergi, tez ve makalelerden derlenen bu çalışma ile Şeyh Mahmut hareketinin sebep ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmayı önemli kılan esas ise Şeyh Mahmut hareketi ile ilgili farklı kaynaklardaki parçalı verilerin bütünleştirilmesidir. Böylece aslında ciltler dolusu bir muhtevaya sahip Şeyh Mahmut hareketinin derli toplu bir izahının ilgilisine ulaştırılması amaçlanmıştır. [1]
Okumak için tıklayın ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ |

Başlık özelikleri
İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |
Yayın tarihi: 17-08-2022
بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
17-08-2022	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پێشان نەدراون، تکایە سکێنی QR کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەڕی ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت.

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://isamveri.org
Eklenme tarihi: 25-08-2026
Editör Adı: Sara Kamela

Grup: Kısa tanım

Konu (Başlık): 222

ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ

https://www.kurdipedia.org/?lng=13&q=20260822173821700338

Külliyat OSMANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
ISSUE: 17/AUGUST 2022 ISSN:2587-117X SAYI: 17 / Ağustos 2022

ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ

Sheikh Mahmut Berzinci's Fight With Imperialism

Engin KORKMAZ
Öğr. Üyesi, Hakkari Üniversitesi Çölemerik Meslek Yüksekokulu, engin3065@outlook.com, orcid.org/0000-0002-6219-1186.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi
Geliş/Received: 04.05.2022
Kabul/Accepted: 25.07.2022

DOI:10.51592/kulliyat.1112556

ÖZ
Emperyalistler Orta Doğu coğrafyasını yeniden şekillendirirken önce bölgede yaşayan halklara bazı vaatlerde bulunmuş, amaçlarına ulaştıklarında da bölgede yaşayan millet veya etnik gruplara sırtını dönmüşlerdir. İngilizlerin I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal etmeleriyle birlikte Irak'ta bulunan halklar söz konusu vaatlerden nasibini almıştır. İngilizlerin Kürtlere karşı da düalist bir politikası olmuştur. Bu anlamda İngilizler I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal ederken onların burada yürüttüğü düalist politikalara karşı Süleymaniye'de yaşayan Şeyh Mahmut Berzinci, 1919'da bir başkaldırı hareketi başlatmıştır. Şeyh Mahmut'un amacı, Irak Kürtlerinin İngilizlerin veya Arapların egemenliği altına girmeden bağımsız bir statü kazandırması olmuştur. Bu makalede, 1919 yılından başlayıp 1930 yılına kadar devam eden Şeyh Mahmut Berzinci hareketi tarihi malumatlara dayanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma literatür okumasına dayanan nitel bir araştırmadır. Çeşitli kitap, dergi, tez ve makalelerden derlenen bu çalışma ile Şeyh Mahmut hareketinin sebep ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmayı önemli kılan esas ise Şeyh Mahmut hareketi ile ilgili farklı kaynaklardaki parçalı verilerin bütünleştirilmesidir. Böylece aslında ciltler dolusu bir muhtevaya sahip Şeyh Mahmut hareketinin derli toplu bir izahının ilgilisine ulaştırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler
Şeyh Mahmut, Irak, İngilizler.

ABSTRACT
While the imperialists were reshaping the Middle East Geography, they first made some promises to the people living in the region, and when they achieved their goals, they turned their backs on the mentioned nations or ethnic groups. With the British occupation of Iraq in the First World War, the peoples in Iraq got their share of these promises. The British also had a dualist policy towards the Kurds. In this sense, Sheikh Mahmut Berzinci, who lived in Sulaymaniyah against the dualist policies pursued by the British during the First World War invading Iraq, started a revolt in 1919. Sheikh Mahmud's aim was to give the Iraqi Kurds an independent status without falling under the domination of the British and Arabs. In this article, the Sheikh Mahmut Berzinci movement, which started in 1919 and continued until 1930, was tried to be explained based on historical information. The study is a qualitative research based on literature reading. With this study, which was compiled from various books, journals, theses and articles, the reasons and results of the Sheikh Mahmut movement were tried to be explained. The reason that makes this research important is to integrate the fragmented data from different sources about the Sheikh Mahmut movement. Volumes of books have been written on the Sheikh's movement, and in this article, only a brief summary of the aforementioned studies has been tried to be given.

Keywords
Sheikh Mahmut, Iraq, British.

ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ

Emperyalistler Orta Doğu coğrafyasını yeniden şekillendirirken önce bölgede yaşayan halklara bazı vaatlerde bulunmuş, amaçlarına ulaştıklarında da bölgede yaşayan millet veya etnik gruplara sırtını dönmüşlerdir. İngilizlerin I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal etmeleriyle birlikte Irak'ta bulunan halklar söz konusu vaatlerden nasibini almıştır. İngilizlerin Kürtlere karşı da düalist bir politikası olmuştur. Bu anlamda İngilizler I. Dünya Savaşında Irak'ı işgal ederken onların burada yürüttüğü düalist politikalara karşı Süleymaniye'de yaşayan Şeyh Mahmut Berzenci, 1919'da bir başkaldırı hareketi başlatmıştır. Şeyh Mahmut'un amacı, Irak Kürtlerinin İngilizlerin veya Arapların egemenliği altına girmeden bağımsız bir statü kazandırması olmuştur. Bu makalede, 1919 yılından başlayıp 1930 yılına kadar devam eden

Şeyh Mahmut Berzinci hareketi tarihi malumatlara dayanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma literatür okumasına dayanan nitel bir araştırmadır. Çeşitli kitap, dergi, tez ve makalelerden derlenen bu çalışma ile Şeyh Mahmut hareketinin sebep ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmayı önemli kılan esas ise Şeyh Mahmut hareketi ile ilgili farklı kaynaklardaki parçalı verilerin bütünleştirilmesidir. Böylece aslında ciltler dolusu bir muhtevaya sahip Şeyh Mahmut hareketinin derli toplu bir izahının ilgilisine ulaştırılması amaçlanmıştır. [1]
Okumak için tıklayın ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ'NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ |

Başlık özelikleri

İçerik Kategorisi: Kürt Davası | Tarih | Belge Türü: Orijinal dili | Yayın Türü: Born-digital | Lehçe : Türkçe | Özerk: Güney Kürdistan |
Yayın tarihi: 17-08-2022

بابەتە پەیوەستکراوەکان:

ناوی بابەت	پۆل	زمان	QR
17-08-2022	ڕێکەوت و ڕووداو (کرۆنۆلۆژیا)	کوردیی ناوەڕاست	
Osmanlı Askerî Arşiv Belgelerine Yansıdığı Şekliyle Şeyh Mahmut İsyanı: İngiliz İşgali Altında Kürt Bağımsızlığı Mücadelesi	کورتەباس	Türkçe	
Şeyh Mahmud Berzenci İsyanı	کورتەباس	Türkçe	
ŞEYH MAHMUT BERZİNCİ NİN EMPERYALİZM İLE MÜCADELESİ	کورتەباس	Türkçe	

تێبینی: ئەم تۆمارە هەندێک فایلی پەیوەندیداری وەک وێنە و ڤیدیۆی لەگەڵدایە و لێرەدا پیشان نەدراون، کۆدەکە بکە تاوەکو لەسەر ماڵپەری ڕێکخراوی کوردیپێدیا ئەو فایلانە ببینیت QR تکایە سکێنی.

QR Code:

Kaynaklar
[1] İnternet sitesi | Türkçe | https://dergipark.org.tr
Eklenme tarihi: 22-08-2026
Editör Adı: Sara Kamela

لیستەی ئاماژەکاری ناو و شوێنەکان

A

503 .... Abdul Rahman Ghassemlou
522 .... Abdullah Ocalan
690 .... Abdullah Öcalan
525 .... Aga
419 .... Agirî
676 .... Ağrı
676 .... Ağrı Dağı
503, 518, 689, 698 .... Ahmed Barzani
503 .... Ahmet Türk
503 .... Ali Askari
503 .... Ali Bapir
580 .... Ara
366, 414, 423, 426, 431, 432, 766 .... Aras
414, 423, 426, 431, 432 .... Aras Hiso
433, 571 .... Arnold Wilson
421, 577 .... Awat
420, 726 .... Axa
503 .... Aysel Tuğluk
413, 427 .... Azad

B

434, 569, 690 .... Baban
553 .... Bakr Sidqi
410, 414, 417, 419, 421, 426, 430, 440, 442 .... Bakûr
412 .... Banê
703 .... Baş
416, 512, 572, 698, 721 .... Baziyan
510, 533, 580, 685, 714 .... Bazyan
503 .... Bedirhan Bey
420, 532, 558, 726 .... Beg
503 .... Bengi Yildiz
25, 29 .... Brusk

C

424 .... Cegerxwîn

D

704 .... Dara
566, 569 .... Das
547 .... Dersim
693 .... Dicle
706 .... Doğu Perinçek

E

420, 508, 529 .... Edward Noel
510 .... Edward William Charles Noel
424 .... Ehmedê Xanî
424 Elî
74, 558, 573, 685, 706 .... Erbil
697 .... Erzurum
410, 417 .... Evîn
410, 417 .... Evîn Teyfûr

F

421 .... Faik Bulut
503 .... Fatma Kurtulan
424 .... Feqiyê Teyran

G

427 .... Gelan

H

695 .... Hakkâri
440, 495, 677 .... Hawrê
440, 495, 677 .... Hawrê Baxewan
490, 492, 499, 501, 505, 519, 521, 527, 531, 535, 539, 541, 555, 560, 562, 568, 578, 581 .... Hejar
490, 492, 499, 501, 505, 519, 521, 527, 531, 535, 539, 541, 555, 560, 562, 568, 578, 581 .... Hejar Kamela
425 .... Helebce
686 .... Hemewend
410, 414, 417, 421, 422, 426, 430, 432, 440, 442 .... Herêm
424 .... Herîq
409 .... Hêvî
433 .... Hoz

I

503 .... Ibrahim Ahmad
503 .... Idris Barzani
676 .... İhsan Nuri Paşa

J

503 .... Jalal Jalalizadeh
414 Jîn

K

721 .... Kaban
722 .... Kani
413 .... Kanî
409, 415, 428........ Kerkûk
681, 695, 714, 721........ Kerkük
502 .... Khalid Bakdash
408, 412, 415, 420, 421, 423, 424, 427, 430, 434, 501, 504, 505, 530, 538, 539, 553 .... Kurd
408, 412, 425, 430, 441 .... Kurdan
580 .... Kurde
422 .... Kurdi
408, 410, 412, 414, 415, 417, 418, 421, 423, 424, 426, 430, 434, 440, 442, 505 .... Kurdî
71, 188, 349, 409, 410, 413, 414, 415, 417, 420, 421, 422, 426, 429, 430, 432, 434, 442, 488, 489, 491, 494, 495, 499, 500, 501, 506, 518, 521, 522, 527, 528, 531, 532, 536, 539, 544, 555, 556, 557, 559, 561, 562, 566, 568, 569, 580, 679, 715, 725 .. Kurdistan

L

503 .... Leyla Güven
502 .... Leyla Zana

M

553 .... Mahabad
677, 697, 711, 713, 718, 730 .... Mahmut Berzenci
554, 575 .... Majid Mustafa
503 .... Mehdi Zana
73........ Memo
689 .... Mesud Barzani
424 .... Mewlewî
726 .... Mîr
423, 427, 431........ Mistefa Barzanî
525 .... Muhammad Sharif
427 .... Mukrî
502 .... Mullah Krekar
419 .... Mûş
502, 510, 530, 532, 552, 580, 698 .... Mustafa Barzani
550 .... Mustafa Yamulki

N

503 .... Nadhim Zahawi
424 .... Nalî
424 .... Narî
427 .... Navîn
432 .... Nûjen
503 .... Nuri Sheikh Salih Sheikh Ghani Barzinji

O

671, 728, 730........ Orta
503 .... Osman Baydemir

P

425 .... Pîran

Q

415 .... Qehreman

R

503 .... Rafiq Hilmi
503 .... Rassul Mamand
439 .... REFÎQ HILMÎ
414 .... Rewend
430, 433 .... Roja

S

424 .... Salim
506, 550, 557 .... San
413, 722 .... Sanan
421, 672, 679, 692, 709, 710, 712, 719, 727, 729, 731 .... Sara
421, 672, 679, 692, 709, 710, 712, 719, 727, 729, 731 .... Sara Kamela
705Sat
566, 579, 716 .... Scheich Mahmud Barzandschi
503 .... Sebahat Tuncel
503 .... Selahattin Demirtaş
503, 671 .... Serhat
512 .... Şerif Pasha
419 .... Sêrt
26, 137, 199, 209, 211, 285, 289, 362, 365, 392, 433, 716 .... Şêx Mehmûdê hefîd
552 .... Sheikh Ahmad Barzan
536 .... Sheikh Mahmud Hafid
50, 767 .... Sherzad Hassan
503 .... Shirkuh
413, 414, 415, 418, 421, 422, 423, 425, 426, 431, 432, 433, 434, 442, 593 .... Silêmanî
502, 723 .... Simko Shikak
504 .... Şırnak
413 .... Soran
676, 681, 696, 711, 713, 720, 728, 730 .... Süleymaniye

V

428, 504, 508, 532 .... Van

W

413, 415 .... Wan

X

722 .... Xan
424 .... Xanayê Qubadî
413, 722 .... Xanê

Z

509 .... Zagros
576 .... Zakho
502 .... Zana
425 .... Zêwer
440 .... Ziya Avcı

ا

71 .... اربيل

آ

آغا 587

ا

621 .... الانتصار
591, 609, 621, 625, 631, 645, 647, 652 .... الثورة
590, 604 .... الحرية
587, 650 .... الحياة
620, 649 .... الذاتي
586, 619, 634 .... الشرقية
589, 608, 629 .... الشيخ محمد
619 .... الطرف
الم 586, 601, 619, 626, 632
621 .... المرة

ب

بابا 160, 447, 466, 645
96, 185, 187, 375, 400, 465, 467, 590, 632, 660, 661, 662 .... بابان
466 .... باباو
31, 174, 192, 205, 402, 454, 459, 659 .... بابە
52, 276 .... باجەلان
131 .... باخان
105 .... باخچە
17 .... باخەوان

بادینان 454
بادەلانی 299
باران 52, 116, 452
بارزان 65, 155, 277, 380
بارزانی 276, 378, 460, 462
باز 128
بازار 483
بازرگانی 18, 63
بازیان 103, 105, 186, 246, 248, 457, 590, 661, 664
بازیانی 452, 462, 475
باژار 400
باژێر 397
باساک 170
باش 32, 34, 45, 58, 137, 147, 204, 209, 211, 213, 215, 219, 223, 225, 301, 304, 349, 361, 374
باشووری کوردستان 21, 23, 26, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 41, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 76, 78, 83, 85, 86, 87, 89, 93, 95, 100, 103, 137, 141, 146, 147, 151, 154, 158, 163, 164, 171, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 183, 187, 190, 198, 201, 204, 205, 207, 213, 215, 217, 221, 223, 225, 227, 231, 233, 234, 235, 238, 239, 241, 243, 244, 246, 249, 251, 258, 261, 263, 266, 268, 273, 274, 275, 276, 277, 280, 282, 284, 289, 291, 293, 295, 297, 301, 303, 304, 308, 310, 311, 318, 321, 325, 329, 331, 332, 337, 340, 343, 345, 349, 352, 353, 354, 355, 359, 361, 363, 364, 368, 369, 370, 374, 390, 391, 400, 435
باکوری 38
باکوور 41, 90, 151, 164, 182, 183, 196, 200, 203, 363
باکووری 53, 256, 363
باکووری کوردستان 363
باکۆ 317, 320
باڵا 388 ,111 ,61
بانە 62, 192, 219, 336, 340, 378, 402, 436
باوەڕ 317, 320, 387
بایندەرە 0, 1, 12, 771
بڕک 119
بڕوا 69
بروسکە 309
بریا 452
بڕیار 55, 145, 181, 270, 303
برەو 64
بژوێن 122
بگ 60, 151, 186, 307, 335, 339, 376
بندر 661
بنی 123
بوار 53
بوو 12, 18, 21, 27, 31, 38, 43, 45, 51, 82, 88, 98, 102, 108, 144, 149, 153, 162, 174, 180, 186, 189, 193, 194, 235, 237, 239, 243, 246, 249, 255, 272, 274, 275, 276, 280, 282, 287, 299, 304, 306, 329, 335, 338, 373, 399, 460
بێخود 144
بێخەم 249
بیرو 385
بێستوون 48
بێشە 107
بێکەس 136, 139, 253
بێلوو 144, 237, 299
بەختیار 174
بەخشندە 145

بەخشی 186
بەدیل 162, 454
بەرات 54
بەرامبەر 149, 303, 325
بەردێ 129
بەردەقارەمان 105, 241, 246, 249, 364
بەرزنجی 24, 30, 41, 48, 96, 141, 142, 143, 148, 154, 157, 158, 160, 168, 174, 177, 178, 179, 190, 193, 195, 199, 202, 206, 208, 210, 212, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 235, 236, 237, 245, 247, 253, 259, 261, 263, 275, 280, 282, 283, 285, 287, 289, 300, 304, 312, 316, 318, 321, 333, 341, 343, 345, 352, 355, 356, 362, 365, 368, 392, 401, 403, 435, 437, 447, 449, 460, 462, 466, 469, 470, 472, 536
بەرزی 59, 328, 374
بەرزە 449
بەرگری 150, 163, 307
بەرهەم 66, 103, 111
بەرۆژ 377
بەرێز 12, 33, 149, 306, 310, 336, 340, 351, 383, 767
بەست 378
بەسۆز 309
بەشدار 103, 255, 379
بەغدا 41, 51, 88, 93, 95, 96, 102, 143, 150, 151, 153, 181, 186, 195, 196, 255, 268, 303, 307, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 321, 324, 326, 328, 335, 353, 357, 367, 373, 399
بەکار 66, 256
بەڵگە 34, 43, 204, 262, 264, 301, 346, 347, 710
بەڵێن 44, 54, 258, 335, 339
بەمۆ 113
بەناز 0, 1, 18, 250
بەناز جۆلا 0, 1, 18, 250
بەند 54, 144
بەنگین 36
بەنگین ڕووناهی 36
بەها 155
بەهار 112
بەهێ 189, 458
بەهێ خان 189, 458
بەهێز 56
بەهەشت 255
بەیان 122, 457

پ

پاراستن 272
پارتی دیموکراتی کوردستان 277, 383, 390
پارتی هیوا 380
پارلمان 659
پارێزگای سلێمانی 35, 82
پارەو 270
پاسی 121, 238
پاشا 53, 96, 144, 158, 163, 186, 239, 256, 377, 449, 483
پاشاو 449, 457

پاک.......... 58
پاڵە 127
پاڵەوان.......... 303
پردێ 114
پشکۆ 112, 383
پشوو.......... 380
پۆست 57
پۆلا.......... 33, 310, 767
پۆلیس 379
پیران.......... 45, 164, 186, 237, 478, 662
پیرۆز 380
پیرەمێرد 96, 145, 373
پیرەمەگروون 78, 105, 216
پیسکەندی.......... 384
پێشمەرگە 388
پێشوو.......... 72
پێشەوا 67, 320
پێشەوا قازی محەمەد 320
پێگە 257, 303, 336, 340
پێنجوێن 457
پەرژین 106
پەرۆش 328
پەری 288
پەرێز 146, 258
پەسەند.......... 336, 339
پەنا 129
پەیام 336, 339
پەیڕەو.......... 56
پەیوەست 17, 98
پەیوەند.......... 301, 767

ت

تابلۆ.......... 103
تاران.......... 103
تاڵەبانی.......... 64, 276
تتم620
تروسکە.......... 383
تریفە 111
تلك.......... 588, 609, 619, 626, 632, 646, 649, 652
توانا 12, 57, 662
توپخانە 661
تورک 52, 272, 303, 325, 328, 374
تورکمان 255, 377
تۆفیق وەهبی 96, 144, 192, 215, 216, 272, 373, 402, 436
تۆکمە.......... 112
تۆڵە 108
تۆمار.......... 0, 1, 17, 186, 249, 302, 337, 340
تیا 114, 299

تێل119
تەختی........ 115, 139, 253
تەرو........ 469, 480
تەگەران........ 223
تەلان........ 243
تەما........ 54
تەمەن........ 376
تەنگی سەر........ 174, 389
تەنیا........ 27, 45, 58, 103, 128, 143, 163, 255, 276, 288, 307, 374, 447, 449, 454, 475, 478
تەیارە........ 144, 274, 275

ث

ثورات........ 590, 636
ثورة........ 590, 616, 621, 623, 624, 629, 645, 647

ج

جاف........ 67, 145, 275, 304, 366, 587, 601, 766
جافان........ 103
جرجیس فتح الله........ 652, 653
جگەرسۆز........ 194, 280, 282, 460
جلال........ 335, 338
جوامێر........ 249
جوان........ 49, 144, 347, 767
جووتیار........ 134
جیاواز........ 58, 86, 373
جێگیر........ 38, 186, 256, 348
جیهان........ 61, 186, 385
جەعفەر........ 142, 309, 335, 338, 351
جەلال........ 27, 276, 335, 338, 387
جەلال تاڵەبانی........ 276
جەمال عیرفان........ 374
جەمال نەبەز........ 194, 263
جەنگە........ 457, 475

چ

چاپوک........ 107
چالاک........ 380
چاوان........ 123
چرۆ........ 122
چناری........ 128
چنوور........ 365
چوارتا........ 238
چێ 299
چی 17, 21, 31, 52, 88, 108, 145, 149, 158, 238, 239, 306, 325, 452, 469, 472

KURDIPEDIA کوردیپێدیا

چیا107
چەم 118
چەمچەماڵ 56, 114, 271

ح

حاج کاک احمد شیخ 663
حاجی 25, 31, 40, 96, 104, 145, 158, 160, 173, 185, 190, 249, 274, 281, 283, 367, 376, 400, 435, 657, 659, 661, 667, 767
حاجی حەسەن 274
حاجی کاک ئەحمەدی شێخ 173, 185, 190, 400, 435
حاجی مەحمود 387
حاجی مەلا سەعید 31
حزبی شیوعی کوردستان 382
حسن 377, 587, 608
حسن گوران 587
حسێن 96, 98, 144, 163, 229, 232, 373
حسین الجاف 596, 597
حسێن نازم بەگ 96, 98, 229, 232
حکومەتی هەرێمی کوردستان 385
حیاة 587, 652
حەپسەخانی نەقیب 27, 174, 175, 190
حەسار 299
حەسەن 80, 102, 112, 251, 276, 320, 385
حەسەن بەنا 385
حەسەن فەلاح 102, 251
حەسەن قزڵجی 80
حەسەنی 113, 274, 317, 449
حەقیقی 144
حەلەب 96
حەمید 478
حەمە سەعید 96
حەمە شەریف بەگی وەیسە 176, 177
حەیدەر 145, 160

خ

خاک 108, 270, 276, 364, 373, 460, 662
خاک و خۆڵ 108
خاکی 66, 108, 149, 241, 257, 272, 277, 306, 336, 339, 367
خالد 629
خان 27, 29, 35, 192, 223, 365, 483, 587, 602, 650, 659
خانقین 601, 626
خانم 144, 329, 385, 664, 667
خانی 21, 25, 29, 189, 353, 378, 400, 434, 667
خانەقا 21
خانەقین 52, 379, 452, 478
خاو 123
خاوەن 54, 96, 133, 149, 303, 306, 325, 336, 340, 374

خراب 483
خزعل 609
خفیة 646
خواجە 72, 271
خوار 117
خوارێ 123
خواری 275
خورشید 71
خورماتوو 52
خورماڵ 181, 192, 401, 436, 452
خوشناو 601
خۆر 116
خۆزگە 69
خۆشناو 65, 385
خۆشناوەتی 65, 332
خۆشی 56, 103, 145, 180, 193, 259, 272, 329, 344
خۆشەویست 105, 317, 320, 329
خۆبوون 377
خێڵ 57
خەبات 276, 364, 378
خەرمان 131
خەزێنە 270
خەفاف 192, 217, 459
خەلیل 257
خەندە 109
خەیاڵ 65

د

دا حەسەن 103
دابین 150, 307
دابەش 382, 462
داریکەلی 47, 147, 191, 328, 364, 378, 401, 435, 452
داعش 14
دانا 21, 35, 57
داناز 289, 323
داهات 58
داودە 64
دایان 270
دایک 74, 102, 143, 158, 173, 364, 367
دربند 608, 619, 661, 664
دریان 457
دزلی 114, 271, 335, 339
دژوار 69
دلان 131
دڵدار 380
دڵسۆز 59, 221, 241
دڵنیا 196, 768
دهۆک 255

دوارۆژ 53
دوکان 35, 478
دونیا 82
دوو ئاوان 133
دوور 56, 186, 221, 257, 299, 303, 335, 338, 383, 399, 447, 464, 472, 475
دووربین 299
دۆستان 389
دۆستی 53, 96, 144, 304, 375
دۆڵەسوور 144, 237
دێ کۆن 399
دیار 40, 82, 114, 329
دیاری 55, 99, 153, 162, 221, 259, 271, 276, 328, 447, 449, 454, 469
دیدە 144
دیلان 385
دێنێ 111, 151, 274, 307
دەباشان 277
دەرباز 88, 274
دەربەندی 82, 103, 104, 108, 162, 185, 193, 244, 246, 248, 251, 302, 353, 402, 436, 457
دەربەندی بازیان 82, 103, 104, 108, 162, 185, 193, 244, 246, 248, 251, 302, 353, 402, 436, 457
دەربەندیخان 103
دەرکەوت 66, 124, 256
دەروون 105
دەریان 162
دەشتی 68, 105
دەلۆ 64
دەوار 116

ڕ

ڕابەر 143, 155
ڕاپەر عوسمان عوزێری 77, 85, 97, 234, 598, 612
ڕاپەڕین 187, 389
ڕازی 62, 163, 447, 483
ڕازین 478
ڕاس 99, 375
ڕاسان 153
ڕاستی 49, 94, 102, 117, 145, 190, 241, 375, 459
ڕامان 64
ڕانیە 61
ڕزگار 139, 145, 243, 253, 332, 452, 454
ڕزگاری 60, 100, 164, 185, 325, 333, 382, 447, 456

ر

رشاد مصطفى سلطانی 314

ڕِ

ڕواندز 61, 381
ڕواندزی 67
ڕوانین 276
ڕوبار 105

ر

روتا 587

ڕِ

ڕووبار 136, 767
ڕوون 17, 55, 99, 325
ڕووناکبیر 96, 98
ڕۆژ 18, 21, 32, 43, 55, 107, 139, 145, 181, 183, 213, 246, 253, 256, 270, 277, 357, 376, 767
ڕۆژ هەژار 18
ڕۆژا 399
ڕۆژان 18
ڕۆژانە 18, 57, 99, 102, 131, 150, 307
ڕۆژدا 56, 276
ڕۆژگار 0, 1, 18, 43, 100, 142, 152, 171, 172, 182, 203, 204, 214, 232, 242, 247, 264, 292, 294, 296, 298, 301, 305, 346, 347, 350, 352, 354, 369
ڕۆژگار کەرکووکی 0, 1, 18, 43, 100, 142, 152, 171, 172, 182, 203, 204, 214, 232, 242, 247, 264, 292, 294, 296, 298, 301, 305, 346, 347, 350, 352, 354, 369
ڕۆژهەڵاتی کوردستان 164, 166, 168, 195, 219, 277, 299, 318, 320, 321, 377
ڕۆژێ 114
ڕۆژی 0, 1, 13, 18, 23, 26, 32, 34, 35, 41, 44, 47, 48, 49, 56, 76, 80, 81, 83, 85, 88, 89, 93, 95, 97, 100, 103, 104, 108, 139, 146, 154, 160, 166, 168, 170, 171, 173, 174, 186, 187, 198, 201, 203, 204, 205, 207, 218, 221, 223, 227, 234, 236, 244, 253, 256, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 266, 268, 269, 273, 276, 277, 280, 283, 301, 304, 308, 310, 311, 313, 315, 320, 321, 329, 337, 340, 343, 345, 347, 352, 360, 361, 363, 364, 367, 368, 374, 390, 666, 766, 767
ڕۆژە 56, 107, 158, 380
ڕۆشن 98
ڕۆشنبیر 186, 382
ڕۆشنبیران 146, 378
ڕێبوار 87
ڕێبوار جەمال سەگرمە 87
ڕێچکە 123
ڕێکار 373
ڕێکخراوی کوردیپێدیا 0, 1, 2, 12, 17, 33, 34, 37, 39, 43, 77, 79, 81, 85, 90, 93, 95, 104, 136, 138, 155, 167, 175, 196, 200, 203, 204, 230, 232, 234, 236, 241, 250, 262, 264, 268, 273, 281, 283, 285, 301, 314, 326, 341, 344, 346, 347, 362, 363, 366, 369, 371, 392, 442, 489, 492, 495, 521, 562, 593, 612, 614, 616, 625, 640, 644, 653, 658, 660, 664, 665, 672, 674, 691, 710, 719, 727, 729, 731
ڕێکخراوی گەشەپێدانی مەدەنیەت 349
ڕێکەوت 17, 24, 26, 33, 34, 41, 45, 48, 49, 76, 81, 83, 85, 90, 93, 95, 97, 100, 104, 155, 160, 167, 168, 171, 175, 188, 199, 202, 204, 205, 207, 208, 218, 222, 223, 228, 234, 236, 244, 254, 258, 259, 261, 263, 266, 268, 277, 280, 283, 301, 304, 308, 310,

312, 314, 316, 321, 329, 337, 341, 344, 345, 347, 352, 360, 362, 363, 365, 368, 390, 397, 400, 410, 414, 417, 426, 430, 432, 434, 442, 448, 450, 453, 455, 458, 465, 467, 470, 473, 476, 481, 484, 489, 503, 521, 527, 531, 535, 541, 555, 559, 562, 581, 591, 593, 597, 604, 607, 609, 612, 614, 616, 618, 622, 624, 633, 634, 638, 640, 647, 651, 653, 660, 663, 665, 667, 674, 677, 691, 709, 710, 712, 715, 719, 729, 731

ڕەحیمی قازی 317, 320

ڕەز 106

ڕەسەن 386

ڕەشاد 313, 314

ڕەشاد مستەفا سوڵتانی 313, 314

ڕەشان 153

ڕەفیق چالاک 103

ڕەفیق حیلمی 54, 96, 98, 144, 193, 225, 317, 320, 375, 402, 436, 480

ڕەگەز 248, 400, 458, 465, 467

ڕەنجدەر 325

ڕەوا 272, 374, 478

ڕەوەز 134

ڕەئوف عوسمان مەعروف 267

ز

زاخو 626

زاخۆ 381

زاری 128, 154, 174

زاگرۆس 23, 397

زامدار 128

زانا 75, 269, 447

زانکۆ 363, 385

زانکۆی کۆیە 363

زانیار 0, 2, 12, 17, 25, 29, 60, 82, 174, 303, 380

زانیاری 0, 2, 12, 17, 25, 29, 60, 82, 174, 303, 380

زریان 0, 1, 18, 79, 81, 136, 140, 161, 165, 167, 169, 184, 254, 258, 260, 287, 314, 327, 330, 337, 342, 390, 630

زریان سەرچناری 0, 1, 18, 81, 136, 167, 314, 330, 342

زریان عەلی 0, 1, 18, 79, 140, 161, 165, 169, 184, 254, 258, 260, 287, 327, 337, 390, 630

زرێبار 134

زیر 659

زین643

زین103, 125, 379

زیوین 117

زێوەر 185, 280, 283

زەردە 110

زەکی بەگ 96, 272, 373

زەمین 449, 475

زەنگەنە 64

ژ

ژان658

ژیا 75

ژیان 17, 96, 98, 150, 221, 302, 307, 376
ژیاننامە .... ,26, 27, 36, 77, 80, 87, 90, 96, 100, 102, 137, 138, 146, 170, 173, 175, 177, 180, 185, 189, 190, 191, 192, 194, 199, 202 204, 209, 210, 211, 212, 234, 235, 239, 273, 277, 282, 285, 289, 314, 323, 344, 345, 362, 365, 371, 390, 392, 399, 400, 401, 402, 435, 436, 440, 458, 465, 467, 468, 597, 625, 647, 653, 660, 663, 664, 677, 716
ژیاو 102
ژیر 21, 149, 306
ژێرزەمینی 56
ژین84, 611
ژیوان 464

س

ساتی 36, 78
سادە 65, 328
سارا 0, 1, 18, 24, 38, 278, 660, 664, 667, 770
سارا سەردار 0, 1, 18, 24, 278, 660, 664, 667, 770
سارا کامەلا 0, 1, 18
ساز 665
ساکار 65
سال 337, 340, 377, 659, 661, 665, 667
سالار 163, 659
ساڵح زەکی بەگی ساحێبقڕان 163
ساڵحی 145, 480
سالم 661
ساڵە 18, 21, 88, 270, 359, 367, 385
سام 631
سامان 59
سامی 449, 452, 478
سانا 469
سانی 145
ساو 389
سپی 26, 30, 32, 47, 105, 156, 168, 176, 205, 207, 209, 211, 213, 215, 217, 219, 221, 223, 225, 244, 357, 361
سپیدار 131
سدیق ساڵح 89, 90
سراو 478
سردشت 603
سروشت 18
سروشت بەکر 18
سرووشت 68, 106
سلێمانی. ,17, 23, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 41, 44, 47, 49, 52, 76, 78, 82, 84, 85, 86, 87, 89, 102, 103, 108, 137, 143 147, 150, 151, 158, 162, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 183, 185, 187, 189, 192, 193, 194, 196, 205, 213, 215, 217, 218, 222, 223, 225, 227, 233, 234, 238, 239, 243, 244, 246, 248, 255, 265, 266, 269, 274, 275, 276, 277, 284, 302, 306, 308, 310, 311, 323, 332, 336, 340, 343, 348, 355, 359, 360, 361, 364, 367, 372, 373, 390, 397, 399, 400, 401, 402, 435, 436, 456, 459, 460, 462, 464, 766, 767
سلیمانیە 658, 659, 660, 661, 662, 665, 667
سمکۆ 332, 386
سمکۆی شکاک ... ,30, 41, 48, 83, 90, 138, 148, 151, 157, 164, 177, 179, 247, 258, 262, 264, 268, 273, 281, 285, 289, 308, 310, 312 316, 318, 331, 332, 333
سنة 587, 592, 608, 626, 629, 632, 636
سنجق 620

سنوور 65, 381
سنە 166, 336, 377
سنەوبەر 130
سواری 67, 128, 145, 237, 274
سوارە 73
سوپا 52, 163, 174, 249, 272, 383
سور 657
سورداش 44, 193, 253, 344, 587, 662
سوریا 103, 325, 480
سوڵتانی 313, 375, 457
سووورداش 32, 35, 40, 41, 46, 145, 146, 164, 186, 191, 663
سوورە 241
سۆز 139, 145, 253, 325
سۆزی 51, 125, 256, 449
سۆزە 255
سیتەک 223, 366
سید محمد 587
سێدارە 389
سیروان 62, 134
سیڤەر 303
سیما 145
سەباحی غالب 51
سەراو 452, 478
سەرباز 58, 249
سەربەخۆ 55, 149, 306, 378
سەربەست 112, 136, 139, 160, 253, 259, 287
سەرچڵ 28, 157, 206, 246, 247, 766, 767
سەرچڵ یونس 28, 157, 206, 246, 247, 766, 767
سەردار 151, 156, 191, 192, 219, 307, 401, 402, 436, 459
سەردار ڕەشید 156, 191, 192, 219, 401, 402, 436, 459
سەردەم 17, 304, 370, 371
سەرفراز 69
سەرکەوت 88
سەرکەوتن 103, 249
سەرمەد 223
سەرنج 64, 96, 217
سەرو 112, 382, 447, 449, 452, 454, 456, 466, 469, 472, 475, 478, 480, 483
سەروەت 112
سەروەر 70
سەروەری 382, 447
سەرۆک 23, 54, 149, 162, 174, 191, 196, 257, 276, 302, 306, 336, 339, 353, 357, 403, 437
سەریاس 0, 1, 18, 30, 33, 42, 175, 179, 220, 273, 308, 310
سەریاس ئەحمەد 0, 1, 18, 30, 33, 42, 175, 179, 220, 273, 308, 310
سەعد 379
سەعیدی 27, 143, 185, 303, 364, 375, 464
سەفا 160
سەفەر 257
سەقز 62, 166
سەڵاحەدینی ئەیوبی 307
سەلیم 103, 192, 223

سەنگاو 271
سەنگین 96
سەنگەر 364
سەوز 86
سەید 21, 96, 163, 249, 256, 357, 375
سەید حەسەن 249, 375
سەید ئەحمەدی خانەقا 21, 256
سەیوان 158

ش

شا 139, 253, 448, 450, 453, 455, 458, 462, 465, 467, 470, 473, 476, 478, 481, 484
شاخ 32, 35, 36, 38, 45, 106, 248, 364, 386
شاخی 38, 112
شادی 0, 1, 18, 34, 262, 266, 329, 360, 658, 666
شادی ئاکۆیی 0, 1, 18, 34, 262, 266, 360, 658, 666
شارا 469
شارانی 57
شاربازێڕ 238, 270, 389
شارستانی 57
شارە 53, 114, 174, 271, 373, 449
شاڵاو 124, 351
شانشین 302
شاهان 662
شاهۆ 134, 255, 373
شاهۆ عوسمان سەید قادر 255, 373
شاوەیس 144
شایستە 49
شرناخ 586
شکار 160, 191, 344
شکاک 332
شکۆ 54, 325
شنکال 14
شنگال 13
شهرية 639
شوانی 106
شوکری فەزڵی 144
شووشە 457
شۆخ 144
شۆڕش 66, 99, 181, 186, 221, 249, 323, 333, 373, 399
شیخ سەعیدی حەفیڎ 464, 467
شیخ مارفی نۆدێ 447, 456, 466, 481
شیا 399
شێخ جافر 102
شێخ حسێن بەرزنجی 142
شێخ سەعیدی حەفید 25, 302, 375, 667
شێخ سەلام 102, 144, 377
شیخ علی 659
شێخ عەبدول 154, 155, 178, 195, 196, 315, 353, 403, 437

شێخ عەبدولسەلام بارزانی............ 154, 155
شێخ عەلی............ 173, 239
شێخ عەلی شێخ محەمەد............ 239
شێخ غەریبی باساک............ 170, 191, 401, 435
شێخ فوئاد بەرزنجی............ 201, 202
شیخ قادر حفید............ 657, 659, 663
شێخ قادرێ حەفید............ 175
شێخ قادری حەفید............ 28, 163, 173, 191, 401, 435, 660
شێخ لەتیفی حەفید............ 176, 177, 205, 249
شێخ لەتیفی دانساز............ 86
شێخ مارف............ 173, 175, 178, 191, 401, 436
شیخ مارف نودی............ 663
شێخ مارفێ نۆدێ............ 175
شێخ مارفی نۆدێ............ 173, 175
شیخ محمود حفید............ 191, 459, 659, 661, 663, 664, 665, 667
شێخ محێدین............ 145
شێخ محەمەدی بەرزنجی............ 180
شێخ مستەفا............ 82, 173
شێخ موسا............ 364
شێخ مەحمود حەفیدزادە............ 191
شێخ مەحمودێ حەفید............ 26, 138, 199, 210, 212, 285, 289, 362, 365, 392, 399, 436
شێخ مەحمودی حەفید... 0, 1, 12, 26, 27, 29, 30, 40, 41, 47, 48, 49, 82, 83, 88, 90, 98, 138, 142, 143, 146, 147, 148, 151, 156, 157, 160, 164, 174, 176, 177, 178, 179, 183, 185, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 204, 205, 207, 209, 210, 211, 213, 215, 217,219, 220, 221, 223, 225, 227, 234, 235, 237, 244, 246, 247, 249, 253, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 267, 268, 273, 279, 280, 281, 282, 285, 287, 289, 292, 294, 296, 298, 301, 305, 306, 308, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 317, 318, 320, 331, 335, 338, 345, 347, 348, 351, 352, 357, 361, 362, 365, 367, 391, 392, 400, 401, 402, 403, 434, 435, 436, 437, 456, 459, 460, 465, 467, 597, 664, 665, 767
شیخان............ 335, 338
شیخو............ 183, 766
شێخەلی............ 239
شێر............ 125
شێرزاد............ 325
شێرکۆ بێکەس............ 105, 136, 249, 767
شیرین............ 103, 109
شێرە............ 88
شیلە............ 105
شێوە............ 55, 379
شەپۆل............ 125
شەریعە............ 174, 385
شەریف............ 96, 313, 335, 339, 363
شەریف پاشای خەندان............ 96
شەقڵاوە............ 381
شەکراو............ 175
شەماڵ............ 122
شەمە............ 270
شەنگ............ 144
شەنە بەکر............ 0, 1, 18, 83, 312, 356, 368
شەهید............ 27, 78, 249, 256, 276, 320, 353, 366, 389
شەهید ئارام............ 389
شەوەزەنگ............ 126

ص

صفر 608
صور 592, 594, 629, 634, 641

ط

طلا خانم.. 664
طویلة 590

ع

عباس 601
عبد القادر 602
علي.. 588, 627, 629, 636, 643, 645
عومەر عەلی 18
عومەر عەلی کابی.. 18
عومەر محەمەد.. 49
عومەر مەعروف بەرزنجی.. 45, 96, 143, 343, 344
عیزەت تۆپچی.. 243
عەبدولڕەحمان.. 163, 289, 323
عەبدولستار تاهیر شەریف.. 383, 390
عەبدوڵڵا ئاغا.. 96, 223
عەبدوڵڵا ئەفە.. 185
عەزیز سەلیم 103
عەزیز سەلیمی.. 103
عەزیز ئاغا.. 386
عەسکەری 74, 256
عەلائەدین سەجادی.. 21, 31, 88, 153, 158, 166, 180, 237, 238, 239, 243, 274, 275, 300, 766
عەلی 53, 160, 163, 174, 192, 205, 402, 449, 452, 457, 459, 466, 483
عەلی کەمال.. 452

غ

غریب 603, 608
غوڵامی 299
غەریب 163, 170
غەوارە 302

ف

فارووق فەرهاد.. 80
فایەق 281, 283
فایەق بێکەس.. 281, 283

فرمێسک 88
فرۆ 480
فؤاد حمە خورشید 608
فورات 118
فوئاد حەمە خورشید 77
فیدا 160
فیدایی 389
فیدراڵی 386
فەرامۆش 99
فەرمان 62, 270, 331
فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان 18
فەرهاد 103, 104, 136, 226, 313, 386, 390, 767
فەرهاد پیرباڵ 104, 767
فەرهاد خەفاف 386, 390
فەرهاد سەنگاوی 136
فەرهاد شاکەلی 226, 767
فەرهەنگ 143, 146
فەرهەنگ قەرەنی 143, 146

ڤ

ڤەژەن کشتۆ 18

ق

قاچ 107
قادر 21, 172, 173, 178, 191, 353, 401, 435, 603, 620, 659
قارەمان 44, 96, 136, 151, 152, 162, 229, 230, 231, 249, 475, 590, 768
قارەمانی 80, 185, 189, 244, 458
قاسم 646
قال646
قره 602
قڕەقڕ 74
قصر 608
قهرمان 661
قەرەداغ 389
قەرەداغی 449
قەسری شیرین 381
قەڵا 114
قەڵاچوالان 467
قەڵادزێ 61
قەندیل 364

ک

کاني 586, 636
کفري 586, 600, 619, 624

کمال سیدو 624
کمال مظهر 611, 623, 625
کمال مظهر أحمد........ 625

ک

کابان 96
کارا100
کاردا........ 64, 374
کارزان........ 335, 338
کارزان محەمەد 335, 338
کاروان 39, 235, 280, 282
کارە........ 53, 104, 191, 192, 193, 240, 251, 288, 459, 663, 665
کارەی 56
کازیوە 122
کاژیک........ 386
کاک ئەحمەدی شێخ........ 102, 143, 187, 364, 468
کاکۆ........ 93, 95, 236, 268, 281, 283, 363, 640
کاکۆ پیران 93, 95, 236, 268, 281, 283, 363, 640
کاکۆڵ........ 131
کامیل حەسەن........ 378, 478
کامەران........ 0, 1, 18, 322, 397
کامەران ئاکرەیی........ 0, 1, 18, 322, 397
کانی........ 35, 36, 105, 144, 237, 241, 256, 274, 353
کانی خان-سووورداش 36
کانی سانان 353
کانی شەیتان 105
کانی گۆمە 274
کانی ئاسکان........ 241
کاوە 329, 364, 365, 366, 457, 767
کاوە شێخ 329, 364, 365, 366, 767
کاوە شێخ عەبدوڵلا 329, 767
کاوە شێخ لەتیف شێخ مەحمودی حەفید 364, 365, 366
کتێبخانەی گشتیی پێنجوێن........ 90, 392
کچان........ 377
کرماشان 52, 381
کری........ 657
کشتوکاڵ........ 59
کشمیر کەریم........ 0, 1, 18, 22, 31, 48, 88, 153, 159, 180, 208, 228, 237, 238, 239, 243, 274, 275, 300
کفری........ 52, 148, 177, 192, 207, 210, 382, 459, 483
کلک........ 124
کور 472, 478
کوران........ 376
کوڕانی........ 107, 191
کورد 0, 2, 13, 17, 23, 28, 30, 31, 35, 41, 48, 49, 51, 79, 80, 82, 83, 85, 86, 90, 98, 103, 115, 138, 148, 150, 151, 157, 160, 162, 164, 165, 166, 171, 174, 177, 179, 181, 182, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 196, 207, 221, 234, 235, 246, 247, 248, 255, 258, 262, 264, 268, 271, 273, 276, 277, 280, 281, 285, 289, 303, 304, 307, 308, 310, 312, 313, 316, 317, 318, 320, 325, 326, 331, 335, 337, 338, 347, 349, 353, 357, 364, 368, 369, 373, 390, 400, 403, 437, 452, 456, 458, 469, 478, 657, 658, 660, 662, 767, 768
کوردا........ 35, 145, 190, 249, 373, 459

کوردان 53, 149, 306, 320, 336, 339, 374, 397, 399, 456
کوردسات........ 345, 346, 768
کوردستان 0, 2, 13, 17, 28, 38, 40, 41, 43, 44, 48, 51, 82, 86, 90, 96, 98, 103, 108, 143, 151, 152, 156, 160, 162, 164, 166, 170, 171, 174, 175, 181, 182, 183, 185, 187, 189, 195, 196, 200, 203, 207, 221, 229, 230, 231, 237, 244, 249, 253, 257, 259, 270, 276, 287,302, 320, 325, 331, 343, 347, 348, 353, 361, 363, 364, 374, 399, 400, 403, 434, 437, 458, 634, 637, 657, 658, 660, 662, 663, 665, 667, 768
کوردو........ 166, 270, 469
کوردی..... 17, 23, 30, 41, 48, 49, 54, 82, 84, 92, 94, 98, 126, 139, 143, 147, 150, 151, 157, 160, 162, 174, 177, 178, 190, 195, 199, 202, 206, 208, 209, 211, 215, 218, 220, 221, 222, 224, 226, 228, 236, 241, 246, 247, 248, 253, 255, 259, 261, 263, 267, 272, 273, 277, 280, 285, 289, 299, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 321, 324, 326, 328, 331, 332, 333, 335, 339, 341, 345, 348, 352, 355, 359, 362, 365, 368, 373, 392, 397, 399, 447, 449, 452, 454, 456, 459, 462, 467, 469, 470, 472, 473, 475, 478, 480, 483, 768
کوردین 457
کوردە........ 45, 149, 265, 306, 386, 457
کوێستان 70
کۆساران........ 106
کۆشش........ 384
کۆکس........ 303, 447, 472
کۆڵان........ 379
کۆماری........ 166, 170, 276, 317, 320, 380
کۆمەک 381
کۆمەڵە 60, 150, 302, 306, 372, 373
کۆمەڵەی دارکەر 379
کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان 387
کۆنە 383
کۆیلە........ 272
کۆیە........ 23, 58, 363, 397
کەرکووک 21, 52, 102, 192, 221, 255, 299, 309, 357, 374, 458
کەریم خانی زەند........ 150, 307
کەریمی 163, 281, 283
کەژ 106
کەژاڵ........ 18
کەژان........ 134
کەسانی........ 67, 271, 374
کەلار 52
کەمال فوئاد........ 387
کەمال مەزهەر........ 44, 105, 255, 383, 625
کەنار 111
کەناروێ........ 186
کەیفی........ 169, 768

گ

گردی سەیوان........ 158
گری........ 107
گریانە........ 259
گزنگ........ 133, 374
گوڵێ 131
گوڵی 103, 131
گوڵە 128, 378

گوڵەباخ 117
گوندی 35, 38, 106, 144, 164, 174, 186, 256, 270, 332, 335, 338, 364, 389
گۆڕا 186, 383
گۆران 386
گۆرانی 130, 241, 385
گۆڤار 44, 86, 378
گۆلی 61
گۆیژە 110
گیوی موکریانی 143
گەردی 299
گەرمیان 52, 256, 454
گەشبین 103
گەشە 58, 373
گەڵا 378
گەڵاڵە 373
گەلان 149, 191, 195, 306, 325, 373, 401, 435
گەلەک 399
گەنم 116
گەیلانی 103, 186

ل

لامەرکەزی 382
لانە 107
لاوان 235, 280, 282, 383
لاوک 135
لاوە 128, 158, 256, 390
لایە 57, 375
لندن 606
لوزان 620
لەشکر 111, 274
لەک 379
لەنوێ 44, 335
لەوەندە 256

م

ماجید 192, 221
ماجید مستەفا 192, 221
ماڵی شێخ مەحمودی حەفید 196, 284, 355, 403, 437
مام جەلال 276, 387
مامەش 65
مامەیارە 379
مانی 13
ماوەت 40, 96, 238
محمود خان 601
محمود علي 609
محەمەد حاجی 173

محەمەد حەمەساڵح تۆفیق 233
محەمەد ڕەسوڵ 96, 229, 231, 249
محەمەد ڕەسوڵ هاوار 96, 229, 231, 249
محەمەد ساڵح 241
محەمەد ساڵح دیلان 241
محەمەد شەریف 335, 338
محەمەد مەهدی 385
محەمەد ئەمین............ 357
محەمەد ئەمین زەکی بەگ 357
مدینة 586, 590, 603, 620, 632, 634, 636, 649
مرواری 21, 31, 88, 106, 153, 158, 180, 237, 238, 239, 243, 274, 275, 300, 766
مزگەوتی گەورەی سلێمانی............ 143, 187
مزگەوتە 88
مستەفا پاشای یامولکی 373
مستەفا سائیب 377
مستەفا کەمال............ 472
مشرفة 637
مصطفى بارزاني 647
مصطفى پاشا یامولکی 658
ملازم شوان............ 386
ملی 117, 337, 340
مندوب 632
منیرە صالح عبدالرحمان 664
موحیب مەهابادی 358, 768
مورد............ 661
موسڵ............ 27, 51, 82, 113, 185, 248, 255, 375, 399, 456, 464, 465
موغاغ............ 40
موفتی............ 160, 375
مونیرە ساڵح عەبدولڕەحمان............ 194, 402, 436
مووان............ 144
مۆری فەرمی شێخ مەحمودی حەفید............ 288
مێجەر سۆن............ 246
میدیا 43, 767
میر 163, 458
میراودەلی............ 65
میرزا............ 281, 283
میری 377, 397, 478
مێژ 115
میز 49, 144
میزی 49
میلانۆ محەمەد ساڵح............ 18
مینا 144, 237
مەبەست............ 60, 181, 373
مەتارە............ 127
مەتین 457
مەجید ساڵح 98, 320
مەحمود بەنا 54
مەحمود خانی دزڵی 335, 339, 353, 378
مەحمود ئەحمەد............ 378

مەحمودی ..... ,28, 61, 82, 86, 87, 89, 96, 137, 151, 152, 160, 170, 174, 186, 190, 193, 195, 196, 205, 229, 230, 231, 253, 259, 280
287, 288, 323, 325, 335, 338, 343, 351, 357, 379, 400, 403, 435, 437, 768
مەحمودی برای.......... 174
مەحمودە 65, 288, 340
مەحوی.......... 378
مەرد.......... 139, 253
مەرزی 454, 469
مەریوان.......... 144, 299, 335, 338
مەزن 89, 150, 307, 325, 333, 335, 338
مەسۆپی 302
مەسیح 131
مەعنەوی 68
مەلا حسێن 384
مەلا حسێن پیسکەندی 384
مەلا سەعید 386
مەلا کرێکار.......... 194, 301
مەلا کەریم 141, 386
مەلا مستەفا.......... 276, 366, 378, 460, 647
مەلا مستەفا بارزانی 276, 366, 647
مەلا ئەمینی مام ڕۆستەم 239
مەم.......... 379
مەند 109
مەندە.......... 109
مەنگوڕ.......... 64
مەنێ.......... 462
مەهاباد.......... 84, 168, 170, 380
مەیدان 114

ن

ناری.......... 125, 144, 259, 299
ناز 67
ناسر حەفید.......... 272, 391, 392
ناسریە.......... 255
ناصریە 662
ناکام 170
ناڵی 299
نالیا.......... 319
نالیا ئیبراهیم.......... 319
نامدار.......... 659
نامۆ 122
ناودار.......... 35, 67
ناوزەنگ 389
ناویان 256, 376
ناوەندی چاوی کورد بۆ پەرەپێدانی سیاسی 233
ناوەندی کورد 69
نوا 657
نوری سەعید 103
نووسەر.......... 12, 75, 84, 98, 198, 201, 233, 255, 291, 293, 295, 297, 314, 335, 766

نوێنەر.......... 55
نۆدێ.......... 466
نی 475
نیاز.......... 55
نیازی.......... 51, 144
نیشتمان.......... 55, 145, 257, 277, 375
نیشتیمان.......... 103, 270
نیگار.......... 102
نیو 180, 373
نێوان.......... 33, 34, 44, 51, 94, 162, 190, 194, 246, 263, 303, 307, 374, 459
نەچێ.......... 329
نەخشە.......... 52, 302
نەژاد.......... 18, 149, 306, 325
نەمر.......... 44, 49, 96, 137, 143, 186, 190, 193, 195, 196, 207, 276, 320, 323, 325, 335, 339, 357, 400, 401, 403, 435, 437, 457, 469
نەورۆز.......... 379
نەوزاد.......... 311
نەوزاد ساڵح ڕەفعەت.......... 311
نەوشیروان.......... 151, 152, 306, 308, 370, 371, 387, 766, 768
نەوشیروان مستەفا.......... 151, 152, 306, 308, 370, 371, 387, 766, 768

هـ

هانا.......... 37, 768
هانی.......... 61, 103
هاوار.......... 54, 151, 152, 381, 478, 768
هاوبەش.......... 85, 100
هاودەنگ.......... 276
هاوڕا.......... 387
هاوڕێ .. 0, 1, 17, 26, 39, 46, 48, 91, 104, 138, 148, 155, 177, 197, 200, 210, 212, 216, 226, 230, 252, 286, 290, 316, 324, 344, 362, 366, 371, 393, 616, 625, 642, 644, 653, 766, 767, 769
هاوڕێ باخەوان ... 0, 1, 17, 26, 39, 46, 91, 104, 138, 148, 155, 177, 197, 200, 210, 212, 216, 226, 230, 252, 286, 290, 316, 324, 344, 362, 366, 371, 393, 616, 625, 642, 644, 653, 766, 769
هاوڕێ کرێکار.......... 48, 767
هاوسەر.......... 205
هاوسەنگ.......... 70
هاوکار.......... 63, 176
هاوکاری.......... 52, 103, 241, 258, 331, 374
هومام تاهیر.......... 0, 1, 18, 146
هومر.......... 646
هۆرە.......... 125
هۆز.......... 107, 139, 253, 304, 399
هۆزانەوان.......... 187, 241
هۆزە.......... 61, 148, 177, 192, 207, 210, 302, 459
هۆش.......... 131, 150, 307
هۆنراوە.......... 30, 105, 136, 139, 160, 187, 190, 191, 193, 194, 247, 250, 251, 253, 259, 287, 332, 344, 401, 435, 767
هۆنەر.......... 187
هۆیە.......... 123
هێڤی.......... 380
هێما.......... 58

هێمن 30, 103, 141, 302, 767
هێمن بەرزنجی 302
هێمن مەلا کەریم بەرزنجی 30, 141, 767
هیوا 63, 363, 374
هیوا حەمید 363
هەبووە 49, 53, 86, 98, 143, 255, 269, 271, 374
هەتاو 117, 143
هەردی 118
هەرمان 452
هەرمێ 105
هەرێم 82, 389
هەژار 0, 1, 18, 56, 259, 333, 589, 591, 595, 605, 607, 610, 614, 618, 622, 628, 633, 648
هەژار کامەلا 0, 1, 18, 333, 589, 591, 595, 605, 607, 610, 614, 618, 622, 628, 633, 648
هەست 57, 99, 255
هەستی 18, 57, 153, 255, 383
هەستی کەریم 18
هەڤاڵ 0, 1, 18, 37
هەڤاڵ نەژاد 0, 1, 18, 37
هەڵات 111, 336, 340
هەڵبەست 136, 139, 141, 160, 253, 259, 287, 343
هەڵدێر 70
هەڵکەوت 388
هەڵەبجە 23, 53, 255, 379, 397, 454
هەمزە 384
هەمزە عەبدوڵڵا 384
هەمیشە 55, 150, 276, 299, 303, 307, 317, 320, 329, 335, 338, 388
هەمەدان 52
هەمەوەند 115, 191, 249, 304
هەناسە 129
هەنگاو 57, 120, 150, 307
هەواری تازە 44
هەواڵ 40, 113
هەوایی 399
هەور 111
هەورامان 335, 338
هەورامانی 112
هەوری 130, 299
هەوڵی 17, 68, 98, 335, 338, 377
هەولێر 18, 53, 104, 145, 255, 280, 282, 377, 399, 767

و

واژۆ 359
وان 61, 107, 399, 608, 626, 645
وانان 483
ورشە 105
وزیر 657, 659
وشە 104, 148, 202, 276, 392

وڵات .... ,21, 23, 26, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 41, 43, 45, 47, 49, 52, 76, 78, 80, 83, 85, 87, 88, 89, 93, 95, 96, 100, 103, 121, 137, 141
146, 147, 150, 151, 153, 154, 156, 158, 164, 166, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 183, 187, 198, 201, 204, 205, 207,
213, 215, 217, 219, 221, 223, 225, 227, 231, 234, 235, 237, 238, 239, 241, 243, 244, 246, 249, 251, 258, 261, 263, 266, 268,
273, 274, 275, 277, 280, 282, 284, 289, 291, 293, 295, 297, 299, 301, 304, 307, 308, 310, 311, 313, 318, 321, 326, 329, 332,
337, 340, 343, 345, 349, 352, 354, 355, 357, 359, 361, 363, 364, 368, 369, 370, 373, 390, 391, 397, 400, 448, 450, 453, 455,
458, 462, 465, 467, 470, 473, 476, 478, 481, 484
ویکیپیدیا 17
وێنا 57
وێنە ,12, 25, 26, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 39, 47, 77, 78, 79, 81, 86, 90, 93, 95, 103, 104, 136, 137, 138, 147, 148, 155, 156, 168, 171
172, 175, 176, 177, 178, 181, 183, 189, 190, 191, 192, 193, 196, 200, 203, 204, 205, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 215,
216,217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 230, 232, 236, 241, 244, 246, 250, 268, 273, 281, 283, 284, 285, 289,
301, 310, 316, 318, 324, 326, 329, 341, 344, 347, 349, 353, 355, 357, 361, 362, 363, 365, 366, 369, 392, 400, 401, 402, 403,
414, 423, 426, 431, 434, 435, 436, 437, 442, 459, 492, 521, 562, 593, 597, 604, 607, 609, 614, 616, 622, 625, 627, 629, 634,
640, 642, 651, 658, 660, 664, 665, 667, 672, 674, 691, 719, 727, 729, 731, 766, 767, 768
وەرز 123
وەزارەتی ناوخۆ 336, 340, 384
وەزارەتی ئەوقاف 384
وەزیر 174, 221, 303, 336, 340
وەفایی 464
وەیسی 64
وەیسە 335, 338

ی

یاخی 196, 460
یاد 44
یاداشت 80, 90, 93, 96, 303, 373, 392
یار 259

ئ

ئاراس 0, 1, 18, 28, 50, 154, 155, 157, 206, 218, 222, 224, 245, 358, 366, 593, 635, 638, 651, 652, 766
ئاراس حسۆ 0, 1, 18, 593, 635, 638, 651
ئاراس ئیلنجاغی 0, 1, 18, 28, 50, 157, 206, 218, 222, 224, 245, 358
ئارام 163, 271, 388

ی

یاران 170

ئ

ئاردەن 457
ئارەزوو 64, 325
ئازا 257, 303, 455, 470, 480
ئازاد 54, 192, 201, 385, 401, 436
ئازادی 52, 139, 253, 325, 374

ئازیز........ 96
ئازەربایجان........ 320

ی

یاسا 447

ئ

ئاسان 51, 150, 307
ئاسایش........ 150, 163, 325
ئاستە 381
ئاسمان 60, 108, 146

ی

یاسین سەردەشتی 266, 360, 767

ئ

ئاشتی 63, 96, 150, 229, 232, 272, 307, 473
ئاشتیخواز 385
ئاشکرا 51, 186, 374
ئاغا 38, 163, 238, 249, 375
ئافرەت 271, 328
ئاکار 456
ئاکام 66, 458
ئاکرێ 69
ئاکۆ 18, 65
ئاکۆ مارانی 18
ئاگر 113, 181, 307, 379
ئاگری 106, 150, 299, 306, 379
ئاڵا 117, 378
ئاڵای شۆڕش 389
ئاڵتوون 63
ئامادە 18, 52, 114, 150, 255, 272, 303, 306
ئامادەیی شێخ مەحمودی نەمری کوڕان 189
ئامان 456, 467, 469, 483
ئامانج 151, 307, 325, 387
ئامێدی 383

ی

یانە 215

ئ

ئاوا 374, 272, 153, 119
ئاوات 456
ئاوارە 96, 141, 190, 401, 435
ئاونگ 105
ئاوەدان 60, 174

ی

یاوەر 66

ئ

ئایا 472, 243, 237, 158, 88, 61, 31, 21
ئایشە خانی شێخ مارفی نەقیب 27, 189
ئایندە 150
ئایین 28, 374
ئومێد 150, 198, 306, 326
ئیبراهیم پاشاو بابانی 467
ئیبراهیم ئەحمەد 384
ئیحسان ئیروان 154
ئیدارە 69, 99, 377
ئیدریس بارزانی 276, 460
ئێراق 88, 93, 95, 153, 268, 357
ئێران 52, 96, 103, 131, 303, 320, 323, 332, 333, 335, 338, 340, 353, 377
ئێستا 56, 82, 99, 133, 153, 241, 243, 256, 269, 288, 306, 323, 325, 335, 339, 349, 367, 376
ئیسماعیل 144, 375
ئیسماعیل حەقی شاوەیس 144
ئیمان 287
ئێوارە 271
ئەحمەد خواجە 32, 33, 34, 35, 58, 77, 86, 87, 89, 90, 92, 98, 271, 273, 323, 374, 390
ئەحمەدی خانی 379
ئەدا 31, 103, 123, 150, 160, 180, 230, 239
ئەدوێن 128
ئەدەب 382
ئەردەڵان 156, 191, 401, 459
ئەستۆ 70
ئەستێرە 130
ئەستەم 58
ئەسعەد ڕەشید . 447, 448, 449, 450, 452, 453, 454, 455, 460, 463, 465, 467, 468, 469, 471, 472, 473, 475, 476, 478, 479, 480, 481, 483, 484, 769
ئەسیری 259
ئەشکەوت 35, 270
ئەشکەوتی جاسەنە 32, 35, 36, 38, 45, 164, 271
ئەفسەر 51, 186

ئەڤین 0, 1, 18
ئەڤین تەیفوور 0, 1, 18

ی

یەکێتی 144, 317, 320, 348, 381
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان 276, 387

ئ

ئەمیر 0, 1, 18, 142, 403, 766, 768
ئەمیر سیراجەدین 0, 1, 18, 403, 768
ئەمەل 287
ئەنجام 52, 325, 382, 469
ئەندازیار 377
ئەندام 377
ئەوین 18
ئەوین کامەران 18

سەرچاوەکان

1. Aras Jaff : ئاراس جاف
2. Farhad archaeologist27-04-2025
3. hawlati.co
4. hewalname.com
5. 2024-08-14 hewalname.com
6. 2024-04-05 /https://kurdcollect.com
7. 2024-05-24 /https://zheen.org
8. iqra.ahlamontada.com
9. Jamawar Ahmad
10. medium.com/@govarikurd
11. Sarchl Youns - سەرچڵ یونس 2025-04-03
12. sharpress.net
13. ئامادەکردنی کوردیپێدیا - شەنە ئەحمەد
14. ئامادەکردنی کوردیپێدیا - هاوڕێ باخەوان
15. ئەم بابەتە بەتایبەتی لەلایەن (diakobahman)ەوە لە ڕۆژی 2025-03-10 بۆ کوردیپێدیا نێردراوە
16. ئەم بابەتە بەتایبەتی لەلایەن (ئامادەکار)ەوە لە ڕۆژی 2025-01-30 بۆ کوردیپێدیا نێردراوە
17. ئەم بەرهەمە بەتایبەتی بۆ کوردیپێدیا نەنێردراوە! پێشتر خاوەنەکەی یان لایەنی سێیەم لە ئنتەرنێت بڵاوی کردووەتەوە و هاوکارانی کوردیپێدیاش ئەرشیڤیان کردووە.
18. ئەم پەڕتووکە بەتایبەتی لەلایەن (نووسەر)ەوە لە رۆژی 2021-05-31 بۆ کوردیپێدیا نێردراوە
19. ئەمیر ئەحمەد
20. ادهم شیخو
21. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 246
22. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 483
23. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 534
24. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 559
25. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 1؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 88
26. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 633
27. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 663
28. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نوسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 787
29. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 1069
30. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 842
31. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 923
32. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 942
33. پەرتووکی: ڕشتەی مرواری 2؛ نووسینی: عەلائەدین سەجادی؛ لاپەڕە: 956
34. پەڕتووکی سەردەمی قەڵەم وموراجەعات (1928-1931)- نەوشیروان مستەفا ئەمین
35. پەیجی دەنگی چەپ
36. پەیجی سلێمانی و وێنە کۆنەکان

37.پەیجی سەرچڵ یونس
38.پەیجی شێخ مەحمودی حەفید
39.پەیجی مێژوو بۆ کورد
40.پەیجی وێنەکۆنەکانی سلێمانی
41.پەیجی کۆنەواری کوردەواری لە فەیسبووک
42.تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن بەڕێز کاک (پۆڵا رەش)ەوە.
43.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ ئینستاگرام؛ پەیجی (muhib.mahabadi)
44.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ ئینستاگرام؛ پەیجی (muhib.muhamadi)
45.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ تیکتۆک؛ پەیجی (پەیوەند) ڕێکەوتی 08-07-2025
46.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ تیکتۆک؛ پەیجی (دیدگای داریڤان) ڕێکەوتی 03-08-2026
47.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ تیکتۆک؛ پەیجی (نیشتمانی جوان) ڕێکەوتی 16-08-2024
48.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Amjad Hassan) ڕێکەوتی 24-06-2026
49.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (civil Development organization) ڕێکەوتی 21-08-2026
50.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Irfan Sideeq) ڕێکەوتی 28-03-2026
51.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Rachlaken News) ڕۆژی 28-10-2022
52.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (Sherzad Hassan Radha) ڕێکەوتی 29-05-2026
53.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (سەرچڵ یونس) ڕێکەوتی 23-07-2026
54.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (شێخ مەحمود حەفید) ڕۆژی 25-01-2024
55.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (شێخ مەحمودی حەفید) ڕێکەوتی 20-08-2026
56.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (ماڵی شێوەکاران) ڕۆژی 26-11-2014
57.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (مەحمود حەفیدزادە) ڕێکەوتی 02-09-2026
58.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (هاوڕێ کرێکار) ڕۆژی 31-05-2016
59.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (وێنە کۆنەکانی سلێمانی) ڕێکەوتی 30-04-2026
60.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (ڕۆژ میدیا) ساڵی 2022
61.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (کاوە شێخ عەبدوڵلا) ڕێکەوتی 15-03-2023
62.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (کۆک kok) ڕۆژی 23-07-2025
63.تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان؛ فەیسبووک؛ پەیجی (کۆک Kok) ڕۆژی 28-02-2024
64.دیوانی: ڕووبار، بەرهەمی: شێرکۆ بێکەس
65.سلێمانی لەچەند ڕۆژنامە بەڵگەیەکی فەرەنسی و ئینگلیزییدا، یاسین سەردەشتی، 2022، لاپەڕە 61
66.سلێمانی لەچەند ڕۆژنامە بەڵگەیەکی فەرەنسی و ئینگلیزییدا، یاسین سەردەشتی، 2022، لاپەڕە 64
67.سەرچاوەی هۆنراوە بە شێوازی تێکست: ماڵپەری ڤەژینبوکس
68.سەرچاوەی وێنە: بەڕێز کاک (پۆڵا رەش) ناردوویەتی
69.سەرچاوەی وێنە: فەرهاد شاکەلی
70.سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی (هێمن مەلا کەریم بەرزنجی
71.سەرچڵ یونس 25-05-2025
72.شێخ مەحمود حەفید
73.فەرهاد پیرباڵ(2006): مێژووی هونەری شێوەکاری لە کوردستاندا. چاپخانەی حاجی هاشم. هەولێر
74. گرووپی لێکۆڵەرانی مێژووی کورد لە فەیسبووک

75. ماڵپەڕی فەیسبووک، پەیجی مەلیک مەحمودی حەفید
76. ماڵپەڕی کوردڕاوم - 16-12-2020
77. ماڵپەڕی (chawykurd) - 13-08-2023
78. ماڵپەڕی (sekokurd.org)- 27-12-2025
79. ماڵپەڕی baskurd.basnews.com- 17-11-2024
80. ماڵپەڕی historyofkurd.com 26-03-2017
81. ماڵپەڕی wishe.net
82. ماڵپەڕی ئاژانسی هەواڵی کوردی
83. ماڵپەڕی ئاڵەکۆک
84. ماڵپەڕی چاوی کورد - 05-02-2023
85. ماڵپەڕی چاوی کورد - 31-01-2023
86. ماڵپەڕی چاوی کورد - 31-08-2023
87. ماڵپەڕی گۆرانیی کوردی - 12-08-2026
88. ماڵپەڕی ڤەژینبۆکس - 29-08-2026
89. ماڵپەڕی ڤەژینبۆکس - 30-08-2026
90. ماڵپەڕی کوردستان24- 29-07-2023
91. موحیب مەهابادی
92. وێنە: هانا ڕەزا
93. کتێبی سەردەمی قەڵەم و موراجەعات (1928-1931)نوسینی نەوشیروان مستەفا
94. کتێبی شێخ مەحمودی قارەمان و دەوڵەتەکەی خوارووی کوردستان بەرگی دووەم لەنووسینی محەممەد ڕەسوڵ هاوار
95. کورد زانست
96. کوردیپێدیا دڵنیا نییە کە دروست سەرچاوەی ئەم بابەتە لە کوێوەیە! یارمەتیمان بدە بۆ دۆزینەوەی سەرچاوەکەی
97. کەناڵی کوردسات
98. کەناڵی کۆنەواری کوردەوار لە تیلیگرام
99. کەیفی ئەسعەد
100. ئامادەکرنا کوردیپێدیایێ - ئەمیر سیراجەدین
101. ماڵپەڕی baskurd.basnews.com- 17-11-2024
102. https://ciyaye-kurmenc.com/ - 28-06-2024
103. /https://diyarname.com
104. https://ku.wikipedia.org
105. https://kurdshop.net/ - 14-01-2024
106. https://kurdshop.net/ - 18-03-2024
107. https://kurdshop.net/- 19-04-2024
108. Ji aliyê Kurdipedia ve hatiye amadekirin - Emîr Sîracedîn
109. krd.riataza.com
110. Malpera https://kurmanci.ozgurpolitika.com/ - 01-09-2026
111. Malpera https://ronahi.net/ - 24-08-2026

112. Medyaya civakî; Facebook; Rûpel (Weşanxaneya Lîs); Dîrok 11-01-2024
113. ئاماژەکەرژەی کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
114. هۆرگێڵنای کوردیپێدیا - ئەسعەد ڕەشید
115. Kulpunai Barakanova (Author) 2016
116. ciaotest.cc.columbia.edu
117. kurdistanchronicle.com 30-12-2023
118. semanticscholar.org
119. Source:Michael G. Lortz: Willing to Face Death: A History of Kurdish Military Forces — the Peshmerga — from the Ottoman Empire to Present-Day Iraq. In: Florida State University Libraries. Florida State University, 2005, S. 11
120. Website (amazon.com.br) 04-09-2011
121. Website en.wikipedia.org
122. Website grokipedia.com
123. Website kurdistanchronicle.com 19-08-2023
124. Website muslimmatters.org 30-06-2025
125. Website rafmuseum.org.uk
126. Website researchonline.lse.ac.uk
127. Website shafaq.com 16-08-2025
128. Website taylorfrancis.com
129. Websitelink.springer.com
130. Website de.wikipedia.org
131. Website web.archive.org
132. ahewar.org
133. https://ciyaye-kurmenc.com/ - 27-06-2024
134. https://ciyaye-kurmenc.com/ - 28-06-2024
135. https://kurd-online.com/ - 12-01-2024
136. 2024-03-29 /https://zheen.org
137. iqra.ahlamontada.com
138. www.almadasupplements.com
139. إعداد کوردیپیدیا - هاوڕێ باخەوان
140. التواصل الاجتماعي فيسبوك؛ الصفحة (Saoud Maan) ؛ تاريخ 2026-09-16
141. التواصل الاجتماعي فيسبوك؛ الصفحة (شخصيات من الذاكرة الكردية) ؛ تاريخ 28-01-2023
142. التواصل الاجتماعي فيسبوك؛ الصفحة (مكتبة السدن) ؛ تاريخ 2024-04-22
143. موقع (aljazeera.net) 24-05-2006
144. موقع (almasra.iq) 11-09-2025
145. موقع (https://kurdistanbilarabi.com/) - 14-11-2025
146. موقع (kurdistanbilarabi.com) 30-0b6-2025
147. موقع (rojnews.news) 09-10-2020

148. موقع 23-05-2025 (rojnews.news)
149. موقع algardenia.com
150. موقع library.alkafeel.net
151. موقع neelwafurat.com
152. موقع sites.dlib.nyu.edu
153. موقع takweenkw.com
154. موقع uomustansiriyah.edu.i
155. موقع03-05-2017 (wwwallafblogspotcom.blogspot.com)
156. وب سایت ویکی پدیا
157. وەرگێڕانی کوردیپێدیا - سارا سەردار
158. https://dergipark.org.tr
159. 2024-04-15 /https://dergipark.org.tr/tr
160. https://isamveri.org
161. https://kurdisyanlari.blogspot.com
162. https://oncugenclik.org.tr
163. https://sarizeybekhaber.com
164. https://www.academia.edu
165. https://www.akademikortadogu.com
166. https://www.tikla24.de
167. https://www.youtube.com
168. tr.wikipedia.org

ئەم بایندەرە، سەرئەنجامی کاری بەردەوامی چەند ساڵەی ئەرشیڤوانانی کوردیپێدیایە. بەبڵاوکردنەوەی ئەم بەرهەمە کوردیپێدیا هیچ دەستکەوتێکی ماددی پەیداناکات. تکایە لە کاتی سوودوەرگرتن لەم بایندەرە لە تۆژینەوە و نووسینەکانتاندا، ئاماژە بە ناوی ئەم بایندەرە، ژمارەی وەشان، ساڵی دەرچوون و کوردیپێدیا بکەن.

This binder is the result of several years of continuous work by Kurdipedia archivists. Kurdipedia will not receive any material gain from the publication of this work. Please mention the name of this binder, version number, year of publication and Kurdipedia when using this binder in your research and writings.

kurdipedia.org

contact@kurdipedia.org

کوردیپێدیا، پرزانیاریترین سەرچاوەی کوردییە.

2008-2026